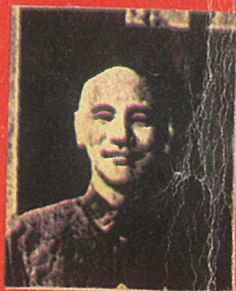

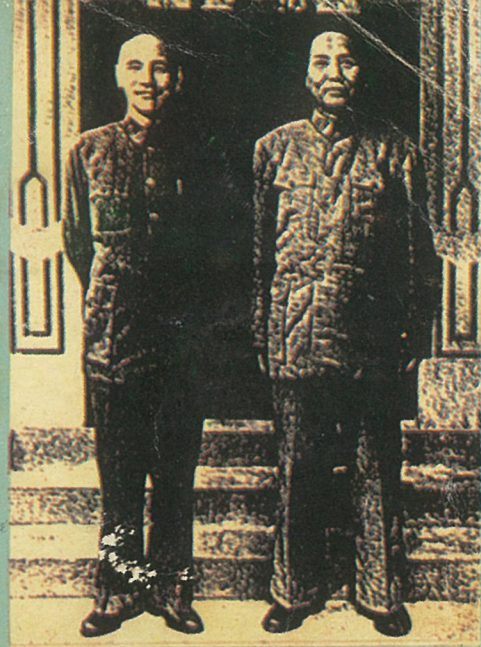
رەقپلەر ۋە ئىتتىپاقداشلار

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

رەقپلەر ۋە ئىتتىپاقداشلار

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

ISBN7-5371-1922-8

باھاسى : 8.60 يۈەن (民文) 1 • 653

ABDULCELİL TURAN
Yenidoğan Mh. 41 Sk. No.7/4
Zeytinburnu - İSTANBUL
Tel. / Fax: 0212.679 03 70

چون. ۋ. گارۇبەر [ئامېرىكا]

رەقىبلەر ۋە ئىتتىپاقداشلار

تەرجىمە قىلغۇچىلار: ئوسمانجان ساۋۇت
سېدىقھاجى روزى

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

بۇ كىتاب ئىجتىمائىي پەن ھۆججەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن 1992-
يىلى 2 - ئايدا نەشر قىلىنغان 1 - نەشرى، 1 - باسمىغا ئاساسەن
تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

本书根据社会科学文献出版社 1992 年 2 月第 2 版第 1 次
印刷本翻译出版。

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئابدۇراخمان ئەبەي
مەسئۇل كوررېكتورى: ئابلىز ئابباس

رەقىبەلەر ۋە ئىتتىپاقداشلار

*

جون. ۋ. گارۋېر (ئامېرىكا)

ئوسمانجان ساۋۇت
سىدىقھاجى روزى
تەرجىمىسى

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى غالىبىيەت يولى 100 - قورۇ، پ: 830001)

شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى

شىنجاڭ بىناكارلىق - قۇرۇلۇش باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
ئۆلچىمى: 1168 × 850م.م. 32 كەسەم، باسما تاۋىقى: 21.25

1994 - يىلى 12 - ئاي 1 - نەشرى

1994 - يىلى 12 - ئاي 1 - بېسىلىشى

ISBN7-5371-1922-8/1·653

سانى: 7070 - 1

باھاسى: 8.60 يۈەن

قىسقىچە مەزمۇنى

بۇ ئامېرىكا جۇرجيا تەبىئىي پەن ئىنىستىتۇتى سىياسەت ئىلمىنىڭ پروفىسسورى گارۋېر (جون گارۋېر، Johnw. Garver) نىڭ خەلقئارا سىياسەت تارىخى توغرىسىدا يازغان مەخسۇس ئەسىرى. كىتابتا جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىدا سانلانغان ئۇرۇش مەزگىلىدىكى دىپلوماتىيىگە دائىر تارىخىيلاردىن پايدىلىنىپ، ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدىكى جۇڭگو سوۋېت مۇناسىۋىتى ۋە ئۇنىڭ چوڭقۇر تەسىرىنى جۇڭگونىڭ مىللەتچىلىكى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قاراتقان سىياسىتىدىن ئىبارەت بۇ ئالاھىدە كۆرۈنۈش نۇقتىسىدىن چوڭقۇر تەھلىل ۋە مۇھاكىمە يۈرگۈزۈپ، جۇڭگو كوممۇنىستىلرىنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدىكى تارىخى تۆھپىسىنى تولۇق مۇئەييەنلەشتۈرگەن. گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنىڭ زەئىپ دىپلوماتىيە سىياسىتىنى تەنقىد قىلغان، ئەينى چاغدىكى خەلقئارا ۋەزىيەت توغرىسىدىمۇ بىر مۇنچە يېڭى كۆز قاراشلارنى ئوتتۇرىغا قويغان.

مۇندەرىجە

بىرىنچى باب ئېغىر پەردە - سۇن جۇڭشەن، جياڭ جىيېشى، ماۋزېدۇڭلار بىلەن ستالىن ئوتتۇرىسىدىكى سىياسىي مۇناسىۋەت 1

1. سۇن جۇڭشەن، جياڭ جىيېشى ۋە ماۋزېدۇڭنىڭ مىللىي مۇددىئاسى 1

2. ستالىن ۋە جۇڭگودىكى سىياسىي بورانلار 13

ئىككىنچى باب كۈچلۈك دۈشمەن ئالدىدا - ستالىن بىلەن جياڭ جىيېشىنىڭ ئىتتىپاق تۈزۈشى 30

1. ستالىن بىلەن جياڭ جىيېشىنىڭ ئورتاق بىخەتەرلىك مەنپەئىتى 30

2. «ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى» ھىلىسىدىكى ئېلىشتىش 40

3. جياڭ جىيېشىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشقا قاتنىشىدۇ دەيدىغان خام خىيالىنىڭ بەربات بولۇشى 51

4. جياڭ جىيېشىنىڭ ستالىننى قىستايدىغان يېڭى تەدبىرى 62

5. ۋۇخەن ئۇرۇشى: جياڭ جىيېشىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى تىرىشچانلىقى 76

6. جياڭ جىيېشىنىڭ نومفىن توقۇنۇشىدا قوللانغان تاكتىكىسى 86

7. ستالىن ياپونغا قارشى ئۇرۇش ئېلان قىلىشنىڭ ئورنىغا جۇڭگوغا ياردەم بېرىشنى قويدى 95

8. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمى ۋە جۇڭگونىڭ كەمەلدارلار سورۇنى 106

9. ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قىلغان ياردىمىنىڭ ئۆزئارا سېلىشتۇرمىسى 126
10. ماۋ زېدۇڭنى تىزگىنلەش: جياڭ جېيىشى بىلەن ستالىننىڭ ھۆججەتلەشمىگەن ئىتتىپاق شەرتنامىسى ... 130
- ئۈچىنچى باب : تارىخىي پۇرسەت — ماۋ زېدۇڭ بىلەن ستالىن ئوتتۇرىسىدىكى توقۇنۇش 137
1. جۇڭگو ئىنقىلابى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى مەدەنىيىتى ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەت 137
2. ستالىن ئىنقىلابى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ خەۋپسىزلىكىنى قوغداش تەرەپكە يېتەكلىدى. 141
3. ماۋ زېدۇڭنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇش تaktىكىسى بىلەن ئىنقىلاب ستراتېگىيىسىنىڭ بىرلىكى 144
4. ماۋ زېدۇڭ بىلەن ستالىن «ئالاھىدە ئەلچى» لىرىنىڭ دەسلەپكى ئېلىشىشى 155
5. ستالىننىڭ «تازىلاش» ئەندىزىسى ۋە ماۋ زېدۇڭنىڭ دانا سىياسىي ئۇسۇلى 163
6. كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئىككى رەھبىرىنىڭ جەنۇبىي شىمالدا زور كۈچ سىنىشىشى 171
7. ۋاڭ مىڭ ۋۇخەندە مەغلۇپ بولدى: ستالىننىڭ تaktىكىسى ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىدى 181
8. ماۋ زېدۇڭ بىلەن ستالىننىڭ تۇنجى مېتىم مۇرەسسەلىشىشى 186
9. جياڭ جېيىشىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى ئارقىلىق كوممۇنىستىك پارتىيىنى چەكلەش ستراتېگىيىسىنىڭ بەربات بولۇشى 198
- تۆتىنچى باب قويۇقلاشقان ئۇرۇش بۆلۈتلىرى — جياڭ جېيىشى بىلەن ستالىن ئوتتۇرىسىدىكى ھەپىلىشىش 210
1. ستالىننىڭ جياڭ جېيىشىنىڭ ستراتېگىيىسىنى رەت

- قىلىشى 210
2. جياڭ جېيشىنىڭ سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتىگە بۆلگۈنچىلىك قىلىشتىكى خىلمۇ خىل چارە - تەدبىرلىرى ...
- 227 .....
3. ئاۋاز بېرىشتىن ۋاز كېچىش قوزغىغان جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدىكى بوھران 237
4. ستالىننىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەمنى ۋاقتىنچە توختىتىشى 251
5. جياڭ جېيشىنىڭ ياپونىيە كوزىرى 266
6. ستالىننىڭ جياڭ جېيشىنى قاتتىق ئۈمىدسىزلەندۈر-گەن مەۋقەسى 275
7. جياڭ جېيشى ستالىننىڭ «ئاسىيلىقى» ئېتىراز بىلدۈرۈشى 281
8. جياڭ جېيشىنىڭ پەسكويغا چۈشۈشى 291
- بەشىنچى باب مۇشەققەتلىك يىللار - ستالىن ۋە گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ھەمكارلىقى 295
1. ماۋ زېدۇڭنىڭ ستالىننىڭ جانلىق ستراتېگىيىسىنى قارشى ئېلىشى 295
2. ماۋ زېدۇڭ ئۆزىنىڭ سىياسىي تەشەببۇسىنى ئەپچىللىك بىلەن تىكلدى 303
3. ستالىن جياڭ جېيشىنى كوممۇنىستىك پارتىيىگە ھۇجۇم قىلىشنى توختىتىشقا مەجبۇر قىلدى. 311
4. ستالىن ماۋ زېدۇڭنىڭ ئىنقىلابىي كۈچلەرنى كېڭەيتىشنى توسىدى 317
5. ستالىن، ماۋ زېدۇڭ ۋە يۈز تۈەن ئۇرۇشى 343
6. «جەنۇبىي ئەنخۇي ۋەقەسى» نىڭ ستالىنغا بولغان بېسىمى 347
7. ستالىننىڭ مۇرەسسەچىلىك ئىنكاسى 355

8. ماۋ زېدۇڭ بىلەن ستالىننىڭ يېڭى چۈشىنىش ھەسلى قىلىشى 360
- ئالتىنچى باب شىنجاڭدىكى بوران - چاپقۇن - ماۋ زېدۇڭ، ستالىن، جياڭ جېشىلارنىڭ سىياسىي ئۈچ بۇرجىكى 363
1. ستالىن شېڭ شىسەيدىن پايدىلىنىپ شىنجاڭنى تىزگىنلىدى 363
2. ستراتېگىيەلىك يول ۋە تەسىر دائىرە 370
3. ماۋ زېدۇڭنىڭ شىنجاڭدىكى كۈچى 374
4. جياڭ جېشىننىڭ نارازىلىقى ۋە ھەربىي قامال 386
5. چوڭ مىلتارستىننىڭ پۇشايمانى 394
6. شىنجاڭدىن چېكىنىش 410
7. جاللاتلارنىڭ ئۆزگىرىشى 424
8. جياڭ جېشىننىڭ شىنجاڭنى تىزگىنلىشى 428
- يەتتىنچى باب خەلقئارا شاھمات تاختىسى - جۇڭگونىڭ سىياسىي ۋەزىيىتى ۋە دۇنيا ئۇرۇشى 432
1. سوۋېت بىلەن ياپونىيەنىڭ بىتەرەپ تۇرۇشى ۋە جياڭ جېشىننىڭ قارشى تەدبىرى 432
2. قاتناش كىرىزىسى ۋە چۇڭچىڭ ئاخبارات ئىدارىسى 447
3. جياڭ جېشىنى ستراتېگىيەسىنىڭ ئۆزگىرىشى 458
4. چوڭ دۆلەت قۇرۇش چۈشى ۋە يوشۇرۇن ئىنقىلاب 461
5. قاھىرەدىكى بىنورمال كەچكى زىياپەت 471
6. جياڭ جېشىننىڭ ئامېرىكا كوزىرى ۋە كوممۇنىستلارنى يوقىتىپ، سوۋېتكە قارشى تۇرۇش تەدبىرى 478
7. روزبلىتنىڭ سالاھىيىتى 493
8. دۇنيادىن كاۋچۇكزارلىقى يىغىنى: جياڭ جېشى بىلەن ستالىننىڭ ئېلىشىشى 499

9. جىياڭ جېيىشى ۋە يالتا شەرتنامىسى 505
10. تاشقى مۇتغۇلىيە مەسلىسىدىكى تالاش-تارتىش 519
11. پوتسىدامدىكى «تاۋكا» دا جىياڭ جېيىشىنىڭ مەغلۇپ بولۇشى 540
12. سىلىنى - سىياپە مۇرەسسە ۋە ئەمەلىيەتتىكى يول قويۇش 545
13. تاشقى مۇتغۇلىيە مۇستەقىللىكىنىڭ تەسىرى سەككىزىنچى باب ئىچىكى ئۇرۇش ھارپىسى — ماۋزېدۇننىڭ ستالىننىڭ تىزگىنىدىن قۇتۇلۇشى ... 561
1. ستالىننىڭ ئىشلىتىشى ۋە ماۋزېدۇننىڭ ئايلانما ستىراتېگىيىسى 561
2. ستالىن ۋە يەتكەن ئىستىسىل ئۈزۈلۈش ھەرىكىتى 576
3. ئىچكى ئۇرۇشتىن بۇرۇنقى ماۋزېدۇن، جىياڭ جېيىشى ۋە ستالىن 593
4. قاشىرغا قارشى ئىستىپاق ئامبىدىكى ماۋزېدۇن بىلەن جىياڭ جېيىشى 605
5. ماۋزېدۇننىڭ ئاخىرقى تەييارلىقى 631
6. ئاچقۇچلۇق پەيتتە ستالىننىڭ بىۋاسىتە ئارىلىشىشى ۋە ماۋزېدۇننىڭ جانلىق ئاقابىل تۇرۇش سىياسىتى 638
- توقۇلۇشى بابى سىلىنى قەھرىمان — تارىخىنىڭ جاۋابى 648
1. جىياڭ جېيىشى نېمە ئۈچۈن مەغلۇپ بولدى؟ ... 648
2. ماۋزېدۇن نېمە ئۈچۈن مۇۋەپپەقىيەت قازاندى؟ ... 653
3. كەلگۈسىدىكى تارىخىي شەرت: ماۋزېدۇن، جىياڭ جېيىشى ۋە ستالىن توغرىسىغا تەھلىل 660

بىرىنچى باب

ئېغىر پەردە — سۇن جۇڭشەن، جياڭ جىيېشى،
ماۋ زېدۇڭخۇنلار بىلەن ستالىن ئوتتۇرىسىدىكى
سىياسى مۇناسىۋەت

1. سۇن جۇڭشەن، جياڭ جىيېشى ۋە ماۋ زېدۇڭخۇننىڭ مىللى مۇددىئاسى

بۇ كىتابتا جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئالاھىدە تارىخىي مەزگىلىدىكى مۇرەككەپ ۋە نازۇك مۇناسىۋەتلىرى بايان قىلىندۇ. XX ئەسىرنىڭ 30-، 40 - يىللىرى ئالوتوپىلاڭ تىنماي كۆتۈرۈلۈپ، داۋالغۇپ تۇرغان يىللار بولۇپ، جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتى ياپونغا قارشى ئومۇمىي خەلق ئۇرۇشى جەريانىدا قان بىلەن ئوتنىڭ سىنىقىدىن ئۆتتى.

جۇڭگو مىللەتچىلىرى، قۇدرەتلىك ھوقۇقنى مەركەزلەشتۈرۈش تۈزۈمى ۋە مىللى ئىپتىخارلىقنىڭ ئۈنۈپرسال مەھسۇلى بولۇش سۈپىتى بىلەن، بۇنىڭدىن يېرىم ئەسىر بۇرۇنلا ياۋروپانىڭ دىققەت - ئېتىبارىنى قوزغىغان ھەم ئۇنى بىئارام قىلغانىدى. فرانسىيە ئىنقىلابىنىڭ شىددەتلىك بوران - چاپقۇنى بۇرۇندىن ھاكىممۇتلەقلىققە ئىتائەتمەن بولۇپ كەلگەن كەڭ خەلق ئاممىسىنى «ئۆز» مەملىكىتىنىڭ تەقدىرىگە ئۆزلۈكىدىن كۆڭۈل بۆلىدىغان ھالەتكە كەلتۈردى. ناۋادا بۇنداق بۇرۇلۇش بارلىققا كەلگۈدەك بولسا، مۇڭغۇلغا، ئونمۇڭغۇلغا

ئاددىي پۇقرا دۆلەتنىڭ سىياسىي پائالىيىتىگە ئىشتىراك قىلىنىپ، توسۇغىلى بولمايدىغان تارىخىي ئېقىم ھاسىل قىلىدۇ ھەمدە شۇ يوسۇندا ئاتالمىش ھازىرقى زامان سىياسىيىتىنىڭ ئېغىر پەردىسى ئېچىپ تاشلىنىدۇ.

جۇڭگودا مىللەتچىلىكنىڭ گۈللىنىشى، غەرب جىنايىسى جاھانگىرلىك تۈزۈمىگە بېرىلگەن جاۋاب بولۇپ، ئۇنى غەرب مىللەتچىلىكىنىڭ ئىنكاسى دەپ بىلىشكەمۇ بولىدۇ. نەچچە مىڭ يىللىق شەپقەتسىز تارىخنىڭ تاسقىشى ئارقىسىدا، جۇڭگولۇقلاردا ئۆزلىرىنىڭ تەڭداشسىز مەدەنىيىتىنى ئىنسانىيەت تارىخىنىڭ مەركىزى ئورنىغا قويىدىغان ئەقىدە نۇرغۇزۇلدى.

گەرچە ئۇلاردا بۇ خىل مىللىي غۇرۇر ئۇرغۇپ تۇرىشىمۇ، لېكىن ھاكىمىيەت ئالماشقان، بوھرانلىق پەيتلەردىن باشقا چاغلاردا، ئادەتتىكى جۇڭگولۇقلار بۇ مەسىلىگە ئىنتايىن ئاز تەن ئالدى، ئۇلار بۇ دۆلەتنىڭ تېخىمۇ قۇدرەت تېپىشىغا بەكمۇ ئىنتىزار ئەمەس ئىدى. پەقەت غەرب جاھانگىرلىكىنىڭ ئەنئەنىۋى جۇڭگو جەمئىيىتىگە ئەكەلگەن بۇزغۇنچىلىق خاراكتېرىدىكى تەسىرىگە ئەگەشكەندىلا، ئاندىن بۇ جەھەتلەردە ئۆزگىرىش ھاسىل بولۇشى مۇمكىن ئىدى.

1840 - يىلى، جۇڭگو - ئەنگلىيە ئوتتۇرىسىدا، جۇڭگولۇقلارغا ئار - نومۇس كەلتۈرگەن ئەپيۇن ئۇرۇشى پارتلىدى. ئۇرۇشتىن كېيىن، جۇڭگونىڭ بىر مۇنچە مۇتەپەككۈرلىرى ئۆز دۆلىتىنىڭ غەربنىڭ ھۇجۇمىغا قارشىلىق قىلىش ئىقتىدارىنى كۈچەيتىش ئۈچۈن، ئىسلاھاتچىلىق قىلىش غەرىزىدە تەرەپ - تەرەپكە چېپىپ، چۇقان - سۈرەن كۆتۈردى. X I X ئەسىرنىڭ 70 - يىللىرىغا كەلگەندە، غەرب مۇشتۇمزورلىرىنىڭ خورلىشى تۈپەيلىدىن ئارلىنىش تۇيغۇسى كەڭ يېيىلىپ، ئۇلاردا: ئىسلاھاتچىلىق بولمىسا دۆلەتنى قۇدرەت تاپقۇزغىلى، نىجاتلىققا چىقارغىلى بولمايدۇ، دېگەن ئەقىدە

تىكلەندى. ۋەھالەنكى، بۇ نۇقتىئىنەزەرلەر $X \perp X$ ئەسىرنىڭ ئاخىرىغا بارغاندەلا ئاندىن بازار تېپىپ، ھازىرقى زامان تۈسىنى ئالغان مىللەتچىلىك پەيدىنپەي گۈللىنىشكە باشلىدى. مۇشۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، 1900 - يىلىدىكى يىغىن تۈەن ھەرىكىتىنى جۇڭگودىكى كەڭ كۆلەملىك تۇنجى مىللەتچىلىك ھەرىكىتى دەپ ئېيتىشقا بولىدۇ.

$X \times X$ ئەسىرنىڭ دەسلەپكى مەزگىللىرىدىكى جۇڭگودا، مىللەتچىلىك ئىدىيىسى سىياسىي پائالىيەتلەردىكى ئورتاق تىلغا ئايلاندى. 1911 - يىلىدىكى ئىنقىلابنىڭ مېخىزى - زەئىمى يات مىللەت (مانجۇلار) ھۆكۈمرانلىقىنى ئاغدۇرۇپ تاشلاپ، بۈيۈك خەنزۇ مىللىتىنىڭ ئورنىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئىسىدى. نەتىجىدە، يېڭى بىر ھاكىمىيەت مانجۇ ئىستىبداتلىرىنىڭ ئورنىغا دەسسىدى. يېڭى ھاكىمىيەتنىڭ رەھبەرلىكىدە، ئاددىي پۇقرالار دېموكراتىك پارلامېنت تۈزۈمى ئارقىلىق ھاكىمىيەتكە قىسمەن ئارىلىشىش ھوقۇقىدىن بەھرىمەن بولدى.

1911 - يىلىدىكى ئىنقىلابنىڭ بىرىنچى نومۇرلۇق ئەربابى سۇن جۇڭشەن ئاۋام تەرەپتىن دۆلەت ئاتىسى دەپ تونۇلدى. 20 - يىللارنىڭ دەسلەپىدە، سۇن جۇڭشەن ئۆزىنىڭ جۇڭگو ئىنقىلابى توغرىسىدىكى ئىدىيىسىنى سىستېمىلىق تۈردە ئۈچ بۈيۈك مەسلىككە يىغىنچاقلىدى. ئۈچ بۈيۈك مەسلىكنىڭ بىرىنچىسى مىللەتچىلىك بولۇپ، سۇن جۇڭشەن ئۇنى جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ جۇڭخۇا مىنگوغا بولغان ساداقىتىنى دەپ تەرىپلىدى.

ئۈچ بۈيۈك مەسلىكنىڭ مەقسىتى توغرىسىدا توختالغىنىدا، سۇن جۇڭشەن ئېنىق قىلىپ ئۇنى جۇڭخۇا مىللەتلىرىنى نىجاتلىققا چىقىرىش، يەنى جۇڭگونى باشقا دۆلەتلەر بىلەن باراۋەر ئورۇنغا دەسسىتىپ، دۇنيا مىللەتلىرى قاتارىدا مەڭگۈ تۇرغۇزۇش، دەپ ھېسابلىدى. دېمەك، جۇڭگونىڭ مەۋجۇت

بولۇپ تۇرۇشىغا كاپالەتلىك قىلىش بۇ تېخى باسقان تۇنجى قەدەمدىنلا ئىبارەت ئىدى. ئىككىنچى قەدىمى بولسا، جۇڭگونىڭ تارىختىكى، بولۇپمۇ يەر - زېمىن، ئۆرپ - ئادەت ۋە دۆلەت كۈچى جەھەتلەردىن بەھرىمەن بولۇشقا تېگىشلىك خەلقئارا ئورنىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئىدى. جۇڭخۇا مىللەتلىرى ئەسلىدە باشقا مىللەتلەردىن كۆپ ئۈستۈن تۇراتتى. سۇن جۇڭشەن بۇ ئەسىرنىڭ 20 - يىللىرىغا قەدەم قويغانىكەنمىز، دېمەك، جۇڭگو مەدەنىيىتى باشقىلاردىن بىر دەرىجە يۇقىرى تۇرۇشى كېرەك، دەپ ھېسابلايتتى. ئەمما، يېقىنقى بىرنەچچە يۈز يىل ئىچىدە، ياۋروپا پەن - تېخنىكا ساھەسىدە يېڭى كۈچلەر بىراقلا ئوتتۇرىغا چىققاندىن كېيىن، جۇڭگو ئۆزىنىڭ مىللىي مەنمەنلىكىنى بارا - بارا يوقىتىپ قويدى. دېمەك، جۇڭگو پەقەت ياۋروپا، ئامېرىكا قاتارلىق دۆلەتلەرنىڭ تەرەققىيات يولىنى بويلاپ ماڭغاندىلا، ئاندىن ئۆز ئىگىلىك ھوقۇقىنى ساقلاپ قالسۇدۇ، جۇڭخۇا مىللەتلىرىمۇ ھالاكەتلىك ئاقىۋەتكە قالمايدۇ.

سۇن جۇڭشەننىڭ ئىدىيىسى X X ئەسىرنىڭ باشلىرىدىكى ياش جياڭ جېيىشىغا كۈچلۈك تەسىر كۆرسەتتى. 1919 - يىلىدىكى ۋېرسال تىنچلىق شەرتنامىسىنىڭ جۇڭگوغا قىلغان تەڭسىز مۇئامىلىسىنىڭ نەتىجىسى بولغان «4 - ماي» ھەرىكىتى زور بىر تۈركۈم مىللەتچىلەردە جاھانگىرلىككە قارشى خاھىش پەيدا قىلدى. 20 - يىللارنىڭ ئوتتۇرا مەزگىللىرىگە كەلگەندە، ئوقۇغۇچى، سودىگەر، كارخانىچى، ئىشچى ۋە زىيالىيلارنىڭ كۆپچىلىكىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان مىللەتچىلىك ھەرىكىتى غەربنىڭ جۇڭگودىكى مەنپەئىتىگە كۈچلۈك خىرىس پەيدا قىلدى. ماركسىزم - لېنىنىزم جۇڭگوغا دەسلەپ كىرگەندە، ئۇ مىللەتچىلىك بىلەن كەم دېگەندىمۇ شەكىل جەھەتتىن روشەن سېلىشتۇرما بولغانىدى. جۇڭگو ئىنقىلابچىلىرى، پەقەت كېيىنكى چاغلاردىلا مىللەتچىلىك بىلەن ماركسىزمنىڭ قوشۇلۇپ

كېتىشىنىڭ ماركسىزمغا بولغان ئېھتىياجىنى زور دەرىجىدە ئاشۇرغانلىقىنى پەيدىنپەي تونۇپ يەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇلار 20، - 30 - يىللاردا بۇنداق قوشۇلۇش يولىدا جاپالىق كۈرەش ئېلىپ باردى. ئاخىرىدا، ماۋزېدۇڭنىڭ ئۆپچۈرسىدىكى پەيلاسوپلار بۇنداق قوشۇلۇشنى مۇۋەپپەقىيەت بىلەن ئورۇندىدى. ماۋزېدۇڭ ۋە ئۇنىڭ ئىشداشلىرى جۇڭگوچە كوممۇنىزم ئاڭ فورماتسىيىسىنى بەرپا قىلىپ، بۇ خىل ئاڭ فورماتسىيىسىنىڭ جۇڭگو زىيالىيلىرى ساھەسىدىكى ئۈنۈم نىسبىتىنى زور دەرىجىدە يۇقىرى كۆتۈردى. چۈنكى، جۇڭگودىكى زىيالىيلار ساھەسى جۇڭگو مەدەنىيىتىنىڭ ھەم غەربتىن، ھەم سوۋېت ئىتتىپاقىدىن پەرقلىنىپ تۇرىدىغان مۇستەقىللىككە ئىگە بولۇشىغا تەشنا ئىدى.

ماۋزېدۇڭنىڭ ئۆزىمۇ مىللەتچىلىك ئارقىلىق ماركسىزمىنى تاپقانىدى. ئۇنىڭ دەسلەپكى مەزگىللەردىكى ئەسەرلىرى، جۇڭگو خەلقى ھەددى - ھېسابسىز بالايىئاپەتلەرگە قېلىپ، ۋەتەنسىز قۇللاردىن بولۇپ قالدىغان تەقدىرگە قالارمىكىن (ياكى جۇڭگولۇقلارنىڭ تىلى بىلەن ئېيتقاندا مۇتەرز) بولۇش دېگەندەك ئەندىشلەر بىلەن تولغان ... 20 - يىللارنىڭ ئوتتۇرا مەزگىللىرىگە كەلگەندە، ماۋزېدۇڭ ئاساسەن مىللەتچىلىكتىن قېلىپ، ئىنقىلابچىغا ئايلاندى، بىراق ماۋزېدۇڭنىڭ ھاياتىنى باشتىن - ئاخىر كۆزەتسەك، مىللەتچىلىكنىڭ ئۇنىڭ ئىدىيىسىدە يەنىلا خېلى مۇھىم ئورۇن تۇتىدىغانلىقىنى بىلىمىز.

1931 - يىلى 9 - ئايدىكى شېنياڭ ۋەقەسىدىن كېيىن، ياپونلارنىڭ مانجۇرىيىگە بېسىپ كىرىش ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى بەش يىل جەريانىدا شىمالىي جۇڭگوغا كېڭىيىشى جۇڭگو مىللەتچىلىرىنىڭ قاتتىق غەزىپىنى قوزغىدى. دەسلەپتە ھاكىمىيەتنى قولغا ئېلىش ئۈچۈن كۈرەشكەن ھەرقايسى گۇرۇھلار سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دېموكراتىيە، مەركەزلەشتۈرۈش

تۈزۈمگە تايىنىپ، تېزلا مىللەتچىلەرنى قانداق رام قىلىش كويىغا چۈشكەن سىياسىي پارتىيىلەرگە ئايلاندى. بۇنىڭ ئىچىدە شەك - شۈبھىسىزكى، گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئالدىنقى قاتاردا ئىدى. 30 - يىللاردىكى ۋەزىيەت تەرەققىياتى بىلەن جۇڭگونىڭ سىياسىسى ئىلگىرىلەپ مىسلىلەنچىسىلەر سىياسىسىگە ئايلاندى. گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئوتتۇرىسىدىكى كۈرەش، ھەمىشە كىم جۇڭگو مىللەتچىلىك مەنپەئىتىنىڭ قانۇنىي ۋە سادىق ۋەكىلى بولىدۇ دېگەن بۇ مەركىزىي نۇقتىنى دەۋر قىلغان ھالدا ئېلىپ بېرىلدى. X X ئەسىرنىڭ ئوتتۇرىلىرىدىكى جۇڭگودا، ھاكىمىيەتنى قوللىنىش ئۈچۈن بۇ ئىككى پارتىيە خەلقنىڭ ئىشەنچىسىنى قولغا كەلتۈرۈش ۋە مىللەتنى نىجاتلىققا چىقىرىشنى مەقسەت قىلغان پروگرامما ۋە سىياسەتلەرنى تۈزۈشكە، تەشكىلىي تەدبىرلەرنى قوللىنىشقا مەجبۇر بولدى ۋە بۇ پروگرامما ۋە سىياسەتلەردىن ھاسىل بولغان ئاددىي ئاسسنىڭ ئىنقىلابىي قىزغىنلىقىدىن تولۇق پايدىلاندى. 1935 - يىلى 12 - ئايدا پارلىنىغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى ۋە ئۇنىڭ كەڭ كۆلەملىك تەسىرى ئاسسنىڭ بۇ خىل ئويغىنىشىنىڭ ئەڭ ياخشى ئىسپاتى بولدى. بىر يىلدىن كېيىن يۈز بەرگەن شىئەن ۋەقەسى مىللەتچىلىك قىزغىنلىقىنىڭ تېخىمۇ ئەۋج ئالغانلىقىدىن دېرەك بېرىدۇ. ھەدەپ ئۇلغىيىۋاتقان مىللەتچىلىك قىزغىنلىقى جياڭ جېيىشنى ئىختىيارسىز ھالدا كوممۇنىستىك پارتىيىگە قارشى ھەربىي پىلاننى بىر ياققا قايرىپ قويۇپ، ياپون قاراقچىلىرىنىڭ خىرىسىغا يۈزلىنىشكە مەجبۇرلىدى. مىللەتچىلىك قىزغىنلىقى شۇنداقلا ماۋ زېدۇڭ باشچىلىقىدىكى كوممۇنىستىكلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ ئىنقىلابىي تەشەببۇسىدىن، جۈملىدىن جياڭ جېيىش ھاكىمىيىتىنى ئاغدۇرۇپ تاشلاشتىن ئىبارەت تەشەببۇسىدىن ۋاقىتتىنچە ۋاز كېچىپ، ياپونغا قارشى بىرلىك سەپتە ئىككىنچى

ئورۇندا تۇرۇشقا مەجبۇرلىدى. دەھشەتلىك سىياسىي رېئاللىق، بولۇپمۇ مىللەتچىلىك نۇقتىئىنەزەردىكى كۈچلەرنىڭ مەيلىسى ئۇلارنىڭ قايسى پارتىيىگە خاس بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ياپونغا قارشى بىرلىك سەپتە ئۆز ئالدىغا ئەنھا تۇرالمايدىغانلىقىدىن بېشارەت بېرەتتى.

1937 - يىلىدىن 1945 - يىلىغىچە بولغان مەزگىلدە، جۇڭگودىكى مىللەتچىلىك قىزغىنلىقى يۇقىرى پەللىگە كۆتۈرۈلدى. ياپون ئارمىيىسىنىڭ قارغىش تەڭكۈر ۋەھشىيەنە زوراۋانلىقلىرى، يات مىللەت ھۆكۈمرانلىقىنىڭ يېڭىباشتىن باش كۆتۈرۈشىدەك قورقۇنچلۇق كۆرۈنۈشلەر ۋە جۇڭگو جەمئىيىتىنىڭ چاك - چېكىدىن بۆسۈلۈپ كەتكەنلىكىدەك دەھشەتلىك رېئاللىقلار ھەرقايسى سىنىپىي لاگېرلارنى قاتتىق لەرزىگە سالدى. جۇڭگونىڭ ئاددىي پۇقراسى بولغان تەقدىردىمۇ، ئۇنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەسىلىسىدە باشقا يول تاللىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ھەربىي، ئىقتىسادىي ۋە سىياسىي بوھراننىڭ چوڭقۇرلىشىشىغا ئەگىشىپ، مىڭلىغان، ئونمىڭلىغان خەلق ئاممىسى -- مىللەتنىڭ تەقدىرى بىزىلەرنى باتۇرلۇق بىلەن ياپونغا قارشى ئاتلىنىشقا چاقىرىۋاتىدۇ دېگەندەك ئورتاق خۇلاسىگە كەلدى. بوھراننىڭ ئېغىرلىشىشىغا ئەگىشىشىپ، ئۆزئارا ئوخشاشمايدىغان ئۈچ خىل كۈچ -- گومىنداڭ، كوممۇنىستىك پارتىيە ۋە ۋاڭ جىڭۋېي باشچىلىقىدىكى ياپونىيە رەس ھاكىمىيەت -- مىللەتچىلىكنىڭ قانۇنىي ۋەكىلى بولۇش يولىدا كەسكىن ئېلىشتى.

جياڭ جىيېشى بىلەن ھاۋ زېدۇڭ بۇ خىل مىللەتچىلىك قىزغىنلىقىنىڭ مۇھىملىقىنى تونۇپ يەتتى. ھەم ئۆز پارتىيىلىرىنى جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ بىردىنبىر سادىق ۋە ئىشەنچلىك ۋەكىلى قىلىپ تىكلەشكە تىرىشتى. تەبىئىيىكى، گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئوتتۇرىسىدىكى سىياسىي

كۈرەشنىڭ مەركىزىي نۇقتىسى - ئۆزلىرىنىڭ مىللەت ۋەكىللىكىنى قانۇنىيلاشتۇرۇشتىن ئىبارەت ئىدى. بۇنىڭغا مۇناسىپ ھالدا، ھەر ئىككى تەرەپنىڭ تەشۋىقات ئاپپاراتلىرى بىر - بىرىنى مىللىي مەنپەئەتنىڭ خائىنى دەپ ئۆزئارا ھۇجۇم قىلىشتى. گومىنداڭ كوممۇنىستىك پارتىيىنى رۇسلارنىڭ قورچىقى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودىكى 5 - كالىونىسى دەپ قارىلىدى. كوممۇنىستىك پارتىيە ئىلكىدىكى رايونلارنى سوۋېتلىكلەرنىڭ دۇنياسى دەپ ھېسابلىدى. گومىنداڭ بىلەن مانجۇرىيە دۆلىتى (ياپونىيىلىكلەر 1932 - يىلى مانجۇرىيىدە تىكلگەن قورچاق ھاكىمىيەت) ياكى ياپونىيىلىكلەر شىمالىي جۇڭگودا قۇرغان باشقا «ھاكىمىيەتلەر» نىڭ ھەنىۋاسى بىر يەردىن چىقتى، يەنە بىر تەرەپتىن، كوممۇنىستىك پارتىيە گومىنداڭنى جاھانگىر مۇشتۇمزورلارنىڭ ئالدىدا لەبىيە دەپ تەزىم قىلدى، دەپ ئەيىبلدى. ماۋ زېدۇڭ گومىنداڭنىڭ سىنىپى ماھىيىتى شۇنداق بولغانىكەن، دېمەك بۇ ئۇنىڭ جاھانگىرلىكىنىڭ جۇڭگوغا قىلغان تاجاۋۇزغا قارشى باتۇرانا كۈرەش قىلىشىغا رەھبەرلىك قىلالمايدىغانلىقىنى بەلگىلىگەن دەپ ھېسابلىدى. مەيلى ماۋ زېدۇڭ ياكى جياڭ جېشى بولسۇن، ئۇلار ئۆز رەددىيەسىنىڭ توغرىلىقىغا ئىشىنىشەتتى. دېمەك، ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىلىسى ئۆزلىرىنىڭ جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ قانۇنىي ۋەكىلى ئىكەنلىكىگە قەتئىي ئىشىنەتتى.

ئىككى تەرەپنىڭ ئۆزئارا ھۇجۇمى ياپونغا قارشى بىرلىك سەپنىڭ ئېھتىياجىغا ئاساسەن، گاھ كۈچىيىپ، گاھ پەسەيىپ تۇردى. بۇنداق سىياسىي ئەلپاز ئاشۇ دەۋردىكى مىللەتچىلىك قىزغىنلىقىنىڭ مۇقەررەرلىكىنى ئەكس ئەتتۈرىدۇ. چۈنكى ئەينى ۋاقىتتىكى ئەھۋالدا مەيلى قايسى پارتىيىنىڭ سۈركىلىش پەيدا قىلىشى ياكى بىرلىك سەپنى بۇزۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇ بەربىر مىللەت خائىنى، تار پارتىيە - گۇرۇھ ياكى ئاڭ

فورماتىسىيە مەنپەئەتىنى مىللىي مەنپەئەتتىن ئۈستۈن قويۇشتەك جىنايى ھەرىكەت دەپ قارىلاتتى.

ھالبۇكى، مەيلى گومىنداڭچىلار ياكى كوممۇنىستلار بولسۇن، ئۇلار بىر تەرەپتىن قارشى تەرەپنىڭ ھەرىكەتىنى قاتتىق كۆزىتىپ، يەنە بىر تەرەپتىن ئۆز كۈچلىرىنى مۇمكىنقەدەر كۈچەيتىشكە ئۇرۇناتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ ئىككى تەرەپمۇ مىللەت مەنپەئەتىنى ئۆزىگە ئاساس قىلغان ھالدا، قارشى تەرەپنىڭ خىلاپلىق ھەرىكەتلىرىنى ئەيىبلەپ، ئۆزلىرىنى ئاقلشاتتى. ماۋ زېدۇڭنىڭ نەزەرىدە كوممۇنىستىك پارتىيە ئارمىيىسى بىلەن تايانچ بازىلارنىڭ زورىيىشى — ياپونغا قارشى ۋەتەنپەرۋەر كۈچلەرنىڭ زورىيىشى؛ جياڭ جېشىنىڭ كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ كۈچلىرىنى قامال قىلىشى ئاسىيلىق قىلمىش ئىدى، ئەمما كوممۇنىستلارنىڭ جياڭ جېشىنىڭ قاماللىقىنى بۇزۇپ تاشلىشى ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكەت بولۇپ، جۇڭخۇا مىللەتلىرىنى قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن ئىدى. يەنە بىر تەرەپتىن، جياڭ جېشى خىلمۇ خىل ھەربىي، سىياسىي ۋە ئىقتىسادىي تەدبىرلەرنى قوللىنىپ، كوممۇنىستلارغا قارشى تۇردى، بۇ تەدبىرلەرنى كوممۇنىزم كۈچلىرىنىڭ كېڭىيىشىنى توسۇشتا ناھايىتى زۆرۈر، ئۇنداق قىلىنمايدىكەن، كوممۇنىزمنىڭ كېڭىيىشى ياپونىيە بىلەن مۇرەسسەلىشىپ ئۇنىڭغا تەسلىم بولۇشقا ئېلىپ بارىدۇ، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونى قىسمەن ياكى پۈتۈنلەي تىزگىنلىۋالىدۇ دەپ ھېسابلىدى. دېمەك، بۇ ئىككى تەرەپ ئوخشاشلا ئاۋامنىڭ مىللەتچىلىك ساھاسىنى قوزغايدىغان كەسكىن سۆز - ئىبارىلەرنى ئىشلىتىشتى.

تەبىئىيىكى، ئۇرۇش يىللىرىدىكى جۇڭگو سىياسىيىسىدا نوقۇل مىللەتچىلىك مەسىلىسىلا ئەمەس، بەلكى مەملىكەت ئىچىدىكى سىياسىي ۋە مەدەنىيەت مىللىي مەسىلىنى يادرو قىلىدۇ

دېگەندە، مەھەللىۋازلىق، مەزھەپچىلىك ۋە سىنىپچىلىق زىددىيەتلەرمۇ ئىنتايىن مۇھىم ئورۇندا تۇرىدۇ. بولۇپمۇ يېزىلاردا، چەكسىز ۋە يۈكسەك دەرىجىدە مەۋھۇملاشقان مىللىي مەنپەئەتلەر ھەمىشە تار يۇرت مەنپەئەتىدىن كېيىن تۇرىدۇ. لېكىن شۇنداقتىمۇ يېزىلاردىكى مىللەتچىلىكمۇ كارامەت چوڭ رول ئوينايدۇ. ماۋ زېدۇڭنىڭ ئىنقىلابنى غەلىبىگە ئېرىشتۈرۈش ستراتېگىيىسىنىڭ بىرى، مىللەتچىلىكنى قوزغىتىش ئارقىلىق شەھەر زىيالىيلىرىنى يېزىلارغا بېرىشقا سەپەرۋەر قىلىپ، تار دېھقانلار سىنىپىنى تەشكىللەش، تەربىيەلىش ۋە ئۇلارغا رەھبەرلىك قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى، ماركسىزىملىق نۇقتىئىنەزەر بىلەن قارىغاندا، ماۋ زېدۇڭنىڭ ستراتېگىيىسى مىللىي مەسىلە بىلەن سىنىپچى مەسىلىنى بىر گەۋدە قىلىشتىن ئىبارەت بولۇپ، پەقەت بۇ ئىككىسىنىڭ بىر پۈتۈنلۈكلا غەلىبە قىلىشىنىڭ ئاچقۇچلۇق تەدبىرى بولالايدۇ، ھەرقانداق يەكپايلىقتىن ئىبارەت بىر تەرەپلىمىلىككە مۇقەررەر ھالدا مەغلۇبىيەتكە ئېلىپ باراتتى.

X X ئەسىرنىڭ 30 - ، 40 - يىللىرىدىكى جۇڭگونىڭ ئىچكى سىياسىي ئەھۋالى شۇنى كۆرسەتتىكى، كىم جۇڭگوغا ھۆكۈمرانلىق قىلمەن دېسە، شۇ مىللىي مەنپەئەتنى سۆزلىشى كېرەك ئىدى، ئەمما شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا خەلقئارا جەمئىيەتنىڭ ئەھۋالى شۇنى كۆرسەتتىكى، كىم جۇڭگوغا ھۆكۈمرانلىق قىلمەن دېسە، شۇ جۇڭگونىڭ ئەتراپىنى ئىگىلەپ ياتقان كۈچلۈك دۆلەتلەر بىلەن مۇرەسسە قىلىشقا ماھىر بولۇشى كېرەك. بۇنىڭ ئىچىدە ئالدىنقى قاتاردا تۇرىدىغىنى ياپونىيە بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى بولۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقى گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىگە نەسىر كۆرسىتىدىغان مۇھىم ئاسىل ئىدى، بۇنى نەزەردىن ساقىت قىلغاندا، جياڭ جىيېشى بىلەن ماۋ زېدۇڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاراتقان سىياسىتىنى

چۈشەنگىلى بولمايتتى. جياڭ جىپىشىنىڭ قارىشىچە، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى مۇناسىۋىتىدىكى ئاچقۇچ بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى مۇناسىۋەتكە قانداق تەسىر كۆرسىتىش جياڭ جىپىشىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاراتقان سىياسىتى ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزۈشنىڭ ئىزچىل مەركىزىي نۇقتىسى ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭخۇا مىنگو ھۆكۈمىتىنىڭ مۇناسىۋىتى جياڭ جىپىشى بىلەن ماۋ زېدۇڭنىڭ ئۇچرىشىشىدا ئىنتايىن زور تەسىرگە ئىگە ئىدى. ئوخشاشلا، ماۋ زېدۇڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا بولغان كۆز قارىشىمۇ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭخۇا مىنگو ھۆكۈمىتى ئارىسىدىكى مۇناسىۋەتلەرنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغانىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ماۋ زېدۇڭ جياڭ جىپىشىگە قاراتقان سىياسىتىدە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى ئويلاشماي قالمايتتى. باشقىچە ئېيتقاندا، بۇ بارلىق مۇناسىۋەتلەر گىچماچ ھالدا بىر يەرگە جۇغلانغان بولۇپ، ئۇلارنى تەكشۈرگەندە رېئاللىقتىن داڭغىلى بولمايتتى.

تەبىئىكى، ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدە، جياڭ جىپىشى، ماۋ زېدۇڭ ۋە ستالىنلارنىڭ مۇناسىۋىتىگە تەسىر كۆرسەتكەن خەلقئارالىق تەرتىپ، مەڭگۈ ئۆزگەرمەيدىغان بىر پارچە پولات تاختا ئەمەس ئىدى. دەل بۇنىڭ ئەكسىچە، 1937-يىلىدىن 1945 - يىلىغىچە، ھەرقايسى كۈچلۈك دۆلەتلەر — سوۋېت ئىتتىپاقى، ئامېرىكا، گېرمانىيە، ئەنگلىيە ۋە فرانسىيىلەرنىڭ ئىتتىپاق تۈزۈش ئەندىزىسى ئەمەلىيەتتە ئۆزئارا ئوخشاشمايدىغان تۆت تەرەققىيات باسقۇچىنى باشتىن كەچۈردى. بىرىنچى باسقۇچتا، سوۋېت ئىتتىپاقى، ئامېرىكا، ئەنگلىيە ۋە فرانسىيىلەرنىڭ سىياسىتى كەڭ ئىتتىپاقلىشىش بولۇپ، گېرمانىيە بىلەن ياپونىيىگە بىردەك قارشى تۇرۇش ئىدى.

1936- يىلى 12 - ئايدا، بېرلىن بىلەن توكيو ئۈچىنچى خەلقئارالىق شەرتنامىگە قارشى تۇرۇش نامى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى ئىتتىپاق تۈزدى. ستالىن غەرب دېموكراتىيىسىنى مەدھىيەلەش ئارقىلىق كولىكتىپ بىخەتەرلىكنى تەكىتلەپ، فاشىزمغا قارشى تۇرماقچى بولدى. لوندون، پارىژ ۋە ۋاشىنگتونلار ستالىننىڭ كولىكتىپ بىخەتەرلىك تەشەببۇسىنى قوبۇل قىلمىغان بولسىمۇ لېكىن گېرمانىيە، ياپونىيەلەرنىڭ تاجاۋۇزىغا كەڭ كۆلەمدە قارشى تۇرۇش سىياسىتىدە يەنىلا چىڭ تۇردى.

ئىككىنچى باسقۇچ، 1939 - يىلى 8 - ئايدىكى گېرمانىيە بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسىنىڭ ئىمزالىنىشى ۋە تەخمىنەن شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتىكى گېرمانىيە بىلەن ياپونىيەنىڭ دوستانە مۇناسىۋىتىنىڭ ئەسلىگە كېلىشىدىن باشلىنىدۇ. بۇ ۋەقەلەرنىڭ يۈز بېرىشى ستالىننىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىسىنى ئوق مەركىزى گۈرۈھى ئىتتىپاقىغا بىۋاسىتە كىرگۈزدى.

ئۈچىنچى باسقۇچ، گېرمانىيەنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىشى ۋە ئەنگىلىيە، ئامېرىكا قاتارلىق دۆلەتلەرنىڭ موسكۋانى جىددىي قۇتۇلدۇرۇش تەدبىرى قوللانغان چاغدىن باشلىنىدۇ. بۇنداق بۈيۈك ئىتتىپاق تاكى ئۇرۇش ئاياغلىشىشقا يېقىنلاشقاندىلا ئاندىن يەر شارى خاراكتېرلىك ئىتتىپاققا تەرەققىي قىلىپ يىراق شەرققە كېڭەيدى.

1945 - يىلى 4 - ئايدا، ستالىن ياپونىيە بىلەن تۈزگەن بىتەرەپلىك كېلىشىمنى يىرتىپ تاشلىدى ھەمدە ئارىدىن تۆت ئاي ئۆتۈپ ياپونىيەگە ئۇرۇش ئېلان قىلدى. نەتىجىدە ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىلىدىكى خەلقئارالىق تەرتىپ تۈتىنچى باسقۇچقا كىردى.

جياڭ جىيېشى، ماۋ زېدۇڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاراتقان

سىياسىتى خەلقئارالىق ھاۋارايىنىڭ ئۆزگىرىشىگە ئەگىشىپ ئۆزگەرمەي تۇرالمايتتى. بۇ ئۇلارنىڭ دىپلوماتىيە فاخجىنىنىڭ مۇقەررەر ھالدا گاھ ئۇ تەرەپتە، گاھ بۇ تەرەپتە بولىدىغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى. مەلۇم باسقۇچتا، ئېھتىمال ئۇلار ستالىننىڭ ياردىمىگە ئېرىشىشى مۇمكىن ئىدى، لېكىن كېيىنكى باسقۇچقا كەلگەندە، ئۇلار ئېھتىمال ستالىننىڭ ياردىمىگە ئېرىشەلمەسلىكى ھەتتا قارىمۇ قارشى ھالەتكە چۈشۈپ قېلىشىمۇ مۇمكىن ئىدى. بىراق، پۈتكۈل ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدە، جياڭ جېپشى بىلەن ماۋ زېدۇڭ قوغلاشقان مىللەت نىشانىدا ئىپادىلىگەن سۇباتلىقلىق قارمىقىغا باشتىن - ئاخىر بىردەك بولدى. ئۇلارنىڭ فاخجىنى - سىياسەتلىرى ئۆز ئالدىغا باشقا - باشقا بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار قوغلىشىۋاتقان نىشان ئۆزگەرتكىلى بولىدىغان نىشان ئەمەس ئىدى. ئېھتىمال، بۇنداق نىشان قوغلىشىشنىڭ تۇراقلىقلىقى - ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدىكى جۇڭگو مىللەتچىلىك قىزغىنلىقىنىڭ ئەۋج ئالغانلىقىغا، جياڭ جېپشى بىلەن ماۋ زېدۇڭنىڭ مىللەت ئىستىكىگە ئاشكارا ئاسىيلىق قىلمايدىغانلىقتەك مۇنداق بىر ئاددىي ھەقىقەتكە تەئەللۇق بولۇشى لازىمدۇر.

2. ستالىن ۋە جۇڭگودىكى سىياسىي بورانلار

بەلكىم، جياڭ جېپشى، ماۋ زېدۇڭلارنىڭ مىللەتچىلەرنىڭ قوللاپ - قۇۋۋەتلىشىشىنى قولغا كەلتۈرۈشتىكى ئۈنۈملۈك چارىسى ئۇلار ئوتتۇرىغا چىقارغان بىر يۈرۈش مىللەتنى گۈللەندۈرۈش توغرىسىدىكى پروگراممىلار بولسا كېرەك. بۇ پروگراممىلارنىڭ ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي مەزمۇنى ئۆز ئارا بىر- بىرىگە زىت بولسىمۇ، لېكىن ھەممىسىدىلا ئۆز مەقسەتلىرىنىڭ

جۇڭخۇا مىللەتلەرنىڭ ئورنىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش، جۇڭگونى قۇدرەتلىك، ھۆرمەتكە سازاۋەر دۆلەت قىلىپ قۇرۇپ چىقىش ئىكەنلىكى ئىزھار قىلىنغان.

جياڭ جېشىنىڭ مىللەتنى گۈللەندۈرۈش توغرىسىدىكى پروگراممىسىدىمۇ ياپونىيىنى ھەربىي جەھەتتىن مەغلۇپ قىلىش تەلەپ قىلىنىدۇ. 1937 - يىلى ئۇرۇش پارتلاشتىن ئىلگىرىلا جياڭ جېشى بىر خۇلاسگە كېلىپ، دۆلەت ئىچىدىكى مىللەتچىلىك قىزغىنلىقىنىڭ ئەۋج ئېلىشى بىلەن ياپونلارنىڭ شىددەت بىلەن بېسىپ كىرىشتەك تاحاۋۇزچىلىقى تىنچلىق توغرىسىدىكى ھەممە خىياللارنى كۆيۈككە ئايلاندۇرىدۇ، دەپ قارىغانىدى. لېكىن مەيلى جياڭ جېشىنىڭ دۆلەت ئىچىدىكى سىياسىي ئورنىنى مۇستەھكەملىشى جەھەتتىن ئېيتقاندا بولسۇن ياكى ياپونىيىلىكلەرنى چەكلەش قارا نىيىتىدىن ئېيتقاندا بولسۇن، ياپونىيىنىڭ ھەربىي جەھەتتىكى زىيان تارتىشى كەم بولسا بولمايدىغان ئالدىنقى شەرت ئىدى. تەبىئىيىكى، جياڭ جېشى ياپونلارنىڭ 1945 - يىلىدىكى ئېغىز مەغلۇبىيىتىنى ئويلاپ يەتمىگەنىدى. ئەمە ئۇ چەكلىك ھەربىي غەلبە ئارقىلىق كۈچلۈك دۆلەت قىياپىتىدە مەيدانغا چىققان جۇڭگونى ياپونىيە بىلەن ياخشى - خوپ بولۇپ قېلىشقا مەجبۇرلاشنى راستتىنلا ئۈمىد قىلاتتى.

جياڭ جېشىنىڭ گۈللەندۈرۈش سىياسىتىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودىكى مەنپەئىتىگە شەك - شۈبھىسىز زىيان يەتكۈزەتتى. 1919 - يىلى، سوۋېت ئىتتىپاقى X I X ئەسىردىكى شەرتنامىلەرگە ئاساسەن، جۇڭگودا ئېرىشكەن ئىمتىيازلىرىدىن رەسمىي ۋاز كەچتى. 1924 - يىلى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتى نورماللاشقاندا بۇنداق ۋاز كېچىش تېخىمۇ تەن ئېلىندى. 1935 - يىلى جۇڭگو شەرقىي قىسمىدىكى تۆمۈريولىنى ياپونىيىگە سېتىپ بەردى ۋە شۇ ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ

مانجۇرىيىدىكى ئىمتىيازنىڭ ئاخىرقى ساقىندىلىرىنىمۇ پاك-پاكىز تازىلىۋەتتى. ئەمما، جياڭ جېيشىنىڭ كۆز قارىشىغا ئاساسلانغاندا، جۇڭگونىڭ تالاي زېمىنى يەنىلا سوۋېتلىكلەرنىڭ قولىدا بولۇپ، بۇنىڭ ئىچىدە ئەڭ مۇھىمى شىنجاڭ بىلەن تاشقى موڭغۇلىيە ئىدى. ناھايىتى روشەنكى، ئەگەر جۇڭگو قولىدىن كەتكەن بۇ يەرلىرىنى قاپتۇرۇۋالماقچى بولسا، مۇقەررەر ھالدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سەنپەئىتى بىلەن توقۇنۇشۇپ قالاتتى. ئەمەلىيەتتە، سوۋېت ئىتتىپاقىمۇ مانجۇرىيىنىڭ كەلگۈسىگە قاتتىق كۆڭۈل بۆلمەكتە ئىدى. 1904 - يىلى بۇكان قېزىلمىلىرى مول، كەڭرى رايون ۋە يەنە بۇ يەردىكى سوۋېت دېڭىز ئارمىيىسىگە نىسبەتەن ئېيتقاندا كۆڭۈلدىكىدەك، توغلىماس پورت ئۈچۈن، چارروسىيە ياپونىيە بىلەن قوراللىق ئېلىشقانىدى. 1929 - يىلى مانجۇرىيىدىكى ئىمتىيازنى قوغداش ئۈچۈن سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو بىلەن قىسقا مەزگىللىك ئۇرۇش قىلغانىدى. 1935 - يىلىغا كەلگەندىلا ستالىن ياپونىيە بىلەن ئۇرۇشۇپ قېلىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن بۇ ئىمتىيازلاردىن زورىغا ۋاز كەچتى. مانجۇرىيە دۆلىتىنى قۇرۇلغاندىن كېيىن، ستالىن ناۋادا ياپونلار مەغلۇپ بولۇپ قالغۇدەك بولسا، مانجۇرىيە دۆلىتى ئۆز ئىگىسىگە قايتامدۇ يوق؟ بۇ بىر مەسىلە بولۇشى مۇمكىن، دەپ ھېسابلىدى. شۇڭا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەنپەئەت نۇقتىسىدىن ئېيتقاندا، ئەڭ ياخشىسى مۇستەقىل ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئىستائەت قىلىدىغان مانجۇرىيە دۆلىتىنىڭ مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇشىدىن تۈزۈكى يوق ئىدى.

جياڭ جېيشىمۇ ياپونلارنى مەغلۇپ قىلىشتا سوۋېت ئىتتىپاقى ھەمكارلىقىنىڭ مۇھىملىقىغا ئىشىنەتتى. جۇڭگونىڭ ھەربىي كۈچى تولىمۇ ئاجىز بولغاچقا، ياپون قاراقچىلىرىنى جۇڭگو ئۆزى يالغۇز يېتىلدەيتتى، شۇڭلاشقا باشقا كۈچلۈك

دۆلەتلەرنىڭ قوللاپ - قۇۋۋەتلىشى بولماي مۇمكىن ئەمەس ئىدى. 1937 - يىلى جياڭ جېيشى ئامېرىكا بىلەن ئەنگلىيىدىن جۇڭگونى قوللاپ - قۇۋۋەتلەپ، ئىقتىسادىي ۋە مالىيە جەھەتتىن ئۈدۈلمۇ ئۈدۈل جازالاش تەدبىرى يۈرگۈزۈشنى ئۈمىد قىلدى. ئۇرۇش باشلانغان دەسلەپكى بىرقانچە يىلدا جياڭ جېيشىنىڭ دىپلوماتىيە يۆنىلىشىنىڭ تۇرغۇسى ياشتىن - ئاخىر ياپونىيىنى جازالاشنى ئىلگىرى سۈرۈشتىن ئىبارەت بولدى. 1940 - يىلىغا كەلگەندە بۇ تىرىشچانلىقلارنىڭ نەتىجىسى كۆرۈلدى. لېكىن، 1937 - يىللىرىدىمۇ جياڭ جېيشىنىڭ ھەربىي ياردەم ئىزدەشتىكى مۇھىم نىشانى ۋاشىنگتون ياكى لوندون ئەمەس، بەلكى موسكۋا بولغانىدى. روسىيىلىكلەر بىلەن ياپونىيىلىكلەر ئاسىيانىڭ شەرقىي شىمالىنى تارتىۋېلىش ئۈچۈن تارىختا ئۆزئارا ئاق تاغلىق قاراتاغلىق بولۇشقانىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە 1931 - يىلىدىن كېيىن، سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتى ئىزچىل تۈردە بوھرانغا يۈز تۇتتى، بولۇپمۇ «18 - سېنتەبر» ۋەقەسىدىن كېيىن ئىككى دۆلەت بىرنەچچە قېتىم ئۇرۇش گىرۋىكىگە بېرىپ قالغانىدى. 30 - يىللاردا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەربىي ۋە سانائەت كۈچلىرى تېز سۈرئەتتە كېڭەيدى. ئەنگلىيە، ئامېرىكا ھۆكۈمىتى مۇداپىئە خىراجىتىنى زور دەرىجىدە قىسقارتىپ، كۈنساين كاساتلىشىۋاتقان ئىقتىسادنى خاتا ھالدا تەڭپۇڭلاشقان خامچوت ئارقىلىق گۈللەندۈرۈشنى ئۈمىد قىلىۋاتقان پەيتتە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەمەلىي كۈچى بىرىنچى، ئىككىنچى بەش يىللىق پىلاننىڭ ئەمەلگە ئېشىشىغا ئەگىشىپ تېز سۈرئەت بىلەن ئېشىپ كەتتى. «18 - سېنتەبر» ۋەقەسىدىن كېيىنكى ئىككى يىل ئىچىدىلا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرقتىكى ئەسكىرىي كۈچى تۆت ھەسسە ئېشىپ، 400 مىڭ كىشىگە يەتتى. 1935 - يىلىدىن باشلاپ، مانجۇرىيىدىن سېبرىيە چېگرا سىزىقىنى بويلاپ يۈز بەرگەن توقۇنۇش يىراق شەرق رايونىدا ھەم سوۋېت

ئىتتىپاقىنىڭ ئەسكىرىي كۈچىنىڭ كۆپەيگەنلىكىنى ھەم سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيە قارىمۇ قارشىلىقىنىڭ كۈچەيگەنلىكىنى ئەكس ئەتتۈرۈپ بەردى. بۇلارنىڭ ھەممىسى، جياڭ جېشىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىغا قاتنىشالايدىغانلىقىدىن ئۈمىد كۈتكۈزدى. جياڭ جېشىنىڭ تەسەۋۋۇرىغا ئاساسەن، مۇبادا، ياپونىيە ئارمىيىسى ئوتتۇرا جۇڭگو رايونىدا ئىسكەنجىگە چۈشۈپ قالسا، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئامېرىكا، ئەنگلىيە قاتارلىق دۆلەتلەر دوستانە ياردەم بېرىش پوزىتسىيىسىنى قوللانسا، سوۋېت قىزىل ئارمىيىسى ئاللىقاچان زەئىپلىشىپ كەتكەن ياپون ئارمىيىسىنىڭ ئارقا سېپىگە قاتتىق زەربە بەرگەن بولاتتى - دە. شۇ ئارقىلىق سوۋېت - جۇڭگو ھەمكارلىقى ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ ئۈزۈل كېسىل غەلبىسىگە ئېرىشكەن بولاتتى.

ياپونىيە مەغلۇپ بولغاندىن كېيىن، جۇڭگو پۈتۈن دۇنيا ئېتىراپ قىلغان كۈچلۈك دۆلەتلىك مەرتىۋىسىگە ئېرىشكەن تەقدىردىمۇ لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەمكارلىقى بولماي مۇمكىن ئەمەس ئىدى. جياڭ جېشى ھەتتا شۇنىمۇ كۆرۈپ يەتتىكى، جۇڭگو غەلبە قىلغۇچى دۆلەتلەرنىڭ بىر ئەزاسى بولغان تەقدىردىمۇ ئۇرۇشتىن كېيىنكى ۋەزىيەتتە سوغۇق مۇئامىلىگە ئۇچراپ، پەقەت كىچىككىنە بىر ئەرزىمەس ھەمراھ بولۇپلا قالاتتى. ۋېرسال تىنچلىق يىغىنىنىڭ تەجرىبىسى جياڭ جېشىنىڭ كاللىسىدا ھەمىشە پەيدا بولۇپ تۇراتتى. 1919 - يىلىدىكى پاجىئەنىڭ يېڭىباشتىن يۈز بېرىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن، ئىنتايىن روشەنكى، ھەرقايسى كۈچلۈك دۆلەتلەرنىڭ بولۇپمۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوللاپ - قۇۋۋەتلىشىنى قولغا كەلتۈرۈش، تولىمۇ مۇھىم ئىدى.

لېكىن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى بېسىش مۇقەررەر ھالدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەنپەئەتىگە زىيان

يەتكۈزەتتى. چۈنكى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدا ئىرىمىش - چىرىمىش مۇناسىۋەت بار ئىدى. 1919 - يىلى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال (ئۈچىنچى ئىنتېرناتسىئونال) قۇرۇلغاندىن باشلاپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاشقى سىياسىتى ھۆكۈمەتنىڭ ھۆكۈمەتكە، پارتىيىنىڭ پارتىيىگە قاراتقان ئىككى قۇتۇپلۇق پرىنسىپىغا ئىزچىل ئەمەل قىلىپ كەلدى. ئىزگىنلەنگەن كوممۇنىزم ھەرىكىتى 30 - يىللاردىكى سوۋېت ئىتتىپاقى دۆلەت كۈچلىرىنىڭ ئىنتايىن مۇھىم بىر تەركىبىي قىسمى بولۇپ، ئۇ ستالىنغا تەڭداشسىز خەلقئارالىق تەسىر ئەكەلدى. بۇ يەنىلا ئاجىز ھالەتتە تۇرۇۋاتقان سوۋېت ئىتتىپاقىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، كۆپ ئېرىشكىلى بولمايدىغان مۇھىم تۆلەنمە ئىدى. يەنە كېلىپ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئۈچىنچى ئىنتېرناتسىئونالنىڭ مۇھىم ئەزاسى بولۇپ، 1933-1934 - يىللاردىن باشلاپ، گىتلىر گېرمانىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە بۇزغۇنچىلىق قىلغاندىن كېيىن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ خەلقئارا كوممۇنىزم ھەرىكىتىدىكى ئورنى ۋە رولى سوۋېت ئىتتىپاقىدىن قالسىلا ئىككىنچى ئورۇندا تۇراتتى، شۇڭلاشقا، جياڭ جېيىشى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى باستۇرىدىغان بولسا، ئۇ چاغدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودىكى مەنپەئەتىگە شەك - شۈبھىسىز ئېغىر زىيان يەتكۈزۈپ قوياتتى. مىللەتنى گۈللەندۈرۈش توغرىسىدا ماۋ زېدۇڭنىڭ بىر پروگراممىسى بار ئىدى، گەرچە ماۋ زېدۇڭمۇ جياڭ جېيىشىغا ئوخشاش، قولىدىن كەتكەن يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىش، تەڭسىز شەرتنامىلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش، ياپونىيىنى مەغلۇپ قىلىش - جۇڭگوغا نىسبەتەن مۇتلەق زۆرۈر دەپ ھېسابلىسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ پروگراممىسىنىڭ ئۆزگىچىلىكى بار بولۇپ، بۇ ئۆزگىچىلىك شۇكى، ماۋ زېدۇڭ ئۈزۈل - كېسىل ئىجتىمائىي

ئۆزگىرىشلا جۇڭگونى گۈللەندۈرۈشنىڭ ھەل قىلغۇچ شەرتى بولالايدۇ، دەپ ھېسابلايتتى. پەقەت چەت ئەل جاھانگىرلىكى بىلەن تىل بىرىكتۈرۈپ ھۆكۈمران سىنىپلارنىڭ سىياسىي كۈچلىرىنى يىمىرىپ تاشلىغاندىلا ئاندىن جاھانگىرلارنىڭ جۇڭگونى تىزگىنلەيدىغان ۋە ئۇنى ئېكسپىلاتاتسىيە قىلىدىغان ئىنسان تىرىقىنى كېسىپ تاشلىغىلى بولاتتى. ماۋ زېدۇڭنىڭ نەزەرىيىسىگە ئاساسلانغاندا، پەقەت ئېكسپىلاتاتسىيە مۇناسىۋەتلىرىنى يوقاتقاندىلا، ئاندىن كەڭ ئاممىنىڭ دۆلەت قۇرۇش قىزغىنلىقىنى قوزغىغىلى بولاتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇنداق ئاممىۋى قىزغىنلىق دۆلەت بايلىقى بىلەن دۆلەت كۈچىنى ئارتتۇرۇشنىڭ مەنبەسى ئىدى. يەنە پەقەت سوتسىيالىستىك ئىقتىسادىي تۈزۈم بەرپا قىلىش ۋە دۆلەت پىلانى بىلەن جۇغلانما مەبلەغ ئارقىلىقلا ئاندىن جۇڭگونى تېز ۋە ئۈنۈملۈك ھالدا قۇدرەتلىك ساپائەت دۆلىتى قىلىپ قۇرۇپ چىقىشقا بولاتتى. پەقەت بۇنداق بىر ئىجتىمائىي ئىنقىلابنى ئۈزۈل - كېسىل ئېلىپ بارغاندىلا ئاندىن مۇستەقىل، قۇدرەتلىك يېڭى جۇڭگو دۇنيانىڭ شەرقىدە ھەيۋەتلىك قەد كۆتۈرىدۇ ھەمدە ئۇ ئۆزىنىڭ خەلقئارا سەپتىكى يۈكسەك ئورنىنى ئەسلىگە كەلتۈرەلەيدۇ.

ماۋ زېدۇڭ سوتسىيالىستىك ئىنقىلاب ئارقىلىق مىللەتنى گۈللەندۈرۈش پروگراممىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشتا ستالىننىڭ كۈچلۈك تەسىرىگە ئۇچرىدى. شەك - شۈبھىسىزكى، ماۋ زېدۇڭ دەۋرىمىزدىكى ئەڭ ئۇلۇغ ئىنقىلابچىلارنىڭ بىرى، ئۇزىيالىلار ھەرىكىتى بىلەن دېھقانلار ھەرىكىتىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك ھالدا ئۆزئارا بىرلەشتۈرۈش ئارقىلىق ھاكىمىيەتنى تارتىۋالدى ھەمدە بۇنىڭ كەينىدىنلا جۇڭگونى بىرلىككە كەلگەن سوتسىيالىستىك دۆلەت قىلىپ قۇرۇشقا باشلىدى. لېكىن بىر ئىنقىلابچى بولۇش سۈپىتى بىلەن، ئۇنىڭ مىللەتنى گۈللەندۈرۈش پروگراممىسى جەھەتتىكى مۇۋەپپەقىيىتى ئۇنىڭ ستالىننىڭ جۇڭگو

كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى تىزگىنلىشىدىن قۇتۇلۇش -
قۇتۇلالماسلىقىغا باغلىق ئىدى.

ماۋ زېدۇڭ ھەم بىر قىزغىن مىللەتچى شۇنداقلا سوۋېت
ئىتتىپاقىغا سادىق ۋە ستالىننىڭ قوماندىلىقىغا ئىتائەت
قىلىدىغان ئۈچىنچى ئىنتېرناتسىئونالنىڭ بىر ياچېيكىسىنىڭ
رەھبىرى ئىدى. تىتو ۋە ماۋ زېدۇڭدىن كېيىنكى دەۋرنىڭ
تەرەققىياتىدىن 30 - يىللاردا پولات تاختىدەك ئىنتىزامى قاتتىق
خەلقئارا كوممۇنىزم ھەرىكىتىنىڭ بولغانلىقىنى تەسەۋۋۇر
قىلغىلى بولمايتتى. ماۋ زېدۇڭ بولسا خۇددى تىتوغا ئوخشاش
بۇ ھەرىكەت يول قويغان دائىرىدىلا ئىنقىلاب بىلەن
شۇغۇللىنالايتتى. ئەمما، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ
تىزگىنلىشىدىكى پولات تاختىدەك كوممۇنىستىك
ئىنتېرناتسىئونال ئاخىرقى ھېسابتا يەنىلا مىللەتچىلىك
ھەرىكىتىنىڭ زەربىسىدە بىتچىت بولۇپ كەتتى، ئۇنىڭ
سەركەردىسى دەل ماۋ زېدۇڭ ئىدى. بۇ نۇقتىدىن ئېيتقاندا،
1937-، 1945 - يىللاردىكى جۇڭگونىڭ مىللەتچىلىكى يەنىلا
سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن مۇرەسسەلىشىپ ئۇنىڭغا يول قويۇشقا
مەجبۇر بولغانىدى. ئۆتكەندىكى بىرمۇنچە تەرجىمىھاللاردا ماۋ
زېدۇڭنىڭ ئىنقىلابىي تاكتىكىسى تەھلىل قىلىنىپ ھەمدە جۇڭگو
كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ تەرەققىي قىلىش، زورىيىش
مۇساپىسى ماۋ زېدۇڭ دەسلەپ ھوقۇق تۇتقان چاغلارغا
ئەكېلىنىدۇ. يەنە بەزى تەرجىمىھاللاردا، ماۋ زېدۇڭنىڭ كۈچلۈك
دۆلەتلەر، جۈملىدىن سوۋېت ئىتتىپاقىغا تۇتقان پوزىتسىيىسى
تەھلىل قىلىنىدۇ. بۇ كىتابتا دەل ئاشۇ تەرجىمىھاللاردا سەل
قارالغان يەنە ماۋ زېدۇڭ جياڭ جېيىشنىڭ باستۇرۇشىغا دۇچ
كەلگەن ھەمدە ستالىن چەكلىگەن ھەتتا قارشى تۇرغان
شارائىتىمۇ قانداق قىلىپ ماۋ زېدۇڭنىڭ ئېگىلمەي - سۇنماي
ئۆزىنىڭ ئىنقىلابىي تەلىماتىنى ئىزچىللاشتۇرغانلىقى بايان

قىلىندۇ.

بۇ مەزگىلدىكى ستالىن ۋە ماۋ زېدۇڭنىڭ مۇناسىۋىتىنى بىلىش ئۈچۈن، ياچېيكا پارتىيە بولغان جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى بىلىشكە توغرا كېلىدۇ. دۇنيا ئىنقىلابىي پارتىيىسى بولغان كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال بولشېۋىك رەھبەرلەر 1919 - يىلى قۇرغان پارتىيە بولۇپ، ئۇنىڭ نېگىزى دېموكراتىك - مەركەزلەشتۈرۈش پرىنسىپىدىن ئىبارەت. نەزەرىيە جەھەتتىن ئېيتقاندا، موسكۋادا تۇرۇشلۇق «خەلقئارا رەھبەرلەر» بىلەن ھەرقايسى ياچېيكا پارتىيىلەرنىڭ مۇناسىۋىتى خۇددى بىر دۆلەتنىڭ ئىچىدىكى پارتىيىنىڭ سىياسىي بېۋروسى بىلەن ئۇنىڭ قول ئاستىدىكى ئاپپاراتلارنىڭ مۇناسىۋىتىگە ئوخشايتتى. بۇ ئىككى خىل شارائىتتا، تۆۋەندىكى تەشكىلاتلار يۇقىرىدىكى تەشكىلاتلارغا ئەستايىدىل، شەرتسىز بويسۇنۇشى كېرەك. ھەرقايسى ياچېيكا پارتىيىلەر ئىنتېرناتسىئونالنىڭ لۇشىيەننى كەم - كۈتسىز ئىجرا قىلىپلا قالماستىن، بەلكى ئىنتېرناتسىئونال رەھبەرلىرى ئۆزلىرى ئىنتېرناتسىئونالنىڭ لۇشىيەنگە ئاسىيلىق قىلدى، دەپ ھېسابلىغان ھەرقايسى ياچېيكا پارتىيىلەرنىڭ فاڭچېن - سىياسەتلىرىنى رەت قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە ئىدى.

ھەرقايسى ياچېيكا پارتىيىلەرنىڭ ئىتائەتمەنلىكىگە ھەقىقىي تۈردە كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن، خىلمۇ خىل تەشكىلىي ئاپپاراتلار قۇرۇلدى، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ھەرقايسى ياچېيكا پارتىيىلەرنىڭ رەھبەرلىرىنى ئالماشتۇرۇشقا ھوقۇقلۇق ئىدى، ئۇ يەنە ھەر خىل يىغىنلارغا ئىشتىراك قىلىش ۋە قاتنىشىش ئۈچۈن ھەرقايسى ياچېيكا پارتىيىلەرگە تولۇق ھوقۇقلۇق ۋەكىل ئەۋەتەلەيتتى. ھەرقايسى ياچېيكا پارتىيىلەرنىڭ ئىشلىرىغا يېتەكچىلىك قىلىش جەھەتتە، ئۇ كوممۇنىستىك

ئىنتېرناتسىئونال ئىجرائىيە كومىتېتىنىڭ ھوقۇقىنى تولۇق يۈرگۈزەلەيتتى. 20 - يىللاردىن 30 - يىللارغىچە بولغان مەزگىلدە، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ۋەكىل ئەۋەتىدىغان بۇنداق قىلىقلىرى ھەمىشە يۈز بېرىپ تۇردى. بەزى كۈلكىلىك دېلوالار كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى تىزگىنلىگەنلىكىنى قىزىقارلىق تۈردە چۈشەندۈرۈپ بېرەلەيدۇ. 1929 - يىلى 12 - ئايدا، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئاتالمىش «ئۈچىنچى دەۋر» نىڭ رادىكال لۇشىيەنگە ئاساسەن، «جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ دولقۇنى» نى كۈتۈۋېلىش ئۈچۈن، يېزىلاردا پارتىزانلىق ھەرىكىتىنى قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە يوليورۇق بەردى. بۇ يوليورۇقنىڭ روھىغا ئاساسەن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئەينى ۋاقىتتىكى رەھبىرى لى لىسەن يېڭىدىن تەشكىللەنگەن دېھقانلار ئارمىيىسىنى ۋۇخەن، چاڭسا، نەنچاڭ قاتارلىق مەركىزىي شەھەرلەرگە ھۇجۇم قىلىشقا يۈتۈنلەي قاتناشتۇرۇشنى قارار قىلدى. ئەمما، موسكۋا بۇ رادىكال ھەرىكەتلەر سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتىگە تەسىر يەتكۈزىدۇ، دەپ ئەنسىرىگەچكە ۋە لى لىسەننىڭ قىلچە تەييارلىقىمۇ ھۇجۇم قوزغاشنىڭ قازانلىق ھەرىكەتلىرىدىن چۆچۈگەچكە چاپقانلا ئىستىدىن يېنىۋالدى. لى لىسەن موسكۋانىڭ پىكىرى بويىچە «سول» چىل تەۋەككۈلچىلىكىنى تېزلىك بىلەن چەكلىيەلمىگەچكە، ستالىن ئۇنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىك ئورنىدىن ئالماشتۇرۇۋېتىشنى قارار قىلدى. كەينىدىنلا، موسكۋا لى لىسەننىڭ خىزمەتتىن ئالمىشىشىنى شەخسەن ئۆزى نازارەت قىلىش ئۈچۈن، موپ ئىسىملىك بىر ۋەكىلنى جۇڭگوغا ئەۋەتتى. موپ گىدەيگەن پېتى جۇڭگوغا كېلىپ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى ئۆتكۈزۈۋالغۇچى بۈيۈك خادىمغا ئايلاندى. ئۇ لى

لىسەن ۋە ئۇنىڭ ئىشداشلىرىنى خىزمەتتىن ئېلىۋېتىپلا قالماستىن، بەلكى ئىلگىرى سوۋېت ئىتتىپاقىدا ئوقۇپ دۆلىتىگە قايتقان بىر تالاي جۇڭگو ياشلىرىنى مۇھىم ۋەزىپىلەرگە قويدى، بۇنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ مەشھۇرى — موپىنڭ ئۆزى خۇرسەن قىلىدىغان ئوقۇغۇچىسى ۋاڭ مىڭ ئىدى.

ۋاڭ مىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىللىرىدە موسكۋادا تۇرۇشلۇق مۇھىم ۋەكىلى ئىدى. ئۇنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئىچىدە ۋە خەلقئارا كوممۇنىزم ھەرىكىتىدە بەجايىكى بىز يېڭى يۇلتۇزدا ك چاپراپ چىقالىشى ئاساسەن ئۇنىڭ موسكۋاغا سادىقلىقىدىن ئىدى. 1925 - يىلى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئەمىدىلا 21 ياشقا كىرگەن ۋاڭ مىڭنى موسكۋا جۇڭخەن داشۆسىگە ئوقۇشقا ئەۋەتتى. ئۇ رۇس تىلىنى، ماركسىزىمنى پەلسەپىنى ناھايىتى تېز ئۆگىنىۋېلىپلا قالماستىن، بەلكى جۇڭخەن داشۆسىنىڭ ئەينى ۋاقىتتىكى مۇدىرى، ئاتاقلىق خەنزۇشۇناس موپىنڭ كۆڭلىگە يېقىن قالغاندىن 20 - يىللارنىڭ كېيىنكى يېرىمىدا، ۋاڭ مىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال بىلەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە بىر نەچچە قېتىم تەرجىمان ۋە ئالاقىچى بولغانىدى. 1930 - يىلى ئۇ ۋەتەنگە قايتىدىغان بىر توپ ياشنى باشلاپ ۋەتەنگە يېنىپ كېلىپ، موپىنڭ لى لىسەننى خىزمەتتىن كېلىپ تاشلىشىغا ياردەملەشتى. 1932 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا، ۋاڭ مىڭ موسكۋاغا يەنە بېرىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالدا تۇرۇشلۇق ۋەكىللىك ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئېلىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ خىزمەتلىرىنى ئۆزىنىڭ ۋەتەنگە قايتقان ئىشداشلىرى بۈگۈ، جاك ۋېنتىيەلەرگە قالدۇردى. كېيىنكى بىر قانچە يىل ئىچىدە، موسكۋادىكى ۋاڭ مىڭدىن كېلىۋاتقان قوللاپ - قۇۋۋەتلەشلەر بولغاچقا، ئۇلار مەركەزنىڭ

نامى بىلەن ماۋ زېدۇڭ قۇرغان دېھقانلار قوراللىق قوشۇنى ۋە سوۋېت ھاكىمىيىتىنى تېزلا تىزگىنلىدى. 1933 - ، 1937 - يىللىرى موسكۋادا تۇرغان مەزگىللىرىدە، ۋاڭ مىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ لۇشىەنلىرىنى تەشۋىق قىلىشنىڭ ماھىرى بولۇشقا مۇناسىپ كەلدى ھەمدە بۇ لۇشىەنلەرنى جۇڭگودا زورمۇزور ئىشلەتتى. ئۇ لاتىن ئامېرىكىسىدىكى كوممۇنىستىك پارتىيىلەرنىڭ ئالاقە خىزمەتلىرىگە مەسئۇل بولغانىدى. 1933 - يىلى، ۋاڭ مىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ئىجرائىيە كومىتېتىغا كىردى، 1935 - يىلىدىكى 7 - نۆۋەتلىك ۋەكىللەر قۇرۇلتىيىدا، ئىجرائىيە كومىتېتىنىڭ رەئىسلىكىگە سايلاندى. باشقىچە ئېيتقاندا، ئون يىلدىن كۆپرەك ۋاقىت ئىچىدە، ۋاڭ مىڭ باشتىن - ئاخىر كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ سادىق ۋەكىلى بولدى.

مۇشۇ ئەسىرنىڭ 30 - يىللىرىدا، خەلقئارا كوممۇنىزم ھەرىكىتىدە ستالىننىڭ قورقۇنچلۇق زور تازىلاش ھەرىكىتى يۈز بەردى، بۇ ھەرىكەتنىڭ شامىلى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغىمۇ تېگىپ، بۇ ئاپپاراتنىڭ مەركەزلەشتۈرۈش تۈزۈمىنى تېخىمۇ كۈچەيتىۋەتتى. 30 - يىللاردىن باشلاپ، ستالىن ئەمەلىيەتتە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنى پۈتۈنلەي ئىگىلەپ بولغانىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ستالىننىڭ تىزگىنلىشىدە، ئالايلىق، ئىنتېرناتسىئونال تىزگىنلەش كومىتېتى (بۇ كومىتېت ئىنتېرناتسىئونالنىڭ لۇشىەنگە ئاسىيلىق قىلىشقا پېتىنغان ياكى ئۇنىڭغا قارشى ھەرقانداق ھەرىكەتلەرنى چەكلەيتتى) قاتارلىق ئاپپاراتلارنىڭ ھوقۇقى كۈنساپىن زورىيىپ كەتكەندى. ئىنتېرناتسىئونال تىزگىنلەش كومىتېتى بىلەن ستالىننىڭ ئىككى مەخپىي ساقچى تارمىقى - بىرلىككە كەلگەن دۆلەت سىياسىي بىۋروسى ۋە خەلق ئىچكى

ئىشلار مىنىستىرلىكىنىڭ مۇناسىۋىتى تولىمۇ زىچ ئىدى. ستالىن ئوخشاش بولمىغان سىياسىي كۆز قاراشتىكى كوممۇنىستلار بىلەن غەيرىي كوممۇنىست ئىنقىلابچىلارنى ئەڭ خەتەرلىك رەقىب دەپ قارايتتى، يۇقىرىدا ئېيتىلغان تەشكىلى چىڭ ئاپپاراتلار بۇ كىشىلەرنى شەپقەتسىز تازىلىدى. چەت ئەل كوممۇنىستلىرىغا كەلسەك، مەيلى سوۋېت ئىتتىپاقى، مەيلى چەت ئەلنىڭ كوممۇنىستلىرى بولسۇن بۇ تازىلاشتىن ئامان قالمىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى ئىچىدە، بولۇپمۇ سەرگەردان كوممۇنىستلار ئىنتايىن ئاسانلا قارشى ھەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللاندى دېگەن گۇمانغا قالاتتى. سوۋېت ئىتتىپاقىدا سەرگەردان بولۇپ تۇرۇۋاتقان نۇرغۇن كوممۇنىستىك تەشكىلاتلار (مەسىلەن، يۇگوسلاۋىيە، پولشا، گېرمانىيە) نىڭ رەھبەرلىرى ستالىننىڭ مەخپىي ساقچىلىرى تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلدى. قوۋۇققا ئوت كەتسە، كۆلدىكى بېلىقنىڭ ھالىغا ۋاي دېگەندەك كەڭ كۆلەملىك تازىلاش چەت ئەللەرگىمۇ يېيىلدى. ستالىنغا بولغان نارازىلىقنى يىلتىزىدىن قومۇرۇۋېتىش ئۈچۈن، ئوخشاش بولمىغان كۆز قاراشتىكى چەت ئەللىك كوممۇنىستلار ۋە ئىنقىلابچىلار تۈركۈملەپ ئۆلتۈرۈلدى. گەرچە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يەتتىنچى دۇنياۋى قۇرۇلتىيى ھەرقايسى ياچېيكا پارتىيىلەرگە كۆرۈنۈشتە تېخىمۇ زور ئىگىلىك ھوقۇقى بەرگەندەك قىلغان بولسىمۇ، لېكىن ئالاقىدار سىياسەتلەرنى تۈزۈش ھوقۇقى يەنىلا ستالىننىڭ قولىدا ئىدى.

مۇشۇ ئەسىرنىڭ 30 - يىللىرىدىكى ستالىن بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ خەلقئارا كوممۇنىزم ھەرىكىتىدە تۇتقان ئورنىغا سەل قاراشقا بولمايدۇ. ئۇ چاغلاردا، ستالىنغا بولغان چوقۇنۇش پەلەككە يەتكەن بولۇپ، ئۇنىڭ بېشىغا «دۇنيا ئىنقىلابىي ھەرىكىتىنىڭ ئۇلۇغ داھىيىسى» دېگەندەك سەلتەنەتلىك تاج - ئۇنۋانلار كىيگۈزۈلگەنىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى دۇنيا

ئىنقىلابنىڭ بۆشۈكى دېگەن ئەپسانىمۇ كوممۇنىزم ھەرىكىتىدە كەڭ تارقالغانىدى. دېمىسىمۇ، ئىقتىسادى ۋەيران بولغان، مىللىي كەسىپتىشلەر ئەۋج ئالغان كاپىتالىزم دۇنياسىدا، سوۋېت ئىتتىپاقى تەڭداشسىز سوتسىيالىستىك دۆلەت بولۇش سۈپىتى بىلەن بۇ خىل چوقۇنۇشنى شەك - شۈبھىسىز ھەقىقەتكە ئايلاندۇرغانىدى. ستالىننىڭ كىشىنى غەزەپلەندۈرىدىغان ھەرىكەتلىرى كېيىنكى چاغلارغا كەلگەندىلا ئاندىن ئاشكارىلىنىشقا باشلىدى. گەرچە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئىچىدىكى بىر مۇنچە كىشىلەر ستالىننىڭ ھەقىقىي ئەپت - بەشىرىسىنى ئۆز ۋاقتىدىلا تونۇپ يەتكەن بولسىمۇ - ماۋ زېدۇڭ شۇ كىشىلەرنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ مەشھۇرلىرىنىڭ بىرى ئىدى - لېكىن كۆپ ساندىكى جۇڭگو كوممۇنىستلىرى يەنىلا ئوخشاش بولمىغان دەرىجىدە ستالىنغا خۇراپىيلارچە چوقۇنغانىدى. بۇ، دۇنيانى لەرزىگە كەلتۈرگەن ياپونغا قارشى ئۇرۇش پارتلىغان مەزگىلدە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئالڭ فورماتسىيىسى بىلەن تەشكىلى ئاپپاراتىدا ستالىننىڭ قالتىس زور تەسىر كۈچكە ئىگە ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئىچىدە ستالىنغا ساداقەتمەنلەرنىڭ ھەر خىل ناملىرى بولۇپ ئادەتتە كۆپ ئىشلىتىلىدىغىنى «ئىنتېرناتسىئونال گۇرۇھى» دىن ئىبارەت ئىدى.

تا 1935 - يىلىغا قەدەر، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى باشتىن - ئاخىر ئۈنۈملۈك تىزگىنلەپ كەلدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ فاڭجېن - تەدبىرى ئىنتېرناتسىئونالنىڭ لۇشىەنگە ساداقەتلىك بىلەن ئەمەل قىلىش بولۇپ، ئەيىبلەنگەن پارتىيە رەھبەرلىرى ھەمىشە موسكۋانىڭ لۇشىەننى ئىجرا قىلغانلىقى تۈپەيلىدىن مەغلۇپ بولاتتى.

كېيىن كەلسەك، 1935 - يىلىدىن بۇرۇنقى جۇڭگو

كۈرەمۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ تارىخى، چوڭ جەھەتتىن ئېلىپ ئېيتقاندا، موسكۋانىڭ يوليورۇقلىرىنى قانداق ئىزچىللاشتۇرۇش تارىخى ئىدى. ماۋ زېدۇڭنى ئۇنىڭدىن بۇرۇنقىسى رەھبەرگە سېلىشتۇرغاندا، ئۇنىڭ ئىك چوڭ پەرقلىق يېرى شۇكى، ئۇ ئىنتېرناتسىئونالىزمنىڭ يوليورۇقىدا ئىسپادىلەنگەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەنپەئەتى بىلەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىنىفىلابىنىڭ مەنپەئەتىنى روشەن پەرقلەندۈردى. 1927 - يىلىدىن 1935 - يىلىغىچە، ماۋ زېدۇڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىك ھوقۇقىنى قولغا كىرگۈزۈش ئۈچۈن كۈرەش قىلدى، سىياسەتتىكى روشەن ئۆزگىچىلىك، ئالايلىق، يېزىلاردا تايانچ بازىلارنى قۇرۇش، يېزىلاردا كىچىك كۆلەمدە غەيرىي مۇنتىزىملىق پارتىزانلىق ئۇرۇشى ئېلىسىپ بېرىش قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالىزمنىڭ لۇشىيەنگە خىلاپ ئىدى.

زور ئىختىلاپنىڭ بىرى، جۇڭگو ئىنىفىلابىنىڭ سىنىپىي ماھىيىتى توغرىسىدىكى كۆز قاراشقا، يەنى كونا تەرتىپ - تۈزۈملەرنى يىمىرىپ تاشلايدىغان ئاساسىي كۈچ زادى شەھەر پرولېتارىياتىمۇ ياكى دېھقانلار سىنىپىمۇ دېگەنگە بېرىپ تاقىلاتتى. ماۋ زېدۇڭ يېزىلاردا كونا تەرتىپ - تۈزۈملەرنى بىتچىت قىلىدىغان ئىجتىمائىي ئاساس قۇرۇش لازىم، دەپ ھېسابلايتتى. موسكۋا دېھقانلار ھەرىكىتىدىن پايدىلىنىش دېگەننى تەن ئالسىمۇ، لېكىن ئۇ بۇنداق پايدىلىنىشنى ئۆزىنى ئىككىنچى ئورۇنغا قويىدىغان چارە، يەنە كېلىپ بۇنداق پايدىلىنىش ھەر خىل ئىدېئولوگىيە فورماتسىيىسىدىكى خەۋپ - خەتەرلەر بىلەن تولغان دەپ قارايتتى. كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى تايانچ بازىلارنى شەھەرلەردە قانچە بالدۇر قۇرسا، ئىدىيەدە ئىشەنچلىك ئىشچىلار سىنىپىنىڭ دېھقان كادىرلارنىڭ ئورنىنى ئېلىشى شۇنچە تېز بولىدۇ، جۇڭگو

ئىنقىلابمۇ شۇنچە ئۇزۇل - كېسىل بولىدۇ، دەپ ھېسابلايتتى. ستالىننىڭ دېھقانلارنىڭ ئىنقىلابىي رولىنى ئىنكار قىلمىغىنىغا ئوخشاش، ماۋ زېدۇڭمۇ شەھەر ئىشچىلار سىنىپىنىڭ رولىنى ئىنكار قىلمايتتى. ھەتتا پرولېتارىياتنىڭ رەھبەرلىك رولىنى ئىنكار قىلمايتتى، ئەمما تەكىتلەيدىغان مۇھىم نوقتىلارنىڭ ئوخشاشماسلىقى، سىياسەتتىكى زور ئىختىلاپلارنى كەلتۈرۈپ چىقاردى.

ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدە، ماۋ زېدۇڭ بىلەن ۋاڭ مىڭ «دېھقان - يېزا» بولۇش كېرەكمۇ ياكى «شەھەر - ئىشچى» بولۇش كېرەكمۇ دېگەن مەسىلىدە ھەمىشە دەتالاش قىلاتتى. ئۇلار ئىككىسىلا ئۆز نەزەرىيىلىرىنىڭ ماركسىزمغا ئۇيغۇن ئىكەنلىكىنى، قارشى تەرەپنىڭ بولسا ماركسىزمغا ئاسىيلىق قىلغانلىقىنى دەلىللەمەكچى بولاتتى. ماركسىزم - لېنىنىزىملىق نۇقتىئىنەزەر بىلەن قارىغاندا، بۇ دەتالاشلار كىشىنى خېلى قىزىقتۇرسىمۇ، لېكىن بۇ دەتالاشلار ئۈستىدە تەپسىلىي تەلەقن يۈرگۈزۈش بەرىبىر بۇ كىتابنىڭ مەقسىتى ئەمەس.

ماۋ زېدۇڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىدىكى رەھبەرلىك ئورنىغا ئېرىشىشتە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ قارشىلىقىغا ئۇچرىمىغان بولسىمۇ، لېكىن كەم دېگەندە ئىنتېرناتسىئونالنىڭ قوللىشىمۇ ئېرىشىمىدى. 1934 - يىلىنىڭ كېيىنكى يېرىمىدىكى ئۇزۇن سەپەر باشلىنىشتىن بۇرۇنقى جياڭشى سوۋېت رايونىنىڭ ئاخىرقى باسقۇچىدا، ماۋ زېدۇڭ پارتىيىنىڭ يۇقىرى قاتلىمىدىكى رەھبەرلىك ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلاندى. ئۇزۇن سەپەر باشلانغاندىن كېيىن، 1935 - يىلى 1 - ئايدا زۇنىدىكى سىياسىي بيۇرونىڭ كېڭەيتىلگەن يىغىنىدا ماۋ زېدۇڭنىڭ غەلبە قىلىشىدىكى بىر سەۋەب شۇكى، شۇ چاغدا جۇڭگو كوممۇنىستىك

پارتىيىسى سىياسىي بىۋروسى بىلەن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ تېلېگراف ئالاقىسى ئۈزۈلۈپ قالغاندى، ئۇزۇن سەپەر ئاياغلىشىپ شەنشى ئۆلكىسىدىكى يەنئەنگە كەلگەندە، ماۋ زېدۇڭ ۋە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ فاشىزمغا قارشى تۇرىدىغان بۇرژۇئازىيە بىلەن ياپونغا قارشى بىرلىك سەپ قۇرۇش توغرىسىدىكى لۇشيەنى ئۆزئارا دۇكان ئايرىپ، ئۆزەڭگە سوقۇشتۇرغىنىغا بىر يىلدىن ئارتۇق ۋاقىت بولغاندى. 1936- يىلىغا كەلگەندلا ئاندىن ماۋ زېدۇڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ بىرلىك سەپ توغرىسىدىكى يوليورۇقنى قوبۇل قىلدى. لېكىن 1936 - يىلى 6 - ئايدىكى غەربىي جەنۇب مىلتاتىستلىرىنىڭ جياڭ جېشىغا قارشى تۇرۇشى ۋە شۇ يىلى 12 - ئايدا گېنېرال جياڭ شۆلياڭ، يانڭ خۇچېڭلارنىڭ جياڭ جېشىنى نەزەربەند قىلىپ قويغانلىقىدەك مەسىلىلەرگە مۇئامىلە قىلىشتا، ماۋ زېدۇڭ بىلەن ستالىننىڭ پىكرى يەنىلا بىر يەردىن چىقىمىدى. شۇنداق قىلىپ، 1937 - يىلىدىكى ياپونغا قارشى ئۇرۇش پارتلىغاندا، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ رەھبەرلىرى (ستالىن، دەبىستروۋ، ۋالڭ مىڭ) ماۋ زېدۇڭنى ئاسىي كوممۇنىزمچى دەپ ھېسابلاش ئۈچۈن تولۇق سەۋەبكە ئىگە بولدى. چۈنكى، ماۋ زېدۇڭ خەلقئارا ئىشچىلار ھەرىكىتىنىڭ «پولاتتەك ئىنتىزامى»غا بويسۇنۇشنى رەت قىلغاندى.

ئىككىنچى باب

كۈچلۈك دۈشمەن ئالدىدا — ستالىن بىلەن جياڭ جىيېشىنىڭ ئىتتىپاق تۈزۈشى

1. ستالىن بىلەن جياڭ جىيېشىنىڭ ئورتاق

بىر تەرەپلىك پەلسەپىسى

ياپونغا قارشى تۇرۇش باشلانغاندىن كېيىنكى دەسلەپكى ئىككى يىلدا، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭخۇا مىنگو ئىتتىپاق تۈزدى. 1937 — يىلى ئىككى تەرەپ تۈزگەن ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىنماستىن، تەرتىپلىق ئاساسدا، ئىككىسى تەرەپنىڭ دىپلوماتىيە ۋە ھەربىي ھەمكارلىقى تېخىمۇ كۈچەيدى. بۇ تەرتىپتە ئىككى دۆلەتنىڭ ياپون تاجاۋۇزچىلىرىغا ئورتاق قارشى تۇرۇشىدىكى ئاچقۇچقا ئايلاندى. دىپلوماتىيە جەھەتتە، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭخۇا مىنگو ئورتاق تىرىشىپ، غەربتىكى دېموكراتىك دۆلەتلەرنى ياپونغا قارشى تۇرۇشقا مەجبۇر قىلدى، ھەربىي جەھەتتە، مەيلى جۇڭخۇا مىنگو، مەيلى سوۋېت ئىتتىپاقى بولسۇن، قارشى تەرەپنى ياپوننى ئىسكەنجىگە ئېلىشقا بار كۈچى بىلەن رىغبەتلەندۈردى. بۇ ۋاقىتلىق ئىتتىپاق ئىككى تەرەپكىمۇ ئىنتايىن پايدىلىق ۋە ئىستايىن زۆرۈر ئىدى. ئەمما، ئۇلارنىڭ ئىچكى قىسمىدا ئىختىلاپلارمۇ مەۋجۇت ئىدى. بۇنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ مۇھىم ئىختىلاپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تۇرۇشقا بىۋاسىتە قاتنىشىشى توغرىسىدىكى مەسئەلە ئىدى. جياڭ جىيېشى

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيىسىگە بالدۇرراق ئۇرۇش ئېلان قىلىشىنى بەكمۇ ئارزۇ قىلاتتى. ستالىن بولسا ھەندىسىغا ئىمكانىيەتلەردىن پايدىلىنىپ ئۇرۇشتىن ئۆزىنى قاچۇراتتى. ئۇنىڭدىن باشقا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ياردەم بېرىش مەسلىسىدىمۇ تالاش - تارتىش مەۋجۇت ئىدى. ۋەزىيەت چۇڭخۇا مىنگوغا ئىنتايىن پايدىسىز ئىدى. ئۇ جىددىي ئېھتىياجلىق بولۇۋاتقان ماددىي ئەشيا لار جەھەتتە، موسكۋانىڭ ياردىمى گەرچە ئىنتايىن ئوچۇق قوللۇق بىلەن قىلىنىۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن جياڭ جېيىشنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇشتىن تولمىۇ يىسراق ئىدى. ئاخىرى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ تېزلىك بىلەن گۈللىنىشى گومىنداڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى رول ئويناۋاتىدۇ دېگەن گۇماننى قوزغىدى؛ بۇ گۇمان ئىتتىپاقى تېخىمۇ مۇرەككەپلەشتۈرۈۋەتتى. ۋەھالەنكى، ئىتتىپاقىنىڭ ئەڭ ئاخىرىدا بۆلۈنۈپ كېتىشى بۇ ئىچكى توقۇنۇشلاردىن ئەمەس، بەلكى 1939 - يىلى كۆزدىكى سوۋېت ئىتتىپاقى دىپلوماتىيە سىياسىتىنىڭ يېڭىباشتىن تەرتىپكە سېلىنىشىدىن بولغانىدى.

ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى ئىككى يىلىدا، ستالىن بىلەن جياڭ جېيىشنىڭ دىپلوماتىيە نىشانى ئاساسەن بىردەك بولۇپ، ئىككى تەرەپمۇ جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەمكارلىشىپ ياپونغا قارشى تۇرۇش غەربتىكى دېموكراتىك دۆلەتلەرنىڭ ياپونغا قارشى بىرلىك سەپكە قاتنىشىشى ئىلگىرى سۈرىدۇ دەپ ئۈمىد قىلىشقانىدى. شۇڭا، جۇڭخۇا مىنگو موسكۋانىڭ تەشەببۇسىنى قەتئىي قوللاپ، غەربتىكى دېموكراتىك دۆلەتلەرنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن خەۋپسىزلىك شەرتنامىسى ئىمزالاشىغا ماقۇل بولدى. موسكۋا بولسا، جۇڭگونىڭ غەربتىكى ھەرقايسى دۆلەتلەرنىڭ ياپونىيىنى جازالىشى ئۈچۈن كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقلىرىنى پۈتۈن كۈچى بىلەن قوللاپ - قۇۋۋەتلىدى. ستالىن ۋە جياڭ جېيىش جۇڭخۇا مىنگو سوۋېت ئىتتىپاقى،

ئامېرىكا، ئەنگلىيە ۋە فرانسىيەلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان «تاجاۋۇزچىلىققا قارشى تىنچلىق لاگېرى» نى كۆرۈشنى ئارزۇ قىلاتتى. ناۋادا بۇ «تىنچلىق لاگېرى» قۇرۇلۇپ قالغۇدەك بولسا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياۋروپا چېگرىسىنىڭ خەۋپسىزلىكىگە كاپالەتلىك قىلغىلى بولاتتى - دە، شۇ ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىغا قاتنىشىشىغا يول قويغىلى، ھەتتا ئۇنى ئىلگىرى سۈرگىلى بولاتتى. جياڭ جېيشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىككى تەرەپتىن ھۇجۇمغا ئۇچراۋاتقانلىقىنىڭ ئېغىرلىقىنى تامامەن چۈشىنەلەيتتى. شۇڭلاشقا، ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن غەرب دۆلەتلىرى ئوتتۇرىسىدىكى تاجاۋۇزچىلىققا قارشى لاگېرنى ياۋروپا ۋەزىيىتىنى مۇقىملاشتۇرۇپ، موسكۋانىڭ يىراق شەرق رايونىدا ئاكتىپ سىياسەت يۈرگۈزۈشىدىكى بىر خىسلى ئۇسۇل دەپ قارايتتى.

ياپونىيەنىڭ ھەربىي تەھدىتىگە تاقابىل تۇرۇش جۇڭگو-سوۋېت تۈزگەن ئىتتىپاقىنىڭ ئاساسى ئىدى. جۇڭخۇا مىنگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيە بىلەن ئېلىشىدىغان ئاكتىپ ياكى يوشۇرۇن ھەربىي ھەمراھلار بولغاچقا، توكيو ئەسكىرى كۈچىنى مەركەزلەشتۈرۈپ جۇڭگو ياكى سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئۆزى يالغۇز تاقابىل تۇرالمايتتى. جياڭ جېيشى پەقەت سوۋېت ئىتتىپاقى مانجۇرىيە ۋە چاۋشيەن چېگرىسىغا ئەسكەر توپلىسىلا، ياپونىيە بۇنىڭغا جاۋابەن خېلى چوڭ كۆلەمدىكى ئەسكىرى كۈچىنى ئورۇنلاشتۇرىدۇ - دە، شۇ ئارقىلىق ياپونىيەنىڭ جۇڭگوغا يوپۇرۇلۇپ ھۇجۇم قىلىشىنى ئىسكەنجىگە ئالغىلى بولىدۇ دەپ قارايتتى. جياڭ جېيشى يەنە تېخىمۇ بىۋاسىتە ھەمكارلىشىشى، ئەڭ ئاخىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنى سوۋېت - جۇڭگو ئىتتىپاقىنى ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا بىۋاسىتە قاتناشتۇرۇشقا قايىل قىلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. سوۋېت ئىتتىپاقى

تەرەپتىن ئېيتقاندا، جۇڭگو فاشىزمغا قارشى ئۇرۇشنىڭ يىراق شەرقىدىكى ئاساسىي كۈچى بولۇپ، پەقەت جۇڭگو ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىشنى قارار قىلسا ۋە ئۇنى ئۇزۇنغا سوزسىلا ياپونىيەنىڭ ھەربىي كۈچى جۇڭگونىڭ ئىسكەنجىسىگە چۈشىدۇ - دە، شۇ ئارقىلىق توكيو سۈۋېت ئىتتىپاقىغا قاراملىق بىلەن ئۇرۇش ئاچالمايدىغان قىلىپ قوياتتى. 1937- يىلىدىن 1940- يىلىغىچە، سۈۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيەنىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشىغا تەھدىت سېلىشتا، جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشتا چىڭ تۇرۇش ئىقتىدارىغا ناھايىتى زور دەرىجىدە تاياندى. ئەمما، شۇنى چۈشەندۈرۈپ ئۆتۈش كېرەككى، موسكۋانىڭ تەھدىت سېلىش سىياسىتى ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىشتىن ساقلىنىشتەك ئارزۇ ئۈستىگە قۇرۇلغانىدى.

جياڭ جېيىشى سۈۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا قاتنىشىشىنى ئۈمىد قىلىش بىلەن بىر ۋاقىتتا، موسكۋانىڭ جۇڭگونى قۇربان قىلىپ توكيو بىلەن يارىشىۋېلىشىدىنمۇ ئەنسىرەيتتى. جاڭ گۇڧىڭ ۋە قەسىدىن كېيىن سۈۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيەگە نىسبەتەن «تىنچلىق سىياسىتى» دە قەتئىي چىڭ تۇرۇپ، ياپونىيەنىڭ جۇڭگوغا تاجاۋۇز قىلىش مەسلىسىدە ياپونىيە بىلەن مۇرەسسەگە كېلىش ئارزۇسىنىڭ بار ئىكەنلىكىنى ئىپادىلىدى. سۈۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تىنچلىق سىياسىتى ئۆز ئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى ئىمزالاشنى ئۈزلۈكسىز تەكلىپ قىلىش، يېڭى «مانجۇرىيە دۆلىتى» ھاكىمىيىتىنى كۆڭلىدە ئېتىراپ قىلىش ۋە 1935 - يىلى 3 - ئايدىكى يىراق شەرق تۆمۈريولىنى ياپونلارغا سېتىشنى ئۆز ئىچىگە ئالغانىدى. پەقەت 1936 - يىلى 11 - ئايدا گېرمانىيە، ياپونىيە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا قارشى شەرتنامە ئىمزالىغاندىن كېيىنلا ئاندىن ستالىن جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ ياپونغا قارشى تۇرۇشىنى قوللاشنى قارار قىلدى. جياڭ جېيىشى مۇنداق بىر

ئېھتىماللىقىنى، يەنى ستالىن ياپونىيە بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى راۋاجلاندۇرۇش جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىنى قوللاپ، قۇۋۋەتلىگەندىمۇ پايدىلىقراق تۈردە قارايدۇ ۋە شۇ ئارقىلىق بىر قارارغا كېلىدۇ دېگەننى تىنماي ئويلايتتى. بۇ مۇناسىۋەت ياپونىيەنىڭ مانجۇرىيە ۋە شىمالىي جۇڭگودىكى ئەۋزەل مەنپەئەتىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئېتىراپ قىلىشىنى ئالدىنقى شەرت قىلاتتى، شەرت ئالماشتۇرغاندا بولسا، ياپونىيە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاشقى موڭغۇلىيە، شىنجاڭ ۋە غەربىي شىمالنىڭ قىسمەن رايونلىرىدىكى ئەۋزەل مەنپەئەتىنى ئېتىراپ قىلدى. جياڭ جېشىنىڭ ئەنسىرىشى بىھۆدە ئەنسىرەش ئەمەس ئىدى، خۇددى كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، 1939 - يىلى سوۋېت - گېرمانىيە ئۆز ئارا تاجاۋۇز قىلىش ماسلىق شەرتنامىسى ئىمزالانغاندىن كېيىن ستالىن پۈتۈن كۈچى بىلەن سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتىنى راۋاجلاندۇرۇشقا باشلىدى. لېكىن، 1937 - 1939 - يىللىرى جياڭ جېشى جۇڭخۇا مىنگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ زىچ ھەمكارلىقى ئارقىلىق سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتىنىڭ راۋاجلىنىشىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك ھالدا توسۇپ قالدى.

1937 - 1939 - يىللىرى، جياڭ جېشىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى بىر تەرەپ قىلىشتا ئۈچ مۇھىم مەسلىھەتچىسى بار بولۇپ، بۇ ئۈچ كىشى 1936 - يىلى 10 - ئايدىن، 1937 - يىلى 11 - ئايغىچە سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق ئەلچىلىككە تەيىنلەنگەن جياڭ تىڭفۇ، قانۇن تۈزۈش پالاتاسى (جۇڭخۇا مىنگونىڭ قانۇن تۈزۈش ئالىي ئورگىنى) نىڭ پالاتا باشلىقى، سۇن جۇڭشەننىڭ ئوغلى سۇن كې، 1935 - يىلىدىن 1937 - يىلىغىچە ھەربىي ئىشلار كومىتېتى باش شتابىنىڭ سىجاڭى، كېيىن سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق ئەلچى بولغان ياك جېيلاردىن ئىبارەت. بۇ ئۈچ ئادەمنىڭ مەجەز -

خۇلقى ۋە سىياسىي نۇقتىئىنەزەرى ئۆزئارا ئوخشاشمىسىمۇ، لېكىن ئۇلار ئۇرۇش مەزگىلىدىكى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىگە مۇھىم تەسىر كۆرسەتكەن.

بۇ ئۈچ ئادەم ئىچىدە، جياڭ تىڭفۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىغا تولىمۇ ئۈمىدسىز كۆز قاراشتا بولدى. 1931 - يىلى ياپونىيە مانجۇرىيىنى بېسىۋالغاندا، جياڭ تىڭفۇ چىڭخۇا داشۇ تارىخ فاكولتېتىنىڭ مۇدىرى بولۇپ، جۇڭگو - سوۋېت دىپلوماتىيە تارىخىنىڭ نوپۇزلۇقى ئىدى. بۇ چاغدا، ئۇ جۇڭگودىكى ئۇرۇشقا قارشى نۇقتىئىنەزەرلەردىكىلەرنىڭ داھىيىسى سۈپىتىدە ئەمدىلا تونۇلۋاتاتتى، ياپونىيىنىڭ جۇڭگوغا بولغان بېسىمنى يېنىكلىتىش ئۈچۈن، جياڭ تىڭفۇ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى راۋاجلاندۇرۇشقا قوشۇلغانىدى. لېكىن، پۈتكۈل 30 - يىللار داۋامىدا ئۇ باشتىن - ئاخىر سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو تۈپەيلىدىن ياپونىيە بىلەن ئۇرۇش قىلىشنى خالىمايدۇ دەپ قاراپ كەلگەنىدى. جياڭ تىڭفۇنىڭ قارشى بويىچە، جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو - ياپونىيە توقۇنۇشىغا ئارىلىشىدۇ دېگەن خام خىيالدا بولۇشى ئىنتايىن زىيانلىق ئىدى. بۇ خىيال جۇڭگونى پۈتۈنلەي دېگۈدەك مەغلۇپ بولىدىغان بىر ئۇرۇشقا تەۋەككۈل قىلىشقا كۈشكۈشلەيتتى. بىراق ئۇرۇشتا مەغلۇپ بولۇشتىنمۇ يامىنى شۇ ئىدىكى، جۇڭگو بۇنىڭ بىلەن ھازىرقى ھالىتىدىنمۇ بەتتەر بىچارە ھالەتكە چۈشۈپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى. ئۇ، جۇڭگونىڭ كۈچى ياپونىيىنىڭ كۈچىدىن ئېشىپ كېتىشتىن بۇرۇن، ياخشىسى ئاۋۋالقى پوزىتسىيىدە تۇرۇش كېرەك دېگەن كۆز قاراشتا چىڭ تۇراتتى. غەلىبە قىلىش ئىشەنچى بولمىغان دۆلەت ئۇرۇش قىلماسلىقى كېرەك. بۇ جياڭ تىڭفۇنىڭ تۈپ نۇقتىئىنەزەرى ئىدى. جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنىڭ نوپۇزلۇق ۋە كۆرگە كۆرۈنگەن سۆلھىپەرەس ئەربابى بولغان جياڭ تىڭفۇ جياڭ

جېيىشنىڭ ئىلتىپاتىغا ئېرىشتى. 1935 - يىلىدىن باشلاپ، جياڭ جېيىشى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولىدىغان مۇناسىۋەتتە ئۇنى ئىشلىتىشكە باشلىدى.

ياڭ جېيى بىلەن سۇن كېمۇ جياڭ تىڭفۇغا ئوخشاش سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولىدىغان مۇناسىۋەتنى راۋاجلاندۇرۇشنىڭ دەسلەپكى تەرغىباتچىلىرىدىن ئىدى. بىراق، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىغا قاتنىشامدۇ يوق دېگەن مەسىلىدە ئۇلارنىڭ پىكرى جياڭ تىڭفۇ بىلەن ئۆزئارا زىت ئىدى. ياڭ جېيى جياڭ جېيىشىگە ئوخشاش ھەربىي بولۇپ، ئۇمۇ ياپونىيە ئوفىتسىرلار مەكتىپىدە ئوقۇغان، پەقەت جياڭ جېيىشى ئۇنىڭدىن بالدۇر بارغانىدى. ئۇ 1926 - ، 1927 - يىللاردىكى شىمالغا يۈرۈش ئۇرۇشىدا دىۋىزىيە كوماندىرى بولغاندىن باشلاپ، جياڭ جېيىشى بىلەن مۇناسىۋەت ئورناتقان، كېيىن جياڭ جېيىشنىڭ شتاب مۇدىرى بولغانىدى. 1930 - يىلى جياڭ جېيىشى - يەن شىشەن - فېڭ يۇشياڭ ئۇرۇشى مەزگىلىدە ئۇ جياڭ جېيىشنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ئوفىتسىرى بولغان، 1931 - يىلى گومىنداڭ مەركىزىي ئىجرائىيە كومىتېتىغا كىرگەن، 1928 - يىلى مەركىزىي قۇرۇقلۇق ئارمىيە داشۆسىنىڭ مۇدىرى بولغان ھەمدە تاكى 1938 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق ئەلچى بولغىچە ۋەزىپىنى ئۇدا ئۆتەپ كەلگەن ئىدى.

30 - يىللارنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا، ياڭ جېيى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىغا قاتنىشىدىغانلىقىغا قاتتىق ئىشىنىشكە باشلىدى. 1933 - ، 1934 - يىللىرى ئۇ ياۋروپا ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىغا بېرىپ ھەربىي تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى. ۋەتەنگە قايتقاندىن كېيىن، بىر پارچە كىتاب يېزىپ جۇڭگو - سوۋېت گۇرۇھىنىڭ ياپونىيىنى يېڭىدىغانلىقىنى تەرغىپ قىلدى. ياڭ جېيى ھەربىي كومىتېت باش شتابىنىڭ سىجاڭى، قۇرۇقلۇق ئارمىيە داشۆسىنىڭ مۇدىرى ۋە گومىنداڭ

مەركىزىي ئىجرائىيە كومىتېتىنىڭ ئەزاسى بولۇش سۈپىتى بىلەن پايدىلىق ئورۇندا تۇراتتى. ئۇ جياڭ جېپشىغا يېقىنلاشتى ۋە ئۇنىڭغا گەپ يىگۈزەلەيتتى. 1937 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا جياڭ جېپشى ياك جېپنى موسكۋاغا ئەۋەتتى، بۇ قارماققا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەربىي سانائىتىنى تەكشۈرۈش ئۈچۈندەك كۆرۈنگىنى بىلەن، ئەمەلىيەتتە جۇڭگوغا ھەربىي ياردەمنى كۆپەيتىش توغرىسىدا ستالىنغا نەسەت قىلىش ئۈچۈن ئىدى. پۈتكۈل 1937 - يىلىنىڭ كېيىنكى يېرىمىدا جياڭ جېپشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيە بىلەن ئۇرۇش قىلىش مەسلىسىدە ئۈمىد - ئىشەنچكە تولۇپ تاشقانىدى، ئەمما ياك جېپ بىلەن جياڭ تىڭفۇلار ئوخشاشمىغان كۆز قاراشتا بولدى. جياڭ تىڭفۇ ئەسلىمىسىدە مۇنداق دەپ يازىدۇ: «1937 - يىلىدىكى قىش ماڭا ئەڭ مۇشەققەتلىك قىش بولدى، چۈنكى گېنېرال ياك جېپ ۋېيۈەنچاڭغا ئەۋەتكەن تېلېگرامما ئۈمىد ۋە ئىشەنچكە تولۇپ تاشقانىدى. مېنىڭ تېلېگراممىدا بولسا ئىنتايىن ئۈمىدسىزلىك ئىپادىلەنگەنىدى.» 1937 - يىلى 12 - ئايدا نەنجىڭ قولدىن كەتكەندىن كېيىن، جياڭ تىڭفۇ جياڭ جېپشىغا تولىمۇ چۈشكۈن بىر تېلېگرامما ئەۋەتتى.

ئۇ: ياپونىيە سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئاۋۋال قول سالمىسلا، سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيەگە قارشى ئۇرۇش قىلمايدۇ، دەپ جەزم قىلدى. دىپلوماتىيە مىنىستىرى ۋاڭ چۇڭخۇي دۆلەت مۇداپىئە ئەڭ ئالىي مەجلىسىنىڭ بىر قېتىملىق مەخپىي يىغىنىدا، بۇ تېلېگراممىنى ئوقۇپ ئۆتتى، سۈن كې جياڭ تىڭفۇنىڭ موسكۋادىكى «مەغلۇبىيىتى» بىلەن موسكۋانىڭ غەربى توغرىسىدىكى سەھۋەن قارىشىنى دەرھال ئەيىبلدى. جياڭ تىڭفۇ كېيىن مۇنداق دەپ يازىدۇ: «دەل مۇشۇنداق بولغانلىقى ئۈچۈن، بەلكىم باشقا سەۋەبلەرمۇ بولۇشى مۇمكىن، مەن قايتۇرۇپ كېلىندىم.»

1938 - يىلى 5 - ئاينىڭ 12 - كۈنى ياكى جياڭ تىڭخۇننىڭ ئورنىغا دەسسەپ، سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچى بولدى. ئۇ شۇنىڭدىن تاكى 1940 - يىلى 4 - ئاينىڭ 18 - كۈنىگە كەلگەندىلا ئاندىن ۋەزىپىسىدىن ئايرىلدى. جياڭ جىيىشى دەسلەپتە جياڭ تىڭخۇننىڭ ئورنىغا مول تەجرىبىلىك دىپلوماتىيە ئەمەلدارى گۇ يېنجۇنى قويماقچى بولسىمۇ لېكىن گۇ يېنجۇن ئۆزى قىيىنچىلىق بىلەن جياڭ جىيىشىنىڭ ئەڭ ئاخىرى ياكى جىيىنى باش ئەلچى قىلىشىدىكى سەۋەب تازىسىغا ئېنىق ئەمەس، ئەمما ياكى جىيىنىڭ تېگى - تەكتى ھەربىي بولغانلىقى ۋە ئۇنىڭ جياڭ جىيىشى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىگە ئالاقىدار بولۇشى مۇمكىن. خۇددى ئۇنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشقا قاتنىشىدۇ دەپ ئىشەنگىنىگە ئوخشاش، 1937، 1938 - يىللاردا، ياكى جىيى جياڭ جىيىشىغا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەسكەر چىقىرىدىغىنىغا ساناقلىق كۈنلەر قالدى دەپ توختىماي ئېيتىپ كەلگەندى. ھەتتا ئۇنىڭ شەخسەن ئۆزى سوۋېت - ياپونىيە ئوتتۇرىسىدا توقۇنۇش قوزغىماقچىمۇ بولغانىدى.

سۇن كېي جياڭ جىيىشىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى مەسلىسى بويىچە ئۈچىنچى مۇتەخەسسسى ئىدى. ئۇ دادىسى تۈپەيلىدىن شۇ چاغلاردا شۆھرەت قازانغان بولۇپ، يەنە تېخى گومىنداڭنىڭ بىر سولچىل گۇرۇھىغا رەھبەرلىك قىلاتتى. سۇن كېي جۇڭگو - سوۋېت ئىناقلىقى بىلەن جۇڭگونىڭ ئۆز ۋۇجۇدىدىكى ئىلغارلىق ئۆزئارا زىچ مۇناسىۋەتلىك دەپ ھېسابلايتتى. ھەمدە بۇ ئىككى نىشاننى پائال قوللايتتى. پۈتكۈل 30 - يىللارنىڭ ئوتتۇرا مەزگىلىدە، سۇن كېي ياپونىيىگە دەرھال ئۇرۇش ئېچىش ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈشنى تەشەببۇس قىلغانىدى. ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقى ھەرقايسى دۆلەتلەرنىڭ ھەققانىي كۈرىشىنى قوللايدۇ، ئەگەر ياپونىيە جاھانگىرلىكى جۇڭگوغا ھۇجۇم قىلسا، سوۋېت ئىتتىپاقى ناھايىتى تېزلىك

بىلەن جۇڭگو تەرەپتە تۇرۇپ ئۇرۇشقا قاتنىشىدۇ دەيدىغان سەل-
پەل روماننىڭ تۈسكە ئىگە كۆز قاراشقا مايىل ئىدى.
خۇددى يۇقىرىدا كۆرسىتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، بۇ كۆز
قاراش جياڭ تىڭفۇغا زىيانلىق كۆز قاراش بولۇپ تۇيۇلدى.
1936- يىلى 12 - ئايدىكى شىئەن ۋەقەسىدىن كېيىن، ئۇ جياڭ
جېشىغا موسكۋاغا سۇن كې باشچىلىقىدا مەخسۇس ۋەكىللەر
ئۆمىكى ئەۋەتىش ھەققىدە نەسەت قىلىپ، سۇن كېنىڭ سوۋېت
ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىغا قاتنىشىشىنى
خالىمايدىغانلىقى توغرىسىدىكى بىرىنچى قول ماتېرىيالغا ئىگە
بولۇشنى ئۈمىد قىلدى. ۋەھالەنكى، جياڭ جېشى بۇ تەكلىپنى
رەت قىلدى. ئىتتىپاقىغا قارىغاندا، جياڭ تىڭفۇ بۇ ئۇنىڭ
«ئۆزىدىكى سەۋەب» لەر تۈپەيلىدىن بولدى دېگەنمىش، تاكى
1937 - يىلى 11 - ئايدا كەلگەندىلا ئاندىن جياڭ جېشى
موسكۋاغا سۇن كې باشچىلىقىدا مەخپىي ۋەكىللەر ئۆمىكى
ئەۋەتىپ، موسكۋادىن ياردەم سورىدى. سۇن كې ۋە ئۇنىڭ
ھەمراھلىرى 1938 - يىلى 1 - ئايدا موسكۋاغا يېتىپ باردى.
سۇن كې سوۋېت ئىتتىپاقى مەسلىھىتى بويىچە جياڭ جېشىغا
ئەڭ ئۇزاق مەسلىھەتچى بولغانىدى. 1938 - يىلىدىن 1940 -
يىلىغىچە سۇن كې سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دىپلوماتىيە سىياسىتىگە
بولغان نۇرغۇن خام خىياللىرىنى ئۇلاقتۇرۇپ تاشلىدى. ئەمما،
تاكى ئۇرۇش ئاخىرلاشقچە ئۇ، سوۋېتپەرەسلىك يۆنىلىشى
جۇڭگونىڭ ئۆزىدىكى ئىلغارلىق بىلەن مۇناسىۋەتلىك دېگەن كۆز
قاراشقا يەنىلا ئىشىنىپ كەلدى.

2. «ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى» ھېلىسىدىكى ئېلىشىش

1937 - يىلى 8 - ئايدا ئىمزالانغان جۇڭگو - سوۋېت ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى جۇڭگو - سوۋېت دۆلەتلىرىنىڭ 1938 - ، 1939 - يىللاردىكى ئىتتىپاقى بىلەن ھەمكارلىققا ئاساس يارىتىپ بەردى. ئەمەلىيەتتە 1932 - يىللىرى، جۇڭگو - سوۋېت دۆلەتلىرى ئىككىسى تەرەپ مۇناسىۋىتىنى نورماللاشتۇرۇشنى مۇھاكىمە قىلىشقا باشلىغان چاغلاردا، ئىككى تەرەپ ۋەكىللىرى ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى ياكى بىخەتەرلىك شەرتنامىسى تۈزۈش مەسىلىسىنى مۇھاكىمە قىلىشقا باشلىغانىدى. شۇ چاغدا، جۇڭگونىڭ دىپلوماتىيە مىنىستىرى لو ۋېنگەن بۇنداق شەرتنامە تۈزۈشكە چىن قەلبىدىن قوشۇلغانىدى. ئۇ ھەتتا 1933 - يىلى مەركىزىي ھۆكۈمەتكە جۇڭگو - سوۋېت ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسىنىڭ لايىھىسىنىمۇ تاپشۇرغانىدى. چىن لىفۇ گومىنداڭ مەركىزىي ئىجرائىيە كومىتېتىنىڭ ئەزاسى ۋە جياڭ جىيېشىنىڭ جىگەر پارىسى بولۇش سۈپىتى بىلەن، 1935 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باش ئەلچىسى بوگومولوۋ بىلەن قىلغان سۆھبەت مەزگىلىدە، ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى توغرىسىدا 1932 - يىلى لوۋېنگەن ئوتتۇرىغا قويغان تەشەببۇسلار بىلەن جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ياردەم بېرىش مەسىلىسىنى يېڭىلاشتىن ئوتتۇرىغا قويدى. ئەمما، بوگومولوۋ بۇنداق شەرتنامە «تولمۇ خەتەرلىك» دەپ ھېسابلىدى. چىن لىفۇنىڭ ئىزاھلىشىچە، بوگومولوۋنىڭ غەربى، گەرچە بۇ شەرتنامە ياپونىيەنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودىكى تەسىرىنىڭ كېڭىيىشىگە قارشى تۇرۇشىغا قاتتىق زەربە بولسىمۇ، لېكىن جۇڭگو ئاجىز بولغاچقا،

ناۋادا ياپونىيە - سوۋېت ئۇرۇشى پارتلاپ قالغۇدەك بولسا، جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھەقىقىي تۈردە ھېچقانچە ياردەم بېرەلمەيدۇ دېگەندىن ئىبارەت ئىدى. 1936 - يىلى 2 - ئايدا، چېن لىفۇ موسكۋاغا مەخپىي بېرىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دىپلوماتىيە خەلق كومىسسارى لىۋىنوۋ بىلەن بۇ مەسىلە ئۈستىدە سۆھبەت ئېلىپ باردى. موسكۋا يەنىلا بەكمۇ ئېھتىياتچان ئىدى، گەرچە بۇ قېتىمقى سۆھبەتتە ئىككى تەرەپ كېلىشىمگە كەلمىگەن بولسىمۇ، لېكىن بۇ يۆنىلىشتە بەزى ئىلگىرىلەشلەر قولغا كەلتۈرۈلدى.

1936 - يىلى، يىل ئاخىرىدا، جياڭ جېيىشى زادى ياپونىيە بىلەن مۇرەسسە قىلىش كېرەكمۇ ياكى ئۇنىڭ بىلەن ئۇرۇشۇشقا تەييارلىنىش كېرەكمۇ دېگەننى پىلانلاش مەقسىتىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بولغان يوشۇرۇن قوللىشىنى مۇستەھكەملىمەكچى بولدى. شۇ يىلى 10 - ئايدا، جياڭ تىڭفۇ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىلىككە تەيىنلەندى. ئۇنىڭ مۇھىم ۋەزىپىلىرىدىن بىرى جۇڭگو - سوۋېت شەرتنامىسىگە ئالاقىدار سۆھبەت ئېلىپ بېرىشتىن ئىبارەت ئىدى. جياڭ تىڭفۇ موسكۋادا تۇرغان بىرىنچى يىلى، سوۋېت ئەمەلدارلىرى بىلەن ئۆزئارا ياردەم قىلىش خەۋپسىزلىك شەرتنامىسى ياكى ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى تۈزۈش مەسىلىلىرىنى مۇھاكىمە قىلدى. سوۋېت ئىتتىپاقى دىپلوماتىيە خەلق كومىسسارى لىۋىنوۋ ئۆزئارا ياردەم قىلىش خەۋپسىزلىك شەرتنامىسى تۈزۈشنى خالىمايتتى. چۈنكى ئۇ يىراق شەرق توقۇنۇشىغا كىرىپ قېلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ غەربىي زېمىنىدا بىئەپ ئەھۋالغا چۈشۈپ قېلىشىدىن شۇنداقلا، يەنە شۇ تۈپەيلى غەرب دۆلەتلىرىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا بولغان گۇمانىنى كۈچەيتىۋېتىشىدىن ھەمدە ئۇلارنىڭ جۇڭگوغا بولغان ھېسداشلىقىنى ئاجىزلاشتۇرۇۋېتىشىدىن ئەنسىرەيتتى.

لۈنبوۋىنىڭ نۇقتىئىنەزەرى بويىچە، جۇڭگونى قوللاش مەسلىسىدە، سوۋېت ئىتتىپاقى ئەنگلىيە، ئامېرىكا بىلەن تەڭ قەدەم تاشلىشى، يەنى ئۇلارنىڭ ئالدىغىمۇ چىقىپ كەتمەسلىكى، كەينىدىمۇ قالماسلىقى كېرەك ئىدى. گەرچە لۈنبوۋ ئۆزئارا ياردەم بېرىش خەۋپسىزلىك شەرتنامىسى تۈزۈشنى رەت قىلىشىمۇ، لېكىن يەنىلا جۇڭگو بىلەن ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشمايلىق شەرتنامىسى تۈزۈشنى خالايتتى. بۇ شەرتنامە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەربىي ئۈسكۈنىلىرىنى سېتىۋېلىش ئۈچۈن جۇڭگوغا قەرز پۇل بېرىشنى بىر سىياسىي ئاساس بىلەن تەمىن قىلاتتى. بىراق، لۈنبوۋنىڭ چۈشەندۈرۈشىچە، بۇنداق شەرتنامە موسكۋادا ئەمەس، بەلكى نەنجىندە ئىمزالىنىشى كېرەك ئىدى. جياڭ تىڭفۇ بۇنداق ئورۇنلاشتۇرۇش شەك - شوپھىسىزكى بۇ شەرتنامىنىڭ ئەھمىيىتىنى ئاجىزلىتىدۇ، دەپ قارايتتى. روشەنكى، جياڭ تىڭفۇ بىلەن لۈنبوۋنىڭ ھەر ئىككىسىلا شەرتنامە دېگەن سۆزنى چۈشىنىشنىڭ ئوخشاش بولمايدىغانلىقىنى كۆرۈپ يەتكەندى. سوۋېت ئىتتىپاقىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، بۇ شەرتنامە ئۇ ئۆزى زىممىسىگە ئالغان مەجبۇرىيەتنىڭ چەك - چېگرىسىنىڭ سىمۋولى ئىدى ياكى ئۇ پەقەت شەرتنامىنىڭ يەر شارى خاراكتېرلىك ئەمەس، بەلكى رايون خاراكتېرلىك ئەھمىيىتىنى ئىپادىلەپ بىرەتتى. جياڭ تىڭفۇ جياڭ جېشىغا دوكلات قىلىپ: ئۆزئارا ياردەم قىلىش خەۋپسىزلىك شەرتنامىسىنى تۈزۈش مۇمكىن ئەمەس، ھەتتا سوۋېت ئىتتىپاقى ئۆزى ئوتتۇرىغا قويغان قوشۇمچە شەرتنامە، ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشمايلىق شەرتنامىسىنىمۇ ئەرزىمەس نەرسىگە ئايلاندۇرۇپ قويدى دەپ ھېسابلايمەن دېگەندى. ئۇ جياڭ جېشىغا نوقۇل جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىلا ئەمەس، بەلكى باشقا چوڭ دۆلەتلەرنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالغان كۆپ تەرەپلىملىك ئىتتىپاقىنى بۇ شەرتنامىنىڭ ئورنىغا دەسسەش ھەققىدە تەكلىپ بەردى.

لېۋنوۋنىڭ ئېھتىياتچانلىق بىلەن ئىزدىنىشى روشەنكى ستالىننىڭ بېسىمغا ئۇچراۋاتاتتى. 1937 - يىلى 7 - ئايدا ياپونىيە قوزغىغان لۇگۇچياۋ ۋەقەسىدىن بىر ئاي بۇرۇن، سوۋېت ئىتتىپاقى ئەمەلىيەتتە ئۆز ئارا ياردەم بېرىش خەۋپسىزلىك شەرتنامىسى تۈزۈشى توغرىسىدا جۇڭگوغا تەشەببۇسكارلىق بىلەن تەكلىپ بەردى. 1937 - يىلى 6 - ئاينىڭ 5 - كۈنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى بوگومولوۋ جۇڭگونىڭ دىپلوماتىيە مىنىستىرى ۋاڭ چۇڭخۇيغا جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى يىراق شەرقىدە ئوخشاش بولغان «خەلقئارالىق مۇھىت» ئىزدىشى كېرەك، سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتى قۇدرەتلىك، گۈللەنگەن جۇڭگونى كۆرۈشنى خالايدۇ، جۇڭگونىڭ تاجاۋۇزچىلىق قارانىيىتى يوق، قۇدرەتلىك جۇڭگو يىراق شەرق تىنچلىقىنىڭ قوغدىغۇچىسى بولۇپ قالىدۇ. ئەمما ئاجىز جۇڭگو بولۇپ قالسا ئۇرۇشنىڭ ئوت ئالدۇرغۇچ پىلتىسى بولۇپ قالىدۇ دېگەننى ئۇقتۇردى. بۇ مۇناسىۋەت بىلەن بوگومولوۋ سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتى جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە تىنچ ئوكيان رايونىنىڭ كولىكتىپ خەۋپسىزلىك شەرتنامىسىنى تۈزۈش مەقسىتىدە خەلقئارا يىغىن چاقىرىش ئۈچۈن، جۇڭگو ھۆكۈمىتى ئوتتۇرىغا چىقىپ ئەنگلىيە، ئامېرىكا، فرانسىيە، گوللاندىيە، ياپونىيە، سوۋېت ئىتتىپاقى قاتارلىق دۆلەتلەرنىڭ ھۆكۈمەتلىرىگە تەشەببۇس قويۇشى كېرەك، دېدى. بوگومولوۋ يەنە: ئەگەر جۇڭگو ھۆكۈمىتى مۇشۇنداق تەشەببۇسنى ئوتتۇرىغا قويسا، سوۋېت ئىتتىپاقى بۇنداق تەشەببۇسنى قوللاپ - قۇۋۋەتلەشكە كاپالەتلىك قىلىدۇ ھەمدە باشقا دۆلەتلەرنى بۇ تەشەببۇسنىكى شەرتنامىگە ئورتاق قاتناشتۇرۇشقا پائال سەپەرۋەر قىلىدۇ، دېدى. ناۋادا رايون خاراكتېرلىك كولىكتىپ خەۋپسىزلىك شەرتنامە ماقۇللانماي قالغانلىقى دەلىللەنسە، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو بىلەن سۆز - ئىبارىلىرى كەسكىن

بولغان ئۆز ئارا ياردەم بېرىش خەۋپسىزلىك شەرتنامىسى تۈزىدۇ. ئۇ بۇ سۆزلەردىن كېيىن، ۋاڭ چۇڭخۇيغا بىر نۇسخا لايىھە سۇندۇ. بوگومولوۋنىڭ قارىشىچە، ئىككى تەرەپلىمىلىك شەرتنامە تۈزىتىشتىن ئىلگىرى، خەلقئارالىق خەۋپسىزلىك يىغىنى ئېچىش ئىنتايىن زۆرۈر ئىدى. ئەگەر بۇ يىغىن ياخشى نەتىجە ھاسىل قىلسا، ئۇ چاغدا ئىككى تەرەپلىمىلىك شەرتنامە بەھاجەت ئىدى. بۇنىڭغا جاۋابەن ۋاڭ چۇڭخۇي سوۋېت ئىتتىپاقى نىمە ئۈچۈن تىنچ ئوكيان رايونى يىغىنى ئېچىشنى شەخسەن ئۆزى تەكلىپ قىلمايدۇ، دېگەن سوئالنى ئوتتۇرىغا قويدى. بوگومولوۋ ئىزاھلاپ كېلىپ، ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىغا چىقىپ بۇنداق بىر يىغىننى چاقىرسا نۇرغۇن شەك - شۈبھىلەرگە قالدۇ، دېدى.

ھىران قالارلىقلىقى شۇكى، ۋاڭ چۇڭخۇي بوگومولوۋنىڭ مۇھىم تەكلىپىنى جياڭ جېيشىغا دەرھال يەتكۈزمەي تاكى 7 - ئاينىڭ 8 - كۈنى، يەنى لۇگۇچياۋ ۋەقەسىنىڭ ئىككىنچى كۈنىگىچە سۆرەپ ئاندىن يەتكۈزدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ھەتتا بوگومولوۋ سۇنغان لايىھىنى توپمۇ توغرا بىر ئايدىن كېيىن جياڭ جېيشىغا تاپشۇرۇپ بەردى. ئەينى ۋاقىتتىكى جۇڭگو دىپلوماتىيە مىنىستىرلىكى سوۋېت ئىتتىپاقى مەھكىمىسىنىڭ باشلىقى جۇ شىسەينىڭ ئەسلىمىسىگە قارىغاندا، ۋاڭ چۇڭخۇي سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونى ئوتتۇرىغا چىقىرىپ تىنچ ئوكيان رايونىنىڭ خەلقئارا يىغىنىنى چاقىرىش نىيىتىدىن ئىنتايىن گۇمانلانغان. ۋاڭ چۇڭخۇي بۇنداق بىر خەلقئارالىق يىغىننى جۇڭگونىڭ يالغۇز چاقىرىشى مۇۋاپىق ئەمەس، ئۇنى ئامېرىكا، ئەنگلىيە، فرانسىيە ۋە جۇڭگو ئورتاق چاقىرىشى كېرەك دەپ ھېس قىلاتتى. جۇ شىسەي يەنە تاكى لۇگۇچياۋ ۋەقەسى پارتلىغانغا قەدەر ۋاڭ چۇڭخۇي يەنىلا بوگومولوۋ بىلەن بۇ مەسىلە ئۈستىدە مەسلىھەتلىشىپ تۇردى، دەيدۇ.

7 - ئاينىڭ 7 - كۈنى يۈز بەرگەن ئۇرۇش جياڭ جېيىشنى ۋاڭ چۇڭخۇيىنىڭ ئېھتىياتچانلىقىغا قاراپ تۇرغۇزۇۋەرمىدى، 7 - ئاينىڭ 8 - كۈنى ئۇ لۇشىەندە قانۇن تۈزۈش پالاتاسىنىڭ باشلىقى سۈن كې ۋە ۋاڭ چۇڭخۇيلار بىلەن كۆرۈشتى. گەرچە جياڭ جېيىشى لۇگۇچياۋ ۋە قەسىنىڭ تىنچىش - تىنچماسلىقىغا ھۆكۈم قىلالمىسىمۇ، لېكىن ئىشنىڭ كېڭىيىپ كېتىشىگە تاقابىل تۇرۇش ئۈچۈن تەييارلىق قىلىپ قويۇشنىڭ لازىملىقىنى ھېس قىلغانىدى. ئۇ، ئەگەر توقۇنۇش داۋاملىق سوزۇلۇۋەرسە، ئۇ چاغدا ئومۇميۈزلۈك ئۇرۇشقا ئايلىنىپ كېتىدۇ، دېدى. بۇ ئۇرۇشتىكى «ئەڭ ئاچقۇچلۇق ئامىل» سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن كېلىشىم تۈزۈش، ھەربىي قورال - ياراغلارنى سوۋېت تەرەپ تەمىنلەش ھەمدە جۇڭگو - سوۋېت ئۆزئارا ياردەم بېرىش خەۋپسىزلىك شەرتنامىسى تۈزۈشتىن ئىبارەت ئىدى. ۋاڭ چۇڭخۇي جياڭ جېيىشقا بوگومولوۋنىڭ 6 - ئاينىڭ 5 - كۈنىدىكى تەكلىپىنى دۈكلەت قىلغاندىن كېيىن، جياڭ جېيىشى دەرھال ۋاڭ چۇڭخۇي بىلەن سۈن كېغا شاڭخەيگە بىللە بېرىپ، بوگومولوۋنىڭ بىر ئاي بۇرۇنقى تەشەببۇسنىڭ مۇقامى بويىچە ئۇنىڭ بىلەن كېلىشىم ئىمزالاش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى. لۇشەن يىغىنىدىن كېيىن، ئۆزئارا ياردەم بېرىش خەۋپسىزلىك شەرتنامىسى دىپلوماتىيە تارىخىدىن غايىب بولدى. جۇ شىسەينىڭ يېزىپ قالدۇرغانلىرىغا ئاساسلانغاندا، ۋاڭ چۇڭخۇي بىلەن سۈن كې شاڭخەيگە بېرىپ بوگومولوۋ بىلەن سۆھبەتلىشىۋاتقاندا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باش ئەلچىسى ھازىر ئۆزئارا ياردەم بېرىش خەۋپسىزلىك شەرتنامىسى تۈزۈشنىڭ ۋاقتى ئۆتتى دېگەن كۆز قاراشتا چىڭ تۇرۇۋالدى. ئۇ بۇنداق شەرتنامە تۈزۈشتىكى مەقسەت ئۇرۇشنىڭ ئالدىنى ئېلىش، لېكىن ھازىر ئۇرۇش باشلىنىپ كەتتى دەپ كۆرسەتتى. ئۇ، ناۋادا 1931 - يىلى ياپونىيە مانجۇرىيىنى ئىشغال قىلىپ ئۇزاق ئۆتمەيلا

بۇنداق شەرتنامە تۈزۈلگەن بولسا، ئۇ چاغدا، بۇ شەرتنامە بەلكىم ياپونىيە قوزغىغان تاجاۋۇزچىلىق ئۇرۇشىنىڭ ئالدىنى ئالالغان بولاتتى، ھالبۇكى ئەمدى كېچىكىپ قالدۇق، دېدى. ئۇ شەرھلەپ كېلىپ: ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى ھازىر جۇڭگو بىلەن بۇ شەرتنامىنى تۈزسە، ئۇ ھالدا سوۋېت ئىتتىپاقىمۇ ياپونىيىنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچرىشى مۇمكىن، بىراق سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيە بىلەن ئۇرۇش قىلىشقا تەييارلىق قىلغىنى يوق، شۇڭا نۆۋەتتە جىم ياتقان يىلاننىڭ بېشىغا دەسسەش روشەنكى ئاقىلانلىك ئەمەس، دېدى. بوگومولوۋنىڭ يەكۈنى، نۆۋەتتە بەجا كەلتۈرۈشكە بولىدىغان ئەڭ ياخشى ئىش جۇڭگو - سوۋېت ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى تۈزۈش دېگەندىن ئىبارەت ئىدى.

جياڭ جېيشىگە بىر قەدەم چېكىنىدىغان بۇ لايىھىنى قوبۇل قىلماقتىن باشقا چارە يوق ئىدى. شۇڭا، 1937 - يىلى 8 - ئاينىڭ 1 - كۈنى جياڭ جېيشى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى تۈزۈشكە ماقۇل بولدى. 8 - ئاينىڭ 29 - كۈنى شەرتنامە سىرتقا قارىتا ئېلان قىلىندى.

8 - ئاينىڭ 31 - كۈنى دۆلەت مۇداپىئە مەجلىسى تەرىپىدىن تەستىقلاندى. ئىنتايىن ئەجەبلىنەرلىكى شۇكى، جياڭ جېيشى باشچىلىقىدىكى ئەڭ ئالىي دۆلەت مۇداپىئە مەجلىسى 1938 - يىلى 4 - ئاينىڭ 26 - كۈنىگە كەلگەندىلا ئاندىن بۇ شەرتنامىنى قانۇن پالاتاسىنىڭ تەستىقلىشىغا سۈندۈدى ۋە مەمۇرىي پالاتانىڭ ئىجرا قىلىشىغا تاپشۇردى. بۇنداق كەينىگە سۆرەش ئېھتىمال بەزى كىشىلەرنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن شەرتنامە تۈزۈش، غەرب دۆلەتلىرىنىڭ ھەرىكەت قوللىنىشىغا قولايىسىزلىق پەيدا قىلىدۇ دېگەن ئويىدىن ھاسىل بولغان دىلغۇللۇقتىن بولغان بولۇشى مۇمكىن، 1938 - يىلى 5 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قانۇن تۈزۈش پالاتاسى ئاخىرى بۇ شەرتنامىنى ماقۇللىدى.

1937 - يىلى 8 - ئايدىكى شەرتنامە پەقەت بىز يولۇقتۇرغان

ئۆزئارا ھۇجۇم قىلىشماسلىق توغرىسىدىكى بىر نەچچە شەرتنامىنىڭ تۈنجىسى بولۇپ، ئۇنىڭ ئەھمىيىتى ئۈستىدە تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىش ئىنتايىن مۇھىم. 30 - يىللاردا، «ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق» ئاكتىپ دىپلوماتىيە مۇناسىۋىتىدىن دېرەك بېرەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ بىۋاسىتە ئۇرۇشتىن تاشقىرى ئاكتىپ سىياسىي، ئىقتىسادىي، دىپلوماتىيە ۋە ھەربىي ئىشلاردىكى ھەمكارلىقتىن دېرەك بېرەتتى. 30 - يىللاردىكى ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى 80 - يىللاردىكى دوستانە ۋە ھەمكارلىق مۇناسىۋىتى دەپ ئاتالغان شەرتنامىلەردىنمۇ ئەھمىيەتلىك ئىدى.

1937 - يىلىدىكى جۇڭگو - سوۋېت شەرتنامىسىنىڭ ئىككى مۇھىم رولى بار: بىرىنچىدىن، ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭخۇا مىنگوغا كەڭ كۆلەمدە ياردەم بېرىپ، ھەربىي ئۈسكۈنە سېتىپ بېرىشنى سىياسىي ئاساس بىلەن تەمىنلىنىدى. ئىككىنچىدىن، ئۇ جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىككى تەرەپتىكى ھەرقانداق بىر تەرەپنىڭ ئۇرۇش مەزگىلىدە ياپونىيە بىلەن سودا قىلماسلىقىغا كاپالەتلىك قىلدى. كېيىنكى بىر نۇقتىدىكى ماددىدا: ئەگەر شەرتنامە ئىمزالانغان دۆلەتلەردىن بىر تەرەپ ياپونىيەنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچرىسا، يەنە بىر تەرەپ پۈتكۈل توقۇنۇش مەزگىلىدە ھەرقانداق ۋاسىتىلىك ۋە بىۋاسىتە شەكىل ئارقىلىق ياپونىيەگە ياردەم بەرمەيدۇ ھەمدە ياپونىيەگە پايدا يەتكۈزۈش ئېھتىمالى بولغان ھەرقانداق ھەرىكەت قوللىنىش ياكى ياپونىيەگە پايدا يەتكۈزۈش ئېھتىمالى بولغان ھەرقانداق كېلىشىم تۈزۈشتىن ساقلىنىدۇ، دەپ بەلگىلەنگەن. 5 - ئاينىڭ 16 - كۈنى، شەرتنامە تەستىقلانغان چاغدا، قانۇن تەسىس قىلىش پالاتاسى بىز شەرتنامىدىكى بۇ ماددا ئالاھىدە مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە دەپ قارايمىز، دەپ جاكارلىدى.

جىياڭ جېيشىمۇ، ئىككىنچى نۇقتا، يەنى شەرتنامىنىڭ

ئىنكار قىلىدىغان تەرىپى ئىنتايىن مۇھىم، چۈنكى ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىككى يۈزلىملىك قىلىش ئېھتىمالغا بولغان بىر خىل ئىسكەنجە بولىدۇ، دەپ قارايتتى. بىراق، جياڭ جىيېشى بۇ شەرتنامىنىڭ بۇنداق ئىككى يۈزلىملىكنىڭ ئالدىنى ئۈنۈملۈك ھالدا ئالالايدىغان - ئاللايدىغانلىقىغا گۇمان بىلەن قارايتتى. 8 - ئاينىڭ 1 - كۈنى، يەنى جياڭ جىيېشى بۇ شەرتنامىنى تەستىقلىغان كۈنى، خاتىرىسىگە مۇنداق دەپ يازغانىدى: سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ كېلىشىمدىن پايدىلىنىپ ياپونىيىگە بېسىم ئىشلىتىشى، شۇنىڭدىن كېيىن ياپونىيە بىلەن مۇشۇ تەقلىتتىكى كېلىشىم تۈزۈش ئارقىلىق ئۆزىنىڭ بىتەرەپلىكىگە كاپالەتلىك قىلىشىنى ئۈمىد قىلىدۇ.

باشقىچە ئېيتقاندا، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونى قۇربان قىلىپ ياپونىيە بىلەن مۇرەسسە قىلىدۇ، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيە جۇڭگونى بۆلۈشۈۋالىدۇ دېگەندەك ئەندىشە جياڭ جىيېشى ئىدىيىسىنىڭ مېخىزى بولۇپ پۈتكۈل ئۇرۇش جەريانىدا ھەمىشە مۇشۇ ھەقتە ئەندىشە قىلىپ كەلگەنىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيىنىڭ مۇرەسسە قىلىشى جۇڭگو بىلەن ياپونىيە ياكى جۇڭگو بىلەن گېرمانىيە ئۆزئارا مۇرەسسە قىلىشى مۇمكىن دېگەن ئەنسىرەشتىن كېلىپ چىققانىدى. خۇددى گومىنداڭنىڭ پېشۋاسى، 1940 - يىلى ياكى جىيېنى سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىلىككە تونۇشتۇرغان شاۋلىزى نۇرغۇن تەقرىزلىرىدە كۆرسىتىپ ئۆتكەندەك، موسكۋانىڭ ياپونىيە بىلەن سودا قىلمايمىز دەپ بەرگەن ۋەدىسىگە ماس ھالدا جۇڭگومۇ ياپونىيە، گېرمانىيە ياكى ئىتالىيەلەرنىڭ كوممۇنىزمغا قارشى ھەرقانداق شەرتنامىسىگە كىرمەيمىز دەپ ۋەدە بەرگەنىدى. نۇرغۇن جەھەتلەردىن قارىغاندا، جۇڭگو - سوۋېت شەرتنامىسىنى ئاسانلا چۈشەنگىلى بولاتتى، كەم دېگەندە موسكۋانىڭ نەزەرىدە شۇنداق ئىدى. 1936 - يىلى 11 - ئايدىكى كوممۇنىستىك

ئىنتېرناتسىئونالغا قارشى كېلىشىم سوۋېت ئىتتىپاقىغا زور تەسىر كۆرسەتكەندى، شۇڭا موسكۋا جۇڭگونى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا قارشى ئىتتىپاققا قايتا كىرگۈزمەسلىككە كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن تىرىشماقتا ئىدى.

نۇرغۇن جۇڭگولۇقلار 1937 - يىلىدىكى شەرتنامە ۋە ئەنگىلىيە، ئامېرىكىلارنىڭ بۇ شەرتنامىنى قوللاپ - قۇۋۋەتلەش پوزىتسىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىنى ئاساس بىلەن تەمىن ئەتسە ئىكەن دەپ ئۈمىد قىلاتتى. بۇ ھەقتە جياڭ تىڭفۇنىڭ ئەسلىمىسىدە نۇرغۇن بايانلار بار. جياڭ تىڭفۇ ئەسلىپ كېلىپ مۇنداق دەيدۇ: 1936 - يىلى 10 - ئايدا مەن «ئەڭ چوڭ، ئەڭ قىزغىن ئۈمىد» لەر بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىلىككە تەيىنلەنگەندىم. ھەر خىل ئىجتىمائىي تەشكىلاتلار بىلەن گۈرۈھلەر مېنى قىزغىن كۈتۈۋالدى، ھەربىر يىغىلىشتا مەن كىشىلەرنىڭ ماڭا دىققەت بىلەن تىكىلىۋاتقانلىقىنى، ئۇلارنىڭ ھەرقانداق قىلىپ بولمىسۇن تىرىشىپ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو بىلەن بىرلىكتە ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا قاتنىشىشىنى قولغا كەلتۈرۈشىنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى ھېس قىلدىم. بەزىلەر مېنىڭ بۇ ۋەزىپىنى ئوڭۇشلۇق ئورۇندىيالايدىغانلىقىمغا ئىشىنەتتى، يەنە بەزىلەر گەرچە شۇنداق دەپ ئۈمىد قىلىشىمۇ، لېكىن دەرگۇماندا ئىدى. بۇنداق مۇرەككەپ ھېسسىيات ئادەتتىكى ئاممىنىڭ ئوي - پىكىرىنى ئەكس ئەتتۈرۈپ بەرگەندى.

جياڭ تىڭفۇ شۇنىڭغا ئىشىنەتتىكى، موسكۋا باشتىن - ئاخىر جۇڭگولۇقلارنىڭ بۇنداق ئۈمىدىنى تىزگىنلەش ئارقىلىق ئۆز مەقسىتىگە يېتەتتى. بۇ مەقسەت مۇنۇلاردىن ئىبارەت: بىرىنچى، جۇڭگونى ياپونىيە بىلەن تىرىشىشكە ئىتتىرىش، ئىككىنچى، مۇبادا ئۇرۇش پارتلاپ قالسا ئۇرۇشنى داۋاملاشتۇرۇش. موسكۋانىڭ 1937 - يىلى 6 - ئايدا ئۆزئارا

ياردەم بېرىش خەۋپسىزلىك شەرتنامىسىنىڭ لايىھىسىنى ئوتتۇرىغا قويۇشى ئېھتىمال ئۇنىڭ جۇڭگونى ياپونىيە بىلەن بولغان جىددىي مۇناسىۋىتىنى كۈچەيتىشكە كۈشكۈرتۈش ئۈچۈن قىلغان بىر خىل تىرىشچانلىقى بولسا كېرەك. جياڭ تىڭفۇنىڭ ئەسلىشىگە قارىغاندا، بوگومولوۋ ئەپچىل ئۇسۇللارنى قوللىنىپ جۇڭگودا ئۈزلۈكسىز ئۇرۇش ئەسەبىلىكىنى قوزغاتقان. بولۇپمۇ ئۇ بەزى جۇڭگولۇقلار بىلەن تولىراقى سىياسىي داھىيى ۋە مۇخبىرلار بىلەن ئۆز ئالدىغا كۆرۈشكەندە، ئەگەر جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشى پارتلاپ قالسا سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا زۆرۈر بولغان بارلىق ياردەمنى بېرىشكە تەييار دېگەندىن ھەمىشە بېشارەت بېرەتتى. جياڭ تىڭفۇنىڭ ئېيتىشىچە، بوگومولوۋ ھۆكۈمەت ئەمەلدارلىرىنىڭ ئىچىدە ئېھتىيات بىلەن سۆزلەيدىغانلاردىن ھېسابلىناتتى. ئەمما، ئۇ جياڭ تىڭفۇغا سوۋېت ئىتتىپاقى ئۆزئارا ياردەم بېرىش خەۋپسىزلىك شەرتنامىسى تۈزۈشنى خالايدۇ ھەمدە جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىدا جۇڭگوغا ئەمەلىي ھەربىي ياردەم بېرىدۇ دەپ كەم دېگەندە بىر قېتىم ئېيتقانىدى.

ئۇرۇش بولغان دەسلەپكى 18 ئايدا، جياڭ جېشى ستالىننى ياپونىيەگە قارشى ئۇرۇشقا قاتنىشىش توغرىسىدا قىزىل ئارمىيەگە بۇيرۇق چۈشۈرۈشكە قايىل قىلماقچى بولدى. ستالىن بۇ تەلەپنى ئېھتىياتچانلىق بىلەن رەت قىلدى، چۈنكى ئۇ قوپاللىق بىلەن رەت قىلسا جياڭ جېشىنىڭ ياپونىيە بىلەن يارىشىۋېلىشىدىن ئەنسىرەيتتى.

3. جياڭ جېيىشنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشقا قاتنىشىدۇ دەيدىغان خام خىيالنىڭ بەربات بولۇشى

موسكۋا دۆلەت بىلەن دۆلەت، سىياسىي پارتىيە بىلەن سىياسىي پارتىيە ئوتتۇرىسىدىكى قوش تەرەپلىملىك يوللار ئارقىلىق يىراق شەرق تىنچلىقىنى قولغا كەلتۈرمەكچى بولدى. جۇڭخۇا مىنگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تۈزگەن ئىتتىپاقى ئاساسەن دۆلەتلەر ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەت بولۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقى يەنىلا 1937 - يىلىنىڭ ئاخىرى قوزغىتىلغان ھەرقايسى دۆلەتلەرنىڭ كوممۇنىستىك پارتىيىلىرى بىلەن ئىلغار تەشكىلاتلارنىڭ «خەلقئارا ئۇرۇشقا قارشى تۇرۇش لاگېرى» غا كىرىش ھەرىكىتىگە ئىنتايىن ئەھمىيەت بېرىشتى. تەخمىنەن 35 دۆلەتنىڭ ياچېيكسىدا، ياپونىيە ماللىرىنى چەكلەش، ياپونىيە ئارمىيىسىنىڭ زوراۋانلىقلىرىنى تەشۋىق قىلىش ۋە پاش قىلىش، جۇڭگو مۇساپىرلىرى ئۈچۈن مەبلەغ توپلاش قاتارلىق ھەرىكەتلەر تەشكىللىك ھالدا بۇرگۈزۈلدى. 1938 - يىلى ۋە 1939 - يىلى بىرنەچچە قېتىم خەلقئارالىق يىغىن چاقىرىلدى. بۇ ھەرىكەتلەر دېموكراتىك دۆلەتلەرنىڭ جامائەت پىكرىنى قولغا كەلتۈرۈپ، ئۇلارنىڭ جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى تۇرۇشىغا بولغان ھېسداشلىقىنى قوزغاشتا مۇھىم ئامىل ئىدى.

دۆلەتلەر مۇناسىۋىتىدە، مەيلى نەنجىن، مەيلى موسكۋا بولسۇن، ھەر ئىككىسىلا جۇڭگو - سوۋېت شەرتنامىسىنىڭ ئامېرىكا، ئەنگىلىيە ۋە غەربتىكى باشقا كۈچلۈك دۆلەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان تىنچ ئوكيان ئورتاق خەۋپسىزلىك سىستېمىسىنىڭ بىر تەشكىلى قىسمىغا ئايلاندى. ئۇمىد قىلاتتى. لۇگۇجياۋ ۋە قەسى پارتلىغان دەسلەپكى بىرنەچچە ئايدا، جۇڭگو ئەمەلدارلىرى غەربتىكى كۈچلۈك دۆلەتلەرنىڭ ياپونىيەگە قارىتا كۈچلۈك ھەرىكەت قوللىنىشىنى ئۈمىد قىلغانىدى. 7 - ئاينىڭ

16 - كۈنى جۇڭگو ھۆكۈمىتى ئەنگىلىيە، فرانسىيە، ئامېرىكا، بېلگىيە، گوللاندىيە، ئىتالىيە، گېرمانىيە ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئەسلىمە تاپشۇرۇپ، ياپونىيىنىڭ شىمالىي جۇڭگوغا تاجاۋۇز قىلىشى جۇڭگونىڭ ئىگىلىك ھوقۇقىنى بىشەملىك بىلەن ئاياغ ئاستى قىلغانلىقى، «توققۇز دۆلەت ئەھدىنامىسى»، «پارىز ئۇرۇشىنىڭ تاشلىشى» ئەھدىنامىسى ۋە «دۆلەت ئىتتىپاق شەرتنامىسى» نىڭ ماددىلىرى ۋە ئۇنىڭ روھىغا ئوچۇقتىن ئوچۇق خىلاپلىق قىلغانلىقى دەپ ئەيىبلدى. بۇنىڭ كەينىدىنلا نەنجىن ھەرقايسى دۆلەتلەرنى ياپونىيىگە بېسىم ئىشلىتىشكە سەپەرۋەر قىلدى. 7 - ئاينىڭ 21 - كۈنىدىن 27 - كۈنىگىچە جياڭ جېشى ئەنگىلىيە، ئامېرىكا، ئىتالىيە، گېرمانىيە، فرانسىيە قاتارلىق دۆلەتلەرنىڭ باش ئەلچىلىرى بىلەن كۆرۈشۈپ، بۇ دۆلەتلەردىن جۇڭگونىڭ كۈرىشىنى قوللاپ - قۇۋۋەتلەشنى تەلەپ قىلدى. نەنجىن دەسلەپتە 1937 - يىلى 11 - ئاينىڭ 3 - كۈنىدىن 24 - كۈنىگىچە بىريوسىلدا ئېچىلغان «توققۇز دۆلەت ئەھدىنامىسى» يىغىنىدا غەربتىكى كۈچلۈك دۆلەتلەرنى ئاكتۇئاللىق ۋە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھەمكارلىشىش يولىغا يېتەكلەش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسەتتى. بۇ قېتىمقى يىغىنغا ئامېرىكا، سوۋېت ئىتتىپاقى قاتارلىق 19 دۆلەت قاتناشتى، ياپونىيە بىلەن گېرمانىيە يىغىنغا قاتناشمىدى. ئەينى چاغدىكى جۇڭگو ۋەكىللەر ئۆمىكىنىڭ ئەزاسى، بېلگىيىدە تۇرۇشلۇق باش ئەلچى چيەن تەينىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، جۇڭگولۇقلار يىغىنغا تولىمۇ زور ئۈمىد باغلىغانىدى، بولۇپمۇ ئۇلار يىغىن جۇڭگوغا ماددىي ياردەم - قورال - ياراغ ۋە قەرز پۇل بېرىشىنى قارار قىلالايدۇ، شۇنىڭ بىلەن يەنە سوۋېت ئارمىيىسىنىڭ مانجۇرىيە چېگرىسىدا ئەمەلىي كۈچ كۆرسىتىشىنى ۋە جۇدقا چىقىرىدۇ ھەمدە ئامېرىكا، ئەنگىلىيە، فرانسىيىدىن ئىبارەت ئۈچ دۆلەت تىنچ ئوكياندا دېڭىز ئارمىيىسىنىڭ مانجۇرىيەنى ئۆتكۈزىدۇ دەپ ئۈمىد قىلغانىدى. ئۇلار كۈچلۈك دۆلەتلەرنىڭ ياپونىيىگە ئىقتىسادىي جازالاش

ئېلىپ بېرىشىنى ئۈمىد قىلغانىدى.

نەنجىڭدىكى جۇڭگو ئەمەلدارلىرى غەربنىڭ ھەربىي ھەرىكەت قوللىنىش - قوللانماسلىقىدىن ئۇنچۇالا ئۈمىدۋار ئەمەس ئىدى. بىريوسىل يىغىنى ئېچىلىشتىن تەخمىنەن بىر ئاي ئىلگىرى، ۋاڭ جۇڭخۇي جۇڭگو ۋەكىللەر ئۆمىكىگە مەخپىي يوليورۇق بېرىپ يىغىنغا تاقابىل تۇرۇشنى ئېيتقاندى. ۋاڭ جۇڭخۇي: يىغىننىڭ جۇڭگو - ياپونىيە تالاش - تارتىشىنى پاراشتۇرماقچى بولۇشى ئىشقا ئاشمايدۇ دەپ كۆرسەتكەنىدى. ئەمما، جۇڭگونىڭ بارلىق قاتناشقۇچى دۆلەتلەرگە بولغان پوزىتسىيىسى تولىمۇ سوغۇققان بولۇشى، ئۇلارغا سەت كۆرۈنمەسلىكى كېرەك ئىدى. ۋەكىللەر ئۆمىكى جۇڭگو يىغىننىڭ جۇڭگو - ياپونىيە توقۇنۇشىنى «توققۇز دۆلەت ئەھدىنامىسى» ئاساسىدا ھەل قىلىشنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى ئىپادىلىشى لازىم ئىدى. جۇڭگونىڭ مەقسىتى يىغىن مۇقەررەر ھالدا مەغلۇپ بولغاندىن كېيىن، كۈچلۈك دۆلەتلەرنى ياپونىيىنى جازالاش چارىسىنى قوللىنىشقا مەجبۇر قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى. بىريوسىلدىكى جۇڭگو ۋەكىللەر ئۆمىكى ھەتتا «بار كۈچى بىلەن ئامال قىلىپ ئەنگلىيە، ئامېرىكىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيىگە قوراللىق قارشى تۇرۇشنى قوللاش ۋە ئۇنى رىغبەتلەندۈرۈشكە مەجبۇر قىلغانىدى.»

جۇڭگونىڭ غەربنى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھەمكارلىشىپ، بىرلەشمە ھەرىكەت قوللىنىپ، ياپونىيىگە قارشى تۇرۇشقا مەجبۇر قىلىش پىلانى موسكۋا تەشەببۇس قىلغان كولىكتىپ خەۋپسىزلىك ستىراتېگىيىسى بىلەن ئۆزئارا ماس كېلەتتى. موسكۋا بىريوسىل يىغىنىغا بەكمۇ ئەھمىيەت بەرگەنىدى، دىپلوماتىيە خەلق كومىسسارى لىۋىنوۋنىڭ يىغىنغا ۋەكىللەر ئۆمىكىنى باشلاپ بېرىشى بۇنىڭ روشەن دەلىلى ئىدى. بىريوسىل يىغىنىدا لىۋىنوۋ جۇڭگو ئوتتۇرىغا قويغان بارلىق «تىنچلىقپەرۋەر دۆلەتلەر» بىرلىشىپ، ياپونىيىنى ئورتاق

جازالاش توغرىسىدىكى مۇراجىئەتنى قەتئىي قوللاپ - قۇۋۋەتلىدى، ئۇ يىغىندىكىلەرگە جۇڭگو - ياپونىيە توقۇنۇشىنى ياراشتۇرۇش تىرىشچانلىقى مەغلۇپ بولدى، سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيىسىنى ئۈنۈملۈك چەكلەش ئۈچۈن ئورتاق تەدبىر قوللىنىشنىڭ زۆرۈرلۈكىنى ھېس قىلىپ يەتتى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشقا قاتنىشىشنىڭ تەييارلىقىنى كۆرۈپ قويدى دەپ كۆرسەتتى.

جۇڭچىڭگە نىسبەتەن (چۇڭچىڭ 11 - ئاينىڭ 20 - كۈنى جۇڭگونىڭ ئۇرۇش مەزگىلىدىكى پايتەختى بولغانىدى) ئېيتقاندا، ئىنتايىن بەختسىزلىك شۇ ئىدىكى، ئامېرىكا ئۇ چاغدا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىرلىشىپ ياپونىيىگە بىرلىكتە قارشى تۇرۇشنى ئەمەس، بەلكى يەنىلا ياپونىيىنى خاتىرجەم قىلىشنى ئۈمىد قىلاتتى. شۇڭا، ئامېرىكىنىڭ باش ۋەكىلى سوۋېت ئىتتىپاقىنى يىغىننىڭ ھەرىكەت پىلانىنى مۇزاكىرە قىلىدىغان گۈرۈپپا ھەيئىتىدىن چىقىرىۋېتىش تەكلىپىنى بەردى. غەرب دۆلەتلىرى موسكۋانى چەتكە چىقىرىۋەتسە، توكيونى قاتناشتۇرۇپ قېلىشىمىز مۇمكىن دەپ ئۈمىد قىلىشاتتى. لىۋىنوۋ بۇ ھەرىكەتتىن قاتتىق غەزەپلەندى. ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقى كەمسىتىشكە ئۇچرىدى دېگەننى سەۋەب قىلىپ يىغىنىدىن چېكىنىپ چىقتى.

بۇ چۇڭچىڭ دىپلوماتسىيىگە قاتتىق زەربە بولدى. چيەن تەينىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، سوۋېت ئىتتىپاقى چېكىنىپ چىققاندىن تارتىپ، يىغىن جۇڭگونى قوللاپ - قۇۋۋەتلەيدىغان «ئاكتىپ تەدبىر» نى قايتا مۇھاكىمە قىلىپ باقمىغانىدى. جياڭ تىڭفۇغا ئوخشاش جۇڭگو دىپلوتىيە ئەمەلدارىمۇ ئەنگلىيە، ئامېرىكىنىڭ يىراق شەرق مەسلىسىنى ھەل قىلىشنىڭ لايىھىسى ئۈستىدە باش قانۇرۇپ، ئۇلارنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى جاھىللىق بىلەن چەتكە قېقىپ چىقىرىشىغا نىسبەتەن گاڭگىراپ قالدى. جياڭ تىڭفۇنىڭ قارىشىچە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دۆلەتلەر

ئىتتىپاقى ياكى بىريوسىلدا قوللانغان ھەرقانداق ھەرىكىتى
ۋاشىنگىتون بىلەن ئوندون تەرىپىدىن قارشى ئېلىنمايدىغان
ھەرىكەت دەپ قارالدى، ئەمما جياڭ تىڭفۇ بۇنداق قىلىشىنىڭ
قىلچە ئالدىن كۆرۈلۈپ ئەمەسلىكىگە ئىشىنىپتۇ. بىريوسىل
يىغىنى ئەڭ ئاخىرى جۇڭگو بىلەن ياپونىيىنى باشقا دۆلەتلەر
تەمىنلىگەن ياردەمدىن پايدىلىنىپ توقۇنۇشنى بالدۇرراق
تۈگىتىشكە رىغبەتلەندۈرىدىغان بىر ھەل قىلىش چارىسىنى
ماقۇللاپ چىقتى. جۇڭگو ۋەكىللەر ئۆمىكى يىغىنىنىڭ بۇ
ئەرزىمەس نەتىجىسىدىن قاتتىق ئۈمىدسىزلەندى. غەربنىڭ
ياردىمىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈمىدىنىڭ مەغلۇپ بولۇشى جۇڭخۇا
مىنگونى سوۋېت ئىتتىپاقىغا تېخىمۇ يۆلەندۈرۈش قىلىپ قويدى.
توققۇز دۆلەت ئەھدىنامىسى يىغىنى ئېچىلىۋاتقان چاغدا،
موسكۋا ئۆزىنىڭ جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىغا قاتنىشىپ
قالدىغانلىقىدىن داۋاملىق بېشارەت بەردى. جياڭ جىپىشىنىڭ
ئېيتىشىغا قارىغاندا، يىغىن مەزگىلىدە، ستالىن جۇڭگونىڭ
سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىخانىسىنىڭ
مەسلىھەتچىسىنى چاقىرتىپ ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشكەن. ستالىن
جۇڭگو ئارمىيىسىنىڭ ياپونىيە بىلەن باتۇرئانە ئېلىشقانلىقىنى
مەدھىيىلىگەن ھەمدە جۇڭگو مەسلىھەتچىسىگە: ئەگەر جۇڭگونىڭ
ۋەزىيىتى يامانلىشىپ قالغۇدەك بولسا، سوۋېت ئىتتىپاقى
ياپونىيەگە ئۇرۇش ئېلان قىلىشى مۇمكىن دېگەن. ياك جىپىمۇ
ستالىن ۋە دۆلەت مۇداپىئە خەلق كومىسسارى ۋوروشلوف بىلەن
سۆھبەتلەشكەن چاغدىكى ئەھۋاللارغا ئاساسەن، سوۋېت
ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىغا ساناقلىق كۈنلەرلا قالدى دەپ
ھېسابلىغانىدى. 11 - ئاينىڭ 12 - كۈنى ياك جىپى جياڭ
جىپىشىغا مەزمۇنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىغا
چېتىلىدىغان ئىككى پارچە تېلېگرامما يوللىدى. بىرىنچى
تېلېگراممىدا ياك جىپى ستالىننىڭ سۆزىنى نەقىل كەلتۈرۈپ،
سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشى پەقەت ياپونىيە خەلق

ئاممىسىنى ھۆكۈمەت ئەتراپىغا زىچ ئۇيۇشتۇرىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ياپونىيىنىڭ ئۇرۇشقا قارشى ھەرىكىتى مەغلۇپ بولىدۇ دېگەندى. ياكى جىيى ستالىننىڭ يەكۈندىن پايدىلىنىپ، جياڭ جىپىشىغا دوكلات قىلىپ: «شۇڭا، سوۋېت ئىتتىپاقى پايدىلىق پۇرسەتنىڭ يېتىپ كېلىشىنى كۈتۈشى كېرەك، پايدىلىق پۇرسەت يېتىپ كەلگەندىلا ئاندىن ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا قاتنىشىشقا توغرا كېلىدۇ» دېگەندى. ياكى جىيىنىڭ ئىككىنچى تېلېگراممىسىدا يېقىنقى مەزگىل ئىچىدە ئۇنىڭ ۋوروشىلوۋ بىلەن قىلغان سۆھبەت ئەھۋالى يەكۈنلەنگەندى. ياكى جىيى: ۋوروشىلوۋ جياڭ جىپىشىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشى يىراق شەرق تىنچلىقىنىڭ ئۇلىنى مۇستەھكەملەيدۇ دېگەن كۆز قارىشىغا قوشۇلىدۇ، دەيدى. ئەمما ئۇ يەنە ۋوروشىلوۋ سوۋېت ئىتتىپاقىدا نۇرغۇن گۇمان ۋە ئەندىشىلەر بار دەيدۇ، دەپ ئەسكەرتتى. چۈنكى، سوۋېت ئىتتىپاقى شەرقىي قىسىمدىكى ئۇرۇشقا سۆرەپ كىرىلسە، غەربىي قىسىمدىكى ئۇرۇش بۇ ئۇرۇشقا سۆڭىشىپلا يېتىپ كېلەتتى، سوۋېت ئىتتىپاقى بولسا ئىككى قىسىمدا ئۇرۇش قىلىشنىڭ غەلبىسىگە كاپالەتلىك قىلالمايتتى. شۇڭا، سوۋېت ئىتتىپاقى نۆۋەتتە بۇنىڭ ئۈچۈن داۋاملىق تەييارلىق قىلىشى كېرەك ئىدى. بىراق ياكى جىيى جياڭ جىپىشىغا تېلېگرامما ئارقىلىق دوكلات قىلغاندا ۋوروشىلوۋ بۇنداق تەييارلىقلار ئىنتايىن تېزلىك بىلەن پۈتىدۇ دەيدى دەپ جاز سالدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە سوۋېت ئەمەلدارلىرى تولىمۇ سالماقلىق سۆزلەيتتى، ئۇلار جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشقا قاتنىشىدۇ دېگەن ئۈمىدىدىن ۋاز كېچىشىنى خالىمايتتى.

12 - ئاينىڭ 6 - كۈنى ياكى جىيى جياڭ جىپىشىغا تېلېگرامما يوللاپ، ئۆزىنىڭ ۋوروشىلوۋ بىلەن يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەسكەر چىقىرىش مەسلىسى ئۈستىدە مۇھاكىمە ئېلىپ بارغانلىقىنى مەلۇم قىلدى. ياكى جىيى دوكلات قىلىپ مۇنداق دەيدى: ستالىن بۇنداق ھەرىكەت پۈتۈن دۇنيانى

سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن قارشى قىلىپ قويىدۇ دەپ ئەنسىرەۋاتىدۇ. شۇڭا، سوۋېت ئىتتىپاقى پەقەت جۇڭگوغا ماددىي ياردەملا بېرەلەيدۇ. ستالىن جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى تۇرۇشىنىڭ ئىنتايىن جاپالىقلىقىنى بىلەتتى، لېكىن ئۇ «ئاخىرقى غەلبىنىڭ جۇڭگوغا مەنسۇپلۇقىغا، ياپونغا قارشى تۇرۇشنى ئاخىرغىچە ئېلىپ بېرىش لازىملىقى» غا قاتتىق ئىشىنەتتى. بۇ تېلېگراممىنىڭ ئاخىرىدا، «كۆزىتىشىمچە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تۇرۇشقا قاتنىشىش مەسلىسىدە تەشۋىش - ئەندىشىلىرى كۆپ بولسىمۇ، لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقىنى تۇرۇشقا مۇتلەق قاتناشمايدۇ دېگىلىمۇ بولمايدۇ» دەپ ئۆز كۆز قارىشىنى ئوتتۇرىغا قويدى. ياكى جىي جۇڭگو ھۆكۈمىتى ئەنگىلىيە، ئامېرىكا، فرانسىيەلەرنى «نېسپىي كاپالەت» بىلەن تەمىنلەشكە تىرىشىپ مەجبۇر قىلىپ، مۇھىتنى ئۆزگەرتىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئۆزلۈكىدىن ئەسكەر چىقىرىشقا قىستاش توغرىسىدا تەكلىپ بەردى.

1937 - يىلى يىل ئاخىرىدا، سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسى يىراق شەرق ئارمىيىسىنىڭ قوماندانلىقى، 20 - يىللارنىڭ دەسلەپىدە گالۇن دېگەن نام بىلەن جۇڭگودا خىزمەت ئۆتىگەن مارشال بۇلۇخېر نۇتۇق ئېلان قىلدى. ئۇمۇ ئۆز نۇتقىدا جۇڭگونى سوۋېت ئىتتىپاقى تۇرۇشقا قاتنىشىدۇ دېگەنگە تىرىشىپ ئىشەندۈرمەكچى بولدى. گومىنداڭ مەركىزىي تەشۋىقات بۆلۈمى خەلقئارا تەشۋىقات باشقارمىسىنىڭ باشلىقى دۇڭ شىيەنگۇاڭ بۇلۇخېر دۇنيا تىنچلىقىنى قوغداشقا زۆرۈرلا بولىدىكەن، سوۋېت ئىتتىپاقى قىلچە ئارىسالدا بولماستىن دۆلەت چېگرىسىدىن ئانلاپ چىقىپ تۇرۇش قىلىدۇ دەپ ئېيتتى، دەپى. دۇڭ شىيەنگۇاڭنىڭ قارىشىچە، بۇلۇخېرنىڭ نۇتقى ياپونىيىنىڭ تاجاۋۇز كۆلىمىنى كېڭەيتىشنى چەكلەش، شۇ ئارقىلىق ياپونىيىنىڭ ھەل قىلغۇچ غەلبىنى قولغا كەلتۈرۈۋېلىشىنى توسۇشنى مەقسەت قىلاتتى.

جياڭ تىڭفۇنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، گېنېرال يالڭ جېي ۋوروشلۇۋ بىلەن سۆھبەت قىلغان چاغدا، ناۋادا ياپونىيە نەنجىڭنى ئىشغال قىلىۋالسا، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشقا قاتنىشىدۇ دېگەن تەسىراتقا كەلگەن. يالڭ جېي تېخى بۇ «ئاخبارات»نى جياڭ جېيشىغا تېلېگرامما ئارقىلىق مەلۇم قىلغانىدى. يالڭ جېي بۇ تېلېگراممىنى جياڭ تىڭفۇنىڭ كۆرۈپ چىقىشىغا سۇنىمىغان بولسىمۇ، لېكىن جياڭ تىڭفۇ بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن «يالڭ جېينىڭ تەسەۋۋۇر كۈچىنىڭ موللۇقىدىن ھەيران قېلىپ»، جياڭ جېيشىغا دەرھال تېلېگرامما يوللاپ، جياڭ جېيشىغا يالڭ جېينىڭ گېپىگە ئىشەنمەك دېگەنىدى. بىراق، 12 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا، نەنجىڭ قولدىن كەتكەندىن كېيىن جياڭ جېيشى يەنىلا ستالىنغا تېلېگرامما بېرىپ، يالڭ جېي بىلەن ۋوروشلۇۋنىڭ سۆھبىتىنى ئاساس سۈپىتىدە نەقىل كەلتۈرۈپ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەسكەر چىقىرىشىنى تەلەپ قىلدى. جياڭ تىڭفۇنىڭ ئەسلىمىسىگە قارىغاندا، يالڭ جېي سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئەسكەر چىقىرىشقا مەجبۇرلاشنى لايىھىلىمەكچىمۇ بولغان. 1937 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا، جياڭ تىڭفۇ جياڭ جېيشىنىڭ باجىسى، مۇھىم مالىيە مۇتەخەسسىسى كۇڭ شياڭشى قاتارلىق جۇڭگو ئەمەلدارلىرى بىلەن لوندونغا بېرىپ ئەنگلىيە پادىشاھى گېئورگى VI نىڭ تاج كىيىش مۇراسىمىغا قاتناشماقچى بولغاندا، كۇڭ شياڭشىنى لوندوندا رەيىتىر ئاگېنتلىقىغا سوۋېت ئىتتىپاقى ئىككى ھەپتە ئىچىدە ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا قاتنىشىدۇ دەپ ئېلان قىلىشقا كۈشكۈرتكەن. بۇ ئەلۋەتتە قىلچە ئاساسسىز ئىدى. بىراق يالڭ جېي ياپونىيە مۇبادا بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ قالغۇدەك بولسا، سوۋېت ئىتتىپاقىغا سەن مۇشت ئاتقۇچە مەن مۇشت ئېتىۋالاي دېگەن بويىچە ھۇجۇم قىلىدۇ - دە، شۇنىڭ بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئۇرۇشقا سۆرەپ كىرگىلى بولىدۇ دەپ قارىغانىدى. جياڭ تىڭفۇ يالڭ جېينىڭ بۇ پىلانىنى رەت قىلدى.

12 - ئاينىڭ 13 - كۈنى نەنجىڭ قولىدىن كەتتى، بۇنىڭغا سوڭدىشىپلا ياپونىيە ئارمىيىسى نەنجىڭ ئاھالىسىنى كەڭ كۆلەمدە قىرغىن قىلدى. نەنجىڭ قولىدىن كەتكەندىن كېيىنمۇ سوۋېت ئىتتىپاقى ئەسكەر چىقىرىپ ئارىلاشمىغاچقا، ياكى جىيى 1938 - يىلى 1 - ئاينىڭ 5 - كۈنى جياڭ جىيىشىغا ئۇزۇن بىر پارچە خەت يېزىپ، ئۆز خىزمەتلىرىنى دوكلات قىلدى. خەتتە، ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دەرھال ئەسكەر چىقىرالماستىكىدىكى ئۈچ سەۋەبىنى كۆرسىتىپ بەردى: بىرىنچى، ئەنگلىيە، ئامېرىكا جامائەت پىكرى جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىدا جۇڭگوغا ھېسداشلىق قىلمىدۇ، لېكىن ياپونىيە بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدىكى ئۇرۇشتا بولسا كۆزىتىپ بېقىش پوزىتسىيىسىنى قوللىنىدۇ (بۇ يەردە، ستالىن ياكى جىيى ئارقىلىق ئۆزىنىڭ جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىغا بولغان كۆز قارىشىنى، يەنى بۇ ئۇرۇش ئامېرىكا بىلەن ئەنگلىيىنى ئۇ ئۆزى تەشەببۇس قىلغان تاجاۋۇزچىلىققا قارشى لاگېرغا كىرگۈزۈشنىڭ يولى دېگەن كۆز قارىشى ۋاستىلىك ھالدا ئىپادىلەيدۇ)، ئىككىنچى، سوۋېت ئىتتىپاقى ئامېرىكا، ئەنگلىيە، فرانسىيىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان فاشىزمغا قارشى بىرلىك سەپ قۇرۇشنى ئۈمىد قىلمىدۇ، لېكىن بۇ بىرلىك سەپ قۇرۇلۇشتىن ئىلگىرى سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ ئىككى سەپنىڭ ئۇرۇشۇپ قېلىش خەۋىدىن پۈتۈن كۈچى بىلەن ئۆزىنى قاچۇرۇشى كېرەك. ئۈچىنچى، ستالىن ئەنگلىيىنىڭ سىياسىتىدىن تولىمۇ گۇمانلىنىدۇ. ئۇ ئەنگلىيە جۇڭگونىڭ ياپونىيىنى يېڭىۋېلىشىنى خالىمايدۇ ھەمدە ياپونىيە بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدىمۇ ئۇرۇش پارتلىشىنى ئۈمىد قىلمىدۇ دەپ قارايتتى. بۇنداق بولغاندا، ئەنگلىيە ئۇرۇشتىكى ئاجىز تەرەپكە ياردەم بېرەتتى. شۇنىڭدىن كېيىن، ياكى جىيى خېتىدە ئۆزىنىڭ قانداق قىلىپ سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئەسكەر چىقارتقۇزۇش ھەققىدىكى پىكرىنى يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا شەرھىلەپ،

ئۆزىنىڭ جياڭ تىڭخۇغا تەكلىپ قىلغان ئاشۇ ھېلىسىنى ئىشلىتىش لازىملىقىنى پۇراتتى. ياكى جىي مۇنداق دەپ يازىدۇ: «پىقىر ئۆز پىكىرىمنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا نىسبەتەن خىلمۇ خىل ئەندىشىسى بار، شۇڭا، ياپونىيىنىڭ زىتىغا تېگىدىغان ياكى پايدا زىيىنى ئوخشاش بولغان دۆلەتلەر بىلەن بىرلىشىپ جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىغا مەنپەئەت يەتكۈزۈش ئۈچۈن، ئۇلارنى ئوتتۇرىغا چىقىرىپ ئۇرۇشقا ئارىلاشتۇرۇۋېتىشتەك ئۈنۈملۈك ئۇسۇلنى قوللانماق بولامدۇ يوق؟ دېگەندىم ... قىسقىسى، سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئۇرۇشقا قاتناشتۇرمىز دېسەك، پىقىرنىڭ پىكىرى شۇكى، سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئۇرۇشقا قاتناشمىسا بولمايدىغان ھالەتكە چۈشۈرۈش كېرەك. بۇنىڭ چارىسى، بىرىنچى، ئامال قىلىپ، ئەنگلىيە، ئامېرىكىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كەينىدىن ياردەم بېرىدىغان قىلىش ياكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كەينىدە غەربىي ياۋروپا خەۋپسىزلىكى كاپالىتىنى ھازىر قىلىش لازىم. ئىككىنچى، جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى كۈنسايىم زىچلاشقانسېرى ياپونىيە نەرەپ بۇنى ئۆزىگە پايدىسىز ھېس قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئىغۋاگەرلىك قىلىدۇ - دە، سوۋېت ئىتتىپاقى بۇنىڭغا بى تاقەت بولۇپ، ئوتتۇرىغا سەكرەپ چىقىپ ياپونىيە بىلەن ھەپلىشىشكە باشلايدۇ».

باشقىچە ئېيتقاندا، جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يەنىمۇ ئىتتىپاقلىشىشى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيە ئوتتۇرىسىدىكى توقۇنۇشنى كۈچەيتىدۇ. بۇنداق كۆز قاراش ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە، چۇڭچىڭ بىلەن موسكۋانىڭ ئىتتىپاق تۈزۈش سەۋەبلىرىنىڭ بىرى بولغانىدى. جياڭ جىپىشىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئەۋەتكەن ئۈچ ئەلچىسى ئىچىدە، سوۋېت ئىتتىپاقى رەھبەرلىرى بىلەن دوستانە مۇناسىۋەت ئورنىتىشتا ئەڭ كۆپ مۇۋەپپەقىيەت قازانغىنى سۇن

كېيىن بولدى. 1938 - يىلى 2 - ئاينىڭ 4 - كۈنى ستالىن جياڭ جېيېشىنىڭ پەۋقۇلئاددە ئەلچىسى سۈن كې بىلەن كۆرۈشتى. بۇ قېتىمقى كۆرۈشۈش ۋە ئىككىمىلەن ئاكي ئېغىر يانقۇغىچە ھاراق ئىچكەچ سۆھبەتلەشتى. ستالىن جۇڭگونى چىداملىق بولۇشقا ھەمدە يەنىلا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەڭ ئاخىرىدا ئارىلىشىش ئېھتىمالىنى ساقلاپ قېلىشقا ئۈندىدى. ستالىن نۆۋەتتىكى خەلقئارالىق ۋەزىيەت سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەسكەر چىقىرىشىغا يار بەرمەيدۇ، يەنىلا پۇرسەتنىڭ پىشىپ يېتىلىشىنى كۈتۈشكە توغرا كېلىدۇ، ئەگەر ئامېرىكا، ئەنگلىيە، فرانسىيە پوزىتسىيىسىنى ئۆزگەرتىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىرلىكتە تەدبىر قوللىنىشى خالىسا، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگودا تۇرۇشقا ئەسكەر ئەۋەتمەيدۇ، دېدى. ستالىن يەنە ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى ھازىر يەككە - يېگانە ھالدا ئەسكەر چىقارسا گېرمانىيە، ئىتالىيەنى ياپونىيەگە ياردەم بېرىشكە مەجبۇرلاپلا قالماستىن، ھەتتا، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونى قىزىلاشتۇرماقچى دەيدىغان سەۋەن كۆز قاراشنى ئاۋۇتۇپ قويىدۇ دېدى. بۇلارنىڭ ھەممىسى جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەنپەئىتىگە زىت كېلەتتى. شۇڭا، سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتى ھازىرقى بىئۇاستە ئارىلاشماسلىق سىياسىتىنى داۋاملىق يۈرگۈزۈشنى قارار قىلدى. سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونى ماددىي ياردەم بىلەن تەمىنلەمەكچى، ئامېرىكا، ئەنگلىيە، فرانسىيەنى جۇڭگونى قوللاپ - قۇۋۋەتلەشكە رىغبەتلەندۈرمەكچى بولدى. شۇنىڭدىن كېيىن ستالىن يەنە بىر جۈملە سۆز قوشۇپ، جۇڭگو رەھبەرلىرىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىدىن ئۈمىدسىزلەندۈرمەسلىك ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرقتىكى قىسىملىرى «پائال ھەربىي مانېۋر ئۆتكۈزۈپ، جەڭگە ئاتلىنىشقا تەييار تۇرغان» لىقىنى ئېيتتى. 2 - ئاينىڭ 7 - كۈنى سۈن كې سۆھبەت مەزمۇنىنى مۇھاكىمە قوشمايلا جياڭ

جېشىغا تېلېگرامما ئارقىلىق دوكلات قىلدى.

4. جياڭ جېشىنىڭ ستالىننى قىستايدىغان يېشى تەدبىرى

جياڭ جېشىنىڭ غەربنىڭ قوللىشى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئۇرۇشقا قاتناشتۇرۇش تىرىشچانلىقىنىڭ مەغلۇپ بولۇشى جياڭ جېشى بىلەن توكيونىڭ تىنچلىق سۆھبىتى قىلىشىغا يول ئېچىپ بەردى. سۆھبەت ئاۋۋال گېرمانىيىنىڭ كېلىشتۈرۈشى بىلەن، كېيىن بىۋاسىتە ئېلىپ بېرىلدى. دەسلەپتە جياڭ جېشى ئەنگلىيە، ئامېرىكىنىڭ كېيىنكى ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئۇرۇشقا قاتناشتۇرۇش مەقسىتىگە يەتمەكچى بولغانىدى، ئەمدى ئۇ ياپونىيە بىلەن تىنچلىق سۆھبىتى قىلىشتىن ئىبارەت بۇ مەخپىي قورالدىن پايدىلىنىپ سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئۇرۇشقا قاتنىشىشقا ياكى كەم دېگەندىمۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ماددىي ياردىمىنىڭ كۆلىمىنى كېڭەيتىشكە مەجبۇر قىلماقچى بولدى. خۇددى 1937 - يىلىنىڭ ئاخىرى ۋە 1938 - يىلى جياڭ جېشى ئىزدىگەن تىنچلىق تامامەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمى ئۈچۈن بولمىغىنىغا ئوخشاش، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىنى ئاشۇرۇشقا كاپالەتلىك قىلىشىمۇ جياڭ جېشىنىڭ بىردىنبىر كۆڭۈل بۆلىدىغان نەرسىسى دېگەنلىك ئەمەس ئىدى. جياڭ جېشى ئەلۋەتتە توكيونىڭ ئۆزىگە ئابروي-ئېتىبارلىق تىنچلىق بېرىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. لېكىن ئۇ يەنە ئامېرىكا بىلەن ئەنگلىيىنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىغا بولغان قوللاپ - قۇۋۋەتلىشىنى قولغا كەلتۈرۈشىنىمۇ ئۈمىد قىلاتتى. خۇددى كېيىنكى بايلاردا كۆرۈپ ئۆتىدىغىنىمىزغا ئوخشاش، جۇڭگو - ياپونىيە توقۇنۇشىنى تىنچلىق بىلەن ھەل قىلىش

ئېھتىماللىقى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ پائالىيەتتىكى رولىغا تەسىر قىلىدىغانلىقىنى جياڭ جېشى ئېنىق بىلەتتى.

جياڭ جېشىنىڭ بىرىنچى قەدەمدىكى ھەرىكىتى گېرمانىيە ئاللىبۇرۇن ئوتتۇرىغا قويغان ياراشتۇرۇش تەكلىپىنى قوبۇل قىلىش بولدى. پۈتكۈل 1937 - يىلىنىڭ كېيىنكى يېرىمىدا، بېرلىن ئۆزىنىڭ قەدىناس دوستى جۇڭگو (1928 - يىلىدىن بېرى) بىلەن يېڭى ئىتتىپاقىدىشى ياپونىيە (1936 - يىلىدىكى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا قارشى كېلىشىمدىن كېيىن) ئوتتۇرىسىدىكى توقۇنۇشنى ھەل قىلماقچى بولدى. ئۇنىڭ ھەل قىلىش شەكلى ياراشتۇرۇش ھەمدە بۇ ئىككى دۆلەت ئارىسىدىكى تالاش - تارتىشنى ھەل قىلىش ئىدى. جياڭ جېشى گېرمانىيىنىڭ ياراشتۇرۇشىغا تايىنىپ ئۆزىنىڭ رەقىبى موسكۋادىن بىرمۇنچە پايدىغا ئېرىشتى، ئارىغا گېرمانىيىنىڭ تارتىلىپ كىرىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو بىلەن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا قارشى گۇرۇھلار ئىتتىپاق تۈزۈپ كېتەرمۇ دېگەن ئەندىشىسىنى تېخىمۇ قوزغىدى. ئەگەر بېرلىن توكيونى جۇڭگوغا كەڭ دائىرىدە تىنچلىق بېرىشكە مۇۋەپپەقىيەتلىك ھالدا قايىل قىلالايدىغان بولسا، ئۇ چاغدا گېرمانىيە، ياپونىيە، جۇڭگو كوممۇنىزمغا قارشى ھەمكارلىشىشتا ئورتاق ئىلگىرىلەيتتى. موسكۋانىڭ بۇنداق ئېھتىماللىقتىن ئەنسىرىشى ئۇنى جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىنى تېخىمۇ مەردلىك ۋە تېخىمۇ قەتئىيلىك بىلەن قوللاشقا مەجبۇر قىلدى.

11 - ئاينىڭ 5 - كۈنى گېرمانىيە باش ئەلچىسى تاۋدېمان ياپونىيىنىڭ تىنچلىق ماددىلىرىنى جياڭ جېشىغا تاپشۇردى. توكيو ئاگاھلاندۇرۇپ ئۇرۇش قانچە ئۇزۇنغا سۆرەلسە، ياپونىيىنىڭ شەرتى شۇنچە رەھىمسىز بولىدۇ، دېدى. جياڭ جېشى ياپونىيىنىڭ ئۆزى قوبۇل قىلالمايدىغان بۇ ماددىلىرىنى

رەت قىلدى. شۇ چاغدا غەربتىكى كۈچلۈك دۆلەتلەر بىرىوسىلدا يىغىن ئېچىۋاتاتتى، يىغىن جۇڭگو - ياپونىيە توقۇنۇشىنى ھەل قىلىش لايىھىسىنى تۈزۈۋاتقان چاغدىكى بېسىمنى يەڭگىللىتىش يولىدا بىرەر ئىش قىلىشقا جياڭ جىپىشىنىڭ كۆڭلى تارتىمىدى. خۇددى جياڭ جىپىشى تاۋدېمانغا ئېيتقانداكى: «جۇڭگو ياپونىيەنىڭ تەلىپىنى رەسمىي ئېتىراپ قىلمايدۇ، چۈنكى جۇڭگو دەل توققۇز دۆلەتنىڭ بىرىوسىل يىغىنى باش قاتۇرىدىغان نىشان، ھەرقايسى دۆلەتنىڭ كاتتىباشلىرى توققۇز دۆلەت ئەھدىنامىسىگە ئاساسەن تىنچلىق يولىنى ئىزدەيدۇ».

12 - ئاينىڭ 6 - كۈنى بىرىوسىل يىغىنى ئاياغلىشىپ ئۇزۇن ئۆتمەي جياڭ جىپىشى گېرمانىيەنىڭ ياراشتۇرۇشىنى ئەمدى قوبۇل قىلىدىغانلىقىنى تاۋدېمانغا ئۇقتۇردى. ھالبۇكى، سۆھبەت باشلىنىشتىن بۇرۇن نەنجىڭ قولىدىن كەتتى، يېڭى مەسىلىلەر كېلىپ چىقتى، ياپونىيەلىكلەرنىڭ ماددىلىرى تېخىمۇ رەھىمسىزلىشىپ كەتتى. 12 - ئاينىڭ 26 - كۈنى تاۋدېمان ياپونىيەنىڭ يېڭى ماددىسىنى جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە تاپشۇردى، توكيو ئەمدى جۇڭگودىن مانجۇرىيە دۆلىتىنى رەسمىي ئېتىراپ قىلىش، كوممۇنىستىك پارتىيە بىلەن ھەمكارلىشىش سىياسىتىدىن ۋاز كېچىش، ياپونىيە ۋە مانجۇرىيە بىلەن بىرلىكتە كوممۇنىزمغا قارشى ھەمكارلىشىش، جۇڭگو ئىچكى موڭغۇلىيە بىلەن شىمالىي جۇڭگودا قورالسىز رايون قۇرۇش ھەمدە شىمالىي جۇڭگودا «ئالاھىدە سىياسىي تەشكىلات» بەرپا قىلىش، جۇڭگو ياپونىيە، مانجۇرىيە دۆلىتى بىلەن ئىقتىسادىي ھەمكارلىق شەرتنامىسى ئىمزالاش ۋە جۇڭگونىڭ ئۇرۇش چىقىملىرىنى تۆلەشكە ماقۇل بولۇشىنى تەلەپ قىلىشتا چىڭ تۇردى. ئەڭ ئاخىرى ياپونىيە ھۆكۈمىتى ئەگەر جۇڭگو يۇقىرىقى ماددىلارنى تامامەن قوبۇل قىلسا، ياپونىيە ھۆكۈمىتى جۇڭگو ھۆكۈمىتى بىلەن بىۋاسىتە ئىككى تەرەپلىك سۆھبەت ئۆتكۈزىدىغانلىقىنى

بىلدۈردى. جۇڭگونىڭ بۇ ماددىلارنى قويۇل قىلىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بىخەتەرلىكىگە نىسبەتەن ئېيتقاندا قاتتىق زەربە ئىدى. چۈنكى، بۇ ماددىلار ياپونىيىنىڭ جەنۇبتىكىسى جەڭ مەيدانىنى مۇستەھكەملەيتتى ھەمدە ئۇنىڭغا ئېشىنچە كۈچلىرىنى شىمالغا يۆتكەپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىشىنى ئىمكانىيىتىنى بېرەتتى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، بۇ ماددىلار يەنە گېرمانىيە، ياپونىيىدىن ئىبارەت سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى گۇرۇھنى جۇڭگونىڭ ماددىي بايلىقلىرىدىن پايدىلىنىشى ۋە ياپونىيىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئوتتۇرا ئاسىياسىدا ئەسكەر توپلاش ئىمكانىيىتىگە ئىگە ئىلاتتى.

تاۋدېمان ياپونىيىنىڭ ماددىسىنى جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە تايىشۇرۇپ بەرگەن كۈنى، ئەڭ ئالىي دۆلەت مۇداپىئە كومىتېتى يىغىن ئېچىپ، بۇ ماددىلارنى «مۇھاكىمە قىلدى. 12 - ئاينىڭ 27 - كۈنىدىكى يىغىندا، جياڭ جېشى ياپونىيىنىڭ يېڭى ماددىسى سۆھبەتنىڭ ئاساسى بولالمايدۇ دېگەن قاراشتا چىڭ تۇردى. ئۇ مۇنداق دەدى: «بۈگۈنكى كۈندە تىنچلىق كېرەك دېسەك تەسلىم بولۇشىمىز، ھاياتلىق كېرەك دېسەك قارشىلىق كۆرسىتىشىمىز كېرەك» ھالبۇكى، جياڭ جېشى سۆھبەت ۋاقتىنى غەنىمەت بىلىپ جۇڭگونىڭ دۆلەت مۇداپىئەسىنى مۇستەھكەملەشنىڭ مۇمكىنلىكىنى ھېس قىلغانىدى. شۇڭا، جياڭ جېشى ياپونىيىگە ۋاقتىنچە رەسمىي جاۋاب بەرمەسلىك توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈردى ھەمدە توكيونىڭ يېڭى ماددىسىنى ئامېرىكا، سوۋېت ئىتتىپاقى، ئەنگلىيە، فرانسىيىلەرگە ئۇقتۇردى. ياپونىيىنىڭ يېڭى ماددىسىنى ستالىنغا ئۇقتۇرۇش ئارقىلىق ستالىنغا: ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوللىشى يېتەرلىك بولمىسا، جۇڭگو ياپونىيە بىلەن سودىلىشىشقا مەجبۇر بولىدۇ دېگەندىن بېشارەت بەردى.

ستالىن جياڭ جېشىغا ھەممە كارامىتىنى ئاشكارىلاشقا

مەجبۇر بولدى. ئەمما ئۇ شۇنىڭغا قەتئىي ئىشەنەتتىكى، جياڭ جېشى ياپونىيىلىكلەرنىڭ ھاقارەتلىك تىنچلىقىنى قوبۇل قىلماسلىق بىلەن سىياسىي جەھەتتىن غۇلاپ چۈشىدىغان ئاقىۋەتكە قالمايتتى. ياپونىيىلىكلەر تىنچلىق لايىھىسىدە ئوتتۇرىغا قويغان شەرتلەرگە نىسبەتەن ستالىن جياڭ جېشىغا 12 - ئايدا يوللىغان جاۋاب تېلېگراممىسىدا، ياپونىيە پەقەت شىمالىي جۇڭگودىن ئەسكەر چېكىندۈرۈش ھەمدە 1937 - يىلى 7 - ئايدىن بۇرۇنقى ھالەتنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە قوشۇلسىلا، جۇڭگو ئاندىن ياپونىيە بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزۈشى كېرەك، دېدى. بىراق، ياپونىيە ئۆزى ئىمزالىغان ھەرقانداق ئۇرۇش توختىتىش كېلىشىمىنى يىرتىپ تاشلايتتى، چۈنكى ياپونىيە ئىمزالىغان بۇ شەرتنامىلەر پەقەت گېرمانىيىنىڭ ياردىمى ئارقىسىدا ۋاقىتنى قولغا كەلتۈرۈشتىن باشقا نەرسە ئەمەس ئىدى. ئەڭ ئاخىرىدا، ستالىن ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دېدى: «جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ ۋەزىپىسى تەھدىت ئالدىدا تەسلىم بولۇش ئەمەس، بەلكى ئۇلۇغ مىللەتنىڭ ھۆكۈمىتى بولۇش سالاھىيىتى بىلەن سۆز قىلىش» سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باش ئەلچىسى ستالىننىڭ 12 - ئاينىڭ 26 - كۈنىدىكى تېلېگراممىسىنى تولۇقلىدى. شۇ كۈنى، كۇڭ شياڭشى سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا ھېسداشلىق قىلدۇ، جۇڭگوغا ئىمكانىيىتىنىڭ بارىچە كۆپ ماددىي ياردەم بېرىدۇ، ئەمما ئۇنىڭ بىۋاسىتە ئەسكەر ئەۋەتىپ جۇڭگونىڭ ئۇرۇش قىلىشىغا ياردەم بېرىشى مۇمكىن ئەمەس، دېدى.

جياڭ جېشى بۇنىڭ كەينىدىنلا ستالىنغا جاۋاب بېرىپ، سوۋېت رەھبەرلىرىنىڭ گېرمانىيىنىڭ ياراشتۇرۇشقا بەرگەن باھاسى بىلەن مېنىڭ پىكرىم ئوخشاش دېدى. جياڭ جېشى بىراق شەرق تىنچلىقىغا ئاساس سېلىش ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقى ئالىي سوۋېتىنىڭ جۇڭگوغا «ئەمەلىي ياردەم» بېرىشىنى ئۈمىد

قىلاتتى. دىپلوماتىك سۆز - ئىبارىلەرنى چىقىرىۋەتكەندە، جياڭ جېشىنىڭ ستالىنغا بەرگەن جاۋابى ئەمەلىيەتتە: بىز گېرمانىيە، ياپونىيە بىلەن ئىتتىپاق تۈزمەسلىك توغرىسىدىكى كېلىشىمگە رىئايە قىلىشنى خالايمىز، ئەمما سىلەرنىڭ تېزلىك بىلەن ئەسكەر چىقىرىپ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمىز دېگەنلىك ئىدى. بۇ يەردە ئېنىق بولمىغان تەھدىت «ئەمما» دېگەن سۆز ئىدى، ئەلۋەتتە.

12 - ئاينىڭ 27 - كۈنى كەچتە كۇڭ شياڭشى تاۋدېمان بىلەن كۆرۈشۈپ، جياڭ جېشىنىڭ ياپونلارنىڭ تاجاۋۇز قىلىپ كىرىشىنى توسۇش ھەمدە سۆھبەتنى سوزۇش ئارقىلىق ۋاقىتنى قولغا كەلتۈرۈش سىياسىتىنى ئىجرا قىلىشقا باشلىدى. كۇڭ شياڭشى يەنە گېرمانىيىنىڭ توكيو تەرەپ ئوتتۇرىغا قويغان ماددىلارنى يېنىكلەشتۈرۈشكە كۈچ چىقىرىشى ئۈچۈن، جۇڭگودا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن كوممۇنىزمنىڭ تەسىرى كېڭىيىپ كېتىۋاتىدۇ دەپ گېرمانىيىنىڭ ئەندىشىسىنى ئاۋۇتماقچىمۇ بولدى. كۇڭ شياڭشى تاۋدېمانغا، جۇڭگو ئاخىرىغىچە ئۇرۇشقا بەل باغلىدى، ئۇرۇش ۋاقتى ئۇزارغانسېرى، جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىتتىپاقداشلىقىمۇ بارغانسېرى مۇستەھكەملىنىدۇ، جۇڭگودىكى بولشېۋىزمچىلارمۇ بارغانسېرى كۈچىيىدۇ، دېدى.

جياڭ جېشىنىڭ كەينىگە سوزۇش ستراتېگىيىسى ياپونىيىنىڭ ئوغىسىنى تېخىمۇ قايناتتى. 12 - ئاينىڭ ئاخىرىدا توكيو جياڭ جېشى 1937 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا ياپونىيە ئوتتۇرىغا قويغان شەرتلەرنى پۈتۈنلەي قوبۇل قىلمايدىكەن، ياپونىيە «ھازىرقى ۋەزىيەتنى تامامەن ئوخشاش بولمىغان نۇقتىئىنەزەر بىلەن بىر تەرەپ قىلىشقا مەجبۇر بولىدۇ» دەپ جار سالدى.

بۇ 1938 - يىل 1 - ئاينىڭ 16 - كۈنىدىكى ياپونىيە

گۋاردېيىسى باياناتىنىڭ ئاساسىغا ئايلاندى، باياناتتا مۇنداق دەپ كۆرسىتىلگەندى: «ئىمپېرىيە ھۆكۈمىتى بۇنىڭدىن كېيىن گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنى ئۆزىگە دۈشمەن ھېسابلىمايدۇ». نەتىجىدە، ياپونىيىنىڭ باياناتى بۇ مەۋقەنى كۈچەيتتى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ياپونىيە جۇڭگودا قورچاق ھۆكۈمەت قۇرۇشنى پىلانلاشقا باشلىغانىدى. جياڭ جېپشى جۇڭگونىڭ ياپونىيىدە تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسىنى چاقىرىۋېلىش توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈردى ھەمدە ياپونىيە ئوتتۇرىغا قويغان تىنچلىق ماددىسىنىڭ تەپسىلىي مەزمۇنىنى ئاشكارا ئېلان قىلدى. ياپونىيە بۇنىڭغا جاۋاب ئورنىدا جۇڭگودىن ئۆزىنىڭ باش ئەلچىسىنى چاقىرىۋالدى، شۇنىڭدىن كېيىن ئىككى دۆلەتنىڭ دىپلوماتىك مۇناسىۋىتى رەسمىي ئۈزۈلدى. 1938 - يىلىنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە، جۇڭگو - ياپونىيە مۇناسىۋىتىنىڭ ئەڭ ئاخىرى بۇزۇلۇشى جياڭ جېپشى بىلەن موسكۋانى تېخىمۇ يېقىنلاشتۇردى. ستالىن بۇ مەزگىلدە شۇنىڭغا تېخىمۇ ئىشەندىكى، جياڭ جېپشىنىڭ ياپونىيە بىلەن سىياسىي جەھەتتە قوبۇل قىلالايدىغان تىنچلىق شەرتنامىسى تۈزۈشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىغا بولغان مۇناسىۋەتنى مۇۋاپىقلاشتۇرۇش ئۈچۈن، جياڭ جېپشىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، توكيو بىلەن يېڭىباشتىن مۇناسىۋەت ئورنىتىش ئىنتايىن زۆرۈر ئىدى.

گېرمانىيە ئوتتۇرىغا چىقىپ ۋاستىچىلىك قىلغان تىنچلىق سۆھبىتى مەغلۇپ بولغاندىن كېيىن، جياڭ جېپشى ياپونىيە بىلەن بىۋاسىتە سۆھبەت قىلىشقا باشلىدى. بۇ سۆھبەتلەرگە يېتەكچىلىك قىلىش ئۈچۈن، جياڭ جېپشى بىر غەيرىي رەسمىي ئۇرۇشقا قارشى تەشكىلاتتىن ياردەم تەلەپ قىلدى، بۇ تەشكىلات گومىنداڭ پېشۋاسى ۋاڭ جىڭشۈينىڭ كەينىدىن ئىزمۇ ئىز چاپاتتى. بۇ كىشىلەرنىڭ ھەممىسىلا، جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىنىڭ ئۇزۇنغا سوزۇلۇشى جۇڭگونى ھالسىرىتىدۇ ھەتتا

يىمىرىپ تاشلايدۇ، شۇ ئارقىلىق كوممۇنىستلارنىڭ ھوقۇق تارتىۋېلىشىغا ئىشك ئېچىپ بېرىدۇ، دەپ ھېسابلايتتى. ئۇلار يەنە، ئەينى ۋاقىتتا ئەۋج ئالغان جۇڭگودىكى ياپونىيىگە قارشى ئەسەبىلىك كەيپىياتى ھۆكۈمەتنى جۇڭگو كوممۇنىستىنىڭ پارتىيىسىنىڭ ئەمەلىي كۈچىنى كېڭەيتىشىگە ئۈنسىز سۈكۈت قىلىشقا مەجبۇر قىلىدۇ دەپ ھېسابلايتتى. بۇنداق ئەنسىرەش ئەڭ ئاخىرىدا، ۋاڭ جىڭۋېي بىلەن بۇ تەشكىلاتتىكى باشقا ئەزالارنى 1938 - يىلى يىل ئاخىرىدا، قارشىلىقتىن ۋاز كېچىپ ياپونىيە بىلەن تىل بىرىكتۈرۈشنى قارار قىلىشقا ئەكەلدى. ھالبۇكى يىزنىڭ بۇ يەردە كۆڭۈل بۆلىدىغىنىمىز ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە بۇ ئادەملەر يەنىلا جياڭ چيېشىنىڭ دىپلوماتىيە سىياسىتى تەرىپىدىن پايدىلانمىغانىدى. 1938 - يىلىنىڭ دەسلەپىدە، جەنۇبىي مەنچۇرىيە تۆمۈريولىنىڭ ۋەكىلى ئۆزىنىڭ قەدىناس دوستى، جۇڭگو دىپلوماتىيە مىنىستىرلىكى ئاسىيا مەھكىمىسىنىڭ باشلىقى گاۋ زۇڭخۇۋغا تىنچلىق سۆھبىتىنىڭ كەلگۈسى مەنزىرىسىنى تەسۋىرلەپ بەردى. بۇ دەسلەپكى ئۇچرىشىشلارنىڭ نەتىجىسى، 2 - ئايدا دىپلوماتىيە مىنىستىرلىكى ياپونىيە بۆلۈمىنىڭ باشلىقى دۇڭداۋنىڭ بىلەن ئۇرۇشقا قارشى گۇرۇھتىكى يادرولىق كىشىلەرنىڭ ياپونىيە بىلەن بولغان سۆھبەتكە بېرىشىدىن ئىبارەت بولدى. ئىككى ھەپتىدىن كېيىن دۇڭداۋنىڭ گومىن ھۆكۈمىتى ھەربىي ئىشلار كومىتېتىنىڭ كاتىبات باشلىقى چاڭ چۈن بىلەن ئارمىيە سىياسى بۆلۈمىنىڭ باشلىقى خې يىڭچىنغا ئۇلارنىڭ ياپونىيەلىك قەدىناس دوستلىرىنىڭ خېتىنى ئېلىپ جۇڭگوغا قايتىپ كەلدى. 4 - ئاينىڭ 5 - كۈنى گاۋ زۇڭخۇۋ مەركەزگە بۇ ئۇچرىشىش ھەققىدىكى ئەھۋاللارنى دوكلات قىلدى. شۇڭا، جياڭ چيېشى بۇنداق قىلىشقا قوشۇلمىغان تەقدىردىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ بۇ مەخپىي سۆھبەتلەردىن خەۋىرى بار دېيىشكە بولاتتى.

بىر ھەپتىدىن كېيىن، گاۋ زۇڭخۇۋ شياڭگاڭدا ياپونىيە ۋەكىلى بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۇنىڭغا: جۇڭگو ياپونىيە نىشانىنىڭ مۇنداق ئىككى تەرەپنى ئۆز ئىچىگە ئالدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ، بۇ ئىككى تەرەپنىڭ بىرىنچىسى، ئۆز خەۋپسىزلىكىگە كاپالەتلىك قىلىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇرۇش، ئىككىنچىسى، جۇڭگونىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىياتىدا ياپونىيىنىڭ ھوقۇق - مەنپەئىتىنى قوغداش دەپ ئېيتقاندى. سوۋېت ئىتتىپاقى مەسلىسى ئۈستىدە توختالغاندا، گاۋ زۇڭخۇۋ جۇڭگو مانجۇرىيە بىلەن ئىچكى موڭغۇل مەسلىسىنى ۋاقىتنىچە قويۇپ تۇرماقچى بولدى. دېمەك، جۇڭگو ياپونىيىنىڭ مانجۇرىيە بىلەن ئىچكى موڭغۇلدىكى ھوقۇق - مەنپەئىتىنى ئېتىراپ قىلىدۇ، لېكىن شىمالىي جۇڭگودىكى باشقا جايلار جۇڭگوغا قايتۇرۇلۇشى، ياپونىيە سەددىچىن سېپىلىنىڭ جەنۇبىدىكى رايونلارنىڭ جۇڭگونىڭ زېمىنى ئىكەنلىكى بىلەن ئىگىلىك ھوقۇقىنىڭ پۈتۈنلۈكىگە ھۆرمەت قىلىشقا كاپالەتلىك قىلىشى كېرەك دېدى. گاۋ زۇڭخۇۋ يەنە ئەگەر ياپونىيە بۇ پىرىنسىپلارنى قوبۇل قىلسا ئالدى بىلەن ئۇرۇش توختىتىشى لازىم، شۇ چاغدىلا تىنچلىق سۆھبىتى قىلىشقا بولىدۇ دېگەن تەكلىپنى ئوتتۇرىغا قويدى. ياپونىيە 5 - ئاينىڭ ئوتتۇرىسىغىچە بۇ تەكلىپكە ئىنكاس قايتۇرمىدى، شۇڭا جياڭ جېشى تىنچلىق ئۇرۇنۇشلىرىنى توختىتىش ھەمدە شياڭگاڭدىكى پائالىيەتتە ئاخبارات توپلاش بىلەنلا چەكلىنىش توغرىسىدا گاۋ زۇڭخۇۋغا بۇيرۇق بەردى. بۇ چاغدا، ياپونىيىنىڭ دۆلەت ئىچىدىكى ئەھۋالى مۇرەسسە قىلىشقا بارغانسېرى پايدىلىق بولۇپ قالغاندى. بىراق، جياڭ جېشىنىڭ ئۆچۈرىسىدىكى كىشىلەرگە يېقىنلىشىشنىڭ باشقا يوللىرىمۇ ئېچىۋېتىلگەندى. 1938 - يىل 6 - ئاينىڭ 3 - كۈنى، جىنۇبىي ۋېنمو يول قويغان ئىمتىيازغا كاپالەتلىك قىلىنغان ئەھۋال ئاستىدا، يۇڭنىڭ يىچىڭ گۇاڭتەن خۇڭيىنىڭ ئورنىغا جىنۇبىي

ۋېنمو كابىنېتنىڭ دىپلوماتىيە ۋەزىرى بولۇپ تەيىنلەندى. بۇ جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىنىڭ ھەل قىلىنىشىنى ئىلگىرى سۈرۈشكە پايدىلىق ئىدى. يۇفېڭ يىچېڭ توقۇنۇشنى سۆھبەت ئارقىلىق ھەل قىلىشنى كۈچلۈك مۇراجىئەت قىلدى، ئۇ ياپونىيە جياڭ جىيىشى ھۆكۈمىتىنى يىمىرىۋەتكەن تەقدىردىمۇ يەنىلا ياپونىيەگە كوممۇنىستىك پارتىيە پارتىزانلىرىنىڭ ئۇزاققا سوزۇلىدىغان، كۆلىمى كەڭ ئۇرۇشىغا تاقابىل تۇرۇشقا توغرا كېلىدىغانلىقىدىن ئەنسىرەيتتى. يۇفېڭ يىچېڭنىڭ قارشىچە، خۇددى 1866 - يىلى ئاۋستىرىيە مەغلۇپ بولغاندىن كېيىن بىسمارك ئاۋستىرىيەگە تىنچلىق بەرگىنىگە ئوخشاش، جياڭ جىيىشىغا ئابروي - ئېتىبارلىق تىنچلىق بېرىش ئارقىلىق ئۇرۇشنى ئاياغلاشتۇرۇشتىنمۇ باشقا ياخشى چارە يوق ئىدى.

يۇفېڭ يىچېڭ جياڭ چۈننىڭ قەدىناس دوستى ئىدى، جياڭ چۈن يۇفېڭ يىچېڭنىڭ خىزمەتكە تەيىنلەنگەنلىكىنى ئاڭلىغان ھامان ئۇنىڭغا دەرھال بىر پارچە تەبرىك خېتى ئەۋەتتى. خەتتە، جياڭ چۈن ئۆزىنىڭ جۇڭگو - ياپونىيە دوستلۇقى ھەم تىنچلىق سۆھبىتىگە بولغان ئۈمىدىنى ئىپادىلەپلا قالماستىن، بەلكى ئۆزىنىڭمۇ شەخسىي سۆھبەت قىلىشنى خالايدىغانلىقىنى ئىپادىلىدى. يۇفېڭ يىچېڭ تېزلىك بىلەن جاۋاب بېرىپ، شياڭگاڭدىكى ياپونىيە باش كونسۇلى جۇڭسۇن فېڭى بىلەن كۆرۈشۈش ئۈچۈن جياڭ چۈننىڭ شياڭگاڭغا بىر نەپەر ۋەكىل ئەۋەتىشى توغرىسىدا تەكلىپ بەردى. 6 - ئاينىڭ 16 - كۈنى كۇڭ شياڭشىنىڭ خۇسۇسىي كاتىپى چياۋ فۇسەن شياڭگاڭدا جۇڭسۇن فېڭى بىلەن كۆرۈشتى. كۇڭ شياڭشى جياڭ جىيىشىنىڭ باجىسى ۋە ئۆزىنىڭ خۇسۇسىي تەۋكاسىنىڭ ئىچىدىكى ئادەم بولغاچقا، ئۇنىڭ پائالىيەتلىرى كەم دېگەندىمۇ جياڭ جىيىشىنىڭ يەڭ ئىچىدە قوللاپ - قۇۋۋەتلىشىگە ئۇچراپ تۇراتتى، بۇ ئېھتىمالغا ناھايىتى يېقىن ئىدى.

7 - ئاينىڭ 18 - كۈنى، چياۋ فۇسەن جۇڭ سۇن فىڭخىغا مۇقامى ئىنتايىن تۆۋەن بولغان يەتتە نۇقتىلىق بىر تىنچلىق لايىھىسىنى سۇندى. چياۋ فۇسەن تەكلىپىدە جۇڭگو ياپونىيە ۋە مانجۇرىيە دۆلىتى بىلەن شەرتنامە ئىمزالىشى كېرەك دېدى. بۇ قىلىدۇ، جۇڭگو يەنە ئىچكى موڭغۇلنىڭ ئاپتونومىيىسىنىمۇ ئېتىراپ قىلىدۇ، يەنە كېلىپ باراۋەرلىك، ئۆزئارا ئېتىبار بېرىش پرىنسىپىغا ئاساسەن، جۇڭگو ھۆكۈمىتى ياپونىيە بىلەن ھەمكارلىشىپ شىمالىي جۇڭگودىكى بۇ رايونلارنىڭ بايلىق مەنبەلىرىنى ئاچىدۇ، جۇڭگو ھۆكۈمىتى يەنە پۈتۈن مەملىكەت مىقياسىدىكى ياپونغا قارشى پائالىيەتلەرنى باستۇرىدۇ دېگەندىن بېشارەت ئىدى. بۇنىڭدىن باشقا جۇڭخېمۇ ياپونىيىنىڭ شىمالىي جۇڭگودا «قورالسز رايون» قۇرۇش تەلپىنى ئويلىشىپ بېقىشقا ماقۇل بولدى. ئۇ يەردە تۇرغۇزۇش ئۈچۈن جۇڭگو قايتا ئەسكەر ئەۋەتمەيدىغان بولدى. ئەڭ ئاخىرىدا، بىز ئۈچۈن ئېيتقاندىمۇ ئەڭ مۇھىم بولغان بىر نۇقتا شۇكى، جۇڭگو ياپونىيە بىلەن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا قارشى كېلىشىم تۈزۈشىنى ئويلىشىپ بېقىشقا ماقۇل بولغانىدى. بۇ ماددىلارنىڭ ئەمەلگە ئېشىشى ياپونىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن قارشىلىشىش ئورنىنى شەك - شۈبھىسىزكى ئىنتايىن زور دەرىجىدە كۈچەيتىۋېتەتتى. ئومۇمەن ئېيتقاندا، بۇ ماددىلار جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ۋە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان ھەمكارلىقتىن ۋاز كېچىشكە ماقۇل بولغانلىقىنى ئىپادىلىگەنگە باراۋەر بولۇپ، جۇڭگونى سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى ئىتتىپاقنىڭ بىر ئەزاسىغا ئايلاندۇرۇپ قوياتتى. گەرچە بۇ تەكلىپ ماددىلارنىڭ خاراكتېرى ئىنتايىن سۇس بولسىمۇ، لېكىن تاشقى ئىشلار ۋەزىرى يۇفېڭ يېچېڭنىڭ قارشىچە يېتەرلىك ئەمەس ئىدى. يۇفېڭ يېچېڭ جياڭ جېيىشى تەختتىن چۈشىلا

تىنچلىققا يول ئېچىلىدۇ دېگەن قاراشتا چىڭ تۇردى. 9- ئاينىڭ باشلىرىغىچىمۇ چياۋ فۇسەن بىلەن جۇڭسۇن فىڭيىنىڭ سۆھبىتى بۇ توسالغۇلارنى تۈگىتىشنىڭ يولىنى تاپالمىدى. 9 - ئاينىڭ 29 - كۈنى يۇنىڭ يىچىڭ دىپلوماتىيە ۋەزىرلىكىدىن ئىستىپا بەردى. شۇنىڭ بىلەن سۆھبەتمۇ توختاپ قالدى.

روشەنكى، بۇ تىنچلىق كېلىشىمى ماددىلىرى بىلەن جۇڭگونىڭ چوڭ دۆلەتلىك خىيالى روشەن سېلىشتۇرما پەيدا قىلغانىدى. بىزنىڭ بۇ زىددىيەتنى شەرھىلىمىكىمىز ئىنتايىن قىيىن؛ چۈنكى بۇ ئىنتايىن سەزگۈر مەسىلە بولۇپ، ئۇنىڭغا يەنە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ بۇ نۇقتىدىن پايدىلىنىپ جياڭ جىپىشنىڭ مېللەتچى سۈپىتىدىكى ئوبرازىنى ئاجىزلاشتۇرماقچى ئىكەنلىكىنى قوشساق، گومىنداڭنىڭ قولىدا جياڭ جىپىشنىڭ بۇ تەكلىپلەرگە يول قويۇشىدىكى سەۋەبلەرنى شەرھىلىيدىغان ئاشكارا ماتېرىياللار كۆپ ئەمەس ئىدى. ئەمەلىيەتتە، گومىنداڭنىڭ ئادەتتىكى چاغدا بۇ تىنچلىق تىرىشچانلىقلىرىنى مۇھاكىمە قىلىشقا قارشى تۇرۇشى پەقەت ئۇلارنىڭ ئاللىقاچان مۇشۇنداق قىلغانلىقىنى ئىنكار قىلىش ئۈچۈن ئىدى، كەم دېگەندىمۇ جياڭ جىپىشنىڭ بۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋەتسىز ئىكەنلىكىنى دەلىللەش ئۈچۈن ئىدى. ئەمما دەل بىزنىڭ بىلگىنىمىزدەك، بەزى ئاساسلار شۇنى ئىپادىلىدىكى، بۇ تىنچلىق سۆھبەتلىرىگە جياڭ جىپىشنىڭ خۇپىيانە قاتنىشىشى ئېھتىمالغا تولمۇ يېقىن ئىدى. ۋەھالەنكى، بۇ قانداقمۇ جياڭ جىپىشنىڭ ئادەتتە چار سېلىپ يۈرىدىغان جۇڭگونى يېڭىباشتىن قۇدرەتلىك بىر دۆلەت قىلىپ قۇرۇپ چىقىمەن دەيدىغان ئارزۇسى بىلەن بىردەك بولسۇن؟ روشەنكى، جياڭ جىپىشنىڭ ئۆزىگە تۈشلۈك باھانە - سەۋەبلىرى بار ئىدى. ئامېرىكا، ئەنگىلىيە ئۇرۇشقا قاتنىشىشنى رەت قىلغاچقا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمى جياڭ جىپىشنىڭ تەلپىنى قاندۇرۇشتىن يىراق ئىدى،

ئۇنىڭ ئۈستىگە، كېيىنكى باپتا كۆرسىتىپ ئۆتىدىغىنىمىزدەك، سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئارقا كۆرۈنۈش قىلغان جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ياپونىيە ھۆكۈمرانلىقىدىكى شىمالىي جۇڭگودا ئۆز ئاساسىنى تېزلىك بىلەن كېڭەيتكەندى. ئۇرۇش جاڭ جېيىشنىڭ دەسلەپكى چاغلاردا ئالدىن مۆلچەرلىگىنىدەك، يەنى ئۇنىڭ دەسلەپتە ئۇرۇش پەقەت ئالتە ئايلا بولىدۇ دېگىنىدەك بولمىغاندى. 1938 - يىلىنىڭ ئوتتۇرا مەزگىللىرىگە كەلگەندە، جياڭ جېيىشنىڭ روھى شۇنچىلىك چۈشۈپ كەتتىكى، ئۇ ھەتتا ئۆز ھاكىمىيىتىنى مۇستەھكەملەش پۇرسىتىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن، ياپونىيە تەرەپ ئوتتۇرىغا قويغان قاتتىق تەلەپلىك شەرتنامىسىنى قوبۇل قىلىپ، جۇڭگونىڭ زور بىر پارچە زېمىنىنى ياپونىيە تەسىر دائىرىسىنىڭ ئىچىگە كىرگۈزۈپ قويغاندى. بۇ جياڭ جېيىشنىڭ ئۈمىدىسىزلىكىمۇ؟ باشقىچە ئېيتقاندا، جياڭ جېيىشى «ۋەتەن ساتقۇچ خانىن» بولماقچىمۇ؟ بۇ نۇقتا ئىنتايىن مۇھىم، ئەگەر جاۋاب مۇئەييەنلەشتۈرۈلگەن جاۋاب بولسا، ئۇ چاغدا، مېنىڭ جياڭ جېيىشى قەتئىي تەۋرەنمەس مىللەتچى دېگەن نۇقتىئىنەزەرىمنى ئۆزگەرتىشىمگە توغرا كېلىدۇ. ئەپسۇسكى بىزنى جياڭ جېيىشنىڭ بۇ مەسىلىدىكى ئىچكى دۇنياسى ھەققىدە ئىزدىنىش پۇرسىتىگە ئىگە قىلىدىغان ماتېرىيال ۋە ھۆججەتلەر يوق. مەن شەخسەن ئۆزۈم بۇنداق ماتېرىياللار مەڭگۈ بولمايدۇ دەپ ھېسابلايمەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ بىر قانچە يىللاردىن كېيىن مۇھاكىمە قىلىنىدىغان مەسىلە، ئەمما ھەممىدىن ئېنىقى شۇكى، جياڭ جېيىشى بۇنداق قىلسا رەقىبى موسكۋا بىلەن توكيوغا تەسلىم بولۇشقا تەييارلىنىۋاتقان ۋاشىنگتوندىن مەنپەئەتكە ئېرىشىدىغانلىقىنى تولۇق تونۇپ يەتكەندى. يەنە كېلىپ، ئۇ مەنپەئەتلەردىن چېۋەرلىك بىلەن پايدىلانغانىدى، نېمىلا دېگەنبىلەن، جياڭ جېيىشنىڭ ئىچكى ۋەھىمىسى بىلەن ئارسالدىلىقى ۋە دىپلوماتىيە تەڭپۇڭلۇقى

توغرىسىدىكى ئىنچىكە ئويلانىشلىرى كەم دېگەندىمۇ 1938 - يىلقى تىنچلىق دىپلوماتىيىسىنى قىسمەن ياكى تولۇق ئىزاھلار بىلەن تەمىنلەيتتى.

جياڭ جېيشى بىر تەرەپتىن توكيو بىلەن تىنچلىق سۆھبىتى قىلسا، يەنە بىر تەرەپتىن سوۋېت ئىتتىپاقىغا تېخىمۇ كۆپ ياردەم بېرىش توغرىسىدا مۇراجىئەت قىلدى. بۇ ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەت بەزى چاغلاردا تامامەن بىردەك بولماي قالدى. بىر تەرەپتىن، تىنچلىق سۆھبىتى موسكۋانى جۇڭگوغا بولغان ياردەمنى كۆپەيتىشكە قىستاپ شۇ ئارقىلىق جۇڭگونى تەسلىم بولۇشتىن توسۇپ قالدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جياڭ جېيشىگە قىلىدىغان ياردىمىنىڭ كۆپىيىشى ھەم توكيونى تىنچلىق شەرتلىرىنى تۆۋەنلىتىشكە قايىل قىلىشقا مەنپەئەت يەتكۈزۈشى ھەم جياڭ جېيشىنى موسكۋا ئىتتىپاقىدىن ئايرىلىپ چىقىشقا مەجبۇر قىلىشى، ھەم ياكى جېينىڭ 1938 - يىلى 1 - ئاينىڭ 5 - كۈنىدىكى جياڭ جېيشىغا بەرگەن تېلېگراممىسىدا ئېيتقىنىدەك، ياپونىيىنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىشقا كۈشكۈرتۈشمۇ مۇمكىن ئىدى. مەيلى قايسى خىل نەتىجە بولمىسۇن، ھەممىسىلا جياڭ جېيشىغا پايدىلىق ئىدى. بۇ يەردە ستالىن 1938 - يىلىدىكى مەخپىي سۆھبەتنى بىلىدۇ دەپ پەرەز قىلىنغان، ئۆز نۆۋىتىدە جياڭ جېيشىمۇ ستالىننىڭ ئۆز ئىچكى ئەھۋالىنى پىششىق بىلىدىغانلىقىدىن خەۋەردار ئىدى، ئەلۋەتتە، چۈنكى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودىكى ئاخباراتچىلىق خىزمىتى ئالاھىدە ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە مەخپىي سۆھبەتنىڭ ئەھۋالاتى جۇڭگو بىلەن ياپونىيىنىڭ گېزىتلىرىدە ھەمىشە خەۋەر قىلىنىپ تۇرغاچقا، بۇ پەرەز ئاساسسىز ئەمەس ئىدى. ناۋادا بۇ پەرەز توغرا بولۇپ چىقسا، بىز جياڭ جېيشىنىڭ ستالىنغا ئۇچۇر يەتكۈزۈپ بېرىشىنى مۇنداق شەرھىلەيمىز: بىز سىزنىڭ ياپونىيە بىلەن ئۇرۇش قىلىشىڭىزنى خالايمىز، لېكىن بىزنىڭ ئەمەلىي

كۈچىمىز تولمۇ چەكلىك، ئەگەر بىز نەسلىم بولساق، بۇ سىزنىڭ دۆلىتىڭىزنىڭ خەۋپسىزلىك مەنپەئىتىگە تولمۇ زىيانلىق بولىدۇ، ئەگەر سىز بىزنىڭ داۋاملىق قارشىلىق قىلىۋېرىشىمىزنى خالىسىڭىز، كەم دېگەندە سىز بىزگە تېخىمۇ كۆپ ياردەم بېرىشىڭىز كېرەك. بىۋاسىتە ئەسكەر چىقارسىڭىز تېخىمۇ ياخشى، ئەلۋەتتە. جياڭ جېشىنىڭ توكيو بىلەن قىلغان تىنچلىق سۆھبىتى ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىدىن تېخىمۇ كۆپ ياردەم سوراش توغرىسىدىكى تەلىپى بىر تومپۇرنىڭ ئىككى تەرىپى ئىدى. جياڭ جېشىنىڭ مەخپىي ئەلچىلىرى ياپونىيە بىلەن تىنچلىق شەرتلىرىنى مەسلىھەتلىشىۋاتقاندا، ياپونىيەنىڭ كۈنساين كېڭىيىۋاتقان تاجاۋۇزچىلىقىغا تاقابىل تۇرۇش ئۈچۈن، باشقا بىر مۇنچە كىشىلەر سوۋېت ئىتتىپاقى ياردىمىنىڭ كېڭىيىدىغانلىقىغا تولمۇ كېپىللىك قىلىپ كەتتى.

5. ۋۇخەن ئۇرۇشى: جياڭ جېشىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى تىرىشچانلىقى

1938 - يىلىنىڭ دەسلىپىدە جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىنىڭ كەڭ كۆلەمدە بولىدىغانلىقىدىن بېشارەت بېرىلمەكتە ئىدى. 3- ئايدا، ياپونىيە ئارمىيىسى سەندۇڭنىڭ جەنۇبىدىن جياڭسۇنىڭ شىمالىدىكى شۈيجۇغا شىددەتلىك ھۇجۇم قىلدى. شۇڭا ئۇرۇش شىمالىي جۇڭگودا ئېلىپ بېرىلدى، شۈيجۇ مۇھىم تۆمۈريول تۈگۈنى بولۇپ، جۇڭگو بۇ يەرنى نۇرغۇن ئەسكەر بىلەن مۇھاپىزەت قىلاتتى. شۈيجۇغا ھۇجۇم قىلىش ئۈچۈن، مانجۇرىيىدە تۇرۇۋاتقان ياپون ئارمىيىسىنى جەنۇبقا يۆتكەشكە توغرا كېلەتتى. بۇ قىسىملار ئەسلىدە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولىدىغان ئۇرۇشقا قاتناشتۇرۇلاتتى، دېمەك، بۇ ياپون

ئارمىيىسىنىڭ قىزىل ئارمىيىگە تاقابىل تۇرۇش كۈچىنى ئاجىزلاشتۇرۇۋېتەتتى. بۇنداق ۋەزىيەتتە، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشقا قاتناشسا ياكى مانجۇرىيە چېگرىسىغا قىسىملارنى يۆتكەپ پات پۇرسەتتە ئۇرۇشقا قاتنىشىدىغان ئەلپاز پەيدا قىلسا، بۇنىڭ جۇڭگونىڭ شۇيچۇنى مۇستەھكەم مۇھاپىزەت قىلىشىغا ياردىمى تىگەتتى.

جياڭ جېشى 3 - ئاينىڭ 19 - كۈنى، موسكۋادىكى ياك جېگە تېلېگرامما بېرىپ، ئۇنىڭ ۋوروشلوۋ بىلەن كۆرۈشۈپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىغا ھەيدەكچىلىك قىلىشى توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى. جياڭ جېشى، ياپونىيە جۇڭگونىڭ ئىچكىرىسىگە سەككىزدىن ئون ئىككىگىچە دۈنۇزىيە پولىكىنى يۆتكىگەچكە، ئۇنىڭ مانجۇرىيىدىكى قوغدىنىش كۈچى قۇرۇقلۇقىدا قالدى، دېدى. ياك جېي ۋوروشلوۋقا مۇشۇ تاپتا مانجۇرىيە ياكى چاۋشيەنگە ھۇجۇم قىلىشنىڭ بەكمۇ پايدىلىق ئىكەنلىكىنى ئېيتتى كېرەك ئىدى. جياڭ جېشى ستالىننىڭ 2 - ئاينىڭ 4 - كۈنى سۇن كې بىلەن سۆھبەتلەشكەندە ئېيتقان سوۋېت ئارمىيىسىنى يۆتكەش مەسلىسىنى يەنە ئوتتۇرىغا قويدى. جياڭ جېشى ياك جېيغا ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى ھازىر يەنىلا بىۋاسىتە ئەسكەر چىقىرالماسا، ئۇ چاغدا، ياپونىيىنىڭ تېخىمۇ كۆپ دۈنۇزىيە - پولىكلرىنى جەنۇبقا يۆتكەپ جۇڭگو ئارمىيىسى بىلەن ئۇرۇش قىلىشىنى توسۇش ئۈچۈن، ۋوروشلوۋتىن ئەسكەرىي كۈچىنى مانجۇرىيە ۋە چاۋشيەن چېگرىسىغا توپلاشنى تەلەپ قىلىش توغرىسىدا يوليورۇق بەردى. جياڭ جېشى مۇشۇنچىلىك ھەرىكەت بولغان تەقدىردىمۇ بۇنىڭ «كۆپ پايدىسى» بارلىقىنى تەكىتلەپ كۆرسەتتى.

5 - ئاينىڭ 12 - كۈنى، شۇيچۇ قولدىن كەتتى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جياڭ جېشىنىڭ مۇراجىئىتىگە ئىنكاس

قايتۇرغانلىقىنى ئىپادىلەيدىغان دەللىلەر يوق ئىدى: سوۋېت ئىتتىپاقى شۈجۇ ئۇرۇشىنى قوللاش يۈزىسىدىن چاۋشيەن بىلەن مانجۇرىيە چېگرىسىغا ۋاقىتدا ئەسكەر توپلىمىدى. شۈجۇ قولدىن كەتكەندىن كېيىن بۇنىڭغا ئۇلشىيلا ۋۇخەننى مۇداپىئە قىلىش ئۇرۇشى باشلىنىپ كەتتى، 6 - ئاينىڭ 12 - كۈنى چاڭجياڭ دەرياسىنىڭ شىمالىي قىرغىقىغا جايلاشقان ئەنخۇي ئۆلكىسىنىڭ غەربىي جەنۇب قىسمىدىكى ئەنچىڭ قولدىن كەتتى. ياپون ئەسكەرلىرى ئەنخۇي ئۆلكىسىنىڭ مەركىزى خېفېي شەھىرى ئەتراپىغا توپلىنىپ، چاڭجياڭ دەرياسىنىڭ شىمالىي قىرغىقىنى بويلاپ، ۋۇخەنگە ئىلگىرىلىمەكچى بولدى. خۇبېي ئۆلكىسىنىڭ مەركىزىي ۋۇخەن بولسا ھېلىغىچە ياپونلارنىڭ قولىغا چۈشمىگەن جۇڭگونىڭ ئەڭ ئاخىرقى سانائەت شەھىرى بولۇپ، ئۇ جۇڭگونىڭ مانجۇرىيىدىن قالسىلا مۇھىم تۆمۈريول تۈگۈنى ئىدى. بۇ شەھەر چاڭجياڭ دەرياسىنىڭ شەرقىي غەرب غول لىنىيىسىگە جايلاشقان، مۇنبەت ۋە ئادىمى زىچ مەركىزىي شەھەر ۋە شۇنداقلا جۇڭگو جەنۇبىي شىمال تۆمۈريولىنىڭ تۇتىشىش تۈگۈنى ئىدى. ۋۇخەننىڭ قولدىن كېتىشى ئەمەلىيەتتە دەل جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇش تىرىشچانلىقلىرى ئۇچرىغان زور ئوڭۇشسىزلىق بولدى. ۋۇخەت مۇداپىئە ئۇرۇشى 15 ئاي داۋاملاشقان جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىنىڭ ھەل قىلغۇچ باسقۇچقا كىرگەنلىكىنىڭ بەلگىسى ئىدى. ياپونلارنىڭ تەمىنلەش لىنىيىسى بىر خىلدا سوزۇلۇۋېرىپ ياپون ئارمىيىسى تارقاقلىشىپ كەتكەچكە ئاجىز ۋە ھارغىن ئىدى. ئەكسىچە، جۇڭگولۇقلارنىڭ ۋە تەنپەرۋەرلىك قىزغىنلىقى بىلەن گومىنداڭ ۋە كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ھەمكارلىقى مىسلى كۆرۈلمىگەن يۈكسەكلىككە يەتكەندى. ئەگەر ياپونىيە ھۇجۇمىنىڭ توسۇلۇش ئېھتىمالى بولسا، ئۇ چوقۇم

ۋۇخەندە توسۇلاتتى. ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى ئەسكەر چىقارماقچى بولسا، ۋۇخەن ئۇرۇشى دەل ئۇنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىدىغان ئەڭ پايدىلىق پۇرسىتى ئىدى.

6 - ئايدا، ياپونىيە ئارمىيىسى ۋۇخەنگە يۈرۈش قىلغان مەزگىلدە، گېرمانىيە يۇقىرى قاتلام ئەربابلىرىنىڭ ئىچىدىكى كەسكىن مۇنازىرە ئەمدىلا ئاياغلاشقان، گېرمانىيە تاشقى ئىشلار مىنىستىرى رېننروپنىڭ ياپونىيە پەرەسلىك نۇقتىسىنى زەرى ئۈستۈنلۈكنى ئىگىلىگەندى. گېرمانىيە سىياسىتىنىڭ بۇنداق ئۆزگىرىشى جۇڭخۇا مىنگونىڭ دىپلوماتىيە جەھەتتە قوللاپ - قۇۋۋەتلەيدىغان بىر مۇھىم كۈچنى يوقىتىپ قويغانلىقى ھەمدە بۇنىڭ جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقىنى تېخىمۇ كۈچىيىتىشىگە ئەكەلگەنلىكىدىن دېرەك بېرەتتى. نۇرغۇن ھەرىكەتلەر گېرمانىيە سىياسىتىنىڭ ئۆزگىرىشى، گېرمانىيەنىڭ مانجۇرىيە دۆلىتىنى ئېتىراپ قىلىشى بىلەن جۇڭگوغا ستراتېگىيەلىك ئەشيارلارنى توشۇشنى توختاتقانلىقىنى ئۆز ئىچىگە ئالدىغانلىقىنىمۇ چۈشەندۈرۈپ بەردى. 5 - ئاينىڭ 21 - كۈنى، گېرمانىيە جۇڭگودا ۋەزىپە ئۆتەۋاتقان ھەربىي مەسلىھەتچىلىرىنى چاقىرىۋالدى. چاقىرىۋېلىنغان بۇ ھەربىي مەسلىھەتچىلەر ئىچىدە جۈملىدىن جياڭ جېشىنىڭ ئىشەنچىسىگە ئېرىشكەن ھەمدە تەجرىبىلىك ئالىي مەسلىھەتچى گېنېرال فاگن خاۋسېن بار ئىدى. بېرلىننىڭ جۇڭگودىن ۋاز كېچىشى جۇڭخۇانىڭ موسكۋاغا بولغان يۈلىنىشىنى كۈچەيتتى.

جياڭ جېشى دەرھال سوۋېت ئىتتىپاقى مەسلىھەتچىلىرىدىن بىرىنىڭ كېتىپ قالغان گېرمانىيەلىكلەرنىڭ ئورنىغا دەسسەشنى تەلەپ قىلدى. 6 - ئاينىڭ 2 - كۈنى، جياڭ جېشى جياڭ تىڭخۇنىڭ ئورنىغا سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچلىككە

تەيىنلەنگەن ياكى جىيىغا تېلېگرامما بېرىپ، ستالىن بىلەن
ۋوروشلوۋتىن ۋۇخەنگە قابىل، خۇددى گېنېرال گالۇندەك بىر
ئادەمنى جياڭ جىيىشنىڭ «باش مەسلىھەتچىسى» قىلىپ
ئەۋەتىشىنى تەلپ قىلىش توغرىسىدا يوليورۇق بەردى. گېنېرال
گالۇن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ خابار ۋەسىكىدىكى يىراق شەرق
ئالاھىدە ھەربىي رايونىنىڭ قوماندانى ئىدى. ئەگەر ئۇ فاگېن
خاۋسىنىڭ ئورنىغا دەسسەپ، جياڭ جىيىشنىڭ باش
مەسلىھەتچىلىكىگە تەيىنلىنىدىغان بولسا، ئۇ چاغدا ئۇ سوۋېت
ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونى قوللىشىدىكى قۇدرەتلىك سىمۋول بولۇپ
قالاتتى. 6 - ئاينىڭ 28 - كۈنى جياڭ جىيىشى ياكى جىيىغا يەنە
تېلېگرامما بېرىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ۋۇخەندىكى باش
ئەلچىسىنى چاقىرىۋېلىشى، ئۇنىڭ جۇڭگوغا قاراتقان
سىياسىتىنىڭ ئۆزگەرگەنلىكىدىن دېرەك بېرەمدۇ - قانداق دېگەن
مەسلىنى سۈرۈشتە قىلدى، جياڭ جىيىشى گېرمانىيە
سىياسىتىنىڭ يېقىندىن بېرى ئۆزگىرىۋاتقانلىقىغا دىققەت
قىلغانىدى، ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ تەھلىل قىلىپ چىقارغان ھۆكۈمىگە
ئاساسلانغاندا: «ياپونىيە بىلەن گېرمانىيىنىڭ ئۇزاققا بارماي
روسىيىگە پەۋقۇلئاددە ھەرىكەت قولىنىشى» مۇمكىن ئىدى.
ئەمەلىيەتتە، جياڭ جىيىشى ستالىنغا، جۇڭگو ئەزەلدىن ئۆزىنىڭ
دۈشمىنى بولغان ئوق ئەللەر تەرەپتە ئەمەس، پۈتۈنلەي سوۋېت
ئىتتىپاقى تەرەپتە تۇرىدۇ. نۆۋەتتە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ
دۈشمەنلىرى ئۆزئارا يېقىنلىشىۋاتىدۇ، شۇڭا، ستالىننىڭ
بىردىنبىر ئاقىلانە ھەرىكىتى گېرمانىيە بىلەن ياپونىيە بىرلەشمە
ھەرىكەت قولىنىشتىن بۇرۇن، ئۇنىڭ ئىتتىپاقچىسى جۇڭگو
بىلەن بىرلىكتە كۈرەش قىلىپ، تېز ئارىدا ياپونىيىنى مەغلۇپ
قىلىشى كېرەكلىكىنى ئىزھار قىلماقتا ئىدى.

1938 - يىلى 7 - ۋە 8 - ئايلاردا، سوۋېت - چاۋشيەن چېگرىسىدىكى خاسان كۆلىنىڭ غەربىي يېنىدىكى جاڭگۇفېڭ ئەتراپىدا زور كۆلەملىك توقۇنۇش پارتلىدى. بۇ تۇنجى قېتىملىق ياپونىيە - سوۋېت توقۇنۇشى بولۇپ، بۇ توقۇنۇشتا ئىككى تەرەپ قۇرۇقلۇق ئارمىيە دىۋىزىيىسى، بىرونېۋىك قىسىملار ۋە ھاۋا ئارمىيىسىنى ئىشقا سالىدى. بۇ توقۇنۇش جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىغا بولغان ئۈمىدىنى زور دەرىجىدە قوزغىۋەتتى. جاڭگۇفېڭدىكى ئېلىنىش 7 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا ئۆتكۈزۈلگەن ۋۇخەندىكى كەچكى زىياپەتنىڭ سۆھبەت تېمىسىغا ئايلاندى. ئەينى چاغدا خىزمەتتىن ئايرىلىپ ئەمدىلا ۋەتەنگە قايتقان، سىياسىي ئىشلار باشقارمىسىنىڭ باشلىقى جياڭ تىڭفۇنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، ئاشۇ قېتىمقى كەچلىك زىياپەتتىكى نۇرغۇن كىشىلەر جياڭ گۇفېڭ ۋەقەسى سوۋېت - ياپونىيە ئۇرۇشىنىڭ سىگنالى دەپ تولمۇ قەتئىيلىك بىلەن ئىشىنىشكەنىكەن. جۇڭگودىكى مۇھىم گېزىت «داگۇئىباۋ» نىڭ باش تەھرىرى جياڭ جىلەن بۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئۈمىدۋارلارنىڭ بىرى ئىدى. زىياپەتكە قاتناشقان بەزى كىشىلەر تېخىمۇ ئەزۋەپلىشىپ كەتكەندى، ھەتتا ئۇلار ياپونىيە مالىيىسى 9 - ئايدا ۋەيران بولىدۇ دەپ كېسىپ ئېيتقاندى. جياڭ تىڭفۇ ئەينى چاغدىلا مۇنازىرە قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشقا قاتناشمايدۇ، بۇ قېتىمقى ئۇرۇش ئىككى دۆلەت ھۆكۈمەتلىرىنىڭ بۇيرۇقىنى ئىجرا قىلىشنىڭ نەتىجىسى ئەمەس، بەلكى پەقەت ئىككى دۆلەت چېگرىسىدىكى كوماندىرلارنىڭ ئۆز ئالدىغا قىلغان قارارىدىن ئىبارەت. گېنېرال گالۇن جاڭگۇفېڭغا ھۇجۇم قىلىشتا ھەتتا ھۆكۈمەتنىڭ ئىرادىسىگە خىلاپلىق قىلغان بولۇشى مۇمكىن دەيدى. جياڭ تىڭفۇنىڭ قارىشىچە، نۇرغۇن كىشىلەر ئېيتىپ يۈرگەن ئۈمىدۋار گەپ - سۆزلەر جياڭ جىيېشىغا ياخشىچاق بولۇش ۋە خۇشامەت قىلىش ئۈچۈنلا ئىدى. كەچكى زىياپەت

ئايانلاشقلى نۇرغاندا، جياڭ جېيشى جياڭ تىڭشۇنىڭ كۆز قارشىغا قوشۇلىدىغانلىقىنى بىلدۈردى ھەمدە جۇڭگو يەنىلا بۇرۇنقىدەك، بەجايىكى جياڭ گۇفېڭ ۋە قەسى يۈز بەرمىگەندەك ھالەتتە بولىدۇ دېدى. جياڭ تىڭشۇ جياڭ جېيشى گەرچە ئىلگىرىكى چاغلاردا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بىۋاسىتە ئەسكەر چىقىرىشىغا ئۈمىد باغلىغان بولسىمۇ، لېكىن 1938 - يىلىنىڭ ئوتتۇرا مەزگىلىگە كەلگەندە، بۇنداق ئۈمىدىن ۋاز كەچتى، دەپ قارايتتى.

ئەمەلىيەتتە، جياڭ جېيشى ئەينى ۋاقىتتا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەسكەر چىقىرىشىغا باغلىغان ئۈمىدىدىن جياڭ تىڭشۇ ئويلىغاندەك پۈتۈنلەي ۋاز كەچمىگەن بولۇشى مۇمكىن. جياڭ جېيشى پەقەت شۇنى تونۇپ يەتتىكى، ئۇنىڭ شەخسەن ئۆزى چەت ئەلنىڭ ئارىلىشىشىنى ھەرقانچە ئۈمىد قىلغان تەقدىردىمۇ، لېكىن بۇنداق سورۇنلاردا ئۇنداق ئۈمىدلىنىشىلەرنى ئاشكارىلاشنىڭ ئورنى يوق ئىدى ھەمدە بۇ ھەقتىكى زىيادە ئۈمىدلىنىشلەر ئۆزىنىڭ كۈچىنى ئاجىزلىتىپ قوياتتى. ئالايلىق، 1938 - يىلى 1 - ئايدا، جياڭ جېيشى بىر قېتىمقى يىغىندا، ئۆزىنىڭ مەسلىھەتچى خادىملىرىنى ئاگاھلاندۇرۇپ، ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە جۇڭگو تۆت خاتالىق ئۆتكۈزدى: بۇنىڭ بىرىنچىسى، باشقا چوڭ دۆلەتلەر ياپونىيىگە قارشى تەدبىر قوللىنىدۇ دەپ خاتا ھالدا ئىشىنىپ كەتتى. شۇنچا جۇڭگو پەقەت ئۆزىنى قوغداشقا موھتاج، دېگەندى. بۇنىڭدىن شۇنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، مەيلى جياڭ جېيشىنىڭ شەخسەن ئۆزى 1938 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەسكەر چىقىرىشىنى قانچىلىك كۈچلۈك ئارزۇ قىلغان بولمىسۇن، ئۇ ئۆز قول ئاستىدىكىلىرى ئىچىدە بۇنداق كەيپىياتنىڭ ئەۋج ئېلىشىنى خالىمايتتى. قىسقىسى، جياڭ جېيشىدىكى كۆز قاراشنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇ يەنىلا سوۋېت

ئىتتىپاقىنى ئۇرۇشقا قاتناشتۇرۇش ئۈچۈن تىرىشۋاتتى. 7 - ئاينىڭ 27 - كۈنى، جياڭ جېيشى ياك جېيغا تېلېگرامما يوللاپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جاڭگۇفېڭ ۋە قەسىگە قانداق ئىنكاس بىلدۈرىدىغانلىقىنى سۈرۈشتە قىلدى. سوۋېت ئەمەلدارلىرىغا نەسىھەت قىلىش ئۈچۈن، جياڭ جېيشى ياك جېيغا يوليورۇق بېرىپ مۇنداق دەپ كۆرسەتتى: ياپونىيىنىڭ بىر چېگرا كومىتېتى قۇرۇش ئارقىلىق ياپونىيە بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدىكى بوھراننى يوقىتىشنى تەكلىپ قىلىشى ھەمدە جۇڭگودىكى ئۇرۇشنى ئاياغلاشتۇرۇش ئۈچۈن، پۈتۈن كۈچى بىلەن جەنۇبقا ھۇجۇم قىلىشى ئېھتىمالغا بەكمۇ يېقىن، بۇنىڭدىن كېيىن ياپونىيە قولىنى سوزۇپ پۈتۈن كۈچى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاقابىل تۇرىدۇ. ياپونىيىنىڭ غەربى شۇنچىلىك ئېنىق تۇرغاندا، سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيىگە ئالدىنقى كېرەك. شۇنىڭدىن كېيىن جياڭ جېيشى ياك جېيىدىن: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيىگە قارىتا تۇتقان پوزىتسىيىسىنىڭ زادى قانچىلىك قەتئىيلىكىنى، چاقىرىققا بىناەن ۋە تىنىگە قايتقان سوۋېت ئىتتىپاقى باش ئەلچىسىنىڭ جۇڭگوغا قاچان قايتىپ كېلىدىغانلىقىنى ئېنىق سوراپ بىلىشنى تەلەپ قىلدى ۋە ياك جېيىنىڭ باش ئەلچى بىلەن كۆرۈشكەن - كۆرۈشىگەنلىكىنى سورىدى. جياڭ جېيشى بۇ مەسىلىلەرنىڭ ھەممىسىگە پاتراق جاۋاب بېرىشنى تەلەپ قىلدى. بۇ جياڭ جېيىنىڭ بىتاقەت بولۇۋاتقانلىقى بىلەن ياك جېيىنىڭ خىزمىتىدىن ئانچە رازى ئەمەسلىكىنى ئىپادىلەپ قويدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جياڭ گۇفېڭ ۋە قەسىنى بىر تەرەپ قىلىشى جياڭ جېيىنى قاتتىق ئۈمىدسىزلەندۈردى. موسكۋا بۇ قېتىمقى چېگرا توقۇنۇشنى تىنچ يول بىلەن ھەل قىلىشقا ماقۇل بولۇپ قالماستىن، بەلكى چېگرا مەسىلىسىنى ياپونىيە بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزۈش ئارقىلىق ھەل قىلىشقا ماقۇل

بولغاندى. بۇ ياپونىيىنىڭ جۇڭگو مانجۇرىيىسىگە بولغان ئەمەلىي ھۆكۈمرانلىق ئورنىنى ئېتىراپ قىلغانلىقى ئىدى. جياڭ جېيشى كۈندىلىك خاتىرىسىدە، ئۆزىنىڭ جياڭ گۇفېڭ ۋە قەسىنىڭ تىنچلىق يول بىلەن ھەل قىلىنىشىدىن ئۈمىدسىزلەنگەنلىكىنى ئاچچىق تەلەپپۇز بىلەن ئىزھار قىلغانىدى. جياڭ جېيشى يېزىپ كىلىپ: ئەگەر ياپونىيە جۇڭگو بىلەن ھەمكارلىشىپ كوممۇنىزمغا قارشى تۇرۇشنى سەمىمىي تەشەببۇس قىلسا، ئۇ چاغدا، ئۇ جياڭ گۇفېڭ ۋە قەسىدە سوۋېت قىزىل ئارمىيىسى تەرىپىدىن مەغلۇپ قىلىنغاندىن كېيىنمۇ ئۈنچىۋالا رەسۋا، ئۈنچىۋالا موللىمۇشۇك بولۇپ كەتمەسلىكى كېرەك ئىدى.

9 - ئاينىڭ ئاخىرىدا، ياپونىيە ئارمىيىسى ئۈچ يولغا بۆلۈنۈپ ۋۇخەنگە ھۇجۇم قىلدى. جياڭ جېيشى 1938 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىنى تەلەپ قىلىپ ئەڭ ئاخىرقى تىرىشچانلىقىنى كۆرسەتتى. 9 - ئاينىڭ 30 - كۈنى جياڭ جېيشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باش ئەلچىسى بىلەن كۆرۈشۈپ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەدبىر قوللىنىپ ياپونىيىنى توسۇشىنى قاتتىق تەلەپ قىلدى. ئىككى كۈندىن كېيىن، جياڭ جېيشى ئۆزىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى ئەلچىسى بىلەن سۆھبەتلىشىش ئەھۋالىنى تېلېگرامما ئارقىلىق ياكى جېيىغا ئۇقتۇردى. خۇددى سۇن كېنىڭ 8 - ئاينىڭ 7 - كۈنىدىكى تېلېگراممىسىدىكىگە ئوخشاش، جياڭ جېيشى ياكى جېيىغا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن كەڭ كۆلەمدە ئىتتىپاق تۈزۈش شەرتنامىسى ئىمزالاش ھەققىدە تەكلىپ بېرىش ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيىگە قوللىنىدىغان «ھەربىي جازالاش» تەدبىرىنىڭ تەييارلىقى پۈتكەن - پۈتمىگەنلىكىنى ستالىن بىلەن ۋوروشىلوۋتىن ئۇقۇپ بېقىش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى. جياڭ جېيشى جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىمۇ خۇددى سوۋېت -

فرانسىيە شەرتنامىسى بىلەن سوۋېت - چېخوسلوۋاكىيە شەرتنامىسىگە ئوخشاش، ئۆزئارا ياردەم بېرىش خەۋپسىزلىك شەرتنامىسى تۈزۈشى كېرەك دېدى. يېقىندا مېۋىخىندا ئىمزالانغان «تۆت دۆلەت كېلىشىمى» شەك - شۈبھىسىز ھالدا جياڭ جېيشىنىڭ ئېسىدە ئىدى، ئۇ ياك جېيىنى ستالىنغا مۇنۇلارنى يەتكۈزۈشكە بۇيرۇدى:

«بىز، سوۋېت ئىتتىپاقى مۇشۇ پەيتتە يىراق شەرق تاجاۋۇزچىلىرىنى ئەڭ ئۈنۈملۈك جازالاپ، دۆلىتىمىزگە تېخىمۇ يېقىنلىشىشى كېرەك دەپ ھېسابلايمىز. نۆۋەتتە ياۋروپا ۋەزىيىتىنىڭ ۋاقتىنچە تىنچلىنىپ قالغانلىقىدىن ھازىرچە ئۈمىد كۈتىلىشى بولىدۇ، غەربتىن ئەنسىرەشىنىڭمۇ ئورنى يوق. مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، يىراق شەرق تاجاۋۇزچىسى بولغان ياپونىيىنىڭ ئەدەبىنى بېرىپ قويۇش كېرەك. كېيىنكى كۈنلۈكتە گېرمانىيىنى پۈتۈن دۇنياغا بالايىئاپەت بولۇش ئىمكانىيىتىدىن مەھرۇم قىلىش ئۈچۈن، جۇڭگو خەلقىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئېزىلگەن دۆلەتلەرگە ياردەم بېرىشى دۆلەت سىياسىتى قىلغان دۆلەت، ئەمەلىيەتتە جۇڭگونىڭ ئەڭ ھەقىقىي قىيامەتلىك دوستى، دەپ ئۈمۈمىيۈزلۈك تەن ئالدىغانلىقىنى جاكارلاشقا توغرا كېلىدۇ. بىز ھازىر ياپونىيىگە قارشى ئۇرۇش قىلغىلى 15 ئاي بولدى. جۇڭگونىڭ سەپەرۋەر قىلىنغان ئەسلىدىكى كۈچلىرى ئىشلىتىلىپ تۈگىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ ئاغزى ئاشقا تەگكەندە بۇرنى قاناپ، يىراق شەرق تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئەزۋەپلەپ كېتىشىنى خالىمايدۇ، بۇنداق بولغاندا دۇنيادىكى بالايىئاپەتلەرنى يىغىشتۇرۇش تېخىمۇ تەسكە توختايدۇ.»

جياڭ جېيىشى ياك جېيىغا: ستالىن بىلەن ۋوروشلۇۋقا بۇ سەۋەبلەرنى تەپسىلىي چۈشەندۈرۈپ، جۇڭگونىڭ سەمىمىي ئارزۇسىنى ئىزاھلاش، سوۋېت ئىتتىپاقى دىپلوماتىيە مىنىستىرلىكىدە پائالىيەت يۈرگۈزۈش ۋە ھەننىۋا تىرىشچانلىقلارنى كۆرسىتىپ سوۋېت ئىتتىپاقىنى «ئاكتىپ

سياسەت» يۈرگۈزۈشكە مەجبۇر قىلىش توغرىسىدا يوليورۇق بەردى. جياڭ جېيشى ياكى جېيغا جاۋاب تېلېگرامما بېرىۋېتىشىنىمۇ تاپىلدى. 10 - ئاينىڭ 9 - كۈنى جياڭ جېيشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باش ئەلچىسى بىلەن يەنە بىر قېتىم كۆرۈشتى.

دېمىسمۇ سوۋېت ئىتتىپاقى 1938 - يىلىدىكى جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىغا قاتناشمىدى. 10 - ئاينىڭ 19 - كۈنى، جياڭ جېيشى ۋۇخەندىن چېكىنىشكە بۇيرۇق بەردى. 10 - ئاينىڭ 21 - كۈنى ۋۇخەن قولدىن كەتتى.

6. جياڭ جېيشىنىڭ نومغىن توقۇنۇشىدا قوللانغان تاكتىكىسى

1938 - يىلىنىڭ دەسلەپكى سەككىز ئېيىدا، مەيلى جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ھەمكارلىقىنىڭ كۈچىيىشى ياكى كۈچىيىشتىن كەلگەن ئاجىزلىشىش بولسۇن، ھەممىسىلا ياۋروپا ۋەزىيىتىنىڭ تەرەققىياتىدىن ئىبارەت بۇ ئامىل توغرىسىدا باش قاتۇرۇشى كېرەك ئىدى. پۈتۈن 1938 - يىلىدا، گېرمانىيىنىڭ زېمىن تەلىپى تۈپەيلىدىن، ياۋروپا بوھرانغا پېتىپ قالدى. 3 - ئايدا گېرمانىيە ئاۋستىرىيىنى يۇتۇۋالدى. بۇنىڭغا ئۇلاشتۇرۇپلا، گىتلىر يەنىمۇ ئىلگىرىلەپ تەلەپ قويۇپ فرانسىيە ۋە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئىتتىپاق تۈزگەن چېخوسلوۋاكىيىدىن سوۋېت رايونىنى ناتسىستلار گېرمانىيىسىگە كېسىپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى. 5 - ئاينىڭ 20 - كۈنى چېخوسلوۋاكىيە زۇڭتۇڭى بېنىش ئۇرۇشقا تاقابىل تۇرۇش ئۈچۈن قىسمەن سەپەرۋەر قىلىش بۇيرۇقى چۈشۈردى. ئون كۈندىن كېيىن، گىتلىر گېرمانىيىنىڭ چېخوسلوۋاكىيىگە قارشى ئۇرۇشقا تەييار تۇرۇش

سەپەرۋەرلىك بۇيرۇقىغا ئىمزا قويدى. چېخوسلوۋاكىيىنى قاپلىغان بوران ياز پەسلىگە كەلگەندە تېخىمۇ ئەدەب كەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ بوراننىڭ ياۋروپاغا ئۇرۇش ئوتى يېقىۋېتىشى ئېھتىمالغا تولمۇ يېقىن ئىدى، ئاخىرقى نەتىجە — ئۇرۇشنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، ئەنگىلىيە، فرانسىيە 9 - ئايدىكى مېۋىخىن يىغىنىدا گېرمانىيىنىڭ تەلىپىنى قوبۇل قىلىشتىن ئىبارەت بولدى، ئەلۋەتتە.

غەربنىڭ گېرمانىيىنى خاتىرجەم قىلىشى جياڭ جېشىغا خوش ياقىتى، چۈنكى 1938 - يىلىدىكى ياۋروپا ئۇرۇشىنىڭ پارتلىشى، جۇڭگونىڭ خەلقئارانىڭ يىراق شەرق بوھرانىغا قاتنىشىشىنى قولغا كەلتۈرۈش يولىدىكى تىرىشچانلىقلىرىغا ئەجەللىك زەربە بولغانىدى. ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى، ئەنگىلىيە ۋە ئامېرىكىلار ياۋروپا ئۇرۇشىغا تاقابىل تۇرۇشقا مەجبۇر بولسا، ئۇلار بىر ۋاقىتتا يىراق شەرقتىكى ياپونىيىگە تاقابىل تۇرۇشنى خالىمايتتى. شۇڭا، گومىنداڭنىڭ «مەركەز گېزىتى» مېۋىخىن كېلىشىمىنى مەدھىيىلىدى. ھالبۇكى، موسكۋانىڭ مەيدانىدا تۇرۇپ قارىغاندا، جۇڭچىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سىياسىتىگە قارشى مۇقام توۋلاۋاتاتتى، چېخوسلوۋاكىيىدىكى بوران 1938 - يىلى تېخىمۇ كۈچەيگەنلىكتىن موسكۋا پۈتۈن كۈچى بىلەن لوندون بىلەن پارىژنى قەتئىي پراگا بىلەن موسكۋا تەرەپتە تۇرۇپ، گىتلىبىرنىڭ يولسىز تەلەپلىرىگە قارشى تۇرۇشقا كۆندۈردى. لېكىن، جۇڭچىڭ موسكۋا قارشى تۇرىدىغان مادار اچىلىق سىياسىتىنى مەدھىيىلىدى ۋە ئۇنىڭغا ئىلھام بەردى. موسكۋا جۇڭگونىڭ ياۋروپا ۋەزىيىتىگە بولغان تەسىرىنىڭ ئەھمىيەتسىزلىكىنى ئەلۋەتتە تونۇپ يەتكەنىدى، لېكىن جۇڭچىڭنىڭ ياۋروپا سىياسىتى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جياڭ جېشىنىڭ مۇددىئاسىغا بولغان گۇمانىنى كۈچەيتىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى رەھبەرلىرىنىڭ جياڭ جېشىغا بولغان قەھر -

غەزىپىنى قوزغاپ قويۇشى مۇمكىن ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قاراتقان دىپلوماتىيە مەقسىتى بىلەن ھەربىي ياردىمىنىڭ سەۋىيىسى ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزگەندە، سوۋېت ئىتتىپاقى رەھبەرلىرى جۇڭگو بىلەن ئىتتىپاقداشلىقنى ساقلاپ قېلىشنى ئۈمىد قىلاتتىكى، بۇنىڭ ئەكسىچە، گېتلەرغا ھېسداشلىق قىلىپ غەربنىڭ ناتىسىستلار ئاپىتىنى شەرققە باشلىشىنى ئۈمىد قىلمايتتى.

ئەڭ مۇھىمى شۇكى، مېۋىخىن ۋە قەسى موسكۋا بىلەن غەربتىكى دېموكراتىك دۆلەتلەرنىڭ ئورتاق خەۋپسىزلىك ستراتېگىيىسىنىڭ مەغلۇپ بولغانلىقىنى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ناتىسىستلار گېرمانىيىسى بىلەن تىرىشىپ مۇرەسسە قىلىشىنىڭ باشلانغانلىقىنى كۆرسىتىپ بەردى. 1939 - يىلى باھارغا كەلگەندە، داغدۇغىلىق سوۋېت - گېرمانىيە سۆھبىتى ئومۇميۈزلۈك ئېلىپ بېرىلدى. سوۋېت ئىتتىپاقى سىياسىتىنىڭ رەتكە سېلىنىشى جۇڭگونىڭ موسكۋا ئالدىدىكى ستراتېگىيىلىك قىممىتىنى ئاجىزلاشتۇرۇپ قويدى. خۇددى بىزنىڭ بىلگەنلىرىمىزگە ئوخشاش، موسكۋا گومىنداڭ جۇڭگوسىنى قوللاپ - قۇۋۋەتلەشنى ئەنگلىيە، ئامېرىكا، سوۋېت ئىتتىپاقى خەۋپسىزلىك ھەمكارلىقىنى ۋۇجۇدقا چىقىرىشتىكى بىر خىل ئۇسۇل دەپ قارايتتى، ناۋادا موسكۋا بۇنداق ھەمكارلىشىش ئۈمىدىدىن ۋاز كېچىپ، بىر ئۆرۈلۈپلا ناتىسىستلار گېرمانىيىسى بىلەن يارىشىۋالسا، ئۇ چاغدا، بۇ ئامىلنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭگونى داۋاملىق باغلاپ تۇرۇشقا ياردىمى تەگمەيتتى. 1939 - يىلى 1 - ئايدىن 5 - ئايغىچە، ئىككى دۆلەتنىڭ خەلقئارا ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق ۋەكىللىرى ياپونىيىگە قارىتىلغان ئىقتىسادىي جازالاشنى ئورتاق ئىلگىرى سۈرۈش ئۈچۈن داۋاملىق ھەمكارلىشىپ خىزمەت ئىشلىدى. ھالبۇكى، بۇنداق ھەمكارلىق سوۋېت ئىتتىپاقى دىپلوماتىيىسىدە 1939 - يىلى يازغىچە

داۋاملاشقان ئەنگلىيە - سوۋېت ئىتتىپاقى سۆھبىتىگە ئوخشاش ئەھمىيەتسىز نەرسىگە ئايلىنىپ قالغانىدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە، مولوتوۋ بىلەن رېسنتروپ سوۋېت ئىتتىپاقى - گېرمانىيە ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىش ماسلىق شەرتنامىسىنى ئىمزا تاشلاش ھەققىدە مەسلىھەتلەشمەكتە ئىدى.

ئەمما، جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقىداشلىقىنىڭ ئىككىنچى ئاساسى يەنى ياپونىيىگە ھەربىي جەھەتتىن ئورتاق قارشى تۇرۇش يەنىلا مەۋجۇت ئىدى. ئەمەلىيەتتە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ نۇقتىئىنەزەرى بىلەن قارىغاندا، 1939 - يىللاردا، جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا بولغان ئېھتىياجى تېخىمۇ كەسكىن ئىدى، چۈنكى بۇ يىلنىڭ ئەتىياز ۋە ياز ئايلىرىدا، مانجۇرىيە، موڭغۇلىيە چېگرىسىدىكى توقۇنۇشلار تېخىمۇ ئەۋج ئېلىپ كەتكەنىدى. 1939 - يىلىدىكى موسكۋا بىلەن چۇڭچىڭنىڭ ۋەزىيىتى 1938 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدىكى موسكۋا بىلەن چۇڭچىڭنىڭ ۋەزىيىتىنىڭ تامامەن ئەكسى ئىدى. بۇ مەزگىلدە، موسكۋا ياپونىيىنىڭ شىمالىدىكى بېسىمنى يەڭگىلەش ئۈچۈن جۇڭگودىن تەدبىر قوللىنىشنى تەلەپ قىلغان، چۇڭچىڭ بولسا بۇ تەلەپنى كەينىگە سۆرەپ، خەلقئارا ۋەزىيەتنىڭ تەرەققىياتىنى «جىمجىت كۆزىتىۋاتقان» ئىدى.

30 - يىللاردىكى ياپون - سوۋېت چېگرا توقۇنۇشى 1939 - يىلىنىڭ دەسلىپىدە، مانجۇرىيە ۋە ئىسچىكى، تاشقى موڭغۇلىيەلەرنىڭ چېگرىلىرى تۇتاشقان جايدىكى نومغىن ۋە قەسى بىلەن باشلانغانىدى. 1939 - يىلى 3 - ئايدىن باشلاپ، تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ تالاش - تارتىشلىق بۇ رايونغا كىرگەن ئاتلىق چارلىغۇچىلىرى ياپونىيىنىڭ خرىسىغا ئۆزلۈكسىز دۇچ كېلىپ تۇردى، 5 - ئاينىڭ 28 - كۈنى قوراللىق توقۇنۇش يۈز بېرىپ، قىزىل ئارمىيە ياپونىيىنىڭ بىر ئاتلىق پولكىنى يوقاتتى. 6 - ئايدا سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ رايونغا يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا

ئەسكەرىي كۈچ ئورۇنلاشتۇردى، ھەتتا بۇنىڭغا ياپونىيىنىڭ مانجۇرىيىدىكى ئارمىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن موڭغۇلىيىنىڭ ھەرىكىتى قەستەن ئىغۋاگەرچىلىك قىلىش، ئۇنىڭغا شىددەتلىك قايتۇرما زەربە بېرىش كېرەك دەپ ھېسابلىدى. 6 - ئاينىڭ 27 - كۈنى، ياپونىيە 130 ئايروپىلان بىلەن تەخمىنەن 100 كىلومېتىرچە (60 ئىنگىلىز چاقىرمى) ئىچكىرىلەپ كىرىپ سوۋېت ئىتتىپاقى - موڭغۇلىيە ھاۋا ئارمىيىسى بازىسىنى بومباردىمان قىلدى. 7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ياپونىيە قۇرۇقلۇق ئارمىيىسىنىڭ 15 مىڭ ئەسكەرى برونپۇك قىسىملار، توپچى قىسىملار ۋە ھاۋا ئارمىيىسىنىڭ ھىمايىسى ئاستىدا ھۇجۇمغا ئۆتتى. سوۋېت ئارمىيىسى سان ۋە سۈپەت جەھەتتىن ئۈستۈنلۈكنى ئىگىلەپ، 11 كۈن ئىچىدە، ياپونىيىنىڭ تاجاۋۇزچى قىسىملىرىنى مەغلۇپ قىلدى. 7 - ئاينىڭ 23 - كۈنى، ياپونىيە يېڭىباشتىن تەشكىللىگەن تاجاۋۇزچى جىنايەتچىلەرمۇ مەغلۇپ بولدى. 7 - ئايدا، سوۋېت ئىتتىپاقى نومۇغىنىغا تېزلىك بىلەن ياردەمچى قىسىملارنى ئەۋەتتى. گېنېرال گىئورگى زۇكوۋنىڭ قوماندانلىقى بىلەن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بەش پىيادە ئەسكەرلەر دىۋىزىيىسى ۋە بەش تانكا بىرگادىسىدىن تەركىب تاپقان كۈچلۈك قوراللىق قىسىملىرى 8 - ئاينىڭ 20 - كۈنى ياپونىيە ئارمىيىسىگە كەڭ كۆلەمدە ھۇجۇم قوزغىدى، شىددەتلىك ئۇرۇش بىرنەچچە ھەپتىگە سوزۇلۇپ، ئاخىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقى ئومۇميۈزلۈك غەلبىنى قولغا كەلتۈردى. سوۋېت قىزىل ئارمىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆزى تەلەپ قىلغان چېگرا سىزىقىغا ئىلگىرىلەپ كىردى ھەمدە ئۇ پەردە قوغدىنىش ئىستىھكامى قۇردى.

6 - ئاي بىلەن 7 - ئايدا، نومۇغىن توقۇنۇشى پەيدىنپەي ئەۋج ئېلىۋاتقاندا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودىكى ھەربىي مەسلىھەتچىسى جياڭ جىپىشىنى ئوتتۇرا جۇڭگودا زور ھۇجۇم

قوزغاشقا كۈشكۈشلەشكە باشلىغانىدى. بۇنداق قىلغاندا، ياپونىيەنىڭ مانجۇرىيە، موڭغۇلىيە چېگرىسىغا جۇڭگودىن ئەسكەر يۆتكىشىنى ئىسكەنجىگە ئالغىلى بولاتتى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودىكى ئالىي مەسلىھەتچىسى ئالېكساندىر كارياكىننىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، 5 - ئاينىڭ 28 - كۈنى نومغىن توقۇنۇشى پارتلىغاندىن كېيىن، سوۋېت ئىتتىپاقى مەسلىھەتچىلەر ئۆمىكىنىڭ ئۆمەك باشلىقى گېنېرال چېرپانوۋ (20 - يىللارنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە گومىنداڭنىڭ ھەربىي مەسلىھەتچىسى بولغان) مۇنداق بىر لايىھىنى ئوتتۇرىغا قويدى: گومىنداڭ ئارمىيىسى 6 - ۋە 7 - ئايلاردا ئىككى قېتىم زور ئۇرۇش قىلىدۇ. بۇ ئۇرۇشلارنىڭ مەقسىتى ۋۇخەننى قايتۇرۇۋېلىش ۋە 1938 - يىلى 6 - ئاينىڭ 1 - كۈنىدىن بۇرۇنقى جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇش ۋەزىيىتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشتىن ئىبارەت. چېرپانوۋنىڭ تەكلىپى مۇنداق بىر كۆزىتىشنى ئاساس قىلغانىدى: ياپونىيە ئارمىيىسى چاڭجياڭ دەرياسى لىنىيىسىنى بويلاپ گانتېل شەكلىدە مۇداپىئە ئورۇنلاشتۇرغان بولۇپ، ياپونىيە ئارمىيىسىنىڭ ئاساسىي كۈچى نەنچاڭ - يۆياڭ - ۋۇخەن قاتارلىق ئىچكىرى جايلار بىلەن شاڭخەي - نەنجىڭ - خاڭجۇ قاتارلىق دېڭىز بويى رايونلىرىدا ئىدى. لېكىن ئىككى چوڭ ھەربىي توپلاشقان جاينى تۇتاشتۇرۇپ تۇرىدىغان چاڭجياڭ دەرياسى بويىدا بۇ يولنى يەقەت ئىككى دۈزىيىلە قوغداپ تۇراتتى. ئەگەر چاڭجياڭ دەرياسى بويىدىكى بۇ يول كېسىۋېتىلسە، ئۇ ھالدا، چاڭجياڭ دەرياسىنىڭ يۇقىرى ئېقىمىدىكى ياپونىيە ئارمىيىسى يەككە - يېگانە ھالەتكە چۈشۈپ قالاتتى - دە، مەغلۇپ بولاتتى. چېرپانوۋ لايىھىسىنىڭ بىرىنچى قەدىمى نەنجىڭ بىلەن ۋۇخەننىڭ ئوتتۇرىسىغا جايلاشقان، جياڭشى ئۆلكىسىنىڭ شىمالىدىكى جۇجياڭ شەھىرىنى قايتۇرۇۋېلىش بولۇپ، ئىككىنچى قەدىمى ۋۇخەنگە ھۇجۇم قىلىپ

ئۇنىمۇ تارتىۋېلىش ئىدى. جۇڭگونىڭ 9 - ئارمىيىسى بۇ ۋەزىيەتنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى. 6 - ئاينىڭ 16 - كۈنى چېرپانوۋ بۇ لايىھىنى جياڭ جېيشىغا تاپشۇرغاندا، نومۇغىن ئۇرۇشى ياپونىيىنى ۋۇخەندىن چېكىنىشىگە مەجبۇر قىلىدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ھەربىي كۈچ سېلىشتۇرمىسىمۇ ھازىر جۇڭگوغا پايدىلىق دەپ شەرھىلىگەن ئىدى.

چېرپانوۋ ئۆزىنىڭ لايىھىسىنى جياڭ جېيشىغا تاپشۇرغان ۋاقىت سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭگو ئۈچىنچى قېتىملىق قەرز پۇل بېرىش كېلىشىمىنى ئىمزا ئالغانلىقىنىڭ، ئالتىنچى كۈنى ئىدى. خۇددى تۆۋەندە كۆرسىتىپ ئۆتىدىغىنىمىزدەك، بۇ سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇش مەزگىلىدە جۇڭگوغا بەرگەن ئەڭ كۆپ قەرز پۇل ئىدى. جۇڭگو گەرچە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ نۇرغۇن قەرز پۇل ياردىمىنى ئالغان بولسىمۇ يەنىلا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ۋەدىسىگە ۋاپا قىلىشنى ئۈمىد قىلاتتى. جياڭ جېيشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھۇجۇم قىلىش توغرىسىدىكى تەلپىنى رەت قىلالمايتتى. لېكىن جياڭ جېيشى 1938 - يىلىدىكى كەچۈرمىشلەر تېخى ئۈتۈلۈپ كەتمىگەچكە ياكى ياپونىيە ھۆكۈمرانلىقى ئاستىدىكى رايونلاردا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ تەسىرىنىڭ تېزلىك بىلەن كېڭىيىۋاتقانلىقىنى كۆزدە تۇتقاچقىمىكىن، بۇ تەلپەرگە جاۋاب بېرىشكە يەنىلا قىزىقمايتتى. شۇڭا، كارىياكىنىڭ كۆز قارىشىغا ئاساسەن كەينىگە سۆرەش سىياسىتى قوللىنىشقا توغرا كېلەتتى. 6 - ئاينىڭ 20 - كۈنى گومىنداڭ ھەربىي كومىتېتىنىڭ يىغىنىدا چېرپانوۋنىڭ بۇ لايىھىسى مۇھاكىمە قىلىندى، جياڭ جېيشى بۇ پىلانغا قوشۇلۇپ 7 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا ھۇجۇم قىلىش قارار قىلىندى. ۋەھالەنكى، خىلمۇ خىل سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن ھۇجۇم قىلىش تاكى 9 - ئاينىڭ 15 - كۈنىگە قەدەر

كېچىكتۈرۈلدى.

1939 - يىلى 7 - ئاينىڭ 9 - كۈنى، ستالىن بىلەن
ۋوروشىلوۋ جياڭ جىپشىگە خەت يېزىپ، ئۇنى چېرىپانۇۋ تەكلىپ
قىلغان ئۇرۇشنى قوزغاشقا ھەيدەكچىلىك قىلدى. ستالىن
جۇڭگونى داۋاملىق قوللاشقا كاپالەتلىك قىلىدىغانلىقىنى ھەمدە
موسكۋادا ئېلىپ بېرىلىۋاتقان سوۋېت - ئەنگىلىيە سۆھبىتىنىڭ
ئىستىقبالىدىن ئىنتايىن ئۈمىدۋار ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى.
ستالىن ئەگەر بۇ سۆھبەتلەر قانائەتلىنەرلىك نەتىجىلەرگە
ئېرىشسە، ئۇ مۇقەررەر ھالدا «ئۈنۈملۈك تەدبىر» گە ۋە يىراق
شەرق تىنچلىق پەرۋەر دۆلەتلەرنىڭ بىر بىرلەشمە تەشكىلاتىنىڭ
پەيدا بولۇشىغا ئېلىپ كېلىدۇ دېدى. ستالىن تېخى مەنلىك
قىلىپ: «ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇنداق بىرلەشمە تەشكىلات
شەكىللەنمەكتە» دەپ بېشارەت بەردى. يېقىندا ياپونىيىنىڭ
سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن تاشقى موڭغولىيىگە ھۇجۇم قىلغانلىقىنى
بايان قىلغاندىن كېيىن، ستالىن سوۋېت ئىتتىپاقى
«ياپونىيىنىڭ ئەدەبىنى بېرىۋاتىدۇ»، ئامېرىكا بىلەن ئەنگىلىيىمۇ
ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا كىرمەكچى بولۇپ پۇرسەت كۈتۈۋاتىدۇ،
ئۇنىڭ ئۈستىگە، جۇڭگومۇ ئۇزۇنغا بارماي ياپونىيىگە «مىڭلىغان
ۋە ئونمىڭلىغان ھەسسە كۈچلۈك، ئەجەللىك زەربە بېرىدۇ»
دېدى.

ستالىننىڭ جۇڭگو، سوۋېت ئىتتىپاقى، ئامېرىكا،
ئەنگىلىيىلەر بىرلىشىپ ياپونىيىگە قارشى تۇرۇش توغرىسىدىكى
سۆھبىتى قەستەن خاتا خەۋەر تارقىتىشتىن ئىبارەت ئىدى.
چۈنكى بۇنداق بىرلىشىش 1939 - يىلىنىڭ ئوتتۇرا مەزگىللىرىدە
ئەسلا ئىشقا ئاشمايتتى ھەمدە ئۇ چاغدا سوۋېت - گېرمان
سۆھبىتى ئوڭۇشلۇق ئىلگىرىلىمەكتە ئىدى. روشەنكى،

ستالىننىڭ قارشىچە، بۇ تىلتۇمارنى ئوتتۇرىغا چىقىرىش جياڭ جىپىشنى يېڭى ئۇرۇش قوزغاشقا ھەيدەكچىلىك قىلىشقا پايدىلىق بولۇپ، شۇ ئارقىلىق ياپون ئارمىيىسىنى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن تاشقى موڭغولىيە چېگرىسىدىن چېكىنىشكە مەجبۇر قىلغىلى بولاتتى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق ھەربىي مەسلىھەتچىسى جياڭ جىپىشى قەستەن ئارىسالدى بولغان بولۇۋېلىپ «خەلقئارا ۋەزىيەتنىڭ ئۆزگىرىشىنى كۈتۈۋاتىدۇ» دەپ ھېس قىلماقتا ئىدى. بۇ سوۋېت - ياپونىيە ئۇرۇشى توغرىسىدىكى سىپايە كۆز قاراش ئىدى. جياڭ جىپىشنىڭ نومۇغىن ۋەقەسىنى قانداق قىلىپ سوۋېت - ياپونىيە ئۇرۇشىغا ئايلاندۇرماقچى بولغانلىقىنى مۆلچەرلەپ بېقىش تولىمۇ قىزىقارلىق ئىدى. جياڭ جىپىشى ستالىنغا يەنە جۇڭگو - سوۋېت ئورتاق مۇداپىئەلىنىش كېلىشىمى تۈزۈش تەكلىپىنى قويايىمۇ؟ ياكى تېخىمۇ پەسەيتىش ئېھتىماللىقى بارمۇ يوق دەپ توكيونى يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا چېكىپ باقارمۇ؟ ئۇنىڭ ھەر ئىككىسىنىمۇ قوللىنىشى مۇمكىن ئىدى. قىسقىسى، ئىنتايىن ئېنىقكى، 1938 - يىلىنىڭ ئاخىرىغا كەلگەندە، مەيلى ستالىن ياكى جياڭ جىپىشى بولسۇن ھەر ئىككىسىلا قارشى تەرەپ ئۆز مۇددىئاسىنى چىقىش نۇقتىسى قىلىپ قارشى تەرەپنىڭ ياپونىيە بىلەن بولغان توقۇنۇشىنى تېخىمۇ چوڭقۇرلىتىشقا كۈشكۈرتتى دەپ بىر - بىرىدىن گۇمانلاندى ھەمدە ھەربىر تەرەپ قارشى تەرەپنىڭ ياپونىيە بىلەن توقۇنۇشىنى ئامال قىلىپ ئۆرلىتىشكە بەل باغلاش بىلەن بىللە، يەنە قارشى تەرەپنىڭ ئۆزىنىڭ بۇرىندىن يېتىلەپ مېڭىشىنىڭ ئالدىنى ئالدى. جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدا ئەزەلدىن تولۇق ئىشەنچ بولۇپ باقمىغانىدى، 1939

- يىلىغا كەلگەندە بار بولغان ئازغىنە ئىشەنچمۇ پۈتۈنلەي ئوڭىگەندى.

7. ستالىن ياپونغا قارشى ئۇرۇش ئېلان قىلىشنىڭ ئورنىغا جۇڭگوغا ياردەم بېرىشنى قويدى

1937 - 1939 - يىللىرىدىكى جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقداشلىقىنىڭ ئەڭ زور ئەھمىيىتى بەلكىم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىغا بەرگەن كەڭ كۆلەملىك ۋە كۆپ تەرەپلىمە ياردىمىدە بولۇشى مۇمكىن. جۇڭگو - سوۋېت ئوتتۇرىسىدا 1938 - يىلى 3 - ئاينىڭ 1 - كۈنى 500 مىڭ ئامېرىكا دوللىرى، 1938 - يىلى 7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى 500 مىڭ ئامېرىكا دوللىرى، 1939 - يىلى 6 - ئاينىڭ 10 - كۈنى يەنە 1 مىليون 500 مىڭ ئامېرىكا دوللىرىلىق قەرز پۇل كېلىشىمى ئىمزالاندى. بۇ قەرز پۇللارنىڭ سانى گەرچە ناھايىتى كۆپ بولسىمۇ، لېكىن جۇڭگو دەسلەپتە ئەمەلىي تەلەپ قىلغان ساندىن ئاز بولۇپ، بۇ ئۇنچىۋالا ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس ئىدى. قەرز پۇل كېلىشىمىنىڭ مۇھىم سۆھبەت ئىشترىكچىسى سۈن كېنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، جۇڭگو دەسلەپتە تەلەپ قىلغان بىرىنچى قېتىملىق قەرز پۇل سانى 1 مىليون 500 مىڭ ئامېرىكا دوللىرى، ئىككىنچى قېتىملىق قەرز پۇل سانى 3 مىليون ئامېرىكا دوللىرى ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قەرز پۇلى ئادەتتە جۇڭگونىڭ خام ئەشيا ۋە دېھقانچىلىق مەھسۇلاتلىرى بىلەن قايتۇرۇلۇپ، قايتۇرۇلۇش مەزگىلى بەش يىلدىن 15 يىل، يىللىق ئۆسۈمى ئۈچ پىرسەنت ئىدى.

2-1 - جەدۋەل

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 1937 - يىلىدىن 1941 - يىلىغىچە

جۇڭگوغا بەرگەن ياردىمى

					تۈرى
1937-يىلىدىن 1940-يىلى دېكابىردىن 1939-يىلىغىچە 1941-يىلى يانۋارغىچە تاپشۇرۇلغىنى تاپشۇرۇلغىنى					
پىلاندىكى ئومۇمىي سان (1941-1937)	سانى	پىرسەنتى	سانى	پىرسەنتى	
348	278	80	100	29	بوسباردسانچى ئايرۇپىلان
542	452	83	150	28	كۈرەشچى ئايرۇپىلان
44	100				مەخسۇس ئايرۇپىلان
904					بارلىق ئاب- روپىلان سانى
82					T-26 تىپلىك تانكا
1938 - يىلى مارتتىن بۇرۇن تاپشۇرۇلغان ماللارنىڭ «مۇھىم قىسمى»					
2,118	1,315	62	300	14	ئاپتوموبىل
1,140	960	84	250	22	زەمبىرەك
2,000,000	2,000,000	100	2,000,000	06	زەمبىرەك ئوقى
9720	8300	85	1300	13	پىلىموت
50,000	100,000	50			مىلتىق
180	130	67	18	1	ئوق - دورا (بىرلىكى مىليون)
31,600					ھاۋادىن تاش- لايدىغان بومبا

1937 - 1941 - يىللاردىكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا تاپشۇرغان ھەربىي ئەسلىھەلىرىنىڭ ئەمەلىي سانى 2.1-جەدۋەلدە كۆرسىتىلدى. قەرز پۇل كېلىشىمىنىڭ ئىمزالانغان بىلەن ماللارنىڭ ئەمەلىي تاپشۇرۇلۇشى تامامەن ئوخشاشمايدىغان ئىككى ئىش ئىدى. بىرىنچى قېتىمقى قەرز پۇل كېلىشىمى ئىمزالانغاندىن بۇرۇن، ماللار جۇڭگوغا پاراخوت بىلەن ئەكىلىنەتتى. دەسلەپكى قەرز پۇل كېلىشىمى 1937 - يىلىنىڭ ئاخىرى ۋە 1938 - يىلىنىڭ دەسلەپىدە جۇڭگوغا توشۇلغان ماللارنى ئۆز ئىچىگە ئالاتتى. 1938 - يىلى 7 - ئاي ۋە 1939 - يىلى 6 - ئايدىكى كېلىشىم ئىمزالانغاندا، ئۇنىڭغا ئۇزۇندىن ئۇزۇن بەلگىلىمە قوشۇمچە قىلىنغان بولۇپ، ماللارنىڭ مەخسۇس تۈرى، مىقدارى ۋە قەرز پۇل كېلىشىمىگە ئاساسەن سېتىش باھاسى بەلگىلەنگەنىدى. سېتىش كېلىشىمى تۈزۈلگەن تەقدىردىمۇ، ئالاھىدە ئەشيا لارنى جۇڭگوغا پاراخوت بىلەن توشۇش ياكى توشۇماسلىق بۇ ئىككى تەرەپ مۇناسىۋىتى ۋە خەلقئارا ئاممىنىڭ چەكلىمىسىگە ئۇچرايتتى. بۇنىڭ كېيىنكىسى توغرىسىدا، 1939 - يىلىدىكى سوۋېت - گېرمانىيە ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسىدىن كېيىنكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قاراتقان سىياسىتىنىڭ ئۆزگىرىشى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 1939 - يىلى 8 - ئايدىن بۇرۇنقى ۋە كېيىنكى ياردىمىنى بېلىش تولىمۇ مۇھىم.

1938 - يىلى 10 - ئايدا ياپونىيە ئارمىيىسى گۇاڭجۇنى ئىشغال قىلىشتىن ئىلگىرى سوۋېت ئىتتىپاقى ياردەم قىلغان تەخمىنەن 60 مىڭ توننىچە قورال - ياراغ بىلەن زور تۈركۈمدىكى ماددىي ئەشيا ئاۋۋال گۇاڭجۇ پورتى ئارقىلىق، ئۇنىڭدىن كېيىن تۆمۈريول بىلەن جۇڭگونىڭ غەربىي جەنۇبىدىكى رايونلارغا توشۇلغانىدى. بەزى ماددىي ئەشيا لار قۇرۇقلۇق يولى يەنى سوۋېت ئىتتىپاقى چېگرىسى ئىچىدىكى تۈركىستان - سىبىرىيە تۆمۈر

يولى لىنىيىسىگە جايلاشقان ئالمۇتاننىڭ شىمالىي قىسمىدىكى سارى ئۆزەك ئارقىلىق تەخمىنەن 2925 (1814 ئىنگلىز چاقىرىمى) كىلومېتىر يىراقلىقتىكى لەنجۇغا توشۇلاتتى. سوۋېت ئىتتىپاقىدىكى بىر ئالىمنىڭ تەتقىقاتىغا ئاساسلانغاندا، 1937 - يىلى 10 - ئايدىن 1939 - يىلى 2 - ئايغىچە 5640 ئات ھارۋا جۇڭگو چېگرىسىغا مال توشۇغان، كېيىن بۇ ماللار 5260 دانە ماشىنا بىلەن شىنجاڭغا ئەكىلىنگەن. قىش پەسلى ئىشلەمچىلەر قارنى كۆرەپ سارى ئۆزەك - لەنجۇ تاشيولىنىڭ راۋانلىقىغا كاپالەتلىك قىلغان ھەمدە مىڭلىغان، ئونمىڭلىغان تۆگىلەر يول بويىدىكى تەمىنلەش پونكىتلىرىغا تەمىنات بۇيۇملىرىنى توشۇغان. ۋەھالەنكى لەنجۇغا بارىدىغان تاشيولنىڭ شارائىتى تولىمۇ ناچار بولغاچقا، ترانسپورت ئىقتىدارىنى چەكلەپ قويغانىدى. بۇ توسالغۇلارنى تۈگىتىش ئۈچۈن، ئۈرۈش باشلانغان دەسلەپكى ئىككى يىلدا، جۇڭگونىڭ يۈز مىڭ ئەمگەكچىسى سوۋېت ئىتتىپاقى دۆلەت مۇداپىئە مىنىستىرلىكىدىكى ئوفىستىرلەرنىڭ قوماندانلىقى ئاستىدا شىنجاڭ تاشيولىنى ياسىدى ۋە ئاسزىدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قورال يەتكۈزۈپ بېرىشى جۇڭگو ئارمىيىسى ئۈچۈن ئىنتايىن زور ئەھمىيەتكە ئىگە ئىدى. بۇ قوراللار ئەمەلىيەتتە ياپونىيە ئارمىيىسىنىڭ ئۈرۈشىنىڭ دەسلەپكى بىرنەچچە ئېيىدا ئىگە بولغان ئوت كۈچى ئەۋزەللىكىنى ئاجىزلاشتۇرغانىدى.

1938 - يىلى 3 - ئايدا، سەندۇڭ ئۆلكىسىنىڭ جەنۇبىدىكى تەيئېر جۇاڭدا جۇڭگونىڭ تۇنجى قېتىم ئومۇميۈزلۈك غەلبىسى قازىنىشىغا سوۋېت ئىتتىپاقى بەرگەن مىلىتىقلار بىلەن T - 26 تىپلىق تانكىلارنىڭ ئىنتايىن زور ياردىمى تەڭگەندى. جۇڭگو ئارمىيىسى تەيئېر جۇاڭدا ياپونىيە ئارمىيىسىنىڭ ئىككىنچى سەر خىل دىۋىزىيىسىنى تارمار قىلغانىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ

پولكوۋنىكى ئالېكساندر كارياكىننىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، ئۇ، 1938 - يىلى 5 - ئايدىن 1939 - يىلى 11 - ئايغىچە، جۇڭگو قۇرۇقلۇق ئارمىيىسى قۇرۇلۇش ئەسكىرى قىسىملىرى قوماندانىنىڭ ئالىي مەسلىھەتچىسى بولغان، 1938 - يىلى يازدا ۋۇخەندىكى جىددىي ئۇرۇشتا جۇڭگو ئارمىيىسىنىڭ ئوت كۈچى ئېغىر ۋە يېنىك پىلېموتنىڭ سانى جەھەتتىن ئالغاندا ئەمەلىيەتتە ئۆزىنىڭ دۈشمىنى ياپونىيىدىكىدىنمۇ ئۈستۈن ئورۇندا تۇرغان، ياپونىيە ئارمىيىسى پەقەت ھاۋا ئارمىيىسى، برونېۋىك ۋە زەمبىرەكچى قىسىملار جەھەتتىلا ئۈستۈنلۈكنى ئىگىلىگەن. 1939 - يىلى 12 - ئايدا T-26 تىپلىق 15 تانكىدىن تەشكىللەنگەن بىر تارماق ئەترەت جەنۇبتىكى گۇاڭشى ئۆلكىسىنى مۇۋەپپەقىيەت بىلەن قوغداشتا ئىنتايىن مۇھىم رول ئوينىغانىدى.

خۇددى 1932 - يىلى ئەنگلىيىدىن سېتىۋېلىنغان ئالتە توننىلىق ۋىك تانكىسىغا ئوخشاش، T-26 تىپلىك تانكىمۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 30 - يىللاردىكى ئاساسلىق ئۇرۇش تانكىلىرىنىڭ بىرى ئىدى. تەخمىنەن ئىشلەپ چىقىرىلغان 120 مىڭ تانكىنىڭ نۇرغۇنى جۇڭگو، ئىسپانىيە، نومۇغىن ۋە فىنلاندىيەگە ھۇجۇم قىلىنغان قىش پەسلىدىكى ئۇرۇشلاردا ئىشلىتىلگەنىدى. بۇ تانكىنىڭ ئېغىرلىقى توققۇز توننا، سائەتلىك سۈرئىتى 20 كىلومېتىر (12 ئىنگىلىز چاقىرمى) ھەمدە تېلېگرافى بار بولۇپ ئۇ 40 گرادۇسلىق يانتۇلۇقلارغا چىقالايتتى، جۇڭگوغا ئەكىلىنگەن T-26 تىپلىق 82 تانكىنىڭ كۆپىنچىسىدە زەمبىرەك مۇنارىسى يوق بولۇپ، ئۇنىڭغا ئاغزى 45 مىللىمېتىرلىق بىر زەمبىرەك بىلەن ئاغزى 7.62 مىللىمېتىرلىق ئىككى پىلېموت ئورنىتىلغانىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى مۇتەخەسسسى مارشال گىرىگورى ژوكوۋنىڭ قارشىچە، T-26 تىپلىق تانكا كالانىي، قوغدىنىش ئەقىدىدارى

ئاجىز، بۇزۇلغاق بولۇپ جەڭگىۋارلىقى كۈچلۈك ئەمەس ئىدى. ئەمما، بۇ تانكا تاكى 1931 - يىلىنىڭ ئوتتۇرا مەزگىلىدە گېرمانىيە برونېۋىك قىسىملىرىغا دۈچ كەلگەندىلا ئاندىن سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسى بىلەن ئالدىنقى سەپتە جەڭگە قاتناشتى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ئەكەلگەن ئايروپىلانلىرىنىڭ سۈپىتى تەكشى ئەمەس بولۇپ، ئىقتىدارى ئەلا بولغان 1-16 كۈرەشچى ئايروپىلان بىلەن 2-SB بومباردىمانچى ئايروپىلان ھەمدە كونىراپ كەتكەن 15-1 تىپلىق قوش قاناتلىق كۈرەشچى ئايروپىلان بار ئىدى. 1938 - يىلى 2 - ئاينىڭ 14 - كۈنىگىچە، كەم بولغاندىمۇ 16-1 تىپلىق كۈرەشچى ئايروپىلاندىن ئون ئالتىسى جۇڭگوغا ئەكەلگەن ئىدى. بۇ ئايروپىلان 1933 - يىلى 12 - ئايدا تۇنجى قېتىم سىناق تەرىقىسىدە ئۇچقاندىن كېيىن، دۇنيادىكى بىرىنچى دەرىجىلىك يالاڭ قانات كۈرەشچى ئايروپىلانغا ئايلاندى؛ شۇنداقلا بۇ ئايروپىلانغا بىمالال سوزۇلىدىغان ۋە يىغىلىدىغان كۆتۈرۈلۈش ۋە قونۇش جازىسى ئورۇنلاشتۇرۇلغان. ئىدى. بۇ ئايروپىلان تۇنجى قېتىم ئىسپانىيەدە تاكى 1943 - يىلى يازغىچە سوۋېت ئارمىيىسى تەرىپىدىن ئالدىنقى سەپتە ئىشلىتىلدى. 1938 - يىلىدىكى قوش ماتورلۇق 2-SB تىپىدىكى بومباردىمانچى ئايروپىلانمۇ ئەلا ئىقتىدارلىق ئايروپىلان بولۇپ، ئۇنىڭدا ئۈچ نەپەر ئايروپىلان خادىمى بولاتتى ۋە ئەڭ يىراق ئۇچۇش مۇساپىسى 1200 كىلومېتىر (745 ئىنگلىز چاقىرىمى) سائەتلىك ئەڭ يۇقىرى ئۇچۇش سۈرئىتى 412 كىلومېتىر (255 ئىنگلىز چاقىرىمى)، يۇقىرىغا ئۆرلەش چېكى 9510 مېتىر (31200 ئىنگلىز چېكى)، بىر قېتىمدا قاچىلايدىغان بومبىسى 600 كىلوگرام (1320 قاداق) ئىدى. بۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەقىقەتەنمۇ ئالدىنقى قاتاردىكى بومباردىمانچى ئايروپىلانى ئىدى. سوۋېت ئارمىيىسى 1938 -

يىلى ۋە 1939 - يىلىدىكى سوۋېت ئىتتىپاقى يىراق شەرق چېگرا توقۇنۇشىدا بۇ ئايروپىلاننى ئۆز ئالدىغا ئىشلىتىپ ياپونىيىگە زەربە بەرگەندى. فىنلاندىيە بىلەن بولغان قىشتىكى ئۇرۇشىمۇ مۇشۇ ئايروپىلان ئىشلىتىلگەندى. ھالبۇكى يەنە بىر تەرەپتىن 15 - 1 تىپلىك قوش قاناتلىق ئايروپىلانلارنىڭ ئىقتىدارىنىڭ ياپونىيىنىڭ كۆپ ساندىكى ئايروپىلانلىرىنىڭ ئىقتىدارىدىن تۆۋەنلىكى جۇڭگودا ئىنتايىن تېزلىك بىلەن ئىسپاتلىنىپ قالدى. خۇددى ئىسپانىيىگە ئوخشاش جۇڭگومۇ ئاساسلىق كۈچلۈك دۆلەتلەر ياسىغان يېڭى قوراللار سىستېمىسىنى پايدىلىق سىناق مەيدانى بىلەن تەمىنلىدى.

بۇ مەزگىلدە سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا يەنە سوۋېت قىزىل ئارمىيىسىنىڭ ئەڭ مۇنەۋۋەر ھەربىي ئوفىتسىرلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان تەخمىنەن 1500 ھەربىي مەسلىھەتچى ئەۋەتتى.

1938 - يىلىنىڭ ئاخىرى، سوۋېت ئىتتىپاقى ئىلچىخانىسىنىڭ ھەربىي كاتتېبىشىسى بولۇپ تەيىنلەنگەن گېنېرال گىرگورىي ژوكوۋ كېيىنكى كېلىپ نومغىندا ياپونىيە ئارمىيىسىنى تارماقلىغان ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشىدىكى مەشھۇر مارشالىغا ئايلانغاندى. كېيىنكى چاغلاردا ستالىننىڭ مۇداپىئە ئۇرۇشىغا قوماندانلىق قىلغان گېنېرال ۋاسىلى سويىكوۋ كېيىنكى چاغلاردا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مارشالى بولغان گېنېرال پ، ئې بازىسكى ۋە ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ دەسلەپكى مەزگىلدە قىزىل ئارمىيىسىنىڭ مەشھۇر دالا ئارمىيىسى قوماندانى بولغان پولكوۋنىڭ ئاندىرى ئا. ۋېلاسوۋلارمۇ بۇ مەزگىلدە جۇڭگودا تۇرۇشلۇق ھەربىي مەسلىھەتچىلەر ئىدى. خۇددى ئىسپانىيىگە ئوخشاش جۇڭگومۇ سوۋېت ئوفىتسىرلىرىنىڭ تەجرىبە مەيدانىغا ئايلانغاندى.

1938 - يىلى 6 - ئايدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تۇنجى ئالىي

مەسلىھەتچىلەر ئۆمىكى جۇڭگوغا كەلگەن، ئەينى چاغدا گېرمانىيىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى مەسلىھەتچىلەر ئۆمىكى جۇڭگودىن ئايرىلغانىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ ھەربىي مەسلىھەتچىلىرى گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنىڭ ئەڭ ئالىي شتابى بىلەن ھەرقايسى رايونلارغا تەقسىم قىلىندى. ئۇلار زەمبىرەك، برونېۋىك، تەرجىمە، قۇرۇلۇش، خەۋەر - ئالاقە، ئاخبارات، ھاۋادىن مۇداپىئەلىنىش ۋە ئۇچقۇچىلىق قاتارلىق ساھەلەرنىڭ مۇتەخەسسسىلىرى ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بىر تەتقىقات ماتېرىيالىدا كۆرسىتىلىشىچە، 1939 - يىلى 2 - ئايغىچە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جەمئىي 3665 نەپەر «ھەربىي مۇتەخەسسسى» جۇڭگودا خىزمەت قىلغان. بۇ سان سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ پىدائىي ئۇچقۇچىلىرىنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇشى مۇمكىن. بۇ سانلارنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، سوۋېت ئىتتىپاقى مەسلىھەتچىلىرىنىڭ جۇڭگو ئارمىيىسىنىڭ جەڭگىۋارلىقىنى زور دەرىجىدە ئۆستۈرگەنلىكى تولىمۇ روشەن ئىدى. ئالايلىق، پولكوۋنىك كارياكىن تەكىتلىگەن نىقابلىنىش ئۇسۇلىنى ئىشلىتىش ۋە يوشۇرۇن جايدىن ئوت ئېچىش، ئۇنىڭ جۇڭگو ئارمىيىسىنىڭ ئۇرۇش قىلىش ئۇسۇلىغا قوشقان ئىككى چوڭ تۆھپىسى ئىدى.

بىراق، سوۋېت ئىتتىپاقى مەسلىھەتچىلىرىنىڭ مەسئۇلىيىتى پەقەت تېخنىكا مەسلىسى بىلەنلا چەكلىنەتتى، چېرپانوۋدەك ئاز ساندىكى مەسلىھەتچىلەر بۇنىڭ سىرتىدا ئىدى، چېرپانوۋ 1939 - يىلىدىكى ۋۇخەننى قايتۇرۇۋېلىش ئۇرۇشىنى ئېلىپ بېرىش توغرىسىدا تەكلىپ بېرىپ مۇھىم رول ئوينىغان. سوۋېت ئىتتىپاقى مەسلىھەتچىلىرى مەسلىھەتچىلىكتىن سىقىپ چىقىرىلغان يەردە، ئۇلارنىڭ سىياسىي مەسلىلەر ئۈستىدىكى مۇھاكىمىگە قاتنىشىشىدىن ئېغىز ئاچقىلى بولمايتتى. بۇ جەھەتتىن، 30 - يىلاردىكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئوينىغان

رولى 1923 - 1927 - يىللاردا گومىنداڭ بىلەن ھەمكارلاشقان مەزگىلدىكى ئوينىغان رولىغا باققاندا تېخىمۇ زور چەكلىمىگە ئۇچرىغانىدى. بۇنداق چەكلىمە جياڭ جېيشىنىڭ ھەمكارلىشىشىنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ غەربى بىلەن ھەرىكىتىگە بولغان كۆز قارىشىنى كۆرسىتىپ بېرىشتى. جياڭ جېيشى موسكۋا بىلەن دىپلوماتىيە ۋە ھەربىي جەھەتتىن ھەمكارلىشىشىغا تەرەددۇت قىلغانىمۇ، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو ئىسلاھاتىغا مەدەت بېرىدۇ دېگەندىن يەنىلا قاتتىق گۇمانلاندى، دەل شۇنداق بولغاچقا، ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ پائالىيەتىنى خېلىلا تاز دائىرە ئىچىدە چەكلەپ قويدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىدىكى ئەڭ گەۋدىلىك تۈر ئاۋىئاتسىيە ئىدى. 1937 - 1938 - يىللاردا دۇنيا قوراللىرى قۇرۇقلۇق ۋە ھاۋا ئۇرۇشى بىلەن يىراق مۇساپىلىنىڭ ستراتېگىيىلىك بومباردىمان ئۆزئارا بىرلەشتۈرۈلگەن دەۋرگە ئەمەلىي قەدەم قويغانىدى ياپونغا قارشى ئۇرۇش پارتلاشتىن ئىلگىرى، جۇڭگو گومىنداڭ ھۆكۈمىتى ئىتالىيە ۋە ئامېرىكىدىن ياردەم سوراپ، ئۆزىنىڭ ئىقتىسادىي ھالەتتىكى ھاۋا ئارمىيىسىنى راۋاجلاندۇرماقچى بولدى. ياپونىيىنىڭ ھەربىي ئايروپىلانلىرى بۇ ھاۋا ئارمىيە كۈچىنى كۆك ئاسماندىن ئىنتايىن تىزلىك بىلەن قوغلاپ چىقاردى. جياڭ جېيشى جەڭگىۋارلىقى كۈچلۈك بىر ھاۋا ئارمىيىسى قۇرۇشنى تەلپ قىلىپ ئىتتىپاقىدىشى سوۋېت ئىتتىپاقىدىن جىددىي ياردەم سورىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى ئايروپىلان، ئايروپىلان سايمانلىرى، ھاۋا ئارمىيە بازىسىغا كېرەكلىك پۈتۈن خادىملارنى بېرىشكە ماقۇل بولدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمى بىلەن شىنجاڭنىڭ دىخۇا (ئۈرۈمچى) ۋە غۇلجا (ئىلى) ھەمدە سچۈەننىڭ چېڭدۇ شەھەرلىرىدە ئاۋىئاتسىيە مەكتىپى قۇرۇلۇشقا باشلىدى. سوۋېت

ئارمىيىسىنى تېلېگراف، ماي قاچىلاش ساندۇقى، ئايروپىلان مېيى ۋە ئايروپىلاندا ئىشلىتىلىدىغان قورال دېگەندەك ئۈسكۈنىلەر بىلەن تەمىنلەش ئۈچۈن گەنسۇ ئۆلكىسىنىڭ لەنجۇ شەھىرىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ چوڭ تىپتىكى ھاۋا ئارمىيە بازىسى قۇرۇلدى.

سوۋېت ئىتتىپاقى يەنە جۇڭگوغا ئۆزى بەرگەن ئايروپىلانلارنى ھەيدەيدىغان پىدائىي ئۇچقۇچىلارنىمۇ ئەۋەتتى. بۇ پىدائىي خادىملار ئادەتتە مۇستەقىل ھاۋا ئارمىيە گەۋدىسى بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئۆز ئالدىغا كوماندىرى، ئايروپىلان خادىملىرى ۋە ئارقا سەپ تەمىناتى بار ئىدى. ئۇلار ئاددىي كىيىم كىيگىنى بىلەن ھاۋا ئارمىيە ئۇنۋانىنى يەنىلا ساقلاپ قالغانىدى. ئۇلار سوۋېت ئىتتىپاقىغا قايتسا مۇكاپاتلىناتتى. سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇچقۇچىلىرى جۇڭگودا ئادەتتە ئالتە ئاي ئىشلەيتتى، ھەر قېتىمدا 200 - 300 ئۇچقۇچى كېلەتتى. جۇڭگودا جەمئىي 2000 ئۇچقۇچى ئىشلىگەن بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە مۇھىم رول ئوينىغان مۇنەۋۋەر ئۇچقۇچىلار ئىدى. ئۇلار ياپونىيىنىڭ 986 ئايروپىلاننى ئېتىپ چۈشۈرۈپ، ياپونىيە ئارمىيىسىنىڭ ئەركىن ئۇچۇشىنى چەكلەپ، ياپونىيە بازىسى بىلەن ئالاقە يوللىرىنى ئۈنۈملۈك بومباردىمان قىلغان (كەم دېگەندە تەيۋەنگە قارىتىلغان بىر قېتىملىق تۇيۇقسىز ھاۋا ھوجۇمىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ)، شۇ ئارقىلىق جۇڭگو ئەسكەرلىرى بىلەن جۇڭگو ئارمىيىسىنىڭ شىنجاڭنى زور دەرىجىدە ئۆستۈرگەنىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 200 دىن ئارتۇق ئۇچقۇچىسى جۇڭگودا قۇربان بولدى، ئۇلارنى خاتىرىلەش يۈزىدىن 50 - يىللاردا، ۋۇخەندە خاتىرە مۇنارىسى ئورنىتىلدى.

1937 - يىلى 11 - ئايدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تۇنجى

تۈركۈم پىدائىي ئۇچقۇچىلىرى شۇيچۇ بىلەن لەنجۇغا يېتىپ كەلدى. ئۇزۇن ئۆتمەي، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 16-1 تىپلىق 23 كۈرەشچى ئايروپىلانى بىلەن SB-2 تىپلىق 20 بومباردىمانچى ئايروپىلاندىن تەشكىللەنگەن ئايروپىلان ئەترىتى نەنجىنگە قونۇپ، ۋۇخەن مۇداپىئەسىگە ئۆز ۋاقتىدا ياردەم بېرىلدى، 40 ئايروپىلان نەنچاڭغا (جياڭشى ئۆلكىسى) ئورۇنلاشتۇرۇلدى، چاڭشا ۋە خېڭياڭ (خۇنەن ئۆلكىسى) ۋە گۇاڭجۇ (گۇاڭدۇڭ ئۆلكىسى) لاردىمۇ سەپلەنگەن ھاۋا ئارمىيىسىنىڭ ئۇچقۇچىلار ئەترىتى بار ئىدى.

1938 - يىل 4 - ئاينىڭ 29 - كۈنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇچقۇچىلىرى بىلەن ئايروپىلانلىرى، ئىككىسىنچى دۇنيا ئۇرۇشىدىن بۇرۇنقى ئەڭ ئاخىرقى بىر قېتىملىق ھاۋا ئۇرۇشىدا مۇھىم رول ئوينىدى. جۇڭگو - سوۋېت ئوفېتسىرلىرى ساماۋى پادىشاھ يۇرىنىڭ تۇغۇلغان كۈنىدە ياپونىيە ئارمىيىسىنىڭ ۋۇخەنگە ھاۋادىن تۇيۇقسىز ھۇجۇم قوزغاش ئېھتىمالىنى نەزەردە تۇتۇپ، مۇنداق بىر ھىيلە ئىشلەتكەندى. 4 - ئاينىڭ 28 - كۈنى قۇرۇقلۇقتا ئىشلەيدىغان خىزمەتچى خادىملار ماشىنا بىلەن ئاشكارە يۆتكەپ كېتىلدى ھەمدە ھاۋا ئارمىيىسىنىڭ مۇھاپىزەت ئوتتۇرا ئەترىتىمۇ ۋۇخەندىن ئايروپىلان بىلەن كېتىپ قالدى، بۇ ھەرىكەتلەر ھەققىدىكى ئاخباراتنى ياپونىيە جاسۇسلىرىغا ئۇققۇزغاندىن كېيىن ئايروپىلان ۋە ياردەمگە كەلگەن قىسىملار ئەتراپتىكى تەييارلاپ قويۇلغان بازىغا كېچىلەپ ئاستا - ئاستا قايتىپ كېلىشكە باشلايدۇ، ئەتىسى ياپونىيىنىڭ بومباردىمانچى ئايروپىلانلىرى يېتىپ كەلگەندە جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى بىرلىشىپ تەدبىر قوللىنىدۇ. دە، ياپونىيە ئون ئايروپىلاندىن ئايرىلىدۇ.

8 . سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمى ۋە جۇڭگونىڭ ئەمەلدارلار سورۇنى

1937 - يىلىدىن 1939 - يىلىغىچە ، جۇڭگونىڭ ياردەمگە بولغان غايەت زور ئېھتىياجى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى بەرگەن چەكلىك ياردەم ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەت تۈپەيلىدىن جۇڭگو- سوۋېت ئىتتىپاقداشلىقى كەسكىنلىشىۋەردى . بۇ تۈپ مەسىلە جۇڭگونىڭ ئەمەلدارلىق سورۇنىنىڭ تارقاقلىقى ۋە ئۇنىڭ ئۈنۈمنىڭ تۈۋەنلىكى تۈپەيلىدىن تېخىمۇ مۇرەككەپلىشىپ كەتتى . بۇنىڭدىن تاشقىرى ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قورال سېتىپ بېرىش توغرىسىدىكى سۆھبىتى بىلەن جۇڭگو- سوۋېت مۇناسىۋىتىنىڭ شەكىل جەھەتتىن ئۆزگىرىشى زىچ مۇناسىۋەتلىك ئىدى .

ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى سەككىز ئېيىدا ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردەم بېرىش لايىھىسى ئەمەلىيەتتە خېلىلا قالايمىقان بولغانىدى . جياڭ جېشى جياڭ تىڭفۇ بىلەن ياك جېي ئىككىلىنىڭ ئوخشاش تىپتىكى قوراللار ياردىمى توغرىسىدىكى سۆھبەتكە مەسئۇل قىلدى ۋە شۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋىتى دوستانە بولمىغان بۇ ئىككى ئادەم ئارقىلىق ئۆزئارا پاراللېل بولغان ئىككى يولنى ئاچتى . جياڭ جېشى جياڭ تىڭفۇ بىلەن ياك جېيغا بەرگەن تېلېگراممىسىدا يېڭى ياردەم سوراش تەلىپىنى قايتا - قايتا ئوتتۇرىغا قويدى . ئۇنىڭ موسكۋادا تۇرۇشلۇق ۋەكىلىگە بەرگەن بۇ يوليورۇقىدا روشەن ھالدىكى بىتاقەتلىك بار ئىدى .

1937 - يىلى 11 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ، ياك جېي جياڭ جېيشىغا تېلېگرامما ئارقىلىق ئەسلىمە يوللاپ ، ئۆزىنىڭ ستالىن بىلەن قىلغان سۆھبىتىنى تەپسىلىي بايان قىلدى . ئۇ مۇنداق دېگەندى : سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا ياردەم قىلىپ ھەر خىل

ئېغىزلىق زەمبىرەكلەرنى ئىشلەپ چىقىراالايدىغان بىر قورال - پاراغ زاۋۇتى، دەسلەپكى ھەربىر ئايدا 50 ئايروپىلان ئىشلەپ چىقىراالايدىغان ئايروپىلان زاۋۇتى قۇرۇپ بېرىشنى خالايدۇ. ئەمما بۇ ئايروپىلانلارنىڭ ماتورى سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ئەكىلىنىشى كېرەك (بۇ دەل كېيىنكى چاغلاردا جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدە تولىمۇ مەشھۇر بولغان شىنجاڭ دىخۇا ئايروپىلان زاۋۇتىنىڭ ئالدىنقى گەۋدىسى ئىدى). بۇ مەسىلە كىتابنىڭ ئالتىنچى بابىدا بايان قىلىنىدۇ). ستالىن يەنە شەنشى، سىچۈەن ۋە شىنجاڭنىڭ نېفىت مەھسۇلاتىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش ئۈچۈن، جۇڭگوغا نېفىت مۇتەخەسسسلرى ئەۋەتىش بىلەن نېفىت ئۈسكۈنىلىرى بېرىشكە ماقۇل بولدى. شۇنداق قىلىپ، بىرنەچچە ئاي ئىچىدىلا، جۇڭگو بۇ نېفىتلىكلەر ئىشلەپ چىقارغان نېفىت بىلەن ئۆز ئېھتىياجىنى قاندۇراالايدىغان بولىدۇ. تېلېگراممىدا يەنە ستالىننىڭ جۇڭگو ئەنگلىيە، ئامېرىكا، فرانسىيە ۋە گېرمانىيىدىن ھەربىي ياردەم ئېلىشى كېرەك، ئەگەر بۇ دۆلەتلەر ياردەم بېرىشنى خالايدىغان بولسا دەپ قارايدىغانلىقىمۇ ئېيتىلغانىدى.

جياڭ جېيىشنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىگە بولغان ئېھتىياجى بارغانسېرى كۈچەيمەكتە ئىدى. 8 - ئاينىڭ 28 - كۈنى، جياڭ جېيىش سوۋېت ئىتتىپاقىدىن 200 كۈرەشچى ئايروپىلان، ئېغىر تىپلىق 100 زەمبىرەك ياردەم قىلىشنى تەلەپ قىلدى. 12 - ئاينىڭ 10 - كۈنىگە كەلگەندە، جياڭ جېيىش ياك جېيىغا نەچچە يۈز قوش ماتورلۇق كۈرەشچى ئايروپىلان بىلەن ئايروپىلان ماتورىنى ياساشقا كېتىدىغان ماتېرىياللار ۋە 100 تانكا، 60 زېنت پىلىموت 300 زەمبىرەك سېتىۋېلىشنىڭ يولىنى قىلىش توغرىسىدا يوليورۇق بەردى. 12 - ئاينىڭ ئاخىرىدا، جياڭ جېيىش سوۋېت ئىتتىپاقىدىن يىگىرمە دۈنۇزىيىنىڭ پۈتۈن ئەسلىھەسىنى ياردەم قىلىشنى تەلەپ قىلىش توغرىسىدا ياك جېيىغا

بۇيرۇق بەردى، يەنە كېلىپ بۇ ئەسلىھەلەر ئۈچ ئاي ئىچىدە توشۇلۇپ بولۇشى، بۇنىڭدىن باشقا 15 ئايروپىلان بىر ئاي ئىچىدە كەلتۈرۈلۈشى كېرەك ئىدى. 1 - ئاينىڭ 5 - كۈنى جياڭ جېيشى ياكى جېيغا يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا تولۇقلىما بۇيرۇق بېرىپ، ئۇنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدىن تېخىمۇ كۆپ ئېغىر زەمبىرەك، تانكىغا قارشى زەمبىرەك ۋە پىلىموتلارنى ئېلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى قورال - ياراغ بىلەن تەمىنلىگەن 20 دىۋىزىيىگە بېرىشنى تەلەپ قىلدى. 1 - ئاينىڭ ئاخىرىدا، جياڭ جېيشى ياكى جېيغا سوۋېت ئىتتىپاقىدىن 30 مىڭدىن 50 مىڭغىچە تاپانچە ياردەم قىلىشنى تەلەپ قىلىش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى.

1938 - يىلىنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىگە كەلگەندە، جۇڭگو ئېھتىياجلىق بولغان ياردەم مىقدارىنىڭ جېدەللەپ ئېشىشى ۋە سوۋېت ئىتتىپاقى بەرگەن ياردەمنىڭ نامۇۋاپىق ئىشلىتىلىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ ياردەم بېرىش توغرىسىدىكى تەلپىنى قوبۇل قىلالمايدىغان ھالەتكە چۈشۈرۈپ قويدى. ياكى جېي 1 - ئاينىڭ 22 - كۈنىدىكى تېلېگراممىسىدا جياڭ جېيشىغا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا سوۋېت ئىتتىپاقىسى بەرگەن قورال - ياراغلارنى توشۇيدىغان ۋە جۇڭگونىڭ خام ئەشىلىرىنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئېلىپ قايتىدىغان ترانسپورت پاراخوتلىرىدىن ئانچە رازى ئەمەسلىكىنى يوپۇتۇپراق ئاشكارىلىدى. ياكى جېي سوۋېت ئەمەلدارلىرى جۇڭگو جۇڭگوغا مال توشۇيدىغان ئىككىنچى پاراخوتنىڭ ماللىرىنى تاپشۇرۇۋالغانلىقىنى ئېنىق ئىسپاتلاشتىن بۇرۇن پاراخوت ئىجارىگە ئېلىشنى خالىمايدۇ دەيدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ نۇقتىدىكى ئىنتايىن زور دىققەت - ئېتىبارى ئېنىق ئەمەس ئىدى. ئەمما، سوۋېت ئىتتىپاقى ياردەمگە بەرگەن نەرسىلەرنى جۇڭگونىڭ تاپشۇرۇۋالغان - تاپشۇرۇۋالمايغانلىقىنى بىلمەي تۇرۇپمۇ جۇڭگونىڭ خىيانەتچى ئەمەلدارلىرى ياردەمگە بېرىلگەن ماددىي ئەشىلارنى پۇۋ دېمەي يالماۋېتىدىغان ئەھۋاللار ھەمىشە يۈز بېرىپ تۇراتتى.

سوۋېت ئىتتىپاقى ياردەمگە-بەرگەن ماددىي ئەشيانى بىر تەرەپ قىلىشقا مەسئۇل بولغان بەزى مۇھىم ۋەكىللەرنىڭ ئاشكارا خىيانەت قىلىشىدىن ئىبارەت بۇ پاكىت سوۋېت ئىتتىپاقىنى جۇڭگونىڭ دەردىگە دەرمان بولۇش ئىمكانىيىتىدىن مەھرۇم قىلىپ قويغانىدى. مەسىلەن، 1939 - يىلىنىڭ دەسلەپىدە، باش ئەلچى ياكى جىيى فرانسىيە بىلەن بولغان ئېغىر، قانۇنسىز قورال سودىسىغا كىرىپ قالدى، جياڭ تىڭفۇ: ياكى جىيى سوۋېت ئىتتىپاقىدىن قورال سېتىۋالغاندا، باشتىن - ئاخىر ئىشەنچسىز ئادەملەرنى ئىشلەتتى ھەمدە چۇڭچىڭغا يالغان دوكلات يازدى دېگەندى. ياكى جىيى يەنە بىر ياۋروپالىق يەھۇدىي مۇساپىرغا جۇڭگونىڭ چېگرىدىن كىرىش تەستىقنامىسىنى سېتىش سۈپىقىستىگىمۇ كىرىپ قالغانىدى. چۇڭچىڭ بۇ ئىشلارنى تەكشۈرۈش ئۈچۈن دىپلوماتىيە مىنىستىرلىكىنىڭ بىر مۇئاۋىن مىنىستىرىنى موسكۋاغا ئەۋەتتى. 1939 - يىلى 6 - ئايدا دىپلوماتىيە مىنىستىرلىكى ياكى جىيىنى چاقىرتىۋېلىشنى قارار قىلدى. ھالبۇكى، ياكى جىيىنىڭ ئورنىغا نامزات تاللاش تەسكە چۈشكەچكە ياكى جىيىنى چاقىرتىۋېلىش كەينىگە سۆزلىپ كەتتى. ياكى جىيى تاكى 1940 - يىلى 4 - ئايدا چۇڭچىڭنىڭ سوۋېت، فىنلاندىيە قىشلىق ئۇرۇشىغا قاراتقان سىياسىتىگە قارشى چىقىپ خىزمىتىدىن ئىستىپا بەرگەنگە قەدەر باش ئەلچى سۈپىتىدە موسكۋادا تۇرۇۋەردى. ۋەھالەنكى، ياكى جىيى ۋەزىپىسىدىن ئايرىلىشتىن ئىلگىرى سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئۆزىنىڭ ھۆكۈمەتكە قارشى تۇرۇشىنى قوللاپ - قۇۋۋەتلەشكە كۆندۈرۈپ، ئۆزىنىڭ خىزمىتىنى ساقلاپ قالماقچى بولدى. 1939 - يىلى ياكى جىيى ئۆزىنىڭ پات يېقىندا چاقىرتىلىپ ئەكەپتىلىدىغانلىقىدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن ۋوروشىلوۋدىن ياردەم سوراپ، مەن جۇڭگودىكى چېغىمدا باشتىن - ئاخىر جياڭ جىيىشىغا بويىسۇندۇم، سوۋېت ئىتتىپاقىدىكى ۋەزىپەم بولسا پەرمانبەردارلىق ۋە ۋوروشىلوۋقا

ئەگىشىش بولدى دەپ جار سالدى. ئېيتىلىشىچە، ياك جېينىڭ جۇڭگولۇق تەرجىمانى بۇ سۆزلەرنى تەرجىمە قىلىشىنى رەت قىلغاندا، ياك جېينىڭ چىڭ تۇرۇشى بىلەن بۇ سۆزلەر ئىينەن تەرجىمە قىلىنغان، بۇ بىر كىچىككىنە قىستۇرما چۇڭچىڭدا شاخخوغا ئايلىنىپ كەتكەندى. ئىنتايىن روشەنكى، جۇڭگو - سوۋېت ھەمكارلىقىدا ياك جېينىڭ قولىدىن ھېچقانداق ئىش كەلمەيتتى.

رەت تەرتىپىدىكى ئامىللارمۇ جۇڭگو - سوۋېت سۆھبىتىنىڭ ئوڭۇشلۇق ئېلىپ بېرىلىشىغا تەسىر يەتكۈزۈپ تۇراتتى. سۇن كې بىلەن ياك جېي بىر تەرەپتىن سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭگوغا ياردەم بېرىش مەسىلىسى توغرىسىدا سۆھبەتلەشسە، يەنە بىر تەرەپتىن يارىزدا ئۆتكۈزۈلۈۋاتقان جۇڭگو - فرانسىيە ئورتاق خەۋپسىزلىك شەرتنامىسى توغرىسىدىكى سۆھبەتكە قاتنىشاتتى. خام خىيالغا تولۇپ تاشقان بۇنداق تىرىشچانلىقلار سۇن كې بىلەن ياك جېينى 1938 - يىلىنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە، موسكۋا بىلەن پارىژ ئارىسىدا ئۈزۈلمەي قاتناپ تۇرۇشقا مەجبۇر قىلغانىدى. لېكىن بۇنداق قاتناپ تۇرۇشلار موسكۋا سۆھبىتىدىكى قىيىنچىلىقلارنى زور دەرىجىدە كۆپەيتىۋەتكەندى. بەزىلەر ھەتتا قىياسەنلا زېرىكەرلىك موسكۋادا تۇرغاندىن پارىژدا تۇرغان كۆڭۈللۈك بولۇشى مۇمكىن دېيىشكەندى.

1937 - يىلىنىڭ ئاخىرقى مەزگىلىدە، جياڭ جېيشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ نارازىلىقىغا ئىنكاس بىلدۈردى ۋە سۇن كېنى موسكۋا سۆھبىتىگە ئەۋەتىپ، جۇڭگو - سوۋېت ياردەم مۇناسىۋەتىنى تەرتىپكە سالدى. بۇنىڭدىن كېيىنكى بىر يېرىم يىل ئىچىدە، سۇن كې سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ياردەم بېرىش مەسىلىسى توغرىسىدىكى ھەمىشە جەڭگى - جېدەل بولىدىغان سۆھبىتىدە جاك جېيشى ئۈچۈن ئەندىشە - ئازابىنى تۈگىتىپ بېرىدىغان قابىل ياردەمچىگە ئايلاندى. سۇن كې سوۋېت

ئىتتىپاقى رەھبەرلىرى بىلەن ئالاقە قىلىشتا ياكى جېدىنىمۇ ئامەتلىك بولۇپ، ئۇنىڭ تىرىشچانلىقلىرى نۇرغۇن قېتىم-ھالاكەت گىردابىغا بېرىپ قالغاندا سۇڭ كى قاتمال ۋەزىيەتنى بۇزۇپ تاشلىغانىدى. سۇن كى بىلەن ستالىن تۇنجى قېتىم 2-ئاينىڭ 4 - كۈنى كۆرۈشكەن بولۇپ، ئۇ چاغدا بۇ ئىككىيلەن ھاراق ئىچكەچ تاكى تۈن نىسبىگىچە سۆھبەتلەشكەندى. 2 - ئاينىڭ 25 - كۈنى سۇن كى جياڭ جېيشىغا بەرگەن ئۇزۇن تېلېگراممىسىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەم تۈرلىرى توغرىسىدىكى قايغۇ - ھەسرەتنى قىسقىچە بايان قىلدى. سۇن كى دوكلات قىلىپ: ستالىن ئۈگمەس - پۈتمەس ھەر خىل تەلەپلەرنى قاندۇرۇشقا كۈچى يەتمەيدىغانلىقىنى ھېس قىلماقتا، ئۇنىڭ ئۈستىگە ستالىن ئىككى تەرەپ قورال سېتىپ بېرىش توغرىسىدىكى ئومۇمىي كېلىشىم ئىمزالاپ قەرز بۇلىنىڭ ئاخىرقى چېكى بەلگىلىنىشى كېرەك دەپ قارىماقتا دېدى.

بۇنىڭدىن باشقا جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقىغا «ئىمكانىيەت يار بەرگەن چەك» تە خام ئەشيا چىقىرىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قورال - ياراغلىرى بىلەن ئالماشتۇرۇشى كېرەك ئىدى. جۇڭگو بۇنداق ھەرىكەت ئارقىلىق ئۆزىنىڭ سەمىمىيىتىنى ئىسپاتلىغاندىلا ئاندىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا تېخىمۇ كۆپ ياردەم بەرگۈسى كېلەتتى. سۇن كى يەنە دوكلات قىلىپ، تەكرارلانما ئالاقە يوللىرىدىن ساقلىنىش كېرەك. ئەگەر جۇڭگونىڭ موسكۋادا تۇرۇشلۇق ئەلچىخانىسىنىڭ ئاتتاشسى جۇ شىنڭ بۇيرۇق بويىچە ئالاھىدە مەسلىھەت توغرىسىدا سۆھبەت ئۆتكۈزۈمەكچى بولسا، ئۇ چاغدا، بۇ سۆھبەتكە قول تىقىش توغرىسىدا ياكى جېيگىمۇ بۇيرۇق بەرمەسلىك كېرەك، ئۇنىڭ ئۈستىگە ھەربىي ئىشلارغا ئائىت مەسلىھەتلەرنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باش ئەلچىسى بىلەن ئەمەس بەلكى ئۇنىڭ ۋەخەندىكى ئاتتاشسى بىلەن مۇھاكىمە قىلىش كېرەك دېدى.

سۇن كې ئەڭ ئاخىرىدا دوكلات قىلىپ: گەرچە مۇشۇنداق ئىختىلاپلار بولسىمۇ ستالىن يەنىلا 500 مىڭ ئامېرىكا دوللىرى قەرز بېرىشكە ماقۇل بولدى، دەدى. 3 - ئاينىڭ 1 - كۈنى بۇ كېلىشىم ئىمزالىنىپ ئۇزۇن ئۆتمەي سۇن كې پارىژغا كەتتى. ياك جېي سۇن كې موسكۋادىن كەتكەندىن كېيىن، جياڭ جېيىنىڭ 1 - ئاينىڭ 5 - كۈنىدىكى تېلېگراممىسى بويىچە، 1938 - يىلى 3 - ئاينىڭ 12 - كۈنى جۇڭگونىڭ تەلەپلىرى توغرىسىدىكى ئۇزۇندىن ئۇزۇن بىر تىزىملىكنى ۋوروشىلوۋقا تاپشۇردى. ياك جېيىنىڭ نېمە ئۈچۈن سۇن كې بىلەن چېكىلىشىمىغا ئىلھام بولدى ۋە نېمە ئۈچۈن ئۆز تەلەپلىرىنى سۇن كې موسكۋادىن كەتكەندىن كېيىنلا ئاندىن ئوتتۇرىغا قويغانلىقىنى قاراڭغۇ ئىدى. بەلكىم ياك جېي بىلەن سۇن كېنىڭ خۇسۇسىي مۇناسىۋىتى كەسكىنلەشكەن بولۇشىمۇ ۋە بەلكىم ياك جېي سۇن كېدىنمۇ كۆپ ۋە يۇقىرى سەۋىيىدىكى ياردەمىنى قولغا كەلتۈرەلەيمەن دەپ ھېس قىلغان بولۇشىمۇ مۇمكىن ئىدى، ئەمما ئۇنىڭ بۇ نەتىجىلەردىن سۇن كې بىلەن ئورتاق بەھرىمەن بولۇشىنى ئويلىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

ياك جېيىنىڭ تەلپىگە ۋوروشىلوۋنىڭ قايتۇرغان ئىنكاسى ياك جېيىدىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمى توغرىسىدىكى لايىھىنى ھەقىقىي يوسۇندا تەرتىپكە سېلىشنى تەلەپ قىلىشتىن ئىبارەت بولدى. ياك جېي 3 - ئاينىڭ 15 - كۈنى جياڭ جېيىغا بەرگەن تېلېگراممىسىدا ۋوروشىلوۋنىڭ تەرتىپكە سېلىش توغرىسىدىكى ئوخشاشمىغان تۈرلەر بويىچە ئۈچ مۇستەقىل توختام تۈزۈش، ھەر بىر توختام ئوخشاشمىغان قەرز تۈلەش تۈرلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئېلىش، سوۋېت ئىتتىپاقى قەرز پۇلىنىڭ خېلى بىر قىسمى جۇڭگونىڭ خام ئەشياى بىلەن ئەمەس سۈپەتلىك ماللار ئارقىلىق قايتۇرۇلۇشى كېرەك دېگەن تەشەببۇسلىرىنى بايان قىلدى، ۋوروشىلوۋ بۇ مۇۋاپىق، چۈنكى

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ماددىي ئەشياسىنى جۇڭگوغا ئىنتايىن تېزلىك بىلەن يەتكۈزۈش ئۈچۈن سوۋېت ئىتتىپاقى ئىنتايىن زور بەدەل تۆلەيدۇ دېگەندە چىڭ تۇردى. بۇنىڭدىن باشقا، ۋوروشلوۋ يەنە سوۋېت ئىتتىپاقى چەت ئەللەردىن ھەمىشە تاشقى پېرېۋوت خەجلەپ ھەربىي لازىمەتلىكلەرنى سېتىۋالدىغان بولغاچقا جۇڭگونىڭ بۇنداق قىلىشى ئەقىلگە مۇۋاپىق دەيدى.

ۋوروشلوۋ سوۋېت ئىتتىپاقى ياردىمىنى تەڭشەشنىڭ ئومۇمىي پرىنسىپى توغرىسىدا ئۇۋال زۆرۈر تېپىلغانلىرىنى تۆلەش چارىسى ھەققىدە كېلىشىمگە كېلىپ تۇرۇپ، ئاندىن جۇڭگوغا بېرىلىدىغان ياردەمنىڭ كۆلىمىنى كېڭەيتىش مەسلىسىنى مۇھاكىمە قىلساق دېگەندە چىڭ تۇردى. ئۇ ياكى جېيىغا، ئالايلىق، ئەسلىدە جۇڭگوغا بېرىش قارار قىلىنغان 120 ئايروپىلاننىڭ ماتورى تاپشۇرۇلۇشتىن ئىلگىرى جۇڭگو نەق پۇل تۆلىشى كېرەك، ئەگەر جۇڭگو بۇنىڭدىن كېيىن سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ھەر قانداق بىر ياردەمنىڭ سانىنى كۆپەيتىشىنى تەلەپ قىلماقچى بولسا، ئۇ چاغدا ئۇ بۇ ھەقتىكى تەپسىلىي تەلەپلەرنى ئوتتۇرىغا قويۇشى كېرەك. سوۋېت ئىتتىپاقى «ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە جۇڭگوغا ياردەم قىلىدۇ»، «پەقەت شۇنداق قىلغاندىلا ئاندىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆزىنىڭ ئۇرۇشقا تەييارلىق قىلىشىغا توسقۇن بولمايدۇ» دەيدى. ۋوروشلوۋ كەلگۈسىدە بېرىلىدىغان ياردەمنىڭ دائىرىسى ھەققىدە توختىلىپ ئىككى يىل ئىچىدە 500 مىليون يۈەن ياردەم قىلىش ئويلىنىپ بېقىشقا بولىدىغان مۇۋاپىق سان دەپ كۆرسەتتى. جياڭ جېيىشى ياكى جېيىنىڭ تېلېگراممىسىنى تاپشۇرۇۋالغان كۈنى، سۇن زېۋېننىڭ شياڭگاڭدىن ئەۋەتكەن تېلېگراممىسىنىمۇ تاپشۇرۇۋالدى، ئۇ تېلېگراممىسىدا جۇڭگوغا ياردەم قىلىنغان 65 يېنىك تىپتىكى بومباردىمانچى ئايروپىلان بېسىلغان پاراخوت تاكى جۇڭگو توختام بويىچە مەدەنلەرنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاپشۇرغانغا

قەدەر كېچىكىدىكەن، دېدى.

1938 - يىل 3 - ئاينىڭ 21 - كۈنى، يەنى جياڭ جېيشى ۋوروشىلوۋ ئوتتۇرىغا قويغان تەكلىپىنى دوكلات قىلغان ياك جېينىڭ تېلېگراممىسىنى تاپشۇرۇۋېلىپ ئالتە كۈندىن كېيىن، ۋوروشىلوۋقا جاۋاب بېرىپ؛ جۇڭگو ياپونىيە بىلەن سۈلھى قىلىشى مۇمكىن دېگەننى سەل - پەل پۇراتتى، ئۇ: مەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ئاۋۋال 50 تىن 60 قىچە بومباردىمانچى ئايروپىلان بېرىشىنى ئۈمىد قىلمەن، دېدى. ئۇ يەنە «بۇ ئىش جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئورتاق مەنپەئەتلىگە ئالاقىدار»، مەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بىزنىڭ قىيىن شارائىتىدا جەڭ قىلالماي قېلىشىمىزغا قول قوشتۇرۇپ قاراپ تۇرمايدىغانلىقىغا ئىشىنىمەن، دېدى.

جياڭ جېيشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمىنىڭ ئومۇمىي مىقدارى توغرىسىدا ۋوروشىلوۋ ئېيتقان سوۋېت ئىتتىپاقى 500 مىليون يۈەن ياردەم بېرىدۇ دېگەن تەكلىپىگە ماقۇل بولغان بولسىمۇ، لېكىن بۇنىڭ بەشتىن بىر قىسمىغا قۇرۇقلۇق ئارمىيە ئەسلىھەلىرىنى، بەشتىن ئۆت قىسمىغا ئايروپىلان سېتىۋېلىشتا چىڭ تۇردى. بۇنىڭدىن باشقا بۇ قەرز پۇل ھەر يىلى 50 مىليونلۇق جۇڭگو ماددىي ئەشياسى ئارقىلىق پۈتۈنلەي تۆلەپ تۈگىتىلىشى كېرەك ئىدى (جەمئىي ئون يىل ئىچىدە). ۋوروشىلوۋ جياڭ جېيشىنىڭ مۇرەسسە قىلماسلىق پوزىتسىيىسى بىلەن ئۇ پۇراتقان ياپونىيە بىلەن سۈلھى قىلىشتىن ئىبارەت قىستاش ئۇسۇلىغا دەرھال ئىنكاس قايتۇردى. ئۇ ياك جېيىغا 1937 - يىل 10 - ئاينىڭ 24 - كۈنىدىن 1938 - يىل 2 - ئاينىڭ 14 - كۈنىگىچە جۇڭگوغا توشۇلغان سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بارلىق قورال - ياراغلىرىنىڭ تىزىملىكىنى تاپشۇرۇپ، ئۇنىڭدىن بۇ تىزىملىكنى كۆرۈپ چىقىشنى ۋە ئۇنىڭغا قول قويۇشنى تەلەپ قىلدى. ياك جېي

تىزىملىكىنى جاۋاب ئورنىدا ۋوروشلوۋۇقا تاپشۇرۇپ بەردى - دە،
 ئۆزىنىڭ تىزىملىكىنى كۆرۈپ چىققانلىقىنى ھەمدە ئۇنىڭدا «چاتاق
 يوق» لۇقىنى ئېيتتى. جۇ شەينىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، ياك
 جېي ۋۇخەنگە قايتىپ كېلىپ جۇڭگو تاپشۇرۇۋالغان ماللارنى
 ئەمەلىيلەشتۈرۈشتىن ئىلگىرى بۇ تىزىملىككە ئىمزا قويۇشنى
 خالىمىغانىدى. قانداق سەۋەب بولۇشىدىن قەتئىينەزەر،
 ئىشقىلىپ ياك جېينىڭ تىزىملىككە قول قويغۇسى كەلمىگەنىدى.
 ۋوروشلوۋ ياك جېيغا ئۇنىڭ 3 - ئاينىڭ 12 - كۈنى ئوتتۇرىغا
 قويغان بىر قەدەم ئىلگىرىلىگەن ھالدىكى تەلپىگە سوۋېت
 ئىتتىپاقىنىڭ بېرىدىغان جاۋابى جۇڭگونىڭ بۇ ئۈچ تىزىملىكىنى
 قوبۇل قىلىش ئەھۋالىغا ئاساسەن بەلگىلىنىدۇ دەپ ئۇقتۇردى.
 بۇ ئۈچ تىزىملىك ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى ئالتە ئېيىدا سوۋېت
 ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ياردەم قىلغان ماددىي ئەشيانىنىڭ
 تۈرلەر بويىچە تەپسىلىي جەدۋىلى بولۇپ ئۇنىڭ ئومۇمىي سانى
 2-2 - جەدۋەلدە بېرىلدى.

ۋوروشلوۋ جۇڭگو تەرەپتىن تەپسىلىي تىزىملىك تۈزۈپ
 چىقىپ ماللارنى تاپشۇرۇۋالغانلىقىنى دەلىللەشنى تەلەپ قىلدى.
 ياك جېي 3 - ئاينىڭ 22 - كۈنى جياڭ جېيشىغا يوللىغان
 تېلېگراممىسىدا ۋوروشلوۋنىڭ بۇنداق قىلىشىدىكى سەۋەبلەرنى
 ئىزاھلاپ كۆرسەتتى. ياك جېي ۋوروشلوۋنىڭ بۇ ئىشلارغا
 كۆڭۈل بۆلۈشىدىكى سەۋەب يوللانغان ماللارغا ئۇنىڭ شەخسەن
 ئۆزى مەسئۇل بولۇشى كېرەك ئىدى، دېدى. 20 دىۋىزىيىنىڭ
 قورال - ياراغلىرى جۇڭگوغا كېمە بىلەن توشۇپ كېلىنگەن
 بولسىمۇ، لېكىن ھەق تۆلەش چارىسى ھەققىدە كېلىشىم
 تۈزۈلمىگەنىدى. ۋوروشلوۋ جۇڭگو ھۆكۈمىتى قورال - ياراغ
 سېتىۋېلىنغان بۇ 600 مىليون پۇلنى قاچان ۋە قانداق تۆلەشنى
 سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتىگە ئۇقتۇرۇشتىن ئىلگىرى «ياردەم

بېرىشنى داۋاملىق مۇھاكىمە قىلالمايدۇ» دېدى. كەلگۈسىدىكى ياردەم ھەققىدە بولسا ۋوروشلوۋ ئەۋۋىلەم قەرز پۇلىنىڭ سانى بىلەن تۆلەش چارىسىنى ھەل قىلىش كېرەك دەپ ھېسابلىدى. موسكۋا بىلەن بولغان مۇناسىۋەتتىكى بۇ بوھراننى نەزەردە تۇتۇپ جياڭ جېيىشى شۇ چاغدا پارىژدا تۇرۇۋاتقان سۇن كېغا موسكۋاغا قايتىپ كېلىپ ياك جېيىغا ياردەملىشىش ھەققىدە بۇيرۇق بەردى. سۇن كې بۇيرۇق بويىچە موسكۋاغا قايتىپ كەلدى. روشەنكى ئۇ ۋوروشلوۋ ئوتتۇرىغا قويغان ئۈچ تىزىملىك ھەققىدىكى مەسىلىنى ھەل قىلالايتتى. سۇن كې 1938 - يىل 5 - ئاينىڭ 29 - كۈنى جياڭ جېيىغا يوللىغان تېلېگراممىسىدا دوكلات قىلىپ: ئىككىنچى قېتىملىق قەرز پۇل سۆھبىتى موسكۋادا ئۆتكۈزۈلدىغان بولدى، ستالىن قەرز پۇل بېرىش ھۆججىتىگە ياك جېيىنىڭ ئىمزا قويۇشىغا ماقۇل بولدى، دېدى. 6 - ئاينىڭ ئاخىرىدا كېلىشىم تۈزۈلۈپ، جۇڭگونىڭ ئىككىنچى قېتىملىق قەرز پۇلغا سېتىۋالدىغان ئەسلىھىلىرىنىڭ ئومۇمىي مىقدارى بەلگىلەنگەن بولسىمۇ، لېكىن موسكۋا بۇ كېلىشىمگە دەرھال ئىمزا قويمىدى. چۈنكى سۇڭ زىنۋېن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا كىرگۈزۈلگەن ماللىرىنىڭ تىزىملىكىنى موسكۋاغا تېخىچە تاپشۇرۇپ بەرمىگەنىدى. جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەربىي قەرز پۇلىنى خەم ئەشيا ئارقىلىق تۆلىمەكچى بولغان بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ خام ئەشيا مىقدارىدىن نارازى ئىدى.

1938 - يىل 7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ئىككىنچى قېتىملىق جۇڭگو - سوۋېت قەرز پۇل كېلىشىمى ئىمزالاندى، ۋەھالەنكى، ئالاھىدە ئەسلىھىلەرنى تاپشۇرۇش كېلىشىمى تۈزۈش سەل كەينىگە سۈرۈۋېتىلدى.

7 - ئاينىڭ 10 - كۈنى جياڭ جېشى تېلېگرامما ئارقىلىق ياك جېدىدىن نېمە ئۈچۈن ئىككىنچى قېتىملىق مال سېتىۋېلىش توختامى ئىمزالانمىغانلىقىنى سۈرۈشتۈردى ۋە ياك جېنىڭ تاكى مال سېتىۋېلىش توختامى ئىمزالانغىچە موسكۋادا قېلىپ سۆھبەتكە قاتنىشىشى ھەمدە ماددىي ئەشيالارنى تاپشۇرۇۋېلىش تەزىملىكى تەييارلاش ھەققىدە بۇيرۇق بەردى. تۆت كۈندىن كېيىن، جياڭ جېشى ئىمكانقەدەر ۋاقىتنى سوزماسلىق ھەققىدە ستالىن بىلەن ۋوروشىلوۋغا بىۋاسىتە مۇراجىئەت قىلدى. جياڭ جېشى ستالىنغا يوللىغان تېلېگراممىسىدا: جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشى ئاچقۇچلۇق باسقۇچقا كىردى، جۇڭگو كۈرەشچى ئايروپىلان، بومباردىمانچى ئايروپىلان ۋە ئوق - دورغا جىددىي موھتاج، سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ نەرسىلەرنى ئىمكانقەدەر تېز يەتكۈزۈپ بېرەلمەدۇ - يوق؟ سوۋېت ئىتتىپاقى قورال - ياراغنى بىر كۈن بالدۇر تاپشۇرسا، جۇڭگونىڭ غەلىبىگە بولغان ئۈمىدى بىر ئۇلۇش ئاشىدۇ، دېدى.

7 - ئاينىڭ 25 - كۈنى، جياڭ جېشى ياك جېدىدىن تېلېگرامما ئارقىلىق ئۆزىنىڭ بۇ پىكرىنى ستالىنغا يەتكۈزگەن - يەتكۈزمىگەنلىكىنى سۈرۈشتە قىلدى ھەمدە ياك جېدىدىن تەپسىلىي دوكلات تەييارلاپ، قورال - ياراغ سېتىۋېلىش توختامى ئىمزالاشنىڭ نېمە ئۈچۈن كېچىككەنلىكى ھەققىدە چۈشەنچە بېرىشنى تەلەپ قىلدى. ياك جې 8 - ئاينىڭ 2 - كۈنى جاۋاب تېلېگرامما يوللاپ، تېخنىكا مەسىلىسى روشەن توسالغۇ بولۇۋاتىدۇ، ئالدىنقى مىساللارغا ئاساسلانغاندا كېلىشىمگە تولۇق ھوقۇقلۇق ۋەكىل ئىمزا قويدۇ، مەن بولسام پەقەت بىر ئالاقىچى ۋەكىلمەن، خالاس دەپ كۆرسەتتى.

1937 - يىلى 8 - ئاينىڭ 17 - كۈنى ۋۇخەن ئۇرۇشى تازا

جىددى بولۇۋاتقاندا، جياڭ جىبىشى ستالىس بىلەن ۋوروشلوۋتىن ياردەم تەلەپ قىلدى، جياڭ جىبىشى: جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشى ھەل قىلغۇچ باسقۇچقا كىردى، جۇڭگو توختامدا بەلگىلەنگەن ستراتېگىيەلىك ماددىي ئەشيا لارغا تولمۇ مۇھتاج، دەدى. جياڭ جىبىشى ماددىي ئەشيا لارنى سۇيىلەپ: بۇ ماددىي ئەشيا لار 9 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا شياڭگاڭغا يېتىپ كېلىشى كېرەك. چۈنكى 9 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا ياپونىيە ۋۇخەنگە پۈتۈن كۈچى بىلەن ھۇجۇم قىلىشى مۇمكىن دەدى. جياڭ جىبىشى ستالىنغا: بۇ ئۇرۇش ياپونغا قارشى ئۇرۇشتىكى ھەل قىلغۇچ ئۇرۇش، شۇنداقلا شەرقىي ئاسىيا تىنچلىقىنىڭ مۇھىم بۇرۇلۇش نۇقتىسى بولۇپ قالىدۇ، دەدى. ئاخىرى، 8 - ئاينىڭ 20 - كۈنى جۇڭگونىڭ موسكۋادا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى جياڭ جىبىشىغا دوكلات قىلىپ: موسكۋا جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدىن سىتىۋالدىغان ستراتېگىيەلىك ماددىي ئەشيا لار توغرىسىدىكى قىممىتى بىر مىليارد ئىككى يۈز مىليونلۇق بۇيرۇتمىسىنى قوبۇل قىلدى، دەدى. بۇيرۇتمىنىڭ مەزمۇنى 2-3.

موسكۋا جياڭ جىبىشىنىڭ توختامدا بەلگىلەنگەن ماددىي ئەشيا لارنى ئىمكانقەدەر تېز تاپشۇرۇش توغرىسىدىكى تەلپىنى روشەن ھالدا قاندۇرغانىدى. 10 - ئاينىڭ 13 - كۈنى ياڭ جىي دوكلات قىلىپ: ئىككىنچى مەزگىللىك توختامدا بەلگىلەنگەن قىسمەن ماددىي ئەشيا لار پاراخوت بىلەن شياڭگاڭغا يەتكۈزۈلىدۇ، پاراخوت ھازىر ئودېسسا بىلەن ئوكرائىنادا مەل قاپلىماقتا، چوڭ تىپتىكى ماددىي ئەشيا لار يەنى ئايروپىلانلار ماشىنا بىلەن يەتكۈزۈلىدۇ، دەدى.

2-2-جەدۋەل

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بەرگەن ياردىمى

(1938. 2. 14 — 1937. 10. 24)

باھاسى (دوللار)	سانى	تۈرى
3760000	94	I-16 تىپلىق كۆرەشچى ئايروپىلان (ئاق قاناتلىق)
2170000	62	I-15 تىپلىق كۆرەشچى ئايروپىلان (قوش قاناتلىق)
6820000	62	SB يېنىك تىپتىكى بومباردىمانچى ئايروپىلان
1440000	6	TB-3 ئېغىر تىپتىكى بومباردىمانچى ئايروپىلان
2100000	60	N-15 تىپلىق كۆرەشچى ئايروپىلان (قوش قاناتلىق)
417500	13	YT تىپلىق مەشق ئايروپىلان
12009956		ئايروپىلان ماتورى، زاپچاس، ئوق - دورىلىرى
448000	400	5-38 تىپلىق ئاپتوموبىل
994936	130	قورال - ياراغ، ئوق - دورا (ئاغزى 37 ۋە 45 مىللىمېتىر)
1042387	20	ئاغزى 76 مىللىمېتىرلىق زىنن توپ ۋە ھاۋادىن مۇداپىئەلىنىش قوراللىرى
2120840	82	سىمسىز رادىئو ئۈسكۈنىسى ۋە زاپچاسلار سەپلەنگەن T-26 تىپلىق تانكا
6492800	240	قورال - ياراغ، ئوق - دورا (ئاغزى 76 ۋە 45 مىللىمېتىر)
3178810		زەمبىرەك
1017500	1880	پىلىموت ۋە ئوق
311800		ھەربىي ئىنشاتانلار
54547		پول سېلىش
2987853		باشقۇرۇش، نۆمۇرىيول ۋە باشقا ئىشلار ئۈچۈن كەتكەن خىراجەت
47262929		جەمئىي

2.3 جەدۋەل

1938 - يىلى 8 - ئايدىكى سېتىۋېلىش

كېلىشىمنىڭ مەزمۇنى

سانى	تۈرى
120	يېنىك تىپتىكى بومباردىمانچى ئايروپىلان
10	ئېغىر تىپتىكى بومباردىمانچى ئايروپىلان
220	كۈرەشچى ئايروپىلان
100	مەشق ئايروپىلان
200	زاپاس ئايروپىلان ماتورى
200	تېز قۇراشتۇرۇشقا بولىدىغان كۈرەشچى ئايروپىلان
100	زېنت پىلىموت
1000000 دوللار	ئايروپىلان ياساش ئۈسكۈنىلىرى
500000 دوللار	ئايروپىلان مەشق ئۈسكۈنىلىرى
2500000 دوللار	زاپاس زاچاسلار

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قەرز پۇل بېرىش توغرىسىدىكى ئۈچىنچى قېتىملىق سۆھبىتى 1939 - يىلى 3 - ئايدا باشلاندى. خۇددى ئىلگىرىكى مەزگىلدىكى قەرز پۇل سۆھبەتلىرىگە ئوخشاش بۇ قېتىمقى سۆھبەتمۇ ئوڭۇشلۇق بولمىدى. روشەنكى، سۇن كې ئۈچىنچى قېتىملىق قەرز پۇلنىڭ ئومۇمىي پرىنسىپىنى تۈزدىيۇ تەپسىلاتلارنى ياكى جېپىنىڭ بىر تەرەپ قىلىشىغا تاشلاپ بېرىپ، ئۆزى پارىژغا كەتتى. نەتىجىدە، ياكى جېپى يەنىلا سۆھبەتنى باشقا چىقىرىلمىدى، بەلكىم بۇنىڭدا ئۇنىڭ شەخسىيىتى يەنە توسقۇنلۇق پەيدا قىلغان بولۇشى مۇمكىن. ئەينى چاغدا جياڭ جېپىنىڭ

مەسلىھەتچىلىك ئورگىنىدا ئىشلىگەن ئادەمنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، سۇن كې 1939 - يىلى باھاردا موسكۋادا تۇرغان مەزگىلدە، جياڭ جېشىغا قىلغان دوكلاتىدا ياك جېنى قاتتىق ئەيىبلەنگەنىدى. سۇن كې: سوۋېت ئىتتىپاقى ئەمەلدارلىرى بىلەن سۆھبەت قىلىۋاتقان مەزگىلدە ياك جېي بەكمۇ ھاكاۋۇرلۇق قىلغاچقا سوۋېت ئىتتىپاقى رەھبەرلىرى ئۇنى بىزىمۇ يافتۇرمىدى، دېدى. سۇن كې دوكلات قىلىپ: ياك جېي ئۆزىنىڭ باش ئەلچىلىك سۈپىتىنى ساقلىماي «كۆڭۈل ئېچىش پائالىيەتلىرى» بىلەن شوغۇللاندى، ئۇنىڭ ئۈستىگە تولىمۇ شاللاقلىق قىلىپ كەتتى، دېدى.

جياڭ جېشى سۇن كېدىن يەنە ياردەم تەلەپ قىلىپ، ئۇنىڭغا پارىژدىن موسكۋاغا بېرىپ ياك جېيغا ياردەملىشىش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى. سۇن كې موسكۋاغا باردى. 5 - ئاينىڭ 14 - كۈنى سۇن كې جياڭ جېشىغا دوكلات قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۆزىنىڭ ۋوروشلوۋ ۋە مولوتوۋلار (مولوتوۋ 1939 - يىلى 5 - ئاينىڭ 5 - كۈنى لىۋىنوۋنىڭ ئورنىغا دىپلوماتىيە مىنىستىرى بولغان) بىلەن قىلغان سۆھبىتى ئاساسىدا جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىغا مۇتلەق ھالدا داۋاملىق ياردەم قىلىدۇ، دېدى. ئۇ دوكلات قىلىپ، يەنە مۇنداق دېدى: سوۋېت ئىتتىپاقى سىياسەت يۆنىلىشىنى ئۆزگەرتتى دېگەن پىتىنە - ئىغۋالار قىلچە ئاساسسىزدۇر.

كۈتۈلمىگەندە، سۇن كې ئۈمىدۋارلىق بىلەن دوكلات قىلىپ ئىككى كۈن ئۆتكەندىن كېيىن، سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپ ياردەم بېرىش ھەققىدىكى سۆھبىتىنى تۇيۇقسىزلا توختاتتى. بۇ سۇن كېغا توپمۇ توغرا ئوچۇق ھاۋادىكى گۈلدۈرماما بولۇپ تۇيۇلدى، ئۇنىڭ 5 - ئاينىڭ 16 - كۈنى جياڭ جېشىغا ئەۋەتكەن تېلېگراممىسى مۇشۇنداق ئىدى. سۇن كې دوكلات قىلىپ: شۇ كۈنى چۈشتىن بۇرۇن مەن ۋوروشلوۋ بىلەن قانائەتلىنەرلىك

سۆھبەت قىلغاندىم، سۆھبەتنىڭ ئوزۇلۇپ قېلىشىدىكى سەۋەب شۇكى، جۇڭگونىڭ موسكۋادا تۇرۇشلۇق ئەلچىخانىسىدىكى «بەزى كىشىلەر» جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئىمكانقەدەر تېزلىك بىلەن جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىغا قاتنىشىشنى تەلەپ قىلدى» دەپ پىتىنە - ئىغۋا تاراتتى، دەدى. سۇن كې ھەقىقىي سەۋەب مۇشۇ بولۇشى مۇمكىن دەپ گۇمانلىناتتى ۋە سۆھبەتنىڭ ئوزۇلۇپ قېلىشىدىكى ھەقىقىي سەۋەبىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو بىلەن قىلمۇۋاتقان سۆھبەتنىڭ ئەينى ۋاقىتتا خۇپىيانە ئۆتكۈزۈلۈۋاتقان سوۋېت - ئەنگلىيە سۆھبىتىگە تەسىر يەتكۈزۈپ قويۇشىدىن ئەنسىرىۋاتقانلىقىدا ئىكەنلىكىگە ئىشەنەتتى. ئەمدى قارىغاندا سۇن كېنىڭ پەرىزى خانا پەرزەنتى. ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ نارازىلىقى راست بولسا، ئۇ چاغدا، كىشىنىڭ ئوغىسىنى قاينىتىدىغان بۇنداق پىتىنە - ئىغۋالار سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قەھرى - غەزىپىنى قوزغىۋېتەلەيتتى - دە، موسكۋا ياپونىيە بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىدە ئىغۋاگەرلىك ۋە تەھدىت ئىچىدىن ئوڭۇشلۇق بىر يول تېپىپ چىقىشقا مەجبۇر بولغان بولاتتى. نومغىن توقۇنۇشى يۇقىرى پەللىگە چىقىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىغا قاتنىشىشى مۇمكىن دەپ تۇرغاندا، بۇ پىتىنە - ئىغۋالار شەك - شۈبھىسىزكى يول قويغىلى بولمايدىغان ئىغۋاگەرلىك دەپ قارالغانىدى.

جياڭ جېيشى 1939 - يىلى 5 - ئاينىڭ 16 - كۈنى موسكۋا سۆھبەتنىڭ توختىغانلىقىدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، بىر مەزگىل پارىژغا قايتىپ تۇرغان ياكى جېيىغا: موسكۋاغا قايتىپ بېرىپ، سۆھبەتنىڭ نېمىشقا توختىغانلىقىنى ئېنىقلاش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى. جياڭ جېيشى 5 - ئاينىڭ 24 - كۈنى يەنە ستالىنغا بىۋاسىتە تېلېگرامما يوللاپ سۆھبەتنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى تەلەپ قىلدى. ئۇ مۇنداق دەدى: «مەن سىزنىڭ ئادالەت تۇيغۇسىغا باي ئىكەنلىكىڭىزگە، ئۇششاق - چۈششەك

ئىختىلاپلار تۈپەيلىدىن مۇتلەق تەۋرىنىپ قالمايدىغانلىقىڭىزغا ۋە جۇڭگونىڭ تاجاۋۇزچىلىققا قارشى مۇقەددەس ئۇرۇشىغا تاكى ئۇ غەلبە قىلغانغا قەدەر پۈتۈن كۈچىڭىز بىلەن ياردەم قىلىدىغىنىڭىزغا قاتتىق ئىشىنىمەن». جياڭ جېيشىنىڭ كۆڭۈل بۆلۈۋاتقىنى جۇڭگونىڭ ياپون تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ئۇرۇشى ئەۋج ئېلىپ پەلەككە يەتكەن باسقۇچتا ستالىن جۇڭگوغا قورال - ياراغ بېرىشنى تەزلىتەمدۇ - يوق دېگەن مەسىلە ئىدى.

جياڭ جېيشىنىڭ بىۋاسىتە ستالىندىن ياردەم تەلەپ قىلىشى ۋە نومغىن رايونى ۋەزىيىتىنىڭ كۈنساين يامانلىشىشى، سۆھبەت ئۈچۈن مۇئەييەن ئۈنۈم پەيدا قىلدى. ئۈچىنچى قېتىملىق قەرز پۇل كېلىشىمى ئاخىرى 1939 - يىل 6 - ئاينىڭ 10 - كۈنى ئىمزالاندى. بۇ كېلىشىمنىڭ قەرەلى 1939 - يىل 7 - ئاينىڭ 1 - كۈنىدىن 1941 - يىل 7 - ئاينىڭ 1 - كۈنىگىچە بولۇپ ئۆسۈمى ئۈچ پىرسەنت ئىدى ۋە 1941 - يىلىدىن باشلاپ جۇڭگونىڭ دېھقانچىلىق مەھسۇلاتلىرى بىلەن خام ئەشيانىڭ ئارقىلىق تۆلىنىشىكە باشلايتتى.

ئۈچىنچى قېتىملىق قەرز پۇل كېلىشىمى ئىمزالىنىپ ئالتە كۈندىن كېيىن، موسكۋادا يەنە بىر يېڭى سودا شەرتنامىسى ھاسىل قىلىنىپ، جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىككى تەرەپلىك ھەمكارلىق مۇناسىۋىتى تېخىمۇ مۇستەھكەملەندى. بۇ شەرتنامىدە بەلگىلەنگەن ھەمكارلىق بىر تەرەپتىن سودا تەرەپتىكى ھەمكارلىق، يەنە بىر مۇھىم تەرەپتىن ئاخبارات خىزمىتىگە ئالاقىدار ھەمكارلىق ئىدى. سۇن كې سوۋېت ئىتتىپاقى ئەمەلدارلىرىغا بىر سودا كېلىشىمى لايىھىسىنى سۈندى. سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ لايىھىنىڭ مەزمۇنىنى كېڭەيتتى، بۇ مەزمۇن دېڭىز بويىدىكى شاڭخەي، ۋۇخەن، نىيەنجىن، گۇاڭجۇ ۋە ئىچكى ئۆلكىلەردىكى لەنجۇ قاتارلىق شەھەرلەردە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سودا ئورگانلىرىنى قۇرۇشنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالاتتى. لەنجۇنى

ھېسابقا ئالمىغاندا، يۇقىرىدا بايان قىلىنغان شەھەرلەرنىڭ ھەممىسىلا ياپونىيىنىڭ ئىشغالىيىتىدىكى شەھەرلەر ئىدى. شۇڭا، ستراتېگىيىلىك ئەھمىيەتكە ئىگە جۇڭگو - سوۋېت سودىسىدىن ئېيتقاندا، بۇ شەھەرلەر سودا مەركىزلىك رول ئوينىيالمىدى. ئەمما، سوۋېت ئىتتىپاقى سودا ۋەكىللىرى دىپلوماتىك كەچۈرۈم قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە ئىدى - جۈملىدىن ئۆز دۆلىتىنىڭ جۇڭگودىكى ئورگانلىرى بىلەن مەخپىي شىفىر ئارقىلىق ئالاقىلىشىشكە ھوقۇقلۇق ئىدى، كېيىن ئۇلار تۈزىتىلگەن سودا كېلىشىمىدە بۇ بەلگىلىمە بار ئىدى. ئۇلار شۇ ئارقىلىق ياپونىيىنىڭ جۇڭگودىكى پائالىيەتلىرىنى كۆزىتىلەيتتى ۋە ئۆز دۆلىتىگە دوكلات قىلالايتتى، بۇنداق قانۇنىي ھەرىكەتكە ياپونىيىنىڭ چىشىنى چىشلەكتىن باشقا ئامالى يوق ئىدى. چۈنكى ئۇ جۇڭگو - ياپونىيە ئارىسىدا ئۇرۇش مەۋجۇت ئەمەس، بۇ توقۇنۇش «ئۇرۇش» ئەمەس، بەلكى «ۋەقە» دېگەن قاراشتا چىڭ تۇراتتى. ئىشغالىيەت ئاستىدىكى نەتىجىدە تۇرۇشلۇق گېرمانىيىنىڭ بىر دىپلوماتىيە ئەمەلدارى ياپونىيىنىڭ بۇنداق پەرقلەندۈرۈشىنى مەسخىرە قىلىپ: ياپونىيە بىرىنچى دۇنيا ۋەقەسىگە قاتناشقان دېگەندى (بىرىنچى دۇنيا ئۇرۇشىنى دېمەكچى - خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلغۇچىدىن).

جياڭ جىيىشى ئۈچىنچى قېتىملىق قەرز پۇل كېلىشىمى ئىمزالىنىشى بىلەنلا قورال - ياراغنى تېزلىك بىلەن تاپشۇرۇشنى تەلەپ قىلىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا يەنە ھەيدەكچىلىك قىلغىلى تۇردى. 7 - ئايدا، جياڭ جىيىشى ياك جىيىغا تېلېگرامما ئەۋەتىپ ئۇنىڭدىن ئۆزىنىڭ تەشەببۇسىنى ۋوروشلوۋغا يەتكۈزۈشنى تەلەپ قىلدى. ئۇ مۇنداق دېدى: خەلقئارا ۋەزىيەت كۈنسېرى كەسكىنلىشىۋاتىدۇ، جۇڭگو قورال - ياراغقا جىددىي موھتاج بولۇۋاتىدۇ، ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوراللىرى ياۋروپادا ئۇرۇش پارتلاپ قېلىشتىن ئىلگىرى جۇڭگوغا يۆتكەپ كېلىنمىسە

ئۇ چاغدا، قوراللارنى ئەكىلىپ بېرىش تېخىمۇ تەسكە توختايدۇ. ناۋادا بۇنداق ئەھۋال يۈز بېرىپ قالسا، جۇڭگونىڭ تەمىناتى بىلەن قايتۇرما ھۇجۇمغا ئۆتۈش پىلانىغا ئېغىر تەسىر يېتىدۇ. ئاخىرىدا، جياڭ جېشى سوۋېت ئىتتىپاقى قوراللىرىنىڭ جۇڭگوغا يېتىپ كېلىدىغان ئېنىق ۋاقتىنى سۈرۈشتە قىلدى. گەرچە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 1939 - يىلى 6 - ئايدا بەرگەن قەرز پۇلى ئالدىنقى بەرگەن ئىككى قېتىملىق قەرز پۇلىنىڭ يىغىندىسىدىن ئۈچتىن بىر ئۆلۈش كۆپ بولسىمۇ، لېكىن بۇ قەرز پۇل بېرىش كېلىشىمى ئۆتكەندىكىدەك ئۇنداق ساداقەتلىك بىلەن ئىجرا قىلىنمىدى. 1940 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيە مۇناسىۋىتىنىڭ ياخشىلىنىشى ۋە ياپونىيە - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنىڭ يامانلىشىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قاراتقان سىياسىتىدە غايەت زور ئۆزگىرىشلەرنىڭ كېلىپ چىقىشىغا سەۋەب بولدى، شۇنىڭ بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىۋاتقان ياردىمى ئۈزۈلۈپ قالدى. يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، سوۋېت ئىتتىپاقى بەرگەن قەرز پۇللىرىنى خام ئەشيا ۋە دېھقانچىلىق مەھسۇلاتلىرى بىلەن تۆلىگەندى. 1938 - يىلى 12 - ئايدىن باشلاپ، جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىغا لەنجۇ ئارقىلىق ئون مىڭ دانە كالا تېرىسى، 28 مىڭ دانە ئۆچكە تېرىسى، 2000 دانە قوناز تېرىسى، 56 توننا چوشقا يايلىسى ۋە 2548 توننا چاي تاپشۇردى. 1939 - يىلى 2 - ئايدىن 1940 - يىلى 11 - ئايغىچە جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىغا 84 توننا سۈرمە، 5000 توننا سىنك، 7000 توننا ۋولفرام ۋە 50 توننا سىماب تاپشۇردى. 1938 - يىلى 11 - ئايدىن 1939 - يىلى 10 - ئايغىچە تاپشۇرۇلغان كان مەھسۇلاتلىرىنىڭ ئومۇمىي قىممىتى كىرا ھەققىنىمۇ قوشۇپ ھېسابلىغاندا 6942400 ئامېرىكا دوللىرى بولۇپ، بۇ 1938 - يىلى 3 - ئايدا ۋوروشلوۋ يېزىپ بەرگەن ئۈچ پارچە مال

تەخمىنەن 40 پىرسەنتىنى ئىگىلەيدۇ. بۇ كان مەھسۇلاتلىرى مۇھىم ستراتېگىيەلىك ئەشیا لار بولۇپ، شۇ چاغدىكى غالجىرلىق بىلەن ئۇرۇش تەييارلىقى قىلىۋاتقان دۇنيا ۋەزىيىتىدە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇش تەييارلىقى ئۈچۈن خېلى مۇھىم رول ئوينىغانىدى. ۋەھالەنكى، موسكۋا چۇڭچىڭ تېخىمۇ كۆپ نەرسىلەرنى تاپشۇرۇشى كېرەك دەپ قارايتتى. مەسىلەن، 1939 - ۋە 1940 - يىللىرى جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىغا بەرگەن ۋولفرامنىڭ ئومۇمىي مىقدارى 1938 - ۋە 1939 - يىللىرى جۇڭگو گېرمانىيەگە بەرگەن ۋولفرامنىڭ ئومۇمىي مىقدارىنىڭ پەقەت 53 پىرسەنتىنىلا ئىگىلەيتتى. گېرمانىيە جۇڭگوغا بولغان ياردەمنى توختاتقىلى خېلى ئۇزۇن بولغان 1939 - يىلىدىمۇ جۇڭگو گېرمانىيەگە يەنىلا تۆت مىڭ توننا ۋولفرام بەرگەنىدى. موسكۋا شەك - شۈبھىسىز ھالدا چۇڭچىڭ ئۆزىنىڭ موسكۋا ئالدىدىكى بۇرچىنى ئادا قىلىشتا گېرمانىيەنىڭ كونا قەرزىنى تۆلىگەندىكىدىنمۇ ئەستايىدىل بولۇش كېرەك دەپ ھېسابلايتتى.

9. ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ

جۇڭگوغا قىلغان ياردىمىنىڭ ئۆزئارا

سېلىشتۇرمىسى

ئۇرۇش باشلانغاندىن كېيىنكى 12 ئايدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ئۆز ۋاقتىدا، داۋاملىق ۋە مەردلىك بىلەن ياردەم بېرىشىدىكى سەۋەب شۇكى، ئۇ جياڭ چىشىنىڭ قەتئىي، ئومۇمبۆلۈك ۋە ئۇزاققىچە ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. بۇ نۇقتا ئۈستىدە توختالغاندا، 1938 - يىلىدىكى ياردەم بېرىش سۆھبىتى مەزگىلىدە، جۇڭگو - ياپونىيە تىنچلىق

سۆھبىتىنىڭمۇ ئېلىپ بېرىلىۋاتقانلىقىنى، ئۇنىڭ ئۈستىگە جۇڭگو ۋەكىلىنىڭ تەسلىم بولۇش ۋە ياپونىيە بىلەن ھەمكارلىشىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇرۇشىغا ئوخشىشىپ كېتىدىغان ماددىلارنى ئوتتۇرىغا قويغانلىقىنى ئەستە تۇتۇشقا توغرا كېلىدۇ. بۇ موسكۋاغا ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىنى ئۈنۈملۈك قوللىمىسا، بۇنىڭ نەتىجىسى سوۋېت ئىتتىپاقىغا تولمۇ زىيانلىق دېگەن ئۇچۇرنى بېرىپ قويغانلىق ئىدى. جياڭ جىپىشى جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى ئۈچۈن ياپونىيە ئارمىيىسىنى ئىسكەنجىگە ئېلىش رولىنى ئوينىغانلىقىنى بىلگەچكە، ئۇمۇ تەبىئىي يوسۇندا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭمۇ جۇڭگونىڭ تۆھپىسى ئۈچۈن مۇئەييەن بەدەل تۇلىشىنى تەلەپ قىلدى. جياڭ جىپىشى ياپونىيە بىلەن سۈلھى قىلىشتىن ئىبارەت بۇ تەھدىتلىك ئۇسۇل ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىنى جۇڭگوغا تېخىمۇ كۆپ ياردەم بېرىشكە مەجبۇر قىلدى. جياڭ جىپىشى ئۈزلۈكسىز ياردەم جۇڭگونىڭ داۋاملىق قارشىلىق كۆرسىتىشىدىكى زۆرۈر شەرت ئىكەنلىكىنى قايتا - قايتا تەكىتلەيتتى. جياڭ جىپىشى بىلەن ستالىن شۇنى ئېنىق بىلەتتىكى، پەقەت جۇڭگو ياپونغا داۋاملىق قارشى تۇرىدىغانلا بولسا، ياپون ئارمىيىسى سېپىرىيىگە ھۇجۇم قىلالمايتتى.

جۇڭگو - سوۋېت ھەمكارلىقىغا سىياسىي جەھەتتىكى بۇ روشەن مەسىلىلەرنى بىر چەتكە قايرىپ قويغاندىمۇ يەنە ئىككى تەرەپتىكى خىلمۇ خىل سۈركىلىشلەر دەخلى يەتكۈزۈپ تۇراتتى. ئالدى بىلەن، جۇڭگولۇقلار ئېھتىياجىنىڭ ئالاھىدىلىكى بىلەن تاپشۇرۇشنى تېزلىتىش تەلپىنى سوۋېت ئىتتىپاقى ئەمەلدارلىرىنى چارىسىز قالدۇرغانىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە، جۇڭگونىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆز ئارمىيىسىنىڭ ئەسلىھەلىرىنى قالايمىقان قىلىشى كېرەك ئىدى. ئىككىنچىدىن، سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپ ئۆز ياردىمىنىڭ كەلسە

- كەلەس ئىشلىتىلىشىدىن روشەن ھالدا ئىسسىق پىششىقلىنىشى،
ئۈچىنچىدىن، جۇڭگو تەرەپ قەرز پۇلىنى تۆلەش ئۈچۈن توغرىسىم
بويىچە خام ئاشيا بىلەن دېھقانچىلىق مەھسۇلاتلىرىنى يەتكۈزۈپ
بەرسىگەندى. جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ نازارىتىغا
بەرگەن جاۋابى بىز سۆھبەت ۋاقتىدا كۈتۈلمىگەن ۋە ساقلانغىلى
بولمايدىغان ئەھۋال ئاستىدا ماللارنى ئۆز ۋاقتىدا تاپشۇرغىلى
بولمايدۇ دەپ ئەسكەرتكەندۇق دېگەندىن ئىسبارەت بولدى.
دېمىسىمۇ، دېھقانچىلىق مەھسۇلاتلىرىنى كۈزلۈك يىغىمىدىن
ئىلگىرى تاپشۇرغىلى بولمايتتى. مەسىلەن، چاينى 10 - ئايدىن
بۇرۇن پىششىقلاپ ئىشلىگىلى بولمايتتى، بولمىسا نىمىسىپ
قالاتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپ ئۆزىمۇ
جۇڭگو تەرەپ تاپشۇرغان ماللارنى تاپشۇرۇۋېلىشتا ھەمىشە
سۆرەلمىلىك قىلاتتى. تۆتىنچىدىن، جۇڭگو تەرەپنىڭ ئىش
بېجىرىش يوللىرى تولىمۇ كۆپ بولۇپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە دائىمىي
رەسمىيەتلىرى ھەمىشە يېتىشمەيتتى. جۇڭگو بۇلارغا جاۋاب
بېرىپ: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاشقى سودا مونوپول گۇرۇھى
بىلەن مۇناسىۋەت قىلىشمۇ ئىنتايىن ئاۋازچىلىق ۋە ۋاقىت
ئىسراپچىلىقى دېگەندى.

بۇنداق سۈركىلىشلەر بولغىنى بىلەن، ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى
ئىككى يىلىدا، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا مەردلىك بىلەن
ياردەم قىلدى. جۇڭگوغا توشۇلغان ئېغىر قوراللار سوۋېت
ئىتتىپاقىنىڭ مۇشۇ تىپتىكى مەھسۇلاتلىرىنىڭ ئىچىدە خېلىلا
زور سالماقنى ئىگىلەيدۇ. مەسىلەن، ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى 18
ئېيىدا، جۇڭگوغا كەلتۈرۈلگەن 376 كۈرەشچى ئايروپىلان ۋە 82
تانكا 1938 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقى ئىشلەپ چىقارغان
ئايروپىلان بىلەن تانكىنىڭ ئايرىم - ئايرىم ھالدا 6.8 بىلەن 3.
6 پىرسەنتىنى ئىگىلىگەندى. ئۇ چاغدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ
ئۆزىمۇ جىددىي ئۇرۇشقا تەييارلىق قىلىۋاتقاچقا، بۇ ماددىي

ئەشىيالارنى سىرتقا چىقىرىش ئىنتايىن زور قۇربان بېرىش ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇنداق ياردەم بېرىش ئامېرىكا، ئەنگىلىيە ۋە گېرمانىيىلەر جۇڭگوغا ئېغىر قوراللارنى سېتىپ بېرىشىنى خالىمايۋاتقان شارائىتتا بولۇۋاتاتتى.

كىشىلەر ھەمىشە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قىلغان ياردىمىنىڭ كۆلىمىنى ئامېرىكىنىڭ جۇڭگوغا قىلغان ياردىمى بىلەن سېلىشتۇرما قىلىدۇ. 1941 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدىن 1943 - يىلىنىڭ ئاخىرىغىچە، ئامېرىكا جۇڭگوغا 2 مىليارد 100 مىليونلۇق ئىجارىگە ئېلىنغان ماددىي ئەشيانى يۆتكىدى. ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 1 مىليارد 912 مىليونلۇق ياردىمىنى ھەربىي ياردەم دەپ پەرەز قىلساق، ئۇ پاندا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 1937 - 1941 - يىللىرى جۇڭگوغا قىلغان ھەربىي ياردىمى ئامېرىكىنىڭ 1941 - 1943 - يىللىرى قىلغان ياردىمىنىڭ 95 پىرسەنتىنى ئىگىلەيدۇ. بۇ ئۆلچەم بىلەن ئۆلچەسە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قىلغان ھەربىي ياردىمى روشەنكى تولىمۇ مەردلىك بىلەن قىلىنغان ياردەم بولىدۇ. لېكىن، ئەگەر غەيرىي ھەربىي ياردەمنى بۇنىڭ ئىچىگە قوشۇپ ھېسابلىساق ئامېرىكىنىڭ جۇڭگوغا قىلغان ياردىمى سوۋېت ئىتتىپاقىنىكىدىن ئاللىقاچان ئېشىپ كەتكەنىدى. 1938 - يىلى 12 - ئايدىن 1940 - يىلى 11 - ئايغىچە، ئامېرىكا ئىمپورت - ئېكسپورت بانكىسى بەرگەن تۆت يۈزۈش قەرز پۇلىنىڭ ئىناۋەتلىك قەرز مىقدارى 1 مىليارت 200 مىليون دوللار بولۇپ، جۇڭگو بۇ قەرز پۇللارنى تۇڭيۈ يېغى، سىنك، ۋولفرام، مانگان، سۈرمە قاتارلىق ماددىي ئەشىيالار ئارقىلىق ئاران تۆلەپ تۈگەتكەنىدى. مەرۋايىت پورتى ۋە قەسىدىن كېيىن، ئامېرىكا جۇڭگوغا ئالتۇن، قەغەز پۇل ۋە ماددىي ئەشيا سېتىۋېلىش ئۈچۈن 4 مىليارد 850 مىليون ئامېرىكا دوللىرى بەردى. ئەگەر ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا

بەرگەن ياردىمىنىڭ ئومۇمىي يىغىندىسىنى ئۆزئارا سېلىشتۇرساق، ئۇ چاغدا، ئامېرىكىنىڭ بەرگەن ياردىمىنىڭ مىقدارى 6 مىليارد 860 مىليون دوللار، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بەرگەن ياردىمىنىڭ مىقدارى 1 مىليارد 912 مىليون دوللار بولدى، يەنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بەرگەن ياردىمى ئامېرىكىنىڭ جۇڭگوغا بەرگەن ياردىمىنىڭ ئومۇمىي سانىنىڭ تەخمىنەن 28 پىرسەنتىنى ئىگىلەيدۇ. ۋەھالەنكى، ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىيات سەۋىيىسىنىڭ ئوخشاشماسلىقىنى نەزەردە تۇتقاندا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىنى يەنىلا كەمسىندۈرۈشقا بولمايدۇ.

10. ماۋ زېدۇڭنى تىزگىنلەش: جياڭ جېشى بىلەن ستالىننىڭ ھۆججەتلەشمىگەن ئىتتىپاق شەرتنامىسى

1937 — 1939 - يىللاردىكى جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقىداشلىقى جياڭ جېشى بىلەن ستالىننىڭ ھەر ئىككىسىگەلا پايدىلىق بولدى، جياڭ جېشىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، بۇ ئىتتىپاق سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەربىي جەھەتتىن ياپونىيىنى بېكىتىش بىلەن جۇڭگونىڭ مەملىكەت ئىچىدىكى بىرلىكىنى قولىپ-قۇۋۋەتلىشىگە كاپالەتلىك قىلدى. بۇ كېيىنكى ياپون تونۇشتۇرۇلدى، بۇ ئىككى تەرەپلا جياڭ جېشىنىڭ دۆلەتنى گۈللەندۈرۈش پىلانىنىڭ مۇھىم تەركىبىي قىسمى. تەبىئىيىكى، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشقا بىۋاسىتە قاتناشمىغاچقا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونى قوللىشى جياڭ جېشى ئۈمىد قىلغان دەرىجىگە يەتمىدى. جياڭ جېشى ئاخىرى، ئۆزىنىڭ دەسلەپتە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىنى ئۈمىد

قىلغانلىقىنىڭ خام خىيال ئىكەنلىكىنى تونۇپ يەتكەندە سوۋېت ئىتتىپاقىغا نەپرەتلەنگەنىدى. ئەمما بۇ نەپرەتنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆز ۋاقتىدا بەرگەن كەڭ كۆلەملىك ياردىمى بېسىپ كەتتى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قورال - ياراغلىرى، مەسلەھەتچىلىرى ۋە ئۇچقۇچىلىرى غەربتىكى چوڭ دۆلەتلەرنىڭ ئېھتىيات قىلىپ بىتەرەپ تۇرۇشلىرى بىلەن رۇشەن سېلىشتۇرما ھاسىل قىلدى. جياڭ جېشى ئۆزىنىڭ ئىتتىپاقداش دوستى سوۋېت ئىتتىپاقىدىن قانچىلىك نارازى بولمىسۇن، ئۇ يەنىلا موسكۋانىڭ جۇڭگوغا قىلغان ھەربىي ياردەمدە ھەرقانداق غەرب دۆلىتىدىنمۇ بەكرەك مەردلىك قىلغانلىقىنى ئۇنتۇپ قالغانىدى.

جياڭ جېشى بىلەن بولغان بۇنداق قىسقىسىغىنە ئىتتىپاقداشلىق مۇناسىۋەت ستالىننىڭمۇ پايدىلىق ئىدى. چۈنكى، تەخمىنەن 1 مىليون ياپون ئەسكىرى جۇڭگونىڭ ئىچكى جايلىرىدا ئىسكەنجىگە ئېلىنغانىدى، شۇڭا، 1938 - ، 1939 - يىللاردىكى چېگرا توقۇنۇشىدا سوۋېت قىزىل ئارمىيىسى ياپونىيە ئارمىيىسى ئۈستىدىن ناھايىتى ئاسانلا قىسمەن ئۈستۈنلۈككە ئېرىشكەنىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ توقۇنۇشلاردىكى غەلبىسى ئاخىرى ياپونىيىنى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئۇرۇش قىلىش تەۋەككۈلچىلىكتىن ئىسبارەت ئىسكەن دېگەن ھېسسىياتقا كەلتۈردى. شۇڭا، بىز شۇنى كېسىپ ئېيتالايمىزكى، جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيىنىڭ ئۇرۇشۇپ قېلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش بولىدىغان بىۋاسىتە ۋە مۇھىم نۆھىيە ياراتتى.

جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقداشلىقىغا كاشىلا بولغان نۇرغۇن ئامىللار جۇڭگو - ئامېرىكا ئىتتىپاق تۈزگەن كېيىنكى چاغلاردا، يەنى 1942 - 1945 - يىللاردا ئاشكارىلىنىپ چىققانىدى. بۇ ئامىللار گومىنداڭ ھاكىمىيىتىدە بار ئامىللار ئىدى. جۇڭگو

تەرەپتىكى خىيانەتچىلىك رەزىللىكلىرى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىتتىپاقداشقا بولغان ئىززەت - ھۆرمىتىنى پەيدىنپەي يوقىتىپ قويغانىدى. جۇڭگونىڭ تارقاقلىقى - ياكى جىيى بىلەن سۈن كېيىنىڭ موسكۋا - پارىژ ئارىسىدا سوكىدەك قاتناپ تۇرۇشلىرى، جياڭ تىڭمۇ بىلەن ياكى جىيى ئوتتۇرىسىدىكى پۈت تېپىشىشلەر، جۇڭگونىڭ خىلمۇ خىل ئالاھىدە تەلەپلىرى - بۇلار ئىككى تەرەپنىڭ ھەمكارلىقى ۋە ئۆزئارا ئىشىنىشىنى كۈچەيتىشىگە پايدىسىز ئىدى. بۇنىڭدىن باشقا، جۇڭگو ۋەكىللىرىدە تەشكىلىمى - ئىنتىزامچانلىق روشەن ھالدا كەمچىل ئىدى. مەسىلەن: ياكى جىيى تاشقى ئىشلار پائالىيىتىدە قارشى تەرەپنى ھۆرمەت قىلىشمۇ، لېكىن كېيىنكى چاغلاردا ئۇ ئۆز ھۆكۈمىتىگە قارشى تۇرۇش ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقى ئەمەلدارلىرىدىن مەدەت تىلىدى ۋە ھاكازا. موسكۋادا ۋەزىپە ئۆتەۋاتقان مەزگىللەردە ياكى جىيىنىڭ شەخسىيىتىدە ئىپادىلەنگەن روشەن كەمچىللىكلەر كىشىنى جياڭ جىيىنى نىمە ئۈچۈن مۇشۇنداق بىر ئادەمنى ئۆزىنىڭ مۇھىم ئىتتىپاقداشى بولغان دۆلەتكە ئاچقۇچلۇق ۋەكىل قىلىپ تاللايدۇ دەپ ئىختىيارسىز سوئال قويۇشقا مەجبۇر قىلىدۇ. بەلكىم جاۋابىنى چوقۇم ياكى جىيى بىلەن جياڭ جىيىنىڭ ئۇزۇن مۇددەتلىك ۋە سادىق مۇناسىۋىتىدىن ئىزدەشكە توغرا كېلەر، ئەگەر ئەھۋال ھەقىقەتەن شۇنداق بولسا، ئۇ چاغدا، دىپلوماتىيە ئەمەلدارى بولغان بىر كىشىنىڭ شەخسىي ساداقەتنى ئۆز ئىقتىدارىنىڭ ئۈستىگە قويۇشى مۇۋاپىق بولمايدۇ.

جياڭ جىيىنى جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقداشلىقىدا، كېيىنكى چاغلاردا جۇڭگو - ئامېرىكا ئىتتىپاقداشلىقىدىمۇ ھەمىشە ئىشلەتكەن ئۇسۇللارنى قوللاندى، ئۇ بولسىمۇ، ئىتتىپاققا ۋاپاسزلىق قىلىش پوپوزىسى بىلەن قوشنا دۆلەتكە تەھدىت قىلىشتىن ئىبارەت. گېرمانىيىنىڭ ۋاستىچىلىكى ئارقىلىق 1937 - يىلىنىڭ ئاخىرى، 1938 - يىلىنىڭ

ئوتتۇرىلىرىدا ياپونىيە ۋەكىلى بىلەن شياڭگاڭ ۋە توکیولاردا ئېلىپ بېرىلغان سۆھبەتلەر ۋە ياپونىيە بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈش ھەققىدىكى بېشارەتلەر جياڭ جېشىنىڭ 1942 - ، 1943 - يىللىرى ئامېرىكىغا بېشارەت بېرىش، ئاۋادا ئامېرىكا بىز ئۈستىدە قىلغان بەزى ئەدبىرلەرنى قوللانمىسا، جۇڭگونىڭ غۇرۇرى ۋە ياپونغا قارشى تۇرۇش جۇرئىتى سۈنۈشى مۇمكىن دېگىنىگە ئوخشايتتى. جياڭ جېشى چىچەن، ھەرقانداق ئىستىتىسىن يانمايدىغان سىياسىئون بولغاچقا، جۇڭگونىڭ ئىتتىپاقداشلىرى مەيلى سوۋېت ئىتتىپاقى، مەيلى ئامېرىكا بولسۇن، جۇڭگودىن ياپونغا قارشى تۇرۇشنى توختىتىشنى ئۈمىد قىلماي، بەلكى ياپونغا قارشى تۇرۇشنى ئۈمىد قىلىشى كېرەك دەپ كېسىپ ئېيتقاندى. جياڭ جېشىنىڭ نۇقتىسىدىن ئېيتقاندا، ئۇنىڭ قىلمۇتقىنى جۇڭگونىڭ ئاجىزلىقىنى سۈيىلىشىدىغان كاپىتال قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇنداق ئۇسۇللار ئىتتىپاقداشلارنىڭ ئىشەنچىنى پەيدىنپەي يوقىتىپ تۈگىمەس گۇمانلارنى پەيدا قىلاتتى. شۇڭا، بۇنداق ئۇسۇللار پەقەت قىسقا مەزگىل ئىچىدىلا رول ئوينىيالايتتى.

جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقداشلىقىنىڭ بۇزۇلۇشى جياڭ جېشى بىلەن ستالىنغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، شەك - شۈبھىسىزكى، ئۇلار تۆت كۆز بىلەن كۈتكەن ياپونغا قارشى سەپنى كېڭەيتىشنىڭ مەغلۇپ بولغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى. جياڭ جېشىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقى ياكى ياپونىيە بىلەن ئۆز ئالدىغا يەككە ئىتتىپاق تۈزۈشنىڭ ناھايىتى زور خەۋپ - خەتىرى بار دەپ ئەنسىرەيتتى. بۇ ناھايىتى چوڭ يېڭىلىش ئىدى. خۇددى جياڭ جېشىنىڭ كېيىنكى چاغلاردا ئېيتقىنىدەك، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن زىيادە زىچ مۇناسىۋەت ئورنىتىش سوۋېت ئىتتىپاقىغا جۇڭگونى تىزگىنلەش ئىمكانىيىتىنى بېرىپ قوياتتى. يەنە بىر تەرەپتىن، جياڭ جېشى

ياپونىيە بىلەن قولغا كەلتۈرگەن ھاقارەتلىك تىنچلىقنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيەنىڭ مۇرەسسەلىشىپ، جۇڭگونى ئورتاق بۆلۈشۈۋېلىشىغا ئەگىشىدىنمۇ ئەندىشە قىلاتتى. بۇنداق ئىلگىرىلەشمۇ، چېكىنىشمۇ قىيىن بولغان ھالەتتىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن، جياڭ جىپىشى جۇڭگو دىپلوماتىيەسىنى خەلقئارا لااشتۇرۇش، يەنى جۇڭگو دىپلوماتىيەسىنى ياپونىيە، سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە جۇڭگودىن ئىبارەت يىراق شەرق ئۈچ بۇرجەكلىك مۇناسىۋىتىنىڭ مەركىزىگە قويۇشىنى ئۈمىد قىلدى. ئەگەر باشقا چوڭ دۆلەتلەر — ئامېرىكا، ئەنگلىيە ۋە ناتىستلار گېرمانىيەسى — يىراق شەرق مەسىلىسىگە قول تىقسا، جۇڭگومۇ تېخىمۇ زور مۇرەسسەلىشىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە بولاتتى، يەنى باشقا چوڭ دۆلەتلەر تەسىرىنىڭ موسكۋا بىلەن توكيو ئارىسىدا چەكلەشكە ياردىمى تېگەتتى. ئەنگلىيە بىلەن ئامېرىكىنىڭ جۇڭگو — ياپونىيە ئۇرۇشىغا قاتنىشىشىنى رەت قىلىشى جياڭ جىپىشىنىڭ موسكۋا بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈشتىن خەۋەسلىنىش تۈپەيلىدىن زور دەرىجىدە كۈچەيتىۋەتتى، بۇ خەۋەسلىنىش تۈپەيلىدىن نۇرغۇن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيەسىنى قوللاپ قويۇشىدىن ئەنسىرەش ئىدى.

جياڭ جىپىشى، گومىنداڭ بىلەن بولغان ھەمكارلىقتىن پايدىلىنىپ، خۇددى 1923 — 1927 — يىللىرى جۇڭگو — سوۋېت ھەمكارلاشقان مەزگىللەردە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قىلغىنىغا ئوخشاش جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيەسىنى كۈچەيتىۋېتىشىدىن بەكمۇ ئەندىشە قىلاتتى. بۇنداق ئەھۋالدىن ساقلىنىش ئۈچۈن، جۇڭگودا تۇرۇشلۇق سوۋېت ئىتتىپاقى مەسلىھەتچىلىرىنىڭ پائالىيەتى ھەربىي ئىشلار دائىرىسى بىلەنلا چەكلەندى، بۇ ھەقتە يۇقىرىدا سۆزلەپ ئۆتتۇق. بۇنىڭدىن ئاشقىرى، جياڭ جىپىشى باشقا مەخپىي ساقچىسىلارغا سوۋېت ئىتتىپاقى مەسلىھەتچىلىرىنىڭ شەخسىي پائالىيەتلىرىنى قاتتىق

پايلاش؛ سوۋېت ئىتتىپاقى بەرگەن ستراتېگىيىلىك ماددىي ئەشيا لارنىڭ كوممۇنىستلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ كەتمەسلىكىگە كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن، بۇ ئەشيا لارنى قاتتىق تىزگىنلەش ھەققىدە بۇيرۇق بەرگەندى.

جياڭ جىپىشى بىلەن ستالىن ئوتتۇرىسىدىكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى قوللىماسلىقى توغرىسىدىكى چۈشەنشى جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقداشلىقىنىڭ بىر تەرىپى ئىدى. جياڭ جىپىشى يەنە سوۋېت ئىتتىپاقىدىن جۇڭگو ياچېيكسىنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالدىكى پائالىيىتىنى چەكلەشكە ياردەم قىلىشنى تەلەپ قىلغان بولۇشىمۇ مۇمكىن ئىدى. جياڭ جىپىشىنىڭ ستالىندىن جۇڭخۇا سىنگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ زىچ ھەمكارلىشىشى ھېسابىغا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى چەكلەشنى تەلەپ قىلماسلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، دەلىل - ئىسپاتلار شۇنى كۆرسەتتىكى، جياڭ جىپىشى بىلەن ستالىننىڭ ۋەكىللىرى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ سىياسىي خاھىشى بىلەن رادىكالىق خاھىشلىرىنى چەكلەش ئۈچۈن قوللىنىلىدىغان تەدبىرلەرنى مۇھاكىمە قىلغانىدى. لۇگۇچياۋ ۋەقەسى پارتلاپ ئۇزۇن ئۆتمەي، جياڭ جىپىشى چىن لىفونىڭ مۇرىتى جياڭ چۇڭنى دائىمىي تۇرۇشلۇق ئالاقىلىشىش ۋەكىلى قىلىپ موسكۋاغا ئەۋەتتى، جياڭ چۇڭ 1936 - 1937 .. يىللاردىكى گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ بىرلىك سەپ مەسلىسى ھەققىدىكى سۆھبىتىگە قاتناشقانىدى، 1937 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا، ۋاڭ مىڭ جياڭ چۇڭ بىلەن كۆرۈشتى ھەمدە جياڭ چۇڭدىن ئۆزىنىڭ ۋەتەنگە قايتىشىغا نەنجىڭدىن رۇخسەت ئېلىپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى، جياڭ چۇڭ ۋاڭ مىڭنىڭ بۇ تەلپىنى قوبۇل قىلدى ۋە نەنجىنمۇ بۇ تەلپنى تەستىقلىدى. ناۋادا جياڭ جىپىشى بىلەن ستالىن بۇ قارارغا ئارىلاشقان بولسا،

ئۇ ھالدا، جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقداشلىقى بىلەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەسلىسىدە تېخىمۇ زور سۈكۈت قىلىشنىڭ بولۇشى مۇمكىن ئىدى. جياڭ جېيشى بۇ مەزگىللەردە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى گومىنداڭ ھۆكۈمىتىگە بويسۇنۇشقا مەجبۇر قىلىش ۋە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئارمىيىسىنى مەركىزىي ھۆكۈمەت ئارمىيىسى بىلەن بىرلەشتۈرۈش يولىدا تازا كۈچ چىقىرىۋاتاتتى. خۇددى كېيىنكى بايلاردا كۆرۈپ ئۆتىدىغىنىمىزغا ئوخشاش، ستالىن ئەمەلىيەتتە جياڭ جېيشىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى تىزگىنلىشىنى پۈتۈن كۈچى بىلەن قوللايتتى، گەرچە بۇنداق ھەمكارلىق كېلىشىمنامىدە بەلگىلەنمىگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى بىرنەچچە يىلىدا، ئۇ ستالىن - جياڭ جېيشى ھەمكارلىقىنىڭ مۇھىم بىر تەرىپىنى شەكىللەندۈرگەندى.

جياڭ جېيشىنىڭ قارشىچە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى قوللاش ئېھتىماللىقى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى - ياپونىيىنىڭ جۇڭگونى تەڭ بۆلۈشۈۋېلىش سودىسى زىچ مۇناسىۋەتلىك ئىدى. بىر تەرەپتىن، ئەگەر ستالىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى قوللىسا، بۇ ئۇنىڭ جياڭ جېيشى بىلەن ھەمكارلىشىپ ياپونغا قارشى تۇرۇشنى قايتا ئۈمىد قىلمايدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرەتتى. يەنە بىر تەرەپتىن، ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگودا ياپونىيە بىلەن تەسىر دائىرىسى بۆلۈشۈشكە ماقۇل بولسا، ئۇ چاغدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقى تەسىر دائىرىسىنىڭ شۇ جايدىكى ۋەكىلىگە ئايلىنىپ قالاتتى. شۇڭا، جياڭ جېيشىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى قوللاش - قوللىماسلىقى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو بىلەن ياپونىيىگە بولغان مۇددىئاسىنىڭ ئەڭ ياخشى بارومېتىرى ئىدى.

ئۈچىنچى باب

تارىخى پۇرسەت — ماۋ زېدۇڭ بىلەن ستالىن ئوتتۇرىسىدىكى توقۇنۇش

1. جۇڭگو ئىنقىلابى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى مەنپەئەتتىكى ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەت

ماۋ زېدۇڭمۇ خۇددى جياڭ جېيشىغا ئوخشاش ئۇرۇشتىن كېيىن شەرقتە يېڭى جۇڭگونىڭ قەد كۆتۈرۈشىگە ئىنتىزار ئىدى. جياڭ جېيشىغا ئوخشاشمايدىغىنى شۇكى، ئۇ، قۇدرەتلىك جۇڭگو قۇرۇش ئۈچۈن ئەڭ ئاۋۋال ئىنقىلاب قىلىش كېرەك، ھالبۇكى جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشى بۇنداق ئىنقىلاب ئۈچۈن تېپىلغۇسىز پۇرسەت يارىتىپ بەردى دەپ قارايتتى. ئۇرۇش بىلەن ئىنقىلاب ئوتتۇرىسىدىكى نازۇك مۇناسىۋەتلەر ماۋ زېدۇڭغا پىششىق تونۇش بولۇپ، ئۇنىڭ سەۋىيىسى دەسلەپكى يىللاردىكى بولۇپمۇ ئىنقىلابىدىن قېلىشمايتتى. ئۇ ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ جۇڭگو خەلقىنى پرولىتارىيات يەنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىكىنى قوبۇل قىلدۇرۇپ، پۈتۈن مەملىكەت مىقياسىدا ھاكىمىيەتنى قولغا كەلتۈرۈش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىش مۇمكىنلىكىنى كۆرۈپ يەتكەندى. ماۋ زېدۇڭ ئۇرۇش پارتلىغان دەسلەپكى بىرنەچچە ئايدا، 1917 - يىلىدىكى روسىيىگە ئوخشاش، كونا ھاكىمىيەتنى ئۇرۇشنىڭ بېسىمى بىلەن ئاغدۇرۇپ تاشلاپ، ھاكىمىيەتنى ئۇرۇشتا

تارتىۋېلىش كېرەك دەپ ئويلىغانىدى. ئەمما ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇ ئىنقىلابىي كۈچلەرنى كېڭەيتىش، كوممۇنىستىك پارتىيە رەھبەرلىكىدىكى سىياسىي ۋە ھەربىي ئىشلارنى كۈچەيتىشنىڭ ئاچقۇچلۇق مەسىلە ئىكەنلىكىنى تۇنۇپ يەتتى. پەقەت مۇشۇ مەقسەتكە يەتكەندىلا ئاندىن باشقا ئىشلارغا يول قويغىلى بولاتتى. ناۋادا ئىنقىلابىي كۈچلەر زورىيىپ قالغۇدەكلا بولسا، مەيلى ئۇرۇش مەزگىلى ياكى ئۇرۇشتىن كېيىن بولسۇن، ھاكىمىيەتنى تارتىۋېلىش ئۈچۈن پۇرسەت تاپالماي قېلىشتىن غەم بېيىشنىڭ ھاجىتى يوق ئىدى.

بۇنداق تەشەببۇس ستالىن جياڭ جىپىشى كوممىنىنىڭ ھۆكۈمىتىنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشنى ساقلاپ قېلىشىنى قوللايدۇ دېگەن ئارزۇ بىلەن قارىمۇ قارشى ئىدى. ئىنقىلاب كۈچلىرىنىڭ زورىيىشى جياڭ جىپىشىنى ياپونىيە تەرەپكە ئىتتىرىۋېتىشىمۇ مۇمكىن ئىدى، كەم دېگەندىمۇ ياپونغا قارشى تۇرۇشتىكى زېھنىي كۈچنى تارقاقلاشتۇرۇۋېتەتتى. شۇنىڭ بىلەن بىللە، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى رەھبەرلىرى ئەنگلىيە، ئامېرىكىلارنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىرلىشىپ ياپونغا قارشى تۇرۇشىنىمۇ خالىمايتتى. شۇڭا ستالىن دىپلوماتىيە ۋە «سوتسىيالىستىك ۋەتەن» نىڭ خەۋپسىزلىكىنى نەزەردە تۇتۇپ، ماۋ زېدۇڭ ئويلاپ چىقارغان ئىنقىلابىي چەكلەشكە مەجبۇر بولدى.

كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ئىچكى قىسمىدىكى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ توقۇنۇشى ئەمەلىيەتتە ستالىن بىلەن ماۋ زېدۇڭ ئوتتۇرىسىدىكى توقۇنۇش بولۇپ، بۇ توقۇنۇش جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى زىددىيەتلەر بىلەن چەمبەرچاس باغلانغانىدى. ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ دەسلەپىدە، ماۋ زېدۇڭنىڭ پارتىيە ئىچىدىكى نوپۇزلۇق ئورنى مۇستەھكەم ئەمەس ئىدى. ئۇ پەقەت 1935 -

يىلى 1 - ئايدىلا پارتىيىنىڭ داھىيلار قاتلىمىغا كىرگەن بولۇپ، ئۇنىڭ تەشەببۇسلىرى دۆلەت ئىچىدە تېخى كەڭ كۆلەمدە قوللاپ - قۇۋۋەتلەشكە ئېرىشمىگەنىدى، خەلقئارانىڭ ئېتىسراپ قىلىشىدىن بولسا تېخىمۇ ئېغىز ئاچقىلى بولمايتتى. بۇنىڭدىن باشقا، ماۋ زېدۇڭنىڭ پارتىيە ئىچىدە يەنە ئىنتايىن كۆپ كۈچلۈك دۈشمەنلىرى بار بولۇپ، ماۋ زېدۇڭنىڭ ھوقۇقىغا ۋاڭ مىڭدىن تاشقىرى، جاك گوتتاۋ، بوگۇ قاتارلىق يۇقىرى دەرىجىلىك رەھبەرلەرنىڭ زور تەھدىتى بار ئىدى. ئەگەر ئۇلار بىرلىشىپ ۋاڭ مىڭنىڭ خەلقئارالىق لۇشىيەننى قوللىسا، ئۇ چاغدا، ئۇلار ماۋ زېدۇڭنى ئاسانلا تېپىپ تاشلايتتى. شۇڭا، مەلۇم دەرىجىدىن ئالغاندا، ستالىن بىلەن ماۋ زېدۇڭنىڭ ئوتتۇرىسىدا رىقابەت بار بولۇپ، كىم ئۇلارنىڭ قوللىشىغا ئىگە بولالسا، شۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى تىزگىنلىيەلەيتتى.

ماۋ زېدۇڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال يېتەكچىلىكىدىكى ئۆزىگە ئۆزى خوجا بولۇشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا مەجبۇر قىلىنماقچىسى بولغانلىقتىن، ئۇنىڭ بىلەن ستالىن ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەت كۈچىيىپ كەتكەنىدى. ماۋ زېدۇڭغا ئىنتايىن ئېنىق ئىدىكى، ئۇنىڭ پارتىيىدىكى ھوقۇقى ھازىرچە مۇقىم ئەمەس ئىدى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، جۇڭگو ئەڭ ئاخىرىدا ئىنقىلابىي ئۆزگەرتىشنى ئورۇنداش ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىگە ئىگە بولۇشى كېرەك ئىدى. شۇڭا، ئۇنىڭ بۇ رىقابەتتە غەلبە قىلىش ئىشەنچى بولغان تەقدىردىمۇ ھازىرچە ستالىندىن يۈز ئۈرۈمەسلىكى كېرەك ئىدى.

جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشى باشلانغاندا، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ سىياسىي لۇشىيەننىڭ مۇھىم نۇقتىسى «فاشىزمغا قارشى بىرلىك سەپ» قۇرۇشتىن ئىبارەت ئىدى. ستالىن گىتلىپەر گېرمانىيىسىنىڭ تەھدىتىنى ھېس قىلغان 1934

- يىلىدىن باشلاپ سوۋېت ئىتتىپاقى غەرب كاپىتالىزم دۆلەتلىرى، ئاساسەن ئەنگلىيە، فرانسىيە، ئامېرىكا بىلەن بولغان دۈشمەنلىشىش سىياسىتىدىن ۋاز كەچتى - دە، بۇ «كاپىتالىستىك دېموكراتىيە دۆلەتلىرى» بىلەن بىرلىشىپ گېرمانىيە ۋە ياپونىيەگە تاقابىل تۇرۇش كويىغا چۈشتى. 1935 - يىلى 7-8 - ئايلاردا، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال 7 - نۆۋەتلىك ۋەكىللەر قۇرۇلتىيى چاقىرىپ، بۇ لۇشىەننى رەسمىي ئېلان قىلىپ، رادىكال «ئۈچىنچى مەزگىل» نەزەرىيىسىنى چۆرۈپ تاشلىدى ۋە گېرمانىيە بىلەن ياپونىيەگە ئورتاق زەربە بېرىش ئۈچۈن ھەرقايسى تەشكىلاتلار بىلەن قاتلاملارنى بىرلىك سەپ قۇرۇشقا چاقىردى. فاشىزمغا قارشى بىرلىك سەپ قۇرۇشنىڭ ئاچقۇچى فاشىزمغا قارشى تۇرۇش جەريانىدا ئەنگلىيە، فرانسىيە، ئامېرىكىنى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھەمكارلىشىشقا مەجبۇرلاپ، «كوللېكتىپ خەۋپسىزلىك» نى ئەمەلگە ئاشۇرۇشتىن ئىبارەت ئىدى. موسكۋا شۇنى ئېنىق بىلەتتىكى، پەقەت كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال يەنىلا ئىنقىلابنى ئاكتىپ تەشەببۇس قىلىدىكەن، بۇ كاپىتالىستىك دۆلەتلەر سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھەمكارلاشمايتتى. باشقىچە ئېيتقاندا، موسكۋا شۇنى تونۇپ يەتكەنىدىكى، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ھەرقايسى ياچىيىكىلىرىنىڭ كوممۇنىزم كۈچلىرىنىڭ كۆلىمىنى كېڭەيتىشى بىلەن غەربنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىرلىشىپ گېرمانىيە ۋە ياپونىيەگە زەربە بېرىشى ئۆزئارا زىددىيەتلىك ئىدى. بۇ زىددىيەتنى تۈگىتىش ئۈچۈن ئىنقىلابنىڭ تەرەققىياتىنى ۋاقتىنچە كېچىكتۈرمەكتىن باشقا ئامال يوق ئىدى.

2. ستالىن ئىنقىلابىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ خەۋپسىزلىكىنى قوغداش تەرەپكە يېتەكلىدى

30 - يىللارنىڭ كېيىنكى مەزگىللىرىدە، موسكۋا جۇڭگو بىلەن ئىسپانىيەدە مۇشۇنداق ئىنقىلاب بىلەن كۈلۈپ كېتىپ خەۋپسىزلىك ئاكتىپكىسى ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەتكە دۇچ كەلدى. بۇ ئىككى دۆلەتتەمۇ جۈش ئۇرۇۋاتقان ئىنقىلابىي ھەرىكەتلەر ۋە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا قاراشلىق كوممۇنىستىك پارتىيىلەر بار ئىدى. موسكۋا بۇ ئىككى دۆلەتتەمۇ ئىنقىلابنى تىرىشىپ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ خەۋپسىزلىكىنى قوغدايدىغان تەرەپكە يېتەكلىشى كېرەك ئىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئەمەلىيەتتە، موسكۋانىڭ بۇ ئىككى دۆلەتتە قوللانغان ماسلاشتۇرۇش ھەرىكىتى ئۆزئارا تولىمۇ ئوخشىشىپ كېتەتتى. شۇڭا ئاۋۋال ستالىننىڭ ئېھلىيا يېرىم ئارىلىغا سىڭدۈرگەن ئەجرىنى كۆرۈپ بېقىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ.

1936 - يىلى 7 - ئايدا، ئىسپانىيە جۇمھۇرىيىتىسى ھۆكۈمىتىگە قارشى چىققان گېنېرال فرانسىسكو فرانكو توپىلاڭ كۆتۈردى. ئىسپانىيەنىڭ بىرقانچە ئايدىن بۇيان جىددىيلەشكەن سىياسىي ۋەزىيىتى تېخىمۇ يامانلىشىپ، پۈتۈن مەملىكەت ئىككى يىل سەككىز ئايغىچە ئىچكى ئۇرۇش ئىچىدە قالدى. سوۋېت ئىتتىپاقى جۇمھۇرىيەت ھۆكۈمىتىگە ياردەم بېرىشى بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئىتالىيە بىلەن گېرمانىيە فرانكونى قوللايدىغانلىقىنى دەرھال ئېلان قىلدى. ستالىننىڭ ئىسپانىيەنى قوللىشىدىكى سەۋەبىنىڭ بىرى: ئۇ ئىتالىيە بىلەن گېرمانىيەنىڭ ئىسپانىيەدىكى كېڭىيىشىنى قەتئىي توسۇش ئارقىلىق

كوللېكتىپ خەۋپسىزلىك تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈرمەكچىدى؛ يەنە بىر سەۋەب بولسا، گىتلىپ ئارمىيىسىنى سوۋېت - گېرمانىيە چېگرىسىدىن يىراقلاشتۇرۇپ تۇرۇش ئىدى. ستالىن، فرانسىيە بىلىنمۇس تاغلىرىنىڭ جەنۇبىدا گېرمانىيىگە بېقىندى بولغان بىر دۆلەتنىڭ پەيدا بولۇشىغا ئاقەت قىلىپ تۇرالمايدۇ. ئوخشاشلا، ئەنگالىيىمۇ گېرالتار بوغۇزىنىڭ شىمالىي قىرغىقىدا «ھىندىستاننىڭ ھەلقومى» دىن قىسىدىغان بىر ئامبۇرنىڭ سوزۇلۇپ چىقىشىغا ئاقەت قىلىپ تۇرالمايدۇ دەپ قارايتتى. ئەمما بۇ ئىككى «دېموكراتىك دۆلەت» ھەمىشە ئېھتىياتچانلىق قىلغاچقا، ئۇلار ئۆزلىرىدىكى خەۋپ - خەتەرنى ھېس قىلىپ يېتىش ۋە ھەرىكەت قوللىنىشتىن ئىلگىرى سوۋېت ئىتتىپاقى ئىسپانىيىگە ياردەم بېرىشكە مەجبۇر ئىدى.

ۋەھالەنكى، جۇمھۇرىيەت لاگېرىنىڭ ئىچكى قىسمىدا ئاۋازچىلىكلەر پەيدا بولۇپ، ھۆكۈمەتسىزلىككە ئىشىنىدىغان ئىشچىلار، دېھقانلار، تىرروتسىسكىسچىلار ۋە رادىكال سوتسىيالىستلار ئىجتىمائىي ئىنقىلاب ئېلىپ بېرىشنى تەشەببۇس قىلماقتا ئىدى. ستالىن: بۇ ھەددىدىن زىيادە رادىكاللار ئىسپانىيىدە يۈگەنسەز ئىنقىلابنى قوزغايدۇ، ئەگەر شۇنداق بولسا، بۇ غەربتە تېررورلۇق پەيدا قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەمكارلىشىش نىشانلىرىنى قاچۇرۇۋېتىدۇ، دەپ ئەنسىرەيتتى. ستالىن: «دۇنيا پىرولېتارىياتىنىڭ ۋەتىنى» بولغان سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەنپەئىتى ئىسپانىيىدىن ئىنقىلابنى توختىتىشنى تەلەپ قىلىدۇ دەپ ھېسابلايتتى. شۇڭا، ئۇ ئىسپانىيىگە بارلىق ئىنقىلابىي ھەرىكەتلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈرگەنىدى. 1937 - يىلى باھاردا، كوممۇنىستىك پارتىيە كېيىندۇ سوتسىيالىستىك پارتىيىسىنىڭ مۆتىدىل ھۆكۈمىتىنى قوللاپ، ئىنقىلاب قەدىمىنى تىرىشىپ ئاستىلاتتى. 1937 - يىلى 5 - ئايغا كەلگەندە، ئىسپانىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسى

كېيىدىن ئۇنىڭ تېخى دېگەندەك مۆتىدىل ئەمەسلىكىنى بىلىپ، لىبرال بۇرژىئازىيىدىن بولغان جۇمھۇرىيەتچى پارتىيىسىدىكىلەر ئۇنىڭ كابىنېت تەشكىل قىلىشىنى قوللاشقا باشلىدى.

ئىسپانىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ يول قويۇشى ستالىننىڭ سىياسىي ساقچى ئورگىنى - ئىچكى ئىشلار خەلق كومىسسارىياتى مىنىستىرلىكىنىڭ قوللىشى بىلەن قىلىنغان ئىش ئىدى. 1936 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقى ئىچكى ئىشلار خەلق كومىسسارىياتى مىنىستىرلىكى «ئالاھىدە ھەرىكەت» پىلانىنى تۈزۈپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سىرتىدىكى بولۇپمۇ ئىسپانىيىدىكى ئۆزگەرمەس سول قانات ئۇنسۇرلارنى يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈش توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈردى. شۇنىڭدىن باشلاپ، ئىسپانىيىدىكى ترۇتسكىچىلار بىلەن ھۆكۈمەتسىز ئۇنسۇرلار چوڭ تازىلاشقا دۇچ كېلىپ، پۈتۈن مەملىكەتنى ۋەھىمە قاپلاپ كەتتى. 1937 - يىلىدىن 1938 - يىلىغىچە بولغان ئىككى يىلدا، ئىچكى ئىشلار خەلق كومىسسارىياتى مىنىستىرلىكى ئىسپانىيىدە قولغان ئالغان ۋە ئۆلتۈرگەن «بىدئەتچىلەر» سانىنىڭ كۆپلۈكى كىشىنى چۆچۈتتۈ.

1936 - 1938 - يىللاردىكى سوۋېت ئىتتىپاقى دىپلوماتىيىسى ئېھتىياجلىق بولغان يۈكسەكلىكتىن قارىغاندا، جۇڭگو بىلەن ئىسپانىيىنىڭ ۋەزىيىتى ئوپىمۇ ئوخشاش ئىدى. موسكۋا ئىسپانىيە ھۆكۈمىتىنى قوللاش ئارقىلىق غەربنى گېرمانىيە ۋە ئىتالىيەگە قارشى تۇرغۇزۇشنى ئۈمىد قىلاتتى. ئوخشاشلا يەنە جۇڭگوغا قىلىنغان ياردەمنىڭ غەربنى ياپونىيىگە زەربە بېرىشكە قوزغىشىنىمۇ ئۈمىد قىلاتتى. سوۋېت ئىتتىپاقى: ياپونىيە جۇڭگوغا ھۇجۇم قىلغاندا، بولۇپمۇ ئەنگلىيە، ئامېرىكىنىڭ مەنپەئىتى مەركەزلەشكەن چاڭجياڭ دەرياسىنىڭ ۋادىسىغا كېڭەيگەندە، ئەنگلىيە، ئامېرىكا ئۆزلىرىنىڭ مەنپەئەتلىرى ئۈچۈنلا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھەمكارلىشىپ

ياپونغا قارشى تۇرغانلىقىنى ئاندىن بىلىپ يېتىدۇ دەپ مۆلچەرلەيتتى. ئەمما، ئىسپانىيەدە بولغاندەك، ستالىننىڭ ستراتېگىيىسىمۇ جۇڭگو ئىنقىلابچىلىرى بىلەن زىتلىشىپ قالغانىدى.

3. ماۋ زېدۇڭنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشى تاكتىكىسى بىلەن ئىنقىلاب ستراتېگىيىسىنىڭ بىرلىكى

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئۇرۇش تاكتىكىسىنى مۇھاكىمە قىلىشى، ئەڭ دەسلەپ 1937 - يىلى 8 - ئاينىڭ ئاخىرىدا شەننېينىڭ لوجۇەن دېگەن يېرىدە چاقىرىلغان سىياسىي يۈرۈپ يىغىنىدا بولغانىدى.

بۇ قېتىمقى يىغىندا، ماۋ زېدۇڭ بىلەن شۇ چاغدىكى باش شۇجى جياڭ ۋېنتىيەن: گومىنداڭ ئۆزىنىڭ ئەكسىيەتچى ماھىيىتىگە ئاساسەن، پۈتۈن مەملىكەت خەلقىنى سەپەرۋەر قىلىپ ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ غەلبىسىنى قولغا كەلتۈرۈشى مۇمكىن ئەمەس، دەپ ئوتتۇرىغا قويغانىدى. ماۋ زېدۇڭ تەھلىل قىلىپ مۇنداق دېگەنىدى: گومىنداڭ مۇقەررەر ھالدا بۆلۈنۈش بىلەن ئاخىرلىشىدۇ. ئۇنىڭ ئوڭ قانتى ياپونىيىگە تەسلىم بولىدۇ. سول قانتى بولسا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن بىرلىشىپ ياپونغا قارشى تۇرىدۇ. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى پۈتۈنلەي مۇستەقىللىقنى ساقلاپ، گومىنداڭنىڭ ئەكسىيەتچى ماھىيىتىنى پاش قىلىش بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئەڭ زور تىرىشچانلىقلارنى كۆرسىتىپ، دۈشمەننىڭ ئارقا سېپىگە ئىچكىرىلەپ كىرىپ، پارتىيە تەشكىلاتى بىلەن ئارمىيىسى كېڭەيتىشى كېرەك. ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسى

ياپونىيە ئارمىيىسى بىلەن كەڭ كۆلەمدە ئۇرۇش قىلىشتىن ساقلىنىشى، كىچىك بۆلەكلەرگە بۆلۈنۈپ دۈشمەن ئارقا سېپىگە ئىچكىرىلەپ كىرىشى، ياپونغا قارشى كۈچلەرنى تېزلىك بىلەن كېڭەيتىشى كېرەك. كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ئارمىيىسى ھەم گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنىڭ بۇيرۇقىنى ئاڭلىماسلىقى، ھەم گومىنداڭنىڭ ھەرقانداق ھەربىي ئەمەلدارغا بويۇنماسلىقى كېرەك. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى يۈكسەك ھۇشيارلىقنى ساقلاپ، گومىنداڭنىڭ ئەكسىيەتچى سۆز - ھەرىكەتلىرىنى ئۈزلۈكسىز پاش قىلىشى كېرەك. گومىنداڭ مەغلۇپ بولغان، بىزنىڭ تايانچ بازىلىرىمىز كېڭەيگەن، پارتىزان ئەترەتلىرىمىز زورايغاندا بولسا، بىز جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى جۇڭگو مىللىي ئازادلىقنىڭ رەھبىرى بولۇش سۈپىتىمىز بىلەن ئوتتۇرىغا چىقىپ پۈتۈن مەملىكەت خەلقىنى غەلبىنى قولغا كەلتۈرۈشكە سەپەۋەر قىلىمىز ۋە يېتەكلەيمىز.

ئاخىرىدا، ماۋ زېدۇڭ پۈتۈن پارتىيىنى ياپونغا بىردەك قارشى تۇرۇشقا، شۇنداقلا كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ كۈچىنى تېزلىك بىلەن كېڭەيتىشكە ۋە ئەڭ ئاخىرقى غەلبە ئۈچۈن تەييارلىق قىلىپ قويۇشقا چاقىردى.

ئەمما، ماۋ زېدۇڭ، جاك ۋېنتىيەلەرنىڭ تەشەببۇسى، بەزى كىشىلەرنىڭ - ئاساسلىقى جاك گوتاۋنىڭ كۈچلۈك قارشىلىقىغا ئۇچرىدى. جاك گوتاۋ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى قۇرغۇچىلارنىڭ بىرى بولۇپ، 30 - يىللارنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا، سان ۋە ئابروي جەھەتتە جۇ دې ۋە ماۋ زېدۇڭنىڭ قىزىل ئارمىيىسىگە دولا چىقىراالايدىغان بىر قوشۇنغا قوماندانلىق قىلغانىدى. 1937 - يىلنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىگە كەلگەندە، ئۇ ئەمەلىي ھوقۇقنىڭ نۇرغۇن قىسمىدىن ئايرىلىپ قالغان بولسىمۇ، لېكىن يەنىلا يۇقىرى ئابرويغا ئىگە ئىدى. لوچۈەن يىغىنىدا ئۇ ماۋ زېدۇڭ بىلەن جاك ۋېنتىيەنگە ئالدى بىلەن قارشى

چىقتى. چاڭ گوتاۋ مۇنداق دەپ تەكىتلىدى: جياڭ جېيشىنىڭ ياپونىيە تەرىپىدىن مەغلۇپ قىلىنىشىغا قاراپ تۇرۇش خاتا، ئەگەر جياڭ جېيشى مەغلۇپ بولسا، جۇڭگو ياپونىيىسىنىڭ مۇستەملىكىسىگە ئايلىنىدۇ، بۇ پۈتكۈل جۇڭخۇا مىللەتلىرى، جۈملىدىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئۈچۈن ھالاكەتلىك بالايىئاپەت، ئۇنىڭ ئۈستىگە، گومىنداڭ ھۆكۈمرانلىقى ئۇرۇش تۈپەيلىدىن ئاجىزلاپ قالمايدۇ، ئەكسىچە، خەلقنى ياپونغا قارشى تۇرۇشقا چاقىرغانلىقى ئۈچۈن گومىنداڭنىڭ خەلق نەزەرىدىكى قىممىتى ھەسسىلەپ ئۆسۈپ، گومىنداڭنىڭ ئوڭ قانىستى ياپونىيىگە تەسلىم بولغان تەقدىردىمۇ، لېكىن بۇ بەربىر ئاساسىي ئېقىم ئەمەس، شۇڭا، كوممۇنىستىك پارتىيە مۇستەقىللىكنى ئۆلۈك ھالدا تەكىتلىسە، چوقۇم بىرلىك سەپنى دەپنە قىلىپ، مىللەتنى مەغلۇپ قىلىشتىن ئىبارەت پاچىئەنى پەيدا قىلىدۇ.

جۇ ئېنلەي جياڭ جېيشىنىڭ راستتىنلا تەسلىم بولىدىغان - بولمايدىغانلىقىغا دەرگۇماندا ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى. ئۇ، جياڭ جېيشىنىڭ خاراكتېرى بىلەن دۆلەت ئىچىدىكى سىياسىي ئورنى ئۇنىڭ ياپونىيىگە تەسلىم بولۇشىغا توسقۇنلۇق قىلىدۇ، دەپ ھېسابلايتتى. ئۇنىڭدىن تاشقىرى، دۆلەت ئىچىدە مىللەتچىلىك ئۆسۈپ قالغان تەقدىردىمۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى شەرت - شارائىت يار بەرگەن ئەھۋال ئاستىدا، ياپونغا قارشى كۈرەشنى كەڭ كۆلەمدە قانات يايدۇرۇش ئارقىلىق پارتىيىنىڭ پۈتكۈل مەملىكەتتىكى ئورنىنى تىرىشىپ يوقىرى كۆتۈرۈش كېرەك ئىدى. ئۇ: گومىنداڭ بىلەن بولغان سۈركىلىشنى ئازايتىش ئۈچۈن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى دۈشمەن ئارقا سېپىدە تايانچ بازىلارنى قۇرغاندا، گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنىڭ ھوقۇقلۇق ئورگىنىنى ساقلاپ قېلىش كېرەك، دەپ تەكىلىپ بەردى. ئارمىيە مەسلىھىتىدە جۇ ئېنلەي: كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ئارمىيىسى گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنىڭ

ياردىمى بىلەن ھەربىي خىراجىتىنى قوبۇل قىلىشنى خالايدۇ ۋە جياڭ جېيشىنىڭ تەلپىگە ئاساسەن سىياسىي كومىسسارلىق نۆزۈمى بىلەن سىياسىي بۆلۈمنى ئەمەلدىن قالدۇرمىغانلىقىنى بىلدۈردى.

ماۋ زېدۇڭنىڭ قول ئاستىدىكى بىرمۇنچە ھەربىي ئىشلار سەركەردىلىرى، جۈملىدىن 8 - ئارمىيىنىڭ مۇئاۋىن باش قوماندانى پىڭ دېخۋەيمۇ «ئارمىيىنى تارقاقلاشتۇرۇپ، ئاۋۋال كىچىك كۆلەمدە پارتىزانلىق ئۇرۇشى قىلىش» تەشەببۇسىغا قارشى چىقتى، پىڭ دېخۋەي دۈشمەننىڭ ئارقا تەرىپىدە پائالىيەت ئېلىپ بېرىشقىمۇ، «دۈشمەننىڭ ئاساسىي كۈچىدىن داچىپ، ئۇنىڭ ئاجىز جايىغا ھۇجۇم قىلىش» پىرىنسىپىمۇ قارشى تۇرمايتتى — بۇ ماۋ زېدۇڭ ھەربىي ستىراتېگىيىسىنىڭ مېغىزلىق مەزمۇنى ئىدى. لېكىن، ئۇلار كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ئارمىيىسى دوست ئارمىيىنىڭ ياپونغا قارشى مۇنتىزىم ئۇرۇشىغا پۈتۈن كۈچى بىلەن تېخىمۇ ماسلىشىشى كېرەك دەپ ھېسابلايتتى.

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ سەركەردىلىرى بىلەن موسكۋا ئوتتۇرىغا قويغان «ھەرىكەتچان ئۇرۇش» ئۇقۇمى ماۋ زېدۇڭنىڭ ئوزۇنغا سوزۇلىدىغان پارتىزانلىق ئۇرۇش تەلىماتى بىلەن ئىنتايىن ئاسانلا ئارىلىشىپ كېتەتتى. بۇ ئىككى تەرەپ مۇنازىرە قىلىدىغان مۇھىم نۇقتا ئىدى، شۇڭا، ئەڭ ئاۋۋال «ھەرىكەتچان ئۇرۇش» نەزەرىيىسىنىڭ ئىچكى مەزمۇنىنى ئېنىقلىۋېلىشقا توغرا كېلىدۇ. ئامېرىكا ئالىمى كاتائوكا «ھەرىكەتچان ئۇرۇش» نەزەرىيىسىنى ئىنتايىن توغرىلىق بىلەن تۆت نۇقتىغا يىغىنچاقلىغانىدى: بىرىنچى، گومىنداڭ ئارمىيىسى جۇڭگونىڭ مۇھىم قوراللىق كۈچى، ئىككىنچى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئارمىيىسىنىڭ قىلىدىغىنى ئاساسەن پارتىزانلىق ئۇرۇشى بولۇپ، ئالاھىدە شارائىتتا دوست

ئارمىيىنىڭ مۇنتىزىم ئۇرۇشىغىمۇ قاتنىشىدۇ، ئۈچىنچى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسى ئۆزىنىڭ دۈشمەننىڭ ئارقا سېپىدىكى پائالىيىتى بىلەن دوست ئارمىيىنىڭ پائالىيىتىنى ماسلاشتۇرىدۇ، ئەمما ئۆز مۇستەقىللىكىدىن ۋاز كەچمەيدۇ. تۆتىنچى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسى گومىنداڭ ھۆكۈمىتىدىن قورال - ياراغ تەلەپ قىلىدۇ ھەمدە مۇنتىزىم ئارمىيە بولۇش نىشانىغا قاراپ تېزلىك بىلەن تەرەققىي قىلىدۇ. قارماققا بىر - بىرىگە يېقىن كېلىدىغان، پارتىزانلىق ئۇرۇش بىلەن ھەرىكەتچان ئۇرۇشتىن ئىبارەت ئىككى خىل ستراتېگىيىنىڭ سىياسىي ئاقىۋىتى ئۆزئارا تۈپتىن ئوخشاشمايدۇ. ماۋ زېدۇڭنىڭ پارتىزانلىق ئۇرۇش ستراتېگىيىسىگە ئاساسلانغاندا، كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ كادىرلىرى زېھنىي كۈچىنى مەركەزلەشتۈرۈپ، ياپونىيە تازىلاش ئېلىپ بارغان ئەمما، ئۈنۈملۈك ھۆكۈمرانلىق يۈرگۈزەلمىگەن كەڭ يېزىلاردا ئاممىۋى تەشكىلاتلار بىلەن ھۆكۈمەت سىستېمىسىنى بەرپا قىلىشقا توغرا كېلەتتى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ زور بىر قىسىم خادىملىرى بىلەن ماددىي ئەشيانى خەلق ئەسكەرلىرىنى تەشكىللەش، دېھقانلار ئۇيۇشمىسى، باج يىغىش سىستېمىسى ۋە جەمئىيەت ئامانلىقىنى ساقلاش ئورگانلىرىنى بەرپا قىلىش، جۇڭگو ئارمىيىسىنى چېكىنگەندە چۈشۈرۈپ قويغان قورال - ياراغلارنى يىغىش ۋە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى قوللاش يۈزىسىدىن يۈرگۈزۈلىدىغان سىياسىي تەلىم - تەربىيە قاتارلىق جەھەتلەرنىڭ قۇرۇلۇشىغا ئىشلىتىلىشى كېرەك ئىدى. ھەرىكەتچان ئۇرۇش ستراتېگىيىسى ئۇنداق ئەمەس ئىدى، ئۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ھەربىي كۈچلىرىدىن ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىشنى، ھەربىي ۋە مەمۇرىي خادىملارنىڭ گومىنداڭ ئارمىيىسىنىڭ ئۇرۇش قىلىشىنى قوللىيالايدىغان رايونلارغا

ئورۇنلاشتۇرۇلۇشىنى؛ مەمۇرىي خادىملارنىڭمۇ ھەربىي پائالىيەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىشىنى تەلەپ قىلاتتىكى، قىزىل رايونلارنىڭ يەر مەيدانى بىلەن جان سانى ئەڭ زور دەرىجىدە كېڭەيتىشىنى تەلەپ قىلمايتتى. ئەڭ مۇھىمى گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ مۇناسىۋىتىنى ئورتاقلىشىشقا يۈزلەندۈرۈش ئىدى، چۈنكى، بۇنداق قىلغاندا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئۇرۇشتىن پايدىلىنىپ كەلگۈسىدىكى ھوقۇق تارتىۋېلىشقا تەييارلىق قىلىش نىيىتىنىڭ يوقلۇقىنى كۆرسىتىپ، گومىنداڭنى غەمدىن خالاس قىلغىلى بولاتتى.

ماۋ زېدۇڭ ستراتېگىيىسى ئىجتىمائىي ئىنقىلاب قىلىشنى تەلەپ قىلاتتى، شۇڭلاشقا، تايانچ بازىلاردا بۇ ستراتېگىيىنى يۈرگۈزگەندە قانداق ئۇسۇل قوللىنىش — مۆتىدىل ياكى كەسكىن- مۇھىم ئەمەس ئىدى، مۇھىمى بۇ رايونلارنى ئەمەلىيەتتە تىزگىنلەش، كېيىنكى كۈنلۈكتە دۆلەت ھاكىمىيىتىنى تارتىۋېلىش ئۈچۈن ئاساس سېلىش ئىدى. دۈشمەننىڭ ئادەم كۈچىنى يوقىتىش، دۈشمەننى ئىمكانقەدەر ئىسكەنجىگە ئېلىشتا بولسا، ئەلۋەتتە، ھەرىكەتچان ئۇرۇش تېخىمۇ ئۈنۈملۈك ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو بىلەن بىرلىشىشىنى ئىلگىرى سۈرۈش ۋە سوۋېت جۇڭگو بىلەن ئەنگلىيە، ئامېرىكىنىڭ ھەمكارلىشىپ ياپونغا قارشى تۇرۇش تۇيغۇسىدىن قارىغاندا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ دۈشمەن ئارقا سېپىدە پارتىزانلىق ئۇرۇشى ئېلىپ بارماستىن، پۈتۈن كۈچنى مەركەزلەشتۈرۈپ مۇنتىزىم ئۇرۇش قىلىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەنپەئىتىگە تېخىمۇ ئۇيغۇن كېلىدىغانلىقى روشەن ئىدى.

لوچۈەن يىغىنىدىكى تالاش - تارتىش ماۋ زېدۇڭنىڭ يول قويۇشى بىلەن نەتىجىلەندى. ئىنقىلابىي كۈرەشكە دائىر سۆزلەر

بىلەن جياڭ جىيىشى چوقۇم مەغلۇپ بولىدۇ دېگەن سۆزلەر يىغىن ماقۇللىغان قارار لايىھىسىدىن چىقىرىپ تاشلاندى. لېكىن، لايىھەدە گومىنداڭنىڭ «ئەكسىيەتچى» سىياسىتى يەنىلا قاتتىق تەنقىد قىلىنغان بولۇپ، ئاساسەن گومىنداڭنىڭ ئاممىنى ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا تولۇق سەپەرۋەر قىلمىغانلىقى، سىياسىي ئىسلاھاتقا تۈرلۈك چارە - تەدبىرلەرنى قوللىنىپ توسقۇنلۇق قىلغانلىقى كۆرسىتىلگەنىدى. لايىھەدە مۇنداق دەپ كۆرسىتىلدى: بۇ خاتا سىياسەتلەر «ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا ئېغىر بايلىقپەنلەرنى ئەكىلىدۇ»، سىياسىي ئىسلاھاتنى ئۇرۇشتىن كېيىنكى مەزگىلگە سۈرۈشنى تەشەببۇس قىلغان ئاشۇ كىشىلەر بۇ مەسئۇلىيەتنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىشلىرى كېرەك. يىغىن يەنە ئون ماددىلىق پىلانى ئوتتۇرىغا قويدى (يەنى: «ياپونغا قارشى تۇرۇپ ۋەتەننى قۇتۇلدۇشنىڭ ئون چوڭ پروگراممىسى - خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلغۇچىنىڭ ئىزاھى). بۇنىڭدا ئاساسەن دۆلەت ئىچىدىكى سىياسىي تۈزۈمنى دېموكراتىيىلەشتۈرۈش مۇراجىئەت قىلىنغان. ماۋ زېدۇڭمۇ ھەربىي ستراتېگىيىدە مۇرەسسە قىلدى. يىغىن: ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسىمۇ دوست ئارمىيە بىلەن ھەمكارلىشىدۇ ۋە گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنىڭ ھەربىي كومىتېتىنىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنۇشقا تەييار، دەپ قارار قىلدى. لېكىن ناۋادا ياپونىيە ئارمىيىسى دۆلەت مۇداپىئە لىنىيىسىنى بۇزۇپ تاشلىسا ھەمدە مەركىزىي جايلازغا ئىچكىرىلەپ كىرسە، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسى كىچىك بۆلەكلەرگە بۆلۈنۈپ، شىمالدىكى خېبېي، چاخار، سەندۇڭ قاتارلىق ئۆلكىلەردە مۇستەقىل پائالىيەت ئېلىپ باراتتى.

لوچۈەن يىغىنىدىن كېيىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ زور كۆپچىلىك يۇقىرى قاتلام رەھبەرلىرى

شمالىي جۇڭگو، ئوتتۇرا جۇڭگولارغا بېرىپ، ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا تەييارلىق قىلدى. ماۋ زېدۇڭ بىلەن جاڭ ۋېنتىيەن بولسا يەنىلا يەنئەندە قالغانىدى. بىر ئايدىن كېيىن ماۋ زېدۇڭ پارتىزانلىق ئۇرۇشىنى پۈتكۈل شىمالىي جۇڭگو خىزمىتىنىڭ بىردىنبىر يۆنىلىشى قىلىش توغرىسىدا جۇ ئېنلەي، ليۇ شاۋجى، ياكى شاڭكۇنلارغا: ھەرقايسى خىزمەتلەر، ئېيتايلىق، ئاۋام خەلق ھەرىكىتى، بىرلىك سەپ قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى پارتىزانلىق ئۇرۇشىنى دەۋر قىلغان ھالدا ئېلىپ بېرىلىشى كېرەك، مۇبا. شىمالىي جۇڭگودىكى مۇنتىزىم ئۇرۇش مەغلۇپ بولسا، مەسئۇلىيەتنى بىز ئۈستىمىزگە ئالماساقمۇ بولۇپرىدۇ، لېكىن ناۋادا، پارتىزانلىق ئۇرۇشى مەغلۇپ بولسا، بۇ مەسئۇلىيەتنى قېچىپ قۇتۇلالمايمىز، دەپ يوليورۇق بەرگەندى.

ماۋ زېدۇڭنىڭ يوليورۇقى روشەن ھالدا ئېتىبارغا ئېرىشمىگەندى، شىمالىي جۇڭگو بيۇروسىنىڭ ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن ماۋ زېدۇڭنىڭ يوليورۇقى ئۆزئارا تولىمۇ زىت ئىدى. كېيىنكى چاغلاردا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى تەرەپتىكى ماتېرىياللار شۇنى كۆرسەتتىكى، بۇ مەزگىلدە پارتىيىنىڭ بىر مۇنچە رەھبەرلىرى: 8 - ئارمىيە دوست ئارمىيىگە ماسلىشىپ سەنشى ئۆلكىسىنىڭ مەركىزى تەييۈەندە نۇقتىلىق مۇداپىئە ئۇرۇشى قىلىش كېرەك دەپ ھېسابلىغان. ئۇلار ياپون ئارمىيىسىنىڭ سەنشى ئۆلكىسىگە كىرىشىنى توساش تېخىمۇ مۇھىم، 8 - ئارمىيىنىڭ ئاساسى كۈچى ئۇزۇنغا سوزۇلمىدىغان ياپونغا قارشى پارتىزانلىق ئۇرۇشقا ئەمەس، بەلكى مۇداپىئە ئۇرۇشىنىڭ ئۈستىگە قويۇلۇشى كېرەك، دەپ ھېس قىلىشاتتى.

شىمالىي جۇڭگو بيۇروسىنىڭ ھەرىكەتچان ئۇرۇش نۇقتىسى ئەزەرى ئاساسەن، 10 - ئاينىڭ 8 - كۈنىدىكى بىر قاراردا گەۋدىلىنىپ قالغانىدى، بۇ قارار ماۋ زېدۇڭ يوليورۇق بېرىپ

تەخمىنەن ئىككى ھەپتىدىن كېيىن چىقىرىلغان بولۇپ، ئۇ، مۇنتىزىم ئۇرۇش ئىدىيىسىنىڭ تىپىك مىسالى ئىدى. قاراردا مۇنداق دېيىلگەندى: شىمالىي جۇڭگونى تالىشىشىدىغان ئەڭ ئاخىرقى مەل قىلغۇچ ئۇرۇشتا سەنشى ئەمدى تولىمۇ مۇھىم بولۇپ قالدى، ئەگەر تەييۈەن بىلەن جىنچۇڭ تاغلىق رايونلىرىنى تۇتۇپ تۇرالماساق بۇ جايلارنى قورغان قىلىپ تۇرۇپ، بېيپىڭ، ۋۇخەن لىنىيىسىگە ستراتېگىيىلىك قايتۇرما ھۇجۇم ئېۋىشۇرغىلى بولىدۇ، بۇنداق قايتارما ھۇجۇم شىمالىي جۇڭگونىڭ پۈتۈن ئۇرۇش ۋەزىيىتىنى ئۆزگەرتىۋېتىشى مۇمكىن. «دۆلەت ئىچى ۋە خەلقئارادىكى بايىلىق ئۆزگىرىش» كە ئەگىشىپ، ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ غەلىبىسىنى قولغا كەلتۈرۈشكۈم بولىدۇ. بۇ قاراردا مۇنداق دەپ كېسىپ ئېيتىلغانىدى: سەنشىنى تۇتۇپ تۇرۇش ۋە قايتۇرما ھۇجۇمنى ئېۋىشۇرۇشنىڭ شىمالىي جۇڭگو ۋەزىيىتىنى ئۆزگەرتىۋېتىش ئېھتىماللىقى مەۋجۇت. بۇ نىشان ئۈچۈن كۈرەش قىلىش نۆۋەتتە شىمالىي جۇڭگودىكى بارلىق سىياسىي، ستراتېگىيىلىك خىزمەتلەرنىڭ مەركىزى. ئەمەلىيەتتە شىمالىي جۇڭگودا ئىجرا قىلىنغىنى ماۋ زېدۇڭنىڭ 9 - ئاينىڭ 25 - كۈنىدىكى يوليورۇقى بولماستىن، بەلكى شىمالىي جۇڭگو بيۇروسىنىڭ 10 - ئاينىڭ 8 - كۈنىدىكى قارارى ئىدى.

لوچۈەن يىغىنى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى بىرنەچچە ئايدا ماۋ زېدۇڭنىڭ تەشەببۇسلىرى قارشىلىققا ئۇچرىدى، بۇ ماۋزېدۇڭنىڭ ۋاڭ مىڭنىڭ سىياسىي بېسىمىغا دۇچ كېلىدىغانلىقىنى كۆرسىتەتتى. پىڭ دېخۇەي بىلەن جالڭ گوتتاۋ قاتارلىق كىشىلەر گەرچە ۋاڭ مىڭنى تەشەببۇسكارلىق بىلەن قوللاپ - قۇۋۋەتلىمىگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار ۋاڭ مىڭنى تەسىرگە ئۇچرىغانىدى. بۇ، ماۋ زېدۇڭنىڭ ۋاڭ مىڭدىن ئىبارەت ستالىننىڭ بۇ ئەلچىسى بىلەن ئېلىشىشتىن بۇرۇن

ئاۋۋال ئۆزىنىڭ مەۋقەسىنى پۇختىلىۋېلىشنىڭ لازىملىقىدىن دېرەك بېرەتتى. رەھبەرلىك ھوقۇقىنى قولغا ئېلىش ئۈچۈن، بۇيرۇق چۈشۈرۈشكە تايانماي، ئەڭ ئالدى بىلەن ئوڭوت - نەسەت ۋە يېتەكلەشكە تايىنىش كېرەك.

11 - ئاينىڭ 9 - كۈنى تەييۈەننىڭ قولىدىن كېتىشى ماۋ زېدۇڭنىڭ تەشەببۇسلىرىنىڭ بىر دەلىلى دېگىلى بولىدۇ. خۇددى 10 - ئاينىڭ 8 - كۈنىدىكى شىمالىي جۇڭگو بيۇروسىنىڭ قارارىدا ئېيتىلغىنىدەك تەييۈەن سەنشى ئۆلكىسى مۇداپىئەسىنىڭ ئاچقۇچى، ئۇنىڭ قولىدىن كېتىشى گومىنداڭ ئارمىيىسىنىڭ سەنشىنى قوغداشقا كۈچى يەتمەيدىغانلىقىنى، شۇنداقلا شىمالىي جۇڭگونىڭ ياپونىيەنىڭ قولىغا چۈشۈپ كېتىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ بەردى. لۇچۈەن يىغىنىدا ھاسىل قىلىنغان مۇرەسسەگە ئاساسلانغاندا، بۇ شىمالىي جۇڭگودا ھەرىكەتچان ئۇرۇشنىڭ ئاللىقاچان ئاياغلىشىپ، پارتىزانلىق ئۇرۇشىنىڭ كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ئاساسلىق ھەرىكەت شەكلىگە ئايلانغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى.

11 - ئاينىڭ 12 - كۈنى، ماۋ زېدۇڭ تەييۈەن قولىدىن كەتكەنلىكى مۇناسىۋىتى بىلەن مۇھىم بىر دوكلات قىلىپ، يېڭى سىياسەتنىڭ مەنزىرىسىنى تەسۋىرلىدى. دوكلاتتا گومىنداڭنىڭ ياپونغا بىر تەرەپلىمە قارشى تۇرۇش سىياسىتىگە زەربە بېرىپ، بۇنداق سىياسەتنىڭ شاڭخەي بىلەن تەييۈەنگە مەغلۇبىيەت ئېلىپ كەلگەنلىكى كۆرسىتىلدى. (شاڭخەي ياپونغا قارشى ئۇرۇش پارتلاپ ئۈچ ئاي كېيىن 11 - ئاينىڭ 9 - كۈنى قولىدىن كەتكەندى). ماۋ زېدۇڭ: گومىنداڭ پەقەت ياپونغا بىر تەرەپلىمە قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىنىلا قىلىدۇ، بۇ ئۇرۇش جەزمەن مەغلۇپ بولىدۇ دەپ قارىدى. ئەمەلىيەتتە، گومىنداڭ ياپونغا بىر تەرەپلىمە قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىنىڭ ئۇزاققا بارمايدىغانلىقى ئىپادىلىنىپ قالغان بولۇپ، بىرلىك سەپنىڭ ئوڭ قانتىسى

ئىنتايىن تېزلىك بىلەن بۆلۈنۈپ چىقىپ، ئۆزىنى ياپونىيىنىڭ قۇچىقىغا ئېتىشى، بىرلىك سەپىنىڭ يادروسى بولسا، كوممۇنىستىك پارتىيىگە يېقىنلىشىشى مۇمكىن ئىدى. بۇنداق ئەھۋال ئاستىدا، جۇڭگو دۈچ كەلگەن ئەڭ مۇھىم سىياسىي مەسىلە: بىرلىك سەپتە، پرولېتارىيات بۇرژۇئازىيىگە رەھبەرلىك قىلامدۇ ياكى بۇرژۇئازىيە پرولېتارىياتقا رەھبەرلىك قىلامدۇ؟ گومىنداڭ كوممۇنىستىك پارتىيىنى جەلپ قىلامدۇ ياكى كوممۇنىستىك پارتىيە گومىنداڭنى جەلپ قىلامدۇ؟ دېگەندىن ئىبارەت ئىدى.

تەييۈەن قولىدىن كەتكەندىن كېيىن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىدىكى زور كۆپچىلىك سەركەردىلەر ماۋ زېدۇڭنىڭ پارتىزانلىق ستراتېگىيىسىنى قوبۇل قىلدى، ماۋ زېدۇڭ يەنە بىرمۇنچە تەشكىلىي تەدبىرلەرنى قوللىنىپ، ئۆزىنىڭ ئارمىيىدىكى رەھبەرلىك ھوقۇقىغا كاپالەتلىك قىلدى. جۇ ئېنلەيمۇ روشەن ھالدا ماۋ زېدۇڭ تەرەپتە تۇرۇشقا باشلىدى، كەم دېگەندىمۇ شىمالىي جۇڭگودا شۇنداق قىلدى. ماۋ زېدۇڭ يەنە ھەرىكەت قوزغاپ جاك گوتاۋنىڭ ئۇزۇن سەپەردىكى «خاتالىق» لىرىنى تەنقىد قىلىشقا كىرىشتى، بۇ جاك گوتاۋنىڭ تەسىرىنى تېخىمۇ ئاجىزلىتىۋەتتى. ئەمما، ماۋ زېدۇڭنىڭ تەشەببۇسلىرىغا قارىشى كۈچلەر يەنىلا ئىنتايىن زور ئىدى. ماۋ زېدۇڭ كېيىنكى چاغلاردىكى ئەسەرلىرىدە مۇنداق دەپ يازغانىدى: تەييۈەن قولىدىن كەتكەندىن كېيىن، مەن 1937 - يىلى 11 - ئايدا يەنئەندىدىكى پارتىيە پائالىيەتچىلىرى يىغىنىدا دوكلات بەردىم، «مۇشۇ مەزگىلدىن باشلاپ پارتىيە ئىچىدىكى ئوڭچىل پۇرسەتپەرەسلەر بۇ تېزىسقا قارشى چىقتى، تاكى 1938 - يىلى 10 - ئايدىكى پارتىيىنىڭ 6 - نۆۋەتلىك كومىتېتى 6 - ئومۇمىي يىغىنىدىلا ئاندىن بۇنداق ئوڭ ئاغمىچىلىقلار تۈگىتىلدى».

4. ماۋ زېدۇڭ بىلەن ستالىن «ئالاھىدە ئەلچى» لىرىنىڭ دەسلەپكى ئېلىشىشى

1937 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا، ۋاڭ مىڭ ئون يىل تۇرغان موسكۋا بىلەن خوشلىشىپ جۇڭگوغا قايتىپ كەلدى. يۇقىرىقى بابتا ۋاڭ مىڭنىڭ 11 - ئاينىڭ ئاخىرىدا شەنشى، گەنسۇ، نىڭشيا چېگرا رايونىنىڭ مەركىزى يەنئەنگە كەلگەنلىكىنى، سەپەرداشلىرى ئىچىدە يەنە كاڭ شېڭ، چىن يۈن، يالڭ سۇڭ ۋە بىرمۇنچە سوۋېت ئىتتىپاقى ھەربىي مەسلىھەتچىلىرى بار ئىكەنلىكىنى تونۇشتۇرغانىدۇق. كاڭ شېڭ، يالڭ سۇڭلار ۋاڭ مىڭنىڭ موسكۋادا تۇرغان چېغىدىكى قول - قاناتلىرى ئىدى. زۇنپى يىغىنىدىن كېيىن، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ماۋ زېدۇڭنى قۇۋۋەتلەيدىغانلىقىنى بىلدۈرگەنىدى. كاڭ شېڭ ئەكسىچە، بۇنىڭغا توسقۇنلۇق قىلدى، شۇنداقلا نەسبەت قىلىپ، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ۋاڭ مىڭنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ داھىيىسى بولۇشىنى قوللىشى كېرەك دېدى. شۇنداقلا كاڭ شېڭ بىلەن يالڭ سۇڭ يەنە ۋاڭ مىڭنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ نۆپۈزىدىن پايدىلىنىپ، 1935 - 1936 - يىللىرى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ مانجۇرىيىدىكى پارتىيە تەشكىلاتىنى بىۋاسىتە تىزگىنلىشىگە بار دەم قىلغانىدى. ئالاقىدار مەسلىھەتچىلىكى سەككىزىنچى بابتا تىلغا ئېلىنىدۇ. ۋاڭ مىڭ قاتارلىق كىشىلەر چۈشكەن مەخسۇس ئايروپىلان سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يەنئەنگە قونغان نۇنجى ئايروپىلانى بولۇپ، ئايروپىلاندا يەنئەن بىلەن موسكۋا ئوتتۇرىسىدىكى خەۋەرلىشىش مۇناسىۋىتىنى ياخشىلاش ئۈچۈن ئەكىلىنىگەن چوڭ تىپتىكى بىر رادىئو ئىستانسىسى بار ئىدى. بۇ رادىئو ئىستانسىسىنىڭ ئۆزىگە ۋاڭ مىڭنىڭ

كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالدىكى يۇقىرى ئورنى ۋە ئۇنىڭ موسكۋادا ۋە تەنگە قايتىش مەسىلىسىدە جاك چوڭ بىلەن قىلغان تالاشلىرىنى قوشساق، بۇلار ۋاڭ مىڭنىڭ ستالىننىڭ ماقۇللىقى بىلەن ۋە تەنگە قايتقانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

ئەسۋاسلىنارلىقى شۇكى، بىز ۋاڭ مىڭ يەنە تەنگە ئۇچۇپ بارغان چاغدا، ئۇنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال بىلەن بولغان ئېنىق مۇناسىۋىتىنىڭ قانچىلىك ئىكەنلىكىنى بىلىلمىدۇق. چوڭ قۇرۇقلۇقتىكى ماتېرىياللاردا كۆرسىتىلىشىچە، ۋاڭ مىڭ ۋە تەنگە قايتىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ «ۋەكىلى» سالاھىيىتى بىلەن بىر قېتىمقى سىياسىي بېيۇرۇ يىغىنىغا قاتناشقان. چوڭ قۇرۇقلۇقتىكى بىر تارىخچىنىڭ قارىشىچە، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئىنتېرناتسىئونالسىزم بايرىقىنى كۆتۈرۈۋېلىپ ۋاڭ مىڭنىڭ قولى ئارقىلىق جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە بېسىم ئىشلىتىپ، ئۇلارنى گومىنداڭ، جياڭ جېيشىگە يول قويۇشقا، كوممۇنىستىك پارتىيىنى گومىنداڭنىڭ ئىسچىگە كىرىشكە مەجبۇر قىلغان. ئۇنىڭ ئۈستىگە ۋاڭ مىڭ ھەمىشە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ قايىقىغا قاراپ ئىش كۆرگەچكە، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ سىياسەتلىرىنى بولجۇتماستىن ئىزچىل ئىجرا قىلغان. ۋاڭ مىڭنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنى تەرتىپكە سېلىش كۈمبىتىنىڭ ۋەكىلى سالاھىيىتى بىلەن ۋە تەنگە قايتقانلىقى ئېھتىمالغا تولمۇ يېقىن، تەرتىپكە سېلىش كۈمبىتىنىڭ ۋەزىپىسى ھەرقايسى دۆلەت پارتىيىلىرى بىلەن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال لۇشىەندىكى ئېغىشلارنى تۈزىتىش بولۇپ، ئۇ، بۇ مەزگىلدە ھەرقايسى ياچېيكىلارغا ھەمىشە ئالاھىدە يوليورۇقلارنى بېرىپ تۇرغانىدى. ۋاڭ مىڭنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئىجرائىيە كۈمبىتىنىڭ تولۇق ھوقۇقلۇق

ۋەكىلى بولۇپ، ئالاھىدە ھوقۇققا، جۈملىدىن مەركەزنىڭ سىياسەتلىرىنى قارار قىلىدىغان ۋە رەت قىلىدىغان ھوقۇقتا ئىگە بولۇشىمۇ مۇمكىن ئىدى. ۋاڭ مىڭنىڭ كەم دېگەندىمۇ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئىجرائىيە كومىتېتىنىڭ ئەزاسى بولۇپ، ماۋ زېدۇڭنىڭ بۇنداق يۇقىرى ئورۇنغا ئىگە ئەمەس ئىدى. بۇ شۇنى كۆرسىتىدۇكى، ۋاڭ مىڭنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالدىكى ئورنى ماۋ زېدۇڭنىڭكىدىن يۇقىرى ئىدى، پەقەت شۇنداق بولۇپلا قالماستىن يەنە، ۋاڭ مىڭنىڭ ستالىن ۋە دېمىتروۋلار بىلەن ئارىدىن قىسل ئۆتمەيدىغان خۇسۇسىي مۇناسىۋىتىمۇ بار ئىدى.

گەرچە ۋاڭ مىڭنىڭ بۇ مەزگىلدىكى ئېنىق سالاھىيىتىنى بىلگىلى بولمىسۇمۇ، لېكىن بىر نۇقتا ئېنىق ئىدىكى، ئۇ بولسىمۇ، ۋاڭ مىڭ ۋەتەنگە قايتىپ كەلگەندە ماۋ زېدۇڭ بىلەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىدىكى باشقا رەھبەرلەرنىڭ ئەدەب بىلەن كۈتۈۋېلىشىغا سازاۋەر بولدى. ۋاڭ مىڭنىڭ سىياسىي بيۇرونىڭ لۇشىەنى بىلەن تەشكىللىگە غايەت زور تەسىر كۆرسىتەلىشىدىكى سەۋەب، خۇددىي جالڭ گوتاۋ تەسۋىرلىگەندەك؛ ۋاڭ مىڭ موسكۋادىن ئۇچۇپ كەلگەن «پەرىشتە» بولۇپ، ئۇنىڭ قولىدا «مىسران قىلىچ» بار ئىدى. ۋاڭ مىڭ ۋەتەنگە قايتىپ كېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، 12 -

ئاينىڭ 9 - كۈنى، سىياسىي بيۇرو يەنئەندە بىر قېتىملىق يىغىن ئۆتكۈزدى، يىغىندا ۋاڭ مىڭ ئەكەلگەن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ «يوليورۇق» لىرى ئاڭلاپ ئۆتۈلدى ۋە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ يېقىندىن بۇيانقى خىزمەتلىرى يەكۈنلەندى. ۋاڭ مىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ئۈچ يوليورۇقنى يەتكۈزۈش ئارقىلىق پارتىيىنىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا قول تىقىشقا باشلىغانىدى.

كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئالدى بىلەن ماۋ زېدۇڭنى ماركسىزمنى بىلمەيدۇ، ئىنتېرناتسىئونالىزملىق كۆز قارىشى كەم، پارتىيىنىڭ سىياسەتلىرىنى پەقەت تارتىپ چىرىشكە ئاساسلىنىپلا بەلگىلەيدۇ، دەپ تەنقىد قىلغانىدى. گەرچە ماۋ زېدۇڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئەڭ ئالىي رەھبىرىگە ئايلانغان بولسىمۇ، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ماۋ زېدۇڭنىڭ ئىدىئولوگىيە جەھەتتىكى ئاجىزلىقلىرىنى تۈگىتىش ۋە تولۇقلاش ئۈچۈن، پەقەتلا موسكۋادا تەربىيەلەنگەن كادىرلارنى ۋەتەنگە قايتۇراتتى. كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال يەنە جاك ۋېنتىيەنى باش شۇجىلىقنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالمايدۇ دەپ گەيىپلىدى، يوليئورۇقتا تەكشۈرۈپ ئېنىقلىنىشىچە، جياڭ ۋېنتىيەن 20 - يىسلاردا، موسكۋا جۇڭشەن داشۆسىدە تەشكىللىگەن پارتىيە ۋە ئىتتىپاق تەشكىلاتىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى تروتسكىچى ئۇنسۇرلار بولۇپ، گەرچە جاك ۋېنتىيەنىڭ ئۆزى تروتسكىچىلار گۇرۇھىغا بىۋاسىتە قاتناشمىغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ يەنىلا «ئىنتايىن گۇمان» لىق، دېيىلگەن. ئەڭ ئاخىرىدا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال يوليئورۇق بېرىپ مۇنداق دېگەندى: جاك گوتتاۋغا قارشى ھەرىكەت تولىمۇ ئاشۇرۇۋېتىلدى، ئۇنىڭغا ئوخشاش يۇقىرى ئىناۋەتكە ئىگە رەھبەرنى ئاشكارا تەنقىد قىلماسلىق كېرەك ئىدى. بۇ ئۈچ نۇقتىلىق يوليئورۇق، ماۋ زېدۇڭنىڭ ھوقۇقىغا بىۋاسىتە خىرىس قىلماقتا ئىدى. بىزگە مەلۇمكى، جاك ۋېنتىيەن ماۋ زېدۇڭنىڭ يېتىم بۇرادىرى، جاك گوتتاۋ بولسا ماۋ زېدۇڭنىڭ كۈچلۈك رەقىبى ئىدى، تېخىمۇ مۇھىمى شۇكى، ئەگەر ماۋ زېدۇڭنىڭ شەخسەن ئۆزى مۇكەممەل ماركسىزىمچى بولمىسا، ئۇ ھالدا، ئۇنىڭ ھازىرقى لۇشىيەندە مەسىلە بولغان بولاتتى.

دەرۋەقە، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يوليورۇقىنى يەتكۈزۈپ بولغاندىن كېيىن، ۋاڭ مىڭ ماۋ زېدۇڭنىڭ گومىنداڭغا قاراتقان «چەكتىن ئاشقان» سىياسىتىنى تەنقىد قىلىشقا باشلىدى. ۋاڭ مىڭ ماۋ مۇنداق دەدى: گومىنداڭ ياپونغا ئاكتىپ قارشى تۇردى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى گومىنداڭ بىلەن بۇ نۇقتىدا تولۇق ھەمكارلىشىشى كېرەك. بۇ ياپونىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىش خەۋپىنى يوقىتىشتىكى ئاچقۇچ. ئەگەر جۇڭگو ياپونغا قارشى ئۇرۇشتا ئۇزۇن مەزگىلگىچە چىڭ تۇرالسا، ياپونىيە سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلالمايدۇ، بۇ دۇنيا پرولېتارىياتى ئۈچۈن ئىنتايىن پايدىلىق. ئەكسىچە، ئەگەر گومىنداڭغا بېسىم ئىشلىتىلسە، ئۇنى تەسلىم بولۇشقا قىستىساق، ئۇ ھالدا، نەنجىڭ ھۆكۈمىتىنىڭ مەغلۇپ بولۇشى ۋە ئۇنىڭغا گېرمانىيىنىڭ مۇرەسسەلەشتۈرۈشى قوشۇلۇشى تۈپەيلىدىن ۋەزىيەت تولمۇ خەتەرلىشىپ كېتىدۇ. بۇنداق شارائىتتا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى پۈتۈن كۈچى بىلەن گومىنداڭنى قوللىشى، ياپونغا قارشى ئۇرۇشنى ساقلاپ قېلىشى كېرەك. ۋاڭ مىڭ ماۋ: گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ زىچ ھەمكارلىقى ئامېرىكىنى خەلقئارا فاشىزمغا قارشى سەپكە قاتنىشىشقا مەجبۇر قىلىدۇ دەپ قارايتتى.

بۇنىڭغا ئۇلاپلا، ۋاڭ مىڭ ماۋ زېدۇڭنىڭ لۇچۈەن يىغىنىدا ئوتتۇرىغا قويغان لۇشىەنى بىلەن تەيىۋەن قولدىن كەتكەندىن كېيىن سۆزلىگەن نۇتقىغا ماددىمۇ ماددا رەددىيە بەردى. ئۇ: ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ غەلبىسى، ماۋ زېدۇڭ كېسىپ ئېيتقاندا، گومىنداڭغا قارشى تۇرۇش ئارقىلىق قولغا كەلگەن ئەمەس، ئەكسىچە، گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ھەمكارلىقىنى كۈچەيتىش ئارقىلىقلا قولغا كەلگەن دەپ كۆرسەتتى. ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدىكى

مۇۋەپپەقىيەتسىزلىككە مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇش ئۈچۈن،
گومىنداڭنىڭ ئەكسىيەتچى ماھىيىتىدىن كەلگەن بولماستىن،
بەلكى ياپونىيەنىڭ ئەمەلىي كۈچىنىڭ ھەددىدىن زىيادە
ئۈستۈنلۈكىدىن بولۇپ، بۇ مۇۋەپپەقىيەتسىزلىكتىن ساقلانغىلى
بولمايتتى. ياپونغا قارشى تۇرۇش - تۇرماسلىق، گومىنداڭ
بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيەنىڭ ھەمكارلىشىش -
ھەمكارلاشماسلىقىدىكى بىردىنبىر پرىنسىپ ئىدى. گومىنداڭ
ياپونغا قارشى بىر خىل كۈچ، ئۇنىڭدا ئوڭ، ئوتتۇرا، سول
دېگەن پەرقلەر يوق، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيەسى گومىنداڭ
بىلەن تامامەن، ئۈزۈل كېسىل ھەمكارلىشىشى، ئىككى
پارتىيەنىڭ ھەرقايسى ساھەلەردىكى ھەمكارلىقى كېڭىيىشى
كېرەك. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيەسى گومىنداڭدىن قۇسۇر
تاپماي، ھەتتا ئۇنى ئاغدۇرۇشقا ئۇرۇنماي، ئەكسىچە، تۈرلۈك
- تۈمەن چارە - تەدبىرلەرنى قوللىنىپ، گومىنداڭنى
مۇستەھكەملىشى كېرەك. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيەسى
گومىنداڭنىڭ بۆلۈنۈشىنى ئەمەس، بەلكى گومىنداڭغا كىرىپ،
بىرلەشكەن ھۆكۈمەت ۋە بىرلەشكەن ئارمىيە تەشكىلاتىنى ئۈمىد
قىلىدۇ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيەسى بىرلىك سەپنىڭ
رەھبەرلىك ھوقۇقىنى تارتىۋالماستىن، بەلكى گومىنداڭ بىلەن
كوممۇنىستىك پارتىيەنىڭ ئورتاق رەھبەرلىكىنى كۈچەيتىشى
كېرەك. بىرلىك سەپتە گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك
پارتىيەنىڭ ئورنى باراۋەر بولۇشى، رەھبەرلىك ھوقۇقىنى ئورتاق
يۈرگۈزۈشى كېرەك، كوممۇنىستىك پارتىيەنىڭ
مۇستەقىللىكىنى تەكىتلەش - جۇڭگو كوممۇنىستىك
پارتىيەسىنىڭ رەھبەرلىك ھوقۇقىنى قولغا كەلتۈرۈشىدىن سۆز
ئېچىش تۇرماق، ياپونپەرەسلەرگە دەستەك تېپىپ بېرىدۇ،
شۇنداقلا، تروتسكىچىلارمۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ بىرلىك سەپكە
بۆلگۈنچىلىك قىلىدۇ.

ۋاڭ مىڭ يەنە بىرلىككە كەلگەن ئارمىيە قۇرۇشىنىڭ «كونكرېت چارىلىرى» نى بىر - بىرلەپ مەسئال كەلتۈردى. بەلكى بۇنىڭ ئىچىدىكى 6 - ماددا ئەڭ مۇھىم ماددا بولۇشى مۇمكىن، ئۇ، ھەقىقىي يوسۇندا، قوماندانلىقى، شىتاتى، قورال-يارىغى، تەرتىپ - ئىنتىزامى، تەمىناتى، ئۇرۇش پىلانى ۋە ئۇرۇش ھەرىكىتى بىرلىككە كەلگەن ئارمىيە بەرپا قىلىشنى مۇراجىئەت قىلدى، ئۇ 8 - ئارمىيىنىڭ «مۇستەقىللىكىنى ساقلاپ» قېلىپ، كوممۇنىستىك پارتىيە كادىرلىرى يادروسىنى قۇرۇشى ۋە بەلگىلىك چەكلىمە دائىرىسىدە سىياسىي خىزمەت قىلىشىغا قوشۇلغانىدى، لېكىن، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئۇ: قوماندانلىق، تەرتىپ - ئىنتىزام، ئۇرۇش قىلىش پىلانى ۋە تەمىنات جەھەتلەردە گومىنداڭ ھۆكۈمىتىگە بويسۇنۇشى كېرەك؛ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسى دۈشمەننىڭ ئارقا سېپىدە تايانچ يازىلار بىلەن پارتىزان گەترەتلىرىنى كېڭەيتىمەستىن، ئەڭ ئاخىرىدا كۈچنى مەركەزلەشتۈرۈپ ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىشى كېرەك، دەپ ئېنىق بىلدۈرگەنىدى. ئەمما، مەيلى قانداق بولسۇن، ۋاڭ مىڭنىڭ ماۋ زېدۇڭنى ئەسلىدىكىسى بىلەن زىت بولغان لۇشىەننى قوبۇل قىلىشقا مەجبۇر قىلغانلىقىدىن ئىبارەت پاكىت، ماۋ زېدۇڭنىڭ ھوقۇق ئاساسىنىڭ يەنىلا ئىنتايىن زەئىپ ئىكەنلىكىنى، ۋاڭ مىڭنىڭ بولسا ئۈستۈن ئورۇندا تۇرۇۋاتقانلىقىنى ئىسپاتلاپ بېرىدۇ.

ۋاڭ مىڭ يەنە ماۋ زېدۇڭنىڭ تەسىرىنى تەشكىلى جەھەتتىن ئاجىزلاشتۇرۇشقا باشلىغانىدى. ئۇ كاك شېڭنى سىياسىي بيۇروغا ئەكىردى ۋە ئۇنى مەركىزىي كومىتېتنىڭ شۇجىلىقىغا تەيىنلىدى، جاك ۋېتسەننى باش شۇجىلىق ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلاپ، ئۇنى سىياسىي بيۇرودىكى يەتتىنچى ئورۇنغا چۈشۈرۈپ قويدى، شۇنىڭ بىلەن يەنە جاك گوتتاۋغا قارشى ھەرىكەتنىمۇ توختاتتى. كاك شېڭ بىلەن ۋاڭ مىڭنىڭ مۇناسىۋىتىنى يۇقىرىدا

بايان قىلىپ ئۆتكەندۇق. جاك گوتاۋغا كەلسەك، ئۇ ئۆزىنىڭ 30 - يىلارنىڭ ئوتتۇرىلىرىدىكى ھەرىكەتلىرىنى ئاقلانغان چاغدا، مەن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يوليورۇقلىرىنى ئىجرا قىلىدىم دېگەندە چىك تۇردى، بۇ جاك گوتاۋ لۇشىەنى بىلەن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال لۇشىەنىنىڭ بىردەكلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ. لوچۈەن يىغىنىدا جاك گوتاۋمۇ ماۋ زېدۇڭغا قارشى تۇرغانىدى، بۇ ئامىللار ۋاڭ مىڭنى جاك گوتاۋنىڭ قوللاپ - قۇۋۋەتلىشىگە ئىگە قىلىشى مۇمكىن ئىدى. ۋاڭ مىڭنىڭ ئۆزىمۇ چوتنى دەل مۇشۇنداق سوققاندى. ۋاڭ مىڭ باش شۇجى بولۇشقا ئۇرۇنۇپمۇ كۆردى، لېكىن بۇ ئۇرۇنۇش يولىدا ھەرىكەت قىلمىدى، چۈنكى ۋاڭ مىڭ ماۋ زېدۇڭنىڭ بۇ ۋەزىپىسىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇۋېتىدىغانلىقىنى، ئەگەر بۇ ۋەزىپە ماۋ زېدۇڭغا تەھدىت بولۇپ قالىدىغان بولسا ئۇنىڭ شۇنداق قىلىدىغانلىقىنى، يەنە كېلىپ ئەمەلدىن قالدۇرۇشنىڭ ئۇنىڭغا تەسكە چۈشمەيدىغانلىقىنى بىلەتتى.

12 - ئايدىكى يىغىن يەنە ۋاڭ مىڭ ئوتتۇرىغا قويغان يېقىنقى مەزگىل ئىچىدە پارتىيىنىڭ 7 - قۇرۇلتىيىنى ئېچىش توغرىسىدىكى تەكلىپىنى قوبۇل قىلدى، ۋاڭ مىڭنىڭ مەقسىتى بۇ قېتىمقى قۇرۇلتايدىن پايدىلىنىپ ماۋ زېدۇڭنىڭ ھوقۇقىنى تېخىمۇ ئاجىزلاشتۇرۇشتىن ئىبارەت ئىدى. كېيىنكى بىر يىلدا، ۋاڭ مىڭ بىرنەچچە قېتىم تەكلىپ بەرگەن بولسىمۇ، لېكىن ماۋ زېدۇڭ بۇ تەكلىپلەرنى ھەر قېتىمدا قەتئىيلىك بىلەن بىردەك رەت قىلدى. ماۋ زېدۇڭ پارتىيە ئىچىدىكى ھوقۇق ئاساسىنى مۇقىملاشتۇرۇۋالغاندىن كېيىنلا ئاندىن 1945 - يىلى 4 - ئايدا پارتىيىنىڭ 7 - قۇرۇلتىيىنى ئاچتى.

5. ستالنىڭ «تازىلاش» ئەندىزىسى ۋە ماۋزېدۇخنىڭ دانا سىياسىي ئۇسۇلى

«تروتسكىنىڭ تەسىرى» گە زەربە بېرىش ۋاڭ مىڭنىڭ ماۋ زېدۇڭغا ھۇجۇم قىلىشىدىكى بىر ئۆتكۈر خەنجەر ئىدى. 1937 — 1939- يىللاردىكى خەلقئارا كوممۇنىزم ھەرىكىتىدە «تروتسكىچىلار» نى تەنقىد قىلىش ئىشىغا سەل قارىغىلى بولمايتتى. «تروتسكىچى» دېگەن قالاپنى كىيىش، كەم دېگەندە خەلقئارا كوممۇنىزم ھەرىكىتىدىن چىقىرىلىش دېگەن سۆز بولۇپ، ئەمەلىي ئاقىۋىتى بۇنىڭدىنمۇ بەتتەر ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىدا، مىڭلىغان — ئونمىڭلىغان ئادەملەر يوقسالاڭ «تروتسكى سۈيىقەستچىلەر گۇرۇھى» غا كىرىپ قېلىپ ئۆلتۈرۈلگەن ياكى تۈرمىلەرگە تاشلانغانىدى. ئىسپانىيىدىكى تروتسكىچىلارنىڭ زور بىر قىسمى سوۋېت ئىتتىپاقى ئىچكى ئىشلار مىنىستىرلىكىنىڭ «تازىلاش» لىرىدىن قۇتۇلالمىغانىدى.

1937 - يىلى 12 - ئايدا، ۋاڭ مىڭ تروتسكىزم مەسىلىسىنى تەكرار ئوتتۇرىغا قويدى. ئۇ 12 - ئاينىڭ 27 - كۈنىدىكى بىر دوكلاتىدا تروتسكى ئىدىيىسىنى ئۈزۈندىن - ئۈزۈن تەنقىد قىلىپ، گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئىچىدىكى «ئىنتايىن ئاز ساندىكى كىشىلەر» تروتسكىچىلارنىڭ سەنەسگە چىڭ چاپلىشىۋالدى دەپ ئەيىبلدى. دوكلات باشلىنىش بىلەنلا: ھازىرقى ۋەزىيەتتىكى ئەڭ زور خەۋپ دۈشمەن كۈچلۈك بىز ئاجىزلىق مەسىلىسى ئەمەس، بەلكى ياپونىيىنىڭ «جۇڭگولۇقلاردىن پايدىلىنىپ جۇڭگونى باشقۇرۇش، خائىن... تروتسكىچىلارنى كۈشكۈرتۈپ» مىللىي بىرلىك سەپكە بۆلگۈنچىلىك سېلىش قەستىدە بولۇشى» دىن ئىبارەت دەپ كېسىپ ئېيتىلغانىدى. كەينىدىنلا ئۇ تروتسكىچىلارنىڭ تەشەببۇسلىرىنى بىر - بىرلەپ بايان قىلدى؛ بىرىنچى،

گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ھەمكارلىقىنىڭ ئىنتايىن مۇھىملىقىغا سەل قاراش؛ ئىككىنچى، «ياپونغا قارشى تۇرۇش ھەممىدىن بۈيۈك، ھەممە ياپونغا قارشى تۇرۇشقا بويسۇنۇش كېرەك» دېگەن تەشەببۇسنى ئىنكار قىلىش؛ ئۈچىنچى، گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئارىسىدا سۈركىلىش پەيدا قىلىپ گومىنداڭ ھاكىمىيىتىنى ئاغدۇرۇپ تاشلاشقا ئۇرۇنۇش؛ تۆتىنچى، گومىنداڭ ئىچىدە كوممۇنىزمغا قارشى فاشىستلار بار دەپ قاراش؛ بەشىنچى، كوممۇنىستىك پارتىيە ياپونغا قارشى ئۇرۇش ئارقىلىق جۇڭگو ھاكىمىيىتىنى تارتىۋالىدۇ، دەيدىغان ئىدىيىنى تارقىتىش؛ ۋاڭ مىڭ بۇ «تروتسكىچىلارنىڭ تەشەببۇس» لىرىنى تەتقىد قىلىش ئارقىلىق تىغ ئۈچىنى ئىنتايىن روشەنكى، ماۋ زېدۇڭغا قاراتقانىدى، ناۋادا ۋاڭ مىڭ ماۋ زېدۇڭنىڭ ئۆزىمۇ تروتسكىچى دېمىگەن بولسا، ئۇ ھالدا، ھېچ بولمىغاندا ئۇ ماۋ زېدۇڭنىڭ نۇرغۇن تەشەببۇسلىرى تروتسكىزمنىڭ تەشەببۇسلىرى دېگەندى.

ئەمەلىيەتتە، ماۋ زېدۇڭ بىلەن تروتسكىنىڭ بۇ مەزگىلدىكى نۇرغۇن كۆز قاراشلىرى بىردەك ئىدى. 1937 - يىلى 7 - ئايدا تروتسكى بىر پارچە باھا ئېلان قىلىپ تەكىتلەپ مۇنداق دېگەندى: جۇڭگو ئىنقىلابچىلىرى جياڭ جېيشىنى ياپونغا قارشى داھىي سۈپىتىدە داۋاملىق قوللاۋەرمەي، ئۇنىڭ پۈتۈن مىللەتنى ياپونغا قارشى سەپەرۋەر قىلىش جەھەتتىكى مەغلۇبىيىتىنى ئەيىبلىشى كېرەك. بۇ جەھەتتە، تروتسكى جۇڭگو ئىنقىلابچىلىرى ئۆزلىرىنىڭ تەسىرىنى كېڭەيتەلەيدۇ، جياڭ جېيشىنى يوقىتىپ، ھاكىمىيەتنى قولغا كەلتۈرەلەيدۇ ھەمدە جۇڭگو خەلقىگە رەھبەرلىك قىلىپ ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ ئەڭ ئاخىرقى غەلبىسىنى قولغا كەلتۈرەلەيدۇ، دەپ قارايتتى. تروتسكىنىڭ ماۋ زېدۇڭغا ئوخشاشمايدىغان يېرى پەقەت ئۇ شەھەر پرولىتارىياتىنى جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ ئاساسى

قىلاتتى ۋە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ئىتائەتمەن قورالىغا ئايلىنىپ قالدى دەپ قارايتتى. ماۋ زېدۇڭ بولسا ئۇنداق قارمايتتى. لېكىن، ھەجۋىلىك يېرى شۇ ئىدىكى، تروتسكى بىلەن ماۋ زېدۇڭمۇ سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى ئالدىنقىغا ئېلىۋالسا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئۇرۇشتىن پايدىلىنىپ، كەلگۈسىدە ھاكىمىيەتنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ئاساس يارىتىۋېلىشقا توسقۇنلۇق بولىدۇ دەپ قارايتتى.

12 - ئايدىكى يىغىندا، ۋاڭ مىڭ «تروتسكىچىلار» نىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە سىڭىپ كىرگەنلىكى توغرىسىدا ئىككى تىپىك مىسال كەلتۈردى. بۇنىڭ بىرىنچىسى، جياڭ ۋېنتىيەنىڭ پارتىيىنىڭ باش شۇجىسى بولغانلىقى، بۇ ئۆزىنى يۇقىرىدا مۇھاكىمە قىلغاندۇق. ئىككىنچىسى، چېن دۇشيۋىنى پارتىيىگە قايتا قوبۇل قىلماقچى بولۇش، بۇ ئۆزىنى چۈشىنىش ئۈچۈن، ئىشنىڭ تېگى - تەككىنى ئەسلىپ بېقىشقا توغرا كېلىدۇ.

1927 - يىلىدىن بۇرۇن، چېن دۇشيۋى ئىزچىل ھالدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ داھىيىسى بولۇپ كەلگەندى. ئۇ 1929 - يىلى پارتىيىدىن چىقىرىلغاندىن كېيىن تروتسكىچىلار تەشكىلاتىنى قۇردى، 1932 - يىلى 10 - ئايدا گومىنداڭ تۈرمىسىگە قامالدى، 1937 - يىلى 8 - ئايدا گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە بىرلىك سەپ قۇرغاندىن كېيىن، گومىنداڭ ھۆكۈمىتى سىياسىي جىنايەتچىلەرگە كەڭ كۆلەمدە كەچۈرۈم ئېلان قىلغاندا، چېن دۇشيۋىمۇ تۈرمىدىن بوشاپ چىققاندى. ئۇ تۈرمىدىن چىققاندىن كېيىن، مەشھۇر زىيالىي ۋە ئىنقىلاب داھىيىسى بولۇش سۈپىتى بىلەن يەنىلا ئەتىۋارلىق ئىدى، ئۇنىڭ ئاتاق - ئابرويى بىلەن گەپ - سۆزلىرى يەنىلا كىشىلەرنىڭ ھۆرمىتى بىلەن دىققىتىنى قوزغايتتى. چېن

دۇشيۇ تۈرمىدىن چىقىپ ئۇزۇن ئۆتمەي جياڭ جېشى ئۇنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن قارشىلىشىدىغان بىر «يېڭى كوممۇنىستىك پارتىيە» قۇرۇشقا دەۋەت قىلىپ باققان بولسىمۇ، لېكىن چىن دۇشيۇ جياڭ جېشىنىڭ بۇ دەۋىتىنى رەت قىلىۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن بىللە، چىن دۇشيۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىغا خەت يېزىپ، ياپونغا قارشى بىرلىكسەپنى «قەتئىي قوللايدىغان» لىقنى، پارتىيىگە يېڭىباشتىن خىزمەت قىلىش» نى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈرگەندى. سىياسىي بيۇرو بىلەن ماۋ زېدۇڭ چىن دۇشيۇنىڭ تەلىپىنى ئويلىشىپ، مۇزاكىرە ئارقىلىق «ياپونغا قارشى بارلىق كۈچلەر بىلەن ئىتتىپاقلىشىش ئۈچۈن» ئالاھىدە شەرت ئاستىدا چىن دۇشيۇنىڭ پارتىيىگە قايتىدىن كىرىشىنى قارشى ئېلىشنى قارار قىلغانىدى. بۇ ئالاھىدە شەرتلەر ئۈچ مەزمۇنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇپ، ماۋ زېدۇڭ ۋە جياڭ ۋېنتىيەن بەرگەن تېلېگراممىدا چىن دۇشيۇغا ئېيتىلغانىدى. چىن دۇشيۇ تېلېگراممىنى تاپشۇرۇۋالغاندىن كېيىن، جاۋاب خېتىدە ئۆزىنىڭ يەتتە نۇقتىلىق پىلانىنى ئەۋەتتى. سىياسىي بيۇرو بۇ يەتتە تەشەببۇسنى مۇزاكىرە قىلغاندىن كېيىن، چىن دۇشيۇنىڭ مەيدانى ئاساسەن مەركەزنىڭ مەيدانى بىلەن بىردەك ئىكەن دەپ ھېسابلىدى ھەمدە چىن دۇشيۇ بىلەن سۆھبەتلىشىش ئۈچۈن جۇ ئېنلەي بىلەن دۇڭ بىۋۇنى ۋۇخەنگە ئەۋەتتى. ۋاڭ مىڭ ۋۇتەنگە قايتقان چاغدا بۇ سۆھبەت ئۆتكۈزۈلۈۋاتقاندى.

بىز كەينىمىزگە يېنىپ سىياسىي بيۇرونىڭ 12 - ئايدىكى يىغىنىنى داۋاملىق مۇھاكىمە قىلىمىز. يىغىندا، ۋاڭ مىڭ ماۋ زېدۇڭنىڭ چىن دۇشيۇنىڭ يەتتەنگە بېرىش تەشەببۇسىغا قوشۇلغانلىقىغا قەتئىي قارشى چىقتى ھەمدە چىن دۇشيۇ بىلەن داۋاملىق سۆھبەتلىشىشنى قارىلىدى، ئۇ: چىن دۇشيۇ ياپونىيىنىڭ گۇماشتىسى، «خائىن»، جۇڭگو كوممۇنىستىك

پارتىيىسى مەيلى قانداق بولمىسۇن چېن دۇشيۇ ۋە باشقا تروتسكىچىلار بىلەن ھەمكارلاشماسلىقى كېرەك، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى «كوممۇنىزمغا قارشى» جياڭ جېشىنىڭ «ئالاھىدە ئەۋەتىلگەن خادىملىرى» بىلەن ھەمكارلىشىشى كېرەككى، ئەمما تروتسكىچىلار بىلەن زادىلا ئۇچراشماسلىقى كېرەك دەپ كېسىپ ئېيتتى.

ۋاڭ مىڭ يەنە چېن دۇشيۇنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە «سىڭىپ» كىرىشى ئۈستىدە توختىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ چوڭ تازىلاش ئېلىپ بېرىۋاتقانلىقى ھەققىدە داۋراڭ سالدى. ئۇ ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دېدى: سوۋېت ئىتتىپاقى ئىلگىرى تۆھپە قوشقان ئىنتايىن نۇرغۇن كىشىلەرنى پارتىيىدىن تازىلىۋەتتى. ئۆتكەنكى تۆھپە پەقەت ئۆتكەنكىنىلا چۈشەندۈرىدۇ، ئۇ ھازىرقى جىنايەتنى يەڭگىلىتىشنىڭ باھانىسى بولۇپ قالماستىكى كېرەك. سىنالىن ئېلىپ بېرىۋاتقان تازىلاش لېنىنىزمنى ئىجادچانلىق بىلەن راۋاجلاندۇرغانلىق، شۇنداقلا ئۇنىڭ تالانتىنىڭ ئىنكاسى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى تروتسكىچىلارغا قارشى كۈرەشنى كۈچەيتىشى كېرەك. ئەگەر نۇرغۇن تروتسكىچىلار سوۋېت ئىتتىپاقى كوممۇنىستىك (ب) پارتىيىسىگە كىرىۋالسىدىغان بولسا، ئۇ چاغدا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقىغا تايىنىپ مەۋجۇت بولۇپ تۇرالامدۇ؟ ئەلۋەتتە مەۋجۇت بولۇپ تۇرالمايدۇ. ۋاڭ مىڭ مۇنداق دېدى: ھازىر يەنىلا ئىنتايىن كۆپ تروتسكىچىلار ۋە پارتىيىگە قارشى ئۇنسۇرلار پارتىيە ئىچىدە يوشۇرۇنۇپ يېتىپتۇ، بۇنداق كىشىلەرگە قارشى كۈرەش يەنىلا ئۆتكۈر، ئۈزۈل - كېسىل بولمايۋاتىدۇ.

خۇددى جۇڭگونىڭ بىر تارىخچىسى ئېيتقاندەك، ۋاڭ مىڭنىڭ چېن دۇشيۇغا قىلغان ھۇجۇمى قىزىم ساڭا ئېيتىپ كېلىنىم سەن ئاڭلا دېگەندەك دارىتما بولۇپ، ئۇ شۇ ئارقىلىق

ماۋ زېدۇڭنى يوقاتماقچىدى. ۋاڭ مىڭ تروتسكىچىلارغا قارشى كۈرەش قوزغىغاندىن كېيىن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى چېن دۇشيۇ بىلەن سۆمبەتلىشىشنى توختاتتى، سىننىڭ «غەربكە ساياھەت» دېگەن كىتابىنىڭ خەنزۇچە تەرجىمىسىنى ماۋ زېدۇڭنىڭ شەخسەن ئۆزى قىسقارتىۋەتكەنىدى. چۈنكىسى، بۇ كىتابتا ماۋ زېدۇڭ چېن دۇشيۇنىڭ دەسلەپكى مەزگىللەردىكى - سىياسىي تەسىرى بىلەن سالاھىيىتىنى تەن ئالغانىدى، بۇ ۋاڭ مىڭنىڭ قارىشىچە، شەك - شۈبھىسىزكى، ناپسەت نەرسىلەر ئىدى.

1938 - يىلىنىڭ دەسلىپىدە، ۋاڭ مىڭ قوزغىغان تروتسكىچىلارغا قارشى كۈرەش كۈچىيىپ كەتتى. بۇ چاغدا، كاڭ شېڭ مەركىزىي سىياسىي مۇداپىئە بىۋروسىنى باشقۇراتتى، بۇ بىۋرو سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىچكى ئىشلار مىنىستىرلىكىگە تەڭ بولۇپ، ھوقۇقى ھەقىقەتەن چوڭ ئىدى. كاڭ شېڭ «ئازادلىق ھەپتىلىك گېزىتى» ۋە «شىنخۇا گېزىتى» دە بىر قاتار ماقالىلەرنى ئېلان قىلىپ، چېن دۇشيۇنى ھەرقايسى جايلاردىكى تروتسكىچى - فاشىست سۈيىقەستچىلەر گۇرۇھىنىڭ سەردارى دەپ ئەيىبلىدى. كاڭ شېڭ: چېن دۇشيۇ «8 - ئارمىيىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك سەركەردىلىرىنى ئۆلتۈرۈش» نى قەستلەپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ پارتىيە تەشكىلاتىغا سۇقۇنۇپ كىرىۋالماقچى بولدى، ئۇ قارماققا ئاكتىپ، قىياپەتتە، ياپونغا قارشى بايراقنى كۆتۈرۈۋالغان بىلەن يەڭ ئىچىدە ياپونلۇقلارنىڭ «نەپەقە» سىنى ئالىدۇ، ئۇ ياپونىيىنىڭ بىلىم ساھەسىدىكىلەر بىلەن ئىنتايىن قويۇق ئالاقىدە، گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ھەمكارلىقىغا تۈرلۈك يوللار بىلەن بۇزغۇنچىلىق قىلىدۇ، دېدى. تروتسكىچىلار گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئوتتۇرىسىدا سۈركىلىش پەيدا قىلىدۇ ۋە ئۇنىڭدىن پايدىلىنىدۇ دېگەن قاراشنى كۆزدە تۇتۇپ، كاڭ شېڭ

«ئازادلىق ھەپتىلىك گېزىتى» گە يازغان ماقالىسىدا ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دەيدى: «ھەربىر ئادەم ئۆز مەيدانىنى مۇستەھكەملىۋېلىشى كېرەك. ياپونغا قارشى ئۇرۇش ھەممىدىن ئەلا، تروتسكىچى بۆلگۈنچىلەرنىڭ تەشۋىقاتىغا ئالدىنىپ كەتمەڭلار».

قىسقىسى، ۋاڭ مىڭ، كاڭ شېڭلار: تروتسكىچىلارنىڭ تەشەببۇسلىرى پارتىيە ئىچىدە ئەۋج ئېلىپ كەتتى، ھەتتا لوچۈن يىغىنىنىڭ ئاساسىي لۇشىەنىمۇ تروتسكىزمنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىدى، تېخىمۇ دىققەت قىلىشقا ئەرزىيدىغىنى شۇكى، ھازىر جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە سىڭىپ كىرىش ھەمدە 8 - ئارمىيىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك سەركەردىلىرىنى ئۆلتۈرۈشنى مەقسەت قىلغان، چوڭ تازىلاشتىن ئىلگىرىكى سوۋېت ئىتتىپاقىدا كىرۈۋ ۋە ستالىننى ئۆلتۈرمەكچى بولغان سۈيىقەستچىلەر گۇرۇھىغا ئوخشىشىپ كېتىشىدىغان بىر سۈيىقەستچىلەر گۇرۇھى مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇۋاتىدۇ. چېن دۇشيۇغمۇ جان كىرىپ قالدى، لېكىن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى رەھبەرلىرىنىڭ پوزىتسىيىسى ھېلىمۇ مۇجەل بولۇۋاتىدۇ. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەمەلىيىتىسى، شۇنىسى چۈشەندۈرۈپ بەردىكى، بۇنداق مۇجەللىكلەر خەلقنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بېرىدۇ. دەپ جەزملەشتۈردى. ۋاڭ مىڭ مۇنداق دەپ ھېسابلىدى: جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئىچكى قىسمىنىمۇ تازىلاش، تروتسكىچىلارغا قارشى كۈرەشنى چىڭ تۇتۇش، تروتسكىچىلارنى تازىلاش، تروتسكىچىلار ئىدىيىسىنى يىلتىزىدىن قۇرۇتۇش لازىم.

ئەمەلىي ئۈنۈمدىن قارىغاندا، چېن دۇشيۇغا ئالاقىدار بولغان بۇ قىستۇرمىنىڭ بەلكىم ماۋ زېدۇڭغا ياردىمى تەگكەن بولۇشى مۇمكىن. چېن دۇشيۇ ئابروي - ئىناۋەتلىك ئادەم بولۇپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىك قاتلىمى

ئۇ ھەقتە ئىنچىكە پىكىر يۈرگۈزۈپ، ئۇنى يەنىلا پارتىيىنىڭ خىزمەتلىرى ئۈچۈن تۆھپە قوشالايدۇ دەپ قارىغان بولسىمۇ، لېكىن ۋاڭ مىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەجرىبىلىرىنى ئەينەن كۆچۈرۈپ كەلگەنلىكتىن پارتىيىنىڭ قارارى مەجبۇرىي ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى. بۇ ۋاڭ مىڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سىزغان سىزىقىدىن چىقمايدىغانلىقىنىڭ روشەن دەلىلى ئىدى، ئۇ بۇنىڭ ئۈچۈن بەدەل تۆلدى — يەنى ئۇنىڭ چاۋسى چىتقا يېپىلدى. ماۋ زېدۇڭ بولسا، يىراقنى ئويلايدىغان ستراتېگىيىچى بولۇش سۈپىتى بىلەن ئۈستۈنلۈكنى ئىگىلەشكە باشلىغانىدى. بىرنەچچە ئايدىن كېيىن، ماۋ زېدۇڭنىڭ تەڭداشسىز سىياسىي ئۇسۇللار ئارقىلىق قىلغان ئۇرۇنۇشلىرى پەيدىنپەي ئۆز قۇدرىتىنى نامايان قىلغىلى تۇردى، چېن دۇشيۇغا قارشى ھەرىكەتنىڭ ۋاڭ مىڭدىن ئىبارەت بۇ قوزغىغۇچىسى ئاخىرى ئۆزىنىڭ نەچچە ئايدىن بۇيان قاراپ تۇرۇپلا چېن دۇشيۇنىڭ «ئوڭچىل تەسلىمچىلىك لۇشىەنى» نى ئىزچىل ئىجرا قىلىۋاتقانلىقىنى بىلىپ قالدى. بۇنىڭدىن باشقا يەنە نۇرغۇن روھىي ئامىللار جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ بەزى رەھبەرلىرىنى ماۋ زېدۇڭنى قوللاشقا مەجبۇر قىلدى. ۋاڭ مىڭ، كاڭ شېڭلار ستالىننىڭ يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈش ئەنئىنىسىنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئىچىدىكى كۈرەشكە ئەكرەمەكچىدى، لېكىن پارتىيە ئىچىدىكى بەزى كىشىلەر سوۋېت ئىتتىپاقىدىكى چوڭ تازىلاشنىڭ خاراكتېرى بىلەن دائىرىسىنى چۈشىنەتتى. ئۇلار بۇ خىل ئۇسۇلغا بولغان ئەندىشىسىنى چىقىش نۇقتا قىلىپ، ۋاڭ مىڭنى ھۈرمەتلەپلا قوياتتىيۇ، ئۇنىڭغا يېقىنلاشمايتتى. جاڭ گوتاۋ: ئەگەر ستالىننىڭ «دەھشەتلىك ئۇسۇلى» قوللىنىلىدىغان بولسا ئۇ ھالدا ۋاڭ مىڭ كىمنى «تروئىسكىچى» دېسە شۇ «تازىلىنىدۇ»، دەپ ھېسابلايتتى. جاڭ گوتاۋ گەرچە ۋاڭ مىڭنىڭ سىياسىي تەشەببۇسلىرىغا قوشۇلسىمۇ، لېكىن يەنىلا

سەل - بەل ئېھتىياتسىزلىق قىلساملا ۋاڭ مىڭ مېنىسى يوقىتىۋېتىدۇ، دەپ ئەنسىرەيتتى. شۇڭا، ئۇ ئۆزىنى گومىنداڭنىڭ قوينىغا ئېتىشقا رازى ئىدىكى، ۋاڭ مىڭغا ياردەم بېرىشكە رازى ئەمەس ئىدى. بۇنداق كۆز قاراشتىكى ئادەملەر پارتىيە ئىچىدە ئېھتىمال يالغۇز جاڭ گوتاۋلا ئەمەس ئىدى. بۇنداق كۈچلۈك ئۆز - ئۆزىنى قوغداش ئېغى، پارتىيىنىڭ بەزى رەھبەرلىرىنى شۇنىڭدىن كېيىنكى بىر - ئىككى يىل ئىچىدە، ماۋ زېدۇڭنىڭ ئەتراپىغا يېڭىباشتىن ئويۇشۇپ، ۋاڭ مىڭنىڭ تەشەببۇسلىرىنى رەت قىلىشقا مەجبۇر قىلدى.

6. كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ئىككى رەھبىرىنىڭ جەنۇبىي شىمالدا زور كۈچ سىنىشىشى

1937 - يىلىدىكى يىغىن يەنە ۋاڭ مىڭنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى چاڭجياڭ بىۋروسىنىڭ شۇجىلىقىغا تەيىنلەپ ۋۇخەنگە ئەۋەتىشنى، جۇ ئېنلەي، بوگۇلارنىڭ ۋاڭ مىڭنىڭ خىزمىتىگە ياردەملىشىدىغانلىقىنى قارار قىلدى. بۇ ئورۇن ئۇنىڭ گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ھەمكارلىقىدىن ئىبارەت فاڭجېننى يۈرگۈزۈشكە ئوڭايلىق يارىتىپ بەردى. ئەمما، يەنە بىر تەرەپتىن، مەركەز يەنىلا يەنئەندە بولغاچقا ۋۇخەندە تۇرۇۋاتقان ۋاڭ مىڭغا ئارىلىق يىراقلىق قىلاتتى، پۈتۈن پارتىيىنى بىۋاسىتە تىزگىنلەپ تۇرۇش بىلەن ئىدى.

ئەمدى قارىغاندا، كېيىنكىسى تېخىمۇ مۇھىم ئىدى. ۋاڭ مىڭنى ۋۇخەنگە ئورۇنلاشتۇرۇش بەلكىم ماۋ زېدۇڭنىڭ دەسلەپكى قەدەمدىكى غەلبىسىنىڭ بەلگىسى بولۇشى مۇمكىن، لېكىن ۋاڭ مىڭ خىزمەت تاپشۇرۇۋالغان چاغدا بۇنى ئاڭلىرىپ

يەتمىگەنىدى.

ماۋ زېدۇڭ يەتتەدە ئۆزىنىڭ ئىنقىلابىي لۇشىيەننىسى داۋاملىق يۈرگۈزدى، ۋاڭ مىڭ ۋۇخەندە ماۋ زېدۇڭغا داۋاملىق قارشى تۇردى. ۋۇخەنگە بېرىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، ۋاڭ مىڭ ماۋ زېدۇڭنىڭ دۈشمەن ئارقا سېپىدە ئىنقىلابىي كۈچلەرنى كېڭەيتىش دېگەن فاڭجېنغا بىۋاسىتە ئۇرۇش ئېلان قىلدى. 1938 - يىلى 1 - ئايدا كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ شىمالىي جۇڭگودىكى ۋەكىلى بىر چېگرا رايون ھۆكۈمىتىنى قۇردى، بۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ دۈشمەن ئارقا سېپىدە قۇرغان تۇنجى «يېڭى تىپتىكى دېموكراتىك ھاكىمىيىتى» ئىدى. يېڭى ھۆكۈمەتنىڭ «ۋاقىتلىق مەمۇرىي كومىتېتى» خىتابنامە ئېلان قىلىپ، يېڭى ھۆكۈمەتنىڭ قۇرۇلغانلىقىنى جاكارلىدى ۋە جياڭ جىيېشى بىلەن يەن شىسەنگە تېلېگرامما ئەۋەتىپ، ئۇلارنىڭ بۇ ھۆكۈمەتنى ئېتىراپ قىلىشىنى تەلپ قىلدى.

ۋاڭ مىڭ بۇنىڭغا دەرھاللا ئىنكاس بىلدۈردى، ئۇ: بۇ ھەرىكەت قاراملىق بىلەن قىلىنغان ئىغۋاگەرلىك ھەرىكەت دەپ ھېسابلىدى. 1 - ئاينىڭ 28 - كۈنى ئۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ سىياسىي بىۋروسىغا سۆز - ئىبارىلىرى قاتتىق بولغان بىر پارچە تېلېگرامما يوللاپ، يېڭى ھۆكۈمەت قۇرۇش ھەرىكىتىنى ئەيىبلىدى. تېلېگراممىدا مۇنداق دېيىلگەنىدى:

ئەگەر سىياسىي بىۋرو گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنى ئېتىراپ قىلغانىكەن، ئۇ ھالدا، يېڭى ھۆكۈمەت ئاپپاراتىنى بۇنداق بىر تەرەپلىمە قۇرۇش، ئاللىقاچان ۋۇجۇدقا چىقىپ بولغان پاكىتنى جياڭ جىيېشىنىڭ كۆزىگە كۆرسىتىپ قويدۇ - دە، بۇنىڭ نەتىجىسى پەقەت بىرلىك سەپنى بۇزۇشلا بولىدۇ، خالاس. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى پەقەت جۇڭخۇا مىنگو ھۆكۈمىتى يول قويغان شارائىت ئاستىدا يېڭى ھاكىمىيەت قۇرۇشى كېرەك.

ۋاڭ مىڭ گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە بىرلىككە

كەلگەن رايوندا تارقىتىلىدىغان كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ نۇنجى گېزىتى «شىنخۇا گېزىتى» دىن پايدىلىنىپ، ماۋ زېدۇڭنىڭ رادىكال لۇشىيەنگە ھۇجۇم قىلدى. ۋاڭ مىڭ «شىنخۇا گېزىتى» گېزىتخانىسىنىڭ باشلىقى بولغاچقا، 1938 - يىلى 1 - ئاينىڭ 11 - كۈنىدىن باشلاپ، بۇ گېزىت بەزى مۇھىم مەسىلىلەردە ۋاڭ مىڭنىڭ لۇشىيەننى ئەكس ئەتتۈردى. بۇنىڭ ئىچىدە ئەڭ مۇھىمى پارتىزانلىق ئۇرۇشى بىلەن مۇنتىزىم ئۇرۇشنىڭ قايسىسىنىڭ ياخشى، قايسىسىنىڭ ناچارلىقى ھەققىدىكى مۇھاكىمە بولدى. «شىنخۇا گېزىتى» ئىنتايىن زور سەھىپە ئاجرىتىپ، ئىنتايىن كۆپ ماقالىلەرنى زېرىكمەي - تېرىكمەي ئېلان قىلىپ، پارتىزانلىق ئۇرۇشى ستراتېگىيىسىنى ئىسكار قىلدى، ئەمما ۋاڭ مىڭ: قوماندانلىقنى، تەمىناتنى، قورال - ياراغنى، تەرتىپ - ئىنتىزامنى بىرلىككە كەلتۈرۈشنى مۇراجىئەت قىلىدىغان ئارمىيىنى بىرلىككە كەلتۈرۈش ئىدىيىسىنى تەشۋىق قىلدى.

1938 - يىلى 2 - ئاينىڭ 27 - كۈنىدىن 3 - ئاينىڭ 1 - كۈنىگىچە، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى يەنئەندە سىياسىي بيۇرونىڭ يىغىنىنى ئېچىپ، ئاساسەن ۋاڭ مىڭنىڭ تەلىپى بويىچە، نۆۋەتتىكى ئۇرۇش ۋەزىيىتى بىلەن «7 - قۇرۇلتاي» غا تەييارلىق كۆرۈش قاتارلىق مەسىلىلەرنى مۇھاكىمە قىلدى. يىغىنغا قاتناشقان سەككىز ئادەمنىڭ ئىچىدە پەقەت جاك ۋېنتىيەن بىلەن رېن بىشلا ماۋ زېدۇڭنى قەتئىي قوللاپ، ۋاڭ مىڭغا قارشى تۇردى. ۋاڭ مىڭ يىغىندا «ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ نۆۋەتتىكى ۋەزىيىتى بىلەن ياپونغا قارشى ئۇرۇشنى قانداق داۋاملاشتۇرۇش ۋە ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ غەلىبىسىنى قانداق قولغا كەلتۈرۈش توغرىسىدا» دېگەن تېمىدا ئۇزۇن دوكلات بېرىپ، ماۋ زېدۇڭنى قاتتىق ئىدىيىلىدى. ھەربىي ستراتېگىيە ئۈستىدە توختالغاندا، ئۇ.

«ھەرىكەتچان ئۇرۇشنى ئاساس قىلىپ، قارار گاھ ئۇرۇشنى ماسلاشتۇرۇش، پارتىزانلىق ئۇرۇشنى قوشۇمچە قىلىش» تىن ئىبارەت ستراتېگىيەلىك فاھجىپىنى بەلگىلەش ۋە ئومۇميۈزلۈك يۈرگۈزۈشى؛ ۋۇخەندەك بۇنداق چوڭ شەھەرنى «پارتىزانلىق ئۇرۇشى ماسلاشتۇرۇلغان ھەرىكەتچان ئۇرۇشقا قارار گاھ ئۇرۇشنى يانداشتۇرۇش ئۇسۇلى» نى قوللىنىش ئارقىلىق مۇداپىئە قىلىش كېرەك دەپ تەكىتلىدى. ۋاڭ مىڭ دوكلاتىدا: ھازىرقى باسقۇچتا ۋۇخەننى مۇداپىئە قىلىش مېغىزلىق مەسىلە، مۇمكىنچىلىكى بولغان بارلىق كۈچلەرنى قوزغىتىپ بۇ ئىش بىلەن شۇغۇللىنىش كېرەك. بۇ مەقسەتكە يېتىش ئۈچۈن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسى جياڭ جېيشىنىڭ بىر تۇتاش قوماندانلىق قىلىشىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىلىشى كېرەك، دەپ كۆرسەتتى، ۋاڭ مىڭ بىرلىك سەپنىڭ ئالاقىدار ھۆكۈمەت شەكلىگە توختالغاندا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ دائىرىلەرنىڭ رازىلىقىنى ئالمايلا يېڭى ھۆكۈمەت قۇرغانلىقىغا قارشى تۇرىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. بۇنىڭدىن تاشقىرى، دۈشمەن ئىشغالىيەتتىكى رايونلار قايتۇرۇۋېلىنغاندىن كېيىن بارلىق مەمۇرىي خادىملار گومىنداڭ ھۆكۈمىتى تەرىپىدىن بىر تۇتاش تەيىنلىنىدۇ، دېدى. ئاممىنى سەپەرۋەر قىلىش توغرىسىدا ۋاڭ مىڭ مۇنداق دېدى: «ئۇلارنى خىزمەت قىلىۋاتقان يېرى بىلەن تۇرۇۋاتقان رايونى» بويىچە تەشكىللەش كېرەك، يەنى بۇ، شەھەر ئاھالىسىنى ماۋ زېدۇڭنىڭ ئېيتقىنى بويىچە يېزىلارغا ئەۋەتكىلى بولمايدۇ، ھازىر بار بولغان ئاممىۋى تەشكىلاتلاردىن تولۇق پايدىلىنىش كېرەككى، يېڭى تەشكىلاتلارنى قۇرۇشقا بولمايدۇ ھەمدە بۇ ئاممىۋى تەشكىلاتلار ھۆكۈمەتنىڭ رەھبەرلىكىنى قوبۇل قىلىشى، ئۆزلىرىنى ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىغا تىزىملىتىشى لازىم. گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە بىرلىككە كەلگەن رايوندا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى

قانۇنىي شەكىل ئارقىلىق ئاشكارا پائالىيەت قىلىشى كېرەك، ئاممىۋى تەشكىلاتلارنىڭ نىشانى ئىمكانىيىتىنىڭ بارىچە «ھۆكۈمەت ئارمىيىسىگە ياردەم بېرىش» دېگەنلىك ئىدى. ئەڭ ئاخىرىدا، ۋاڭ مىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ لۇشىيەننى «خاتا» ھالدا دېھقانلار تەركىبى ھۆكۈمران ئورۇنىنى ئىگىلىگەن ۋە سەۋىيىسى تۆۋەنرەك دەپ يەكۈنلىدى. ۋاڭ مىڭ بۇ كەمچىلىكلەرنى تۈگىتىش ئۈچۈن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە تېخىمۇ پروپاگاندالاشش، ماركسىزم - لېنىنىزىملىق ئۆگىنىشىنى كۈچەيتىش توغرىسىدا مۇراجىئەت قىلدى.

ۋاڭ مىڭنىڭ فېۋرالدىكى دوكلاتى ماۋ زېدۇڭنىڭ تاغلىق جايلاردا ئۆزىگە ئۆزى خوجا بولغان پارتىزانلىق ئۇرۇشى ئېلىپ بېرىش ستراتېگىيىسىنى يۈرگۈزۈشكە ئىنتايىن زور توسالغۇ بولدى ۋە دۈشمەن ئارقا سېپىدىكى كەڭ يېزا ئىگىلىك رايونلىرىدا كوممۇنىستىك پارتىيە كۈچلىرىنى كېڭەيتىشكە پايدىسىز بولدى. ۋاڭ مىڭ پارتىيە ئۆزىنىڭ يېزىلارغا قارانتان ئاساسىي زېھنىي كۈچىنى يېغىنلاشتىن شەھەرلەرگە قارىتىشى كېرەك، كۈچنى مەركەزلەشتۈرۈپ گومىنداڭ ئارمىيىسىگە ماسلىشىپ ھەرىكەتچان ئۇرۇش قىلىشى كېرەك، دەپ تەكىتلىدى. گەرچە ئۇ دوكلاتىدا ماۋ زېدۇڭنىڭ ھوقۇقىغا بىۋاسىتە خىرىس قىلمىغان بولسىمۇ لېكىن روشەن بېشارەت بېرىپ، ماۋ زېدۇڭنىڭ ماركسىزم، لېنىنىزىمغا بولغان چۈشەنچىسى كەمچىل، پارتىيىنىڭ داھىيلىق ۋەزىپىسىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالمايدۇ، دېدى.

فېۋرال يىغىنىدا، ۋاڭ مىڭ ئۆزىنىڭ كۆز قارىشىنى پۇخادىن چىققۇدەك بايان قىلىۋالغان بولسىمۇ لېكىن سىياسىي تاكتىكا بىلەن ئەسلى تاكتىكىدا غەلبە قازانغان يەنىلا ماۋ زېدۇڭ بولدى. ماۋ زېدۇڭ، جياڭ ۋېنتىيەن ۋە رېن بىشلار قارشى تۇرغانلىقتىن ۋاڭ مىڭنىڭ دوكلاتى ئاۋازغا قويۇلمىدى، رەسمىي رەۋىشتە

قوبۇلمۇ قىلىنمىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە يىغىنىدىن ھېچقانداق «يەكۈن» ياكى ھېچقانداق «خۇلاسە» مۇ چىقىرىلمىدى.

فېۋرال يىغىنىدىن كېيىن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى بىلەن چاڭجياڭ بيۇروسى ئوتتۇرىسىدىكى ئىختىلاپ بارغانسېرى ئاشكارىلىشىشقا باشلىدى. ماۋ زېدۇڭ ياپونغا قارشى تايانچ بازىلارنى كېڭەيتىش قەدىمىنى تېزلىتىشكە باشلىدى، ۋاڭ مىڭ ۋە تەنگە قايتقاندىن ئېتىبارەن بۇ جەريان روشەن ھالدا ئاستىلاپ قالغانىدى. 2 - ، 3 - ئايلاردا، يېڭى 4 - ئارمىيىنىڭ تارماق ئەترىتى خۇبېي ئۆلكىسى بىلەن ئەنخۇي ئۆلكىسى چېگرىلىشىدىغان رايونغا ئەۋەتىلدى. 3 - ، 4 - ئايلاردا، بىرىنچى، ئىككىنچى، ئۈچىنچى تارماق ئەترەت چاڭجياڭ دەرياسى بىلەن جەنۇبىي ئەنخۇي ئارىلىقىغا ئەۋەتىلدى. 5 - ئايدا، مەركىزىي كومىتېت سىياسىي بيۇروسى يېڭى 4 - ئارمىيىگە شەرق ۋە شىمالغا كېڭىيىش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى. 6 - ، 7 - ئايلارغا كەلگەندە، يېڭى 4 - ئارمىيە جياڭسۇ ئۆلكىسى بىلەن شىمالىي ئەنخۇيغا ئىچكىرىلەپ كىردى. بۇ رايونلار، گومىنداڭ ھۆكۈمىتى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئارمىيىسىگە بەلگىلەپ بەرگەن پائالىيەت دائىرىسىگە تەۋە ئەمەس ئىدى. ئۇنىڭدىن باشقا، بۇ ھەرىكەتلەر يەنە ئەسكەر مەنبەسىنى تولۇقلاپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ قوراللىق كۈچلىرىنى گومىنداڭ بەلگىلەپ بەرگەن 20 مىڭدىن خېلىلا ئاشۇرۇۋەتتى.

ۋۇخەندە، ۋاڭ مىڭمۇ ئۆزىنىڭ لۇشيەننى بۇرۇتقىدە كلا يۈرگۈزۈۋەردى، ھەتتا سەل - پەل ئاشۇرۇپمۇۋەتتى. 3 - ئايدا، ۋاڭ مىڭ ۋۇخەندە گومىنداڭنىڭ ۋاقىتلىق قۇرۇلتىيىنى ئېچىش توغرىسىدا تەكلىپ بېرىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى ئۆزگەرتىلگەندىن كېيىنكى ھۆكۈمەتكە كىرگۈزمەكچى بولدى، لېكىن ئىشتىن بۇرۇن مەركىزىي كومىتېت سىياسىي

بيۇروسىنىڭ ماقۇللۇقى ئېلىنمىغانىدى. ئەمەلىيەتتە، ۋاڭ مىڭ گومىنداڭغا تەكلىپ بېرىش بىلەن بىللە، تەكلىپنىڭ كۆچۈرۈلگەن بىر نۇسخىسىنى سىياسىي بيۇرۇغىمۇ ئەۋەتكەندى. سىياسىي بيۇرۇ بۇ ئەھۋالدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، مۇزاكىرە ئارقىلىق ۋاڭ مىڭنىڭ تەشەببۇسىنى رەت قىلدى ھەمدە ۋاڭ مىڭغا نىيىتىدىن يېنىش توغرىسىدا تېلېگرامما ئارقىلىق بۇيرۇق بېرىشنى قارار قىلدى. ۋاڭ مىڭ يەنەنە جاۋاب بېرىپ: سىياسىي بيۇرونىڭ قارارى بەكمۇ كېچىكىپ تەگدى، مەن پىلاننى گومىنداڭ ھۆكۈمىتىگە ئاللىقاچان تاپشۇرۇپ بولدۇم دەپ ئۇنى قايتۇرۇۋېلىشنى رەت قىلدى ۋە پارتىيە مەركىزىي كومىتېتىدىن سىياسىي بيۇرونىڭ بۇ قارارىنى ئاشكارا قىلماسلىقىنى تەلەپ قىلدى. چۈنكى بۇنداق قىلغاندا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئىچكى قىسمى بىلەن گومىنداڭ ۋە كوممۇنىستىك پارتىيە ئارىسىدىمۇ ياخشى تەسىر پەيدا قىلمايتتى. شۇنىڭ بىلەن 4 - ئاينىڭ 23 - كۈنى، ۋاڭ مىڭ چاڭجياڭ بيۇروسىدا تىزگىنلەپ تۇرغان «ئاۋام» ژۇرنىلىدا، ئۇنىڭ 2 - ئايدا سىياسىي بيۇرو يىغىنىغا بەرگەن دوكلاتى ئېسىلىپ چىقتى ۋە ئۇنى سىياسىي بيۇرو چىقارغان «خۇلاسە» دەۋالدى. ئەلۋەتتە، بۇ ئىشنى مەركەزنىڭ ماقۇللۇقىدىن ئۆتكۈزۈلمىگەندى.

ۋاڭ مىڭ ۋۇخەننى بېسىپ يېتىپ، پارتىيىنىڭ تەرتىپ - ئىنتىزامىنى بارغانسېرى كۆزگە ئىلىماي كېتىۋاتقان مەزگىللەردە، ماۋ زېدۇڭنىڭ قولىدىكى ھوقۇقى ئۈزلۈكسىز كۈچەيمەكتە ئىدى. 4 - ئاينىڭ 4 - كۈنى جاڭ گوتاۋ چېچەك-چوكان ئايمىسىدە گومىنداڭ باشچىلىقىدا ئۆتكۈزۈلگەن پادىشاھنىڭ قەبرىسىنى سۈپۈرۈش مۇراسىمىغا قاتنىشىۋېتىپ ئاسىيلىق قىلىپ قېچىپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن سىياسىي بيۇرودا ماۋ زېدۇڭنىڭ بىر رەقىبى كېمەيدى. شۇنداقلا، ماۋ زېدۇڭنىڭ پارتىيە ئىچىدە ئوڭچىل خەۋپنى ئۈگىتىشتىكى كۈچى نىسپىي

ھالدا كۆپەيدى، ۋاڭ مىڭ بولسا بىر قوللىغۇچىسىدىن ئايرىلدى. تېخىمۇ مۇھىمى شۇكى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ سەركەردىلىرى ماۋ زېدۇڭنىڭ ھەربىي لۇشىەننىڭ ئىستىقبالىنىڭ مۆلچەرلىگۈسىز دەرىجىدە پارلاقلىقىنى، ۋاڭ مىڭ لۇشىەننىڭ بولسا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى ھالاكەتكە ئېلىپ بارىدىغانلىقىنى ئاڭقىرىشقا باشلىغانىدى. قىسقىسى، سىياسىي بيۇرودىكى قەتئىي ئىنقىلابچىلار بارا - بارا شۇنى ئېنىق كۆرۈپ يەتكەندى: ماۋ زېدۇڭنىڭ ستراتېگىيىسى ئەڭ ئاخىرىدا كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ھاكىمىيەتنى تارتىۋېلىشىغا پۇرسەت يارىتىپ بىرەلەيدۇ، ۋاڭ مىڭنىڭ ستراتېگىيىلىك مۇددىئاسى بولسا پەقەتلا سوۋېت ئىتتىپاقىنى قوغداش ئىدى.

1938 - يىلى 5 - ئايدا، ماۋ زېدۇڭ ۋاڭ مىڭغا رەددىيە بېرىش يۈزىسىدىن، ئىككى پارچە ئۇزۇن ماقالە ئېلان قىلدى. بۇنىڭ بىرى «ياپونغا قارشى پارتىزانلىق ئۇرۇشىنىڭ ستراتېگىيىلىك مەسلىسى»، يەنە بىرى «ئۇزۇنغا سوزۇلىدىغان ئۇرۇش توغرىسىدا». «ماۋزېدۇڭ تاللانما ئەسەرلىرى» نىڭ ئالدىنقى ماقالىگە بەرگەن ئىزاھاتىدا: بۇ ماقالە ئىنتايىن مۇھىم، چۈنكى «پارتىيە ئىچى ۋە سىرتىدىكى نۇرغۇن كىشىلەر پارتىزانلىق ئۇرۇشىنىڭ مۇھىم ستراتېگىيىلىك رولىنى كەمسىتىدۇ، ھەتتا ئۆزىنىڭ ئۈمىدىنى مۇنتىزىم ئۇرۇشقا بولۇپمۇ گومىنداڭ ئارمىيىسىنىڭ ئۇرۇش قىلىشىغا باغلايدۇ» دېيىلگەن. ماۋ زېدۇڭ «ئۇزۇنغا سوزۇلىدىغان ئۇرۇش توغرىسىدا» نى يېزىپ بولغاندا سىياسىي بيۇرو ۋاڭ مىڭغا بۇ ماقالىنى «شىنخۇا گېزىتى» گە بېسىش توغرىسىدا بۇيرۇق بەرگەن بولسىمۇ، لېكىن ۋاڭ مىڭ ماقالە بەك ئۇزۇن ئىكەن دەپ باھانە كۆرسەتكەچكە، سىياسىي بيۇرو ئۇنىڭدىن ھەربىر سانغا ئۇلاپ بېسىشنى تەلەپ قىلدى.

ماۋ زېدۇڭنىڭ پارتىزانلىق ئۇرۇشى ستراتېگىيىسىنى ئەر - ئايال، قېرى ياشنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك بىلەتتى، ئۇنى مۇنداق بىر نەچچە جۈملە سۆزگە يىغىنچاقلاشقا بولىدۇ: ئەڭ دەسلەپكى باسقۇچ ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ تۆۋەن باسقۇچى بولۇپ، بۇ مەزگىلدىكى ئاساسىي ۋەزىپە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ تەشكىلىي ئاپپاراتى بىلەن تايانچ بازىلارنىڭ دائىرىسىنى بەرپا قىلىش، مۇستەھكەملەش ۋە كېڭەيتىشتىن ئىبارەت ئىدى. شۇنىڭ بىلەن، تايانچ بازىلار بەرپا قىلىنغاندىن كېيىن، ئۇرۇش ئىككىنچى باسقۇچقا كىرىدۇ، بۇ باسقۇچتا دۈشمەنگە كۈچلۈك ھۇجۇم قوزغىغىلى بولىدۇ. ئەڭ ئاخىرىدا، ئىنقىلابىي كۈچلەر زورايغان چاغدا دۈشمەن ئىشغالىيەتچىلىكى يەككە - يېگانە شەھەرلەرگە ھۇجۇم قىلىپ ئۇنى قايتۇرۇۋالغىلى بولىدۇ. بۇ بىر ئاقىلانە ئالدىن كۆرۈلۈپ ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ ئالدىن كۆرۈلۈشى ئاسان چۈشەنگىلى بولاتتى. ئەمما ماۋ زېدۇڭنىڭ ئۇزۇنغا سوزۇش ستراتېگىيىسىنى نۇرغۇن ئادەملەر بىلمەيتتى؛ ماۋ زېدۇڭ بىر مەزگىل سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا قاتنىشىشىغا تايانغىلى بولىدۇ دەپ ئىشەنگەن ھەمدە بۇ قاتنىشىش ئەڭ ئاخىرقى غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈشتىكى ئاچقۇچلۇق ھالقىغا ئايلىنىدۇ دەپ ئۈمىد قىلغانىدى. «ئۇزۇنغا سوزۇلىدىغان ئۇرۇش توغرىسىدا» دېگەن ماقالىسىدە ماۋ زېدۇڭ تەھلىل قىلىپ مۇنداق دېگەندى: خەلقئارالىق ياردەم ۋە دېموكراتىك كۈچلەرنىڭ قوللىشى جۇڭگونى ياپونىيە ئۈستىدىن غەلىبە قىلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىدۇ». ماۋ زېدۇڭ دېگەن خەلقئارالىق ياردەم ئەڭ مۇھىمى شەك - شۈبھىسىز ھالدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىنى كۆرسىتەتتى:

«سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەۋجۇتلۇقى ھازىرقى خەلقئارا سىياسىدا ئىنتايىن مۇھىم ئامىل. بۇ ئامىل مۇقەررەر ھالدا

جۇڭگوغا ئىنتايىن زور قىزغىنلىق بىلەن ياردەم قىلىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى جۇڭگونىڭ ئەڭ ئاخىرقى غەلبىسىدە كەم بولسا بولمايدىغان مۇھىم شارائىتلارنى ياراتتى ۋە يارىتىۋاتىدۇ. نۇرغۇن بىۋاسىتە ياردەملەر ھازىرچە تېخى يوق بولسىمۇ كۈنلەرنىڭ بىرىدە كېلىشى كۈتۈلمەكتە. لېكىن جۇڭگو ئىلغارلىق ۋە چوڭ دۆلەتلىك شەرتىگە ئىگە بولۇپ تۇرۇشنىڭ ۋاقتىنى كەينىگە سوزالايدۇ، خەلقئارا ياردەمنىڭ بېرىلىشىنى ئىلگىرى سۈرەلەيدۇ ۋە ئۇنى كۈتەلەيدۇ. . . خەلقئارالىق ياردەم جەھەتتە ھازىرچە تېخى نۇرغۇن ۋە بىۋاسىتە ياردەم كۆزگە چېلىقىمىغان بولسىمۇ لېكىن خەلقئارالىق ۋەزىيەت ئۆتكەنكى ۋەزىيەتكە توپتىن ئوخشاشمايدۇ، نۇرغۇن ۋە بىۋاسىتە ياردەم بېرىش غۇلغۇلا قىلىنىۋاتىدۇ. . .

خۇددى ئىككىنچى باپتا كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، 1938 - يىلى 5 - ئايغا كەلگەندە، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونى كەڭ كۆلەملىك ياردەم بىلەن تەمىنلىدى، گومىنداڭغا بېرىلىدىغان قەرز پۇل بىلەن قورال - ياراغ «ئۆكسۇپ» قالمىدى. ئەمما ماۋزېدۇڭنىڭ كۈتكىنى بۇنداق ياردەم ئەمەس ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىدىن 1938 - يىلى كەلگەن «بىۋاسىتە ۋە كەڭ كۆلەملىك» ياردەم دېگەندە ئاساسەن ياپونغا قارشى تۇرۇشقا ئىشلىتىلگەن سوۋېت ئىتتىپاقى قوراللىرى كۆزدە تۇتۇلاتتى. ماۋ زېدۇڭ ئۆز كىتابخانلىرىغا: بۇنداق ياردەم «غۇلغۇلا ئۈستىدە تۇرۇۋاتىدۇ»، «كەلگۈسىدە ئەمەلگە ئاشىدۇ» دەپ كېيىنلىك قىلغانىدى. ياپونىيىنى يېڭىشتىن ئىبارەت يىراق مەنزىرىنى نەزەردە تۇتقاندا، ماۋ زېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدىن بىرلا پەش قىقىپ ئادا - جۇدا بولالمايتتى.

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ كۈچلىرىنى كېڭەيتىش نۇقتىسىدىن ئېيتقاندا، ماۋ زېدۇڭنىڭ ستراتېگىيىسى يىراقنى كۆرۈشكە باي ئىدى. ئەمەلىيەتتە، بۇ ھەم ئىنقىلابنى قانات يايدۇرۇش، ھەم ياپونغا قارشى تۇرۇشتىكى ئەڭ ئېسىل چارە

ئىدى. لېكىن، موسكۋانىڭ قارشىچە، بۇنداق ئۇزۇنغا سوزۇش ستراتېگىيىسى بىرىنچى باسقۇچتا پەقەت ئىنتايىن چەكلىك ياپونىيە ئارمىيىسىنى يوقىتىش ۋە ئۇنى ئىسكەنجىگە ئېلىشتىنلا دېرەك بېرەتتى. گومىنداڭنىڭ ياپونىيىنىڭ ۋۇخەنگە ھۇجۇم قىلىشىغا تاقابىل تۇرۇشىغا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ پۈتۈن كۈچ بىلەن ياردەم بەرگەنلىكىنى ھازىر يەنە بىر قۇر ئەسلەپ باقساقلا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇددىئاسىنى چۈشىنىش تەسكە چۈشمەيدۇ. موسكۋانىڭ ۋۇخەننى مۇداپىئە قىلىش يولىدىكى تىرىشچانلىقلىرى بىلەن ماۋ زېدۇڭنىڭ 1938 - يىلى يىل ئوتتۇرىسىدا يۈرگۈزگەن ستراتېگىيىسى روشەن سېلىشتۇرما ھاسىل قىلدى. ئەمەلىيەتتە، جۇڭگو ئىنقىلابى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى دۆلەت خەۋپسىزلىكى ئوتتۇرىسىدىكى پايدا - زىيان توقۇنۇشىنى ئەكس ئەتتۈرۈپ بەردى.

7. ۋاڭ مىڭ ۋۇخەندە مەغلۇپ بولدى: ستالىننىڭ تاختىكىسى ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىدى

يۇقىرىقى بايتا بايان قىلىپ ئۆتكىنىمىزدەك، 1938 - يىلى يىل ئوتتۇرىلىرىدا، ۋۇخەننى مۇداپىئە قىلىش گومىنداڭ ھۆكۈمىتى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ھەربىي ھەمكارلىقىنىڭ مۇھىم نۇقتىسى بولغانىدى. ۋۇخەننى مۇداپىئە قىلىش جۇڭگو سوۋېت چېگرىسىدىن يىراق تۇرۇش ھەمدە ئەنگلىيە، ئامېرىكىنىڭ جۇڭگودىكى كۈچلىرى مەركەزلەشكەن مەركىزىي رايوندا ئۇرۇش قىلىشتىن دېرەك بېرەتتى. بۇ موسكۋاغا ئەنگلىيە بىلەن ئامېرىكىنى جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىغا سۆرەپ كىرىش پۇرسىتىنى بېرەتتى. ۋۇخەننى مۇداپىئە قىلىش - جۇڭگولۇقلارغا ياپونغا قارشى تۇرۇشتا خۇددى ئىسپانىيىلىكلەرنىڭ مادرىنى قوغدىغىنىدىكىگە ئوخشاش بىر خىل ئۇيۇشۇش كۈچىنىمۇ

بېرەتتى. 1936 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا باشلانغان مادىرىدىنى مۇداپىئە قىلىش ئۇرۇشى ئىسپانىيە جۇمھۇرىيىتىنىڭ بىر چوڭ ھەربىي غەلبىسى بولۇپ، ئۇ جۇمھۇرىيەت ئارمىيىسىنى بەرپا قىلىش يولىدا كۈرەشنى ئۇزۇن مەزگىل داۋاملاشتۇرۇپ قولايلىق پۇرسەت ياراتتى (مادىرىد 1939 - يىلى 6 - ئايدا قولدىن كەتكەندى). موسكۋا ۋۇخەننىڭمۇ جۇڭگودا مۇشۇنداق رول ئوينىشىنى، شۇنداقلا مادىرىدىنى قوغداش ئۇرۇشىنىڭ دەسلەپكى مەزگىللىرىكىدەك، يېڭى قۇرۇلغان ئىشچىسى، خەلق ئەسكەرلىرىنىڭ مۇھىم رول ئوينىشىنىمۇ ئۈمىد قىلاتتى.

1938 - يىللىرى، سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە جۇڭگو «سول» چېلىرىنىڭ نەزەردە مادىرىد بىلەن ۋۇخەن ھەيران قالغۇدەك ئوخشاشلىققا ئىگە ئىدى. ۋاڭ مىڭ ئۆز پىلانىدا ۋۇخەننى مۇداپىئە قىلىش ئىنتايىن مۇھىم دەپ قارىغانىدى. ۋاڭ مىڭ 1938 - يىلى سىياسىي بىۋرونىڭ فېۋرال يىغىنىغا بەرگەن دوكلاتىدا جۇڭگونىڭ كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ «ئىمكانىيىتى بار ھەننىۋا كۈچلەر» نى سەپەرۋەر قىلىپ ۋۇخەننى مۇداپىئە قىلىش توغرىسىدا تەكلىپ بەردى. چۈنكى ۋۇخەن جۇڭگودىكى مادىرىد ئىدى. ئۇ تەكىتلەپ مۇنداق دېدى: ئەگەر ۋۇخەن قولدىن كەتسە، جۇڭگو ياپونغا قارشى ئۇرۇشتا چىڭ تۇرغان ھالەتتىمۇ ئوخشاشلا كۈچ - قۇۋۋىتىمىزدىن ئايرىلىمىز، بۇ قەستەن سىزلىقلارنىڭ ئىشلىشىشىمىز، ئەمەس، بەلكى بۇ پارتىيىنىڭ كادىرلىرى يۈكسەك ئېتىبار بېرىشكە، پارتىيىنىڭ قوراللىق كۈچلىرى قول تىقىپ شۇغۇللىنىشقا تېگىشلىك تۈپ خاراكتېرغا ئىگە زور ئىش.

1938 - يىلى 3 - ئاينىڭ 22 - كۈنى، دەل ياپون ئارمىيىسى ۋۇخەنگە زور كۈچ بىلەن ھۇجۇم قىلىۋاتقان پەيتتە، ماۋ زېدۇڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى شۇجىچۈسنىڭ نامىدا ۋاڭ مىڭنىڭ چاڭجياڭ بىۋروسىغا تېلېگرامما بېرىپ، چاڭجياڭ بىۋروسىغا، بارلىق خىزمەتلەرنىڭ مۇھىم نۇقتىسىنى خۇەيخېننىڭ شىمالىدىكى

خۇبىي، خۇنەن، ئەنخۇيدىن ئىبارەت ئۈچ ئۆلكىنىڭ پارتىزانلىق ئۇرۇشى ئۈستىگە قويۇش، ئوقۇغۇچى، ئىشسىز قالغان ئىشچىلار بىلەن ئىنقىلابىي زىيالىيلارنى يېزىلاردىكى يۇرتلىرىغا قايتۇرۇپ، ئۇ يەرلەردە پارتىزانلىق ئۇرۇشى ئويۇشتۇرۇش ۋە ئۇنىڭغا يېتەكچىلىك قىلىشقا ئورۇنلاشتۇرۇش، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ۋۇخەندىكى زور كۆپچىلىك كادىرلىرىمۇ يېزا رايونلىرىغا يېرىپ ئۇ يەرلەردە پارتىيىنىڭ رەھبەرلىك ئورگانلىرىنى قۇرۇپ، پارتىيە خىزمىتىنى قانات يايدۇرۇشى؛ كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ۋۇخەندىكى خىزمىتى بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىغان تەقدىردىمۇ يەنىلا بۇ يوليورۇق بويىچە ئىش يۈرگۈزۈش كېرەكلىكى توغرىسىدا ئېنىق يوليورۇق بەردى. ئەمما بۇ يوليورۇق بىلەن ۋاڭ مىڭنىڭ ۋۇخەننى مۇداپىئە قىلىش تەشەببۇسى ئوتتۇرىسىدا كەسكىن توقۇنۇش يۈز بەردى، نەتىجىدە ۋاڭ مىڭ ئۇنى بىر چەتكە چۆرۈۋەتتى.

بۇنىڭ بىلەنلا قالماستىن، 6 - ئاينىڭ 15 - كۈنى، ۋاڭ مىڭ سىياسىي بېيۇرونىڭ تەستىقىدىن ئۆتكۈزۈلمەيلا ئۆزىنىڭ ۋۇخەننى مۇداپىئە قىلىش پىلانىنى يەنە ئوتتۇرىغا قويدى ۋە ۋۇخەننى مۇداپىئە قىلىشنى «ھازىرقى باسقۇچتىكى ستراتېگىيە مەزكىزى» قىلىپ، ۋۇخەننىڭ قولىدىن كېتىشى دۆلەت ئىچى بىلەن خەلقئارا ۋەزىيەتتە ئىنتايىن يامان تەسىر پەيدا قىلىدۇ، دەپ جار سالدى. ئۇنىڭ گېپىچە ۋۇخەننى تۇتۇپ تۇرۇش - ياپونغا قارشى ئۇرۇشنى ساقلاپ تۇرۇش ھەتتا ئەڭ ئاخىرقى غەلبىنى قولىغا كەلتۈرۈشتىمۇ «ئىنتايىن مۇھىم» ئىدى. ۋۇخەن ياپونلۇقلارنىڭ قولىغا چۈشمىگەن بىردىنبىر ئاساسلىق ئىقتىسادىي مەركەز بولۇپ، ئۇنىڭدا بار سانائەت ئۇنىڭ جۇڭگونىڭ ستراتېگىيىلىك قايتۇرما ھۇجۇم بازىسىغا ئايلىنىشىغا كۇپايە قىلىدۇ. ۋۇخەندە زور بىر تۈركۈم ئىشچىلار سىنىپى قوشۇنى بار ھەمدە ئۇ ئۇزۇن مەزگىللىك ئىنقىلابىي كۈرەش تارىخىغا ئىگە شەھەر. ۋۇخەندە 1911 - يىلىدىكى ئىنقىلاب

پارتلىغان، ئۇ 1925—1927 - يىللاردىكى ئىنقىلابنىڭ سىنىقىدىن ئۆتكەن، ۋۇخەن ئەمدى جۇڭگونىڭ مادىرىدى « بولۇش ئالدىدا تۇرماقتا ئىدى. ئويغانغان ۋۇخەن ئىشچىلىرى ۋە ئاھالىسى، خۇددى ئەسكەرلىرى شەھەرگە يوپۇرۇلۇپ كەلگەن فرانىكوغا قارشىلىق كۆرسەتكەن مادىرىد ئاھالىسىگە ئوخشاش ياپونىيە ئارمىيىسىنىڭ ھۇجۇم قىلىش قەدىمىنى توختىتالايدۇ. جۇڭگو خەلقى بىلەن جۇڭگو ئارمىيىسى ۋۇخەننى تۇتۇپ تۇرۇش ئىقتىدارىغا ئىگە. بۇ غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن « بارلىق ھەربىي كۈچلەرنى توپلاپ » ۋۇخەننى مۇداپىئە قىلىش كېرەك. شەھەردىكى ئىشچىلار ۋە باشقا تەشكىلاتلار مادىرىدىكىگە ئوخشاش تەشكىللىنىشى ۋە قوراللىنىشى كېرەك، بۇنىڭدىن باشقا، ھازىر بار بولغان ئارمىيە (جۇملىدىن كوممۇنىستىك پارتىيە ئارمىيىسى) دىن ئەڭ سەرخىل خادىملارنى تاللاپ، پۈتۈن ئارمىيىنىڭ تايانچلىرى سۈپىتىدە نەچچە ئون يېڭى ۋە يېڭى تىپتىكى قورال - ياراغقا ئىگە قىسىملارنى قۇرۇپ، ياپون ئارمىيىسىنىڭ ۋۇخەنگە قاراتقان ھۇجۇمىنى بۇزۇپ تاشلاش ۋە ئۇنى ئىسكەنجىگە ئېلىش ئۈچۈن، خېنەن، ئەنخۇيلارغا ھەرىكەتچان ئۇرۇش قىلىشقا ئەۋەتىش كېرەك. ۋاڭ مىڭ چەت ئەللەرنىڭ تەجرىبىسىنى بولۇپمۇ ياۋروپا ئىنقىلابىي ھەرىكىتىنىڭ تەجرىبىسىنى يەنە بىر قېتىم ئەينەن كۆچۈرۈپ كەلگەندى.

ۋاڭ مىڭ بۇ لۇشىەننى چىقىش نۇقتا قىلىپ، سىياسىي بىۋىرونىڭ قارارىغا بويسۇنماي، پارتىيىنىڭ كادىرلىرى بىلەن ئاكتىپلىرىنى ئالدىنقى سەپتىن يىراقتىكى يېزىلارغا ئەۋەتىشنى رەت قىلدى. 4 - ئايدا ئۇ يەنە يەنئەندىن ۋۇخەنگە ئەۋەتىلگەن ئۆزگەرتىپ تەشكىللەش خىزمىتىنى ئىشلەيدىغان ۋەكىلنى قوبۇل قىلمىدى. ئۇ مەخسۇس تەربىيەلەش كۇرسى ئۇيۇشتۇرۇپ پارتىزانلىق ئۇرۇشى تەربىيىسىنىمۇ ئېلىپ بارمىدى، ئەكسىچە، ئۇ گومىنداڭ تەشكىللىگەن تەربىيەلەش كۇرسىغا ئادەم ئەۋەتتى.

8 - ئايدا، گومىنداڭ ھۆكۈمىتى ۋۇخەن ئىشچىلار خەلق ئەسكەرلىرىنى قورالسىزلاندۇرغانلىقتىن، ۋاڭ مىڭنىڭ لۇشيەنى ئېغىر ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىدى. بۇ خەلق ئەسكەرلىرىنى تەشكىللەش چاڭجياڭ بىۋروسىنىڭ ئەڭ ئاساسلىق نەتىجىسى ئىدى. دۆلەت قانۇنغا رىئايە قىلىش ئۈچۈن، ۋاڭ مىڭ خەلق ئەسكەرلىرىگە گومىنداڭ ھۆكۈمىتىگە تىزىمغا ئالدۇرۇش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى ۋە ھۆكۈمەتنىڭ چەكلىمىسىنى قوبۇل قىلدى. ئۇ گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنى خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن پۈتۈن ئەقىل - پاراسىتىنى ئىشلەتتى، ئەمما ئاخىرىدا شۇنى بايقاپ قالدىكى، ئۇ بۇ يول قويۇشلاردىن كېيىنمۇ كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ بازىسىنى ساقلاپ قالالمىغانىدى. بۇ ماۋ زېدۇڭنىڭ ئەسلىدىكى ئىككى ھۆكۈمىنى دەلىللەش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلدى: بۇنىڭ بىرى، گومىنداڭنىڭ ماھىيىتى ئەكسىيەتچى، يەنە بىرى، چەت ئەللەرنىڭ تەجرىبىلىرىنى ئەينەن كۆچۈرۈپ كېلىش جۈملىدىن ئاتالمىش بىرلىك سەپ رەھبەرلىرى - «ئىلغار» بۇرژۇئازىيە ھۆكۈمىتىنىڭ قانۇنلىرىغا قارىغۇلارچە بويسۇنۇش نادانلىق دېگەندىن ئىبارەت ئىدى.

ياپونىيە ئارمىيىسى دېڭىز بويى شەھىرى، گۇاڭجۇ - ۋۇخەن تۆمۈريولىنىڭ ئاخىرقى بېكىتى گۇاڭجۇنى ئىشغال قىلىۋالغاندىن كېيىن، ۋۇخەننى قورشىغىلى تۇردى. 10 - ئاينىڭ 19 - كۈنى، جياڭ جېيشى ۋۇخەننى تاشلاپ بېرىدىغانلىقىنى ئېلان قىلدى. ۋۇخەننىڭ قولىدىن كېتىشى ياپون ئارمىيىسىنىڭ ھەربىي ھۇجۇمدىن مۇداپىئەگە ئۆتكەنلىكىنىڭ بەلگىسى ئىدى. ۋاڭ مىڭنىڭ 1938 - يىلىنىڭ دەسلەپكى مەزگىلدە ئوتتۇرا جۇڭگودا مەغلۇپ بولۇشى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ بۇ يەردە ئېغىر ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى، ياپونىيە ۋە ئۇنىڭ جۇڭگودىكى قارانشۇقلىرى بولسا پۇرسەتتىن پايدىلانغانىدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ۋاڭ مىڭنىڭ

تەسىرىگە ئۇچرىغانلىقتىن، كۈچنى مەركەزلەشتۈرۈپ ۋۇخەننى مۇداپىئە قىلدى، ئەمما پۇرسەتنى غەنىيمەت بىلىپ، گومىنداڭ ۋە ياپونىيىلىكلەردىن بۇرۇن، چاڭجياڭ ۋادىسىدا سىياسىي كۈچلىرىنى كېڭەيتىمىدى. 1938 - يىلى كۈزگە كەلگەندە، ماۋ زېدۇڭنىڭ لۇشيەننى بويىچە شىمالىي جۇڭگودا بىرنەچچە چوڭ تايانچ بازىلار قۇرۇلۇپ ئوتتۇرا جۇڭگونىڭ ئاجىزلىقلىرى ۋە ئوڭۇشسىزلىقلىرى بىلەن روشەن سېلىشتۇرما ھاسىل قىلدى. بۇ سۇ بۆلگۈچكە ئايلاندى. شۇنىڭدىن باشلاپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى سىياسىي بيۇروسىنىڭ رەھبەرلىرى ۋاڭ مىڭدىن ئىبارەت بۇ موسكۋانىڭ خان ئەركىسىنىڭ پېشىگە ئېسىلماي، ماۋ زېدۇڭنى قوللاپ - قۇۋۋەتلەيدىغان بولدى.

8. ماۋ زېدۇڭ بىلەن ستالىننىڭ تۇنجى قېتىم مۇرەسسەلىشىشى

زۇنىي يىغىنى تىكلەنگەن ماۋ زېدۇڭنىڭ داھىيلىق مەرتىۋىسى ئارىدىن ئۈچ يېرىم يىل ئۆتكەندىن كېيىنلا ئاندىن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ تەن ئېلىشىغا ئېرىشتى. سوۋېت ئىتتىپاقىدىكى بۇنداق زور ئۆزگىرىشلەرنى ۋۇجۇدقا چىقىرىشتا ئىنتايىن كۆپ ئامىللار بولۇپ، ئەڭ مۇھىمى ماۋ زېدۇڭنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ گۇماشتىسى ۋاڭ مىڭنىڭ ئۈستىدىن غەلىبە قىلغانلىقى بولسا كېرەك. 1938 - يىلى كۈزگە كەلگەندە، ماۋ زېدۇڭ بىرلا ئىرغىپ ۋاڭ مىڭنىڭ ئالدىغا ئۆتۈۋالدى - دە، ۋاڭ مىڭ ماۋ زېدۇڭ بىلەن ئىلگىرىكىدەك تەڭ تۇرالمايدىغان بولۇپ قالدى. ماۋ زېدۇڭ سىياسىي بيۇرونىڭ زور كۆپچىلىك ئەزالىرىنىڭ قوللىشىغا ئېرىشىپ، زور كۆپچىلىك سەركەردىلەرنىڭ ساداقىتىگە ئائىل

بولغانىدى. گەرچە ۋاڭ مىڭ قارشى تۇرغان بولسىمۇ لېكىن ماۋ زېدۇڭ شىمالىي جۇڭگودا ئۆز لۇشىەننى ئىزچىلاشتۇردى. ماۋ زېدۇڭ ۋاڭ مىڭنىڭ پارتىيە ئىچىدە تازىلاش ئېلىپ بېرىش ۋە «7 - قۇرۇلتاي» نى چاقىرىش غەربىنى پەيدىنپەي مەغلۇپ قىلدى. ۋاڭ مىڭ ۋۇخەندىكى مۇھىم ۋەزىپىسىدىن يۆتكىۋېتىلدى ۋە بارغانسېرى كۆپىنىڭ قارغىش نىشانىغا ئايلىنىپ قالدى. شۇنىڭدىن بۇيان، ستالىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە بولغان بەلگىلىك تەسىرىنى يەنىلا ساقلاپ قالمىدى دېسە، ماۋ زېدۇڭ بىلەن بىۋاسىتە مۇناسىۋەتلىشىشكە مەجبۇر ئىدى.

ئەمما، ستالىن يەنىلا جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقداشلىقى ئارقىلىق ياپونىيە بىلەن قارشىلىشىشنى ئويلايتتى، بۇ ماۋ زېدۇڭنى قوللاش تۈپەيلىدىن جياڭ جىپىشىدىن يىراقلاشقىلى بولمايدۇ دېگەنلىك ئىدى. ستالىن شۇنى كۆرۈپ يەتتىكى، ئۇ ماۋ زېدۇڭدىن پايدىلىنىپ شىمالىي جۇڭگودا پارتىزانلىق كۈچلەرنى بەرپا قىلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە ئىدى، ئەمما بۇ كۈچلەر گومىنداڭ ئارمىيىسىدىن ۋاز كېچىش پەيدا قىلغان زىياننى ھەرگىزمۇ تولدۇرالمايتتى. چۈنكى، پارتىزانلىق كۈچلەر ياپونغا قارشى ئىتتىپاقداش ئارمىيە بولالمايتتى، ماۋ زېدۇڭمۇ ستالىندىن ئادا - جۇدا بولۇشنى خالىمايتتى، سوۋېت ئىتتىپاقى تەقلىدىكى «كوممۇنىزم» نىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى كادىرلىرىنىڭ ئىچىدە يەنىلا ئىنتايىن زور تەسىرى بار ئىدى. بۇنداق ئەھۋالدا ستالىن بىلەن يىرىكىلىشىپ قېلىش تولىمۇ خەتەرلىك ئىدى. ستالىن يەنىلا ماۋ زېدۇڭنى «تروتسكىچى» دەپ ئاشكارا ئېلان قىلالايتتى، پارتىيە ئىچىدە ماۋ زېدۇڭغا قارشى ھەرىكەت قوزغىيالايتتى، بولمىدى دېگەندە بىرمۇنچە پېشقەدەم كادىرلارنى ئۇنىڭغا سالالايتتى. بۇنىڭدىن باشقا، ماۋ زېدۇڭ يەنە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قورال - ياراغ ياردىمىگە ئېرىشىشىمۇ ئۈمىد قىلاتتى، ھەتتا ئالاھىدە

ۋاقىتلاردا، سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسىنىڭ نىۋاستە ئەسكەر چىقىرىپ ياپونغا قارشى تۇرۇشىنىمۇ ئۈمىد قىلاتتى. شۇڭا ئۇ تەۋەككۈل قىلىشنى خالىمايتتى. بۇ ئامىللار، ماۋ زېدۇڭ بىلەن ستالىننىڭ ئۇرۇش مەزگىلىدىكى تۇنجى قېتىملىق مۇرەسسەلىشىشىنى ۋۇجۇدقا چىقاردى. كوممۇنىستىك ئىتېرناتسىئونال ماۋ زېدۇڭنى تەن ئالدى، ئۇ بەرپا قىلغان دېھقانلار ئارمىيىسىنىڭ پائالىيەتلىرىمۇ مەدەنىيىگە ئېرىشتى. ستالىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىدىن يەنىلا جياڭ جىيېشى گومىنداڭ ھۆكۈمىتىگە سادىق بولۇشنى تەلەپ قىلىپ، جياڭ جىيېشىنى شەك - شۈبھىدىن خالاس قىلماقچى بولدى.

1937 - يىلى يىل بېشىدا، سىياسىي بىۋىرونىڭ ئەزاسى ۋاڭ جياشياڭ (كېيىن جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق تۇنجى باش ئەلچىسى بولدى) داۋالنىش ئۈچۈن موسكۋاغا باردى. ۋاڭ مىڭ 1937 - يىلى 11 - ئايدا ۋەتەنگە قايتقاندىن كېيىن، ۋاڭ جياشياڭ ئۇنىڭ ئورنىغا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ كوممۇنىستىك ئىتېرناتسىئونالدا تۇرۇشلۇق ۋەكىلى بولدى. 1937 - 1938 - يىللىرى، ۋاڭ جياشياڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا ماۋ زېدۇڭنىڭ تەشەببۇسلىرىنى پائال قوللاپ - قۇۋۋەتلىدى ۋە پائال تەشۋىق قىلدى، بولۇپمۇ «بىرلىك سەپتە ئۆز - ئۆزىگە خوجا بولۇش پرىنسىپىدا چىڭ تۇرۇش»، ۋاڭ مىڭنىڭ تەسلىمچىلىك لۇشىيەنگە قارشى تۇرۇش توغرىسىدىكى تەشەببۇسلىرى كوممۇنىستىك ئىتېرناتسىئونالنى ماۋ زېدۇڭنىڭ رەھبەرلىك ھوقۇقىنى تەن ئېلىشقا مەجبۇر قىلغان ئامىللارنىڭ بىرى ئىدى.

1938 - يىلى 4 - ئايدا رېن بېشى موسكۋاغا بېرىپ ۋاڭ جياشياڭنىڭ ئورنىغا دەسسەپ، كوممۇنىستىك ئىتېرناتسىئونالدا تۇرۇشلۇق ۋەكىللەر ئۆمىكىنىڭ رەھبەرلىك ۋەزىپىسىنى زىممىسىگە ئالدى. رېن بېشى جۇڭگو ۋەزىيىتى توغرىسىدىكى

مەخسۇس دوكلاتنى ئېلىپ بېرىپ، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ تەستىقلاپ بېرىشىنى ئۈمىد قىلدى. ئۇ يەنە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ نۇرغۇن ئەمەلدارلىرىنىڭ كۆزىنى ئېچىپ، ئۇلارنىڭ ماۋ زېدۇڭنى قوللىشىنى قولغا كەلتۈرمەكچى بولدى. بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ تەنقىدىگە ئۇچرىدى. بەختىگە يارىشا، رېن بىشىنىڭ بىر ياردەمچىسى موسكۋادىكى پائالىيەتلەرنى خاتىرىلەپ تۇرغانىدى، بۇ خاتىرىلەردىن شۇنى كۆرۈشكە بولىدۇكى، رېن بىشى دەسلەپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا بارغان مەزگىلدە قارشىلىققا ئۇچرىغانىدى. ئۇنىڭ ياردەمچىسى مۇنداق دەپ يازىدۇ:

«كۆمىزىنىڭ ئىنتېرناتسىئونالدىكى ناھايىتى كۆپ ئەمەلدار بەنلا ۋاڭ مىڭنىڭ گەپ - سۆزلىرىگە ئىشىنىدىكەن، پارتىيىسىز رەھبەرلىكىدىكى جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ ۋەزىيىتىنى بەكمۇ ئاز بىلىدىكەن، ئۇلار ھەتتا جۇڭگو ئىنقىلابى ئۇزۇن سەپەردىن كېيىن مەغلۇپ بولدى دەپ قارايدىكەن. ئۇلار پارتىيىسىز چىڭ تۇرغان ياپونغا قارشى ئۇرۇش لۇشىەننى تۇپتىن چۈشىنىدىكەن، تېخى ۋاڭ مىڭنىڭ لۇشىەننى ماركسىزىملىق لۇشىەن، ۋاڭ مىڭلا جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ داھىيىسى دەپ قارايدىكەن.»

رېن بىشى «بۇنداق مۇجەھەل كۆز قاراشتىكىلەر» گە قايىل قىلىش تەربىيىسى ئېلىپ باردى. ئۇ موسكۋاغا كېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ئىجرائىيە كومىتېتىغا «ماۋ زېدۇڭنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە رەھبەرلىك قىلىپ غەلبىنى قولغان كەلتۈرگەنلىكى توغرىسىدا» دېگەن تېمىدا بىر دوكلات سۈندۈپ. رېن بىشى دوكلاتتا ماۋ زېدۇڭنىڭ 20 - يىللار ۋە 30 - يىللارنىڭ بېشىدا كەڭ يېزا تايانچ بازىلىرى بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئارمىيىسىنى قانداق

قۇرغانلىقىنى بايان قىلىپ، بۇ مۇۋەپپەقىيەتلەر ماۋ زېدۇڭ لۇشيەننىڭ توغرىلىقىنى ئىسپاتلايدىغانلىقىنى كۆرسەتكەندى. ماۋ زېدۇڭنىڭ زۇنىي يىغىنىدا ئەڭ ئالىي داھىي قىلىپ سايلىنىشىدىكى سەۋەب شۇكى، ئاساسەن ئۇنىڭ لۇشيەننىڭ توغرىلىقى تەن ئېلىنغانىدى. رېن بېشىنىڭ دوكلاتىنىڭ نېگىزلىك مەزمۇنى ئىنتايىن ئاددىي بولۇپ: «پەقەت يولداش ماۋ زېدۇڭلا پارتىيىمىزنىڭ ھەقىقىي داھىيسى» دېگەندىن ئىبارەت ئىدى.

رېن بېشى يەنە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال مەسئۇللىرىنىڭ ئوقۇشى ئۈچۈن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ موسكۋادا تۇرۇشلۇق ۋەكىللەر ئۆمىكىنىڭ ئەزالىرىنى ماۋ زېدۇڭنىڭ ئەسەر ۋە تەلىماتىنى تەرجىمە قىلىشقا ئويۇشتۇردى ۋە شەخسەن ئۆزى نۇرغۇن كۆپ ماقالىلەرنى يېزىپ، ماۋ زېدۇڭنىڭ جۇڭگو ئىنقىلابى توغرىسىدىكى ئىدىيىسىنىڭ ھەرقايسى تەرەپلىرىنى چۈشەندۈردى. رېن بېشى نۇرغۇن «قېرىنداش پارتىيە» ۋەكىللىرىنىڭ جۇڭگو ئىنقىلابىغا «ئىنتايىن كۆڭۈل بۆلۈۋاتقان» لىقىنى كۆرۈپ، يولداشلىرىغا بۇ ۋەكىللەرنى يىغدۇردى ۋە ئۇلارغا ماۋ زېدۇڭنىڭ تايانچ بازىلارنى قۇرۇپ، يېزىلار ئارقىلىق شەھەرلەرنى قورشاشتىن ئىبارەت ستراتېگىيىسىنى يېشىپ بەردى. قېرىنداش پارتىيە ۋەكىللىرى ماركسىزم - لېنىنىزم ئەسەرلىرىدىن بۇنداق يېڭى كۆز قاراشلارنى كۆرمىگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار بۇ كۆز قاراشلارغا تولمۇ قىزىقتى. رېن بېشى يەنە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ موسكۋادا تۇرۇشلۇق ۋەكىللەر ئۆمىكىنى ئۆزگەرتىپ تەشكىل قىلدى ۋە ۋاڭ مىڭنىڭ سۈرىتىنى يىرتىپ تاشلاپ، ماۋ زېدۇڭ ۋە جۇ دېنىڭ سۈرەتلىرىنى ئاستى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ۋەكىللەر ئۆمىكى يەنە ماۋ زېدۇڭ ئەسەرلىرىنى ئۆگەندى. رېن بېشى ئاڭ ھالىنى جەھەتتىكى بۇنداق

ئۆزگىرىشكە ئىنتايىن ئەھمىيەت بەردى، يولداشلار «ئىدىيىۋى مەسىلىلەر» گە بولۇققاندا، ئۇ ئۆزى يالغۇز، تەپسىلىي خىزمەت ئىشلىدى، ۋە بىر مۇنچە كادىرلارنى يەنئەنگە ئۆگىنىشكە ئەۋەتتى. رېن بىشى يەنە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ كادىرلىرىغا ئالاقىدار بىر مۇنچە دېلوالارنى تەكشۈرۈپ ئېنىقلاپ چىقىش، بۇ كىشىلەر ۋاڭ مىنگا ئازدۇر - كۆپتۈر قارشى تۇرۇپ قويغانلىقىدىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەمگەك بىلەن ئۆزگەرتىش لاگېرلىرىغا ئەۋەتىلگەنىدى. نۇرغۇن ناھەق دېلوالار بۇ ئېنىقلاش تۈپەيلىسى ئاقالدى، نۇرغۇن كىشىلەر بۇ ئېنىقلاش تۈپەيلىسى قويۇپ بېرىلىپ، يېڭىباشنىمىن خىزمەت ئورۇنلىرىغا قايتتى.

1938 - يىلى 8 - ئايدا ۋاڭ جياشياڭ كېسەلدىن ساقىيىپ ۋەتەنگە قايتماقچى بولدى. يولغا چىقىشتىن ئەلگىرى، ئۇ رېن بىشى بىلەن بىرلىكتە دىمىتروۋ بىلەن جۇڭگو ۋەزىيىتى ئۈستىدە مۇزاكىرىلەشتى. ۋاڭ جياشياڭ بىلەن رېن بىشى ھازىرقى گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ بىرلىك سېپى 1923 - 1927 - يىللاردىكى گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ھەمكارلىقىغا پۈتۈنلەي ئوخشاشمايدىغانلىقىنى تەكىتلىدى. دىمىتروۋ بەس - مۇنازىرە ئارقىلىق جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى سىياسى بىۋروسىنىڭ دوكلاتىنى قوبۇل قىلدى ۋە ماۋ زېدۇڭنىڭ داھىيلىق ئورنىنى تەن ئالدى. دىمىتروۋ مۇنداق دېدى:

«سېلەر پۈتۈن پارتىيىگە ئېيتىپ قويۇڭلار، پۈتۈن پارتىيە يولداش ماۋ زېدۇڭنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ داھىيىسى سۈپىتىدە قوللاپ - قۇۋۋەتلىسۇن، ماۋ زېدۇڭ ئەمەلىي كۈرەش تەجربىسىگە باي بىر رەھبەر. باشقىلار ئۈستىدە ئالايلىق، ۋاڭ مىڭ ئۈستىدە ئەمدى قايتا تالاش - تارتىش قىلماڭلار.»

دىمىتىروۋنىڭ سۆزى ۋاڭ جياشياڭنى تولىمۇ ئىلھاملاندۇرۇۋەتتى، چۈنكى ئۇلار نۇرغۇن يىللاردىن بۇيان ئۇلۇغلاپ كېلىۋاتقان ماۋ زېدۇڭ ئاخىرى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ۋە ئۇنىڭ «ئەڭ ئالىي نوپۇزلۇقى» نىڭ تەن ئېلىشىغا ئېرىشكەندى. شۇنىڭ بىلەن، ۋاڭ جياشياڭ دىمىتىروۋنىڭ تەن ئېلىشى ۋە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى ۋە ماۋ زېدۇڭغا ئەۋەتكەن بىسىرمۇنچە مۇھىم ھۆججەتلەرنى ئېلىپ يەنئەنگە قايتىپ كەلدى.

ستالىن بىلەن ماۋ زېدۇڭ ئوتتۇرىسىدىكى مۇراسىم 1938-يىلى 9- ئايدىكى «جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ باياناتى» دا ئىنتايىن روشەن ئىپادىلەنگەندى. 1936- يىلى شىئەن ۋەقەسى مەزگىلىدىكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ پوزىتسىيىسى باياناتىنىڭ بېشىدىلا مۇئەييەنلەشتۈرۈلگەن بولۇپ، بۇ ئىككى تەرەپ تىنماي تالاش- تارتىش قىلىۋاتقان مەسىلىدە ماۋ زېدۇڭنىڭ يول قويغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرەتتى. بايانات يەنە موسكۋانىڭ جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى دۆلەت خەۋپسىزلىكى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى توغرىسىدىكى تەھلىلنىمۇ قوبۇل قىلغانىدى.

باياناتتا: جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشى ئىنتايىن زور مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشتى، چۈنكى، بۇ ئۇرۇش ياپون ئارمىيىسىنىڭ زور كۆپچىلىكىنى ئىسكەنجىگە ئالدى، دېيىلگەندى:

«(جۇڭگونىڭ) ياپونغا قارشى ئۇرۇشى ياپونىيىنى زور زىيانلارغا ئۇچراتتى، ئۇنىڭ جۇڭگوغا قىلغان تاجاۋۇزى ئۇزۇنغا سوزۇلغان ئۇرۇشقا ئايلىنىپ كەتتى. ياپونىيە جۇڭگودىكى

ئەسكەرىي كۈچىنى كۆپەيتىشكە مەجبۇر بولدى. ئۇرۇشنىڭ ۋاقتى ئۇزارغانسېرى ياپونىيەنىڭ مۇشكولاتلىرىمۇ بارغانسېرى كۆپىيىپ، ئۈزۈل - كېسىل ھالاكەت گىردابىغا بارغانسېرى يېقىنلىشىپ قالدى. »

باياناتتا جاك جېپشىننىڭ رەھبەرلىك ھوقۇقى يەنىلا تەن ئېلىنىپ، جياڭ جېپشىننىڭ رەھبەرلىكىدە، سىياسىي، ھەربىي جەھەتلەردە داۋاملىق بىردەك ئىتتىپاقلىشىش چاقىرىق قىلىنغانىدى، لېكىن باياناتتا ماۋ زېدۇڭنىڭ ئۆز - ئۆزىگە خوجا بولۇشتىن ئىبارەت تاغلىق جايلار پارتىزانلىق ئۇرۇشى ستراتېگىيىسىدە چىڭ تۇرۇلغان بولۇپ، تايانچ بازىلاردىكى دېھقانلارنى تەشكىللەپ، بۇ سىياسىي ھەرىكەتنى قوللاپ - قۇۋۋەتلەش تەلپ قىلىنغانىدى. لېكىن، بۇ ھۆكۈمەتكە بويسۇنۇش بىلەن مەنتىقە جەھەتتە ئۆزئارا قارىمۇ قارشى ئىدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىر تەرەپتىن جياڭ جېپشى گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنى ئېتىراپ قىلىپ، يەنە بىر تەرەپتىن ئۆز كۈچلىرىنى تېزلىك بىلەن كېڭەيتىمەكچى بولدى.

دىمىتروۋ بىلەن ستالىن مۇزاكىرىلىشىپ رېن بىشى سۇنغان ھۈججەتنى (ئېھتىمال رېن بىشى 4 - ئايدا موسكۋاغا ئەكەلگەن ھۈججەتنىڭ قوشۇمچە نۇسخىسى بولۇشى مۇمكىن) تەستىقلىدى. شۇنىڭدىن كېيىن، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئىجرائىيە كومىتېتى ئىككى بايانات ئېلان قىلدى. بۇنىڭ بىرى، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئىجرائىيە كومىتېتىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ سىياسىي لۇشىيەنلىرىگە «تامامەن قوشۇلۇش» ۋە جاك گوتاۋنى پارتىيىدىن قوغلاپ چىقىرىشنى قوللاش توغرىسىدىكى بايانات؛ يەنە بىرى، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى مىللىي ئازادلىق ئۇرۇشىغا بېرىلىدىغان ياردەمنى كۆپەيتىشكە

قوشۇلمىدىغانلىقى توغرىسىدىكى بايانات ئىدى.

بۇ ئىككى بايانات ئۈستىگە ستالىن بىلەن ماۋ زېدۇڭ ئوتتۇرىسىدىكى مۇرەسسە ۋە چۈشىنىشى قوشۇلۇپ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ 6 - نۆۋەتلىك كومىتېتى 6 - ئومۇمىي يىغىنىغا ئاساس يارىتىپ بەردى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 1938 - يىلى 9 - ئاينىڭ 29 - كۈنىدىن 11 - ئاينىڭ 6 - كۈنىگىچە يەتتەدە كېڭەيتىلگەن 6 - نۆۋەتلىك 6 - ئومۇمىي يىغىنىنى ئاچتى. بۇ ماۋ زېدۇڭ داھىي بولغاندىن كېيىن ئاچقان تۇنجى ئومۇمىي يىغىن ئىدى. بۇ قېتىمقى يىغىن پارتىيىنىڭ 1928 - يىلىدىكى «6 - قۇرۇلتىيى» دىن كېيىن ئەڭ ئۇزۇن ئېچىلغان يىغىن بولدى. يىغىن 40 كۈنگە يېقىن ئېچىلىپ، ئۇنىڭغا ئىلگىرى ئەڭ ئۇزۇن ئېچىلغان «6 - قۇرۇلتاي» غا قارىغاندىمۇ بىر ھەسسە ئارتۇق ۋاقىت كەتكەنىدى (جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ 6 - قۇرۇلتىيى 1928 - يىلى 6 - ئاينىڭ 18 - كۈنىدىن 7 - ئاينىڭ 10 - كۈنىگىچە ئېچىلغانىدى). بۇ قېتىمقى يىغىن ماۋ زېدۇڭنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىدىكى رەھبەرلىك ئورنىنىڭ مۇقىملىقىنى ھەمدە سىياسەت بىلەن ھوقۇق ئوتتۇرىسىدىكى سودىنىڭ تىپىك مىساللىرىنى كۆرسىتىپ بەردى. ماۋ زېدۇڭ ستالىننىڭ مىللىي بىرلىك سەپ لۇشىەننى، جۈملىدىن جياڭ جېشىننىڭ رەھبەرلىك ھوقۇقىنى تەن ئېلىش توغرىسىدىكى تەلپىنى قوبۇل قىلدى. ستالىن ماۋ زېدۇڭنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ داھىيسى بولۇشىغا ئىجازەت بەردى ۋە ئۇنىڭ دۈشمەننىڭ ئارقا سېپىدە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ھاكىمىيىتىنى قۇرۇش توغرىسىدىكى تەشەببۇسىغا قوشۇلدى.

ۋاڭ مىڭ 6 - ئومۇمىي يىغىنغا ئىنتايىن نارازىلىق بىلەن قاتناشتى. ۋاڭ جياشياڭنىڭ ئەسلىشىگە قارىغاندا، ۋاڭ مىڭ ماۋ

زېدۇڭنىڭ ئۆزىنىڭ 6 - ئومۇمىي يىغىنىغا قاتنىشىش توغرىسىدىكى بۇيرۇقىنى رەت قىلىپ، ئۇنىڭ ئەكسىچە ئومۇمىي يىغىن ۋۇخەن ياكى شىئەندە يەنى بىرلىككە كەلگەن رايوندا ئېچىلىشى كېرەك، دېگەننى ئوتتۇرىغا قويغان. سىياسىي بىيۇرو ۋاڭ مىڭنىڭ تەكلىپىنى رەت قىلغاندىن كېيىن، ئېيتىشلارغا قارىغاندا، ۋاڭ مىڭ ۋاڭ جياشياڭنىسى ۋۇخەنگە كېلىپ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يوليورۇقلىرىنىڭ مەزمۇنىنى ئۆزىگە ئوڭچە دوكلات قىلىشقا مەجبۇر قىلغانىمىش. پەقەت ماۋ زېدۇڭ ۋە ۋاڭ جياشياڭنىڭ قايتىدىن ھەيدەكچىلىك قىلىشى ۋە بۇيرۇق قىلىشى بىلەنلا ئاندىن ۋاڭ مىڭ يەنئەنگە يىغىنغا بېرىشقا ئاران ماقۇل بولدى.

6 - ئومۇمىي يىغىن رەسمىي باشلاندى. ئالدى بىلەن ۋاڭ جياشياڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يوليورۇقى بىلەن دىستروۋىنىڭ ماۋ زېدۇڭنىڭ رەھبەرلىك ئورنى توغرىسىدىكى پىكىرنى يەتكۈزدى. بۇنىڭ كەينىدىن ماۋ زېدۇڭ ئۇزۇن دوكلات بەردى. بۇ دوكلات بىلەن كېيىنكى بىرنەچچە قېتىملىق نۇتۇق (جۈملىدىن بۇ نۇتۇقلارغا ئاساسەن تۈزۈلگەن قارارلار) دا پرولېتارىيات بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ بىرلىك سەپتىكى رەھبەرلىك ھوقۇقى تىلغا ئېلىنمىغان، ئەڭ كۆپ بولغاندىمۇ پەقەت جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ رولى تىلغا ئېلىنغاندا، كوممۇنىستلار جاپالىق، كەمتەرلىك ۋە خالسىلىق بىلەن خىزمەت ئىشلەش ئارقىلىق «مىللىي ئۇرۇشتا ئاۋانگارتلىق، نەمۇنىلىك رول ئوينىشى لازىم» دېيىلگەندى، خالاس. ماۋ زېدۇڭ بىر يەردە گومىنداڭنىڭ «ھاكىمىيەت بېشىدىكى پارتىيە» ئىكەنلىكىنى تەن ئالغان بولۇپ، ئومۇمىي يىغىننىڭ قارارىدا، «رەئىس جياڭ جېيىشنىڭ جۇڭگو خەلقىگە رەھبەرلىك قىلىدىغانلىقى» تىلغا ئېلىنغانىدى. ماۋ زېدۇڭ نۇتقىنىڭ مۇھىم نۇقتىسى گومىنداڭ ۋە كوممۇنىستىك پارتىيە

ئۆزئارا ياردەملىشىش، ئورتاق ھەمكارلىشىش شۇنداقلا ھەر ئىككىلىسىمۇ ئۆزلىرىنىڭ مۇستەقىللىكىنى ساقلىشى كېرەك دېگەندىن ئىبارەت ئىدى. ئۇ بۇنداق ئۆزئارا ياردەملىشىشنى نۇرغۇن قېتىم تىلغا ئالغانىدى. مەسىلەن، بىرلىك سەپتىكى ئۆز - ئۆزىگە خوجا بولۇش ھەققىدە سۆزلىگەندە، ئۇ: «ئىتتىپاقلىشىپ ياپونغا قارشى تۇرۇش ئۈچۈن، ھەرقايسى سىنىپلارنىڭ ئۆزئارا مۇناسىۋىتىنى تەڭشەيدىغان مۇۋاپىق سىياسەت يۈرگۈزۈش كېرەك» دېگەندى. باشقىچە ئېيتقاندا، ماۋ زېدۇڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال كۆرسىتىپ بەرگەن لۇشىەننى قوبۇل قىلغانىدى، يەنە كېلىپ بۇ لۇشىەن ۋاڭ مىڭ بىر يىل ئىلگىرى تەشەببۇس قىلغان لۇشىەن ئىدى. ماۋ زېدۇڭ باشقا بىر ئاچقۇچلۇق مەسىلىسىدەمۇ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ لۇشىەننى قوبۇل قىلغانىدى: گەرچە گومىنداڭنىڭ ئىچكى قىسمىدا روشەن بۆلگۈنچىلىك ئالامەتلىرى بولغان، كېيىنكى چاغلاردا بۇ ئالامەتلەر ئۆزلۈكىدىن ئاشكارىلانغىلى تۇرغان بولسىمۇ ماۋ زېدۇڭ گومىنداڭنىڭ تەسلىمچىلىك قىلىش ياكى ئۇنىڭ ئوڭ، سول قاناتلىرىنىڭ بۆلۈنۈش ئېھتىمالىنى كۆرسەتمىگەندى. ئەكسىچە، ئۇ گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە بىرلىك سېپىدە ياپونغا قارشى ئۇرۇش غەلبە قىلغۇچە چىڭ تۇرۇشنى ئۈمىد قىلغانىدى. ئەمما بۇنداق كۆز قاراشنى ماۋ زېدۇڭنىڭ شەخسەن ئۆزى 1937 - يىلى ئاخىرىدا كەسكىن تەنقىد قىلغانىدى.

ستالىنمۇ بىرنەچچە مۇھىم مەسىلىدە ماۋ زېدۇڭغا يول قويغانىدى. ستالىن ئەڭ ئاۋۋال ماۋ زېدۇڭنىڭ يېزىلاردا پارتىزانلىق ئۇرۇشى ئېلىپ بېرىشتىن ئىبارەت ستراتېگىيىسىگە قوشۇلغانىدى. 6 - ئومۇمىي يىغىن قارار چىقىرىپ، تايانچ بازىلار بىلەن پارتىزانلىق كۈچلەرنى پۈتۈن كۈچ بىلەن كېڭەيتىشنى تەلەپ قىلغانىدى، گەرچە بۇنداق قىلغاندا گومىنداڭ

بىلەن سۈركىلىش پەيدا قىلىسمۇ لېكىن ئاشۇ خىرىسلىق مەخپىي
 ھەرىكەتلەرنى ئىمكان بار ئازايتىش ئارقىلىق بۇ سۈركىلىشلەرنى
 پەسەيتكىلى بولاتتى. ئىككىنچى يول قويۇش بولسا، ستالىن ماۋ
 زېدۇڭنىڭ رەھبەرلىك ھوقۇقىنى تەن ئالغانىدى. ماۋ زېدۇڭ
 ۋاڭ مىڭنى مەغلۇپ قىلالايتتى، كوممۇنىستىك
 ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ماۋ زېدۇڭنى تەن ئېلىشى بىردىنبىر ئامىل
 بولمىسىمۇ لېكىن مۇھىم سەۋەب ئىدى. خۇددى ماۋ زېدۇڭ
 1945 - يىلى 4 - ئايدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ
 «7 - قۇرۇلتىيى» دا ئېيتقاندا، ئەگەر كوممۇنىستىك
 ئىنتېرناتسىئونالنىڭ «يولپۇرۇقى» بولمىغان بولسا، 6 -
 ئومۇمىي يىغىندا ئوڭچىل پۇرسەتپەرەسلىرىنىڭ مەسلىسىنى ھەل
 قىلىش تولىمۇ تەس ئىدى. ۋاڭ مىڭنىڭ ماۋ زېدۇڭغا قارشى
 تۇرۇشتىكى ئىددىيىسى قورالسىز ماۋ زېدۇڭ ياخشى
 ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ئەمەس دېگەندىن ئىبارەت ئىدى. ئەمما
 دىمىتروۋ بىلەن ستالىن ماۋ زېدۇڭنى تەن ئالغاندىن كېيىن ۋاڭ
 مىڭنىڭ ئاغزى تۇۋاقلانغانىدى. شۇڭا ماۋ زېدۇڭ 6 - ئومۇمىي
 يىغىندا «پەقەت سىياسىي كالىسى يوق ياكى رەزىل نىيەتلىك
 كىشىلەرلا بىزنى خاتالىق ئۆتكۈزدى دەپ قارىغۇلارچە ئەيىبلەيدۇ،
 بىزنى ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ئاز كەچتى دەيدۇ» دېگەندى.
 ماۋ زېدۇڭنىڭ 6 - ئومۇمىي يىغىندىكى يەنە بىر ۋايىغا
 يەتكەن كارامىتى — موسكۋانىڭ ماقۇللۇقىغا ئېرىشىمىگەن
 بولۇشىمۇ مۇمكىن — بۇ كارامەت ماۋ زېدۇڭنىڭ سوۋېت
 ئىتتىپاقىنىڭ ئەمەلىيىتىگە ئاساسەن قىلغان نەزەرىيىسى
 ئىجادىيىتى يەنى «جۇڭگوچە ماركسىزم» ئىدى. ماۋ زېدۇڭ
 1937 - يىلىنىڭ كېيىنكى يېرىم يىلىدا ماركسىزمنىڭ جۇڭگودا
 ئىشلىتىلىشىدىن ئۆزگەرتىشنىڭ پەلسەپەۋى ئاساسىنى ئىزدەشكە
 باشلىدى. ئۇ 1938 - يىلى كۈزگە كەلگەندە، ئەسلىدىكى
 ماركسنىڭ ئۈزۈندە سۆزلىرىنى نەقىل قىلىشتىن ماركسىزمنى

جۇڭگو رېئاللىقىنىڭ سىياسىي مۇھىتى بىلەن بىرلەشتۈرۈلەيدىغان ۋە جۇڭگو مەدەنىيىتى بىلەن تارىخىي مىراسلىرىنى قوبۇل قىلالايدىغان دەرىجىگە تەرەققىي قىلدى. بۇنداق «جۇڭگوچە ماركسىزم» نىڭ تەسىرى تولىمۇ چوڭقۇر بولدى. ئالدى بىلەن «جۇڭگوچە ماركسىزم» ماركسىزم - لېنىنىزىملىق تەلىماتى جۇڭگونىڭ مىراسلىرى بىلەن بىرلەشتۈرۈشنى كۈچەيتىش ئارقىلىق ماركسىزىمنىڭ جۇڭگودىكى ئىشلىتىلىشىنى يۇقىرى كۆتۈرگەندى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالىستىڭ مۇناسىۋىتىدە نەزەرىيە نۇقتىسىدىن موسكۋا بىلەن ئوخشاشمايدىغان ھۆكۈم چىقارغانىدى. بۇنىڭدىن باشقا، بۇنداق «جۇڭگولاشتۇرۇش» جەريانىنى موسكۋا ئەمەس بەلكى پەقەت جۇڭگولۇقلارنىڭ ئۆزلىرىلا ئادا قىلىش كېرەك ئىدى. باشقىچە ئېيتقاندا «جۇڭگولاشتۇرۇش» جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ موسكۋادىن مۇستەقىل تۇرۇشىنىڭ بەلگىسى ئىدى. ماۋ زېدۇڭ 6 - ئومۇمىي يىغىندا «جۇڭگوچە ماركسىزم» ئىدىيىسىنى بىرىنچى بولۇپ ئوتتۇرىغا قويدى. موسكۋانى رەنجىتىپ قويماسلىق ئۈچۈن، بۇ ئىدىيە يىغىننىڭ قارارىغا كىرگۈزۈلمىگەندى.

9. جياڭ جىپىشىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى ئارقىلىق كوممۇنىستىك پارتىيىنى چەكلەش ستراتېگىيەسىنىڭ بەربات بولۇشى

ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى بىرنەچچە ئېيىدا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى شىمالىي جۇڭگودا ئۆز كۈچلىرىنى تېزلىك بىلەن كېڭەيتتى، ئەمما پارتىيە ئىچىدىكى

قارشى پىكىر ۋە موسكۋادىن كەلگەن بېسىملار ئۈپەيلىدىن بۇ جەريان تاشلاپ قويۇلدى. 1938 - يىلىنىڭ بېشىدا ماۋ زېدۇڭ ئۆز چامىسىنى دەڭسەپ كۆرۈپ پۈتۈن كۈچ بىلەن دۈشمەننىڭ ئارقا سېپىگە ئىچكىرىلەپ كىرىپ شىمالىسى جۇڭگودا تايانچ بازىلارنى قۇردى. 6 - ئومۇمىي يىغىن ۋاڭ مىڭ لۇشىەننى بىلەن ۋۇخەن «مۇستەقىل پادىشاھلىقى» نى ئەمەلدىن قالدۇرغاندىن كېيىن، كوممۇنىستىك پارتىيە ئوتتۇرا جۇڭگودىكى كېڭىيىشنى تېزلىتىشكە باشلىدى.

1938 - يىلىنىڭ ئاخىرىغا كەلگەندە، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ تەرەققىيات سۈرئىتى شۇنداق تېز، دائىرىسى شۇنداق كەڭ بولدىكى، ھەتتا بۇنىڭغا گومىنداڭ رەھبەرلىرىمۇ ھەيران - ھەس قالدى. ۋاڭ جىڭۋېي گۈرۈھى بىز ياكى ياپونىيە بىلەن ھەمكارلىشىش، ياكى كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ جۇڭگودا ھۆكۈمرانلىق قىلىشىغا قول قوشۇرۇپ قاراپ تۇرۇشتىن ئىبارەت ئىككى خىل تالاشقا دۇچ كەلدۇق، دەپ ھېساپلىدى. ئۇلار ئالدىنقىسىنى تاللىۋالدى، ۋاڭ جىڭۋېي 1938 - يىلى 12 - ئاينىڭ 18 - كۈنى جۇڭجىڭدىن خېنېيغا ئايروپىلان بىلەن بېرىپ ئاشكارا تۈردە ئۆزىنى ياپونىيىنىڭ قۇچىقىغا ئاتتى. جياڭ جىيېشى ۋاڭ جىڭۋېينىڭ بۇ تاللىشى جۇڭگونى بىسىرقانچە ئەسىرگىچە ياپونىيىنىڭ مۇستەملىكىسىگە ئايلاندۇرۇپ قويدۇ، مەن بۇنداق ئاقىۋەتنى قوبۇل قىلمايمەن دەپ ھېساپلىدى. بىراق، جياڭ جىيېشمۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئۇرۇشتىن پايدىلىنىپ كەلگۈسىدە ھوقۇق نارتىۋۇپلىش ئۈچۈن تەييارلىنىۋاتقانلىقىنى ئويلاپ يەتكەندى، شۇڭا ئۇ كەسكىن تەدبىر قوللىنىپ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ زورىيىشىنى چەكلەش كېرەك دەپ قارايتتى.

6 - ئومۇمىي يىغىندا ماۋ زېدۇڭنىڭ ۋاڭ مىڭ لۇشىەندىن غەلبە قىلىشى ئەمەلىيەتتە جياڭ جىيېشنىڭ كوممۇنىستىك

پارتىيىنى چەكلەش ستراتېگىيىسىنىڭ مەغلۇبىيىتى ئىدى، ياپونغا قارشى ئۇرۇش باشلانغان چاغدا، جياڭ جىيېشى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ بېسىمى ئارقىلىق ماۋ زېدۇڭ بىلەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى ئەيۋەشكە كەلتۈرۈشنى ئۈمىد قىلغانىدى، بىرلىك سەپكە بويسۇنۇش ستالىننىڭ گومىنداڭ ھۆكۈمىتىگە ياردەم بېرىشتىكى تىرىشچانلىقلىرىنىڭ بىرى ئىدى. لېكىن ماۋ زېدۇڭ بۇ تىرىشچانلىقلارنى چېچەنلىك بىلەن تۈزىتمەۋەتتى. ئەمەلىيەتتە، 6 - ئومۇمىي يىغىننىڭ ئېچىلىشى جياڭ جىيېشنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى چەكلەش ستراتېگىيىسىنىڭ بەربات بولغانلىقىنى جاكارلىدى. 1938 - يىلىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى بىرنەچچە ئېيىدا، جياڭ جىيېشى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە تاقابىل تۇرىدىغان يېڭى سىياسەت تۈزۈش ئۈچۈن، ستالىن بىلەن ماۋ زېدۇڭنىڭ ئەمەلىي مۇناسىۋىتىنى يېڭىلاشتىن ئويلىشىشقا مەجبۇر بولدى.

جياڭ جىيېشى 6 - ئومۇمىي يىغىن توغرىسىدا نېگىزلىك چۈشەنچىگە ئىگە ئىدى. ۋاڭ مىڭ، بوگۇ ۋە ۋۇ يۇجاڭلار يەنئەندىن چۇڭچىنگە مۇددەتتىن بۇرۇن قايتىپ بارغاندا، جياڭ جىيېشى ئۇلارنى قوبۇل قىلىپ، ئۇلار بىلەن ئالتە سائەت سۆھبەتلەشتى ۋە ئۇلارغا نەسىھەت قىلىپ: «گومىنداڭغا كىرسەڭلار يۇقىرى دەرىجىلىك ئەمەلدار بولىسىلەر» دېدى. جياڭ جىيېشىغا ۋاڭ مىڭنىڭ موسكۋا بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنىڭ قويۇقلۇقى تولمۇ ئايدىن ئايدىكى ئىدى. شۇڭا ئۇ چوقۇم ۋاڭ مىڭنىڭ 6 - ئومۇمىي يىغىندىكى مەغلۇبىيىتى ستالىننىڭ ماۋ زېدۇڭنى تىزگىنلەش كۈچىنىڭ بەكمۇ چەكلىك ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ دەپ ئويلايتتى. شۇنىڭ بىلەن جياڭ جىيېشى يەنە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بەكمۇ ئاز ماددىي ئەشيا بەرگەنلىكىنىمۇ بىلەتتى، بۇمۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى مۇناسىۋىتىنىڭ تولمۇ يىرىك

ئەمگەنلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرەتتى. جياڭ جېيىشنىڭ يەنەندە بىرمۇنچە ئالاقىچى ئەمەلدارلىرى بولۇپ، ئۇلار جياڭ جېيىشقا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى مۇناسىۋىتىدىكى يۈزلىنىشلەرنى ھەمىشە دوكلات قىلىپ تۇراتتى. جياڭ جېيىش سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە بەرگەن قورال - ياراغلارنىڭ تولمۇ ئازلىقىنى بىلگەن ھامان سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتىگە نوتا يوللاپ مەمنۇلۇقىنى بىلدۈرەتتى.

جياڭ جېيىش ستالىن بىلەن ماۋ زېدۇڭ ئارىسىدىكى ئىختىلاپنى ھېس قىلىپلا قالماستىن، يەنە ستالىننىڭ ماۋ زېدۇڭنى تىزگىنلەش كۈچىنىڭ چەكلىك ئەمگەنلىكىنىمۇ كۆرۈپ يەتكەندى. ئەمما جياڭ جېيىش ئۆزىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى باستۇرۇشىغا موسكۋانىڭ قاراپ تۇرۇش - تۇرماسلىقى ياكى يول قويۇش - قويماسلىقىغا ئىشىنىپ قىلالمايتتى. ناۋادا جياڭ جېيىش مەجبۇرلاش ھەرىكىتىنى قوللىنىپ قالغۇدەك بولسا، موسكۋانىڭ يەنىلا جۇڭگونىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا «ئارىلاشماسلىق» مەيدانىدا چىڭ تۇرۇش - تۇرماسلىقىغا جياڭ جېيىشمۇ كېپىللىك قىلالمايتتى. ئۇ ئېھتىمال موسكۋا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى ماددىي جەھەتتىن قوللاپ - قۇۋۋەتلەشكە باشلىغان بولۇشى مۇمكىن، چۈنكى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بەزىبىر كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ مۇھىم بىر ياچېيىكىسى، ئۇ موسكۋانىڭ جۇڭگودىكى مەنپەئىتىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن موسكۋانى ئۈنۈملۈك ئاساس بىلەن تەمىنلىگەن دەپ ئالدىنلا سېزىۋالغانىدى. بۇنىڭدىن باشقا، گومىنداڭ ھۆكۈمىتى يەنىلا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەربىي ياردىمىگە جىددىي موھتاج ئىدى. مۇشۇلارنىڭ ھەممىسى جياڭ جېيىشنىڭ كوممۇنىزمغا قارشى تۇرۇشىنى جىددىيلەشتۈرگەندە يەنىلا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ

قاپىقىغا قاراپ ئويلاپ ئىش قىلىشقا مەجبۇر ئىكەنلىكىدىن دېرەك بېرىدۇ.

1939 - يىلى 1 - ئايدا گومىنداڭ 5 - نۆۋەتلىك 5 -

ئومۇمىي يىغىنىمنى ئاچتى. يىغىندا، جياڭ جىيىشى تۇرۇش مەزگىلىدە كوممۇنىستىك پارتىيىگە تاقابسىز تۇرۇشنىڭ ئىككىنچى ستراتېگىيىسىنى ئىتتۇرىغا قويدى. بېڭى ستراتېگىيە مۇسكۇلا بىلەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مۇناسىۋىتىدىكى بېڭى پەرەزلەر نېگىزى ئۈستىگە قۇرۇلغانىدى. بۇ پەرەز ئەسلىدىكى ستراتېگىيە تەركىبىدىكى پىكىرلەرنىڭ پۈتۈنلەي ئەكسى ئىدى. ئەسلىدىكى ستراتېگىيىدە جياڭ جىيىشى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇناسىۋىتى زىچ، شۇڭا ستالىن ماۋ زېدۇڭنى تىزگىنلىيەلەيدۇ دەپ ھېسابلىغانىدى. ئەمما جياڭ جىيىشى بېڭى ستراتېگىيىدە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇناسىۋىتى ئولمۇ يىرىك، كۈچلۈك دۆلەتلەر بىلەن قازىكالاڭلىق ئالدىشى كۈرىشىدە ستالىننىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى قۇربان قىلىۋېتىشى ئېھتىمالغا تولمۇ يېقىن دەپ ھېسابلىدى. جياڭ جىيىشى ئەگەر ستالىن ماۋ زېدۇڭنى تىزگىنلىيەلمەسە، ئۇ چاغدا، جياڭ جىيىشى ئارمىيىسى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ھۇجۇم قىلغاندا ستالىن قۇتۇلدۇرماي قاراپ تۇرۇشى مۇمكىن دېگەن خۇلاسگە كەلدى. ماداسكى، ماۋ زېدۇڭ ستالىننىڭ ئادىمى بولمىغانىكەن، دېمەك، ئۇ ھالدا ستالىننىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن گومىنداڭنىڭ مۇناسىۋىتىنى ۋە ياپونىيىگە قارشى نۇرۇشتىن ئىبارەت مۇددىئا تۈپەيلى ماۋ زېدۇڭنى قۇربان قىلىۋېتىشى ئېھتىمالغا تولمۇ يېقىن ئىدى. گومىنداڭنىڭ 1 - ئايدىكى يىغىنى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان دوستلۇق مۇناسىۋىتىنى ساقلاش بىلەن بىللە كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ كېڭىيىشىنى چەكلەش دېگەندىن ئىبارەت يېڭى

سىياسەتنى ئۈزۈپ چىقتى، ئومۇمىي يىغىن بىر قاتار قاتتىق چارە - تەدبىرلەرنى تۈزۈپ، جۇملىدىن جۇڭگونىڭ XI V ئەسىردىكى بىر تۇتۇن گۇناھ ئۆتكۈزسە بىرنەچچە تۈتۈننى جازالادىغان «نوپۇس تۈزۈمى» نى ئەسلىگە كەلتۈردى؛ كوممۇنىزمغا قارشى تەشۋىقاتنى كۈچەيتتى ۋە كوممۇنىزمنىڭ كېڭىيىشىگە قارشى كەسكىن ماددىلارنى تۈزدى. لېكىن ئەڭ مۇھىمى، كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ قولىدىن كەتكەن رايونلاردىكى تىزگىنلەش ھوقۇقىنى تارتىۋېلىش توغرىسىدىكى قارار ئىدى. شۇڭا، گومىنداڭ ئىككى پارتىزانلىق بەلبېغىنى بەلگىلىدى. گومىنداڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى بىرنەچچە ئايدا بۇ چارە - تەدبىرلەرنى يۈرگۈزۈشكە باشلىدى. دېمەك، گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئوتتۇرىسىدىكى كەسكىنلىك ۋە ئوقۇتۇش يەنە بىر قېتىم پىچاقنىڭ بېسىمىغا چىققانىدى.

كوممۇنىزمغا قارشى بۇ يېڭى تاكتىكىنىڭ جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىگە كەلتۈرگەن تەسىرىگە ئەھمىيەت بېرىشكە ئەرزىيدۇ. جياڭ جېپىشى 1939 - يىلى 1 - ئاينىڭ 26 - كۈنى 5 - نۆۋەتلىك 5 - ئومۇمىي يىغىندا بەرگەن بىر قېتىملىق مەخپىي دېكلاراتىدا بۇ خىل تەسىرگە قايتا تەھلىل يۈرگۈزگەن. ئۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى ئاجىزلىتىش بىلەن بىر ۋاقىتتا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان ياخشى مۇناسىۋەتنى ساقلاپ قېلىش كېرەكلىكىنى تەكىتلەپ ئۆتكەن.

1939 - يىلى ئەتىياز ۋە ياز ئايلىرىدا، گومىنداڭ كوممۇنىستىك پارتىيىگە قارىتا ھەربىي بېسىم ئىشلىتىشكە باشلىدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ مەلۇماتىغا قارىغاندا، گومىنداڭ ئارمىيىسى شەنشى، گەنسۇ، نىڭشيا چېگرا رايونىغا 12 قېتىم ھۇجۇم قوزغىغان. لېكىن 1939 - يىلىغا كەلگەندە بۇ خىلدىكى ھۇجۇملار 50 قېتىمغا يەتكەن. چېگرا رايوندا 11 مىڭ 404 نەپەر ئادەم قازا تاپقان. 1938 - يىلى 12 -

ئايدىن 1939 - يىلى 10 - ئايغىچە، تايانچ بازىلاردىكى ئىككى تەرەپ ئوتتۇرىسىدا 150 قېتىم سۈركىلىش پەيدا بولغان، بۇنىڭ ئىچىدە 28 قېتىملىق سۈركىلىش گومىنداڭ قوشۇنلىرىنىڭ كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ كادىر ياكى قوشۇنلىرىغا ئۈستۈم تۇت ھۇجۇم قىلىشى تۈپەيلىدىن سادىر بولغان، بىرمۇنچە توقۇنۇشلار ئىنتايىن دەھشەتلىك بولغان. كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ماتېرىياللىرىغا قارىغاندا، 1939 - يىلى 6 - ئاينىڭ 12 - كۈنى ھۆكۈمەت قوشۇنلىرى خۇنەن ئۆلكىسىدىكى پىڭجياڭ دېگەن جايىنى مۇھاسىرىگە ئېلىپ يېڭى 4 - ئارمىيىنىڭ ئىش بېجىرىش ئورنىغا ئۈستۈم تۇت ھۇجۇم قىلغان، ئاقسۇتە يېڭى 4 - ئارمىيىنىڭ ئىككى نەپەر يۇقىرى دەرىجىلىك ھەربىي ئەمەلدارى قازا تېپىپ، نۇرغۇن كىشىلەر تۇتقۇن قىلىنغان. 1938 - يىلى ئەتىياز ۋە ياز ئايلىرىدا، 8 - ئارمىيە ستاتىستىكىسىغا قارىغاندىمۇ 6 - ئايدىن 12 - ئايغىچە ئىككى تەرەپ 90 قېتىم توقۇنۇشۇپ، 8 - ئارمىيىنىڭ 1350 ئادىمى قازا تاپتى ۋە 812 ئادىمى قولغان ئېلىندى.

بۇ مۇناسىۋەت بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ بىلدۈرگەن ئاشكارا ئىنكاسى خېلىلا مۆتىدىل بولدى. دەسلەپتە، جۇڭبۇ جياڭ جىيىشىغا خەت يېزىپ، گومىنداڭنىڭ تاجاۋۇزچىلىقىغا ئېتىراز بىلدۈردى. ئەمما ئۇ كوممۇنىزمغا قارشى بۇنداق ھەرىكەت ئەمەلىيەتتە ياپونىيىگە تەسلىم بولۇشنىڭ تەرەددۇتىدىن ئىبارەت دەپ قويۇپلا كۈنساين كۆپىيىۋاتقان ھەربىي توقۇنۇش، جۈملىدىن ئىككى ھەپتە ئىلگىرى يۈز بەرگەن پىڭجياڭ پاجىئەسىدىن ئېغىز ئاچمىدى، ھالبۇكى بۇ پاجىئە كېيىنكى چاغلاردا كوممۇنىستىك پارتىيە گومىنداڭنى ئەيىبلەيدىغان ئاچقۇچلۇق مەزمۇنغا ئايلانغانىدى. 1939 - يىلى 7 - ئاينىڭ 7 - كۈنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىمۇ لۇگۇچياۋ ۋە قەسىنىڭ ئىككى يىللىقنى خاتىرىلەش توغرىسىدىكى باياناتىدا بۇ ھەربىي

توقۇنۇشلارنى تىلغا ئالمىغانىدى. ئەكسىچە، باياناتتا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى سىياسىي بىۋروسىنىڭ «رەئىس جياڭ جىپىشى» غا بولغان «يۈكسەك ئېھتىرامى» بىلدۈرۈلگەنىدى. باياناتتا ئىنتايىن كەڭ سەھىپە ئاجرىتىلىپ، ۋاڭ جىڭۋېي ئېقىمىدىكى «خائىنلار» ئىتتىپاقلىققا بۇزغۇنچىلىق قىلىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە تۆھمەت چاپلاپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى نابۇت قىلماقچى بولدى، دەپ ئەيىبلەنگەنىدى. ئەمما بۇ «تەسلىمچىلىك» ھەرىكەتلەر 5 - ئومۇمىي يىغىنىدىكى كوممۇنىزمغا قارشى قارار بىلەن باغلاشتۇرۇلمىغان ۋە 5 - ئومۇمىي يىغىندىن كېيىن ئېلان قىلىنغان كوممۇنىزمغا قارشى ھەر خىل ماددىلارنى تۈزىتىش مۇتەلەپ قىلىنمىغانىدى.

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 8 - ئاينىڭ 1 - كۈنىگە كەلگەندىلا ئاندىن 6 - ئاينىڭ 12 - كۈنىدىكى «پىڭجياڭ پاجىئەسى» دە قازا بولغانلارغا تەزىيە بىلدۈرۈش يىغىنى ئاچتى. ماۋ زېدۇڭ شۇ كۈنى 5 - ئومۇمىي يىغىننىڭ كوممۇنىزمغا قارشى ماددىلىرىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش توغرىسىدىكى تەلپىنى ئاخىرى ئوتتۇرىغا قويدى، ئەمما ماۋ زېدۇڭ يەنىلا گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنى ئەيىبلىمىدى، پەقەت پىڭجياڭ پاجىئەسىنى كەلتۈرۈپ چىقارغانلارنى جازالاشنى مۇراجىئەت قىلىسىلا، گومىنداڭنىڭ ھۇجۇمىغا قورال كۈچى ئارقىلىق قارشى تۇرۇش ئېھتىماللىقىنىمۇ بىلدۈرمىدى.

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 8 - ئاينىڭ 23 - كۈنى سوۋېت - گېرمانىيە ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى تۈزۈلگەندىن كېيىنلا ئاندىن گومىنداڭنىڭ ھۇجۇمىغا ئاشكارا قارشى تۇرۇشقا باشلىدى.

ماۋ زېدۇڭ 9 - ئاينىڭ 16 - كۈنى مۇخبىرنىڭ زىيارىتىنى قوبۇل قىلغان چاغدا، گومىنداڭنىڭ يېقىنقى قوراللىق

ھۇجۇمىنى قاتتىق ئەيىبلەپ، بۇ ھەرىكەتلەر مەركىزىي ھۆكۈمەتنىڭ قولىشى بىلەن بولۇۋاتىدۇ دەپ كۆرسەتكەنىدى، شۇنداقلا كېيىنكى ھۇجۇملارغا تاقابىل تۇرۇش فاكتورىنى يەنى: «بىزنىڭ يۈزلىنىشىمىز مۇنداق: باشقىلار بىزگە چېقىلمىسا بىزمۇ باشقىلارغا چېقىلمايمىز، باشقىلار بىزگە چېقىلسىدىكەن بىزمۇ باشقىلارغا چېقىلىمىز» دېگەن فاكتورىنى ئاشكارا ئېلان قىلدى. ئەمەلىيەتتە، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسى باش ئەتىيازدا بۇ قاتتىق لۇشىەن بويىچە ئىش كۆرۈشكە باشلىغانىدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى 1938 - يىلى 2 - ئايدا يوليورۇق چىقىرىپ، ھەرقايسى قىسىملارغا گومىنداڭنىڭ قوراللىق ھۇجۇمىغا ھۇجۇمغا قارشى تۇرۇش ئارقىلىق تاقابىل تۇرۇش، «ئوڭايلىقچە يول قويمايلىق» توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈرگەنىدى. ماۋ زېدۇڭ ھەرقانداق كۈچنىڭ ئىقتىسادىي كۈچلەرنىڭ تەرەققىي قىلىشىغا توسالغۇ بولۇشىنى خالىمايتتى، ئەكسىچە پۇرسەت بولسىلا ئۆزىنىڭ فاكتورىنى تېزلىك بىلەن بۇرگۈزەتتى.

1939 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ گومىنداڭنىڭ بېسىمىغا ئىسپەنەن بىلىدۈرگەن مۇتىدىل ئىنكاسى ئېھتىمال ئەينى چاغدا مانجۇرىيە بىلەن موڭغۇلىيەنىڭ چېگرىسىدا يۈز بەرگەن سوۋېت - ياپونىيە توقۇنۇشىغا مۇناسىۋەتلىك بولۇشى مۇمكىن. ئىككىنچى باقتا، 6-7 - ئايلاردا، ستالىن ۋە چۇڭچىڭدە تۇرۇۋاتقان گېنېرال چېرپانوۋ ياپونىيە ئارمىيىسىنىڭ مانجۇرىيەگە بولغان بېسىمىنى يېنىكلىتىش ئۈچۈن، جياڭ جىپىشنى ۋۇخەنگە ھۇجۇم قىلىشقا پۈتۈن كۈچى بىلەن ھەيدەكچىلىك قىلغانلىقىنى ئېيتقاندۇق. ئەمما جياڭ جىپىشى ئۆزىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى چەكلەش يولىدىكى تىرىشچانلىقلىرى ئەمەلگە ئاشمىسا، بۇنداق

ھەرىكەت قوللىنىشنى خالىمايتتى. يەنە بىر نۇقتىدىن قارىساق، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قانچە ئىتائەتمەن بولسا، جياڭ جېيىشىمۇ پۈتۈن كۈچى بىلەن ياپونغا شۇنچە قارشى تۇراتتى، 1938 - يىلى كۈزدە، ماۋ زېدۇڭ ستالىننى ئۆزىنىڭ بىر ياخشى ئىنتېرناتسىئونالىست ئىكەنلىكىگە ئىشەندۈرمەكچى بولدى، ستالىنمۇ بۇنى ئەن ئالدى. شۇنداق قىلىپ، ئارىدىن بىر يىل ئۆتكەندىن كېيىن، ماۋ زېدۇڭغا ئەمەلىي ھەرىكەتنى ئارقىلىق ئۆزىنىڭ «ئىنتېرناتسىئونال» تەرىپىنىڭ ستالىننىڭ رازى قىلغانلىقىنى ئىسپاتلىشى كېرەك بولۇپ قالغانىدى.

يەنە بىر مۇنچە دەلىل - ئىسپاتلار كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ بۇ مەسىلىدە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ سىياسىتىگە بولغان تەسىرىنى چۈشەندۈرۈپ بېرەلەيدۇ. 1939 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرى ۋۇخەنگە «جۇم قىلىش توغرىسىدا جياڭ جېيىشىگە نەسىھەت قىلىنىۋاتقان چاغلاردا، ستالىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى جياڭ جېيىشىگە تەھدىت بولالمايدۇ دەپ يەنە بىر قېتىم مەيدىسىگە ئۇرغانىدى. ستالىن 1939 - يىلى 6 - ئايدا جۇڭگو - سوۋېت سودا ئەھدىنامىسى ئىمزالانغانلىقىنى تەبرىكلەش يۈزىسىدىن ئۆتكۈزۈلگەن زىياپەتتە مەيدىسىگە ئۇرغانىدى. ستالىن موڭغۇلىيە بىلەن مانجۇرىيە چېگرىسىدىكى ئۇرۇشنى تونۇشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن جۇڭگونىڭ ئىچكى ۋەزىيىتى ئۈستىدە مۇھاكىمە يۈرگۈزۈپ مۇنداق دېگەنىدى:

ياپونغا قارشى ئۇرۇشتىن ئىلگىرى، جۇڭگونىڭ سولچىلىرى جۈملىدىن كوممۇنىستىك پارتىيىسىمۇ جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ قاچىنىمۇ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىمۇ چۈشەنمەيتتى، بۇ خاتا ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ نەسىھىتى ۋە يېتەكچىلىكى ئارقىلىق بۇ ئادەملەر ھازىر جانابلىرىنى (جياڭ جېيىشنى دېمەكچى - تەرجىماننىڭ ئىزاھى) مىللىي ئۇرۇش

بىلەن دۆلەت قۇرۇلۇشىدىكى ئورنىنى ساداقەت بىلەن قوللاپ -
قۇۋۋەتلىمەكتە. شۇڭا جۇڭگونىڭ ئىتتىپاقى تېخىمۇ
كۈچىيىدۇ، گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە
ئوتتۇرىسىدا ھېچقانداق باش قاتشۇدەك مەسىلە يوق. »

چۇڭچىڭ بىلەن توكيو ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەتنى تىنچ يول
بىلەن ھەل قىلىش موڭغۇلىيە بىلەن مانجۇرىيەنىڭ چېگرا
توقۇنۇشىغا زىچ مۇناسىۋەتلىك ئىدى. بۇمۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك
پارتىيەسىنىڭ 1939 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدىكى مۆتىدىللىكنى
ساقلىشىغا تۈرتكە بولغانىدى. بۇ نۇقتىدا ماۋ زېدۇڭ بىلەن
ستالىن بىردەك بولۇپ: ھەر ئىككىلىسىمۇ جياڭ جىپىشىنىڭ
ياپونغا قارشى ئۇرۇشىنى توختىتىپ قويماسلىقىنى ئۈمىد قىلاتتى.
ماۋ زېدۇڭ 6 - ئاينىڭ 30 - كۈنىدىكى نۇتقىدا: نۆۋەتتىكى
مەركىزىي مەسىلە مىللىي تەسلىمچىلىك ئېھتىماللىقىنىڭ
مەۋجۇت بولۇپ تۇرغانلىقى، دەپ كۆرسەتكەندى. ئۇ: خەلقئارا
ۋەزىيەت بولۇپمۇ ئەنگلىيە، ئامېرىكىلارنىڭ پائالىيىتى جۇڭگو -
ياپونىيە تىنچلىق سۆھبىتى ئۈچۈن شارائىت يارىتىپ بېرىدۇ،
بىز گومىنداڭنىڭ ياپونىيەگە تەسلىم بولۇشىدەك ئىنتايىن زور
خەۋپكە دۇچ كېلىۋاتىمىز دەپ ھېسابلىدى. گومىنداڭنىڭ
ئىچىدىكى «تىنچلىق تەشەببۇسكارلىرى» ياپونىيەنى خورىتىشىنى
ئۈمىد قىلاتتى ھەمدە «خەلقئارا بېسىم» ئارقىلىق ياپونىيەنى يول
قويۇشقا مەجبۇر قىلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى، مانا بۇ تىنچلىق
سۆھبىتىگە ئىشك ئاچقانلىق ئىدى. بۇ «تىنچلىق لاگېرى»
دىكىلەر خەلقئارالىق يىغىن ئېچىپ، تىنچلىق سۆھبىتى
مەسىلىسىنى مۇھاكىمە قىلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. شۇڭا، ماۋ
زېدۇڭ «ياپونغا قارشى بىرلىك سەپتىكى بەزى كىشىلەر
ئىلگىرىكىگە قارىغاندا تېخىمۇ تەۋرىنىپ قالدى. شۇنىڭ ئۈچۈن،
تەسلىمچىلىك - نۆۋەتتىكى سىياسىي ۋەزىيەتتە مۇھىم خەۋپ»

دەپ كۆرسەتكەنىدى.

ھالبۇكى، كۇنسايمىن ئېغىرلىشىۋاتقان «تىنچلىك سۆھبىتى خەۋپى» جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ 1939 - يىلىدىكى مۆتىدىل سىياسىتىنى دەل جايدا ئىزاھلاپ بېرەلمەيتتى. بۇنىڭ ئالدى - كەينىدە، ئالايلۇق، 1937 - يىلىنىڭ ئاخىرى ۋە 1940 - يىلى گومىنداڭنىڭ تەسلىم بولۇش خەۋپىسى ئۈزلۈكسىز كۈچەيگەنىدى، لېكىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئۆز - ئۆزىنى چەكلەش بىر ياقتا تۇرسۇن، ئەكسىچە گومىنداڭنىڭ مەنبەئىتىگە زىيان يەتكۈزۈش ھېسابىغا «ياپونغا قارشى كۈچ» لەرنى كېڭەيتىشنى جىددىيلەشتۈرمەكتە ئىدى. شۇڭلاشقا، 1939 - يىلى يەنە باشقا ئامىللارمۇ رول ئوينىغانىدى، بۇنىڭ ئىچىدە مۇھىم ئامىل «خەلقئارالىق ئامىل» (يەنى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ بېسىمى) ۋە شۇ چاغدىكى سوۋېت - ياپونىيە چېگرا توقۇنۇشىغا ئالاقىدار بولغان سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دۆلەت خەۋپسىزلىكى مەسىلىسى ئىدى.

تۆتىنچى باب

قويۇقلاشقان ئۇرۇش بۆلۈنمىلىرى - جياڭ جېپشى بىلەن سىئالىن ئوتتۇرىسىدىكى ھەپىلىشىش

1. سىئالىننىڭ جياڭ جېپشىنىڭ ئىسرائىلگىمىسىنى رەت قىلىشى

1938 - يىلى 8 - ئاينىڭ 23 - كۈنى ئىسرائىلغا سوۋېت - گېرمانىيە ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشىمىسى شەرتنامىسى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن گېرمانىيەنى ئىتتىپاق تۈزۈش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلدى ۋە شۇ ئارقىلىق جۇڭگو - سوۋېت سىياسىتىنىڭ بىردەكلىكى ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئىككى يىلىدا مەۋجۇت بولۇشتىن قالدى. سوۋېت ئىتتىپاقى پەقەت غەربتىكى دېموكراتىك دۆلەتلەر بىلەن بىرلىكتە ھەمكارلىشىشنى خالىسىلا جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاشقى سىياسىتى ئومۇمىي جەھەتتىن بىردەكلىكىنى ساقلاپ قالاتتى، لېكىن، ناۋادا سوۋېت ئىتتىپاقى ناتىسىستلار گېرمانىيەسى بىلەن ئىتتىپاق تۈزسە، بۇنداق بىردەكلىك شۇ زامات يوقالغان بولاتتى. ئەينى چاغدا، موسكۋا ئەمدىلا بارلىققا كەلگەن ئوق مەركىزى دۆلەتلىرى گۇرۇھى بىلەن ھەمكارلاشماقچى بولغان بولسىمۇ، لېكىن جياڭ جېپشىنىڭ ئەنگلىيە، ئامېرىكا لاگېرى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى كۈنساين كۈچەيمەكتە ئىدى. 1940 - يىلى، جياڭ جېپشى بىلەن سىئالىن ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى ۋەزىيىتىدە بىر - بىرىگە

دۈشمەن بولغان ئىككى تەرەپتە تۇردى. 1939-1941 - يىللىرى، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۆزىنىڭ مەيدانىنى ئۆزگەرتكەن بولسىمۇ، لېكىن جۇڭگو ئۆزىنىڭ بۇرۇنقى مەيدانىدا تۇرۇۋەردى. شۇڭلاشقا، بۇ مەزگىلدىكى جۇڭگو- سوۋېت مۇناسىۋىتىگە باھا بەرمەكچى بولسا، ئەڭ ئالدى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ناتسىستلار گېرمانىيىسىنىڭ قانچىلىك دەرىجىدە ھەمكارلاشقانلىقىنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشى لازىم ئىدى. ئەمەلىيەتتە، سوۋېت ئىتتىپاقى ئاۋۋال گېرمانىيە بىلەن دوستلۇق مۇناسىۋىتىنى ئورناتتى، كېيىن يەنە بېرلىننىڭ شېرىكى ياپونىيە بىلەن ياراشتى. بىز پەقەت مۇشۇ نۇقتىنى چۈشەنسەكلا، ئاندىن نېمە ئۈچۈن موسكۋانىڭ بۇ مەزگىلدە جۇڭگونىڭ غەرب بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى ئۈزلۈكسىز كۈچەيتىشىگە قارشى تۇرۇش پوزىتسىيىسىدە بولغانلىقىنى چۈشىنەلەيمىز. بۇ مەزگىل ئىچىدە، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ناتسىستلار گېرمانىيىسى ئوتتۇرىسىدىكى ھەمكارلىق خېلىلا قويۇق ئىدى، كەم دېگەندىمۇ 1940 - يىلىدىن ئىلگىرى باشتىن - ئاخىر شۇنداق بولغانىدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دىپلوماتىيىسى ۋە تەشۋىقاتى گىتلىبرنىڭ غەربتىكى «ساخنا ئۇرۇش» ھەزگىلىدە ئىشلەتكەن نەپەرەتلىرى بىلەن ئۆزئارا دوست تارتىشقانىدى. بۇ مەزگىلدە سوۋېت ئىتتىپاقى گېرمانىيىگە ستراتېگىيىلىك كان مەھسۇلاتلىرىنى، نېفىت، پاختا چىقىرىشنى تېزلىك بىلەن كۆپەيتكەندى. سوۋېت ئىتتىپاقى گېرمانىيىنى پەقەت تاۋار بىلەن تەمىنلەپلا قالماستىن، بەلكى تۆمۈريول قاتنىشى بىلەنمۇ تەمىنلەپ، تىنچ ئوكيان قىرغىقىدىكى دۆلەتلەرنىڭ ماددىي ئەشياىلىرىنى سېپىرىيە ئارقىلىق گېرمانىيىگە ئۈزۈلدۈرمەي توشۇپ بەرگەندى، سوۋېت ئىتتىپاقى بەرگەن بۇ ياردەملەر ئەنگلىيىنىڭ گېرمانىيە بىلەن ئاتلانتىك ئوكيان ۋە ئوتتۇرا

دېڭىزدا سودا ئالاقىسى قىلىشىنى رەت قىلىشتەك قىلىقلىرىنى تۈپتىن ئەھمىيەتسىز قىلىۋەتكەندى. بۇنىڭ بىلەنلا قالماستىن، موسكۋا بېرلىن بىلەن يەنە نۇرغۇن قېتىم مۇھىم ھەربىي ھەمكارلىشىشلاردا بولغان، گېرمانىيە پولىشىغا تاجاۋۇز قىلىپ كىرگەندە مۇشۇنداق ھەمكارلىشىشتا بولغان، سوۋېت ئىتتىپاقى فېنلاندىيىگە ھۇجۇم قىلغاندىمۇ مۇشۇنداق ھەمكارلىشىشتا بولغانىدى. ۋەھالەنكى، ئەڭ مۇھىم دەلىل - ئىسپاتلار 1940-يىلى 5-6 - ئايلاردا گېرمانىيە فرانسىيىگە كەڭ كۆلەملىك ھۇجۇم قوزغىغان چاغدا پەيدا بولغانىدى، دەل سوۋېت ئىتتىپاقى گېرمانىيە بىلەن دوستانە ھەمكارلاشقانلىقى ئۈچۈنلا ئاندىن گىتلىپەر غەربىي لىنىيىگە كۆپ قىسىم ئەسكىرىي كۈچىنى توپلاپ فرانسىيىگە ھۇجۇم قىلالغانىدى. شۇ چاغلاردا شەرقىي لىنىيىدە گىتلىپەرنىڭ پەقەت بەش - ئالتە دىۋىزىيىسىلا قالغانىدى، خۇددى 1940 - يىلى 11 - ئاينىڭ 13 - كۈنى ئۆتكۈزۈلگەن سۆھبەتتە مولوتوفنىڭ گىتلىپەرنى ئاگاھلاندۇرۇپ ئېيتقىنىدەك، سوۋېت - ئەنگلىيە مۇناسىۋىتى بىلەن سوۋېت - ئامېرىكا مۇناسىۋىتى كۈنساين يىرىكلەشكەن، بۇنداق ھالەت تاكى 1942 - يىلى 6 - ئاينىڭ 22 - كۈنىگىچە داۋاملاشقانىدى.

جياڭ جىپشىنىڭ سىياسىتى سوۋېت ئىتتىپاقى - غەرب - جۇڭگو ئىتتىپاقىنى پۈتۈن كۈچى بىلەن ۋۇجۇدقا چىقىرىش بولغاچقا، موسكۋا بىلەن گېرمانىيىنىڭ قايتا ئىتتىپاق تۈزۈشى شەك - شۈبھىسىزكى بۇ سىياسەتكە قاتتىق زەربە بولدى. جياڭ جىپشى ئەلۋەتتە ئەسلىدىكى فاڭجىننىسى داۋاملىق ئىزچىللاشتۇرالايتتى، ئەمما مۇۋەپپەقىيەت قازىنىش ئۈمىدى تولىمۇ ئاجىز ئىدى. 1939 - يىلى 9 - ئايدىن 1941 - يىلى 6 - ئايغىچە بولغان ئارىلىقتا جياڭ جىپشى ئامېرىكا بىلەن مۇناسىۋەتنى ياخشىلاپ، ئامېرىكىنىڭ قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈش، يا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن مۇناسىۋەتنى ساقلاپ،

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىگە ئېرىشىش يولىنى تاللىشى كېرەك ئىدى. ھالبۇكى جياڭ جېپشى ھەم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونى قوللىشىنى، ھەم ئامېرىكىنىڭ تېخىمۇ كۆپ ياردىمىگە ئىگە بولۇشىنى ئويلايتتى ۋە تەدبىر قوللىنىپ ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەتنى كەسكىنلەشتۈرۈۋەتمەسلىكىگە ئۇرۇناتتى. ئۇ موسكۋا ۋە ۋاشىنگتون بىلەن بولغان ياخشى مۇناسىۋەتنى ساقلاپ قېلىشنى كەسكىن ئۈمىد قىلىپلا قالماستىن، بەلكى موسكۋانى قايىل قىلىپ، ئامېرىكىنىڭ ياپونىيىنى بارغانسېرى قاتتىق جازالىشىنى قوللاتقۇزۇشقا ئۇرۇناتتى. ئۇ يەنە موسكۋانى جۇڭگو بىلەن ئامېرىكا ئارىسىدىكى كۈنساپىن كېمىيۋاتقان مۇناسىۋەت ۋە جۇڭگو بىلەن غەرب لاگېرىنىڭ ئىتتىپاقى سوۋېت ئىتتىپاقىغا تەھدىت بولمايدۇ دېگەنگە ئىشەندۈرۈشكۈم ئۇرۇناتتى. ئەمما بۇ تىرىشچانلىقلار پەقەت چەكلىك مۇۋەپپەقىيەتكىلا ياراپ، جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتى يەنىلا ئۈزلۈكسىز يامانلاشماقتا ئىدى.

1939 - يىلى 9 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ئەنگىلىيە - فرانسىيە بىلەن گېرمانىيە ئارىسىدا ئۇرۇش ھالىتى بارلىققا كەلدى، بۇ داۋالغۇش ئىچىدە تۇرغان خەلقئارا ۋەزىيەتنىڭ بىر مۇھىم ئامىلىنى شەكىللەندۈرۈپ، جياڭ جېپشىنىڭ دىپلوماتىك سىياسىتىگە يەنە بىر زەربە بولدى. چۈنكى بىز شۇنى بىلىمىزكى، جياڭ جېپشى ياۋروپا دۆلەتلىرىنى يىراق شەرق رايونىدا تېخىمۇ ئاكتىپ سىياسەت قوللىنىشقا رىغبەتلەندۈرۈش ئۈچۈن، باشتىن - ئاخىر ياۋروپا تىنچلىقىنى قولغا كەلتۈرۈشنىڭ كويىغا كىرگەندى. جياڭ جېپشى ئەنگىلىيە - فرانسىيە لاگېرى ئارقىلىق بۇ زىيانلارنىڭ ئورنىنى تولدۇرۇۋېلىشقا ئۇرۇناتتى. ھالبۇكى، ئۇ چاغدا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن گېرمانىيىنىڭ مۇناسىۋىتى بارغانسېرى قويۇقلىشىپ كەتكەچكە، جۇڭخۇا مىنگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇناسىۋىتى تېخىمۇ جىددىيلىشىپ

كەتكەندى.

ياۋروپا ئۇرۇشى پارتلاپ بىر نەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن، جۇڭگونىڭ فرانسىيىدە تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى گۇ ۋېيجۇن چۇڭچىڭگە: ئەنگلىيە، فرانسىيە بىلەن رەسمىي ئىتتىپاق تۈزۈش ھەمدە بىرلەشمە ھەربىي ھەرىكەتنى ئادەم ۋە ماددىي كۈچ بىلەن تەمىنلەش توغرىسىدا تەلەپ قويدى. گۇ ۋېيجۇن بۇنداق بايانىنىڭ ئەنگلىيە، فرانسىيەنىڭ ياپونىيە بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈشىنى توسۇشقا ياردىمى تېگىدىغانلىقىغا ئىشىنىۋاتتى. سوۋېت - گېرمانىيە شەرتنامىسىنىڭ تۈزۈلۈشى ياپونىيە بىلەن گېرمانىيە ھەمكارلىقىغا قاتتىق زەربە بولغانلىقتىن، گېرمانىيە بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىتتىپاق تۈزۈشى پەيدا قىلغان پايدىسىز ۋەزىيەتنى ئوڭشاش ئۈچۈن، ئەينى چاغدىكى ياپونىيەنىڭ ئەنگلىيە ۋە فرانسىيە بىلەن مۇناسىۋەتنى ياخشىلاشنىڭ پېيىگە چۈشۈش ئېھتىماللىقى بار ئىدى. گۇ ۋېيجۇن: مۇنداق بىر خەۋپ، يەنى لوندون بىلەن پارىژ، توكيو بىلەن بېرلىننىڭ ئارىسىغا پانا قېقىپ قويۇش ئۈچۈن، ياپونىيەنىڭ تەلىپىگە ئاۋاز قوشۇپ قويۇش خەۋپى مەۋجۇت دەپ قارايتتى. ئەمما، ئەگەر جۇڭگو ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر تەرىپىدىن ئىتتىپاققا رەسمىي قوبۇل قىلىنسا ئۇ چاغدا، ياپونىيە ئەنگلىيە، فرانسىيەلەرنىڭ جۇڭگونى قوللىشى كېسىپ تاشلىناتتى. گۇ ۋېيجۇن: جۇڭگو بىلەن ئىتتىپاقداش دۆلەتلەرنىڭ ئىتتىپاق تۈزۈش خىتابنامىسى تەپسىلىي تەتقىق قىلىنىشى، ھەرگىزمۇ خىتابنامە تۈپەيلىدىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تېلىغا تېگىپ قويماسلىق كېرەك دەپ ھېسابلايتتى، ئەمما ئۇ يەنە بۇنداق قىيىنچىلىقلارنى يەڭگىلى بولىدىغانلىقىغىمۇ ئىشىنىۋاتتى.

چۇڭچىڭ گۇ ۋېيجۇننىڭ تەكلىپىنى بەكمۇ ئالقىشلىدى ھەمدە ئۇنىڭ بىلەن لوندوندا تۇرۇشلۇق باش ئەلچى گو تەيچىگە ئەنگلىيە ھۆكۈمىتىنىڭ بۇ تەكلىپكە تۇتقان پوزىتسىيەسىنى

بىلىپ بېقىش توغرىسىدا يوليورۇق بەردى. ئەمما پارىژ بۇ تەكلىپكە ئانچە قىزغىن بولمىدى. چۈنكى ئۇ جۇڭگونىڭ ئىتتىپاققا كىرىشى ياپونىيە بىلەن گېرمانىيىنى يېڭىباشتىن ئىتتىپاق تۈزۈش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىپ قويۇشى مۇمكىن دەپ ئەنسىرەيتتى. گەرچە لوندون جۇڭگونىڭ ئىتتىپاققا كىرىشىگە قارشى تۇرمىسىمۇ، لېكىن جۇڭگونىڭ تېخىمۇ كۆپ ياردەم بېرىش - بېرەلمەسلىكىدىن گۇمان قىلاتتى. لېكىن، سوۋېت ئىتتىپاقى قارشى تۇرغانلىقتىن، ئاخىرىدا جۇڭگو ئىتتىپاققا كىرىش نىيىتىدىن ۋاز كېچىشكە مەجبۇر بولدى. خۇددى گۇۋېنجۇن ئەسلىمىسىدە ئېيتىپ ئۆتكەندەك، ئۇنىڭ پىلانى سوۋېت ئىتتىپاقى 9 - ئاينىڭ 17 - كۈنى غەربىي پولشغا ھۇجۇم قىلىشتىن ئىلگىرى شەكىللەنگەن ۋە ئوتتۇرىغا قويۇلغانىدى. باشقىچە ئېيتقاندا، جۇڭگونىڭ ئىتتىپاققا كىرىش ئالدىنقى شەرتى سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئۇرۇشقا ئارىلاشمايدۇ دەپ قىياس قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى. ناۋادا سوۋېت ئىتتىپاقى بىتەرەپلىكنى ساقلىماي، ئېنىق ھالدا گېرمانىيىنىڭ ئاكتىپ شېرىكىگە ئايلانسا، چۇڭچىڭ پارىژ ۋە لوندون بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈشتە ئىنتايىن ئېھتىياتچان بولۇشى كېرەك ئىدى. ياۋروپا ئۇرۇشى پارتلىشى بىلەنلا، جياڭ جېيىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياۋروپا سىياسىتىنىڭ يۈزلىنىشىنى چېكىپ بېقىشقا باشلىدى.

9 - ئاينىڭ 4 - كۈنى جياڭ جېيىشى سۇن كېنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياۋروپا ئۇرۇشىغا تۇتقان پوزىتسىيىسىنى بىلىپ بېقىشقا بۇيرۇدى. بىر ھەپتىدىن كېيىن، جياڭ جېيىشى يەنە سۇن كېغا تېلېگرامما يوللاپ، ئۇنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ ياۋروپا ئۇرۇشىغا بولغان پوزىتسىيىسىگە قانداق باھا بېرىدىغانلىقىنى بىلىپ بېقىشقا بۇيرۇدى. ئۇ سۇن كېغا: جۇڭگو ئۆزىنىڭ ياۋروپا ئۇرۇشىغا تۇتىدىغان پوزىتسىيىسى ئۈستىدە

ئويلىشىۋاتىدۇ، جۇڭگونىڭ ئىچكى قىسمىدىكى ئومۇميۈزلۈك خاھىشى زىيانكەشلىككە ئۇچرىغۇچى پولىشىغا چوڭقۇر ھېسداشلىق قىلىش، خەلقئارا ئىتتىپاقنى قەتئىي قوغداشتىن ئىبارەت، دەيدى. لېكىن ئەڭ ئاخىرقى سىياسەتنى بەلگىلەشتىن ئىلگىرى جياڭ جېشى جۇڭگونىڭ ياۋروپا ئۇرۇشىغا بىلدۈرگەن ئىنكاسىغا ستالىننىڭ قانداق قارايدىغانلىقىنى بىلىشنى ئۈمىد قىلاتتى. سۇن كې 9 - ئاينىڭ 13 - كۈنى، جياڭ جېشىغا جاۋاب بېرىپ، جۇڭگونىڭ ياۋروپا ئۇرۇشىدا بىتەرەپلىكنى ساقلىغانلىقى ئەڭ بەلەن سىياسەت بولۇشى مۇمكىن، دەيدى. 9 - ئاينىڭ 18 - كۈنى (قىزىل ئارمىيە پولىشىغا ھۇجۇم قىلىپ ئىككىنچى كۈنى) ، سۇن كې جياڭ جېشىغا يەنە تەپسىلىي دوكلات قىلدى. ئۇ جياڭ جېشىغا دوكلات قىلىپ: گەرچە سوۋېت ئىتتىپاقى ئاغزى - ئاغزىغا تەگمەي ياۋروپا ئۇرۇشىدا بىتەرەپلىكنى ساقلايمىز دېسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ پولىشىغا قىلغان ھۇجۇمى گېرمانىيىگە ياردەم بولدى، باشقىچە ئېيتقاندا، موسكۋا ياۋروپا ئۇرۇشىدا ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكىنىڭ كۈشەندىسى بىلەن ئىتتىپاق تۈزدى، دەيدى.

ستالىننىڭ قارشى چىقىشى جۇڭگونىڭ 1939 - يىلى 9 - ئايدا ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكا بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈش پىلانىنى ئۈزۈل - كېسىل بۇزۇۋەتتى. 10 - ئاينىڭ 27 - كۈنى جۇڭگو دىپلوماتىيە مىنىستىرلىكى گۇۋاھچىلىقىغا تېلېگرامما يوللاپ، بۇ پىلانى ئەمەلدىن قالدۇرۇشنىڭ سەۋەبلىرىنى شەرھىلىدى. تېلېگراممىدا: خىلمۇ خىل سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن جۇڭگونىڭ ئىتتىپاققا قاتنىشىش زۆرۈرىيىتى يوق دېيىلگەندى. تېلېگرامما جەمئىي يەتتە ماددىدىن تەركىب تاپقان بولۇپ، ئالدىنقى ئۈچ ماددىدا ئاساسەن سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىتەرەپلىكنى ساقلاپ، ياۋروپا ئۇرۇشىدىكى ھەرقانداق بىر تەرەپ بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈمەسلىك سۆزلەنگەندى. تۆتىنچى ماددىدا بولسا، موسكۋا

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قىلغان ياردىمى ۋە قوللىشىنىڭ «بۇرۇنقىدەكلا داۋام قىلىدىغان» لىقىغا؛ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باشقا دۆلەتلەر بىلەن ئىتتىپاق تۈزگەنلىكى ۋە ئۇلارغا ۋەكالىتەن جۇڭگوغا بەزى تەلەپلەرنى قويغانلىقى توغرىسىدىكى خەۋەرلەرنىڭ «پۈتۈنلەي ئۆسەك بولۇپ، قىلچە پاكىت ئاساسى يوق» لۇقىغا كاپالەتلىك قىلىش ئوتتۇرىغا قويۇلغانىدى. تېلېگراممىنىڭ ئاخىرىدىكى ئۈچ ماددىسىدا، ئاساسەن چۇڭچىڭ بىلەن موسكۋانىڭ مۇناسىۋىتى سۆزلەنگەن بولۇپ، ئۇنىڭدىكى ئاساسىي مۇددىئە: جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىنى ئەنگىلىيە ۋە فرانسىيەنىڭ داۋاملىق قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقى گېرمانىيە تەرەپتە تۇرغاندا جۇڭگو بىتەرەپلىكىنى ساقلايدۇ دەپ كاپالەتلىك قىلىش ئىدى. بۇ ھىلىگەرلىك بىلەن قوللىنىلغان ئۇسۇل ئىدى: جياڭ جىپشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قارشى تۇرۇشى تۈپەيلىدىن ياۋروپا ئۇرۇشىغا ئارىلاشماستىن قارار قىلغان بولسىمۇ، لېكىن يەنە بۇ نۇقتىدىن پايدىلىنىپ، پارىژ بىلەن لوندوندىن ئۈندۈرۈۋالغۇدەك نەرسە بولسىلا ئۈندۈرۈۋالماقچى بولدى. ئەمما، گۇۋىچۈن ئەسلىمىسىدە دەلىلەپ ئۆتكەندەك، بۇنداق قىلىشتىكى ھەقىقىي سەۋەب سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ چىشىغا تېگىپ قويۇشتىن قورقۇش ئىدى. جياڭ جىپشى بىر تەرەپتىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ ئەنگىلىيە - فرانسىيە لاگېرىغا كىرىشىنى قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈشكە ئۇرۇنسا، يەنە بىر تەرەپتىن موسكۋانى قايىل قىلىپ، يىراق شەرق رايونىدا دېموكراتىك دۆلەتلەر بىلەن ھەمكارلىشىشقا ئۇرۇناتتى.

گەرچە ناتسىستلار گېرمانىيىسىگە بولغان مۇئامىلە مەسلىسىدە سوۋېت ئىتتىپاقى غەربتىكى دېموكراتىك دۆلەتلەر بىلەن ئوخشاش بولمىغان مەۋقەدە بولسىمۇ، لېكىن يەنىلا ئۇلاردا ياپونىيىگە ئورتاق تاقابىل تۇرۇش ئىمكانىيىتى بار ئىدى. ناۋادا

ئۇلار بۇ نۇقتىنى ئەمەلگە ئاشۇرالمىسا، جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە جۇڭگو بىلەن غەرب دۆلەتلىرى ئوتتۇرىسىدا يوشۇرۇنۇپ ياتقان توقۇنۇش يوقالغان بولاتتى، بۇنىڭ بىلەنلا قالمىستىن يەنە پارىژ بىلەن لوندوننىڭ ياپونىيىنى بەزلەش خاھىشىنىمۇ چەكلىگىلى بولاتتى. جياڭ جېيشىنىڭ قوغلىشىدىغىنى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر گۇرۇھىنىڭ ياۋروپادا بىتەرەپلىكنى ساقلىشى ۋە سوۋېت ئىتتىپاقى - گېرمانىيە - جۇڭگونىڭ يىراق شەرقتىكى ئاكتىپ ھەمكارلىشىشىغا چۇڭچىڭنىڭ مەۋقەسى بويىچە قاراش بولۇپ، بۇنداق ستراتېگىيە ئىنتايىن ئەھمىيەتلىك ئىدى. ئۇ ھەم موسكۋانىڭ زېھنى كۈچىنى مەركەزلەشتۈرۈپ يىراق شەرق مەسىلىسىنى ھەل قىلىشىغا ئىمكانىيەت يارىتىپ بەردى، ھەم ئەنگىلىيە ۋە ئامېرىكىنىڭ ياپونىيىنى بەزلىشىنى چەكلىدى، شۇنداقلا، يەنە سوۋېت ئىتتىپاقى ئامېرىكىنىڭ ياپونىيىگە قارشى ھەمكارلىقىغا ئاساس يارىتىپمۇ بەردى.

گۇ ۋېنجۇن 8 - ئاينىڭ 25 - كۈنى ۋە 26 - كۈنى جياڭ جېيشىغا يوللىغان تېلېگراممىسىدا مۇنداق دەپ كۆرسەتتى: خەلقئارالىق يېڭى سىستېمىنىڭ خىلمۇ خىل خۇسۇسىيەتلىرى بۇ پىلانى ئىنتايىن ئاسانلا ئىشقا ئاشۇردى، ياۋروپا ئۇرۇشى سوۋېت ئىتتىپاقىدىن باشقا ھەننۇا ياۋروپا چوڭ دۆلەتلىرىنى ئادەم كۈچى ۋە ماددىي كۈچ مەسىلىسىگە كىرگۈزۈپ قويدى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئارىلاشما سىلىقى بولسا، موسكۋاغا ياپونىيىگە قارىتا تېخىمۇ قاتتىق سىياسەت قوللىنىش ئىمكانىيىتىنى بېرىشى مۇمكىن، سوۋېت - گېرمانىيە شەرتنامىسىنىڭ تۈزۈلۈشى گېرمانىيە بىلەن ياپونىيە مۇناسىۋىتىنىڭ ستراتېگىيىلىك ئاساسىنى يىمىرىپ تاشلاپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىككى سەپتە ئۇرۇش قىلىش ئەندىشىسىنى يوقاتتى، شۇنداقلا، بۇ يەنە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيە بىلەن تىرىكشىش جاسارتىشىنىمۇ

ئاشۇردى. گۇ ۋېيجۇن جياڭ چېيىشىغا، جۇڭگو ياپونىيە بېتىم ھالەتكە چۈشكەن ناھايىتى ياخشى پۇرسەتتىن پايدىلىنىشىپ، موسكۋانى ئامېرىكا بىلەن ھەربىي جەھەتتە ھەمكارلىشىشىپ، ياپونىيىگە ئورتاق تاقابىل تۇرۇشقا قايىل قىلىش كېرەك، ئەگەر موسكۋانى مانجۇرىيە چېگرىسىدا ئەسكەر كۆپەيتىشكە قايىل قىلالىساق، ئەگەر ئامېرىكىنى تىنچ ئوكيان رايونىغا ھەربىي كىراپا ئەترىتى ئەۋەتىشكە قايىل قىلالىساق، ئۇ چاغدا ياپونىيە ئۆزىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى، ئامېرىكا، جۇڭگونىڭ بىرلەشمە كۈچىگە دۇچ كېلىدىغانلىقىنى چۈشەنگەن بولاتتى.

جياڭ چېيىشى 8 - ئاينىڭ 29 - كۈنى يوللىغان ئىككى پارچە تېلېگراممىسىدا گۇ ۋېيجۇننىڭ قەلبىنى ئالغىنىلىغانىدى. سوۋېت - گېرمانىيە شەرتنامىسى شۇ كۈنى تۈزۈلگەن بولسىمۇ، لېكىن ياۋروپا ئۇرۇشى تېخى پارتلىمىغانىدى. جياڭ چېيىشى گۇ ۋېيجۇنگە ئەنگلىيە، فرانسىيە ھۆكۈمەتلىرىنى يىسراق شەرق رايونىدا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھەمكارلىشىشقا ھەيدەكچىلىك قىلىش توغرىسىدا بۇيرۇق بەرگەنىدى. ھالبۇكى، ئۇ چاغدا دۇنيا ۋەزىيىتىنى ئىلگىدە ئۈتۈپ تۇرغان قازىكالان ئامېرىكا ئىدى. جياڭ چېيىشى؛ ئەگەر روزۋېلتنى قايىل قىلىپ، تىنچ ئوكيان رايونىدا سوۋېت ئىتتىپاقى، ئەنگلىيە، فرانسىيەلەرنى ھەمكارلىشىشقا ھەيدەكچىلىك قىلدۇرالماساق، موسكۋا بۇنىڭغا ئاكتىپ ئاۋاز قوشىدۇ، دېگەنىدى. ئۇزۇن ئۆتمەي، جياڭ چېيىشى يەنە سۇن كېغا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرق رايونىدا ئامېرىكا، ئەنگلىيە، فرانسىيە قاتارلىق دۆلەتلەر بىلەن ھەمكارلىشىشقا ھەيدەكچىلىك قىلىش توغرىسىدا يوليورۇق بەردى.

9 - ئاينىڭ بېشىدا، پارىژدا ئامېرىكا، سوۋېت ئىتتىپاقى باش ئەلچىلىرى سۆھبەتلەشكەندە، گۇ ۋېيجۇن سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر ھەمكارلىقىدىن ئىبارەت بۇ پىلانى

ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا باشلىدى. ئەمما سوۋېت ئىتتىپاقى باش ئەلچىسىنىڭ پوزىتسىيىسى كىشىنى مەيۈسلەندۈرۈۋەتتى. ئۇ: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ گېرمانىيە بىلەن ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى كۈچنى مەركەزلەشتۈرۈپ يىراق شەرق مەسلىسىنى ھەل قىلىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى پارىژ بىلەن لوندوننىڭ ۋاپاسزلىقى تۈپەيلى تۈزۈلگەن. سوۋېت ئىتتىپاقى ياۋروپا ۋەزىيىتىنىڭ تەرەققىياتى ئۆزىنى ئاسىيادا تېخىمۇ ئاكتىپ پوزىتسىيە قوللىنىشقا مەجبۇرلايدۇ دەپ ھېس قىلمايدۇ، ئۇنىڭدىن باشقا، سوۋېت ئىتتىپاقى لوندون بىلەن پارىژغا ئەسلا ئىشەنمەيدۇ، دەيدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، سوۋېت ئىتتىپاقى ئەمەلدارلىرى سۇن كېغا: سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئامېرىكا، ئەنگلىيە ياكى فرانسىيە ئوتتۇرىسىدا يىراق شەرق رايونىدا ھەمكارلاشقۇدەك ھېچقانداق «ئەمەلىي ئاساس» يوق. ئامېرىكىنىڭ پوزىتسىيىسى تولىمۇ ساختا، چۈنكى ۋاشىنگتون كۆڭلىدە سوۋېت - ياپونىيە ئۇرۇشىنىڭ پارتلىشىنى كۈتمەكتە. جۇڭگو ئەڭ ياخشى «ۋاشىنگتون، لوندون ۋە پارىژنىڭ گەپلىرىگە بەكمۇ ئىشىنىپ كەتمەسلىكى كېرەك» دەيدى.

1939 - يىل 9 - ئاينىڭ 17 - كۈنى، سۇن كې موسكۋادىن چىياڭ جىيىشىغا تېلېگرامما ئارقىلىق: موسكۋا ئەنگلىيە بىلەن ئامېرىكا ئۆز باشلىرىدىكى بېسىمنى يەڭگىللىتىش ئۈچۈن سوۋېت - ياپونىيە ئۇرۇشى قوزغاشنى ئۈمىد قىلىدۇ، دەپ گۇمان قىلىۋاتىدۇ. شۇڭا، سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكا بىلەن ھەمكارلىشىشقا قايىل قىلىش تولىمۇ قىيىن، دەپ دوكلات قىلدى. سۇن كې دوكلاتىدا مۇنداق دەيدى: موسكۋا ۋاشىنگتون ۋە لوندون بىلەن ھەمكارلىشىشقا ئىشتىياق باغلاشتىن ئىلگىرى ئەنگلىيە بىلەن ئامېرىكىنى ئاكتىپ تەدبىر قوللىنىپ ياپونىيىنى چەكلەتكۈزۈشكە توغرا كېلىدۇ، ئۇنداق بولمايدىكەن، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو بىلەن ئەنگلىيە، ئامېرىكىنىڭ مۇناسىۋىتىدىن

گۇمانلىنىپ قالىدۇ - دە، جۇڭگو ئامېرىكىنىڭ مۇددىئاسى بويىچە ئىش كۆرىدىكەن دېگەن پەرەزگە كېلىپ قالىدۇ. 9 - ئاينىڭ 18 - كۈنى جياڭ جېيشى ستالىننىڭ سۇن كې ۋە تاشقى سودا خەلق كومىسسارى مىكوياندىن ئەۋەتكەن خېتىنى تاپشۇرۇۋالدى، ستالىن مۇنداق دېگەندى: مەن ئامېرىكىنىڭ جۇڭگوغا چىن كۆڭلىدىن يادەم بېرىۋاتقانلىقىدىن ئىنتايىن خۇشاللىق بىلەن خەۋەر تېپىشىنى خالايمەن. ئەمما، ۋاشىنگتون 1911 - يىلى ياپونىيە بىلەن تۈزگەن سودا كېلىشىمىنى 1939 - يىلى 7 - ئايدا ئەمەلدىن قالدۇرۇۋاتقان تۇرۇقلۇقمۇ يەنىلا ياپونىيىنى مۇھىم ھەربىي ئەشيالار بىلەن تەمىنلەۋاتىدۇ. بۇنداق ئەھۋال ئاستىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرق رايونىدا ئامېرىكا بىلەن ھەمكارلىشىش زۆرۈرىتى يوق. بۇ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن غەربنىڭ قىلچە ھەمكارلىشىش ئىمكانىيىتى يوق دېگەنلىك ئىدى.

موسكۋا گەرچە جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ غەرب دۆلەتلىرى بىلەن بىرلىشىپ ياپونغا قارشى تۇرۇشى توغرىسىدىكى تەلپىنى رەت قىلغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ ئەنگلىيە، ئامېرىكىلارنىڭ جۇڭگوغا ياردەم بېرىشىگە قارشى تۇرمىغانىدى. سوۋېت - گېرمانىيە ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى ئىمزالىنىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا، ياك جېي جياڭ جېيشىغا ئۆزىنىڭ يېقىنىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇئاۋىن دېپلوماتىيە خەلق كومىسسارى بىلەن قىلغان سۆھبىتىنى دوكلات قىلدى. ئۇ مۇنداق دېدى: سوۋېت ئىتتىپاقى يەنىلا ياپونىيىنىڭ شەرقىي ئاسىيا يېڭى تەرتىپى جۇڭگونى يۇتۇۋېتىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا تەھدىت سېلىشىنى مەقسەت قىلىدۇ دەپ ھېسابلايدۇ، موسكۋا يەنىلا جۇڭگونىڭ ئازاد بولۇشىنى، يەنىلا جۇڭگونىڭ ئەنگلىيىدىن ياردەمگە ئىگە بولۇشى ئۈچۈن ئۇنىڭ ئەنگلىيە بىلەن «زۆرۈرى بولغان مۇناسىۋەت» نى ساقلاپ قېلىشىنى ئۈمىد قىلىدۇ، ياك

جېي دوكلات قىلىپ مۇنداق دېگەندى: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇئاۋىن دېپلوماتىيە خەلق كومىسسارىنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا: «سوۋېت ئىتتىپاقى ئەزەلدىن جۇڭگونى ئەنگلىيە ئېلىپ بېرىلىشىنى سىياسەتتىن ۋاز كېچىشىگە قىممەتسىز ئەمەس». دېمىسىمۇ، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭغۇغا بېرىۋاتقان ياردىمىنى كۈنساين ئازايتىۋاتقان چاغدا ئەنگلىيە بىلەن ئاسىرىكا جۇڭغۇغا بېرىدىغان ياردىمىنى كۆپەيتسە، بۇنىڭ تېخىمۇ ئاسادلا سوۋېت - ياپونىيە ئىناقلىقى بىلەن ياپونىيە - ئامېرىكا قارمۇ قارشىلىقىغا ئەكىلىشى مۇمكىن.

جياڭ جېيىنى موسكۋانىڭ جۇڭگونى داۋاملىق قوللاش توغرىسىدا بەرگەن ۋەدىسىدىن ھەم موسكۋانىڭ جۇڭگو بىلەن ئامېرىكىنىڭ كۈنساين كېڭىيىۋاتقان ئىككىسى تەرەپلىشىمە مۇناسىۋىتىنى چىن كۆڭلىدىن قوللاش - قوللىماسلىقىدىن گۇمانلىناتتى. بۇنداق گۇمانلىنىش 1940 - يىلىغا كەلگەندە كۈنساين كۈچەيگىلى تۇردى. جياڭ جېيىنى: سوۋېت ئىتتىپاقى بەرگەن كاپالەتلەر باھانە - سەۋەب تېپىپ، جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيە بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈشىگە بولغان دۈشمەنلىك قارىشىنى سۇلاشتۇرۇشقا ئۇرۇنۇشتىن باشقا نەرسە ئەمەس، دەپ ھېس قىلاتتى. 1939 - يىلى 11 - ئاينىڭ 8 - كۈنى جياڭ جېيىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باش ئەلچىسىنى ۋانىۋىشكىن بىلەن كۆرۈشتى. بۇ باش ئەلچى ئەنگلىيە بىلەن ئامېرىكىنى ياۋروپا ئۇرۇشىغا ئارىلاشتى دەپ گەيىلمگەن چاغدا جياڭ جېيىنى تېخىمۇ تاقابىل تۇرۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئامېرىكا بىلەن ھەمكارلىشىپ يىراق شەرق مەسىلىسىنى ئورتاق ھەل قىلىشقا چاقىردى. جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئىككى دۆلەت ئاللىبۇرۇن ماقۇللىغان سىياسەتنى داۋاملىق ئىسجرا قىلىش كېرەك دېگەنلىك، ئامېرىكىنى ئورنىدىن دەپ تۇرۇپ، يىراق شەرق مەسىلىسىنى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىرلىكتە

ھەل قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈش دېگەنلىك ئىدى. جياڭ جېشى ۋاشىنگتوننىڭ 1911 - يىلىدىكى شەرتنامىنى ئەمەلدىن قالدۇرغانلىقىنى، ئامېرىكىنىڭ پوزىتسىيىسىمۇ بارغانسېرى ئاكتىپلىشىۋاتقانلىقىنى كۆرسىتىپ ئۆتكەندى. جياڭ جېشى يەنە مۇنداق دېگەندى: بۇ دەل جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئاللىبۇرۇن كۈتۈپ كېلىۋاتقان ۋە باشتىن - ئاخىر ئىزدەۋاتقان نەتىجە ئىدى، ئەمدى سوۋېت ئىتتىپاقى ئورنىدىن دەس تۇرۇپ ئامېرىكا بىلەن ھەمكارلىشىدىغان ۋاقىت يېتىپ كەلدى، لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىپادىسى باشقىلاردا سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيىنى خۇشال قىلىدىكەن دېگەن تەسىراتنى پەيدا قىلسا، ئامېرىكىنىڭ سىياسەتنى شۇ زامان ئۆزگەرتىپ ياپونىيىنىڭ ئالدىدا چېكىنىشى مۇمكىن ئىدى. ۋانىۋىشكىن جياڭ جېشىغا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قاراتقان سىياسىتىنىڭ مۇتلەق ئۆزگەرمەيدىغانلىقى ھەققىدە كاپالەت بېرىۋاتقاندا، جياڭ جېشى ۋانىۋىشكىندىن سوۋېت ئىتتىپاقى، ياپونىيە گېرمانىيىلەرنىڭ جۇڭگونى بۆلۈۋېلىشىغا تەييارلىق قىلىۋاتقانلىقى توغرىسىدىكى خەۋەرلەرنى ئىزاھلاپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى. ۋانىۋىشكىن بۇ خەۋەرلەر پۈتۈنلەي پىتنە - ئىغۋا دەپتى. جياڭ جېشى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيە ئىككى تەرەپلىمە ئۇيغۇن - ئۇيقاشلىق مۇناسىۋەت ئورنىتامدۇ - يوق دەپ سورىغاندا، ۋانىۋىشكىن: سودا مۇئامىلىسىگە توسقۇنلۇق قىلىشتا كۈنساين كېڭىيىۋاتقان توسالغۇلار مەۋجۇت ئەمەس دەپ جاۋاب بەردى.

شۇڭلاشقا، جياڭ جېشى: سوۋېت ئىتتىپاقى سوۋېت - ياپونىيە ئىناق ئۆتىدىغان سىياسەت يۈرگۈزمەسلىكى كېرەك، دەپ تەكىتلىدى. جياڭ جېشى ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دەپتى: بۇنداق سىياسەت چوقۇم بالايىئاپەت ئەكېلىپ، ئامېرىكا بىلەن ياپونىيە بىرلىشىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاقابىل تۇرۇشتەك ئاقىۋەتنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ، سوۋېت ئىتتىپاقى ناۋادا ياپونىيە بىلەن

سودا مۇئامىلىسى قىلسا، ئۇ ھالدا بۇ مۇئامىلە ئامېرىكىغا قاتتىق زەربە بولىدۇ، چۈنكى بۇ مۇئامىلە ئامېرىكىنىڭ ياپونىيىگە قارىتا يۈرگۈزىدىغان ئىقتىسادىي جازالىشىنى قىلچە ئەسقا تەييارلىغان نەرسىگە ئايلاندۇرۇپ قويىدۇ. ئەگەر ياپونىيە سوۋېت ئىتتىپاقىدىن خام ئەشيا ۋە باشقا تاۋارلارنى قوللىنىش سۈنۈپلا سېتىۋالالايدىغان بولسا، ئامېرىكا ياپونىيىگە قايتا ئىقتىسادىي جازالاش يۈرگۈزەلمەيدىغان بولۇپ قالىدۇ، چۈنكى بۇنداق قىلىش چوقۇم سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيىنى بىر كېچىككە كىرىشكە مەجبۇر قىلىدۇ - دە، ئامېرىكىنىڭ ياپونىيىگە يۈرگۈزىدىغان ئىقتىسادىي قامالنى كۈچىدىن قالدۇرىدۇ، ھازىرقى چاغدا ئامېرىكىنىڭ يىراق شەرق مەسىلىسىنى ھەل قىلىدىغان بىردىنبىر قورالنىڭ ئىناۋەتلىك ياكى ئىناۋەتسىزلىكى «تامامەن» سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ پوزىتسىيىسىگە باغلىق.

جياڭ جىيېشى 12 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ستالىنغا يازغان خېتىدە بۇ نۇقتىئىنەزەرلەرنى بايان قىلغانىدى (سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن فىنلاندىيە ئوتتۇرىسىدا قىشلىق ئۇرۇش پارتلىغاچقا، بۇ خەت ئىككىنچى يىلنىڭ تۆتىنچى ئېيىغا كەلگەندەلا ئاندىن ستالىننىڭ قولغا تەگكەندى). جياڭ جىيېشى ئالدى بىلەن ياۋروپا ئۇرۇشى پارتلىغاندىن بۇيان سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بولغان ياردىمىنى كېمە يېتىمگەنلىكتىن ئىبارەت بۇ نۇقتىدا سوۋېت ئىتتىپاقىغا تەشەككۈر بىلدۈردى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ يەنە مۇنداق دەيدى: ئامېرىكا يىراق شەرق مەسىلىسىدە كۈنساينى ئاكتىپ بولۇۋاتقاچقا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىزچىل سىياسىتى، يەنى باشتا تىنچ ئوكيان دۆلەتلىرى بىلەن بىرلىشىپ ياپونىيىگە تاقابىل تۇرۇش سىياسىتى مۇۋەپپەقىيەت قازىنىش پۇرسىتىگە دۇچ كەلگەندى. جياڭ جىيېشى ستالىنغا: سوۋېت ئىتتىپاقى، ئەنگلىيە، ئامېرىكىلارنىڭ ئىتتىپاقلىقى يىراق شەرق مەسىلىسىنى ھەل قىلىشتىكى مۇھىم شەرت ئىكەنلىكىنى

ئېيتىۋاتىدۇ. گەرچە ياۋروپا مەسىلىسىدە سوۋېت ئىتتىپاقى، ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكىلارنىڭ ئۆتكۈزۈشىدا ئىختىلاپ پەيدا بولۇش ئېھتىمالى مەۋجۇت بولسىمۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ يىراق شەرق مەسىلىسىدىكى مەنپەئەتى بىردەك ئىسىدى. جياڭ جېپشى ستالىنغا: ئەنگلىيە، ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىرلىشىپ ياپونغا بىرلىكتە ئاقابىل تۇرۇشنى جىددىي ئۈمىد قىلىدۇ دەپ كاپالەت بەرگەنىدى.

جياڭ جېپشى ستالىنغا يەنە مۇنداق دېگەنىدى: يىراق شەرق مەسىلىسىنىڭ تەرەققىياتىدا قوللىنىشقا بولىدىغان مۇنداق ئىككى ئۇسۇل بار، بۇنىڭ بىرى: سوۋېت ئىتتىپاقى، ئامېرىكا، ئەنگلىيە بىردەك ئىتتىپاقلىشىدۇ، «بۇ ئالدى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىدا ئەمەلگە ئاشىدۇ»، بۇ گۇرۇھ ياپونىيەگە قارشى قۇدرەتلىك بىر بىرلىك سەپ شەكىللەندۈرۈش ئۈچۈن، ئۆزىنىڭ پائالىيىتىنى جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشى بىلەن قايتىدىن ماسلاشتۇرۇش كېرەك، يەنە بىرى، ئامېرىكا، ئەنگلىيە، ياپونىيە لاگېرنى شەكىللەندۈرۈش بولسا كېرەك. جياڭ جېپشى مۇنداق دەيدۇ: ياپونىيەنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى ياخشىلاشنى تەلەپ قىلىشتىكى ئاساسىي مەقسىتى: مۇشۇنداق بىر لاگېرنى شەكىللەندۈرۈشتىن ئىبارەت ئىدى. توكيو ئۆزىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان دوستانە مۇناسىۋىتىدىن پايدىلىنىپ، ۋاشىنگتون، لوندۇنلارغا بېسىم ئىشلىتىپ، ئۇلارنى ئۆزىنىڭ يېڭى ئاسىيا تەرتىپىنى قوبۇل قىلىشقا مەجبۇر قىلىشى مۇمكىن ئىدى. ناۋادا، ئەنگلىيە، ئامېرىكا لاگېرى بىلەن جۇڭگو مەسىلىسىنى ھەل قىلىش توغرىسىدىكى كېلىشىم ھاسىل قىلىنسا، بۇنىڭدىن كېيىن توكيو پۈتۈن كۈچى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئاقابىل تۇراتتى. جياڭ جېپشى ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دېگەنىدى: ياپونىيەنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا بولغان دوستانىلىقىدا سەمىمىيەت يوق، ياپونىيەدىكى

ئىككى گۇرۇھنىڭ ئاساسى كۈچلىرىمۇ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇرۇشنى تەشەببۇس قىلىدۇ. جياڭ جېپشى داۋاملاشتۇرۇپ مۇنداق دېگەندى: «ياپونىيە بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى بىر - بىرىگە كۈشەندە» دېگەن بۇنداق كۆز قاراش ياپونىيە جەمئىيىتىدىكى ھەرقايسى قاتلام ئەربابللىرىنىڭ ئىدىيىسىگە چۇڭقۇر يىلتىز تارتىپ كەتكەن. موسكۋا ياپونىيە بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى ياخشىلاش ئارقىلىق ياپونىيە - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنى يامانلاشتۇرۇشتىن ئۈمىد كۈتمەسلىكى كېرەك. ئەمەلىيەتتە، ياپونىيە بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى ياخشىلاش جەھەتتە ئالغا بىر قەدەم تاشلانسا، ۋاشىنگتون بىلەن لوندون ئالغا ئىككى قەدەم تاشلايدۇ. ياپونىيە ئەنگىلىيە بىلەن ئامېرىكىنىڭ ئۆزىنىڭ يېڭى ئاسىيا تەرتىپىنىڭ ئىچكىسى قىسمىدىكى مەنپەئەتكە كاپالەتلىك قىلىش ئارقىلىق بۇ دۆلەتلەرنى خۇش قىلىشمۇ، لېكىن جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئوخشاش بۇنداق «ئىنقىلابىي دۆلەت» لەرگە مۇتلەق تاقەت قىلىپ تۇرالايتتى.

قىسقىسى، سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيە بىلەن ھەدەپ دوستانە ۋە ئىتتىپاق ئۆتۈشنىڭ كويىغا چۈشكەن بولسىمۇ، ئاخىرقى نەتىجە چوقۇم ياپونىيە بىلەن ئامېرىكا بىرلىشىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئورتاق قارشى تۇرۇشتىن ئىبارەت بولۇپ چىقاتتى. جياڭ جېپشىنىڭ تىرىشچانلىقلىرى ئەلۋەتتە مەغلۇپ بولدى. تولىمۇ مەسخىرىلىك يېرى شۇكى، ئەمەلىيەتتە يۈز بەرگەن ئەھۋاللار جياڭ جېپشىنىڭ قوغلاشقىنىنىڭ ئەكسىچە بولۇپ چىقتى. سوۋېت ئىتتىپاقى ھەم ياۋروپا ئۇرۇشىدا بىتەرەپلىكنى ساقلىمىدى، ھەم يىراق شەرق رايونىدا غەرب دۆلەتلىرى بىلەن ھەمكارلاشمىدى، بەلكى، يىراق شەرق رايونىدا ئارىلاشماسلىق پوزىتسىيىسىنى تۇتۇپ، ياۋروپا ئۇرۇشىدا ياشقا دۆلەتلەر بىلەن ھەمكارلاشتى.

2. جياڭ جېيشىنىڭ سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتىگە بۆلگۈنچىلىك قىلىشتىكى خىلمۇ خىل چارە - تەدبىرلىرى

جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيەگە قاراتقان سىياسىتىنىڭ بىردەكلىكى، 1937 - يىلى 7 - ئايدىن 1939 - يىلى 8 - ئايغىچە، جۇڭگو - سوۋېت ھەمكارلىقىنىڭ ئاساسى بولدى. 1939 - يىلى 9 - ئايدىن كېيىن، جۇڭگو - سوۋېت سىياسىتىدە ئىختىلاپ پەيدا بولۇشقا باشلىدى. 1939 - يىلى 9 - ئايدىن 1941 - يىلى ئەتىيازغىچە، سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتى ئۈزلۈكسىز ياخشىلىنىپ، جۇڭگو - سوۋېت ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەتلەر كەسكىنلەشكىلى تۇردى.

سوۋېت - گېرمانىيە ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسىنىڭ ئىمزالىنىشى بىلەن ياپون ئارمىيىسىنىڭ نومغىندىكى پاجىئەلىك مەغلۇبىيىتى تۈپەيلىدىن ياپونىيەنىڭ پوزىتسىيىسى ئۆزگىرىشكە باشلىغان ۋە شۇ ئارقىلىق سوۋېت - ياپونىيە دوستانە مۇناسىۋىتى بارلىققا كەلگەنىدى. تەبئىيىكى، سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيەنىڭ پوزىتسىيىسىنى بەكمۇ قىزغىن قارشى ئالدى ۋە ئۇنىڭغا ئاكتىپ ئاۋاز قوشتى. 1939 - يىلى ستالىن رېسپىبلىكا ئوتتۇرىغا قويغان سوئاللارغا جاۋاب بەرگەن چاغدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەيدانىنى بىلدۈرگەنىدى. ستالىن مۇنداق دېگەنىدى: ئەگەر ياپونىيە تىنچلىقنى ئۈمىد قىلسا سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇنىڭ بىلەن جان دەپ بىللە بولىدۇ، ئەگەر ياپونىيە ئۇرۇشنى ئۈمىد قىلسا، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشتىمۇ ئۇنىڭ بىلەن جان دەپ بىللە بولىدۇ. 1936 - يىلىدىن باشلاپ، ياپونىيەنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاراتقان ستىراتېگىيىسى باشتىن -

ئاخىر گېرمانىيە - ياپونىيە ئىتتىپاقى ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئىككى سەپتە جەڭ قىلىشتىن ئىسبارەت تەھدىت شەكىللەندۈرۈپ، ئۇنى چەكلەشكە مەستانە بولۇش ئىدى. 1939 - يىلى 8 - ئاينىڭ 3 - كۈنى، ياپونىيە ئارمىيىسىنىڭ باش قوماندانى گېرمانىيە ۋە ئىتالىيە بىلەن ھەربىي ئىتتىپاق تۈزۈشىنى ئۈستۈمۈتۈنلا قارار قىلدى، بۇ قارارنىڭ ئاساسىي مەقسىتى سوۋېت ئىتتىپاقىنى تېخىمۇ ئىتائەتمەن قىلىش ئىدى. ستالىن بىر تەرەپتىن گىتلىر بىلەن ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى ئىمزا ئالسا، يەنە بىر تەرەپتىن ياپونىيىنىڭ سەرخىل قىسىملىرىغا ئەجەللىك زەربە بەردى ۋە شۇ ئارقىلىق ياپونىيىنىڭ ستراتېگىيىسىنى ئەپچىللىك بىلەن بۇزۇپ تاشلىدى. شۇڭا، ياپونىيە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن يارىشىش كويىغا كىرىشكە باشلىغانىدى.

سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتى ياپونىيىنىڭ يېڭى سىياسىتىنى تولمۇ ياقتۇراتتى. 1939 - يىلى 9 - ئاينىڭ 15 - كۈنىدىكى ئۇرۇش توختىتىش كېلىشىمى نومغىن ئۇرۇشىدىن قالغان ئىس - تۈتەكلەرنى سۈرۈپ تاشلىدى. ئارىدىن ئۇزاق ئۆتمەي، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيە ئىككى تەرەپلىملىك سۆھبەت ئۆتكۈزۈشكە باشلاپ، ياپونىيىنىڭ شىمالىي ساخالن ئارىلىدىكى كان ئېچىش ئالاھىدە ھوقۇقى، سېپىرىيىدە بېلىق تۇتۇش ھوقۇقى قاتارلىق سەزگۈر مەسىلىلەرنى مۇھاكىمە قىلدى. موسكۋا بىلەن توكيونىڭ ھەر ئىككىلىسىمۇ ئەمدىلا ئورناتقان دوستلۇق مۇناسىۋەتنى شەرتنامە شەكلى ئارقىلىق تۇرغۇنلاشتۇرۇشنى ئۈمىد قىلاتتى. 1939 - يىلى 9 - ئايدىن 1941 - يىلىغىچە، موسكۋا بىلەن توكيو سۆھبەت شەرسىدە ھەرقايسى ئۆز كارامەتلىرىنى كۆرسىتىشىپ بىر بىتەرەپ شەرتنامە ئىمزالاشقىلا ئەمەس، بەلكى ئۆز ئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى ئىمزالاشقا تىرىشتى. 1937 -

يىلىدىكى جۇڭگو - سوۋېت شەرتنامىسى ۋە 1939 - يىلىدىكى سوۋېت - گېرمانىيە شەرتنامىلىرىدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، ئۇ چاغدىكى ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى ئىككى تەرەپنىڭ سىياسىي، ئىقتىسادىي ۋە ھەربىي قاتارلىق نۇرغۇن جەھەتلەردە ئىنتايىن زىچ ھەمكارلىشىشتىن، ھالبۇكى، بىتەرەپ شەرتنامە بولسا ئىنتايىن چېچىلاڭغۇ بىر ئىتتىپاقىتىن دېرەك بېرەتتى. ئەمەلىيەتتە، بىتەرەپ شەرتنامە پەقەت شەرتنامىگە ئىمزا قويغان ئىككى تەرەپنى قارشى تەرەپنىڭ دۈشمەنلىرى بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈشتىن چەكلەپلا تۇراتتى، ۋەھالەنكى ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى بولسا، ئورتاق دۈشمەنگە زەربە بەرگەندە پائال ھەمكارلىشىشتىن دېرەك بېرەتتى.

1939 - يىلى كۈزدىن 1940 - يىلى يازغىچە، سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتى ياپونىيە بىلەن ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى ئىمزالاشنى تولىمۇ ئالقىشلىدى. موسكۋا باركۇچى بىلەن تېخىمۇ يېقىنلاشتىلى بولىدىغان «ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق» مۇناسىۋىتىنى قوغلاشتى. چۈنكى، پۈتۈنلەي بىتەرەپ شەرتنامە سېبىرىيە چېگرىسىنىڭ بىخەتەرلىكىگە كاپالەتلىك قىلالمايلا قالماستىن، بەلكى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتى ۋە سوۋېت - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنى تېخىمۇ مۇرەككەپلەشتۈرۈۋېتىشىمۇ مۇمكىن ئىدى. ئەمما، توكيونىڭ ئالدى بىلەن ئويلايدىغىنى ئامېرىكا ۋە ئەنگىلىيە بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنىڭ يامانلىشىشىدىن ئىمكانقەدەر ساقلىنىش ئىدى، يەنە كېلىپ موسكۋا بىلەن ھەددىدىن زىيادە قويۇق مۇناسىۋەت ئورنىتىشىنىمۇ قاتتىق خاۋاتىرلىنەتتى. شۇڭا، توكيو موسكۋا بىلەن بوشراق بىر بىتەرەپ شەرتنامە ئىمزالاشنى ئۈمىد قىلاتتى. ۋەھالەنكى، 1940 - يىلى موسكۋا بىلەن توكيونىڭ ھەر ئىككىلىسىمۇ ئۆز مەيدانلىرىنى ئۆزگەرتىشتى. فرانسىيەنىڭ 6-ئايدا دراماتىك يوسۇندا قولدىن كېتىشى ۋە ياپونىيەنىڭ شەرقىي

جەنۇبى ئاسىياغا قاراتقان ھەربىي يۈرۈشنى جەددىيلەشتۈرۈشكە ئەگىشىپ، موسكۋا «پۈتۈنلەي» بىتەرەپ مەيدانىنى جان دەپ قوبۇل قىلىدىغان بولۇپ ئۆزگەرگەنىدى، موسكۋانىڭ ئالدىنقى شەرتى توكيونىڭ شىمالىي ساخالنىدىكى ئالاھىدە ھوقۇقىنى بىكار قىلىش ئىدى. ياپونىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ شەرتىنى قوبۇل قىلىشقا ماقۇل بولدى، لېكىن يەنە: ئەگەر ياپونىيە شىمالىي ساخالن ئارىلىدىكى ئالاھىدە ھوقۇقىنى بىكار قىلسا، سوۋېت ئىتتىپاقى جياڭ جىپىشىغا بېرىدىغان ياردەمنى توختىتىشى كېرەك، دېگەننى ئوتتۇرىغا قويدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمى 1939-1941 - يىللاردىكى سوۋېت - ياپونىيە سۆھبىتىدە باشتىن - ئاخىر ئاساسىي تېما بولۇپ كەلدى.

جياڭ جىپىشى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن گېرمانىيىنىڭ ئىتتىپاق تۈزۈشى سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتىنى ياخشىلاپ، ئەڭ ئاخىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قىلىنىدىغان ياردىمىنىڭ ئازىيىشىغا ئەكەلدۇ، دەپ بەكمۇ ئەندىشە قىلاتتى، 9 - ئايدا، سۇن كى بىلەن ياكى جىي ئىككىسىمۇ جياڭ جىپىشىغا دوكلات قىلىپ: موسكۋا توكيو بىلەن تېخىمۇ قويۇق مۇناسىۋەت ئورنىتىشىنى ئۈمىد قىلىدۇ، دېدى. سۇن كى 9 - ئاينىڭ 17 - كۈنى دوكلات قىلىپ: ئەگەر ياپونىيە سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاراتقان ئىغۋاگەرلىك سىياسىتىسىدىن ۋاز كەچسە، سوۋېت ئىتتىپاقى شۇ ھامان «ئۆزىنىڭ چېگرىسىنى مۇداپىئە قىلغان» دىن باشقا، ياپونىيە بىلەن بولغان كۈرەشنى جان دەپ توختىتىدۇ، دېدى. موسكۋا ياپونىيە بىلەن ئۇرۇش قىلىشنى خالىمايتتى، ھەتتا جۇڭگوغا بېرىلىدىغان ياردەم بۇ ئۇرۇشنى قوزغايدۇ دەپ ئەندىشە قىلاتتى. شۇڭلاشقا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ئەمدى بېرىدىغان ياردىمى تېخنىكا ۋە قورال - ياراغلار بىلەنلا چەكلىنەتتى. جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا

ئارىلىشىپ، بىرلىكتە ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىشىنى ئۈمىد قىلىشقا كەلسەك بۇنىڭ قىلچە مۇمكىنچىلىكى يوق ئىدى.

ۋەھالەنكى، جياڭ جىپىشى پەقەت سوۋېت - ياپونىيە ئۇرۇشىنىڭ مۇمكىنچىلىكىنىڭ ئازىيىشى ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمىنى توختىتىشىدىن ئەنسىرەپلا قالماستىن، بەلكى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيەنىڭ جۇڭگونى ئىلگىرىكىگە ئوخشاش بۆلۈۋېلىشىدىن ئەنسىرەيتتى. 1939 - يىلى 9 - ئايدا، جياڭ جىپىشى ئاخبارات تاپشۇرۇۋېلىپ: ياپون ئارمىيىسىنىڭ قوماندانلىق شتابى ۋاڭ جىڭۋېينىڭ ياپونىيە رەس گۇرۇھىنىڭ ئەزالىرىغا جۇڭگونى ياپونىيە ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تىزگىنلىشىدىكى ئىككى قىسىمغا بۆلۈش توغرىسىدىكى لايىھىنى ئوتتۇرىغا قويدى، يەنى بۇ شىنجاڭ، تاشقى موڭغۇلىيە، تىبەت ۋە جۇڭگونىڭ غەربىي شىمالىي قىسمى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تىزگىنلىشىدە بولىدۇ دېگەنلىكتۇر، دېگەندى. جياڭ جىپىشى يەنە جۇڭگونىڭ ۋاشىنگتون ۋە لوندوندىكى باش ئەلچىخانلىرىدىن سوۋېت - ياپونىيە ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى ئىمزالاش سۆھبىتىنىڭ باشلىنىپ كەتكەنلىكىگە دائىر ئاخباراتلارغا ئىگە بولغانىدى. بۇ بەزىدە كىشىنى سوۋېت - ياپونىيە ئىككى تەرەپنىڭ ئايرىم - ئايرىم ھالدا جۇڭگونىڭ بەزى رايونلىرىنى تىزگىنلىشى بۇ شەرتنامىنىڭ بىر مەزمۇنى ئىكەن دېگەنگە تېخىمۇ ئىشەندۈرەتتى.

جۇڭچىڭ تەبىئىي ھالدا ئەمدىلا مەيدانغا كەلگەن سوۋېت - ياپونىيە دوستانە مۇناسىۋىتىگە بۇزغۇنچىلىك قىلىشىنى ئويلايتتى.

جياڭ جىپىشى 9 - ئاينىڭ 5 - كۈنى، جياڭ جۇڭنىڭ تەكلىپى بىلەن يانگ جىيى بىلەن سۇن كىيغا موسكۋا بىلەن ياپونىيەنىڭ ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى تۈزۈشىنى توسۇش توغرىسىدا تېلېگرامما ئارقىلىق بۇيرۇق بەردى. جياڭ جىپىشى:

سوۋېت - ياپونىيە ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىش ماسلىق شەرتنامىسىنىڭ ئىمزا ئالغۇچى جۇڭگو خەلقىنى رەنجىتىدۇ، بۇ 1937 - يىلىدىكى جۇڭگو - سوۋېت شەرتنامىسىگە خىلاپ بولۇپلا قالماستىن، بەلكى خەلقئارا ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو مەسلىسى توغرىسىدىكى قارارىنىڭ روھىغىمۇ خىلاپ، دەيدى. گەرچە بۇ دەلىللەش تامامەن ئىز بېسىپ تۇرالمىسىمۇ، لېكىن، ئەگەر موسكۋانىڭ سىياسىي پوزىتسىيىسى نەزەردە تۇتۇلسا، بۇنداق مۇۋاپىق دەلىللەشلەرنى ئوتتۇرىغا قويۇشنىڭمۇ قىلچە پايدىسى يوق ئىدى.

جياڭ جېيىشنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدىكى ۋەكىلى سوۋېت دائىرىلىرىدىن توكيو بىلەن ئىمزا ئالغۇچى ئېھتىمالى بولغان شەرتنامە توغرىسىدىكى ئاخباراتنىڭ راست - يالغانلىقىنى قايتا - قايتا سۈرۈشتە قىلدى. موسكۋانىڭ جاۋابىغا تامامەن ئىشىنىپ كەتكىلىمۇ بولمايتتى. ياكى جېي 9 - ئاينىڭ 29 - كۈنى: مولوتوۋ ماڭا: مەن گېرمانىيەنىڭ ياپونىيەنى موسكۋا بىلەن ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىش ماسلىق شەرتنامىسى تۈزۈشكە رىغبەتلەندۈرگەنلىكىنى ئاڭلىدىم، دەيدى دەپ دوكلات قىلدى. بىرنەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ياكى جېي يەنە دوكلات قىلىپ: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇئاۋىن دىپلوماتىيە مىنىستىرى ماڭا: ياپونىيە تېخى سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمەت تەرىپىگە ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىش ماسلىق شەرتنامىسى تۈزۈش توغرىسىدىكى مەسلىنى قويمىدى، ئاخبارات ۋاسىتىلىرىنىڭ خەۋەرلىرى ئىنتايىن خاتا بولۇپ دەل پاكىتنىڭ ئەكسى، دەيدى. 9 - ئاينىڭ 18 - كۈنى سۇن كې يەنە بىر قېتىم دوكلات قىلىپ، ستالىن تاشقى سودا خەلق كومىسسارى مېكويان ئارقىلىق ماڭا: ياپونىيە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىش ماسلىق توغرىسىدا تەكىلىپ بەرمىدى، ئەكس ھالدىكى خەۋەرلەر تولىمۇ ناتوغرا دەپ ئېيتتى، دەيدى. بۇنىڭدىن باشقا، نومغىن ئۇرۇش توختىش كېلىشىمى قوشۇمچە قىلىنغان ھېچقانداق سىياسىي

شەرت يوق ئىدى. پاكىت شۇنداق دەپ جاكارلايدۇكى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونى قوللىشى بۇرۇنقىدەكلا، جۇڭگو بۇنىڭغا ھەرقانداق گۇماندا بولماسلىقى كېرەك. جىسىدى ئېيتساق، سوۋېت ئىتتىپاقى ئېيتقان ياپونىيە ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى ئىمزالاش توغرىسىدا تەكلىپ بەرمىدى دېگەن بۇ نۇقتا توغرا بولۇپ، بۇنداق شەرتنامىنى ئىمزالاش تەلپىنى ئوتتۇرىغا قويغان ياپونىيە ئەمەس، بەلكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆزى ئىدى.

جياڭ جېشى ياپونىيەگە قارشى تۇرۇش ۋە موسكۋانىڭ توكيوغا ئېغىپ كېتىشىنى توسۇش ئۈچۈن، جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقىنى يېڭىباشتىن بەرپا قىلىش تەكلىپىنى بەردى. ئەمما، 1937-1938 - يىللاردىكى تەكلىپنىڭ ئەكسىچە، 1939 - يىللاردىكى تەكلىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا نۇرغۇن پايدا يەتكۈزىدىغانلىقى، جۈملىدىن ئۇرۇشتىن كېيىن جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقىنى بازا ۋە بىر قاتار ئالاھىدە ھوقۇقلار بىلەن تەمىن ئېتىدىغانلىقىدىن بېشارەت بەردى. 1939 - يىل 12 - ئاينىڭ 1 - كۈنى، جياڭ جېشى ئۆزىنىڭ خۇسۇسىي ۋەكىلى خې ياۋزۇغا بىر پارچە خەت ئەۋەتىپ ئۇنى ستالىنغا تاپشۇرۇپ بېرىشىنى بۇيرۇدى. خې ياۋزۇنىڭ تەكلىپىگە ئاساسەن، جياڭ جېشى 1939 - يىل 12 - ئاينىڭ 19 - كۈنى ئۆزىنىڭ خېتىدىكى بەزى كۆز قاراشلارنى زور دەرىجىدە ئۆزگەرتتى. جياڭ جېشى ئەمدى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو بىلەن قويۇق دىپلوماتىيەلىك ھەمكارلىقتا بولۇشىنى ئاددىيلا تەلپ قىلىپ قالماستىن، بەلكى سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئۇرۇشقا قاتنىشىشقا، جۇڭگو بىلەن بىرلىكتە ياپونغا قارشى تۇرۇشقا چاقىردى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشتىن كېيىنكى جۇڭگودا ھەربىي بازىغا ئىگە بولىدۇ دەپ ۋەدە بەردى. بۇ مەسىلە توغرىسىدا بىز كېيىن يەنە مۇھاكىمە يۈرگۈزۈمىز.

جياڭ جېيشى سوۋېت - گېرمانىيە ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسىنىڭ ئىمزا ئېلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى، ياۋروپا ئۇرۇشىنىڭ پارتلىشى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياۋروپادىكى چېگرىسىنى تېخىمۇ خەۋپسىزلەندۈرەتتى - دە، ئۇنى ياپونىيەگە جان دەپ ھۇجۇم قىلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلاتتى. لېكىن، جياڭ جېيشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا قاتنىشىشىنى ئۈمىد قىلىشتىن تاشقىرى يەنە باشقا بىر مەنپەئەتدارلىق مۇددىئە تۈپەيلى جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقداشلىقى بەرپا قىلىشىنى تەشەببۇس قىلغانىدى. ئەگەر جياڭ جېيشىنىڭ 12 - ئاينىڭ 19 - كۈنىدىكى تەشەببۇسىدىن ياپونىيىنىڭ ئاخبارات ئورگانلىرى خەۋەر تېپىپ قالغۇدەك بولسا، ياپونىيە سوۋېت ئىتتىپاقىدىن تېخىمۇ گۇمانلىناتتى - دە، شۇنىڭ ئارقىسىدا، ياپونىيىنى جياڭ جېيشى بىلەن پىلانلىنىش ئىچىدە تۇرغان، شياڭگاڭدىكى ياپونىيە تەرەپنىڭ سالماقچىسى قاتناشقان مەخپىي سۆھبەتنى جان دەپ ئۆتكۈزۈش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلاتتى.

سوۋېتلىكلەرنىڭ نەزەرىدە جۇڭگو بىلەن سوۋېتنىڭ ئىتتىپاق تۈزۈپ، ياپونغا ئورتاق قارشى تۇرۇشى - سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتىگە ئىغۋائەتلىك قىلىشتىن باشقا نەرسە ئەمەس ئىدى. گېنېرال سورىكوۋ 40 - يىللارنىڭ ئاخىرى مەزگىلىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق دىپلوماتىيە ھەربىي ئەمەلدارلىقىغا تەيىنلەندى. ئۇ ئەسلىدە جۇڭگولۇقلارنىڭ «ئىغۋاگەر» لىكى ئۈستىدە توختالغانىدى. جياڭ جېيشىنىڭ خانىمى ئۇنىڭغا قايتا - قايتا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىپ ياپونىيەگە قارشى تۇرۇشى جۇڭگوغا بولغان ئەڭ چوڭ ياردەم دەپتىكى ھەمدە ئۇنى ھەمىشە يالغان ئاخبارات بىلەن تەمىنلەپ، بۇ نەرسىلەر ئارقىلىق سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتىنى بۇزۇشقا ئۇرۇناتتى. سورىكوۋنىڭ

قارشىچە، سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتىگە بۆلگۈنچىلىك سېلىش يولىدىكى بۇ تىرىشچانلىقلارمۇ جياڭ جېيىشنىڭ بىر «مۇھىم ۋەزىپىسى» ئىدى.

جۇڭگونىڭ باياناتچىسى يەنە ياپونىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا بولغان ھەربىي تەھدىتىنى مۇبالىغە قىلىش، تارىختا جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقلىشىپ ياپونغا قارشى تۇرغانلىقىنىڭ ئەھمىيىتىنى تەكىتلەش ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيىنىڭ يېقىنلىقىنى چەكلەشكە ئۇرۇندى. مەسىلەن؛ 1940 - يىل 2 - ئاينىڭ 23 - كۈنى جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق ئەلچىخانىسىدا قىزىل ئارمىيە قۇرۇلغانلىقىنىڭ 22 يىللىقىنى خاتىرىلەش پائالىيىتى ئۆتكۈزۈلدى. تەبرىكلەش يىغىنىدا جاك چوڭ سوۋېت قىزىل ئارمىيىسىنى قەتئىي جەڭگىۋارلىق كۈچكە، قاتتىق ئىنتىزام ۋە يۈكسەك غايىگە ئىگە، سوۋېت قىزىل ئارمىيىسى بىلەن گومىن ئىنقىلابىي ئارمىيىسى ئاكا - ئۇكا قىسىملار، ئۇلار تاجاۋۇزچىلىققا قارشى قۇرۇلغان بولۇپ، ئۇلار تاجاۋۇزچىلىققا قارشى ئۇرۇشتا مۇرىنى مۇرىگە تىرەپ كۈرەش قىلىدۇ، دەپ ئالقمىشلىدى. 1940 - يىلى 11 - ئايدا، دىپلوماتىيە مىنىستىرى ۋاڭ چۇڭخۇي «جۇڭگو - سوۋېت مەدەنىيىتى» ژۇرنىلىغا ماقالە يېزىپ، بولشېۋىكلار قوراللىق قوزغىلىڭىنىڭ 23 يىللىقىنى خاتىرىلىدى. سوۋېت - گېرمانىيە مۇناسىۋىتى ئارىدىن قىل ئۆتمەيدىغان دەرىجىگە بارغان، سوۋېت - ياپونىيە دوستلۇقىنىڭ قەدىمى تېزلىشىۋاتقان چاغدا ۋاڭ چۇڭخۇي ياپونىيىنىڭ جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دۈشمىنى ئىكەنلىكىنى ھەدەپ دەلىللەيتتى. ۋاڭ چۇڭخۇي مۇنداق دېگەندى: 1917 - يىلقى ئۆكتەبر ئىنقىلابىدىن تاھازىرغىچە، سوۋېت ئىتتىپاقى باشتىن - ئاخىر جۇڭگو ئىنقىلابىنى زور كۈچ بىلەن قوللاپ كەلدى، جۇڭگو بىلەن كۆپ تەرەپلەپ ھەمكارلاشتى، ياپونىيە بولسا جۇڭگو ئىنقىلابى بىلەن سوۋېت

ئىتتىپاقى ئىنقىلابغا باشتىن - ئاخىر قارشى تۇردى ۋە تەھدىت سېلىپ كەلدى. ياپونىيە ئالدى بىلەن جۇڭگونى، ئاندىن جۇڭگونىڭ ئادەم ۋە ماددىي كۈچى ئارقىلىق دۇنيانى بويسۇندۇرۇشقا تۇرۇنۇۋاتىدۇ، ھالبۇكى بىرىنچى بولۇپ زەربىگە ئۇچرايدىغىنى سوۋېت ئىتتىپاقى. ۋاڭ چۇڭخۇي تەكىتلەپ مۇنداق دېگەندى: سوۋېت ئىتتىپاقى ياپون جاھانگىرلىكىنىڭ ناقابىل تۇرۇشقا تەييارلىنىۋاتقان ئەڭ چوڭ قىياسەن دۈشمىنى. ۋاڭ چۇڭخۇيىنىڭ نۇقتىئىنەزەرگە ئاساسلانغاندا، ياپونىيىنى چەكلەشنىڭ بىردىنبىر يولى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى كۈچەيتىش ئىدى. ۋاڭ چۇڭخۇي يەنە كىتابخانلارنى ئاگاھلاندۇرۇپ: ياپونىيە كۆپ قېتىملاپ جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى كېلىشىم ئىمزالاشنى تەلەپ قىلغان بولسىمۇ، جۇڭگونىڭ قەتئىي رەت قىلىشىغا ئۇچرىدى، دېدى.

جۇڭچىڭ بارلىق چارە - تەدبىرلەرنى قوللىنىپ، سوۋېت-ياپونىيە دوستلۇقىغا بۇزغۇنچىلىق قىلماقچى بولسىمۇ، لېكىن بۇ چارە - تەدبىرلەرنىڭ قىلچە ئۈنۈمى بولمىدى، چۈنكى جۇڭگونىڭ دۆلەت كۈچى تولمۇ ئاجىز بولغاچقا، موسكۋانى ياپونىيە بىلەن شەرتنامە ئىمزالاشتىن ۋاز كەچكۈزۈپ پايدىغا ئېرىشتۈرەلمەيتتى.

تىھ

گەرچە جۇڭچىڭ كۆپ تەرەپلەپ مۇراجىئەت قىلىپ، ئەتراپلىق دەلىللەپ، مەردلىك بىلەن ۋەدە بېرىپ، ھەدەپ ئېزىقتۇرغان، ھەتتا خىلمۇ خىل تەھدىتلەرنى سېلىشتىن ئايانمىغان بولسىمۇ، لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقى يەنىلا ياپونىيە بىلەن مۇناسىۋىتىنى مەزمۇت قەدەملەر بىلەن ياخشىلاۋەردى. تولمۇ مەسخىرىلىك يېرى شۇكى، موسكۋانىڭ ياپونىيىگە بولغان دۈشمەنلىكى بارغانسېرى يوقىلىۋاتقان بىر پەيتتە، ۋاشىنگتون تىنچ ئوكيان رايونىدىكى ئەسكىرىي كۈچىنى كۆپەيتتى ۋە ياپونىيىنىڭ تاجاۋۇزىنى چەكلەش ئۈچۈن تەدبىر قوللىنىش

قارارىغا كەلدى. ئامېرىكا 1911 - يىلى ياپونىيە بىلەن ئىمزالىغان سودا كېلىشىمىنى بىر تەرەپلىمە ھالدا توختاتتى. بۇ جۇڭگوغا تازا خۇش ياقتى ۋە ئۆتكەندىكى سىياسەتنى يېڭىلاشتىن يۈرگۈزۈپ، ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكا بىلەن يىراق شەرق رايونىدا «تاجاۋۇزچىلىق» قا قارشى ھەمكارلىشىش توغرىسىدا موسكۋاغا يەنە بىر قېتىم ھەيدەكچىلىك قىلدى. چۇڭچىڭ موسكۋاغا كاپالەتلىك قىلىپ: ئامېرىكىنىڭ جۇڭگونىڭ ئىشلىرىغا تېخىمۇ كۆپ ئارىلىشىشى سوۋېت ئىتتىپاقىغا تەھدىت سالالمايدۇ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودىكى مەنپەئەتلىكىگە زىيانمۇ يەتكۈزەلمەيدۇ، دېگەندى. بەختىكە قارشى بولغىنى شۇكى، ئىشنىڭ تەرەققىياتى چۇڭچىڭگە: جۇڭخۇا مىنگو بىلەن غەربنىڭ كۈنساين قوبۇقلىشىۋاتقان ئىتتىپاقداشلىق مۇناسىۋىتى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆزى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىگە بىۋاسىتە تەسىر يەتكۈزگەنلىكىنى چۈشەندۈرگەندى.

3. ئاۋاز بېرىشتىن ۋاز كېچىش قوزغىغان جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدىكى بوھران

1939 - يىلى 9 - ئايدا، چۇڭچىڭ موسكۋا بىلەن توقۇنۇشۇپ قېلىشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن، ئەنگلىيە بىلەن فرانسىيىنىڭ ئىتتىپاق تۈزۈش تەكلىپ لايىھىسىنى ۋاقتىنچە قويۇپ قويدى، ھالبۇكى، سوۋېت - ياپونىيە دوستلۇقى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىگە يېڭى جىددىيچىلىكلەرنى ئەكەلگەندى. لېكىن، جۇڭگو - سوۋېت ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەتنى كۈنساين كەسكىنلەشتۈرۈپ، چۇڭچىڭنى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن غەربنىڭ بىرىگە تۇرۇشقا مەجبۇر قىلغان نەرسە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن فېنلاندىيە ئوتتۇرىسىدىكى ئۇرۇش ئىدى. جۇڭگو ئەمەلىيەتتە كېيىنكىگە تۇردى. 1940 - يىلى ئەتىيازغا

كەلگەندە. جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى روشەنكى ئايرىم - ئايرىم ھالدا، ئىككى چوڭ قارمۇ قارشى لاگېردىكى دۈشمەن تەرەپ بىلەن ئىتتىپاق تۈزدى.

1939 - يىلى 11 - ئاينىڭ 29 - كۈنى، سوۋېت ئىتتىپاقى فېنلاندىيەگە ھۇجۇم قىلدى. شۇنىڭ بىلەن قىشلىق ئۇرۇش باشلىنىپ كەتتى. 1940 - يىلى 3 - ئاينىڭ 12 - كۈنىدىكى سوۋېت - فېنلاندىيە شەرتنامىسىنىڭ ئىمزالىنىشى بۇ ئۇرۇشنىڭ ئاياغلاشقانلىقىنى جاكارلىدى. يۇقىرىدا، قىشلىق ئۇرۇشتا بېرلىننىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى قوللىغانلىقىنى، ئۇنىڭ نورۋېگىيىنى غەربنىڭ فېنلاندىيەگە قىلىدىغان ماددىي ياردىمىنى ئۆز زېمىنىدىن ئۆتكۈزۈمەسلىككە ئاگاھلاندۇرغانلىقىنى ئېيتىپ ئۆتكەندۇق. ھالبۇكى، غەرب دۆلەتلىرى ئىچىدە پەقەت جامائەت پىكىرلا ئالاھىدە فېنلاندىيە پەرەس بولۇپلا قالماستىن، بەلكى ئەنگىلىيە بىلەن فىرانسىيە ھۆكۈمەتلىرىنىڭ قارشىچە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ فېنلاندىيەگە ھۇجۇم قىلىشى ئۇنىڭ گېرمانىيە تەرەپتە تۇرۇپ ياۋروپا ئۇرۇشىغا ئارىلاشقانلىقى ئىدى. شۇڭا، ئەنگىلىيە، فىرانسىيە ھۆكۈمەتلىرى فېنلاندىيەگە كۆپلەپ قورال-ياراغ ياردەم قىلىپلا قالماستىن، ھەتتا فېنلاندىيەگە قوشۇن ئەۋەتىپ ياردەم قىلىشنىمۇ ئويلاشقانىدى.

چۇڭچىڭنىڭ قارشىچە، ئەڭ ياخشى چارە، سوۋېت - فېنلاندىيە قىشلىق ئۇرۇشىغا ھېچقانداق پوزىتسىيە بىلدۈرمەسلىك ئىدى، چۈنكى فېنلاندىيەنىڭ جۇڭگو بىلەن ئارىلىقى يىراق بولۇپلا قالماستىن، بەلكى ئۇ جۇڭگوغا ئانچە چوڭ تەسىر كۆرسەتمەيتتى. لېكىن چۇڭچىڭ قىشلىق ئۇرۇش جەنۋەدە ئۆتكۈزۈلگەن خەلقئارا ئىتتىپاق يىغىنىدا ئوتتۇرىغا قويۇلغاندىلا ئاندىن ئۆزىنىڭ قىيىن ئەھۋالىغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى بايقىغانىدى. جۇڭگو بىر تەرەپتىن، خەلقئارالىق قانۇن ۋە خەلقئارالىق ئەخلاق ئۆلچەملىرىگە مۇراجىئەت قىلىش ئارقىلىق

ئامېرىكا ۋە ئەنگىلىيەلەردىكى ئەپكار ئاممىنىڭ قوللىشىغا ئېرىشمەكچى بولدى، ئۇ ئۆزىنى زىيانكەشلىككە ئۇچرىغۇچى، بىر ئاجىز، ۋەھشىي ئىمپېرىيىنىڭ زۇلۇمنى يەتكۈچە تارتقان بىر دۆلەت سۈپىتىدە تەسۋىرلەپ، غەرب دۆلەتلىرىنىڭمۇ كۈچلۈك دۆلەتلەرنىڭ ئاجىز دۆلەتلەرگە قىلغان ۋەھشىيانە تاجاۋۇزىغا ھەققانىي قەھرىۋ غەزەپتە بولۇشىنى ئۈمىد قىلغانىدى. ئەگەر جۇڭگو ۋەكىلى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ فىنلاندىيەگە قىلغان تاجاۋۇزىنى ئاقلىسا، بۇ نىشانلارنىڭ ئەمەلگە ئېشىشى ئىنتايىن قىيىن ئىدى. يەنە بىر تەرەپتىن، چۇڭچىڭ يەنە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوللىشى بىلەن دوستلۇقىغا داۋاملىق ئېرىشىشىنى ئويلاپ، موسكۋانى جۇڭگونىڭ ئىشەنچلىك ئىتتىپاقداش ئىكەنلىكىگە ئىشەندۈرمەكچى بولاتتى. بۇنىڭدىن باشقا، چۇڭچىڭ يەنە سوۋېت - ياپونىيە ئىناق قوشنىدارچىلىق مۇناسىۋىتىنىڭ بەرپا قىلىنىشىنى كەينىگە سۈرەشنى ياكى ئۇنىڭغا بۇزغۇنچىلىق قىلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. فىنلاندىيە مەسىلىسىدە، جۇڭگو بىلەن غەرب ئەگەر بىرلىشىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇرسا، بۇ نىشانلارنىڭ ئەمەلگە ئېشىشى چوقۇم بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرايتتى.

1939 - يىلى 12 - ئاينىڭ 8 - كۈنى، جۇڭگونىڭ ئەنگىلىيەدە تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى گوتەيچى جۇڭگونىڭ ئامېرىكىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى خۇشىغا بەرگەن تېلېگراممىسىدا، ئەينى چاغدىكى ۋەزىيەتنىڭ جۇڭگودا ئىككى تەرەپلىمە بېسىم پەيدا قىلىۋاتقانلىقىنى ئىزاھلىغانىدى. گوتەيچى مۇنداق دېگەنىدى:

فىنلاندىيە ئۇرۇشىدا، ئەگەر قانۇن ۋە ئەخلاق مەيدانىدىن قارايدىغان بولساق، جۇڭگو ھەرگىزمۇ سۈكۈت قىلماستىن ۋە بىتەرەپلىكنى ساقلاپ تۇرماستىن، فىنلاندىيەنى قوللاپ - قۇۋۋەتلىشى كېرەك. ۋەھالەنكى، جۇڭگونىڭ ئۆزىنىڭ مەنپەئىتى يەنە ئۇنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يېغىرىغا تەگمەسلىكىنىمۇ

بەلگىلىگەن. شۇڭا، جۇڭگو ئېھتىياتچانلىق بىلەن ئىش كۆرۈشى، دۇنيادىن ئايرىلىپ قالماسلىقى، بولۇپمۇ ئامېرىكا خەلقىنىڭ ھېسداشلىقىدىن ئايرىلىپ قالماسلىقى كېرەك. خەلقئارا ئىتتىپاقىنىڭ مۇدىرىيەت دۆلەتلىرى خەلقئارا ئىتتىپاقىنىڭ ئىجرائىيە ئورگانى بولۇپ، ھەرقانداق ئەزا دۆلەتنى خەلقئارا ئىتتىپاقىتىن قوغلاپ چىقىرىشنىمۇ بۇ ھەيئەتنىڭ ھەننۇئا غەيرىي دائىمىي مۇدىرىيەت دۆلەتلىرى ئەزالىرىنىڭ بىردەك ماقۇللۇقىدىن ئۆتۈشى كېرەك ئىدى. توققۇز غەيرىي دائىمىي مۇدىرىيەت دۆلىتىنىڭ بىر ئەزاسى بولغان جۇڭگو باشقا دۆلەتلەرنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى خەلقئارا ئىتتىپاقىتىن قوغلاپ چىقىرىش توغرىسىدىكى تەكلىپىنى رەت قىلىشقا ھوقۇقلۇق ئىدى. مانا بۇ مەسىلىنى تېخىمۇ مۇرەككەپلەشتۈرۈۋېتەتتى. ئەگەر جۇڭگو رەت قىلىش ھوقۇقىنى ئىشلەتسە، غەرب جامائەت پىكرى جۇڭگودىن سوۋۇپ كېتەتتى. ئەگەر جۇڭگو رەت قىلىش ھوقۇقىنى ئىشلەتمىسە، موسكۋا جۇڭگودىن سوۋۇپ كېتەتتى. بۇنىڭدىن باشقا، مۇدىرىيەت دۆلەتلىك ئورنىنى ساقلاپ قېلىش جۇڭگو ئۈچۈن تولىمۇ پايدىلىق ئىدى. ئۇنىڭ پۈتۈن دۇنيانىڭ دىققىتىنى جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىغا يېتەكلەشتە جۇڭگوغا ياردىمى تېگەتتى.

جۇڭگونىڭ بۇ ئورۇننى ساقلاپ قېلىش ئارزۇسى جۇڭگونىڭ مەيدانىنى تېخىمۇ مۇرەككەپلەشتۈرۈۋېتەتتى. غەيرىي دائىمىي مۇدىرىيەت دۆلىتىنىڭ ۋەزىپە ئۆتەش مەزگىلى ئادەتتە ئۈچ يىل بولۇپ، جۇڭگو بۇ ۋەزىپىنى ئۇدا ئىككى قېتىم ئۆتەنگەنىدى. 1939 - يىلى 12 - ئايدىكى يىغىندا، جۇڭگو ئۈچىنچى قېتىم يەنە ۋەزىپە ئۆتەشنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن تىرىشىپ، مەقسىتىگە يەتتى.

12 - ئاينىڭ 9 - كۈنى فېنلاندىيە ھۆكۈمىتى خەلقئارا ئىتتىپاققا سوۋېت - فېنلاندىيە توقۇنۇشىغا ئارىلىشىشىنى مۇراجىئەت قىلدى. 12 - ئاينىڭ 13 - كۈنى ئارگېنتىنا ۋەكىلى سوۋېت ئىتتىپاقىنى خەلقئارا ئىتتىپاقتىن قوغلاپ چىقىرىشنى تەلەپ قىلىپ، يىغىنغا تەكلىپ قويدى. كۈچلۈك دۆلەتلەرنىڭ ئاجىز قوشنا دۆلەتلەرنى ھاپ ئېتىپ يۇتۇۋېتىشىنى چەكلەش جەھەتتە لاتىن ئامېرىكىسىدىكى ھەرقايسى دۆلەتلەر ئۆزىنىڭ جانجان مەنپەئىتى تۈپەيلى يىغىننىڭ تەدبىر قوللىنىپ سوۋېت ئىتتىپاقىنى خەلقئارا ئىتتىپاقتىن قوغلاپ چىقىرىشىنى باشلامچىلىق بىلەن مۇراجىئەت قىلدى. ئىككىنچى كۈنى مۇشۇ مەسىلىنى بىر تەرەپ قىلىش ئۈچۈن مەخسۇس قۇرۇلغان ھەيئەت ئاخبارات ئېلان قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ فېنلاندىيىگە تاجاۋۇز قىلغانلىقىنى ئەيىبلدى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنى خەلقئارا ئىتتىپاقتىن قوغلاپ چىقىرىشنى قارار قىلدى. بۇلغارىيە بىلەن جۇڭگونى ھېسابقا ئالمىغاندا، يىغىنغا قاتناشقان ۋەكىللەر بۇ ئاخبارات بىلەن بۇ قارارنى بىردەك ماقۇللاپ مۇدىرىيەت ھەيئىتىنىڭ مۇھاكىمە قىلىشىغا تاپشۇردى. 12 - ئاينىڭ 14 - كۈنى مۇدىرىيەت ھەيئىتىمۇ قارار ماقۇللاپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ فېنلاندىيىگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرگەنلىكىنى ئەيىبلەپ، ئۇنى بۇ تەشكىلاتتىن قوغلاپ چىقىرىشنى قارار قىلدى ھەمدە ھەرقايسى ئەزا دۆلەتلەرنى بىردەك ھەرىكەتلىنىپ فېنلاندىيىنى قوللاشقا چاقىردى. جۇڭگو بۇ قارارغا قارشى ئاۋاز بەرمىدى، لېكىن گرېتسىيە، يۇگوسلاۋىيىلەر بىلەن بىرلىكتە ھوقۇقىدىن ۋاز كەچتى. باشقىچە ئېيتقاندا، جۇڭخۇا مىنگو ئۆزىنىڭ رەت قىلىش ھوقۇقىدىن پايدىلىنىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنى خەلقئارا ئىتتىپاقتىن قوغلاپ چىقىرىش توغرىسىدىكى تەكلىپنى رەت قىلمىدى.

گۇ ۋېيجۇن خەلقئارا ئىتتىپاقىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى

قوغلاپ چىقىرىشقا تەييارلىق قىلىۋاتقانلىقىدىن خەۋەر تاپقان ھامان چۇڭچىڭدىن يوليورۇق سورىغانىدى. چۇڭچىڭ ئۇنىڭغا: سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئەيىبلەيدىغان ھەرىكەتلەردە ھوقۇقىدىن ۋاز كېچىش، سەت كۆرۈنۈپ قېلىش ۋە مەسلىھىتى مۇرەككەپلەشتۈرۈۋېتىشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن، زۆرۈر تېپىلغاندا مۇدىرىيەت ھەيئىتىدىن چېكىنىپ چىقىش توغرىسىدا يوليورۇق بەرگەندى. شۇچاغدا، گۇ ۋېيجۇن چۇڭگونىڭ مۇدىرىيەت ھەيئىتىدىكى ئورنىدىن ئايرىلىپ قېلىشنى خالىمىغان ياكى يەنىلا چۇڭچىڭنىڭ غەربىنى ئاڭقىرىلمىغان بولۇشى مۇمكىن، شۇڭا ئۇ يەنە چۇڭچىڭدىن تېلېگرامما ئارقىلىق يوليورۇق سورىغانىدى. ۋەزىيەتنىڭ تەرەققىياتى چۇڭچىڭ بىلەن جەنۇەننىڭ تېلېگراممىسىدىنمۇ تېز بولغاچقا، سوۋېت ئىتتىپاقىنى قوغلاپ چىقىرىش مەسلىھىتى 12 - ئاينىڭ 14 - كۈنى مۇدىرىيەت ھەيئىتىگە قويۇلغان چاغدا، گۇ ۋېيجۇن چۇڭچىڭنىڭ جاۋاب تېلېگراممىسىنى تېخىچە تاپشۇرۇۋالمىغانىدى، بۇنداق ئەھۋالدا ئۇنىڭ ھوقۇقىدىن ۋاز كەچمەكتىن باشقا ئامالى يوق ئىدى.

ئومۇمىي يىغىن بىلەن مۇدىرىيەت ھەيئىتىنىڭ مۇنازىرىسىدە گۇ ۋېيجۇن قىسقىلا سۆزلىدى. ئۇ ئومۇمىي يىغىندا: يىغىن چۈشەنگەن ئەھۋالدا، چۇڭگو مەخسۇس كومىتېت ئاخباراتىنىڭ ھەننۇا ماددىلىرىغا ھوقۇقتىن ۋاز كېچىش پوزىتسىيىسىنى تۇتىدۇ، دەپ جاكارلىدى. مۇدىرىيەت ھەيئىتى يىغىندا گۇ ۋېيجۇن يەنە يىغىننىڭ باياناتى بىلەن بىردەكلىكىنى ساقلاش ئۈچۈن، ئۆز مەملىكىتىنىڭ ئەڭ يېڭى يوليورۇقىنى تاپشۇرۇۋالمىغان شارائىت ئاستىدا، ئۆزىنىڭ ھوقۇقىدىن ۋاز كېچىش بېلىتى تاشلايدىغانلىقىنى ئېلان قىلدى. ئەمما، گۇ ۋېيجۇننىڭ 12 - ئاينىڭ 14 - كۈنىدىكى باياناتى روشەن ھالدا سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇس ئالغانىدى. ئۇنىڭ «يىغىن ئىگىلىگەن ئەھۋال» دېگىنى ئەمەلىيەتتە چۇڭگونىڭ ئاساسىي

پرىنسىپتىن ۋاز كەچكەنلىكى ئۈچۈن ئەگىتىپ ئەبۇ سوراھ ئىدى. باشقىچە ئېيتقاندا، بۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ خاتا قىلغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى. ئۇنىڭدىن باشقا، يۇگوسلاۋىيە، گرېتسىيە ۋە كىلىلىرىنىڭ ئەكسىچە، گۇۋەھچى ئۆزىنىڭ يىغىنىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى قوغلاپ چىقىرىش توغرىسىدىكى قارارىغا قارشى تۇرغانلىقىنى ئېغىزغا ئالمىغانىدى.

جۇڭگو رەت قىلىش ھوقۇقىنى ئىشلەتكىلى ئۈنمىسەچاقا موسكۋا قاتتىق نارازى بولدى. 12 - ئاينىڭ 19 - كۈنى، جياڭ جېشى موسكۋاغا ئەۋەتكەن پەۋقۇلئاددە ئەلچى خې ياۋزۇ جياڭ جېشىغا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىنكاسىنى دوكلات قىلدى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ نارازى بولغانلىقى ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەنگلىيە ۋە فرانسىيىلەر بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنىڭ يامانلاشقانلىقى تۈپەيلى خې ياۋزۇنىڭ 12 - ئاينىڭ 1 - كۈنىدىكى خەتنى ستالىنغا تاپشۇرۇشى «خېلىلا يېتەكچى» بولۇپ قالغانىدى. ئاخبارات ئىدارىسىنىڭ باشلىقى، جياڭ جېشى يادرو گۇرۇھىنىڭ ئەزاسى ۋاڭ شىجىي سوۋېت - فېنلاندىيە مەسىلىسىنى تېلېگرامما ئارقىلىق خۇشىغا ئۇقتۇرۇپ: جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇناسىۋىتى چۇڭچىك دۇچ كەلگەن ئەڭ قىيىن، ئەڭ كەسكىن مەسىلىگە ئايلاندى، دېگەنىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگودىن خەلقئارا ئىتتىپاقىنىڭ مۇدەرىيەت يىغىنىدا قىشلىق ئۇرۇش مەسىلىسىگە ئاۋاز بېرىپ، جۇڭگونى جازالاشقا قارشى تۇرۇشنى قەتئىي تەلەپ قىلدى. جۇڭگونىڭ ھوقۇقىدىن ۋاز كېچىشى سوۋېت ئىتتىپاقى ئۈچۈن ئېيتقاندا ھەرگىزمۇ كۇپايە قىلمايتتى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەلەپ قىلىدىغىنى ئاكتىپ قوللاش ئىدى.

1 - ئاينىڭ ئالدىنقى يېرىمىدا ياك جېي بىلەن ئاچقان يىغىندا، مولوتوۋ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونى قوللاش مەسىلىسى بىلەن جۇڭگونىڭ سوۋېت - فېنلاندىيە ئۇرۇشى

توغرىسىدىكى سىياسىتىنى ئۆزئارا بىرلەشتۈردى. مولوتوۋ مۇنداق دېگەندى: سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا داۋاملىق ياردەم قىلىشنىڭ يوللىرىنى قاراشتۇرۇشنى خالايدۇ، لېكىن، بۇنىڭ بىرقىسمى جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا تۇتقان پوزىتسىيىسىگە باغلىق. ئەگەر جۇڭگو تەدبىر قوللىنىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوغلاپ چىقىرىلىشىغا قارشى تۇرسا، ئەنگلىيە بىلەن فرانسىيە مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمىدۇ، ئەمما، جۇڭگونىڭ ھەرىكىتى لوندون بىلەن پارىژنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىشىغا ياردەم قىلىشتىن ئىبارەت بولدى، بۇنىڭدىن باشقا، جۇڭگو تاكى ھازىرغىچە، سوۋېت ئىتتىپاقىغا جەنۇەدىكى ھەرىكەتنىڭ كەينىدە زادى قانداق غەرەزنىڭ بارلىقىنى ئىزاھلىمىدى. مولوتوۋ يەنە مۇنداق دېگەندى: جۇڭگو جامائەتچىلىكى شۇنى چۈشىنىشى كېرەككى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ فېنلاندىيەگە بەرگەن ياردىمى بىلەن قويغان تەلىپى تامامەن يوللۇق، فېنلاندىيە ئەينى ۋاقىتتا چەت ئەل كۈچلىرىنىڭ تىزگىنلىشىگە ئۇچرىغانىدى.

1940 - يىلى 1 - ئايدا، ياك جېي سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىلىك ۋەزىپىسىدىن ئىستىپا بەردى، بۇنىڭدىكى بىر قىسىم سەۋەب ئۇنىڭ جياڭ جېيىنىڭ فېنلاندىيە ئۇرۇشىدىكى دىپلوماتىيەلىك پائالىيەتلىرىگە باشقىچە قاراشتا بولغانلىقى ئىدى. ياك جېيىنىڭ شۇ چاغلاردىكى بىر ياردەمچىسىنىڭ ئەسلىشىگە قارىغاندا، ياك جېي جياڭ جېيىنىڭ «سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇرۇپ ئامېرىكىغا يېقىنلىشىش سىياسىتىگە قوشۇلماستىن... جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى ياخشىلاش» نى مۇراجىئەت قىلىدىكەن. ياك جېيىنىڭ بۇ كۆز قاراشلىرى تۈپەيلىدىن جياڭ جېيىنى ئۇنى داۋاملىق باش ئەلچىلىك ۋەزىپىسىگە قويۇشنى خالىمىغانىدى. ياك جېي شەخسەن ئۆزى ھېچقانداق ئەسلىمە قالدۇرمىغان بولسىمۇ (ئۇنى

بەلكىم گومىنداڭ ئىشپيونلىرى 1949 - يىلى شياڭگاندا يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈۋەتكەن بولۇشى مۇمكىن) لېكىن ئۇنىڭ جياڭ جىپىشىنىڭ غەرب دۆلەتلىرىگە قاراتقان سىياسىتىنى تەڭشىشىدىن تازا رازى ئەمەسلىكى ئېھتىمالغا بەكمۇ يېقىن ئىدى.

1 - ئاينىڭ 10 - كۈنىدىن 12 - كۈنىگىچە، ياكى جىپىشنىڭ ئورنىغا دەسسەپ، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولىدىغان ھەربىي ياردەم توغرىسىدىكى سۆھبەتكە مەسئۇل بولغان خې ياۋزۇ تېلېگرامما ئارقىلىق يوليورۇق سوراپ: موسكۋا جۇڭگو ۋەكىلىنىڭ نېمە ئۈچۈن جەنۇدە سوۋېت ئىتتىپاقىنى ھىمايە قىلمىغانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىشىنى تەلپ قىلىۋاتىدۇ، بۇنىڭغا نېمىدەپ جاۋاب بەرسەم بولىدۇ، دەيدى. ئۇ يەنە بىر پارچە تېلېگرامما يوللاپ موسكۋانىڭ ئالەمشۇمۇل مۇددىئاسىنى مۇنداق تەھلىل قىلدى: سوۋېت ئىتتىپاقىنى خەلقئارا ئىتتىپاقىتىن قوغلاپ چىقىرىش سوۋېت ئىتتىپاقىنى تېخىمۇ يېتىم ھالەتكە چۈشۈرۈشى ۋە موسكۋا ئۆزىنىڭ بىخەتەرلىكى ئۈچۈن، ئوق مەركىزى دۆلەتلىرى تەرەپكە قېيىپ كېتىشى مۇمكىن. موسكۋا جۇڭگوغا شۇنىڭ ئۈچۈن كۈنساين سوغۇق مۇئامىلىسىدە بولۇۋاتىدۇكى، ئاساسلىقى ئۇ جۇڭگو - سوۋېت سۆھبىتىنى تېخىمۇ ئاسانلاشتۇرىمەن دەپ ئويلايدۇ. بۇنىڭدىن باشقا، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكا بىرلىشىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇرۇشتا زادى نەگىچە بارىدىغانلىقىنى كۆرۈپ باقماقچى.

1 - ئاينىڭ 13 - كۈنى، جياڭ جىپىشى خې ياۋزۇنىڭ سوئاللىرىغا جاۋاب بەردى. جياڭ جىپىشى چۈشەندۈرۈپ كېلىپ: خەلقئارا ئىتتىپاقىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى قوغلاپ چىقىرىش تەدبىرى جۇڭگو ۋەكىلىنى قاتتىق چۆچۈتۈۋەتتى، بەختسىزلىك شۇ يەردىكى، گۇۋىيىچۇن جەنۇدە سوۋېت ئىتتىپاقى ۋەكىلى بىلەن ئۈچ - تۆت قېتىم كۆرۈشكەن بولسىمۇ، سوۋېت ئىتتىپاقى

ۋەكىلى ئۇنىڭغا يېغىنىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى قوغلاپ چىقىرىش تەدبىرىنى قوللىنىش ئېھتىمالىنىڭ بارلىقىنى ئېيتىمىغان. «شۇڭا، پەقەت سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو بىلەن ئىشتىن بۇرۇن سەمىمىي سۆزلىشىدىغانلا بولسا، جۇڭگو ھەرقانداق ئىشنى جان دەپ ئورۇنداپ، ئۆزىنىڭ دىپلوماتىيە فاڭجېنى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دىپلوماتىيە فاڭجېنى ئارىسىدىكى بىردەكلىكنى ساقلايدۇ». شۇنىڭدىن كېيىن جياڭ چيىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمىنى كېچىكتۈرگەنلىك مەسىلىسىنى بىۋاسىتە ئوتتۇرىغا قويۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ياردەم كۆپەيتىشنى تەلەپ قىلدى. ئۇ مۇنداق دەيدى: ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى سىياسىتىنى ئۆزگەرتىمىگەن، ھېلىقى ياپونىيىگە ياخشىچاق بولمايدىغان بولسا، ئۇ چاغدا، جۇڭگو - سوۋېت كېلىشىمىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈشى، جۇڭگونى جىددىي ئېھتىياجلىق بولغان كۈرەشچى ئايروپىلان، بومبا ۋە باشقا ئاللىقاچان كېلىشىم ئىمزالىنىپ بولغان ھەربىي قورال - ياراقلار بىلەن تەمىنلىشى كېرەك. جۇڭگو موسكۋا تەلەپ قىلغان ماددىي ئەشيا لارنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا خۇشاللىق بىلەن توشۇپ بېرىدۇ، لېكىن، جۇڭگونىڭ توشۇش سىستېمىسىنىڭ ئىقتىدارى تۆۋەن بولغاچقا، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا بۇجەھەتتە ياردەم قىلىشى كېرەك. ھەرقانداق ئەھۋال ئاستىدا، جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتى ساپ سودا مۇناسىۋىتى بولۇپلا قالماستىن، بەلكى ئۆزىگە كەڭ دائىرىلىك سىياسىي مەنپەئەتنى ئاساس قىلىش كېرەك، ئەمەلىيەتتە، ئىككى دۆلەتنىڭ ئورتاق مەنپەئىتى، ئىككى دۆلەت كېلىشىمىنىڭ ئەمەلىيلەشىشى - ئەمەلىيلەشمەسلىكى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمىنىڭ داۋاملىشىشى - داۋاملاشماسلىقى توغرىسىدىكى مەسىلىلەرنىڭ ھەممىسى تامامەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا سەمىمىي بولۇش - بولماسلىقى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا

قاراتقان سىياسىتىنىڭ ئۆزگىرىش - ئۆزگەرمەسلىكىگە باغلىق ئىدى. بۇلارنىڭ ھەممىسى جۇڭگوغا، سوۋېت ئىتتىپاقىغا باغلىق بولۇپ، جۇڭگو قايتا - قايتا تەلەپ قىلغان بىلەنمۇ ئەمەلگە ئاشمايدۇ.

جياڭ جېشىنىڭ ستالىنغا ئەۋەتكەن خېتى شۇنى چۈشەندۈرۈپ بەردىكى، جياڭ جېشىمۇ خۇددى خې ياۋزۇغا ئوخشاشلا جۇڭگونىڭ جەنۇبىدىكى ھەرىكىتىگە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ نارازى بولۇشى خۇپسەنلىك دەپ قارايتتى. موسكۋا ياپونىيە بىلەن بولغان دوستلۇقنى كۈچەيتىش ئۈچۈن باشتىن - ئاخىر جۇڭگودىن يىراقلىشىشنىڭ كويىدا ئىدى، جۇڭگونىڭ جەنۇبىدە قوللانغان تەدبىرى پەقەت موسكۋا ئۈچۈن باھانە بولغانىدى، خالاس. موسكۋا 1939 - يىلى كۈز پەسلىدىن بۇيان ئۆزىنىڭ جۇڭگوغا قاراتقان سىياسىتىنىڭ باشتىن - ئاخىر ئۆزگەرمىگەنلىكى توغرىسىدا قايتا - قايتا كاپالەت بېرىتتى. جياڭ جېشى پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، موسكۋادىن ماددىي ياردەم بىلەن تەمىنلەش ئارقىلىق بۇ نۇقتىنى دەلىللەشنى تەلەپ قىلدى. موسكۋا بىلەن جۇڭچىڭ ئورتاق ھالدا: ئىككى دۆلەتنىڭ ياپونىيە مەسلىسىدىكى مەنپەئىتىنىڭ بىردەكلىكى ئالدىدا جەنۇب ماجىراسى روشەنكى ھېچنېمىگە ئەرزىمەيدۇ دەپ قارايتتى. موسكۋا سىياسىتىنى ئۆزگەرتسە، ھەرگىز جۇڭگونىڭ جەنۇبى يىغىنىدىكى ھەرىكىتى تۈپەيلى ئەمەس، بەلكى جۇڭگونىڭ ئەمىلىكتە ئىككى دۆلەتنىڭ ياپونىيە مەسلىسىدىكى ئورتاق مەنپەئىتىنى بىردەك دەپ قارىماسلىقى تۈپەيلىدىن ئۆزگەرتتى. جياڭ جېشىنىڭ خې ياۋزۇغا بەرگەن يوليورۇقى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ غەزىپىنى باسالمدى. 1 - ئاينىڭ 19 - كۈنى خې ياۋزۇ جياڭ جېشىغا دوكلات قىلىپ: دۆلەت مۇداپىئە خەلق كومىسسارى ۋوروشىلوۋ (شۇ چاغدا ۋوروشىلوۋ دەل ھەربىي ياردەم توغرىسىدا جۇڭگو بىلەن قىلىنىدىغان سۆھبەتكە مەسئۇل

ئىدى) دەرھال جۇڭگونىڭ جەنۇبىدىكى ھەرىكىتىنى ئىزاھلاشنى تەلەپ قىلىۋاتىدۇ، بولمىسا مەن بىلەن كۆرۈشۈشنى ئويلاشمايدىكەن، دېدى. بۇنداق دوستانە بولمىغان پوزىتسىيە روشەنكى دەرھال ئۆزگەرگەندى، چۈنكى ئىككىنچى كۈنىلا ئىككىيلەن سۆھبەت ئۆتكۈزگەندى. ئەمما، خې ياۋزۇ بىلەن ۋوروشلوۋنىڭ تۇنجى قېتىملىق ئۇچرىشى مەغلۇپ بولغانىدى. خې ياۋزۇنىڭ چۇڭچىڭنىڭ ياۋروپا ئۇرۇشى جەنۇبى جۇڭگونىڭ خەيفېڭ بىلەن ياڭگۇاڭدىن ئۆتىدىغان دېڭىز نەقلىيات لىنىيىسىنى قامال قىلىشقا مەجبۇر قىلىشى مۇمكىن دەپ ئەنسىرەيدىغانلىقىنى بىلدۈرگەندى. شۇڭا سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا نىسبەتەن ھەل قىلغۇچ ئەھمىيەتكە ئىگە ئىدى. ۋوروشلوۋ جاۋاب بېرىپ مۇنداق دېگەندى: خې ياۋزۇنىڭ پوزىتسىيىسى ئۇنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىشلىرىغا كۆڭۈل بۆلمەيدىغانلىقىنى، سوۋېت ئىتتىپاقىغا «دوستانە بولمىغان پوزىتسىيە» تۇتىدىغانلىقىنى ئاشكارىلاپ قويدى. شۇڭا، ۋوروشلوۋ جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا خام ئەشialارنى ئايرىپ بەرمىگەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويغانىدى. خې ياۋزۇ ۋوروشلوۋنىڭ ئەيىبلەشكە جاۋاب بەرگەن بولسىمۇ، لېكىن ۋوروشلوۋ خې ياۋزۇنىڭ جاۋابىدىن قانائەت ھاسىل قىلمىدى. ئىش ئۆتكەندىن كېيىن، جياڭ جىپىشى بۇ مەسىلىدە ۋوروشلوۋقا قاتتىق پوزىتسىيە قوللانمىدىڭ دەپ خې ياۋزۇنى ئەيىبلىدى. كېيىنسىگە كەلگەندە، جياڭ جىپىشى خې ياۋزۇغا، ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى يەنىلا سوغۇق پوزىتسىيە تۇتىدىغان بولسا، خې ياۋزۇنىڭ تۈركىيىگە بېرىپ ئۆزىنىڭ قەدىناس دوستلىرىنى زىيارەت قىلىشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا يوليورۇق بەردى.

1 - ئاينىڭ 22 - كۈنى، جياڭ جىپىشى چۇڭچىڭدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش مەسلىھەتچىسى بىلەن كۆرۈشۈپ، جۇڭگونىڭ جەنۇبىدىكى ھەرىكىتىنى شەخسەن ئۆزى

ئاقللىدى. جياڭ جېيىشى مۇنداق دېدى: جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى خەلقئارا ئىتتىپاقىتىن قوغلاپ چىقىرىشنى نەسىمەسلىمىتى قەستەنلىكتىن ئەمەس، بەلكى ھودۇقۇشتىن بولغان. جۇڭگو ھۆكۈمىتى جەنۇەدە تۇرۇشلۇق ۋەكىلىگە سوۋېت - فېنلاندىيە ئۇرۇشى تۈپەيلىدىن سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئەيىبلەيدىغان ھەرقانداق تەكلىپ لايىھىسىگە ئاۋاز بېرىش ھوقۇقىدىن ۋاز كېچىش بېلىتى تاشلاش توغرىسىدا يوليورۇق بەرگەن. ئەمما، ئەنگلىيە بىلەن فرانسىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى خەلقئارا ئىتتىپاقىتىن قوغلاپ چىقىرىش تەكلىپىنى ئوتتۇرىغا قويۇشنى ھېچكىمۇ خىيالىغا كەلتۈرمىگەن. ئەگەر جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ مۇددىئاسىدىن خەۋەر تاپقان بولسا، پەقەت ۋاز كېچىش بېلىتى تاشلاپلا ئىشنى تۈگىتىپ قالماستىن، بەلكى تەبىئىي ھالدا قارشى تۇرۇش بېلىتى تاشلىغان بولاتتى. ئەپسۇسلىنارلىق يېرى شۇكى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جەنۇەدىكى ۋەكىلى ئەنگلىيە بىلەن فرانسىيە تەدبىر قوللىنىشتىن ئىلگىرى نۇرغۇن قېتىم گۇۋبىجۇن بىلەن كۆرۈشكەن تۇرۇقلۇق بۇ مەسىلىنى ئاغزىغا ئېلىپمۇ قويىمىغان. جياڭ جېيىشى يەنە مولوتوۋنىڭ جۇڭگونى سۆكۈپ «سوۋېت ئىتتىپاقىنى قوغلاپ چىقىرىش تەدبىرىنى ئەيىبلىمىدى» دېگەن سۆزلىرىگە رەددىيە بەردى. جياڭ جېيىشى: بۇنداق گەپلەر ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن كەلمەيدۇ دېدى. ئەمەلىيەتتە، خەلقئارا ئىتتىپاقىنىڭ يىغىنى ئاخىرلىشىشتىن بىر كۈن ئىلگىرى جياڭ جېيىشنىڭ شەخسەن ئۆزى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى ۋانىۋىشكىن بىلەن كۆرۈشكەن چاغدا، خەلقئارا ئىتتىپاقىنىڭ تەدبىرىنى «تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايدۇ» دېگەندى. ئۇنىڭدىن باشقا، دىپلوماتىيە مىنىستىرى ۋاڭ چۇڭخۇيمۇ ۋانىۋىشكىنغا: خەلقئارا ئىتتىپاقىنىڭ ئىجرائىيە مۇدىرىيەت دۆلىتىسى بولغان جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىنى جازالايدىغان ھەرقانداق ھەرىكەتلەرنى

توسىدۇ دەپ ئېيتقاندى. جياڭ جېيشىغا ئۆزى بىلەن ۋاڭ جۇڭخۇينىڭ سوۋېت باش ئەلچىسىگە يەڭ ئىچىدە بەرگەن كاپالەتلىرىنىڭ جۇڭگونىڭ ئەنگلىيە، ئامېرىكا جامائەتچىلىكى ئالدىدىكى ئوبرازىغا زىيان يەتكۈزمىگەنلىكىنى ئىزاھلاپ ئولتۇرۇشنىڭ زۆرۈرىيىتى يوق ئىدى. جياڭ جېيشى بىر تەرەپتىن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەسلىھەتچىسى بىلەن ئۇچرىشىشتا جەنۇە ماجراسىنىڭ ئەھمىيىتىنى ئىمكانقەدەر ئۆۋەنلەتسە، بىر تەرەپتىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قاراتقان سىياسىتى ئۆزگەردىمۇ - يوق دېگەن مەسلىنى ئەگىتىپ ئولتۇرغا قويۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىدىن جۇڭگوغا قاراتقان سىياسىتىنىڭ ئۆزگەرمىگەنلىكىنى دەلىللەشنى تەلەپ قىلدى.

مولوتوۋ 1 - ئايدا ياك جېيدىن ئەنگلىيە، فرانسىيە، ئامېرىكىلار جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىغا ياردەم بېرەلمەدۇ - يوق دەپ سورىغانىدى. جياڭ جېيشى بۇ مەسلى توغرىسىدا مولوتوۋنىڭ تەلەپپۇزىغا: «تولمۇ ھەيران قالسىمەن، جۇڭگو ئەزەلدىن باشقىلاردىن ياردەم سورىغان ئەمەس، باشقا دۆلەتلەرنىڭ ياردىمى بولغىنىغۇ ئەلۋەتتە ياخشى ئىش، ئەمما بۇنداق ياردەم يوق بولغان تەقدىردىمۇ جۇڭگو ياپونغا قارشى ئۇرۇشنى داۋاملاشتۇرۇۋېرىدۇ،» دېگەندى. شۇنىڭدىن كېيىن جياڭ جېيشى موسكۋانىڭ ئاساسىي فاخجېنىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى سورىغانىدى:

بىر قانچە ئايدىن بۇيان، دۆلىتىمىز ھۆكۈمىتى موسكۋا، جەنۇە قاتارلىق جايلاردا سوۋېت ئىتتىپاقى ۋەكىللىرى بىلەن قانداق قىلىپ جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ «دېپلوماتىك ھەرىكەتتىكى بىردەكلىكى» نى ساقلاپ قالغىلى بولىدۇ دېگەن مەسلى ئۈستىدە مۇھاكىمە يۈرگۈزدى. بىز بۇ توغرىلۇق ئۆزىمىزنىڭ بىر قاتار كۆز قاراشلىرىمىزنى ئولتۇرغا قويۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جاۋاب بېرىشىنى تەلەپ قىلدۇق. لېكىن، بىز ھازىرغىچە، ھېچقانداق جاۋاب ئالالمىدۇق. بۇ مۇنداق بىر

كۆز قاراشنى، يەنى جۇڭگونىڭ خەقلىرى بىلەن سىياسەت مەسلىھىتى ھەققىدە مۇھاكىمە قىلىش سالاھىيىتى يوق ياكى دوستلۇقىنى يەتكۈزەلمەيدۇ دېگەن كۆز قاراشنى ئەكس ئەتتۈرمەدۇ - يوق؟ بىز زادىلا بىلەلمىدۇق. ئەمما، جۇڭگونىڭ ئۆزى بارلىق مەسلىھەتنى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن مۇھاكىمە قىلغان ھەمدە ئاشىمىدارچىلىق بۇرچى بىلەن ۋەزىپىسىنى ئادا قىلغانىدى.

سوۋېت - جۇڭگو مۇناسىۋىتىدىكى فېنلاندىيە بوھرانى 2 - ئايغا كەلگەندە ئۈنۈپ كېتىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ھەربىي ياردەم بېرىشى توغرىسىدىكى سۆھبەت يەنە ئۆتكۈزۈلمەكتە ئىدى. ۋەھالەنكى، سۆھبەتتە ھېچقانداق ئىلگىرىلەش بولمىدى، ئىككى دۆلەتنىڭ ئۇرۇشتىن ئىلگىرىكى مەنپەئەتىنىڭ بىردەكلىكى مەۋجۇتلۇقتىن قالغانىدى. موسكۋانىڭ پۈتۈن يەر شارى سىياسىتى، سوۋېت ئىتتىپاقى گېرمانىيە بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈپ، غەرب بىلەن قارشىلىشىدىغان ھەمدە ياپونىيە بىلەن ئۆزئارا قايتا دۈشمەنلەشمەي يارىشىشنى ئۈمىد قىلىدىغان بولۇپ ئۆزگەرگەنىدى. موسكۋا بىلەن چۇڭچىڭ ئاق تاغلىق، قارا تاغلىق بولۇشقانىدى.

4. ستالىننىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەمنى ۋاقتىنچە توختىتىشى

سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن گېرمانىيە ئىتتىپاق تۈزگەن مەزگىلدە، جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدىكى ئەڭ ئاچقۇچلۇق مەسىلە سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەمنى كۈنساپىن ئازايتامدۇ ۋە ئۇنى قايسى دەرىجىدە ئازايتىدۇ دېگەندىن ئىبارەت ئىدى. بۇ جەھەتتىكى دەلىل - ئىسپاتلار ئېنىق ئەمەس ئىدى.

لېكىن 1940 - يىلى جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەم زور دەرىجىدە ئازايىدىغانىدى. ئىلگىرى، قەرز، پۇل كېلىشىمىنىڭ رەسمىي ئىمزا قىلىنىشى بۇنداق ئازايىشنىڭ يۈزلىنىشىنى ئىسپاتلايدۇ. ئىككىنچى قەرز بىلەن بىرلىكتە، بىزنىڭ بىلگىنىمىزگە ئوخشاش، قەرز پۇل كېلىشىمى، ھەتتا سودا كېلىشىمىنىڭ تۈزۈلۈشى بىلەن ئەمەلىي ھېساب - كىتاب قىلىش تامامەن ئىككى ئىش ئىدى. ماددىي بايلىقلار ھەيئىتىنىڭ مۇدىرى ۋېن ۋېنخاۋ 1939 - يىلى 11 - ئاينىڭ 11 - كۈنى باش ئەلچى خۇ شىغا يازغان خېتىدە: ئۇ چاغدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بەرگەن ياردىمى «ھەل قىلغۇچ ئەھمىيەتكە ئىگە بولۇپ، ئىنتايىن ئوچۇق قوللۇق بىلەن قىلىنغان ياردەم ئىدى» دەپ كۆرسەتكەنىدى.

جۇ شىسەيۇ مۇنداق دېگەنىدى: 1939 - يىلى 6 - ئايدىكى كېلىشىم ئىمزالانغاندىن كېيىن، بولۇپمۇ جۇڭگو ھۆكۈمىتى 1939 - يىلى 12 - ئايدا بۇ كېلىشىمنى رەسمىي تەستىقلىغاندىن كېيىن «سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەر خىل قوراللىرى كەينى - كەينىدىن جۇڭگوغا توشۇلدى»، لېكىن، بۇنىڭ ئەكسىچە بولغان دەلىل - ئىسپاتلار شۇنى كۆرسەتتىكى، 1940 - يىلىنىڭ دەسلەپىدە جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدا سوۋېت - فېنلاندىيە ئۇرۇشى توغرىلۇق ماجىرا پەيدا بولغان چاغدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمى ئەمەلىيەتتە ئاللىقاچان توختاپ كەتكەنىدى. مەسىلەن، 1940 - يىلى 4 - ئاينىڭ 18 - كۈنى ياكى جېپنىڭ ئورنىغا جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىلىكىگە رەسمىي تەيىنلەنگەن شاۋ لىزى موسكۋا 1939 - يىلى جۇڭگونى مۇھىم ياردەم بىلەن تەمىنلىدى، شۇنىڭدىن كېيىن ئۇزۇنغا بارماي ياردەم بىرىدىغان توختاپ قالدى، دەپ جاكارلىغانىدى. پەقەت 1940 - يىلىنىڭ كېيىنكى يېرىمىدا ئاندىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمى يېڭىباشتىن ئەسلىگە كەلگەنىدى. شاۋ لىزى مۇنداق دەيدۇ:

1940 - يىل 7 - ئاينىڭ 7 - كۈنى (لۇگۇجياۋ ۋەقەسى خاتىرە كۈنى) سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ چۇڭچىڭدە تۇرۇشلۇق باش مەسلىھەتچىسى جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە: غەيرىي ھەربىي ئايروپىلانلار تەييارلاپ قويۇلدى، ياردەم بۇ يىل قىشتا شىنجاڭ ئارقىلىق جۇڭگوغا توشۇلدى دەپ ئۇقتۇرغانىدى.

1940 - يىلنىڭ ئالدىنقى ئون ئېيىدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمى توغرىسىدا نۇرغۇن قېتىملىق سۆھبەت ئۆتكۈزۈلۈپ، نۇرغۇن تالاش - تارتىشلار بولغان بولسىمۇ، لېكىن ئەمەلىي تەدبىرلەر قانداقتۇر ئىنتايىن ئاز قوللىنىلغانىدى. 1940 - يىل 1 - ئاينىڭ 20 - كۈنى خې ياۋزۇ ۋوروشىلوۋقا بىر مال زاكاز قىلىش تالونى تاپشۇرۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىدىن 80 مىڭ ئامېرىكا دوللىرىلىق قورال - ياراغ سېتىۋېلىشنى تەلەپ قىلدى، شۇنىڭدىن كېيىن 3 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا، خې ياۋزۇ يەنە سوۋېت ئىتتىپاقىدىن 1 - ئايدا تاپشۇرغان مال بۇيرۇتۇش تالونىدىكى سوۋېت ئىتتىپاقى تەمىنلىيەلمىگەن قورال - ياراغلارنىڭ ئورنىغا 800 مىڭ دانە مىللىتى ۋە 96 دانە كالتە سىتۋوللۇق ئېغىر زەمبىرەك سېتىۋېلىشنى تەلەپ قىلدى. شۇ چاغدا، سوۋېت ئىتتىپاقى يەنىلا 1 - ئايدىكى مال بۇيرۇتۇش تالونىنى مۇزاكىرە قىلىۋاتقاچقا، سوۋېت ئىتتىپاقى دەسلەپكى مەزگىلدىكى مال بۇيرۇتۇش تالونىدا كۆرۈلگەن ئالاھىدە ئۆزگىرىشلەرگە ئېتىراز بىلدۈرگەنىدى. 4 - ئاينىڭ 28 - كۈنى، خې ياۋزۇ جياڭ جېيىشنىڭ خېتىنى ستالىنغا بېرىدىغان ۋاقىت يېتىپ كەلدى دەپ ھېس قىلىپ، خەتنى مولوتوۋغا تاپشۇردى. خەت بىلەن بىللە يەنە بىر ئۇزۇن مال بۇيرۇتۇش تالونى تاپشۇرۇلغان بولۇپ ئۇنىڭدا جياڭ جېيىشى سېتىۋېلىشنى ئۈمىد قىلغان ھەر خىل قورال - ياراغلار، جۈملىدىن 200 ئايروپىلان، 10 مىڭ پىلموت، 560 زېت پىلموتنىڭ تىزىمى بار ئىدى. ئەينى چاغدىكى سوۋېت

ئىتتىپاقىنىڭ بۇ تەلەپلەرنى قوبۇل قىلغانلىقىنى ئىسپاتلايدىغان ھەرقانداق دەلىل - ئىسپاتلار يوق ئىدى. تاكى 9 - ئايغىچە كۈتكەن شاۋلىزى خې ياۋزۇنىڭ 1 - ئاينىڭ 20 - كۈنى ۋە 3 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدىكى پۈتۈن مال بۇيرۇتۇش تالونلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىر پارچە مال سېتىۋېلىش تالونىنى يەنە بىر قېتىم ئاچتى. بۇ 1940 - يىلى 1 - ئايدىن 1940 - يىلى 9 - ئايغىچە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ 1939 - يىلى 7 - ئايدىكى قەرز پۇل كېلىشىمىگە كىرگەن ماللار توغرىسىدىكى ھەرقانداق تەلپىنى ئويلىشىشنى رەت قىلىپ كەلگەنلىكىنى يەنە بىر قېتىم كۆرسىتىپ بەرگەندى.

خۇددى 1-2 - جەدۋەلدە كۆرسىتىلگەندەك، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا ياردەم قىلغان قورال - ياراغلار ئىچىدە پەقەت مىلىتىنىڭ 13 پىرسەنتى، ماشىنىنىڭ 14 پىرسەنتى، ئوق دورىنىڭ بىر پىرسەنتى ۋە كۈرەشچى ئايروپىلاننىڭ 28 پىرسەنتىلا 1940-1941 - يىللاردا بېرىلگەندى. ئېھتىمال، بۇ نەرسىلەرنىڭ كۆپىنچىسى 1940 - يىلى ماڭدۇرۇلغان لازىمەتلىكلەر ئىچىدە بولۇشى مۇمكىن. بۇلارنىڭ ھەممىسى بىزگە 1940 - يىلىنىڭ كۆپ قىسىم ۋاقتىدا، سوۋېت ئىتتىپاقى ياردەم قىلغان ماددىي ئەشيا لارنى جۇڭگوغا ئىنتايىن ئاز توشۇغان ياكى توشۇمىغان دېگەن خۇلاسىنى چىقىرىش ئىمكانىيىتىنى بېرىدۇ.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەمنى ۋاقتىنچە توختىتىشى سوۋېت - ياپونىيە دوستلۇقىنىڭ قەدىمىنى تېزلەتتى. 1940 - يىلى 7 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ياپونىيىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى دۇڭشياڭ ماۋدې سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك كېلىشىمىنىڭ ئېھتىماللىقىنى مۇزاكىرە قىلغان چاغدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بەرگەن ياردەمىنى مولوتوۋنىڭ يۈزىگە سالدى. مولوتوۋ دۇڭشياڭ ماۋدېغا كاپالەت

بېرىپ: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جياڭ جېيىشىغا بەرگەن ياردىمى مۇھىم ئەمەس، چۈنكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەڭ ئاۋۋال كۆڭۈل بۆلىدىغىنى ئۆزىنىڭ قوغدىنىش مەسلىسى دېدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ياردەمگە بەرگەن ئايروپىلانلىرىنىڭ سۈپەت مەسلىسى، ئوخشاشلا 1940 - يىلى ئىچىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمىنى ۋاقىتتىنچە توختىتىشقا سەۋەبچى بولدى. 1939 - يىلى يازدا، سۇن كې سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىر كېلىشىم تۈزدى. بۇ كېلىشىمگە ئاساسەن، سوۋېت تەرەپ دېخۇا (ھازىرقى ئۈرۈمچى) دا مەھسۇلات ھوقۇقىغا ئورتاق ئىگىدارچىلىق قىلىنىدىغان ئايروپىلان زاۋۇتى قۇرۇپ، ھەر يىلى 300 كۈرەشچى ئايروپىلان ئىشلەپچىقىرىشنى پىلانلىدى. 1940 - يىلى 1 - ئاينىڭ 9 - كۈنى ياك جېي جياڭ جېيىشىغا دوكلات قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ كېلىشىمنى ئىجرا قىلىشقا تەييارلىنىۋاتىدۇ، دېدى. شاۋ لىزىنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، ھەربىي - سىياسىي مىنىستىرلىكىنىڭ باشلىقى خې يىنچىن بىلەن ھاۋا ئارمىيىسىنىڭ قوماندانى جۇجىرۇۋ: دېخۇادا ئىشلەپ چىقىرىلماقچى بولغان 1-16 تىپلىق ۋە SB تىپلىق ئايروپىلانلار 1938 - يىللاردا بولسا مۇۋاپىقراق بولارمىكىن، 1940 - يىللاردا بۇ ئايروپىلانلارنىڭ ۋاقتى ئۆتتى دەپ ھېسابلىغانىمىش. بۇ كۆز قاراشقا ئاساسەن، جياڭ جېيىشى 4 - ئاينىڭ 13 - كۈنى شياۋ لىزىغا تېلېگرامما ئارقىلىق ئۇقتۇرۇش قىلىپ، ئايروپىلان زاۋۇتى ئەڭ يېڭى تىپتىكى ئايروپىلانلارنى ئىشلەپ چىقىرالايدىغان بولۇشى كېرەك. شۇ چاغدىلا ئايروپىلان زاۋۇتى قۇرۇشقا بولىدۇ، دېدى. جياڭ جېيىشى يەنە: 1-16 تىپلىق رېئاكتىۋ ئايروپىلاننىڭ سۈرئىتى بەك ئاستا، SB تىپلىق بومباردىمانچى ئايروپىلاننىڭ ئۇچۇش مۇساپىسى بەك قىسقا، دېدى. جۇڭگو ئەمەلدارلىرىغا ئىقتىدارى 1-16 تىپلىق ۋە SB تىپلىق ئايروپىلانلاردىن زور دەرىجىدە ئۆتۈپ كېتىدىغان يېڭى

ئەۋلاد كۈرەشچى ئايروپىلان (MF-1) بىلەن بومباردىمانچى ئايروپىلان (4-11) نىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۈركۈملەپ ئىشلىنىش ئالدىدا تۇرغانلىقى ئىنتايىن روشەن بولسا كېرەك. ئەگەر ستالىن ياپونىيە بىلەن ئۇرۇش قىلىش ئۈچۈن جۇڭگودىن ئەسكەر سېتىۋالماقچى بولسا، جياڭ جىيىشى ستالىندىن يۇقىرى سۈپەتلىك ئالتۇن پۇل تۆلەشنى ئۈمىد قىلاتتى.

شاۋ لىزى 1940 - يىلى 4 - ئايدا موسكۋاغا كەلدى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە كاپالەتلىك قىلىش ئۇنىڭ ئاساسىي ۋەزىپىسى ئىدى. شاۋ لىزى «داگۇڭباۋ گېزىتى» نىڭ 1940 - يىلى 5 - ئاينىڭ 16 - كۈنىدىكى باش ماقالىسىنى نەقىل كەلتۈرگەنىدى، بۇ باش ماقالە ئۇنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەمنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش توغرىسىدا ھەيدەكچىلىك قىلغانلىقى ئۈستىدە توختالغانىدى. باش ماقالىدە مۇنداق دېيىلگەنىدى:

جۇڭگونىڭ ياپونغا ئىشى ئۇرۇشى ھەم ئۆزىنى بىۋاسىتە قوغدايدۇ، ھەم باشقا دۆلەتلەرنى ۋاسىتىلىك قوغدايدۇ. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىغان ياردىمى جۇڭگونىڭ ھەربىي كۈچىنى زور دەرىجىدە ئاشۇرىدۇ ۋە شۇ ئارقىلىق بىزنىڭ دۈشمەنگە قارشى تۇرۇشىمىزغا ياردەم قىلىدۇ، شۇنداقلا ياپونىيىنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلالايدىغان ئەھۋالغا چۈشۈرىدۇ ھەمدە ياپونىيە - گېرمانىيە شەرتنامىسىنى كاردىن چىقىرىپ، ياپونىيە بىلەن گېرمانىيە مۇناسىۋىتىنى يامانلاشتۇرىدۇ. بۇ جۇڭگو - سوۋېت دوستلۇقىنىڭ ئىككىلا تەرەپكە تەڭ پايدىلىق ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. تاكىسى ھازىرغىچە، بۇنداق ۋەزىيەت ئۆزگەرمىدى.

شاۋ لىزى 6 - ئايدا سوۋېت ئىتتىپاقىدىن جۇڭگونى 300 دانە ئەڭ يېڭى ئايروپىلان بىلەن تەمىنلەشنى تەلەپ قىلدى،

سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ تەلەپنى رەت قىلدى. بۇنىڭدىكى سەۋەب: جۇڭگو ئايروپىلانغا موھتاج بولغانىكەن، دېمەك ئۇ دىخۇادا زاۋۇت قۇرۇشنى توسۇماسلىقى كېرەك دېگەندىن ئىبارەت ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇئاۋىن دىپلوماتىيە مىنىستىرى جۇڭگو ئايروپىلانغا مۇشۇنداق جىددىي ئېھتىياجلىق تۇرۇپ، يەنە نېمىشقا كېلىشىمگە كىرگۈزۈلگەن زاۋۇت قۇرۇلۇشىنى كەينىگە سۆرەيدۇ دەپ سورىغانىدى. بۇ مۇئاۋىن مىنىستىر زاۋۇتنىڭ ئىش باشلىيالمىغانلىقىدىكى مەسئۇلىيەت سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپتە ئەمەس جۇڭگو تەرەپتە دەيدى.

جياڭ جېيىشنىڭ جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاق تۈزۈش كۆز قارىشىنى يېڭىلاشتىن ئوتتۇرىغا قويۇشتىكى مەقسىتى ستالىننىڭ جۇڭگو بىلەن ھەمكارلىشىش ئىتتىپاقىنى قوزغاشقا ئۇرۇنۇشتىن ئىبارەت ئىدى. بىراق، بۇ تەكلىپ ستالىنغا ئىنتايىن كۆپ پايدا يەتكۈزۈش، جۈملىدىن ئۇرۇشتىن كېيىنكى مانجۇرىيىدە ھەربىي بازار قۇرۇش ۋە نۇرغۇن ئىستىياز بېرىش توغرىسىدا ۋەدە بېرەتتى. يۇقىرىدا بايان قىلىپ ئۆتكىنىمىزدەك، 1940 - يىل 4 - ئاينىڭ 28 - كۈنى، خې ياۋزۇ جياڭ جېيىشنىڭ 1939 - يىلى 12 - ئايدا يازغان خېتىنى ئاخىرى مولوتوۋغا تاپشۇردى. خې ياۋزۇ مولوتوۋ بىلەن بولغان سۆھبەتنى باشلىغان چاغدا، جۇڭگونىڭ تولۇق ھوقۇقلۇق ۋەكىلى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يېقىندا «بالتىق دېڭىزى رايونى» دا فېنلاندىيىنى ئۆز زېمىنىگە قوشۇۋالغانلىقىنى ئالغىشلىدى. شۇنىڭدىن كېيىن خې ياۋزۇ سوۋېت ئىتتىپاقىدىن جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىغا قاتنىشىپ شۇ ئارقىلىق ئۇرۇشتىن كېيىنكى جۇڭگودا بەزى ئىستىيازىلارغا ئىگە بولۇشنى تەلەپ قىلدى. ئۇ: جۇڭگو جامائەتچىلىكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ «مۇۋاپىق پەيتتە بىراق شەرق رايونىدا ئاكتىپ سىياسەت قوللىنىپ ياپونىيىنى چەكلىشىنى ئۈمىد قىلىدۇ»، دەيدى. ئاندىن كېيىن خې ياۋزۇ

دەرھال سۆزلىرى مۇجمەل بولسىمۇ ئىنتايىن ئاچقۇچلۇق بولغان
بىر تەشەببۇسنى ئوتتۇرىغا قويدى:

جۇڭگو بۇنداق پەيتتە سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتى بىلەن
كېلىشىم تۈزۈپ، يىراق شەرق رايونىدا تىنچلىقنى ئۇزاققىچە
ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا توسقۇنلۇق قىلىش مەسلىھىتىنى ۋە
ئىقتىسادىي جەھەت، ۋاقىتلىق تەدبىر جەھەتلەردىكى، ئۇزاق
مەزگىللىك قۇرۇلۇش بىلەن ئەخلاقىي مەسئۇلىيەتنى قىسمەن
زىممىسىگە ئېلىش جەھەتلەردىكى مەسلىھەتنى ھەل قىلماقچى.

«ۋاقىتلىق تەدبىر» دېگىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇش
مەزگىلىدە ئادەم كۈچى ۋە ماددىي كۈچنى جۇڭگونىڭ زىمىنى
ئارقىلىق توشۇشقا ھوقۇقلۇق دېگەندىن دېرەك بېرەتتى. سوۋېت
ئىتتىپاقى 1938 - يىلى ياۋروپا بوھرانىدا چىخوسوۋاكىيىدە
بۇنداق ھوقۇققا ئېرىشىشنى ئويلىغانىدى. 1945 - يىلى 8 - ئايدا
جۇڭگو بۇنداق ھوقۇقنى بېرىشكە ماقۇل بولغانىدى. «يىراق
شەرق رايونىدا ئۇزاققىچە تىنچلىقنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش» دېگىنى
ياپونىيە مەغلۇپ بولغاندىن كېيىنكى جۇڭگودا سوۋېت ئىتتىپاقى
ئۆزىنىڭ ھەربىي بازىسىنى ساقلاپ قالىدۇ دېگەندىن دېرەك
بېرەتتى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ نۇقتىئىنەزەرنى چىقىش نۇقتا
قىلغاندا، بەلكىم جۇڭگونىڭ مەۋقەسىنى چىقىش نۇقتا قىلغاندىمۇ
«ئۇزاققىچە تىنچلىق ئورنىتىش» نىڭ بىردىنبىر ئۇسۇلى سوۋېت
ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيەگە تاقابىل تۇرىدىغان ھەربىي كۈچنى
كۆپەيتىش بولۇپ قالاتتى. «ئۇزاق مەزگىللىك قۇرۇلۇش»
دېگىنى مانجۇرىيىدە تۆمۈريول قۇرۇش ھوقۇقى، يەنى موسكۋا
توكيوغا سېتىۋەتكەن ئوتتۇرا شەرق تۆمۈريولىنى 1945 - يىلىغا
كەلگەندە قايتۇرۇۋېلىشنى تەلەپ قىلغاندىكى ھوقۇقتەك
ھوقۇقتىن دېرەك بېرەتتى. ئۇ يەنە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ
جۇڭگودا دېڭىز ئارمىيە بازىسى قۇرۇش ھوقۇقى يەنى چار پادىشاھ

1905 - يىلى ۋاز كەچكەن، موسكۋا 1945 - يىلى يېتىشىشتىن ئىگە بولغان لۈيشۈن، ۋالىيەن پورتلىرىدا دېڭىز ئارمىيە بازىسى قۇرۇش ھوقۇقىدىنمۇ دېرەك بېرەتتى. ئاپتونومنىڭ شەخسەن ئۆزىنىڭ خەۋەردار بولغىنىدەك، خې ياۋزۇ ياكى باشقا جۇڭگو ئەمەلدارلىرىنىڭ ئاغزاكى تۈردە بۇ كۆز قاراشلارغا ئالاھىدە مەنە بەرگەن - بەرمىگەنلىكىنى ئىپادىلەپ بەرگۈدەك ھېچقانداق يازما ماتېرىيال يوق. ئۇلار شۇنداق قىلىمىغان تەقدىردىمۇ سىتالىن بىلەن مولوتوۋ بۇنىڭ نېمىدىن دېرەك بېرىدىغانلىقىنى چۈشىنەتتى. بۇ دىپلوماتىيە ئۇرۇقلىرى 1945 - يىلى چېچەكلەپ مېۋە بەرگەندى. خې ياۋزۇ يەنە سوۋېت ئىتتىپاقى ئىقتىسادىنىڭ جۇڭگودىكى ئۆسۈش ئىستىقبالىنىمۇ كۆرسەتكەندى. ئۇ مۇنداق دېگەندى: ياپونىيە بىلەن سوۋېت، جۇڭگو مۇناسىۋىتىگە دائىر مەسىلىلەر تولىمۇ مۇرەككەپ، لېكىن، ئاۋادا جۇڭگو - سوۋېت ئوتتۇرىسىدا كېلىشىم ھاسىل قىلىنسا، جۇڭگو - سوۋېت ئىقتىسادىي مۇناسىۋىتىنىڭ تەرەققىياتى مەڭگۈلۈك بولىدۇ، سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتى جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە: جۇڭگو - سوۋېت ئىقتىسادىي ھەمكارلىقىنى ئۈزلۈكسىز كېڭەيتىشتىكى ئۇسۇللارنى تەتقىق قىلىشقا ئىشلىتىدىغان بىر ئىقتىسادىي مۇتەخەسسسىنى تونۇشتۇرۇشى كېرەك. ئەگەر دىپلوماتىك مۇجەل گەپ - سۆزلەرنى ئېلىۋەتسەك، بۇمۇ، جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئىمتىياز بىلەن تەمىنلىگەنلىكى ئىدى.

ئاندىن كېيىن خې ياۋزۇ سوۋېت ئىتتىپاقىغا چۈشەندۈرۈپ كېلىپ، مەن تەكلىپ قىلغان جۇڭگو - سوۋېت گۇرۇھى ئەنگلىيە - ئامېرىكا گۇرۇھى بىلەن ئىتتىپاق تۈزىدۇ، دېدى. ئۇ ئەسەپ كېلىپ مۇنداق دەيدۇ: جياڭ جېيىشى 1939 - يىلى 12 - ئايدا ۋانىۋىشىكىنى ياپونىيەنىڭ نىشانى لوندون بىلەن ۋاشىنگتوننىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى ئىتتىپاققا كىرىشىنى قولغا كەلتۈرۈش دەپ ئاگاھلاندۇرغانىدى. يېقىندا ياۋروپا ۋە تىنچ

ئوكيان رايونىدا يۈز بەرگەن ئۆزگىرىشلەر بۇ خەۋپنى تېخىمۇ كۈچەيتىۋەتتى، پەقەت سوۋېت ئىتتىپاقى، ئامېرىكا، جۇڭگو ئۆزئارا چۈشىنىشكەندىلا ياپونىيىنىڭ ھىيلە - مەكرلىكىنىڭ بىتچىت بولۇشى مۇمكىن ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئامېرىكا ياپونىيىگە نىسبەتەن يۈكسەك ھوشيارلىقتا تۇرۇشى، جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا ماسلىشىشىپ، ئۆزئارا چۈشىنىش ھاسىل قىلىپ، ھەرىكەتتىكى بىردەكلىكنى قولغا كەلتۈرۈشى كېرەك. ئامېرىكىنىڭ ياپونىيىگە قارشى كەيپىياتى كۈنساين كۈچىيىپ، ۋاشىنگتون سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيىگە قارشى تۇرۇش ھەرىكىتىگە قارشى چىقمايدىغان بولغانىدى. ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى ئۆزىنىڭ قوراللىق قىسىملىرى بىلەن ياپون «ئالۋاستى» لىرىغا تاقابىل تۇرسا، «ھېچكىممۇ بۇنىڭغا كەلسە - كەلمەس بىر نېمە دېيەلمەيتتى».

موسكۋا چۇڭچىڭنىڭ 1940 - يىلى 4 - ئايدا ئوتتۇرىغا قويغان جۇڭگو، سوۋېت، ئامېرىكا، ئەنگلىيىلەر بىرلىشىپ ياپونغا قارشى تۇرۇش توغرىسىدىكى تەكلىپىگە نىسبەتەن ھېچقانداق ئىنكاس بىلدۈرمىدى. جياڭ جىيېشى 3 - ئايدىن كېيىن موسكۋانىڭ تومۇرىنى يەنە بىر قېتىم تۇتۇپ باقتى. 7 - ئاينىڭ 18 - كۈنى، جياڭ جىيېشى موسكۋاغا ھەيدەكچىلىك قىلىپ، ئۇنى ئەنگلىيىنىڭ ياپونىيىنىڭ بېسىمى ئاستىدا يۈننەن - بېرما تاشيولىنى ياپقانلىقىغا قارشى تۇرغۇزۇش توغرىسىدا تېلېگرامما ئارقىلىق شاۋ لىزىغا بۇيرۇق بەردى. ئەگەر ئامېرىكا دۆلەت ئىشلىرى كاتىپى ھېر لوندونغا قارشى بايانات ئېلان قىلغاندىن كېيىن دەرھال بۇ تەدبىرنى قوللانغان بولسا، ياپونىيە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئامېرىكىنىڭ دىپلوماتىك تەدبىرىنىڭ بىردەكلىكىگە دىققەت قىلغان بولاتتى. موسكۋا جياڭ جىيېشىنىڭ لايىھىسىنى قوبۇل قىلىشنى يەنە بىر قېتىم رەت قىلدى. شاۋ لىزى ئىككىنچى كۈنى جياڭ جىيېشىغا ئەۋەتكەن جاۋاب

تېلېگراممىسىدا دوكلات قىلىپ: سوۋېت ئىتتىپاقى سوۋېت - ئامېرىكا ھەمكارلىقى توغرىسىدىكى قۇرۇق گەپلەرنى ئاڭلاشنى خالىمايدۇ، دېدى. سوۋېتلىكلەر، ئامېرىكىنىڭ جۇڭگوغا بولغان ھېسداشلىقى ھەرىكىتىدە ئەمەس، ئاغزىدا دەپ قارايتتى. ئامېرىكا ھەتتا ياپونىيىنى ئىقتىسادىي جەھەتتىن جازالاشقىمۇ پېتىنالمىۋاتقان يەردە، ئۇنىڭ ئەسكەر چىقىرىپ ياپونىيە بىلەن ئۇرۇش قىلىشىدىن تېخىمۇ ئېغىز ئاچقىلى بولمايتتى. شاۋلىزى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يۈننەن - بىرما تاشيولىنى تاقىۋېتىشكە قارشى تۇرۇشىدىن ئىبارەت بۇ ئەمەلىي مەسىلە توغرىسىدا دوكلات قىلىپ: سوۋېت گېزىت - ژۇرنالىرى قارشى پىكىرلەرنى دەل جايدا ئىپادىلىدى، تېخىمۇ ئىلگىرىلىگەن ئىنكاسلار يەنىلا تەتقىق قىلىنىۋاتىدۇ، دېدى.

شۇنىڭدىن كېيىن، جياڭ جېيىشى 6 - ئايدا شاۋلىزىنىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلىپ، سوۋېت - گېرمانىيە مۇناسىۋىتىدە جىددىي ۋەزىيەت پەيدا بولغان پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، غەرب ۋە جۇڭگو بىلەن تېخىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا ھەمكارلىشىش توغرىسىدا سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھەيدەكچىلىك قىلدى. شاۋلىزى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەمەلدارلىرىغا مۇنداق دېگەنىدى: «ئامېرىكىنىڭ تېزلىك بىلەن ئۆزگىرىپ، ئاكتىپ ۋە تەشەببۇسكار بولۇشى ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇنى رىغبەتلەندۈرۈشى كېرەك. بىز بۇ پۇرسەتتىن ھەرگىزمۇ ۋاز كەچمەسلىكىمىز لازىم؛ بۇ نۇقتا ئىنتايىن مۇھىم، بىز سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇنىڭغا ئەھمىيەت بېرىشىنى جىددىي ئۈمىد قىلىمىز.»

شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، جياڭ جېيىشىنىڭ ۋاشىنگتوندىكى ۋەكىلىمۇ ئامېرىكا ئەمەلدارلىرىغا ئوخشاش ئاساسلارنى قويغانىدى. ئامېرىكا ئەمەلدارلىرى جۇڭگونىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلىشقا تېخىمۇ ماقۇل بولغان، ئۇنىڭ ئۈستىگە

ئەمەلىيەتتە موسكۋانى جۇڭگوغا ياردەم بېرىش ۋە ئامېرىكا بىلەن ماسلىشىشنى ساقلاشقا قايىل قىلغانىدى. 10 - ئاينىڭ 4 - كۈنى سۇڭ زىۋېن جياڭ جېيىشىغا دوكلات قىلىپ: ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىللە جۇڭگونى قوللاشنى خالايدۇ، لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ جەھەتتە ئامېرىكىنىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلىشنى يەنىلا رەت قىلىۋاتىدۇ، دېدى. 12 - ئاينىڭ ئاخىرىدا، ئامېرىكا جۇڭگوغا ئۈچىنچى قېتىم قەرز پۇل بەرگەندىن كېيىن، سۇڭ زىۋېن يەنە بىر قېتىم دوكلات قىلىپ، ئامېرىكا مالىيە مىنىستىرى ھېنرى مودىرگىنسۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باش ئەلچىسىگە: ئۇزاق مەزگىللىك سودا كېلىشىمى تۈزۈپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مولىبىدىنى بەدىلىگە ئامېرىكىنىڭ سانائەت مەھسۇلاتلىرىنى ئېلىش توغرىسىدا تەكلىپ بەردى، دېدى. بۇ كېلىشىمنى ئىمزالاشتىكى سىياسىي شەرت جۇڭگوغا بولغان ياردەمنى گۈپەيتىش ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇنىڭغا بەرگەن جاۋابى سوۋېت - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنى ئومۇميۈزلۈك ياخشىلىنىشتىن ئىلگىرى ئامېرىكا سوۋېتنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمىنى مۇھاكىمە قىلىش ئېھتىمال بالدۈرلۈك قىلىش مۇمكىن دېگەندىن ئىبارەت ئىدى.

11 - ئاينىڭ ئاخىرىغا كەلگەندىلا، شاۋ لىزىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ياردەم بېرىش يوللىرىنى يېڭىلاشتىن راۋانلاشتۇرۇش تىرىشچانلىقى ئاندىن مۇۋەپپەقىيەت قازاندى. 11 - ئاينىڭ 25 - كۈنى جياڭ جېيىشى شاۋ لىزىغا تېلېگرامما يوللاپ: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باش ئەلچىسى ماڭا: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا داۋاملىق ئايروپىلان، زەمبىرەك، پىلىموت ۋە نېفىت بەرمەكچى بولۇۋاتقانلىقىنى ئۇقتۇردى، مەن خې ياۋزۇ 4 - ئايدا تەلپ قىلغان مىقدارى بويىچە مال ئەۋەتەمسىلەر دەپ سورىغىنىمدا، بۇ سوۋېت ئەمەلدارى ماڭا پەقەت چىرايلىق سۆزلەر بىلەنلا جاۋاب بەردى، دېدى. شۇڭا، جياڭ جېيىشى مال

ئەۋەتمىشنىڭ ئېنىق ۋاقتى بىلەن ماددىي ئەشيانىڭ مىقدارى
 ئۈستىدە سۆھبەت ئۆتكۈزۈش ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ
 مەردلىكىگە تەشەككۈر ئېيتىش توغرىسىدا شاۋ لىزىغا يوليورۇق
 بەردى. جياڭ جېشى يەنە يوليورۇق بېرىپ، شاۋ لىزىدىن بار
 كۈچى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەڭ كېچىككەندىمۇ ماللارنى
 1941 - يىلىنىڭ 2 - ئېيىدىن بۇرۇن پۈتۈنلەي يوللاپ بولۇشنى
 قولغان كەلتۈرۈشنى تەلەپ قىلدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمى 1940
 - يىلى 12 - ئايدا يېڭىباشتىن ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى. بۇنىڭدىن
 باشقا، ستالىن جياڭ جېشىنىڭ قورال - ياراغلارنى دەرھال
 يەتكۈزۈپ بېرىش تەلىپىگە ماقۇل بولدى. 1940 - يىلى 12 -
 ئايدا تەخمىنەن 300 ماشىنا قورال - ياراغ سوۋېت ئىتتىپاقىدىن
 شىنجاڭ قۇمۇل ئارقىلىق جۇڭگوغا كەلتۈرۈلدى، بۇ ماشىنىلار
 سوۋېت ئىتتىپاقىغا قايتاشدا جۇڭگونىڭ قەلەي، ۋولفرام، يۇڭ
 ۋە تېرىلىرىنى ئېلىپ قايتتى، 1941 - يىلى 1 - ئاينىڭ 16
 - كۈنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دىپلوماتىيە ھەربىي ئەمەلدارى
 گېنېرال ۋاسلى ژوكوۋ 1940 - يىلى 12 - ئايدىن 1941 - يىلى
 1 - ئايغىچە سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا يەتكۈزۈپ بەرگەن قورال
 - ياراغلارنى بىر - بىرلەپ ساناپ چىقتى. جۇڭگو تەرەپنىڭ
 ماتېرىياللىرىدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 1940 - يىلى جۇڭگوغا
 ياردەم قىلغان ماددىي ئەشيانىڭ ئومۇمىي مىقدارى
 كۆرسىتىلمىگەندى. بىراق، ئامېرىكا ھەربىي ئاخبارات
 تارماقلىرىنىڭ بىر دوكلاتىدا بۇ ياردەمنىڭ 50 مىليون ئامېرىكا
 دوللىرىلىق ياردەمگە يەتكەنلىكى ئېيتىلغانىدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بەزى ماددىي ئەشيانى 1941 -
 يىلىنىڭ ئاخىرقى مەزگىلىگىچە جۇڭگوغا ئۈزۈلمەي توشۇلۇپ
 تۇرۇۋەردى. بىراق، 1940 - يىلىنىڭ ئاخىرقى مەزگىلىدىكى
 ياردەم، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 1945 - يىلىغىچە جۇڭگوغا

قىلغان ياردەملىرى ئىچىدىكى ئەڭ ئاخىرقى بىر قېتىملىق زور كۆلەمدىكى ياردەم بولۇشى مۇمكىن. ئاخىرى 1941 - يىلى 10 - ئاينىڭ 24 - كۈنى موسكۋا چۇڭچىڭگە دۆلىتىمىز قىلىۋاتقان ئۇرۇشنىڭ ماددىي ئەشياغا بولغان ئېھتىياجى كۈنسايىن ئۆسۈۋاتقانلىقى تۈپەيلىدىن سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونى ياردەم بىلەن تەمىنلەشكە ئامالسىز قالدى، دېدى.

موسكۋانىڭ 1940 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا جۇڭگوغا بولغان ياردەمنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشى مەلۇماتى بىلەن فون. رېپىنتروپنىڭ 1940 - يىلى 11 - ئايدىكى سۆھبىتىنىڭ مەغلۇپ بولۇپ، سوۋېت - گېرمان مۇناسىۋىتىنىڭ يامانلىشىشىغا ئالاقىدار ئىدى. سوۋېت - گېرمانىيە مۇناسىۋىتىنىڭ جىددىيلەشىشى چۇڭچىڭنىڭ موسكۋاغا نىسبەتەن بارغانسېرى مۇھىم بولۇپ كېتىۋاتقانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى. جۇڭگو بىلەن ياپونىيىنى ئۇرۇشقا سېلىش ستالىننىڭ ئىككى سەپتە ئۇرۇش قىلىشتىن ساقلىنىشتىكى ئىشەنچلىك سىياسىتى بولۇپ، چۇڭچىڭگە قورال - ياراغ توشۇش بولسا، بۇ سىياسەتكە تۆلەنگەن بىخەتەرلىك ھەققى ئىدى. گېرمانىيە ئەسكەرىي كۈچىنى غەربكە قاراتقان، موسكۋا بىلەن بېرلىن ئوتتۇرىسىدىكى جىددىي ۋەزىيەت (1940 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا) ئۈنچۈۋالا كەسكىنلىشىپ كەتمىگەن پەيتتە، ستالىن باھاسى زىيادە قىممەت بولغان بىخەتەرلىك سىياسىتى يۈرگۈزۈشنىڭ ھازىرچە زۆرۈرىيىتى يوق، ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ سىياسەتكە تۆلەنگەن بىخەتەرلىك ھەققى تېخى سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتىنىڭ ياخشىلىنىشىغا توسقۇنلۇق قىلىشىمۇ مۇمكىن دەپ ھېس قىلغانىدى. لېكىن، گېرمانىيە 1940 - يىلىنىڭ ئاخىرى بالقان رايونىغا كېڭەيگەن چاغدا، ستالىن روشەن ھالدا قىممەت باھالىق جۇڭگو بىخەتەرلىكىنى يېڭىباشتىن ئويلاشقا باشلىغانىدى.

1940 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا، گېنېرال ژوكوۋ سوۋېت ئىتتىپاقىدىن جۇڭگوغا خىزمەتكە كېلىشتىن ئىلگىرى مارشال تىموشىنكو ۋە ستالىننىڭ ئۇنىڭغا بەرگەن يوليورۇقلىرى بىزگە: ئەينى چاغدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قارىتا قانداق خىيالدا ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ بەرگەنىدى. ژوكوۋ بىلەن بولغان سۆھبەتتە، تىموشىنكو بىلەن ستالىن گېرمانىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىش خەۋپىنىڭ كۈنسايسىن كۈچىيىۋاتقانلىقىنى، جۇڭگو ياپونىيىنىڭ بۇ ھۇجۇمغا كىرىشىنى توسۇشتا ھەل قىلغۇچ ئەھمىيەتكە ئىگە ئىكەنلىكىنى تەكىتلىگەنىدى. تىموشىنكو ئۆزىنىڭ ياپونىيە بىلەن گېرمانىيىنىڭ بىرلا ۋاقىتتا سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىشىدىن ئەنسىرەيدىغانلىقىنى، ئەگەر شۇنداق بولۇپ قالسا، سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئىنتايىن زور قىيىنچىلىقلارنى ئەكېلىدىغانلىقىنى تەكىتلىگەنىدى. ئۇ مۇنداق دېگەنىدى: ياپونىيىنىڭ 1 مىليون 120 مىڭ كىشىلىك ئارمىيىسى جۇڭگو ئۇرۇشىغا قاتناشتۇرۇلغان بولسىمۇ، لېكىن 1937 - يىلى ياپونىيە پەقەت 132 مىڭ ئادەمنىلا جۇڭگو ئۇرۇشىغا قاتناشتۇردى. تىموشىنكو ياپونىيە بارلىق ئەسكىرى كۈچىنى توپلاپ جياڭ جېيشىنى گۇمران قىلدۇ، تىنچلىق سۆھبىتى ئارقىلىق جۇڭگودا ھەربىي ئىشغالىيەت رايونىغا ئىگە بولمىدۇ، دەپ ھۆكۈم قىلغانىدى. توكيونىڭ مەقسىتى جۇڭگودىكى ئەسكىرى كۈچىنى چېكىندۈرۈپ چىقىپ، گىتلىر بىلەن بىللە سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىش ئىدى. ژوكوۋنىڭ ۋەزىيىسى ئۆزىنىڭ جياڭ جېيشىنىڭ باش ھەربىي مەسلىھەتچىسى بولۇش نەسىرىدىن پايدىلىنىپ جۇڭگو ئارمىيىسىنى ياپونىيە ئارمىيىسىگە قارشى ئاكتىپ ۋە تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئۇرۇش قىلدۇرۇشتىن ئىبارەت ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا داۋاملىق ھەربىي ياردەم بېرىدۇ، لېكىن بۇ ياردەملەر ياپونىيىگە پائال ھۇجۇم

قىلىشقا ئىشلىتىلىشى كېرەك ئىدى. ستالىننىڭ زوكوۋغا بەرگەن يوليورۇقىمۇ ئىنتايىن ئوچۇق ئىدى. ستالىن مۇنداق دېگەندى: زوكوۋ ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودىكى بارلىق خادىملىرىنىڭ ۋەزىپىسى «ياپون تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ پۈت - قولىنى چۈشەشتىن ئىبارەت. ئۇلارنى مۇشۇنداق چۈشەيدىغان بولساقلا ئاندىن بىز گېرمانىيە دۆلىتىمىزگە ھۇجۇم قىلىپ كىرگەن چاغدا، ئىككى سەپتە ئۇرۇش قىلىشتىن ساقلىنالايمىز. « سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەندىشىسى جياڭ جېيىشنىڭ 1940 - يىلىدىكى «تىنچلىق سىياسىتى» بىلەن مۇناسىۋەتسىز ئەمەس ئىدى.

5. جياڭ جېيىشنىڭ ياپونىيە كوزىرى

1940 - يىل 10 - ئاينىڭ 31 - كۈنى جياڭ جېيىشنىڭ 54 ياشقا كىرگەن خاتىرە كۈنى ئىدى. شۇكۈنكى ئۇزۇن يازغان كۈندىلىك خاتىرىسىدە، جياڭ جېيىشى 1940 - يىلى كۆز پەسلىدىكى خەلقئارا ۋەزىيەتكە بولغان كۆز قاراشلىرىنى بايان قىلغان. جياڭ جېيىشى مۇنداق دەپ يازىدۇ: جۇڭگو ماڭىدىغان ئۈچ يول بار، ئەڭ ناچار يول ياپونىيە بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزۈش يولى. قانداق كېلىشىم ئىمزالىغان بىلەنمۇ ياپونىيەنى جۇڭگودىن قوشۇن چېكىندۈرۈشكە مەجبۇرلىغىلى بولمايدۇ. شۇڭا، تىنچلىق سۆھبىتى ياپونىيەنىڭ جۇڭگو زېمىنىنى ئۇزاققىچە ئىشغال قىلىپ تۇرۇشىدىن دېرەك بېرىدۇ. نىسپىي ئېيتقاندا، جۇڭگونىڭ بىرقەدەر قوبۇل قىلالايدىغىنى ئەنگىلىيە - ئامېرىكا لاگېرىغا كىرىش، لېكىن، بۇنداق سىياسەت موسكۋانىڭ گۇمانىنى قوزغاپ قويۇشى، شۇ ئارقىلىق جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى يامانلاشتۇرۇشى مۇمكىن، ھەتتا موسكۋا جۇڭگو

كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ياپونىيە بىلەن بىرلىشىپ گومىنداڭغا تاقابىل تۇرۇش توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈرۈشمۇ مۇمكىن. يەنە بىر تەرەپتىن ئەگەر جۇڭگو ياپونىيە - ئامېرىكا ئۇرۇشىنىڭ پارتلىشىنى كۈتسە، ئەنگلىيە، ئامېرىكىلار ئارمىيىگە موھتاج بولغان پەيتتە پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ ئۇرۇشقا قاتنىشىشى مۇمكىن. ئۇ كەمگە بارغاندا، سوۋېت ئىتتىپاقى ئەنگلىيە، ئامېرىكا بىلەن يەنە بىر قېتىم ئىتتىپاق تۈزۈشى ياكى موسكۋا كەم دېگەندىمۇ جۇڭگونىڭ ئۇلار بىلەن ھەربىي جەھەتتىن ھەمكارلىشىشىنى توسالماي قېلىشى مۇمكىن ئىدى. جۇڭگو يۈرگۈزىدىغان ئەڭ بەلەن سىياسەت ياپونىيىنى ئۆزىگە بىردىنبىر دۈشمەن قىلىپ، ئەنگلىيە - ئامېرىكا گۇرۇھى بىلەن گېرمانىيە - ئىتالىيە گۇرۇھىغا نىسبەتەن داۋاملىق بىتەرەپ سىياسەت يۈرگۈزۈپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆز مەيدانىنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشىنى كۈتۈشتىن ئىبارەت. شۇنداق قىلغاندا، جۇڭگونىڭ ئامېرىكا، گېرمانىيە، سوۋېت ئىتتىپاقى قاتارلىق دۆلەتلەر بىلەن سۆزلىشىشىگە ئىمكانىيەت بولۇشى مۇمكىن. جىياڭ جىپىشى ئەڭ ئاخىرىدا، بۇنداق خوجايىنلىق سىياسىتى ئەينى ۋاقىتتىكى بىردىنبىر يۈرگۈزگىلى بولىدىغان سىياسەت، دېگەن.

بۇنداق ئەركىن تاللاش ھوقۇقىنى ساقلاش، دۇنيا ۋەزىيىتىنى ئېھتىياتچانلىق بىلەن كۆزىتىش سىياسىتى، ئەگەر ئۇنىڭغا توكيو ۋەزىيىتىنى چېكىپ بېقىشنى قوشساق، تېخىمۇ قىممەتكە ئىگە بولىدۇ. ئەلۋەتتە، توكيو بىلەن بولغان سۆھبەت پەقەت مەخپىي ئېلىپ بېرىلىشىلا كېرەك ئىدى، بۇ ئەخلاقىي جەھەتتىن بۇنداق قىلىشقا يول قويۇلمايدۇ دېگەنلىك ئىدى. ئەگەر مۇۋاپىق شەكىل قوللىنىلسا، ياپونىيە بىلەن ئېلىپ بېرىلىدىغان سۆھبەتنىڭ موسكۋاغا بېسىم ئىشلىتىپ، موسكۋاغا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيىنىڭ دوستلۇقى جۇڭگو، ياپونىيە،

ئامېرىكىدىن ئىبارەت ئۈچ دۆلەتنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى بىرلەشمە گۇرۇھىنى شەكىللەندۈرۈشكە ئەكىپلىشى مۇمكىن دەپ ئاگاھلاندۇرۇشقا ياردىمى تېگەتتى. بۇ ھەقتە جياڭ جىپىشى ستالىننى ئاللىبۇرۇن ئاگاھلاندۇرغانىدى. ئەگەر جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئىمتىياز بىلەن تەمىنلەپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنى سوۋېت، جۇڭگو، ئامېرىكا بىرلىشىپ ياپونغا قارشى تۇرۇشنىڭ ئىستىقبالىنى كۆرۈش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىش، جياڭ جىپىشىنىڭ 1939—1940 - يىللاردىكى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىرلىشىپ، ياپونىيىگە قارشى تۇرۇش سىياسىتىنىڭ ئاكتىپ تەرىپى دېيىلىدىغان بولسا، ئۇ ھالدا، جۇڭگو بىلەن ياپونىيە ئىتتىپاق تۈزىدۈيىش ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىغا تەھدىت سېلىش بولسا بۇ سىياسەتنىڭ پاسسىپ تەدبىرى ئىدى. بۇ تەرەپ جياڭ جىپىشىنىڭ 12 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ستالىنغا يازغان خېتىدە: ئامېرىكا جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىنى ھەل قىلىشقا ئارىلاشقانلىقتىن، كەڭ كۆلەمدىكى سوۋېتكە قارشى فرونت شەكىللىنىشى مۇمكىن دەپ ئوتتۇرىغا قويۇلغانىدى. ئۇچىغا چىققان «سول» گېزىت - ژۇرناللار «بىراق شەرق مېونخىن سۇيىقەستى» دەپ ئاتاشقا ئامراق بولغان بۇ ھەرىكەت بۇنداق تەھدىتنى تېخىمۇ ئەمەلىي تۈسكە ئىگە قىلىۋەتتى.

1939—1940 - يىللاردا كىشىلەر ھەمىشە «بىراق شەرق مېونخىن سۇيىقەستى» دېگەن بۇ ئاتالغۇنى ئىشلىتەتتى. شۇڭا، بۇ ئاتالغۇنىڭ نېمە مەنە بېرىدىغانلىقىنى مۇلاھىزە قىلىش بىزگە تولىمۇ پايدىلىق. ئاتالمىش مېونخىن ھەل قىلىش چارىسى ئۆزىنى تاجاۋۇزچىلار بىلەن توقۇنۇشۇپ قېلىشتىن قاچۇرىدىغان ئۈچىنچى بىر دۆلەتنىڭ رىياسەتچىلىكىدە، ئاجىز دۆلەتنىڭ تاجاۋۇزچىلىقنى ئادەتكە ئايلاندۇرۇۋالغان كۈچلۈك دۆلەتكە زېمىن كېسىپ بېرىش ياكى ئىمتىياز بېرىشى ئارقىلىق زور كۆلەمدىكى ھەربىي توقۇنۇشتىن ساقلىنىش ياكى ئۇنى ئاباغلاشتۇرۇشتىن

ئىبارەت. بۇ نۇقتا تولىمۇ ئېنىق. ئەمما، مېونخىن ھەل قىلىش چارىسى باشقا بىر مۇھىم ئەھمىيەتكىمۇ يەنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 1938 - يىلىدىكى مېونخىن يىغىنىغا بولغان كۆز قارىشىغا ئېگىزلىنگەن ئەھمىيەتكىمۇ ئىگە. بۇنداق كۆز قاراشقا ئاساسلانغاندا، مېونخىنچە ھەل قىلىش چارىسى غەرب ئىمپېرىيىسىنىڭ ئۇرۇنۇشىغا، يەنى گېرمانىيە ياكى ياپونىيەنى ئۆزىنىڭ يېنىدىن داچىتىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا باشلاپ قويۇش ئۇرۇنۇشىغا ۋەكىللىك قىلاتتى. قىسقىسى، ئۇ غەرب دۆلەتلىرىدىكى بىر خىل ئۇرۇنۇش بولۇپ، سوۋېت - گېرمانىيە ئۇرۇشى ياكى سوۋېت - ياپونىيە ئۇرۇشىنىڭ پارىلىشىنى تېزلىتىپ، جاھانگىرلىك ئىچىدىكى ئۇرۇشتىن ساقلىنىشنى مەقسەت قىلاتتى. ئىككىنچى تۈرلۈك قىلىپ ئېيتقاندا، يىراق شەرق مېونخىن سۈيىقەستى جۇڭگو - ياپونىيە سۆھبىتىنىڭ شەرقىي ياپونىيەنىڭ شەرقىي جەنۇبى ئاسىيادا ئەنگلىيە، ئامېرىكا بىلەن ئۇرۇش قىلىشىدىن ئەمەس بەلكى ئاۋۋال سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىشىدىن دېرەك بېرەتتى. جياڭ جېيىشى «يىراق شەرق مېونخىن سۈيىقەستى» نىڭ تەھدىتى ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سىياسىتىگە تەسىر كۆرسەتكەنىدى. باشقىچە ئېيتقاندا، جياڭ جېيىشنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو، ياپونىيە بىلەن ئىمزالىغان ئەھدىنامىسى قۇربان قىلماقچى بولغانلىقىغا تاقابىل تۇرۇش سىياسىتى سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيە بىلەن ئىمزالىغان ئەھدىنامىسى قۇربان قىلماقچى بولۇش بىلەن تەھدىت سېلىشتىن ئىبارەت ئىدى. جۇڭگو - ياپونىيە توقۇنۇشىنى مۇشۇنداق يول بىلەن ھەل قىلىش بۇ كېلىشىمنىڭ مۇھىم بىر قىسمى بولۇپ، بۇنىڭغا ياپونىيەنىڭ ھەربىي كۈچىنى سېپىرىيىگە ھۇجۇم قىلالايدىغان ئورۇنغا قويۇش شەرتى بىلەن ئامېرىكىنىڭمۇ ئارىلىشىشى مۇمكىن ئىدى. بۇنداق ئورۇنلاشتۇرۇشنىڭ بىر ئالدىنقى شەرتى ياپونىيەنىڭ جەنۇبقا

يۈرۈش قىلىشتىن ۋاز كېچىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاقابىل تۇرۇشنى نىشان قىلغان ھەربىي ھەمكارلىققا كاپالەتلىك قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى. ئەينى ۋاقىتتا تارقالغان سۆز بىلەن ئېيتقاندا، بۇنداق ئۇسۇل «يىراق شەرق مىئونخىن سۈيىقەستى» دەپ ئاتىلاتتى.

بۇنداق تەھدىتنى سالماققا ئىگە قىلىش ئۈچۈن جياڭ جېيشى ياپونىيە بىلەن يەنە بىر قېتىم تىنچلىق سۆھبىتى ئۆتكۈزدى. بۇ 1939—1940 - يىللاردىكى تىنچلىق سۆھبىتىنىڭ نىشانى سوۋېت ئىتتىپاقىغا بولغان تەسىرنى كۆپەيتىش دېگەنلىك ئەمەس ئىدى، ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس ئىدى. جياڭ جېيشىنىڭ يەنە: توكيو - بېرلىن ئوق مەركىزى گۈرۈھىنىڭ بەربات بولۇش ئېھتىماللىقى ۋە ياپونىيەنىڭ جۇڭگونى قورال كۈچى بىلەن بويسۇندۇرۇش ئۈمىدى روشەن ھالدا بەربات بولغاندىن كېيىن، توكيو ياۋروپادىكى ۋەزىيەتتىن تېخىمۇ ياخشى پايدىلىنىپ، جۇڭگودىكى مۈشكۈل شارائىتتىن قۇتۇلۇشنى ئۈمىد قىلىپ تۇرغان چاغدا، توكيونى جياڭ جېيشى ئوتتۇرىغا قويغان تىنچلىق شەرتلىرىنى تەن ئېلىشقا زادى قايىل قىلغىلى بولۇش - بولماسلىقىنى بىلگۈسى كېلەتتى. جياڭ جېيشىنىڭ ئوخشاشلا جۇڭگو - ياپونىيە تىنچلىق سۆھبىتىنىڭ ئامبىرىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمىگە پەيدا قىلىشى مۇمكىن بولغان ئۈنۈملۈك تەسىرىنىمۇ بىلگۈسى كېلەتتى. لېكىن، مۇشۇ نۇقتىدىن ئېيتقاندا، بىز ئۈچۈن ئەھمىيەتلىكى شۇكى، جياڭ جېيشى يەنىلا: «يىراق شەرق مىئونخىن سۈيىقەستى» نىڭ پەيدا بولۇش ئېھتىماللىقى سوۋېت ئىتتىپاقىنى جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەمنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشتىن توسۇپ قالالايدۇ دەپ ئۈمىد قىلاتتى.

1939 - يىل 9 - ئاينىڭ 28 - كۈنى، دىپلوماتىيە مىنىستىرى ۋاڭ چۇڭخۇي بىر ئامېرىكا مۇخبىرىنى قوبۇل قىلغاندا، چۇڭچىڭ يېڭى ستىراتېگىيىسىنىڭ بىرىنچى قەدىمىنى

تاشلىدى. ۋاڭ چۇڭخۇي مۇنداق دېگەندى: جۇڭگو ئالىبۇرۇنلا ياپونىيە بىلەن تىنچلىق سۆھبىتى قىلىشقا تەييارلىق كۆرۈپ قويغان، پەقەت قويۇلغان شەرتلەر جۇڭگونىڭ يۈزىنى تۆكۈمەيدىغانلا بولسا، جۇڭگو بۇ شەرتلەرنى قوبۇل قىلىشى خالايدۇ. ۋاڭ چۇڭخۇي يەنە مۇنداق دېگەندى: جۇڭگو بولۇپمۇ ئامېرىكىغا ئوخشاش بۇنداق تىنچلىقپەرۋەر دۆلەتنىڭ جۇڭگو - ياپونىيە توقۇنۇشىنى ھەل قىلىدىغان سالاجى بولۇشىنى خالايدۇ. 10 - ئاينىڭ 16 - كۈنى، مەمۇرىي پالاتانىڭ باشلىقى كۇڭ شياڭشى بۇ تەشەببۇسقا تەپسىلىي ئىزاھات بەردى، كۇڭ شياڭشى يەنە بىر ئامېرىكا مۇخبىرىغا: تىنچلىق سۆھبىتى مەسلىسىدىكى ئاچقۇچ جۇڭگونىڭ تىنچلىق سۆھبىتىنى خالاش - خالىماسلىقىدا ئەمەس، بەلكى ياپونىيەنىڭ جۇڭگوغا تاجاۋۇز قىلىش سىياسىتىدىن ۋاز كېچىش - ۋاز كەچمەسلىكىدە، ئەگەر ياپونىيە جۇڭگونى بويسۇندۇرۇش خام خىيالىدىن ۋاز كەچسە تىنچلىق يېڭىباشتىن ئەمەلگە ئاشىدۇ. دەپ ئېيتقاندى. كۇڭ شياڭشى يەنە جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىنى ئامېرىكا رىياسەتچىلىكىدىكى خەلقئارا يىغىن ئارقىلىق ھەل قىلىش توغرىسىدا تەكلىپمۇ بەرگەندى.

چۇڭچىڭ ئۆزىنىڭ تىنچلىق سۆھبىتىگە گېرمانىيەنىمۇ ئارىلاشتۇرۇشنى ئويلايتتى، ئەگەر ۋاشىنگتون قوبۇل قىلىشقا بولىدىغان ماددىلارنى تۈزەلمىسە ئېھتىمال بۇنداق ماددىلارنى بېرلىننىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى مۇمكىن ئىدى. 1939 - يىلى 10 - ئاينىڭ بېشىدا، جۇڭگونىڭ بېرلىندا تۇرۇشلۇق مەسلىھەتچىسى گېرمانىيە دىپلوماتىيە مىنىستىرلىكىگە جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىنى گېرمانىيە سالاجى بولۇپ ھەل قىلىش توغرىسىدىكى بىر لايىھىنى قويدى. جياڭ جېيشى تەدبىر قوللىنىپ، ئامېرىكا بىلەن ناتسىستلار گېرمانىيەسىنى جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىدا ۋاستىچىلىك قىلىشقا مەجبۇر قىلىش بىلەن بىر ۋاقىتتا ئۇ

تىنچلىق سۆھبىتىنىڭ ماددىلىرىنى تۈزۈشكە باشلىغانىدى. 1939 - يىلى 11 - ئاينىڭ 18 - كۈنى جياڭ جېيشى ئۆزىنىڭ مۇھىم بىر نۇتقىدا، 1 - ئايدا ئۆتكۈزۈلگەن 5 - ئومۇمىي يىغىنىدا بەرگەن مەخپىي دوكلاتىدا ئاتاپ ئۆتكەن ماددىلارنى يېڭىباشتىن ئوتتۇرىغا قويدى، جياڭ جېيشى مۇنداق دەپ كۆرسەتكەنىدى: جۇڭگونىڭ ئۇرۇش قىلىش مەقسىتى 1937 - يىلى 7 - ئاينىڭ 7 - كۈنىدىكى ئۇرۇشتىن ئىلگىرىكى ۋەزىيەتنى يېڭىباشتىن ئەسلىگە كەلتۈرۈشتىن ئىبارەت. جياڭ جېيشى يەنە خەلقئارالىق يىغىن ئېچىپ ياۋروپا بىلەن يىراق شەرق مەسلىسىنى ھەل قىلىشنى تەكلىپ قىلدى.

دەسلەپكى قەدەمدىكى بۇ تەدبىرلەر قوللىنىلغاندىن كېيىن، خې ياۋزۇ موسكۋادا ستالىنغا جياڭ جېيشىنىڭ تەكلىپىنى يەتكۈزۈپ جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئومۇميۈزلۈك ھەربىي ئىتتىپاقىنى تۈزۈشنى تەلەپ قىلىش بىلەن بىر ۋاقىتتا، جياڭ جېيشى ياپونىيە بىلەن تىنچلىق سۆھبىتىنى باشلىۋەتتى. 1939 - يىلى 11 - ئايدا جياڭ جېيشى مەخپىي ساقچىنىڭ كاتتىبېشى دەي لىگە شياڭگاڭغا بىر نەپەر ئىشپىيون ئەۋەتىپ، ئۇ يەردىكى ياپونىيە ئىشپىيونى بىلەن ئالاقە ئورنىتىش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى. بىر قېتىملىق زۆرۈرى ئورۇنلاشتۇرۇشلاردىن كېيىن، تىنچلىق سۆھبىتى 1940 - يىلى 3 - ئاينىڭ 7 - كۈنى شياڭگاڭدا باشلىنىپ، 1940 - يىلى 10 - ئاينىڭ 8 - كۈنىگە كۆلگەندىلا ئاندىن ئاخىرلاشتى. 6 - ئاينىڭ بېشىدا ئىككى تەرەپ كېلىشىم ھاسىل قىلدى. قىسقىچە ئېيتقاندا، جياڭ جېيشىنىڭ 1940 - يىلىدىكى ياپونىيە بىلەن ئېلىپ بارغان تىنچلىق سۆھبىتىنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكى بىرنەچچە نۇقتىنى ئۆز ئىچىگە ئالدى: بىرىنچى، ياپونىيە ئىچكى موڭغولىيە بىلەن شىمالىي جۇڭگودا ئەسكەر تۇرغۇزىدۇ؛ ئىككىنچى، جۇڭگو ياپونىيە بىلەن كوممۇنىزمغا قارشى كېلىشىم ئىمزالايدۇ. بۇ كېلىشىمنىڭ

قارشى تۇرۇش نىشانى «تاشقى قىسىمدىكى كوممۇنىزم» يەنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇرۇش بولىدۇ؛ ئۈچىنچى، جۇڭگو مانجۇرىيىنىڭ قولىدىن كېتىشىگە ئۆزگىچە قاراشتا بولمايدۇ. ئاخىرىدا، ياپونىيە جۇڭگودا كەڭ كۆلەمدىكى سىياسىي، ئىقتىسادىي ئىمتىيازغا ئىگە بولىدۇ. بۇ شەرتلەرنىڭ ئەمەلگە ئېشىشى سوۋېت ئىتتىپاقىغا نىسبەتەن ئېغىر تەھدىت پەيدا قىلاتتى، بۇنىڭدىن باشقا ئامېرىكا ئوتتۇرىغا چىقىپ خەلقئارا يىغىن ئۇيۇشتۇرۇش توغرىسىدىكى مەسلىھەت جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇش توختىتىشى بىلەن ياپونىيە - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنىڭ ياخشىلىنىشىنى ئۆز ئارا مۇناسىۋەتلەشتۈرۈپ قوياتتى؛ ناۋادا راستتىنلا بۇنداق ئەھۋال يۈز بەرسە، ياپونىيىنىڭ شەرقىي ئاسىياغا يۈرۈش قىلىش ئېھتىمالى مەۋجۇت بولماي قالىدۇ. ئەينى چاغدىكى تىل بىلەن ئېيتقاندا، بۇ «يىراق شەرق مىيونخىن سۈيىقەستى» بولۇپ قالاتتى.

بۇ مەخپىي سۆھبەتلەر جياڭ جېپىننىڭ سوۋېتكە قارشى خاھىشىنى ئىپادىلەپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا نىسبەتەن تەھدىت شەكىللەندۈرەتتى. بۇنىڭدىكى بىر قىسىم سەۋەب موسكۋانىڭ جۇڭگوغا كۈنساپىن سوغۇق مۇئامىلە قىلىپ، ياپونىيىگە ئۈزلۈكسىز ياخشىچاق بولۇشىدا ئىدى. ئۇ چاغدا جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدە سوۋېت - فېنلاندىيىنىڭ قىش مەۋسۈمىدىكى ئۇرۇشى تۈپەيلىدىن بوھران پەيدا بولۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەمنى بىر مەزگىل توختاتقاندى. جياڭ جېپىنى ستالىننى سوۋېت - ياپونىيە ئىتتىپاقداشلىقى پەقەت يىراق شەرق مىيونخىنغا ئەكىلىپ، ئۆز پۈتسىغا ئۆزى پالتا چېپىشنىڭ روي بېرىدىغانلىقىغا ئىشەندۈرمەكچى بولغانىدى. مۇشۇ ئۇرۇنۇشلار ئارقىلىق جياڭ جېپىنى سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتىگە بۇزغۇنچىلىق قىلىش مەقسىتىگە يېتىشنى ئۈمىد قىلاتتى. ياپونىيىنى مۇرەسسەگە مەجبۇرلاۋاتقان زادى ئەنگلىيە

بىلەن ئامېرىكىنىڭ بېسىمىمۇ ياكى گېرمانىيە بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بېسىمىمۇ دېگەن مەسىلە جياڭ جېيشى ئۈچۈن ئېيتقاندا مۇھىم ئەمەس ئىدى. ئەمەلىيەتتە، جۇڭگو قاپقان قۇرۇپ، بۇ گۇرۇھلارنى ئۆزئارا زىتلاشتۇرۇپ، ئىككى تەرەپنىمۇ ياپونىيىنى ئاقىلانە بولۇشقا ھەيدەكچىلىك قىلىش يولىدا تىرىشچانلىق كۆرسىتىدىغان قىلماقچىدى ھەمدە بۇ گۇرۇھلارغا كىم مۇۋەپپەقىيەت قازانسا جۇڭگو شۇ تەرەپتە تۇرىدۇ دېگەندىن بېشارەت بەرمەكتە ئىدى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، جۇڭگو يەنە قايسى گۇرۇھنىڭ ئۆزىگە تېخىمۇ پايدىلىق ئىكەنلىكىنى ئىزچىل ھالدا كۆزەتمەكتە ئىدى.

1940 - يىلى 7 - ئاينىڭ 16 - كۈنى (فرانسىيە قولىدىن كەتكەندىن كېيىن) ياپونىيىنىڭ ئىككىنچى نۆۋەتلىك جىڭخۇي كابىنىتى قۇرۇلدى، بۇ جۇڭگو - ياپونىيە تىنچلىق سۆھبىتىنىڭ ئاساسىنى بۇزۇپ تاشلىدى. يېڭى جىڭخۇي ھۆكۈمىتى ئەنگلىيە، ئامېرىكا بىلەن بىرلىشىپ جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىنى ھەل قىلىشنىڭ ئۈنۈملۈك چارىسىنى ئوتتۇرىغا قويۇشنى رەت قىلدى، بۇنىڭ ئەكسىچە، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن شەرتنامە ئىمزالاپ ھەمدە ياۋروپانىڭ شەرقىي جەنۇبى ئاسىيادىكى مۇستەملىكىلىرىگە يۈرۈش قىلىشنى قارار قىلدى. جىڭخۇي كانىستى دۇڭخىياۋ يىڭجىنى قۇرۇقلۇق ئارمىيىسىنىڭ قوماندانلىقىغا تەيىنلىدى. دۇڭخىياۋ يىڭجى جياڭ جېيشى بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزۈشكە قەتئىي قارشى تۇرۇپ، جياڭ جېيشىنىڭ شەرتى جەنۇبىي ئاسىيادىكى ھەربىي قاتناش لىنىيىسىنى ئۈزۈپ تاشلاش ۋە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن شەرتنامە ئىمزالاش ئارقىلىق جۇڭگو مەسىلىسىنى ھەل قىلىشنى ئۈمىد قىلاتتى. شۇڭلاشقا، 7 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدىن كېيىنكى شياڭگاڭ تىنچلىق سۆھبىتىدە، ئىككىنچىلەپ ھېچقانداق ئىلگىرىلەش بولمىدى. 10 - ئاينىڭ 1 - كۈنى، دۇڭخىياۋ يىڭجى بۇ قېتىمقى تىنچلىق سۆھبىتىنى

ئايانلاشتۇرۇش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى.

جۇڭگونىڭ تىنچلىق سىياسىتى قىسمەن مۇۋەپپەقىيەت قازانغانىدى. گەرچە بۇ قېتىمقى تىنچلىق سۆھبىتى موسكۋا بىلەن توكيونىڭ دوستانە مۇناسىۋىتىگە بۇزغۇنچىلىق قىلىش مەقسىتىگە يېتەلمىگەن بولسىمۇ لېكىن ئۇنىڭ 1940 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا ستالىننى جۇڭگوغا بولغان ياردەمنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە مەجبۇر قىلغان ئامىل بولۇشى ئېھتىمالغا تولمۇ يېقىن ئىدى. ئامېرىكا تەرەپنىڭ قارشىچە، جياڭ جېيشى ياپونىيە بىلەن يارىشىش تەھدىتى ئارقىلىق خېلىلا زور مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشكەندى.

6. ستالىننىڭ جياڭ جېيشىنى قاتتىق

ئۈمىدسىزلەندۈرگەن مەۋقەسى

2 - نۆۋەتلىك جىڭجۇ كاپىتىنىڭ تەشكىللىنىشى، جياڭ جېيشىنىڭ سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتىگە بۇزغۇنچىلىق سېلىشتىكى ھەننۇا تىرىشچانلىقلىرىنىڭ مەغلۇپ بولۇشىنى بەلگىلەپلا قالماستىن، بەلكى ئامېرىكا بىلەن ياپونىيەنىڭ ئۇرۇشۇپ قېلىش ئېھتىماللىقىنىمۇ زور دەرىجىدە كۈچەيتىۋەتتى. ياپونىيەنىڭ پىلاندىكى شەرقىي جەنۇبى ئاسىياغا يۈرۈش قىلىشقا دىپلوماتىيە جەھەتتىن ئوبدان تەييارلىق قىلالىشىدىكى مۇھىم ئامىل شۇكى، ئۇ ئامېرىكىنىڭ ئارىلىشىشىنى توسۇش ئۈچۈن، گېرمانىيە بىلەن ئىتتىپاقداشلىق ئەھدىنامىسى تۈزگەندى. جىڭجۇنىڭ دىپلوماتىك سىياسىتى يەنە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن شەرتنامە تۈزۈشىنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالاتتى. 1940 - يىلى 9 - ئايدا گېرمانىيە، ئىتالىيە ۋە ياپونىيەلەرنىڭ ئوق مەركىزى دۆلەتلىرى ئىتتىپاقىنى قۇرۇش،

1940 - يىلى 4 - ئايدا سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك شەرتنامىسىنىڭ ئىمزالىنىشى ۋە ياپونىيەنىڭ شەرقىي جەنۇبى ئاسىياغا يۈرۈش قىلىشى ئۆز ئارا مۇناسىۋەتلىك ئىدى.

جىڭخۇنىڭ 7 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا 2 - نۆۋەتلىك كابىنەت تەشكىل قىلىشنىڭ ئەھمىيىتى جياڭ جىپىشىغا بەش بارماقتەك ئايان بولۇپلا قالماستىن، بەلكى ئۇ بۇنىڭ ئۈچۈن تولمۇ خۇشال ئىدى. ئۇ، 7 - ئاينىڭ 17 - كۈنىدىكى كۈندىلىك خاتىرىسىگە: جىڭخۇنىڭ يېڭىباشتىن ھوقۇق ئىگىلىشىگە ئەگىشىپ، ياپونىيە شەرقىي جەنۇبى ئاسىياغا كېڭىيىش قەدىمىنى تېزلىتىشى مۇمكىن، بۇ ئىلگىرىلەشلەر «جۇڭگوغا پايدىلىق» دەپ يازغانىدى. 1940 - يىلى 9 - ئاينىڭ 27 - كۈنى گېرمانىيە، ئىتالىيە، ياپونىيەلەر ئىمزالىغان ئوق مەركىزى دۆلەتلىرى ئىتتىپاقى قۇرۇش توغرىسىدىكى كېلىشىم جياڭ جىپىشىنى ئىنتايىن مەمنۇن قىلىۋەتكەنىدى. ئۇ ئىككىنچى كۈندىكى كۈندىلىك خاتىرىسىگە مۇنداق دەپ يازغانىدى:

گېرمانىيە، ئىتالىيە، ياپونىيە ئىتتىپاقى ئاخىرى ئەمەلگە ئاشتى. ياپونغا قارشى ئۇرۇش ۋە پۈتكۈل خەلقئارا ۋەزىيەت ئۈستىدىن سۆز ئاچقاندا، بۇ بىز باشتىن - ئاخىر كويىدا بولۇۋاتقان، ئەمما باشتىن - ئاخىر قولغا كەلتۈرەلمەيۋاتقان نەرسە. ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ ھەل قىلغۇچ غەلبىسى بۇنىڭغا تولۇق شەرت ھازىرلاپ بەردى.

جياڭ جىپىشى ئۈچ دۆلەتنىڭ ئوق مەركىزى كېلىشىمى ئىمزالىغانلىقىنى چىن دىلىدىن قارشى ئالدى، چۈنكى ئۇ بۇ كېلىشىمنىڭ ئامېرىكا بىلەن ياپونىيەنىڭ شەرقىي جەنۇبى ئاسىيادىكى توقۇنۇشىنى كۈچەيتىدىغانلىقىغا ئىشىنىتتى. لېكىن، ئۇ يەنە كېلىشىمنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى نىشان قىلىغانلىقىنى، كەم دېگەندە گېرمانىيە بىلەن ياپونىيە مۇناسىۋىتىنىڭ قانچىلىك

جىددىيلىشىشىدىن قەتئىينەزەر، بۇ كېلىشىمنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى ۋەھىمىگە كۆمۈۋېتىدىغانلىقىمۇ ئىشىنەتتى. كېلىشىم ئىمزالىنىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، جياڭ جېپشى گومىنداڭ مەركىزىي ئىجرائىيە كومىتېتىدا نۇتۇق سۆزلەپ، كېلىشىمنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا سالغان تەھدىتى ئۈستىدە توختالدى. جياڭ جېپشى: كېلىشىم دۇنيانى ئىككى چوڭ لاگېرغا بۆلۈۋېتىدۇ، دەدى. تاجاۋۇزچىلىققا قارشى لاگېر جۇڭگو، ئامېرىكا، ئەنگلىيە ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىدىن تەركىب تاپتى. ئىنتايىن روشەنكى، جياڭ جېپشى ئۈچ دۆلەت ئوق مەركىزى كېلىشىمى سوۋېت ئىتتىپاقىغا نىسبەتەن تەھدىت شەكىللەندۈرىدۇ دەپ قارايتتى. چۈنكى ئۇ شۇنىڭغا ئىشىنەتتىكى، كېلىشىم سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى ماددىلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇپ، 1936 - يىلىدىكى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا قارشى شەرتناممۇ مۇشۇنداق ئىدى. يۇقىرىقى سەۋەبلەرگە ئاساسلانغاندا، جياڭ جېپشى ئۇرۇشتىن ئىلگىرى جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقداشلىقىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ئاخىرقى قېتىم ئۇرۇنۇپ باققانىدى.

موسكۋادا، باش ئەلچى شاۋ لىزىمۇ ئۈچ دۆلەت ئوق مەركىزى كېلىشىمى تىخ ئۇچىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارىتىلغانلىقىنى جەزملەشتۈرگەنىدى، شۇڭا، ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقىغا جۇڭگو - سوۋېت ھەمكارلىشىش دائىرىسىنى كېڭەيتىشنى يەنە بىر قېتىم تەشەببۇس قىلىشنىڭ پۇرسىتى پىشىپ يېتىشتى، دەپ قارايتتى. شاۋ لىزى ئالاقىدار نەقتەن تەكلىپلەرنى تېلېگرامما ئارقىلىق جياڭ جېپشىغا مەلۇم قىلدى.

9 - ئاينىڭ 22 - كۈنى جياڭ جېپشى بۇ تەكلىپلەرگە قوشۇلدىغانلىقىنى بىلدۈردى ۋە ستالىنغا تېلېگرامما ئەۋەتتى. جياڭ جېپشى: ئۈچ دۆلەت ئوق مەركىزى كېلىشىمنىڭ ئىمزالىنىشى ياپون جاھانگىرلىكىنىڭ تېخىمۇ قاراملىق قىلىۋاتقانلىقىنىڭ بەلگىسى بولۇپ، بۇنىڭ جۇڭگو - سوۋېت

مۇناسىۋىتىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشتا ئەھمىيىتى زور، جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىردەك ئىتتىپاقلىشىشنى كەسكىن ئۈمىد قىلىدۇ دەپ كېسىپلا ئېيتتى. شۇڭا، جياڭ جېيشى ستالىننىڭ جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى شۇ چاغدىكى ۋەزىيەتكە قانداق ھەرىكەت قوللانسا بولىدىغانلىقىنى ئېيتىپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، گېرمانىيىنىڭ دىپلوماتىيە مىنىستىرى فون. رېبىنتروپمۇ جياڭ جېيشىغا بېسىم ئىشلىتىپ، جۇڭگونى يېڭى ئوق مەركىزى دۆلەتلەر گۇرۇھىغا كىرگۈزۈشكە ئۇرۇندى. ئۇنداق بولمىسا، جۇڭگو - ياپونىيە يارىشىشىدا سالاچى بولمايدىغانلىقىنى بىلدۈردى. بۇ جياڭ جېيشىنى موسكۋانىڭ جۇڭگونىڭ قايسى تەرىپىدە تۇرۇشنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى بىلىشكە تېخىمۇ تەقەززا قىلدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جاۋابى كۈتكەن يەردىن چىقماي قالدى. شاۋلىزى جياڭ جېيشىنىڭ غەربىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇئاۋىن دىپلوماتىيە مىنىستىرىغا يەتكۈزگەندە، سوۋېت ئىتتىپاقى جاۋاب بېرىپ: سوۋېت ئىتتىپاقى تەبىئىي ھالدا ياۋروپا ئۇرۇشى بىلەن شەرقىي جەنۇبى ئاسىيا ئۇرۇشىدا بىتەرەپلىكنى ساقلاشنى ئۈمىد قىلىدۇ، دېدى. جۇڭگونىڭ ئۈچ دۆلەت ئوق مەركىزى كېلىشىمگە ھەددىدىن زىيادە كۆڭۈل بۆلۈپ كېتىشىنىڭ زۆرۈرىيىتى يوق ئىدى، چۈنكى بۇ كېلىشىم چوقۇم ئامېرىكا بىلەن ياپونىيىنىڭ قارىمۇ قارشىلىقىنى كۈچەيتىپ، جۇڭگوغا پايدا يەتكۈزەتتى. 1940 - يىل 10 - ئاينىڭ 16 - كۈنى ستالىن جياڭ جېيشىنىڭ تېلېگراممىسىغا جاۋاب بەردى، سوۋېت ئىتتىپاقى رەھبەرلىرىنىڭ جاۋابى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 1940 - يىلى كۈزدىكى دۇنيا ۋەزىيىتىگە بولغان كۆز قاراشلىرىنى ئىپادىلەپ بەردى. ستالىننىڭ جاۋابى مەشھۇر بىر دىپلوماتىك ھەجۋىي ئەسەر بولۇپ، بۇ يەردە نەقىل قىلىشقا

ئەرزىدۇ:

مېنىڭ جاناپلىرىغا قانداقتۇر تەكلىپلەرنى قويۇشۇم ئىنتايىن قىيىن، چۈنكى ماڭا جۇڭگو بىلەن ياپونىيىنىڭ ۋەزىيىتى تېخى ئۇنچىۋالا ئايدىڭ ئەمەس. لېكىن، سىز مۇھاكىمە قىلغان مەسىلە ئۈستىدە بولسا (ئۈچ دۆلەت ئوق مەركىزى كېلىشىمى مەسىلىسى توغرىسىدا)، ئۆزۈمنىڭ كۆز قاراشلىرىمنى شەرھىلەپ بېرەلەيمەن. مېنىڭ قارىشىمچە، ئۈچ دۆلەت ئىتتىپاقىنىڭ شەكىللىنىشى جۇڭگونىڭ ۋەزىيىتىگە سەل - پەل خەۋپ يەتكۈزۈشى مۇمكىن، خۇددى ئۇنىڭ بەزى تەرەپلىرى سوۋېت ئىتتىپاقىغا خەۋپ يەتكۈزۈشى مۇمكىن بولغىنىغا ئوخشاش. . . لېكىن بۇ كېلىشىمنىڭ ئۆزى ئەسلىدە بىر زىددىيەتلىك كېلىشىم بولۇپ، بەزى خەلقئارالىق شەرتلەر ئاستىدا، ياپونىيىگە پايدىسىز بولۇشىمۇ مۇمكىن، يەنى كېلىشىمنىڭ ئەنگىلىيە بىلەن ئامېرىكىنىڭ ياپونىيىگە قاراتقان بىتەرەپ سىياسىتىگە بۇزغۇنچىلىق قىلىشى مۇمكىن ئىدى. بۇ جۇڭگوغا بىر مۇنچە پايدىلىق شەرتلەرنى يارىتىپ بەردى.

ئامېرىكىنىڭ ياپونىيىنىڭ يارامسىز مېتال ۋە باشقا تاۋارلىرىغا ئىمبارگو يۈرگۈزۈپ، يۈننەن - بېرما تاشيولىنى قايتا ئاچقانلىقى بۇ نۇقتىنى دەلىللەپ بېرەلەيدۇ. بۇنداق مۇرەككەپ ۋە زىددىيەتلىك ئەھۋال ئاستىدا، مېنىڭ شەخسەن ئۆزۈمنىڭ كۆز قارىشى: جۇڭگونىڭ ئاساسىي ۋەزىيىتى ئۆزىنىڭ دۆلەت مۇداپىئە ئارمىيىسىنى ساقلاپ قېلىش ۋە ئۇنى كۈچەيتىش، جۇڭگونىڭ دۆلەت مۇداپىئە ئارمىيىسى جۇڭگونىڭ تەقدىرىنى ئالدىنقىدا تۇتۇپ، خەلق ئىككىلىكى بىلەن مىللىي مۇستەقىللىكنى قوغداش ۋەزىيىتىنى زىممىسىگە ئالغان دېگەندىن ئىبارەت. ئەگەر جاناپلىرىنىڭ قوراللىق كۈچلىرى ئېگىلىمەي - سۇنمايدىغان، ئىنتايىن قۇدرەتلىك بولسا، جۇڭگو مۇنقەرز بولمايدۇ. ياپونىيە بىلەن تىنچلىق سۆھبىتى ئۆتكۈزۈش توغرىسىدا رەڭگارەڭ گەپلەر تارقىلىپ يۈرگەن بولسىمۇ، مەن قايسىسىنىڭ ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن ئىكەنلىكىنى بىلەلمىدىم.

لېكىن، قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، شۇنىڭغا قىلچە شۈبھىلەنمەيمەنكى، پەقەت جۇڭگو ئارمىيىسى ئېگىلىمى - سۇنمايدىغان، ئىنتايىن قۇدرەتلىك بولىدىغانلا بولسا جۇڭگو بارلىق قىيىنچىلىقلارنى يېڭەلەيدۇ.

ستالىننىڭ جاۋابىدا بىرنەچچە گەۋدىلىك ئالاھىدىلىك بار ئىدى. بىرىنچى، ئۇ جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىغا ئارىلىشىشنى رەت قىلىپ، جۇڭگو بىلەن ياپونىيە ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنىڭ قانداقلىقى ماڭا «ئايدىڭ ئەمەس»، جۇڭگونىڭ مۇستەقىللىكىنى قولغا كەلتۈرۈش جۇڭگونىڭ ۋەزىپىسى دېگەندى. ئىككىنچى، ئۇ ئۈچ دۆلەت ئوق مەركىزى كېلىشىمى سوۋېت - ياپونىيە ئۇرۇشىنىڭ دەرۋازىسىنى ئەمەس، بەلكى ئامېرىكا - ياپونىيە ئۇرۇشىنىڭ دەرۋازىسىنى ئېچىشقا ئەكەلدى دېگەندى. ئەمەلىيەتتە، ئەينى ۋاقىتتا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ توكيودا جانلىنىپ كەتكەن جاسۇسى زورگى بۇ جەھەتتىكى ئەھۋاللارنى ستالىنغا تەپسىلىي ئېيتقانىدى. ئۈچىنچى، ستالىن جۇڭگو بىلەن تېخىمۇ قويۇق ھەمكارلىشىشقا قىزىقمايتتى:

«[ستالىن] نىڭ قانداقتۇر تەكلىپ قويۇشى ئىنتايىن قىيىن ئىدى». ستالىن كاپىتالىزم دۇنياسى جاھانگىرلىكىنىڭ ئىچكى قىسمىدىكى يەنە بىر دۇنيا ئۇرۇشىغا تەييارلىق قىلىۋاتىدۇ، دەپ قاراپ، بارلىق چارە - تەدبىرلەرنى قوللىنىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنى بۇ ئۇرۇشقا كىرىپ قېلىشتىن ساقلاپ قېلىشنى ئۈمىد قىلاتتى. شۇڭا، ستالىننىڭ تېخىمۇ قىزىقىدىغىنى جۇڭگو بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈش ئەمەس، بەلكى ياپونىيە بىلەن بىتەرەپلىك شەرتنامە ئىمزالاش ئىدى.

ستالىن جياڭ جىيېشىغا، جاۋاب تېلېگرامما يوللاپ ئالتە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن، جياڭ جىيېشى ستالىنغا يەنە تېلېگرامما يوللاپ، سوۋېت ئىتتىپاقى داھىيىسىنىڭ «تەسەللىسى ۋە

رىغبەتلەندۈرۈشى» گە تەشەككۈر بىلدۈردى. جياڭ جېشى: مەيلى قانداق بولمىسۇن، ياپونىيە جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئورتاق دۈشمىنى، دېدى. ستالىننىڭ كەلگۈسى خەلقئارا ۋەزىيەتنىڭ تەرەققىياتى توغرىسىدىكى مۆلچەرى يەنى ئامېرىكا بىلەن ياپونىيە ئارىسىدا ئۇرۇش پارتلىشى مۇمكىن دېگەن مۆلچەرگە جاۋاب بېرىپ، جياڭ جېشى: جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئورتاق مەنپەئەتكە ئىگە، بىردەك سىياسەت يۈرگۈزۈش كېرەك، دېدى. جياڭ جېشى بۇ ھەقتە ستالىننىڭ «يوليورۇقى» غا ئېرىشىشنى جىددىي ئۈمىد قىلاتتى.

7. جياڭ جېشى ستالىننىڭ «ئاسىيلىقى» غا ئېتىراز بىلدۈردى

1940 - يىلى سوۋېت - ياپونىيە دوستلۇقى يۇقىرى دولقۇنغا كۆتۈرۈلدى. توكيو شەرقىي جەنۇبى ئاسىياغا يۈرۈش قىلىشقا تەييارلىق قىلىۋاتقان بولۇپ، مەيلى قانداق توقۇنۇش يۈز بەرمىسۇن ئۇرۇشقا ئارىلاشماستىن توغرىسىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كاپالىتىگە موھتاج ئىدى. ئەينى چاغدا، گېرمانىيە ياۋروپانىڭ زور بىر قېسىم رايونلىرىنى تىزگىنلىگەن بولۇپ، ئۇنىڭ موسكۋا بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى كۈنساپىن كەسكىنەلشەكتە ئىدى. 10 - ئايدا، گېرمانىيە ئارمىيىسى رۇمىنىيىنى ئىشغال قىلدى. بىر ئايدىن كېيىن، رۇمىنىيە، ۋېنگرىيە ۋە چېخوسلوۋاكىيە ئوق مەركىزى دۆلەتلىرى گۇرۇھىغا كىردى. 1941 - يىلى 3 - ئايدا بۇلغارىيە گېرمانىيە بىلەن ئىتتىپاق تۈزدى. 4 - ئايدا، گېرمانىيە ئارمىيىسى گېرېتسىيە بىلەن يۇگوسلاۋىيىنى ئىشغال قىلدى. گىتلىرنىڭ دىققەت - ئېتىبارىنىڭ بالقان يېرىمى ئارىلىدىكى ھەرقايسى

زاتلەرگە پۈتكۈلىشىگە ئەگىشىپ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن گېرمانىيە ئوتتۇرىسىدىكى جىددىي ۋەزىيەتمۇ كۈنسايىن يۇقىرى ئۆرلەنگەنلىكتىن، موسكۋا ياپونىيە بىلەن بىتەرەپلىك شەرتنامە ئىمزالاشقا بارغانسېرى ئالدىرىماقتا ئىدى. 1941 - يىلى ئەتىيازدا، خىلمۇ خىل ئۇچۇرلار موسكۋاغا گېرمانىيەنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاجاۋۇز قىلماقچى بولۇۋاتقانلىقىنى بىلدۈردى. سالىۇكى، ستالىن نىمىلا قىلغان بىلەن بۇ خەۋەرلەرگە ئىشەنمەيتتى، ئەكسىچە بۇ سوۋېت - گېرمانىيە مۇناسىۋىتىنى تېخىمۇ يامانلاشتۇرۇش ئۈچۈن ئەنگىلىيەنىڭ قىلىۋاتقان ئالدامچىلىقى دەپ قارايتتى، ئەلۋەتتە. ئۇ بەزى تەييارلىقلارنىمۇ كۆرۈپ قويغانىدى. ئەگەر سوۋېت - گېرمانىيە ئۇرۇشى پارتلسا، ياپونىيە بىلەن ئىمزالانغان بىتەرەپلىك شەرتنامە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىككى سەپتە ئۇرۇش قىلىش خەۋىپىنى ئازايتاتتى. گەرچە بىرمۇنچە مەسىلىلەر ئۈستىدە، ئالايلىق، ساخالىن ئارىلىدىن كان ئېچىش ھوقۇقى مەسىلىسى ۋە دېڭىز بويلىرىدا بېلىق تۇتۇش ھوقۇقى مەسىلىسىدە ئىككى دۆلەت يەنىلا ئىنتايىن كۈچەپ سودىلاشمىمۇ، لېكىن بۇ مەزگىلدىكى موسكۋا بىلەن توكيونىڭ ھەر ئىككىسىمۇ بۇنداق كېلىشىمنىڭ ئىمزالىنىشىغا ئىنتىزار ئىدى.

جياڭ جىيېشى موسكۋانىڭ ياپونىيە بىلەن بولغان يارىشىشىنى تېزلىتىشى ئامېرىكا - ياپونىيە ئۇرۇشىنى قوزغاشنى مەقسەت قىلىۋاتامدۇ - يوق دەپ ئەنسىرەيتتى. مەسىلەن، ئۈچ دۆلەت ئوق مەركىزى ئىتتىپاقى تۈزۈلۈپ ئۇزۇن ئۆتمەي، جياڭ جىيېشى كۈندىلىك خاتىرىسىدە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئوق مەركىزى دۆلەتلىرى گۇرۇھىنىڭ مۇناسىۋىتى ئۈستىدە مۇھاكىمە يۈرگۈزدى. جياڭ جىيېشى مۇنداق دەپ يازغانىدى:

گەرچە روسىيە ئوق مەركىزى دۆلەتلىرى ئىتتىپاقىغا

تېخىچە كىرمىگەن بولسىمۇ، روسىيەدىكى ستالىن بۇ ئىتتىپاقنىڭ ئاساسلىق قۇرغۇچىسى. شۇڭا، ئەگەر ياپونىيە جەنۇبقا دەماللىققا يۈرۈش قىلمىسا، ستالىن شۇ زامات روسىيە-ياپونىيە ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشىملىق شەرتنامىسى ئارتىملىق ياپونىيىنى جەنۇبقا يۈرۈش قىلىشقا كۈشكۈشلەيدۇ. بۇ ھەقىقەتەن ستالىننىڭ غەيرىزى، چۈنكى بۇنداق ئەھۋالدا، ئۇ جاھانگىرلار ئارىسىدا يەر شارى بويىچە ئۇرۇش قوزغىۋېتىش سۈيىقەستىنى تامامەن ئەمەلگە ئاشۇرالايدۇ.

جياڭ جېيىشى موسكۋانىڭ ئامېرىكا بىلەن ياپونىيىسى ئۇرۇش قىلىشقا كۈشكۈشلەش جەھەتتىكى تىرىشچانلىقلىرىغا ئانچە قارشى تۇرۇپ كەتمەيتتى. جياڭ جېيىشى 1940 - يىل 10-ئاينىڭ 31 - كۈنى دىپلوماتىك ئىشلارنى مۇھاكىمە قىلغان كۈندىلىك خاتىرىسىدە: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇنداق ئۇرۇشنى قوزغاش يولىدىكى پائالىيىتى جۇڭگونى مەنپەئەتكە ئېرىشتۈرىدۇ، دەپ قارىدى. جياڭ جېيىشى مۇنداق دەپ يازىدۇ: ناۋادا سوۋېت ئىتتىپاقى توكيو بىلەن ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشىملىق شەرتنامىسىنى ئىمزالاشقا «يول قويسا»، ياپونىيە شۇ زامات ئۆزىنىڭ جەنۇبقا يۈرۈش قىلىش سىياسىتىنى ئىجرا قىلىدۇ. سوۋېت ئىتتىپاقى توكيونى قوللىغان يەردە، ئامېرىكىنىڭ ياپونىيىنىڭ جەنۇبقا قىلىدىغان تاجاۋۇزىنى توسۇش يولىدىكى تىرىشچانلىقلىرى ھېچنېمىگە ئەسقاتمايدۇ. جياڭ جېيىشى مۇنداق دەيدۇ: «ياپونىيىنى جەنۇبقا يۈرۈش قىلىپ ئامېرىكا بىلەن ئۇرۇشقا مەجبۇرلايدىغان ئامىللار ئاللىقاچان مەۋجۇت ئىدى. شۇڭا، ئامېرىكىنىڭ ياپون قاراقچىلىرىنى خاتىرجەم قىلىش يولىدىكى تىرىشچانلىقلىرى مۇتلەق ھېچنېمىگە ئېرىشەلمىدى. ئاساسلىق ئامىللار پۈتۈنلەي روسىيە ۋە ياپون قاراقچىلىرىغا ئالاقىدار ئىدى.» ئاخىرىدا، جياڭ جېيىشى خۇلاسە قىلىپ مۇنداق دېگەندى: سوۋېت ئىتتىپاقى سىياسىتىنىڭ ئاقسۈتى «جۇڭگو

ئۈچۈن تولمۇ زىيانلىق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. »
گەرچە جياڭ جىپىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئامېرىكا بىلەن
ياپونىيە توقۇنۇشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىشىغا قارشى تۇرمىغان
بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ بۇ ئۇرۇشتا بىتەرەپلىكىنى ساقلاپ قېلىش
غەزىبىدىن قاتتىق چۆچۈپ كەتتى. جياڭ جىپىشى نەسىھەت قىلىپ
ستالىننى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭگونىڭ داۋاملىق
ھەمكارلىشىشىنىڭ قىممىتى بارلىقىغا ئىشەندۈرمەكچى بولدى.
جياڭ جىپىشىنىڭ ئامالى سوۋېت ئىتتىپاقىغا چۇڭچىڭ سوۋېت
ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى مەنپەئىتىنى تەن ئېلىشىنى خالايدۇ
دەپ ئېيتىپ قويۇشتىن ئىبارەت ئىدى. پۇرسەت بولسىلا، جياڭ
جىپىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دوستلۇقى ۋە ئۈمىدىگە نىسبەتەن
ئۆزىنىڭ داۋاملىق سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىگە ئېرىشىشىنى
ئازۇرۇ قىلىدىغانلىقىنى تەكىتلەيتتى. مەسىلەن، ئۇ 1941 - يىلى
سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ چۇڭچىڭدە تۇرۇشلۇق باش ئەلچىخانىسىنى
زىيارەت قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسى
قۇرۇلغانلىقىنىڭ 23 يىللىقىنى تەبرىكلەش پائالىيىتىگە
قاتناشقانىدى. بۇ تىرىشچانلىقلار ئۈنۈم بەرمىدى. 1941 - يىلى
4 - ئاينىڭ 5 - كۈنى، بەش يىللىق سوۋېت - ياپونىيە
بىتەرەپلىك كېلىشىمى 1939 - يىلى 9 - ئايدىن باشلانغان
دوستلۇق پائالىيەتلەرنى يۇقىرى دولقۇنغا كۆتۈرۈۋەتتى. گەرچە
ئەيىبلەشلەرگە ئۇچرىغان بولسىمۇ، لېكىن بۇ كېلىشىم يەنىلا
سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيە ئارىسىدا چۈشىنىش ھاسىل
بولغانلىقىنى كۆرسىتىپ بەردى، بۇ چۈشىنىش تا 1945 - يىلى
4 - ئاينىڭ 5 - كۈنى موسكۋا بۇ كېلىشىمنى ئەمەلدىن
قالدۇرغانلىقىنى ئېلان قىلغانغا قەدەر داۋاملاشقانىدى. 1941 -
يىلى 4 - ئايدىكى سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك كېلىشىمى
جۇڭگو- سوۋېت مۇناسىۋىتىدە غايەت زور تەسىر پەيدا قىلدى.
بىتەرەپلىك كېلىشىم سۆھبىتى جەريانىدا، توكيو ئەسلىدە

جۇڭگوغا ئالاقىدار ھەر تۈرلۈك مەھسۇلاتلاردا موسكۋا بىلەن بىردەك كېلىشىم ھاسىل قىلىشنى ئۈمىد قىلاتتى. ياپونىيە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاشقى موڭغۇلىيە بىلەن شىنجاڭدىكى ئورنىنى تەن ئالاتتى، سوۋېت ئىتتىپاقىمۇ ياپونىيەنىڭ شىمالىي جۇڭگو بىلەن ئىچكى موڭغۇلدىكى ئورنىنى تەن ئېلىشى كېرەك ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆزىنىڭ تەسىرى بار رايونلار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭگو بەلگىلىشى، ياپونىيەنىڭ ئۆزىنىڭ تەسىرى بار رايونلار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنىمۇ شۇنداق قىلىشى كېرەك ئىدى. بۇنىڭدىن باشقا، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىغا بېرىۋاتقان ياردىمىنى توختىتىشى كېرەك ئىدى. ئەڭ ئاخىرى بىتەرەپلىك كېلىشىمى ئىمزالىنىدىغان چاغدا، بىتەرەپلىك كېلىشىمى «مانجۇرىيە دۆلىتى» ۋە «موڭغۇلىيە خەلق جۇمھۇرىيىتى» گە نىسبەتەن پەقەت «تەسىرى بار ئورۇنلار» دېگەن سۆزلەرلا ئىشلىتىلگەنىدى. موسكۋا بىلەن توكيونىڭ ھەرئىككىسىمۇ باشقا دۆلەتلەرنىڭ زېمىن پۈتۈنلۈكى بىلەن چېگرا پۈتۈنلىكىگە ھۆرمەت قىلىشقا كاپالەت بېرەتتى. كېلىشىمدا ئۇلارنىڭ شىمالىي جۇڭگو، ئىچكى موڭغۇل ۋە شىنجاڭدىكى ئورنى بەلگىلەنمىگەنىدى. ۋەھالەنكى، خۇددى ياپونىيە تاشقى ئىشلار ۋەزىرى سۇڭگاڭ ياڭيۇ گېرمانىيەنىڭ موسكۋادا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسىگە ئىزاھلىغىنىدەك، بۇ كېلىشىم جۇڭگوغا ئىنتايىن زور بېسىم بولىدۇ، ھەتتا بۇ كېلىشىم جۇڭگونى تەسلىم بولۇشقا مەجبۇر قىلىشى مۇمكىن.

1941 - يىلى 4 - ئايدىكى سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك كېلىشىمى جياڭ جىپىشنى چۆچۈتۈۋەتمىدى. 1941 - يىلى 3 - ئاينىڭ 21 - كۈنى سۇڭگاڭ موسكۋا بىلەن بېرلىنگە يولغا چىققاندا جياڭ جىپىشى توكيونىڭ بۇ يەردىكى مەقسىتىنى تامامەن مۆلچەرلەپ بولغانىدى. جياڭ جىپىشى ئۆزىنىڭ شۇ كۈنكى

كۈندىلىك خاتىرىسىگە: سۇڭگاڭنىڭ بۇ سەپىرىنىڭ مەقسىتى گېرمانىيە بىلەن ياپونىيە ئوتتۇرىسىدىكى ھەمكارلىقنى ئىلگىرى سۈرۈش ۋە سوۋېت - ياپونىيە ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى تۈزۈش دەپ يازغانىدى. جياڭ جېشىنىڭ گەپ - سۆزلىرىگە قارىغاندا، ئۇ كەسىمدە گېرمانىيەگە نىسبەتەن ئاكتىپ دىپلوماتىيە تەدبىرى يۈرگۈزۈش ئارقىلىق بۇ سۈيىقەستنىڭ ئەمەلگە ئېشىشىنى توسۇپ يالايتتى.

سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپ كېلىشىمى ئىمزالىنىپ ئىككىنچى كۈنى دىپلوماتىيە مىنىستىرى ۋاڭ چۇڭخۇي ئاشكارا نارازىلىق بىلدۈردى. ئالدى بىلەن، ئۇ موسكۋانىڭ ھەرىكىتىنى 1937 - يىلىدىكى ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسىنىڭ ماددىلىرىغا خىلاپ، دەپ ھېسابلىدى. بۇ ماددىلارغا ئاساسەن، شەرتنامىگە قاتناشقان ئىككى تەرەپ جۇڭگو ياكى سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاجاۋۇز قىلغان ئۈچىنچى دۆلەتنى ھەرقانداق ۋاقىتتا مەيلى بىۋاسىتە، مەيلى ۋاستىلىك بولسۇن، ھەرقانداق شەكىلدىكى ياردەم بىلەن تەمىنلىمەيدۇ. بۇنىڭدىن باشقا، 1937 - يىلىدىكى كېلىشىمدە يەنە مەيلى ھەرقانداق ھەرىكەت، ياكى ھەرقانداق كىلىشىم بولمىسۇن، تاجاۋۇز قىلىنغۇچىلارغا ئەمەس، بەلكى تاجاۋۇزچىلارغا پايدىلىقلا بولىدىكەن، ئىككى دۆلەت بۇنداق ھەرىكەتنى قوبۇل قىلىشقا ياكى بۇنداق كېلىشىمنى ئىمزالاشقا ھوقۇقلۇق ئەمەس دەپمۇ بەلگىلەنگەنىدى. ۋاڭ چۇڭخۇي يەنە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيە دۆلىتىگە ھۆرمەت قىلىش، ياپونىيىنىڭ موڭغۇلىيە خەلق جۇمھۇرىيىتىگە ھۆرمەت قىلىش دەيدىغان كۆز قاراشلىرىغا نارازىلىق بىلدۈردى. ۋاڭ چۇڭخۇي نارازىلىق قىلىپ: «شەرقىي شىمالدىكى تۆت ئۆلكە بىلەن تاشقى موڭغۇلىيە جۇڭگونىڭ ئايرىلماس بىر قىسمى ۋە مەڭگۈ جۇڭگوغا تەۋە بولغان جۇڭگونىڭ زېمىنى، بۇ قىل سىغمايدىغان ھەقىقەت»، ئۈچىنچى دۆلەت ئارىلاشقان ھەرقانداق

كېلىشىمىنى، ئۇ جۇڭگونىڭ زېمىن پۈتۈنلۈكىگە زىيانلىقلا بولىدىكەن، جۇڭگو تەن ئالمايدۇ، دېگەندى. ئاخىرىدا، ئۇ، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيىنىڭ باياناتى جۇڭگوغا نىسبەتەن ھېچقانداق چەكلەش كۈچىگە ئىگە ئەمەس دەپ جاكارلىدى. ۋاڭ چۇڭخۇينىڭ نارازىلىق بىلدۈرۈشتىكى ئاساسىي مەقسىتى جۇڭگونىڭ مانجۇرىيە دۆلىتى بىلەن تاشقى موڭغۇلغا بولغان ئىگىلىك ھوقۇقىنى تەكىتلەش ئىدى. ئەگەر جۇڭگو نارازىلىق بىلدۈرمىسە، جۇڭگونىڭ بۇ رايونلارنىڭ مۇستەقىللىكىنى جىم - جىملا تەن ئالغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى. مەلۇم مەندىن ئېيتقاندا، 1941 - يىلى 4 - ئايدا چۇڭچىڭنىڭ ئوتتۇرىغا قويغان نارازىلىقى، كېيىنكى چاغدا، جياڭ جېيىشنىڭ قاھىرىدە ئامېرىكىنىڭ تەسىرىدىن پايدىلىنىپ، سوۋېت - ياپونىيە كېلىشىمىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، مانجۇرىيىنى قايتۇرۇۋېلىشىغا ئاساس سېلىپ بەردى.

موسكۋانىڭ چۇڭچىڭنىڭ نارازىلىقىغا بەرگەن جاۋابى سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك كېلىشىمىنىڭ جۇڭگو ئۈچۈن ھېچقانداق چەكلەش كۈچىگە ئىگە ئەمەسلىكىنى؛ جۇڭگونىڭ مانجۇرىيىنى خالىغانچە قايتۇرۇۋېلىپ، ياپونغا قارشى ئۇرۇشنى ئاخىرغىچە ئېلىپ بارسا بولىدىغانلىقىنى ئىسپاتلاپ قويغانىدى. (موسكۋا جۇڭگوغا تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىدە بۇنداق ئەركىنلىكىنى بەرمىگەندى، ئەلۋەتتە). نېرسىنى ئېيتساق، بۇ كېلىشىم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا داۋاملىق ياردەم بېرىشىگە توسالغۇ بولۇپ قالمىغانىدى.

جياڭ جېيىشى يەنە سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك كېلىشىمى جۇڭگوغا ئالاقىدار مەخپىي ماددىلارنى ئۆز ئىچىگە ئېلىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەيتتى.

لېكىن، باش ئەلچى شاۋ لىزى مولوتوۋتىن بۇنداق مەخپىي ماددىلار مەۋجۇتمۇ - مەۋجۇت ئەمەسمۇ، دەپ تەپسىلىي

سورغاندا، مولوتوۋ قەتئىي تۈردە: كېلىشىمنىڭ بىردىنبىر مەقسىتى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيە ئوتتۇرىسىدىكى تىنچلىقنى ساقلاپ قېلىشتىن ئىبارەت، ئۇنىڭ جۇڭگو بىلەن ھېچقانداق ئالاقىسى يوق، دەپ جاۋاب بەردى. مولوتوۋ يەنە: سوۋېت جەريانىدا ئىككى تەرەپ جۇڭگوغا ئالاقىدار مەسلىھەتلىرىنى ھەقىقەتەنمۇ مۇھاكىمە قىلىدى، دېدى. 4 - ئاينىڭ 19 - كۈنى ۋانىۋىشكىن بىلەن جىياڭ جىيىشى بۇ كېلىشىمنى مۇھاكىمە قىلغاندېمۇ ئوخشاش نۇقتىئىنەزەرنى تەكىتلىدى. ئۇ جىياڭ جىيىشىغا كاپالەت بېرىپ، بۇ كېلىشىم جۇڭگو مەسلىھىتىگە ئالاقىدار بولغان ھەرقانداق ماددىنى ئۆز ئىچىگە ئالمايدۇ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بولغان سىياسىتىمۇ ئۆزگەرمەيدۇ، دېگەندى.

گەرچە بۇنداق مەخپىي ماددىلار قوشۇمچە قىلىنىمىغان بولسىمۇ، سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك كېلىشىمى يەنىلا جىياڭ جىيىشىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاراتقان دىپلوماتىيىسىنىڭ ئاخىرى مەغلۇپ بولغانلىقىغا سىمۋول بولۇپ تۇرماقتا ئىدى. بۇ چاغدا، كىشىلەر شۇنى ئېنىق كۆرگەندىكى، 1937 - يىلىدىن بۇيان باشتىن - ئاخىر جۇڭگو خەلقىنى ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈپ كېلىۋاتقان ئۈمىد يەنى سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا قاتنىشىشى مۇمكىن دېگەن ئۈمىد بەربات بولغانىدى. بۇنىڭدىن باشقا، بۇ كېلىشىم يەنە جۇڭگونىڭ ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىدىن تىنچ ئوكيان رايونىدا بىردەك ھەرىكەتلىنىشىنى تەلپ قىلىش ئۈمىدىنىمۇ ئۈزۈۋەتتى. ئەڭ مۇھىمى ئۇزۇندىن بۇيان، كىشىلەرنى ئىنتايىن يۈرەكتالدى قىلىۋەتكەن، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيە جۇڭگونى بۆلۈشۈۋالدى دېگەن گەندىشە راستقا چىققانىدى. خۇددى جۇڭگونىڭ ئۆپچۆرىسىدىكى زېمىننى بۆلۈشۈۋالماقچى بولغانغا ئوخشاش ئەھۋال شۇ قەدەر ئېغىر ئىدىكى، موسكۋا جۇڭگونىڭ

ياپونىيە ئىمپېراتورى ئىمپېراترىسىنىڭ ئۆزىنىڭ ياپونىيە ئىمپېراترىسىنىڭ ئىسمىنى ئۆزگەرتىشنى تەلپ قىلىشىغا قارشى تۇرغاندا، ئۇنىڭ ئىسمىنى ئۆزگەرتىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، جياڭ جېشى 1941 - يىلى 4 - ئايدىكى زور مەغلۇبىيەت توغرىسىدا ئىمكانقەدەر ئەڭ ياخشى ئىزاھلارنى بەردى. ئۇ مەغلۇپ بولغانلىقىنى تەن ئالدى، بەلكى ئۆزىنىڭ يېقىنقى دىپلوماتىيە سىياسىتىنى باركۆچى بىلەن شەرھىلىدى. نەتىجىدە، دىپلوماتىيىدىكى مەغلۇبىيەتنى ئەكسچە دىپلوماتىيىدىكى غەلبە دەۋالدى، ئەينى چاغدا، جياڭ جېشى بۇ كېلىشىم ئامېرىكا - ياپونىيە مۇناسىۋىتىدە بىر قاتار تەسىرلەرنى پەيدا قىلىدۇ دەپ بەكمۇ ئەكتەلەپ كەتكەندى. 4 - ئاينىڭ 24 - كۈنى، جياڭ جېشى ھۆكۈمەت ئەمەلدارلىرى بىلەن ئارمىيە سەركەردىلىرىگە بەرگەن دوكلاتتا كېلىشىم ۋە ئۇنىڭ پەيدا قىلىدىغان ئاقىۋەتلىرىنى مۇپەسسەل تەھلىل قىلغانىدى. ئۇ، جۇڭگونىڭ سوۋېت - ياپونىيە دوستلۇقىغا ئىزچىل بۇزغۇنچىلىق قىلىشقا ئۇرۇنغانلىقىدىن ئىبارەت پاكىتلارغا كۆز يۇمۇپ، پەقەتلا سوۋېت - ياپونىيە كېلىشىمى ئامېرىكا - ياپونىيە ئۇرۇشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ، شۇڭا بۇ جۇڭگوغا پايدىلىق بولىدۇ. دەدى، جياڭ جېشى: كېلىشىمنى پۈتۈنلەي سوۋېت ئىتتىپاقى تەشەببۇس قىلغان، ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيەگە قاراتقان سىياسىتىنىڭ غەلبىسىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپتۇ دەپ ھۆكۈم قىلدى. موسكۋا كېلىشىم ئارقىلىق ئىككى ئىشنى قىلىشنى، يەنى ئەڭ مۇھىمى ياپونىيە بىلەن گېرمانىيەنى بىر - بىرىدىن ئايرىۋېتىپ، شۇ ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شېبىرىيە توغرىسىدىكى ئەندىشىسىنى يوقىتىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەسكەرىي كۈچىنى غەربىي لىنىيىگە توپلاشنى ئۈمىد قىلاتتى. جياڭ جېشىنىڭ دېگەنلىرىگە ئاساسلانغاندا، موسكۋانىڭ ئىككىنچى مەقسىتى ئامېرىكا - ياپونىيە ئۇرۇشىنى قوزغاش.

كېلىشىم ياپونىيىنىڭ شىمالىدىكى چېگرىسىنىڭ بىخەتەرلىكىگە كاپالەتلىك قىلغانلىقتىن، ياپونىيە خاتىرجەم بولۇپ شەرقىي جەنۇبى ئاسىياغا دادىللىق بىلەن يۈرۈش قىلالايدۇ. بۇ ياپونىيىنى ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكا بىلەن توقۇنۇشقا سېلىپ قوياتتى، توقۇنۇش جەريانىدا ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكا ياپونىيىنىڭ دېڭىز ئارمىيىسىنى «تارمار» قىلىپ، ياپونىيىدىن ئىبارەت بۇ ئارال دۆلىتىنى «قىلچە ئۈمىدسىز» ئورۇنغا چۈشۈرۈپ قوياتتى.

جياڭ جېيشى يەنە: كېلىشىم جۇڭگوغا نىسبەتەن كۆپ خىل ئەھمىيەتكە ئىگە. ئۇ ياپونىيىنى مانجۇرىيىدىن ئالتە دىۋىزىيىنى ئەكىتىپ، جۇڭگو ياكى شەرقىي جەنۇبى ئاسىياغا ئورۇنلاشتۇرۇشقا مەجبۇر قىلىدۇ، لېكىن، جۇڭگوغا ئەۋەتىش ئېھتىماللىقى ئىنتايىن ئاز، چۈنكى جۇڭگودا يېڭىباشتىن ھۇجۇم تەشكىللەش ئۈچۈن نۇرغۇن ۋاقىت ۋە مالىيە كۈچى كېتىدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۈنۈمىمۇ ئىنتايىن چەكلىك بولىدۇ. دېگەندى، جياڭ جېيشى مۇنداق دېگەندى: ياپونىيە بىرنەچچە قېتىم چۇڭچىڭگە ھۇجۇم قىلماقچى بولغان بولسىمۇ، لېكىن ۋۇخەنگە ھۇجۇم قىلىدىغان قىسىملارنى ئىشلىتىش كېرەكلىكى سەۋەبلىك بۇ ھۇجۇم ئاخىرىدا سۇغا چىلاشقاندى، گەرچە چۇڭچىڭ ئۇ چاغدا يەنىلا «مۇستەھكەم قورغان» بولۇپ تۇرغان بولسىمۇ. بۇنىڭدىن باشقا، ئەگەر ياپونىيە پۈتۈن ئەسكىرىي كۈچىنى سىچۇەنگە قىلىدىغان ھۇجۇمغا ئىشلەتسە، باشقا دۆلەتلەر (يەنى ئامېرىكا بىلەن ئەنگلىيە) پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ياپونىيىنىڭ كەينىدىن ھۇجۇم قىلاتتى. شۇڭا، شەرقىي جەنۇبى ئاسىيادا بىرنەچچە دىۋىزىيە ئەسكەر كۆپەيتىش ياپونىيە ئۈچۈن ئېيتقاندا، تېخىمۇ زور ئەھمىيەتكە ئىگە ئىدى. شۇڭلاشقا، ئامېرىكىنىڭ يىراق شەرق رايونىدىكى مۇداپىئە ئورنى جۇڭگو ئۈچۈن «ئەڭ ئاچقۇچلۇق ئامىل» دىن ئىبارەت ئىدى. جياڭ جېيشى يەنە: ئامېرىكا بىلەن ئەنگلىيە نۆۋەتتە ئۇرۇش تەييارلىقىنى

جىددىيلەشتۈرۈۋاتىدۇ، تىنچ ئوكياننىڭ ئاسمىنى ئۇرۇش بۆلۈتلىرى قاپلاپ كەتتى. بۇ ياپونىيە ئۈچۈن ئېيتقاندا «ئەڭ زور تەھدىت» بولۇپ، ئەكسىچە جۇڭگونىڭ مەۋقەسىنى زور دەرىجىدە مۇستەھكەملىدى. جياڭ جېيىشى ئۆزىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ئەمەلدارلىرىغا: 1941 - يىلى 4 - ئايدىكى كېلىشىمدە ھەممىدىن تاقەت قىلىشقا بولمايدىغان مەزمۇن سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيەنىڭ تاشقى موڭغۇلىيە بىلەن مانجۇرىيەنى ئورتاق تەن ئېلىشى توغرىسىدىكى ماددىلاردىن ئىبارەت، لېكىن بۇ پەقەت «ۋاقىتلىق مەسىلە»، ناۋادا جۇڭگو غەلبە قازانسا، قولىدىن كەتكەن جايلارنى قايتۇرۇۋالىدۇ دېگەندى.

8. جياڭ جېيىشىنىڭ پەسكويغا چۈشۈشى

1939 - يىلى 9 - ئايدىن 1941 - يىلى 6 - ئايغىچە، جياڭ جېيىشىنىڭ دىپلوماتىيە پائالىيەتنىڭ پەسكويغا چۈشكەن مەزگىلى ئىدى. ئۇ چاغلاردا، ئۇ ھەمىشە سوۋېت ئىتتىپاقىغا جۇڭگونى قوللاش توغرىسىدا ھەيدەكچىلىك قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قارشى تۇرۇشىنى تۈگىتىش ھەمدە جۇڭگونىڭ ئابروينى تىكلەشكە كۈچەپ ئۇرۇنۇشىنى خىيال قىلاتتى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمىمۇ كۈنسىمىن ئازايماقتا ئىدى. 1941 - يىلى ئەتىيازغا كەلگەندە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىدىن ھېچقانداق ئالامەت كۆرۈنمەيلا قالماستىن، بەلكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمى يوقلا بىر نەرسىگە ئايلىنىپ قالدى. ھەتتا موسكۋا جۇڭخۇا مىنگونىڭ قولىدىن كەتكەن ئۆز يەرلىرىنى قايتۇرۇۋېلىشىمۇ ئېنىقتىن ئېنىق قارشى تۇردى. موسكۋانىڭ جۇڭخۇانىڭ 1941 - يىلى 4

... ئالدى بىتەرەپنىڭ كېلىشىم توغرىسىدا ئوتتۇرىغا قويغان ئارزۇسىدا يۈرگەن جاۋابى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ ساجۇرىيىنى ئايدۇرۇۋېلىشىنى قوللايدۇ دەپ ئۈمىد كۈتۈشكە بولمايدىغانلىقىنى كىشىلەرگە ئېنىق كۆرسىتىپ قويدى. بۇنىڭدىن تاشقىرى، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيىنىڭ موڭغۇلىيە خەلق جۇمھۇرىيىتى بىلەن مانجۇرىيىنىڭ زېمىن پۈتۈنلۈكى ۋە چېگرىلىرىنىڭ ھازىرقى ھالىتىنى ھۆرمەت قىلىش توغرىسىدا ئۆزئارا بىر - بىرىگە كاپالەت بېرىشلىرى ئىككى دۆلەتنىڭ جۇڭگونىڭ ھازىرقى ھالىتىنى ئۆزگەرتەكچى بولۇشىغا بىردەك قارشى. تۇرىدىغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى.

جياڭ جېيىشنىڭ كۆز قارىشىغا ئاساسلانغاندا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 1940 - يىلىدىكى سىياسىتىنىڭ ئۆزگىرىشى شەك - شۈبھىسىزكى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىنى قوللاشتىن ياپونىيە بىلەن ھەمكارلىشىپ جۇڭگونى ئاجىزلىتىش ۋە بۆلۈشۈۋېلىشقا كۆچكەنلىكى ئىدى. جياڭ جېيىشى بۇنىڭغا جان - جەھلى بىلەن بۇرغۇنچىلىق قىلىشقا ئۇرۇنغان بولسىمۇ لېكىن ھېچقانداق نەتىجىگە ئېرىشەلمىدى. بۇنداق پايدىسىز ھالەت جۇڭگونىڭ دۆلەت كۈچىنىڭ تولىمۇ ئاجىزلىقىدىن كېلىپ چىققان بولۇپ، گەرچە جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيىنىڭ قارىمۇ قارشىلىقىنى تەلەپ قىلىشى مۇمكىن بولسىمۇ، لېكىن جۇڭگونىڭ موسكۋانىڭ سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك كېلىشىمىدىن ئالدىنغان پايدىسىنى تۆلەپ بېرىشكە قۇربى يەتمەيتتى. ئۇرۇشنىڭ ئوتتۇرا مەزگىللىرىدىكى بۇ يىللاردا، جۇڭگونىڭ چەت ئەللەردىكى كاپىتال مىقدارى ئىنتايىن ئاز ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى ئىزچىل ھالدا ئوق مەركىزى دۆلەتلىرىگە يېقىنلىشىۋاتقان، ئامېرىكىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمى تېخىچە ئىشەنچسىز ئەھۋالدا تۇرۇۋاتقانىدى. 1940 - يىلى، ئامېرىكىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمى جىددىي

كۆپەيگەن بولسىمۇ، لېكىن ۋاشىنگتون ئۈچ دۆلەت ئوق مەركىزى كېلىشىمى 1940 - يىلى 9 - ئايدا ئىمزالانغاندىلا ئاندىن جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇزاققا سوزۇلغان ئۇرۇشىنىڭ ئامېرىكىنىڭ بىخەتەرلىكى ئۈچۈن ئىنتايىن مۇھىملىقىنى جەزملەشتۈرگەنىدى. بۇنىڭدىن ئىلگىرى ئامېرىكا ئىزچىل تۈردە ياپونىيە بىلەن مۇرەسسە قىلىش ئىمكانىيىتىنى ئىزدەپ كەلگەن بولۇپ، بۇنداق مۇرەسسەنىڭ جۇڭگونى قۇربان قىلىش بەدىلىگە ياپونىيە بىلەن گېرمانىيىنى بىر - بىرىدىن ئايرىۋېتىشى مۇمكىن ئىدى. بۇ 1939 - يىلى 9 - ئايدىن 1940 - يىلى 12 - ئايغىچە بولغان يىللاردا جۇڭگونىڭ بىر مۇ ئىشەنچلىك ۋە قۇدرەتلىك خەلقئارا ھەمراھى يوق بولۇپ، ئۇ پەقەت ئۆزىگە تايىنىپ ياپونىيىنىڭ تاجاۋۇزى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ پوپوزىسىغا تاقابىل تۇرۇشى كېرەك دېگەنلىك ئىدى. ئىلگىرىكى چاغلاردا، جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقداشلىقى جياڭ جېيشىنى مۇھىم قوللاش بىلەن تەمىنلىگەنىدى. جۇڭگو - ئامېرىكا ئىتتىپاقى بىلەن سوۋېت - ئامېرىكا ئىتتىپاقىنىڭ ھەمكارلىق رولىمۇ جۇڭگونى موسكۋا بىلەن ئۈنۈملۈك مۇۋازىنەتنى ساقلاپ تۇرۇش ئىقتىدارىغا ئىگە قىلغانىدى. لېكىن، بۇ بىر يىل ئۆپچۆرسىدىكى مەزگىل ئىچىدە جۇڭگو يەككە - يېگانە، ھېلىم دىۋانە بولۇش ھالىتىگە چۈشۈپ قالغانىدى.

ئۇرۇشنىڭ ئوتتۇرا مەزگىلىدىكى بىرقانچە يىل ئىچىدە، موسكۋا ياپونىيە بىلەن باشقا بىر مۇنچە چەھەتلەردە ھەمكارلىشىپ جۇڭگوغا قارشى تۇردى. تۆۋەنكى بايتا بىز سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە قاراتقان سىياسىتى بولۇپمۇ شىنجاڭغا قاراتقان سىياسىتى بىلەن جياڭ جېيشىنىڭ جۇڭگونى بىرلىككە كەلتۈرۈشكە ئۇرۇنۇش نىشانىنىڭ بىر دەك ئەمەسلىكىنى كۆرەلەيمىز. 1939 - يىلىنىڭ ئاخىرى ۋە 1940 - يىللاردا سوۋېت ئىتتىپاقى خەلقئارا ئىتتىپاققا قاراتقان

سىياسىتىمنى يېڭىباشتىن تەرتىپكە سالدى، بۇ موسكۋانى ماۋ زېدۇڭنىڭ ئىنقىلاب مەسلىكىگە كەڭرەك پوزىتسىيە قوللىنىشقا مەجبۇر قىلدى. موسكۋا شىنجاڭنى جۇڭگونىڭ زېمىنىدىن ئايرىپ چىقىپكەتمەكچى بولغانىدى. جياڭ جېشى موسكۋانىڭ بۇ سىياسىتىنى بار كۈچى بىلەن ئۆزگەرتەكچى بولغان بولسىمۇ، لېكىن بۇنىڭ قىلچە نەتىجىسى بولمىدى. پەقەت جۇڭگو - ئامېرىكا ئىتتىپاقى ۋە سوۋېت - ئامېرىكا ئىتتىپاقى شەكىللەنگەندىن كېيىنلا، پەقەت سوۋېت ئىتتىپاقى مىللەتنىڭ مەۋجۇت بولۇش ياكى مۇتەئەزىز بولۇشىغا ئالاقىدار بولغان خاتىسىتلار گېرمانىيىسىگە قارشى ئۇرۇشقا كىرگەندىن كېيىنلا ئاندىن جياڭ جېشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يېڭىباشتىن قوللىنىشىغا ئېرىشتى.

بەشىنچى باب

مۇشەققەتلىك يىللار — ستالىن ۋە گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ھەمكارلىقى

1. ماۋ زېدۇڭنىڭ ستالىننىڭ جانلىق ستراتېگىيىسىنى قارشى ئېلىشى

1939 - يىلى 8 - 9 - ئايلاردا، دۇنيا ۋەزىيىتىدە داۋالغۇش يۈز بەردى، بولۇپمۇ سوۋېت - گېرمانىيە ئۇزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسىنىڭ ئىمزالىنىشى ۋە ياۋروپا ئۇرۇشىنىڭ باشلىنىشى، گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ توقۇنۇشى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ توقۇنۇشتىكى رولىغا مۇھىم تەسىر كۆرسەتتى. سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ناتسىستلار گېرمانىيىسى ھەمكارلاشقان 21 ئاي ئىچىدە، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ نەشر ئەپكارى «كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال» ناتسىستلار گېرمانىيىسى بىلەن فاشىزمنى تىلغا ئالدى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئەنگىلىيە ۋە فرانسىيىنىڭ غەربى بىلەن مەقسىتىنى قاتتىق ئەيىبلدى. ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى ئادالەتسىز، جاھانگىرلىك ئۇرۇش بولۇپ، ئۇنىڭ داۋاملىشىشى ئەنگىلىيە ۋە فرانسىيە ھۆكۈمەتلىرىنىڭ ئاچكۆزلۈكى بىلەن جىنايى قارا نىيىتىنىڭ

نەتىجىسى ئىدى. كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئەنگلىيە ۋە فرانسىيە كوممۇنىستىك پارتىيىلىرىگە: ئۆز دۆلەتلىرىنىڭ ھۆكۈمىتىنى بۇ ئۇرۇشتا مەغلۇپ بولۇشقا مەجبۇر قىلىش توغرىسىدا بۇيرۇق بەرگەن، ئامېرىكا كوممۇنىستىك پارتىيىسى بولسا ئامېرىكىنىڭ بۇ ئۇرۇشقا تارتىلىپ كېتىشىنى تىرىشىپ توسۇشى، يەنى ئامېرىكىنىڭ ئەنگلىيە ۋە فرانسىيەگە ياردەم بېرىشىگە قارشى تۇرۇشى كېرەك ئىدى.

كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال بىرلىك سەپ مەسلىسىدە مۇنداق يەكۈن چىقارغانىدى: «يۇقىرى قاتلام» بىرلىك سېپى يەنى بىر نەچچە كاپىتالىستىك دۆلەتتىكى بۇرژۇئازىيە ھۆكۈمران گۇرۇھى بىرلىك سېپىنىڭ ئەمدى مەۋجۇت بولۇش مۇمكىنچىلىكى قالدى، چۈنكى بۇ بۇرژۇئازىيە سىنىپى فاشىزم يۈرگۈزگەن كېلىشتۈرۈش سىياسىتى تۈپەيلىدىن پرولىتارىياتنى سېتىۋەتكەندى. ئىشچىلار سىنىپى ۋە ھەرقايسى ئوتتۇرا قاتلام ئوتتۇرىسىدىكى بىرلىك سەپ كۈنتەرتىپكە قويۇلغانىدى. 1939 - يىلى 11 - ئايدا رېنتروپ ئىزاھلاپ كېلىپ مۇنداق دېگەندى: «ئۆۋەتتىكى ۋەزىيەتتە، بىرلىك سەپنى تۆۋەندىكى قاتلامدا، يەنى ئىشچىلار ئاممىسىنىڭ ئۆز ھەرىكىتى ئاساسىدا قۇرۇپلا قالماستىن، بەلكى بىرلىك سەپنى ۋەدىسىگە ۋاپا قىلمايدىغان سوتسىيال دېموكراتلار پارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىرىگە قارشى كۈرەشنى قەتئىي قانات ياپدۇرۇش ئارقىلىق ئەمەلگە ئاشۇرۇش كېرەك. «تۆۋەن قاتلام بىرلىك سەپ» نىڭ نىشانى «يېڭى تىپتىكى دېموكراتىيە» شەكلىنى بەرپا قىلىش ئارقىلىق ئىجتىمائىي ئىسلاھات پىلانىنى يۈرگۈزۈشتىن ئىبارەت.

بۇ پرىنسىپلار ئاساسەن ھەرقايسى كاپىتالىستىك سانائەت دۆلەتلىرىدە ئىشلىتىلگەن چاغدا، جۇڭگودەك بۇنداق «يېرىم مۇستەملىكە» دۆلەتكىمۇ مۇھىم تەسىر كۆرسەتكەندى. ئەگەر مۇستەملىكە ۋە يېرىم مۇستەملىكە دۆلەتلەردىكىسى ھۆكۈمران

ئورۇندا تۇرغان بۇرژۇئازىيە سىنىپى جاھانگىرلىككە قارشى كۈرەش قىلىشنى خالىسا، ئۇ ھالدا، ئۇلار بىلەن بىرلىك سەپ قۇرۇش مۇمكىن. بەزى مۇستەملىكە دۆلەتلەر بۇ مۇمكىنچىلىككە ئېغىر دەرىجىدە سەل قارىغانىدى. يەرلىك كوممۇنىستىك پارتىيىلەر ھەر قېتىم كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالىنىڭ قاپىقىغا قاراپ ئىش كۆرگەندە، چورت كېسەرلىك بىلەن يەنە بىر قېتىم تېخىمۇ رادىكال لۇشىيەن يۈرگۈزۈمىز، دەپ جاكارلىغانىدى. مەسىلەن: ھىندىستاندا ھىندىستان كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ يېڭى لۇشىيەنگە ئاساسەن، تىخ ئۇچىنى دەرھال گەندىنىڭ كونگرېسلار پارتىيىسىگە قاراتقانىدى، بۇنىڭدىكى سەۋەب كونگرېسلار پارتىيىسى ھىندىستاننىڭ ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشىغا قاتنىشىشىغا كۈچەپ قارشى تۇرمىغانىدى. ھىندىستان كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالىنىڭ لۇشىيەننى رادىكال پوزىتسىيە بىلەن ئىزچىللاشتۇرۇشى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئىشلەتكەن بېسىمنىڭ نەتىجىسى ئىدى. ھالبۇكى، ھىندىستان كوممۇنىستىك پارتىيىسى كونگرېسلار پارتىيىسىنىڭ «ھەم بىرلىشىش، ھەم كۈرەش قىلىش» سىياسىتىنى ئىنتايىن تېزلىك بىلەن يۈرگۈزدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىمۇ خۇددى يۇقىرىدا كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، ئوخشاش ئەندىزىگە ئەمەل قىلدى.

سوۋېت - گېرمانىيە ھەمكارلىقى مەزگىلىدە، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال سىياسىتىنىڭ يەنە بىر ئىنتايىن مۇھىم، ئەمما كىشىلەر ئۇنچىمۇلا بىلىپ كەتمەيدىغان مەزمۇنى، يەنى ئۇرۇش چوقۇم ئۇرۇشقا قاتناشقان دۆلەتلەردىكى ئاممىۋى ئىنقىلابنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ، قىزىل ئارمىيە بولسا ئىنقىلابتا ئىلچىلىك رول ئوينايدۇ دېگەن مەزمۇنى بار ئىدى. كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ستالىن قاتارلىق

رەھبەرلىرى « جاھانگىرلارنىڭ 2 - دۇنيا ئۇرۇشى » خۇددى 1 - دۇنيا ئۇرۇشىدەك ئاياغلىشىدۇ، خەلق ئاممىسى ئۇرۇش ئەكەلگەن بالايىئاپەتلەرنى كۆتۈرەلمەي قوزغىلاڭ كۆتۈرۈشكە مەجبۇر بولىدۇ، دەپ تەسەۋۋۇر قىلغانىدى. ۋەھالەنكى، « جاھانگىرلارنىڭ 2 - دۇنيا ئۇرۇشى » ئاياغلاشقاندا، خەلقئارا ۋەزىيەت 1918-1919 - يىلىدىكى ۋەزىيەتكە ئەسلا ئوخشاشماي قالدى. ئۇ چاغدا قۇدرەتلىك ئىشچىلار سىنىپى دۆلىتى بولغان سوۋېت ئىتتىپاقى باشقا دۆلەتلەرنىڭ ئىنقىلابىي ھەرىكىتىنى قوللىغان ۋە ئۇنىڭغا ياردەم بەرگەنىدى. بۇنىڭدىن باشقا، ستالىن بىلەن ناتسىستلار گېرمانىيىسى ئىتتىپاقىنىڭ ئەپچىل ستراتېگىيىسى جاھانگىر دۆلەتلەر ئارىسىدىكى بۇ ئۇرۇش ئاياغلاشقان چاغدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سىنىپىي كۈچلىرىنىڭ زور دەرىجىدە قۇدرەت تاپىدىغانلىقىدىن، ئۇرۇش ئۇرۇشقا قاتناشقان جاھانگىر دۆلەتلەرنى ھالسىراتقانلىقى تۈپەيلىدىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سانائەت ۋە ھەربىي كۈچلىرىنىڭ ۋەزىمىنلىك بىلەن زورىيىدىغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى. ئۇ چاغدا، پۇرسەت پېشىپ يېتىلسلا قىزىل ئارمىيە تەدبىر قوللىنىپ، باشقا دۆلەتلەرنىڭ ئىنقىلابىي ئاممىسى قانات يايدۇرغان ھۆكۈمران سىنىپلارنى ئاغدۇرۇش كۈرىشىنى قوللاپ - قۇۋۋەتلەيتتى. « جاھانگىرلارنىڭ 2 - دۇنيا ئۇرۇشى » نىڭ بىرىنچى يىلىدا، سوۋېت ئىتتىپاقى دىپلوماتىيە سىياسىتىنىڭ مەركىزىي ئالاھىدىلىكى ئەمەلىيەتتە، قىزىل ئارمىيىنىڭ « ئىنقىلابىي رولى » نى تەكىتلەشتىن ئىبارەت ئىدى.

1939-1940 - يىللاردا، قىزىل ئارمىيە ئارقىلىق « سوتسىيالىستىك سەپنى كېڭەيتىش » نىڭ نۇرغۇن مىساللىرى بار ئىدى. 1939 - يىلى 9 - ئايدا، قىزىل ئارمىيە پولشنىڭ شەرقىي قىسمىنى « ئازاد » قىلدى؛ 1940 - يىلى 4 - ئايدا قىزىل ئارمىيە فېنلاندىيىدىكى كارىلىيە ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ

شمالىي قىسمى بىلەن چاتلاش بولغان بىر پارچە زېمىننى «ئازاد» قىلدى؛ 1940 - يىلى 6 - ئايدا قىزىل ئارمىيە رۇمىنىيىنىڭ بىسارابىيە ئۆلكىسى بىلەن بوکوۋىنا ئۆلكىسىنىڭ شمالىي قىسمىنى «ئازاد» قىلدى؛ 1940 - يىلى 9 - ئايدا، قىزىل ئارمىيە لىتۋا، لاتۋىيە ۋە ئىستونىيەلەرنى «ئازاد» قىلدى؛ بۇلارنىڭ ھەممىسى تىپىك مىساللار ئىدى. 1939 - يىلى 12 - ئاينىڭ 1 - كۈنى سوۋېت - فېنلاندىيە ئۇرۇشى باشلانغان چاغدا، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ فېنلاندىيەلىك ۋەكىلى كۇسنىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوللىشى بىلەن ئۆزى باشچىلىقىدىكى فېنلاندىيە خەلق ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتىنى قۇردى، ۋاقىتلىق ھۆكۈمەت ئېلان قىلغان خىتابنامە قىزىل ئارمىيەگە فېنلاندىيە خەلقىنى «ئازاد» قىلىشنى مۇراجىئەت قىلغانىدى. ئەسلىدە بۇ نىشاننىڭ ئەمەلگە ئېشىشىنىڭ خېلىلا مۇمكىنچىلىكى بار ئىدى. پەقەت فېنلاندىيەگە ھۇجۇم قىلىش كۈرىشىدە زور ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچراش تۈپەيلىدىنلا غەرب دۇنياسى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھۇجۇمغا كۈچلۈك ئىنكاس قايتۇرغاچقا، ئالغا بېسىش يولى تولىمۇ مۇشكۈللىشىپ كەتكەنىدى. قىزىل ئارمىيىنى بۇنداق شەكىلدە ئىشلىتىش پەقەت سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىۋاسىتە تۇتىشىپ كېتىدىغان ئاشۇ كىچىك دۆلەتلەرگىلا قارىتىلغان ئەمەس ئىدى. فرانسىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئۇيۇشلاردىكى ستراتېگىيىسى فرانسىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسى فرانسىيە ۋىشى ھۆكۈمىتى گېرمانىيە بىلەن ھەمكارلاشقان چاغدا ھاكىمىيەتنى ئۆتكۈزۈۋېلىشتىن ئىبارەت بولۇپ، بۇنداق قىلىشنىڭ چارىسى: بېرلىن بىلەن بېرسىت - لىتۋىسكى شەرتنامىسىگە ئوخشىشىپ كېتىدىغان بىر شەرتنامە تۈزگەندىن كېيىن تاكى سوۋېت ئىتتىپاقى قۇدرەت تېپىپ، تىنچلىق شەرتلىرىنى بەلگىلىيەلەيدىغان بولغىچە پۇرسەت كۈتۈش ئىدى. سوتسىيالىزمنىڭ زېمىنىنى شۇ چاغدا فرانسىيەگىچە كېڭەيتكىلى

بولاتتى. بىرىنچى باپتا كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، جۇڭگونىڭ شىنجاڭ رايونى 1940—1941 - يىللىرى يىراق شەرقتە قىزىل ئارمىيە تەرىپىدىن «ئازاد» قىلىنغان رايونلارنىڭ بىرى بولۇپ قېلىشى ئېھتىمالغا تولمۇ يېقىن ئىدى.

1939 - يىلى 9 - ئايدا ماۋ زېدۇڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يۆنىلىشىنىڭ ئۆزگەرگەنلىكىگە دەرھال ئىنكاس بىلدۈردى. شۇ ئايدا ماۋ زېدۇڭ سۆھبەت ئارا ستالىن بىلەن گېتلىر ئىمزالىغان شەرتنامىسىنى سوۋېت ئىتتىپاقى تېنچلىق دېپلوماتىيىسىنىڭ غەلبىسى، بۇ شەرتنامە ئەنگلىيە بىلەن فرانسىيىنىڭ گېرمانىيىنىڭ ھۇجۇم تىغىنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارىتىشقا يېتەكلەش سۈيىقەستىنى بىتچىت قىلىپ، ياپون مىلىتارىستلىرىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى قورشاۋغا ئېلىش ھىيلە - مېكرىنى مەغلۇپ قىلدى، دېگەندى. ماۋ زېدۇڭ ياۋروپا ئۇرۇشى ئۈستىدە توختالغاندا شەرھلەپ مۇنداق دېگەندى: بۇ ئۇرۇش خۇددى 1914—1918 - يىللاردىكى 1 - دۇنيا ئۇرۇشىغا ئوخشاش، جاھانگىرلارنىڭ ئىچكى قىسىپدا تەسىر دائىرىسى تالىشىش، مۇستەملىكە ۋە يېرىم مۇستەملىكە تالىشىش ئۇرۇشى بولۇپ، ئۇرۇشقا قاتناشقان بارلىق دۆلەتلەرنىڭ ھەممىسى پۈتۈنلەي تالان - تاراج قىلىش ئۈچۈن ئۇرۇشقا قاتنىشىدۇ. ئۇرۇشقا قاتناشقان ئىككى تەرەپنىڭ مەيدانىدىن ئېيتقاندا، بۇ ئۇرۇشتا ئادالەتتىن ئېغىز ئاچقىلى بولمايتتى. شۇڭا، ئۇرۇشقا قاتناشقان ئىككى تەرەپكە ھەرقانداق قىلىپمۇ ياردەم بەرگىلى بولمايتتى.

ماۋ زېدۇڭنىڭ بۇ مەزگىلدىكى سىياسىتى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يۆنىلىشى بىلەن بىردەك بولۇپ، ئەنگلىيە بىلەن فرانسىيىگە قارشى ئۇرۇشنى تېخىمۇ كۆپ تەكىتلەيتتى، ماۋ زېدۇڭ كەسكىن بېشارەت بېرىپ مۇنداق دېگەندى: ئەنگلىيە - ئامېرىكا گۇرۇھى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىللە ئىسپانىيە،

جۇڭگو ۋە چىخوسلوۋاكىيەگە ياردەم بېرىشنى رەت قىلدى، شۇڭا، ئەنگىلىيە بىلەن ئامېرىكا ياۋروپادىكى بۇ ئۇرۇشتا ئەخلاقىي جەھەتتىكى مەسئۇلىيەتنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىشى كېرەك. لوندون بىلەن پارىژغا كېرىكى تىنچلىق ئەمەس، بەلكى ئۇرۇش، شۇڭلاشقا، ئۇلار ئۇرۇش ئارقىلىق ھايانغا ئېرىشىشنى ئۈمىد قىلىدۇ، مەسىلەن، 1939 - يىلى 9 - ئاينىڭ 28 - كۈنى ماۋ زېدۇڭ «سوۋېت ئىتتىپاقى مەنپەئىتىنىڭ ئىنسانىيەت مەنپەئىتى بىلەن بىرلىكى» دېگەن ماقالىسىدە مۇنداق دېگەندى: دۇنيادا نۇرغۇن كىشىلەر چىمبىرلەپ ۋە ئۇنىڭ شېرىكلىرىنىڭ شېرىن نۇتۇقلىرى بىلەن غەپلەتتە قالدى، ئۇلارنىڭ خەنجەر يوشۇرۇنغان كۈلكىسىنىڭ قورقۇنچلۇق ئىكەنلىكىنى بىلمىدى، شۇنىڭدەك چىمبىرلەپ بىلەن دالادى سوۋېت ئىتتىپاقىنى رەت قىلىشقا ۋە جاھانگىرلىك ئۇرۇشىنىڭ ئېلىپ بېرىلىشىغا يول قويۇشقا بەل باغلىغان چاغدىلا، سوۋېت - گېرمان ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسىنىڭ تۈزۈلگەنلىكىنى بىلمىدى. . . . ھەممىگە مەلۇمكى، ھازىرقى دۇنيادا سوۋېت ئىتتىپاقىنى رەت قىلغانلىق تىنچلىقنى رەت قىلغانلىق بولىدۇ.

ماۋزېدۇڭنىڭ كۆز قارىشىچە بولغاندا، ئەنگىلىيە ئەينى چاغدىكى دۇنيادا ئەڭ ئەكسىيەتچى دۆلەتكە ئايلىنىپ قالغانىدى. چىمبىرلەپ بولسا، سوتسىيالىزم، خەلق ۋە دېموكراتىيىنىڭ ئەڭ چوڭ دۈشمىنى ئىدى. ئۇنىڭ پىلانى ئاۋۋال گېرمانىيىنى مەغلۇپ قىلىش، ئاندىن كېيىن سوۋېت ئىتتىپاقىنى بويىسۇندۇرۇش ئىدى. ماۋ زېدۇڭ 9 - ئاينىڭ 28 - كۈنىدىكى ماقالىسىدە مۇنداق دېگەندى: ئەگەر ئەنگىلىيە سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاجاۋۇز قىلىدىغان بولسا، ئۇ ھالدا، گېرمانىيىنىڭ تاجاۋۇزچىلىق ئۇرۇشى ئۆز خاراكتېرىنى ئۆزگەرتىپ، سوتسىيالىزمغا پايدىلىق بولۇپ ئۆزگىرىدۇ. بۇنداق ئەھۋالدا سوۋېت ئىتتىپاقى گېرمانىيە بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈشى مۇمكىن.

ماۋ زېدۇڭ يەنە يېڭى دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ دۇنيا ئىنقىلابىغا شارائىت يارىتىپ بېرىدىغانلىقىغا؛ بۇ ئۇرۇشنىڭ ئۇزاققا سوزۇلىدىغان ئۇرۇش بولۇپ، تارىختا ئەڭ زور بۇزغۇنچىلىقنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغانلىقىغا؛ بۇ ئەھۋال ئاممىنىڭ ئىنقىلابىي ئېڭىنى ئۆستۈرۈپ ئۇلارنى ئۆز دۆلەتلىرىدىكى ھۆكۈمەتنىڭ ئۇرۇش سىياسىتىگە قارشى تۇرغۇزىدىغانلىقىغا ئىشىنىشتى. ماۋ زېدۇڭ مۇنداق دېگەندى: 1 - دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىلىدە پەقەت بىرلا سوتسىيالىستىك مەملىكەت بارلىققا كەلگەنىدى. ۋەھالەنكى، ھازىر نۇرغۇن دۆلەتلەردە ئىنقىلابىي ھەرىكەتكە رەھبەرلىك قىلىۋاتقان كوممۇنىستىك پارتىيىلەر ۋە ئېزىلگەن مىللەتلەرنىڭ ئازادلىق ھەرىكىتىنى قوللاشنى ۋە ئۇنىڭغا ياردەم بېرىشنى خالايدىغان قۇدرەتلىك سوتسىيالىستىك دۆلەت بار. ماۋ زېدۇڭ: سوۋېت قىزىل ئارمىيىسىنىڭ «شەرقىي پولشا» دىكى بىلورۇس ۋە ئوكرائىنلارنى «ئازاد قىلىشى» بۇ خىل ياردەمنىڭ بىر مىسالى ئىكەنلىكىنى كۆرسەتكەندى. ماۋ زېدۇڭ قىزىل ئارمىيىنىڭ شەرقىي پولشانى ئىشغال قىلىشى پۈتۈنلەي ئادالەتلىك ھەرىكەت، چۈنكى سوۋېت ئىتتىپاقى پەقەت شۇ چاغدىكى گېرمانىيە جاھانگىرلىكى ياش سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قولىدىن زورلۇق بىلەن بۆلۈۋالغان زېمىننى قايتۇرۇۋالماقچى، پەقەت ئېزىلگەن بىلورۇس ۋە ئوكرائىن مىللەتلىرىنى ئازاد قىلماقچى ۋە ئۇلارنى گېرمانىيىنىڭ زۇلۇمىدىن ساقلاپ قالماقچى، دېگەندى. ماۋ زېدۇڭ مۇنداق دېگەندى؛ دۇنيا دەل يېڭى ئىنقىلابىي دەۋرنىڭ ھارپىسىدا تۇرماقتا، مۇستەملىكە ۋە يېرىم مۇستەملىكە ئەللەردىكى مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتى، جاھانگىر دۆلەتلەرنىڭ ئىچكى قىسمىدىكى خەلق ھەرىكىتى ئۆزىگە ئۇرۇش بىدىكلىرى بىلەن بۇرژۇئازىيىدىن تەركىب تاپقان ئەكسىيەتچى لاگېرنى يوقىتىشنى نىشان قىلغان بىر قۇدرەتلىك ئىنقىلابىي لاگېرنى شەكىللەندۈردى، ئۇنىڭ ئۈسۈلى ئىنقىلابىي

ئۇرۇش ئارقىلىق ئەكسىلىنىقلاپ ئۇرۇشقا قارشى تۇرۇشتىن ئىبارەت ئىدى. جۇڭگو ۋە ھىندىستاندەك بۇنداق دۆلەتلەردە، ئىنقىلابچىلارنىڭ مەسئۇلىيىتى بىرلىك سەپنى كۈچەيتىپ، جاھانگىرلىكنىڭ تاجاۋۇزىغا قارشى تۇرۇشتىن ئىبارەت. ماۋ زېدۇڭ يېڭى دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ يېڭى دۇنيا ئىنقىلابىنىڭ گۈللىنىشى ئۈچۈن پايدىلىق شەرت - شارائىت يارىتىپ بېرىدىغانلىقىنى كۆرۈپ يەتكەندى. شەك - شۈبھىسىزكى، جۇڭگو دۇنيا ئىنقىلابى كۈرىشىدە ئاچقۇچلۇق دۆلەت ئىدى. ستالىننىڭ يېڭى سېپىنىڭ سولغا بۇرۇلۇشىنى ئېھتىمال ماۋ زېدۇڭنىڭ قارشى ئېلىشى مۇمكىن ئىدى، ماۋ زېدۇڭ ئېھتىمال بۇ ئۇنى ئۆزىنىڭ كوممۇنىستلار جۇڭگو مىللىي ئىنقىلابىنىڭ رەھبەرلىك ھوقۇقىنى قولغا كەلتۈرۈشى كېرەك دېگەن ئىزچىل تەشەببۇسنى يېڭىباشتىن تەكىتلەش پۇرسىتىگە ئىگە قىلىش مۇمكىنلىكىنى ئاڭقىرىۋالغان بولۇشى مۇمكىن ئىدى. ئېھتىمال سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ياردەم بېرىشنىڭ دەرۋازىسىنى ئېچىۋېتىشى مۇمكىن ئىدى.

2. ماۋ زېدۇڭ ئۆزىنىڭ سىياسىي تەشەببۇسنى ئەپچىللىك بىلەن تىكلدى

1939 - يىلى كۆزدىكى جىددىي ۋەزىيەت گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئىككى تەرەپنى بىر - بىرىگە تېخىمۇ قاتتىق سىياسەت يۈرگۈزۈشكە مەجبۇر قىلدى. ھەر بىر تەرەپ يېڭى خەلقئارالىق ۋەزىيەت موسكۋانى گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ قويۇق ھەمكارلىشىشىنى خوپ كۆرمەسلىككە مەجبۇر قىلىدۇ دېگەنگە ئىشىنەتتى. بۇ كۆز قاراش

پەقەت قىسمەن دەرىجىدىلا توغرا ئىدى.

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى سياستىنىڭ سولغا بۇرۇلۇشى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يۆنىلىشى بىلەن بىردەك ئىدى. پرولېتارىياتنىڭ زوراۋانلىق ئىنقىلابى يەنە بىرقېتىم كۈتەرتىپكە كىرگۈزۈلگەن بولۇپ، رېئال ۋەزىپە جەھەتتىن كۈتەرتىپكە كىرمىگەن تەقدىردىمۇ، كەم دېگەندە نەزەرىيە جەھەتتىن كۈتەرتىپكە كىرگەنىدى. 1939 - يىلى 10 - ئايدا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئورگان ژۇرنىلى «كوممۇنىست» نەشر قىلىندى، ماۋ زېدۇڭ بۇ ژۇرنالغا بېغىشلىما يېزىپ بەردى، ماۋ زېدۇڭ بۇ ماقالىسىدا جۇڭگو چوڭ بۇرژۇئازىيىسى دەللىلىق خاراكتېرىگە ئىگە بولغاچقا «جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ نىشانى»، لېكىن ھەرقايسى جاھانگىر دۆلەتلەرنىڭ ئوتتۇرىسىدا زىددىيەت مەۋجۇت بولۇپ، چوڭ بۇرژۇئازىيىنىڭ بۆلەك گۇرۇھلىرى جاھانگىر دۆلەتلەر بىلەن بۆلەك - بۆلەك مۇناسىۋەت ئورناتقاچقا، پرولېتارىيات جۇڭگونىڭ مەلۇم باسقۇچىدا بۇرژۇئازىيىنىڭ مەلۇم قىسمىنى قولغا كەلتۈرىدۇ. ۋەھالەنكى، مۇشۇنداق بولغان تەقدىردىمۇ پرولېتارىيات بۇنداق «چوڭ بۇرژۇئازىيە» گە تىنچ ۋە قان ئاققۇزمايدىغان كۈرەش ئارقىلىق قارشى تۇرۇش ھەمدە پرولېتارىياتنىڭ كەلگۈسىدە بۇرژۇئازىيىگە قارشى قەتئىي ۋە شەپقەتسىز كۈرەش يۈرگۈزۈشىگە تەييارلىق كۆرۈپ قويۇشى كېرەك، دەپ قارىغانىدى. بۇ يۆنىلىش ماۋ زېدۇڭنىڭ 1937 - يىلىنىڭ ئاخىرىدىن بۇيان نۇتۇق ۋە ماقالىلىرىدە ئىزچىل تەكىتلەپ كەلگەن گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئۆزئارا ياردەم قىلىش، بىر - بىرىگە يول قويۇش، ئۇزاققىچە ھەمكارلىشىش دېگەن ئىدىيىسى بىلەن روشەن سېلىشتۇرما ھاسىل قىلدى.

ماۋ زېدۇڭنىڭ يەنە يېڭى خەلقئارالىق شەرت - شارائىتلاردىن پايدىلىنىپ، ئۆزىنىڭ تەشەببۇسىنى، يەنى جۇڭگو

كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىرلىك سەپ ۋە مىللىي ئازادلىق كۈرىشىدە رەھبەرلىك ئورنىنى قولغا كەلتۈرۈشى كېرەك دېگەن تەشەببۇسنى يېڭىباشتىن تەكىتلىدى. ماۋ زېدۇڭ 1946 - يىلى 1 - ئايدا «يېڭى دېموكراتىزم توغرىسىدا» نى ئېلان قىلدى. ماۋ زېدۇڭ بۇ كىتابىدا. پرولېتارىياتنىڭ مىللىي ئازادلىق كۈرەشتىكى رەھبەرلىك ھوقۇقى توغرىسىدا ئەڭ مۇپەسسەل، ئەڭ مەشھۇر شەرھىنى ئوتتۇرىغا قويدى. «يېڭى دېموكراتىزم توغرىسىدا» جۇڭگو ئىنقىلابى بىلەن دۇنيا سىياسىيىسىنى بىر - بىرىگە رەسمىي باغلىغانىدى. قىسقىسى، ماۋ زېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەۋجۇتلۇقى پرولېتارىياتنى، يەنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى جۇڭگو ئىنقىلابىغا رەھبەرلىك قىلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىشى مۇمكىن دەپ قارىغانىدى. «يېڭى دېموكراتىزم توغرىسىدا» دېگەن ئەسىرىدە ماۋ زېدۇڭنىڭ دىئوگىسىيلىك خۇلاسسىسى «دېموكراتىك ئىنقىلاب» نىڭ تارىخى مۇقەررەلىكىدىن ئىبارەت بۇ مۇنتەزىل ئۇقۇمنى ئوتتۇرىغا قويۇشتىن باشلاپ، «دېموكراتىك ئىنقىلاب» نىڭ «تارىخىي ۋەزىپىسى» دۆلەتنىڭ مۇستەقىللىكى بىلەن بىرلىكىنى قولغا كەلتۈرۈپ «فېئودالىزم» نى يوقىتىشتىن ئىبارەت ئىكەنلىكىنى كۆرسەتكەنىدى. ۋەھالەنكى، ئۆكتەبىر ئىنقىلابى ۋە سوۋېت ئىتتىپاقى قۇرۇلغاندىن كېيىن ئىنسانىيەت تارىخى يېڭى دەۋرگە كىرىپ، پرولېتارىياتنىڭ «دېموكراتىك ئىنقىلاب» قارەھبەرلىك قىلىش ئېھتىماللىقى تۇغۇلغانىدى ۋە شۇنىڭ ئارقىسىدا كونا دېموكراتىك ئىنقىلاب تەرەققىي قىلىپ يېڭى دېموكراتىك ئىنقىلابغا ئايلاندى. جۇڭگونىڭ ئەھۋالى مانا مۇشۇنداق ئىدى. 1917 - يىلىدىن كېيىن جۇڭگو بۇرژۇئازىيىسى، بولۇپمۇ چوڭ بۇرژۇئازىيە جاھانگىرلىك بىلەن مۇناسىۋەتنى ئۈزۈل - كېسىل ئۈزۈشنى خالىمايتتى ۋە ئۈزۈشمۇ مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئەكسىچە، ئۇلار جاھانگىرلىك بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى

تېرىشىپ ساقلاپ قېلىپ، جۇڭگو فېئودالزىمىنى ئاغدۇرۇپ تاشلاشقا قارشى تۇراتتى. 1919 - يىلى «4 - ماي» ھەرىكىتى مەزگىلىدە بۇرژۇئازىيىنىڭ ئىنقىلابىتىكى يېرىم - يارتىلىقى ۋە مۇرەسسەچانلىقى ئىسپاتلاندى. شۇڭا ماۋ زېدۇڭنىڭ: «4 - ماي»دىن ئىلگىرى جۇڭگونىڭ يېڭى مەدەنىيەت ھەرىكىتىگە، جۇڭگونىڭ مەدەنىيەت ئىنقىلابىغا بۇرژۇئازىيە رەھبەرلىك قىلغانىدى، ئۇ رەھبەرلىك رولىغا ئىگە ئىدى. «4 - ماي»دىن كېيىن بۇ سىنىپنىڭ مەدەنىيەت ئىدىيىسى ئۇنىڭ سىياسىي جەھەتتىكى نەرسىلىرىنىڭمۇ ئارقىدا قالدى، ئۇنىڭ ئەسلا رەھبەرلىك رولى قالمايدى، كۆپ دېگەندە، ئۇ ئىنقىلاب دەۋرىدە مەلۇم دەرىجىدە بىر ئىتتىپاقچىلا بولالدى، بۇ ئىتتىپاقچى باشچىلىق قىلىش لايىقىتىگە كەلسەك، بۇ پرولېتارىيات... زىممىسىگە چۈشەي قالمايدى. بۇ پولاتتەك پاكىت، ھېچكىممۇ ئىنكار قىلالمايدۇ، شۇڭلاشقا، جۇڭگونىڭ جاھانگىرلىككە ۋە فېئودالزىمغا قارشى تۇرۇش كۈرىشىگە پەقەت پرولېتارىياتلا رەھبەرلىك قىلالايدۇ. يېڭى خەلقئارالىق مۇھىت تۈپەيلىدىن جۇڭگونىڭ دېموكراتىك ئىنقىلابى ئاللىقاچان «پرولېتارىيات رەھبەرلىك قىلغان يېڭى تىپتىكى دېموكراتىك ئىنقىلاب بولۇپ قالدى» دېگەندى.

ماۋ زېدۇڭنىڭ يېڭى يۆنىلىشى سوتسىيالىزىمنى جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ ھەممىسىگە مەلۇم نىشانى دەپ قارايتتى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ 1936 - يىلىدىن بۇيان ئېلىپ بېرىۋاتقان كۈرىشى مەلۇم مەنىدىن ئېيتقاندا، جۇڭگونى سوتسىيالىزم يولىدا ماڭغۇزۇش ئۈچۈن ئىدى. ماۋ زېدۇڭ مۇنداق دەپ يازىدۇ: جۇڭگو ئىنقىلابى ئىككى قەدەمگە بۆلۈپ ئېلىپ بېرىلىدۇ. بىرىنچى قەدەمدە ھەرقايسى ئىنقىلابىي سىنىپلاردىن تەشكىللەنگەن «دېموكراتىك ئىنقىلابىي دىكتاتور» بەرپا قىلىپ، جاھانگىرلىككە، فېئودالزىمغا قارشى تۇرۇش

ۋەزىپىسىنى ئورۇندايدۇ. يۇقىرىدا بايان قىلىنغان مەقسەتنى ئەمەلگە ئاشۇرغاندىن كېيىنكى شارائىتتا، يېڭى خەلقئارالىق ۋەزىيەت ۋە پرولىتارىيانىڭ رەھبەرلىكىدە جۇڭگو ئىنقىلابى ئىككىنچى قەدەمنى، يەنى سوتسىيالىستىك ئىنقىلاب ئېلىپ بېرىش قەدىمىنى باسالايدۇ. ماۋ زېدۇڭنىڭ جۇڭگو ئىنقىلابىنى ئىككى قەدەمگە بۆلۈپ ئېلىپ بېرىش نەزەرىيىسى ياپونغا قارشى ئۇرۇشنى داۋاملاشتۇرۇۋاتقان چاغدىمۇ گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ بىرلىك سېپىنى ساقلاپ قېلىش مۇددىئاسىنى بىر نەزەرىيىۋى ئاساس بىلەن تەمىنلىگەنىدى، لېكىن، بۇ نەزەرىيە جۇڭگونىڭ سوتسىيالىزم يولىغا ماڭدىغانلىقىنى ئېنىق ئوتتۇرىغا قويغانىدى، شۇ ئارقىلىق بۇ يەنە گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئەڭ ئاخىرىدا بىرلىك سەپىنى ئۇزاق مەزگىلگىچە ساقلاپ تۇرالمايدۇ دەپ ئېنىق جاكارلىغانغا باراۋەر ئىدى. ئەمەلىيەتتە، بۇ نەزەرىيە: گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ بىرلىك سېپى پەقەت جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ بىرىنچى باسقۇچىدىكىلا ئىش، شۇڭا ئۇ ئۇزاق مەزگىللىك ئەمەس، بۇ قەدەم بېسىلىپ بولغاندىن كېيىن، جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ ئىككىنچى باسقۇچىغا، يەنى سوتسىيالىزم باسقۇچىغا كىرىشىگە ئەگىشىپ، «چوڭ بۇرژۇئازىيە» ۋە چوڭ بۇرژۇئازىيە ۋەكىللىكىدىكى گومىنداڭ ئىنقىلابقا قارشى كۈچكە ئايلىنىپ قالىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بەرگەنىدى.

ماۋ زېدۇڭ «يېڭى دېموكراتىزم توغرىسىدا» دېگەن ئەسىرىدە ئوتتۇرىغا قويغان ئاخىرقى بىر مەركىزىي ئىدىيە: سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ غەلبىسىدە ئاچقۇچلۇق رول ئوينايدۇ دېگەندىن ئىبارەت ئىدى. ماۋ زېدۇڭ ئىزاھلاپ كېلىپ مۇنداق دېگەنىدى: جۇڭگو يېڭى دېموكراتىك ئىنقىلاب ئېلىپ بېرىشتا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھەمكارلىشىشى كېرەك. ھازىرقى دۇنيادا ئىككى لاگېر، يەنى كاپىتالىستىك دۆلەتلەردىن

تەركىب تاپقان جاھانگىرلىك لاگېرى، سوتسىيالىستىك سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە جۇڭگودەك مۇشۇنداق دۆلەتتىن تەركىب تاپقان سوتسىيالىستىك لاگېر بار. بۇنداق دۆلەتلەردە پرولېتارىيات رەھبەرلىكىدە بىرقانچە ئىنقىلابىي سىنىپتىن تەركىب تاپقان بىرلىك سەپ مەۋجۇت. جۇڭگوغا ئوخشاش بۇنداق دۆلەتلەر مۇقەررەر يوسۇندا سوتسىيالىستىك دۆلەتلەر بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈپ جاھانگىرلىككە قارشى تۇرىدۇ. جۇڭگو ئىنقىلابى دۇنيا كاپىتالىزمى لاگېرىدىكى ئەكسىلىنىنقىلابىي ئىتتىپاقداش ئارمىيىسىگە ئايلىنىپ قالمايدۇ، بەلكى چوقۇم دۇنيا سوتسىيالىستىك ئىنقىلابىدىكى ئىتتىپاقداش ئارمىيە رولىنى ئوينايدۇ. ماۋ زېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ رولىنى ئىنتايىن ئېنىق قىلىپ ئوتتۇرىغا قويغانىدى: «بۇ دۇنيادا ھەممە جاھانگىرلار بىزنىڭ دۈشمىنىمىز، جۇڭگو مۇستەقىل بولماقچى بولىدىكەن. سوتسىيالىستىك دۆلەت ۋە خەلقئارا پرولېتارىياتنىڭ ياردىمىدىن ئايرىلما ھەرگىز بولمايدۇ. دېمەك سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىدىن ئايرىلسا بولمايدۇ.» ئۇ يەنە مۇنداق دېگەندى: «بولۇپمۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمى — ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ئۇرۇشنىڭ ئۈزۈل - كېسىل غەلىبە قازىنىشىنىڭ كەم بولسا ئەسلا بولمايدىغان شەرتى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمى رەت قىلىنسا، ئىنقىلاب مەغلۇپ بولىدۇ. جۇڭگو - سوۋېت مۇستەھكەم ئىتتىپاقىنىڭ مۇقەررەر نەتىجىسى جۇڭگونىڭ ئەنگلىيە - ئامېرىكا لاگېرىدىن ئايرىلىپ چىقىپ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىللە بولۇشىدىن ئىبارەت ئىدى:

«سوتسىيالىستىك سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە ئەنگلىيە، فرانسىيە ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەت تېخىمۇ كەسكىنلىشىپ كەتتى، جۇڭگو يا ئۇ تەرەپتە تۇرىدۇ، يا بۇ تەرەپتە تۇرىدۇ. بۇ مۇقەررەر يۈزلىنىش. ئوتتۇرىدا تۇرۇش مۇمكىنمۇ؟ بۇ خام خىيال.

پۈتۈن يەر شارى بۇ ئىككى سەپكە تارتىلىدۇ. بۇنىڭدىن كېيىنكى دۇنيادا (بىتەرەپلىك)، ئادەم ئالدايدىغان (سۆز) گە ئايلىنىپ قالىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە زېمىننىڭ ئىچكىرىلەپ كىرگەن بىر جاھانگىر دۆلەت بىلەن كۈرەش قىلىۋاتقان جۇڭگو، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىسىز ئاخىرقى غەلبىسىنى قولغا كەلتۈرەن دەپ خام خىيال قىلىمىسۇن. »

(ماۋ زېدۇڭ ئەينى چاغدا ئەڭ ئاخىرقى بىر جۈملە سۆزگە شەخسەن ئۆزى تەكىتلەش بەلگىسى قويغان بولۇپ، «يېڭى دېموكراتىزم توغرىسىدا» نىڭ ئازادلىقتىن كېيىنكى نەشرىدە بىرىنچى جۈملىدىكى «ئەنگىلىيە، ئامېرىكا» دېگەن چەكلىمە سۆز قىسقارتىۋېتىلگەندى.)

ماۋ زېدۇڭ جۇڭگونىڭ ئەنگىلىيە بىلەن ئامېرىكىنىڭ بەزى ياردەملىرىگە ئېرىشەلەيدىغانلىقىنىمۇ تونۇپ يەتكەندى. لېكىن ئۇ شۇنىڭغا ئىشىنەتتىكى، بۇنىڭغا موسكۋانىڭ مەنپەئىتىگە زىيان يەتكەن ئەھۋال ئاستىدىلا ئېرىشكىلى بولاتتى. ماۋ زېدۇڭ مۇنداق دېگەندى: «ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى ئىككى يىلىدا جاھانگىرلارنىڭ دۇنيا ئۇرۇشى تېخى پارتلىمىغاچقا، ئەنگىلىيە، ئامېرىكا بىلەن ياپونىيە ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەتتىن پايدىلانغىلى بولاتتى. لېكىن ئۇرۇشنىڭ پارتلىشىغا ئەگىشىپ بۇ زىددىيەت يەنىلا مەۋجۇت بولۇپ تۇرغان بولسىمۇ، لېكىن سۈسلىشىپ قالغانىدى. ئەگەر مۇۋاپىق بولمىسا، ئەنگىلىيە، ئامېرىكا جۇڭگودىن ئۆزلىرى بىلەن بىللە سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇرۇشنى تەلەپ قىلاتتى. ئەگەر جۇڭگو ئەنگىلىيە بىلەن ئامېرىكىغا يۆلىنىدىغان بولسا، جۇڭگو شۇ زامان جاھانگىرلىكنىڭ ئەكسىيەتچى لاگېرىغا كىرىپ قالاتتى دە، ھەرقانداق مىللىي مۇستەقىللىكمۇ مەۋجۇت بولماي قالاتتى («يېڭى دېموكراتىزم توغرىسىدا» نىڭ كېيىنكى نەشرلىرىدە بۇ ئابزاس پۈتۈنلەي قىسقارتىۋېتىلگەندى).

نەزەرىيەنىڭ ماھىيىتىدىن قارىغاندا، ماۋ زېدۇڭنىڭ يېڭى يۆنىلىشى ئاساسەن مۇنۇ نۇقتىلاردا گەۋدىلەنگەن:

(1) جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىغا گومىنداڭ ئەمەس بەلكى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى رەھبەرلىك قىلىشى كېرەك. (2) جۇڭگو ئەنگلىيە - ئامېرىكا لاگېرى تەرەپتە تۇرماي، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن زىچ ئىتتىپاق تۈزۈشى كېرەك. (3) جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مۇئەييەن ۋاقىتتا گومىنداڭنى ئۇلاقتۇرۇپ تاشلاپ، سوتسىيالىستىك ئىنقىلاب ئېلىپ بېرىشى كېرەك. (4) جۇڭگونىڭ سوتسىيالىستىك ئىنقىلابى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمى ئارقىسىدا ئېلىپ بېرىلىشى كېرەك. (5) جاھانگىر دۆلەتلەردىكى پرولېتارىيات ئۇرۇشىنىڭ ئازاب - ئوقۇبەتلىرىگە چىدماي ئۆز ھۆكۈمەتلىرىگە قارشى قوزغىلاڭ كۆتۈرگەن چاغدا، جۇڭگونىڭ سوتسىيالىستىك ئىنقىلابىمۇ شۇنىڭغا ئەگىشىپ مەيدانغا كېلىدۇ. ماۋ زېدۇڭنىڭ 1939 - يىلى ئوتتۇرىغا قويغان يۆنىلىشى ئۆزىنىڭ ئۇرۇش باشلانغان دەسلەپكى بىرنەچچە ئاي ئىچىدە ئوتتۇرىغا قويغان تەشەببۇسكە قارىغاندا نۇرغۇن جەھەتلەردىن تېخىمۇ رادىكال مەۋقەگە بۇرالغانىدى. 1938 - يىلى بىلەن 1939 - يىللارنىڭ كۆپىنچە ۋاقتلىرىدا، ستالىن بېسىم ئىشلىتىپ ماۋ زېدۇڭنى ئۆزىنىڭ سىياسىتىنى پەسەيتىشكە مەجبۇر قىلغانىدى. ماۋ زېدۇڭنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يېڭى يۆنىلىشىنى قارشى ئېلىشى ئېلىپ كەلگەن پۇرسەت ئۇنىڭ ئاللىبۇرۇن ئوتتۇرىغا قويغان كوممۇنىستىك پارتىيە جۇڭگونىڭ دېموكراتىك ئىنقىلابىغا رەھبەرلىك قىلىشى كېرەك دېگەن تەشەببۇسنى تەكىتلىمەكتە ئىدى. ئەمەلىيەتتە، ماۋ زېدۇڭ 1939 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ مەقسىتى بىلەن ۋەزىپىسىنى يېڭىلاشتىن شەرھلىدى، بۇ ئۇنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يېڭى يۆنىلىشىنى ئىپتىدائىي بىلەن ئىشلەتكەنلىكىنىڭ نەتىجىسى

ئىدى. 1938 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا ماۋ زېدۇڭ ئاڭ ھالىتىگە تەۋە نۇرغۇن مەسىلىلەردە ستالىنغا يول قويۇشقا مەجبۇر بولدى. ئەمدىلىكتە ماۋ زېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 1939 - يىلى 8 - ئايدىكى دىپلوماتىيە سىياسىتىنىڭ تۈپتىن ئۆزگىرىشى ۋە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يېڭى لۇشىيەننىڭ پايدىلىنىپ ئۆزىنىڭ ئەسلىدىكى نۇرغۇن تەشەببۇسلىرىنى يېڭىباشتىن تەن ئالدى.

3. ستالىن جياڭ جېيىشنى كوممۇنىستىك پارتىيىگە ھۇجۇم قىلىشنى توختىتىشقا مەجبۇر قىلدى

1939 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەۋقەنى يەنە بىر قېتىم رادىكالىققا يۆتكىدى، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ لۇشىيەننىڭ ئۆزگەرگەنلىكىنى ئەكس ئەتتۈرۈپلا قالماستىن، بەلكى جياڭ جېيىشنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئىشلىتىۋاتقان بېسىم سالمىقىنىڭ ئېشىۋاتقانلىقىنىمۇ ئەكس ئەتتۈرۈپ بەردى. ئۈچىنچى باپتا كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، 1939 - يىلىنىڭ ئالدىنقى توققۇز ئېيىدا، ماۋ زېدۇڭ جياڭ جېيىشنىڭ كۈنساين كۈچىيىۋاتقان بېسىمغا قارىتا ئۆزىنى تۇتۇۋېلىش پوزىتسىيىسىنى تۇتقاندى، ئەمدىلىكتە، ماۋ زېدۇڭ پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ، ئۆتكەندىكىدىنمۇ قاتتىق تەدبىر قوللىنىپ، جياڭ جېيىشنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ يېڭى ئىنقىلابىي تايانچ بازىلىرىنى قورشاش ۋە قامال قىلىشىغا قارشى تۇردى. 1939 - يىلى كۈزدە جياڭ جېيىش قوشۇن يۆتكەپ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى تەرەپنى قامال قىلىش، قورشاش قەدىمىنى يەنىمۇ تېزلەتتى. 10 - ئايدا، بۇنىڭدىن

ئىلگىرى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى تەرەپكە بەلگىلىمە بويىچە ئاجرىتىپ بېرىۋاتقان 600 مىڭ يۈەن خىراجەتنى ۋە ئوق - دورىنى توختاتتى. سەنشىدىكى مىلىتارىست يەن شىشەننىڭ يەرلىك قىسىملىرى بىلەن خياڭ جېيشىنىڭ مەركەز ئارمىيىسىدىن تەركىب تاپقان بىرلەشمە ئارمىيە خۇ زۇڭئەننىڭ باشچىلىقىدا شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونىغا ھۇجۇم باشلىدى.

يەن شىشەن گومىنداڭ مەركىزىي ئىجرائىيە كومىتېتىنىڭ ئەزاسى. 1937 - يىلى 12 - ئايدا ئۇ 2 - ئۇرۇش رايونىنىڭ قوماندانلىقىغا تەيىنلەندى. بۇ ئۇرۇش رايونى سەنشى، سۈييۈەن ئۆلكىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالدى. سەنشى ئۆلكىسى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ تەسىر كۈچىنى كېڭەيتىدىغان ئاساسىي نىشانى ئىدى. 1938 - يىلى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى كۈچىنىڭ زور بېشىغا ئەگىشىپ، يەن شىشەننىڭ سەنشى ئۆلكىسىنى تىزگىنلىشى ئىستراتېيىسىنى زور تەھدىتكە ئۇچرىدى. نەتىجىدە 1939 - يىلى 3 - ئايدا يەن شىشەن: ئۆزۈمنىڭ سەنشىدىكى ھۆكۈمرانلىقىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ تەھدىتى ياپون ئارمىيىسىنىڭكىدىن خېلىلا زور دېگەن يەكۈننى چىقىرىپ، كۈچنى مەركەزلەشتۈرۈپ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى تىزگىنلەشنى قارار قىلدى. بۇ ئەمەلىيەتتە ياپون ئارمىيىسى بىلەن بولغان ئۇرۇشنىڭ توختىشىغا سەۋەبچى بولدى. ئۇنىڭ ئارقىدىن 1939 - يىلى ئەتىيازدا ئۇنىڭدىن ئىلگىرىرەك ئېچىلغان گومىنداڭ مەركىزىي ئىجرائىيە كومىتېتى 5 - ئومۇمىي يىغىنى قارارىنىڭ روھىغا ئاساسەن بىرنەچچە ئالاھىدە كومىتېت قۇرۇپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ياپونىيە قوشۇنلىرىنىڭ ئارقا سېپىدە تىزگىنلەپ تۇرۇۋاتقان رايونلىرىنى مۇھاسىرىگە ئېلىشقا مەسئۇل بولدى. بۇنىڭ بىلەن يەن شىشەن ۋە جۇڭگو

كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ مۇناسىۋىتى تەبىئىي ھالدا جەددىيلىشىشكە ئاراپ يۈزلەندى. يەن شىشەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى مۇھاسىرىگە ئالغاندا، يەنە شۇ جايدىكى ياپون قوشۇنلىرى، قورچاق قىسىملار بىلەن بىزلىشىپ كومپارتىيىگە قارشى نۇرۇش يولىدا ھەربىي ھەرىكەت قوللاندى. 12 - ئاينىڭ باشلىرىدا يەن شىشەننىڭ قىسىملىرى سەنشىنىڭ غەربىدە ياپون قوشۇنلىرى بىلەن جەڭ قىلىۋاتقان 8 - ئارمىيىنىڭ بىر قىسمىغا ھۇجۇم قوزغىدى. كومپارتىيىنىڭ پىداكار 3 - زۇڭدۇيى ۋە 8 - ئارمىيىنىڭ غەربىي سەنشى جەدۋىي ياپون قوشۇنلىرى ۋە يەن شىشەن قوشۇنلىرىنىڭ مۇھاسىرىسىنى بۆسۈپ چىقىپ، غەربىي شىمالى سەنشىگە يۆتكىلىپ، كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ يەن شىشەن ئارمىيىسىگە تاقابىل تۇرۇۋاتقان باشقا قوشۇنلىرى بىلەن ئۇچراشتى. 12 - ئاينىڭ 11 - كۈنى خۇ زۇڭنەننىڭ قىسىملىرى 8 - ئارمىيىگە ھۇجۇم قوزغىدى. ئۇلار ئالدى بىلەن گەنسۇ ئۆلكىسىنىڭ شەرقىي شىمالدىكى نىڭشىيەن ناھىيىسىنى ئىشغال قىلدى، ئاندىن كېيىن گەنسۇنىڭ پۈتۈن شەرقىي قىسمىنى پەيدىنپەي تىزگىنلىدى. شۇنداق قىلىپ خۇزۇڭنەننىڭ قىسىملىرى شەنشىدىن نىڭشىياغا، سۈيۈەندىن ئىچكى موڭغۇلغا بارىدىغان تاشيولنى ئۈزۈپ تاشلىدى، شۇنداقلا ماۋ زېدۇڭ بىلەن ستالىننىڭ ئالاقىلىشىش ئېھتىمالى بولغان قاتناش لىنىيىسىنىمۇ ئۈزۈۋەتتى.

گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيىنىڭ ھەربىي توقۇنۇشى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى «1 - قېتىملىق كومپارتىيىگە قارشى تۇرۇش دولقۇنى» دەپ ئاتىدى. 1939 - يىلى 12 - ئايغا كەلگەندە بۇ توقۇنۇش بارغانسېرى كەسكىنلەشتى، بەلكى تاكى 1940 - يىلى 3 - ئايغىچە داۋاملاشتى. قايتا - قايتا قاتتىق نارازىلىق بىلدۈرۈپ، گومىنداڭنىڭ خەلقنىڭ ياپونغا قارشى تۇرغۇچى كۈچلىرىنى يوقىتىشقا ئۇرۇنۇۋاتقانلىقىنى ئەيىبلىدى.

لېكىن كومىنداڭ تەرەپمۇ، كومپارتىيە تەرەپمۇ بۇ ۋەقەلەرنى ئاشكارا ھالدا «يەرلىك» ۋەقە دەپ ئاتاپ، جاۋابكارلىقنى قارشى تەرەپنىڭ مەركىزىي ئورگىنىغا ئارتىشتىن ئۆزىنى قاجۇردى. مەيلى چۇڭچىڭ بولسۇن، ياكى يەنئەن بولسۇن بىرلىك سەپنىڭ رەسمىي بۇزۇلۇشىنى خالىمىدى.

بۇنى موسكۋامۇ خالىمايتتى. سوۋېت ئىتتىپاقى ئۆزىنىڭ چۇڭچىڭغا بولغان تەسىرىدىن پايدىلىنىپ، جياڭ جىپىشنى ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشى مەزگىلىدىكى جۇڭگو كومپارتىيىسىگە قاراتقان 1 - قېتىملىق كەڭ كۆلەملىك ھەربىي ھۇجۇمىنى ۋاقتىنچە توختىتىشقا مەجبۇر قىلدى. 1940 - يىلىنىڭ بېشىدا گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيە ئوتتۇرىسىدا تۇيۇقسىز كەڭ كۆلەملىك ئۇرۇش پارتلىدى. بۇ ۋاقىت دەل سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭخۇا مىنگوغا بېرىدىغان ھەربىي ياردىمىنى ۋاقتىنچە توختاتقان ۋاقىتتا توغرا كېلەتتى. جۇڭگو ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ماتېرىياللىرىدا ۋاقىت جەھەتتىكى بۇ ئوخشاشلىق ھەرگىزمۇ تاسادىپىي ئىش ئەمەس دەپ قارالدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ياردەم بېرىشى بىلەن جۇڭگونىڭ بىرلىك سېپىنى كۈچەيتىش مەقسىتى زىچ مۇناسىۋەتلىك ئىدى، شۇڭا بىرلىك سەپ ئاجىزلىشىشقا باشلىغاندا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىمۇ شۇنىڭغا ئەگىشىپ ئازايتىلغانىدى. 1981 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بىر ژۇرنىلىدا ئېنىق قىلىپ: 1939 - يىلىنىڭ ئاخىرى ۋە 1940 - يىلىنىڭ باشلىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جياڭ جىپىشگە بېرىدىغان ياردەمنى ۋاقتىنچە توختىتىش - جياڭ جىپىشنىڭ جۇڭگو كومپارتىيىسىگە ئاجرىتىدىغان تەمىنات بۇيۇملىرىنى توختاتقانلىقى ھەمدە جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ تايانچ بازىلىرىغا ھەربىي ھۇجۇم قوزغىغانلىقىغا قايتۇرغان ئىنكاسى دېيىلدى. گومىنداڭنىڭ ماتېرىياللىرىدىمۇ: 1940 - يىلى 3 - ئاينىڭ 1

- كۈنى سوۋېت ئىتتىپاقى. «ۋاستىلىك ھالدا» چۇڭخۇغا
«جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ مەسلىسى ھەل قىلىنىشى،
جۇڭگوغا داۋاملىق ئىقتىسادىي ياردەم بېرىش مۇمكىن ئەمەس»
لىكى توغرىسىدا ئاستىرتىن بېشارەت بەردى دېيىلدى.
لېكىن، 1939 - يىلىنىڭ ئاخىرىدىن 1940 - يىلىنىڭ
باشلىرىغىچە بولغان ئارىلىقتىكى موسكۋا بىلەن چۇڭخۇنىڭ
دىپلوماتىك مۇناسىۋىتىگە دائىر ئارخىپلار گومىنداڭ بىلەن
كومپارتىيە ئوتتۇرىسىدىكى توقۇنۇشنىڭ ئەينى ۋاقىتتىكى
جۇڭگو- سوۋېت مۇناسىۋىتىدە ئېغىر مەسىلە ئەمەسلىكىنى
چۈشەندۈردى. ھەقىقەتەنمۇ گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنىڭ مۇشۇ
مەزگىلدىكى دىپلوماتىيە ئارخىپلىرىدا گومىنداڭ بىلەن
كومپارتىيىنىڭ بارغانسېرى ئېغىرلىشىپ كېتىۋاتقان توقۇنۇشى
تىلغا ئېلىنىمىغانىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن فېنلاندىيىنىڭ
قىش پەسلىدىكى ئۇرۇشى مەزگىلىدە خەلقئارا ئىتتىپاق جۇڭگو
مەسلىسىنى ئۇدا مۇزاكىرە قىلغان بولسىمۇ، روشەنكى
گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيىنىڭ «توقۇنۇشى» نى مۇزاكىرە
قىلمىغان. لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردەمىنى ۋاقىتلىق
توختىتىشى جياڭ جىپىشنى جۇڭگو كومپارتىيىسىگە قاراتقان
بېسىمنى ئازايتىشقا مەجبۇرلاش ئۈچۈن ئىكەنلىكىنى تامامەن
ئىنكار قىلىشقا ھەققىمىز يوق. گومىنداڭ جۇڭگو
كومپارتىيىسىنى قامال قىلىپ، مۇھاسىرىگە ئالغاندا، سوۋېت
ئىتتىپاقى بىۋاسىتە نارازىلىق بىلدۈرۈشتىن ئۆزىنى قاپچۇردى.
سوۋېت ئىتتىپاقى بۇنىڭدا جياڭ جىپىشى ۋە ئالاقىدار تەرەپلەرگە
دەلىل - ئىسپات بېرىپ قويۇشتىن، ئۇلارنىڭ سوۋېت
ئىتتىپاقىنى جۇڭگونىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا ئارىلاشتى دېيىشىدىن
ئەنسىردى. شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ سوۋېت ئىتتىپاقى تېخىمۇ ئەپچىل
چارە قوللاندى. 1940 - يىلىنىڭ باشلىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقى
جياڭ جىپىشىغا بېرىدىغان ياردەمنى توختىتىشتا، جۇڭگونىڭ

- يىلى 1 - ئايدا جياڭ جېيشى گومىنداڭنىڭ 5 - ئومۇمىي يىغىنىدا جۇڭگو كومپارتىيىسىنى چەكلەش ستراتېگىيىسىنى يولغا قويۇشقا پايدىلىق بولسۇن ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سۈكۈت قىلىپ تۇرۇپ بېرىشىنى قولغا كەلتۈرۈشنى ئوتتۇرىغا قويدى. لېكىن 1940 - يىلىنىڭ باشلىرىدا جياڭ جېيشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بېسىمى ئارقىسىدا كومپارتىيىگە قارشى تۇرۇش يولىدىكى ھەربىي ھەرىكىتىنى توختىتىشقا مەجبۇر بولدى. بۇ جياڭ جېيشى ئوتتۇرىغا قويغان يۇقىرىدىكى ستراتېگىيىنىڭ ئوڭۇشسىزلىقىغا ئۇچرىغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى، شۇنداقلا ئۇ ماۋ زېدۇڭ بىلەن ستالىننىڭ ئالاقىلىشىشىنىڭ پايدىسىز ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرەتتى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەسىرى جۇڭگو كومپارتىيىسىنى قوغداشقا ياردەم بەردى.

4. سىئالىن ماۋ زېدۇڭنىڭ ئىنقىلابىي كۈچلەرنى كېڭەيتىشىنى توسىدى

موسكۋا جياڭ جېيشىنىڭ كومپارتىيىگە قارشى تۇرۇش يولىدىكى ھەربىي ھەرىكىتىگە قارشى تۇراتتى، شۇنىڭ بىلەن بىللە ماۋ زېدۇڭنىڭ يېڭى لۇشىەنگىمۇ قىزىقمايتتى. 1940 - يىلىنىڭ باشلىرىدا موسكۋا ماۋ زېدۇڭنىڭ ئىنقىلابىي ھاكىمىيەت قۇرۇش پىلانىغا قايتا - قايتا توسقۇنلۇق قىلدى. لېكىن موسكۋانىڭ بۇ قېتىمقى تىرىشچانلىقى 1937 - يىلى 12 - ئايدىكى ۋە 1938 - يىلى 9 - ئايدىكى تىرىشچانلىقىدەك مۇۋەپپەقىيەتلىك بولمىدى.

1939 - يىلى 8 - ئايدىن 1941 - يىلى 6 - ئايغىچە بولغان ئارىلىق - سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئاخبارات ساھەسىدىكىلەر 20 - يىللاردىن بۇيان جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئەڭ

ئېتىبارسىز قارىغان مەزگىل بولدى. بۇ مەزگىلدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئاخبارات ساھەسىدىكىلەر گومىنداڭنىڭ يىغىنلىرىنى خەۋەر قىلغان بولسىمۇ، بۇ مەزگىلدىكى جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ مۇھىم يىغىنلىرى ۋە چوڭ ئىشلىرى توغرىسىدا زادىلا ئېغىز ئاچمىدى. گەرچە بۇ مەزگىل ماۋ زېدۇڭ ئەڭ كۆپ ئەسەر يازغان مەزگىل بولسىمۇ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ گېزىتلىرى پەقەت ماۋ زېدۇڭنىڭ ئىككى پارچە باياناتىنىلا باشتى. بۇ ئىككى پارچە بايانات ستالىن بىلەن گىتلىر — سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن گېرمانىيىنىڭ ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسىنى تۈزۈپ يېرىم يىل ئۆتمەيلا بېسىلدى. بۇ چاغدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ گېزىت — ژۇرنال، رادىئو ئىستانسىلىرى بۇ مەزگىلدىكى ماۋ زېدۇڭنىڭ ئەڭ مۇھىم ماقالىسى «يېڭى دېموكراتىزم توغرىسىدا» نى زادىلا تىلغا ئالمىدى، بەلكى ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشى ئاخىرلاشقاندىن كېيىنلا بۇ ماقالىنى تىلغا ئالدى. 1940 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقى ئاخبارات ساھەسىنىڭ جۇڭگونىڭ پارتىزانلىق ئۇرۇشى توغرىسىدىكى خەۋەرلىرى بارغانسېرى ئازىيىپ كەتتى. يىل ئاخىرىغا بارغاندا بۇ ھەقتىكى خەۋەرلەر پۈتۈنلەي توختاپ قالدى. ئىلگىرى كومپارتىيىنىڭ پارتىزانلىق ئۇرۇشىغا دائىر خەۋەرلەرنىڭ سانى گومىنداڭنىڭ مۇنتىزىم ئۇرۇشىغا دائىر خەۋەرلەرنىڭ سانىدىن قېلىشمايتتى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئاخبارات ساھەسىدىكىلەر گەرچە جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيىنىڭ جىددىي توقۇنۇشى توغرىسىدىكى باياناتلىرى ۋە ئوبزورلىرىنىمۇ باسقان بولسىمۇ، ئەينى ۋاقىتتىكى گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيىنىڭ ھەمكارلىقىنى مەدھىيەلەپ، بىرلىك سەپنىڭ ئىچكى قىسمىدا تۈپ زىددىيەت يوق دېگەندى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئاخبارات ساھەسىدىكىلەر جۇڭگونىڭ مىللىي ئازادلىق ئۇرۇشىنى قايتا - قايتا مەدھىيەلەش بىلەن

بىلەن، گومىنداڭنىڭ بۇ ئۇرۇشقا رەھبەرلىك قىلغانلىقىنى، شۇنداقلا جۇڭگوغا رەھبەرلىك قىلىپ دېموكراتىيىلىشىش يولىغا مېڭىۋاتقانلىقى دېگەندەك بىر نەرسىلەرگە قايتا - قايتا مەدھىيە ئوتۇغانىدى. ئېھتىمال بۇ ئەڭ مۇھىم ئىش بولسا كېرەك. بۇ ماۋ زېدۇڭ شۇ مەزگىلدە ئوتتۇرىغا قويغان پىرولېتارىياتنىڭ رەھبەرلىك مەسئۇلى توغرىسىدىكى نەزەرىيىسىگە روشەن ھالدا ئوخشاشمايدۇ.

سوۋېت ئىتتىپاقى ئاخبارات ساھەسىدىكىلەرنىڭ ماۋ زېدۇڭ توغرىسىدىكى تۆۋەن مۇقاملق خەۋەرلىرى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ماۋ زېدۇڭنىڭ سىياسىتىگە ئۈمىدسىزلىنىش پوزىتسىيىسىنى تۇتقانلىقىنى، شۇنداقلا بۇ سىياسەت بىلەن بولغان ئالاقىسىنى ئىمكانقەدەر ئازايتقانلىقىنى ئەكس ئەتتۈرىدە كېرەك. لېكىن تۆۋەن مۇقاملق خەۋەر قىلىنىش مەنئىسىنىڭ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا يەنە ئارىلاشمايدىغانلىقىدىن ئېرىك بەرمەيدۇ. بۇنىڭ ئەكسىچە نۇرغۇن پاكىستلار جياڭ جېيىشنى ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىشتا چىڭ تۇرغۇزۇش ئۈچۈن، موسكۋانىڭ يەنئەنگە داۋاملىق بېسىم ئىشلىتىپ جۇڭگو كومپارتىيىسىدىن ئۆزىنىڭ ئىنقىلابىي تايانچ بازىلارنى كېڭەيتىش ھەرىكىتىنى چەكلىشىنى تەلەپ قىلغانلىقىنى چۈشەندۈردى.

1940-1941 - يىللىرى موسكۋا بىلەن يەنئەنىڭ نورمال ئالاقىسى داۋاملىق ساقلاپ قېلىندى. يەنئەندە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇخبىرلىرى بار ئىدى، ئۇلار توپلىغان ئاخباراتلار جياڭ جېيىشنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىلىق باش مەسلىھەتچىسى ۋاسلى سوكوۋنى، شۇنداقلا موسكۋانىمۇ يەنئەنىڭ ئەھۋالىدىن خەۋەردار قىلاتتى. بۇنىڭدىن باشقا سوۋېت ئىتتىپاقى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالىنىڭ يەنئەنگە ۋەكىل ئەۋەتىشىنى، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ھەربىي كادىرلىرىنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھەربىي چېنىقىشقا ئەۋەتىشىنى قايتا - قايتا تەلەپ

قىلدى. گەرچە جياڭ جېيشى بۇنىڭدىن ھوشيار بولسىمۇ، نارازى بولسىمۇ، بۇنى يەنىلا تەستىقلىدى. جياڭ جېيشى بۇ ئىشنى كېچىكتۈرۈپ 1941- يىلى 1 - ئايغا كەلگەندىلا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يەنئەنگە نۆۋەت بىلەن ئۈچ مۇخبىر، ئىككى دوختۇر ئەۋەتىشىگە قوشۇلدى. بۇنىڭ بىلەن ۋاڭ مىڭ 1937 - يىلى يەنئەنگە ئالغاچ كەلگەن چوڭ تىپتىكى سىمسىز رادىئو ئاپپاراتىنى نورمال ئىشقا چۈشۈرۈش ئۈچۈن سوۋېتلىكلەر ئايروپىلان بىلەن يەنئەنگە كەلگەندە ھەر قانداق زۆرۈر ئۈسكۈنە - ماتېرىياللارنى ئالغاچ كېلىشىگە ناھايىتى ياخشى ئىمكانىيەت يارىتىلدى. 1942 - يىلى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يېڭى ۋەكىلى پېتىر ۋىلادىمىنوۋ كومپارتىيىنىڭ باش شتابىغا كەلگەندە، بۇ رادىئو ئاپپاراتى كونىراپ كەتكەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ يەنىلا نورمال ئىشلەۋاتقانلىقىنى بايقىدى. بۇنىڭدىن باشقا يەنئەن بىلەن موسكۋا شىنجاڭدىكى مىلتارىست شېڭ شىسەينىڭ دىخۋادىكى تارقاقچى ئىستانسىسى ئارقىلىق رادىئو ئالاقىسىنى ساقلاپ كەلدى. 1940 - يىلى 2 - ئايدا جۇ ئېنلەي موسكۋادىن دىخۋا ئارقىلىق يەنئەنگە قايتاندا سىمسىز تېلېگراف خادىملىرىغا ئالاقىسىنى ساقلاش ئۈچۈن، مەخپىي شىفىرنى قەرەللىك ئالماشتۇرۇپ تۇرۇش توغرىسىدا يوليورۇق بەردى.

1939 - يىلى 9 - ئايدا جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك سىياسىي بېۋرو ئەزاسى جۇ ئېنلەي يارىدار بولۇپ داۋالانىش ئۈچۈن سوۋېت ئىتتىپاقىغا باردى. شۇ يىلنىڭ باشلىرىدا جۇ ئېنلەي ئاتتىن يىقىلىپ، بىلىكى سۇنۇپ كەتكەنىدى. جۇ ئېنلەي موسكۋادا ئالتە ئاي تۇرۇپ، 1940 - يىلى 3 - ئايدا يەنئەنگە قايتىپ كەلدى. جۇ ئېنلەينىڭ موسكۋاغا بېرىشىدا سىياسىي ۋەزىپىسىمۇ بار ئىدى: ئۇ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا ماۋ زېدۇڭنىڭ «يېڭى دېموكراتىسىزم توغرىسىدا» دېگەن ئەسىرىنى چۈشەندۈرۈپ، موسكۋانىڭ

ئەندىشىنى تۈگەتمەكچى، ئەگەر مۇمكىنچىلىك بولسا، موسكۋانىڭ بۇ يېڭى، رادىكال لۇشىەنگە قوشۇلۇشىنى قولغا كەلتۈرمەكچىدى. جۇ ئېنلەي ماۋ زېدۇڭنىڭ يېڭى دېموكراتىزم توغرىسىدىكى كىتابچىسىنىمۇ ئالغاچ بارغان بولسا كېرەك.

جۇ ئېنلەي سوۋېت ئىتتىپاقىدا زىيارەتتە بولۇۋاتقاندا، خەلقئارادا فېنلاندىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئاشكارا ئىسيان كۆتۈرۈپ، موسكۋاغا قارشى تۇرۇش ۋەقەسى يۈز بەردى. سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن فېنلاندىيە ئۇرۇشى ھارپىسىدا، فېنلاندىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ باش شۇجىسى ستالىننىڭ بىر قېتىملىق بىۋاسىتە بۇيرۇقىنى رەت قىلدى. ئۇنىڭدىن كېيىن، سوۋېت ئىتتىپاقى فېنلاندىيەگە ھۇجۇم قىلغاندا، فېنلاندىيە كومپارتىيىسىنىڭ بۇ داھىيىسى پرولىتارىياتقا چاقىرىق چىقىرىپ، شۇنداقلا فېنلاندىيە كومپارتىيىسىنىڭ بارلىق كۈچىنى فېنلاندىيە زېمىنىنى قوغداپ، سوۋېت ئىتتىپاقى جاھانگىرلىكىنىڭ ھۇجۇمىغا تاقابىل تۇرۇشقا سەپەرۋەر قىلدى. گەرچە فېنلاندىيە كومپارتىيىسىنىڭ بۇ قېتىمقى مىللەتپەرۋەرلىك قوزغىلىڭى بىلەن جۇ ئېنلەينىڭ موسكۋانى زىيارەت قىلىشىنىڭ بىۋاسىتە ئالاقىسى بولمىسىمۇ، فېنلاندىيە ۋەقەسى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ «مىللەتچىلىك خاھىشى» نىڭ خەۋىپىگە بولغان سەزگۈرلۈكىنى ئاشۇرغاچقا، ئۇنىڭ زىيارەتكە كەلگەن جۇ ئېنلەينى كۈتۈۋېلىشىغا تەسرەتتى.

جۇ ئېنلەينىڭ موسكۋاغا بېرىشىمۇ موسكۋانىڭ 1939 - يىلى 9 - ئايدا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ھەربىي مەسلىھەتچىسى لى دېنى قايتۇرۇپ كېتىشى بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولسا كېرەك. لى دې ئۇزاق ۋاقىتتىن بۇيان ماۋ زېدۇڭنىڭ رەھبەرلىكىنى تەنقىد قىلىش پوزىتسىيىسىدە بولۇپ كەلگەنىدى. شۇ چاغدا لى دې موسكۋاغا قايتىپ كېلىپ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال رەھبەرلىرىگە تەپسىلىي دوكلات قىلىش

ئىمكانىيەتتىگە ئىگە بولدى. بۇ ئەھۋال جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ مۇشۇنداق ئاچقۇچلۇق پەيتتە جۇڭبۇنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا زىيارەتكە ئەۋەتمىشىگە تۈرتكە بولغان بولسا كېرەك. جۇڭبۇنى لى دېنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال بىلەن جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ مۇناسىۋىتىگە يەتكۈزگەن زىيىنىنى ئىمكانقەدەر ئازايتىشنى ئۈمىد قىلغان بولۇشمۇ مۇمكىن. مەيلى قانداق بولمىسۇن جۇڭبۇنى بىلەن لى دېنىڭ موسكۋاغا بېرىشى بىۋاسىتە مۇناسىۋەتلىك ئەھمىيەتكە ئىگە، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇلار سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بىر ئايروپىلانغا چۈشكەنىدى. لى دېنى موسكۋاغا بېرىشى بىلەنلا ئۆزىنىڭ جۇڭگودىكى يەتتە يىللىق كەچۈرۈشى يەكۈنلەنگەن ئۇزۇن دوكلاتنى يېزىپ چىقتى. كېيىنچە لى دېنى بۇ دوكلات ئوغرىسىدا ئېغىز ئاچمىدى. لېكىن كىشىلەر بۇ دوكلاتنىڭ كېيىنچە ئۇنىڭ ئەسلىسىدە ئىپادىلەنگەن نۇرغۇن پىكىرلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغانلىقىنى تامامەن ئىشەنچ بىلەن قىياس قىلالايدۇ. يەنى بۇ دوكلاتتا، ماۋ زېدۇڭ ئۇششاق بۇرژۇئازىيە سىللىتىشى، شۇڭا ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنى قوغداش ئەنئىنى كوممۇنىستلارنىڭ ئەڭ مۇھىم ۋەزىپىسى ئىكەنلىكىنى زادىلا چۈشەنمەيدۇ دېيىلگەنىدى. بۇ دوكلات يېزىلىپ پۈتكەندىن كېيىن لى دېنى، جۇڭبۇنى، ماۋ زېدۇڭنىڭ ئىنىسى ماۋ زېمىن ۋە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ بىرنەچچە رەھبىرى بىرلىكتە جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ سىياسىي، ھەربىي ستراتېگىيىسى مەسلىسىنى ئۇدا نەچچە كۈن مۇزاكىرە قىلدى.

نەچچە يىل ئۆتكەندىن كېيىن، يەنئەندىكى ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى مەزگىلىدە، جۇڭبۇنى ئۆزىنىڭ 1940 - يىلى موسكۋادا مۇزاكىرىگە قاتنىشىش ئەھۋالىنى قىسقىچە تەسۋىرلەپ ئۆتتى. ئۇ مۇنداق دېدى:

«1940 - يىلى مەن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا باردىم، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالدىكى رەھبىرىي يولداشلارنىڭ ھەممىسى بىزنى ئىشچىلار سىنىپىدىن بەكلا يىراقلاپ كەتتى دەپ ئەنسىرەۋاتقانكەن. مەن: بىز يېزىدا ئۇزاق مۇددەتلىك كۈرەشنىڭ سىنىقىدىن ئۆتتۇق، يولداش ماۋ زېدۇڭنىڭ رەھبەرلىكى بولغاچقا پۈتۈنلەي پرولېتارىلشالايمىز، - دېدىم. كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ رەھبەرلىرى بۇنى ئاڭلاپ ۋاڭ-چۇڭ قىلىشىپ، بۇ سۆزلىرىمنى ياقىتۇرمىدى.»

رېن بېيىنىڭ كاتىپى گاۋجۇن (ئاھاڭ تەرجىمىسى) 1940 - يىلى موسكۋادا ئىدى. 1939 - يىلى جۇ ئېنلەي موسكۋادا زىيارەتتە بولغاندا، گاۋ جۇن جۇ ئېنلەي بىلەن بىللە ئىشلىگەنىدى. گاۋ جۇن مۇنداق دەيدۇ: جۇ ئېنلەي قايتا - قايتا خىزمەت ئىشلەپ، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ماۋ زېدۇڭنىڭ لۇشىەنى ۋە باشقا رەھبەرلەرنىڭ ئورنى توغرىسىدىكى خاتا چۈشەنچىسىنى تۈگىتىشكە تىرىشتى. رېن بېيىشى جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالدا تۇرۇشلۇق ۋەكىلى بولۇش سۈپىتى بىلەن، جۇ ئېنلەيگە جۇڭگونىڭ ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ئۇرۇش ۋەزىيىتىسى ۋە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ سىياسىي، ھەربىي لۇشىەنى توغرىسىدا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا تەپسىلىي دوكلات يېزىش تەكلىپىنى بەردى، جۇ ئېنلەي دوكلاتنى يېزىپ بولغاندىن كېيىن، دىمتروۋ ئۇنىڭدىن «باشقا بىر نەچچە مەسىلە» نى كىزاهلاشنى تەلەپ قىلدى. رېن بېيىشى جۇ ئېنلەينىڭ ۋاڭ مىڭ 1937 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا دۆلەتكە قايتقاندىن كېيىنكى پۈتكۈل ۋەزىيەتنى تونۇشتۇرۇشنى تەۋسىيە قىلدى. بۇ مۇزاكىرە تاكى ئىككىنچى كۈنگىچە داۋاملاشتى. جۇ ئېنلەي كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئىجرائىيە كومىتېتىنىڭ شۇجىچۇسىغا ۋاڭ مىڭنىڭ ماۋ زېدۇڭ ۋەكىللىكىدىكى پارتىيىنىڭ لۇشىەنىگە قارشى

تۇرۇپ، ئۆزىنىڭ ئوڭچىل تەسلىمچىلىك لۇشىەنىنى يۈرگۈزگەنلىكىنى، شۇنىڭ بىلەن ئىنقىلابىي ئىشلارغا ئېغىر زىيان يۈتكۈزگەنلىكىنى تونۇشتۇردى. مۇزاكىرە داۋامىدا بەزىلەرنىڭ ماۋ زېدۇڭ ۋاڭ بىلەن بولغان توقۇنۇشتا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ئىنتىزامغا خىلاپلىق قىلدى دەپ تەنقىد قىلغانلىقى ئېنىق، جۇ ئېنلەي بۇنىڭغا رەددىيە بېرىپ ۋاڭ مىڭنىڭ ئالدى بىلەن جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ئىنتىزامغا خىلاپلىق قىلغانلىقىنى ئېيتتى. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، دىمىترىۋ جۇ ئېنلەيدىن ۋاڭ مىڭنىڭ ماۋ زېدۇڭغا قارشى تۇرغانلىقىنى، بولۇپمۇ ئۆزىنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىدىن پايدىلىنىپ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىدىكى باشقا يولداشلارغا تەھدىت سالغانلىقىنى ئاڭلىغاندا، ئىنتايىن ئاچچىقلىغان ھەمدە ۋاڭ مىڭ 1937-1938 - يىللىرى مەملىكەت ئىچىدە خىزمەت قىلغان چاغلاردا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ قوللىشىغا ئېرىشكەنلىكىنى ئىنكار قىلغان. دىمىترىۋ جۇ ئېنلەيگە: «ۋاڭ مىڭ جۇڭگوغا قايتقاندا، مەن ئۇنىڭغا سىز كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ شۇجىلىرىدىن بىرى، لېكىن سىزنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ شۇجىلىق سالاھىيىتى بىلەن ئوتتۇرىغا چىقىشىڭىزغا بولمايدۇ، سىز مەملىكەت ئىچىدىكى رەھبىرىي يولداشلارغا، بولۇپمۇ يولداش ماۋ زېدۇڭغا ھۆرمەت قىلىشىڭىز كېرەك دېگەندىم، شۇ چاغدا ئۇ مېنىڭ سۆزۈمگە پىكرىدە قىلىش پوزىتسىيىسىنى تۇتقانىدى، لېكىن مەن ئۇنىڭ جۇڭگوغا قايتقاندىن كېيىن مۇنداق قىلىشىنى زادىلا ئويلىمايتىكەنمەن» دېگەن.

بىزنىڭ دىمىترىۋنىڭ بۇ سۆزلىرىنى يۈزەكى سۆز دېگۈدەك ئاساسىمىز يوق، چۈنكى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئىلگىرى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال لۇشىەنىنى سادىقلىق بىلەن ئىجرا قىلغان جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى

رەھبەرلىرى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى قايتا - قايتا ئىنكار قىلىپ، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال لۇشىيەننىڭ جۇڭگودا مەغلۇبىيەتكە ئۇچراش جاۋابكارلىقىنى باشقىلارغا دۆڭگىگەندى. تېخىمۇ قىممەتكە ئىگە بولغىنى دىمىتروۋنىڭ ئىزاھاتى بولسا كېرەك، ئۇنىڭ ئىزاھات بېرىشىگە قارىغاندا، ۋاڭ مىڭنىڭ ياخشى ئۇستازى ۋە دوستى پۈۋىل مېفى قوشۇندىن تازىلانغان، بۇنىڭ بىلەن ۋاڭ مىڭنىڭ موسكۋادىكى سىياسىي ئىناۋىتى تەۋرەپ قالغان. شۇ چاغدا مېفى سوۋېت ئىتتىپاقىدىكى چوڭ تازىلاشنىڭ قۇربانى بولغان، 1939 - يىلى 10 - ئاينىڭ 9 - كۈنى مېفى 38 يېشىدا كېڭەش تەرىپىدىن ئېتىۋېتىلگەن. دىمىتروۋنىڭ ئېيتىشىچە، مېفىنىڭ موسكۋادىكى جۇڭشەن داشۆسىنىڭ تۇنجى مۇدىرى رادىك (تروتسكىچى) بىلەن مۇناسىۋىتى بولغاچقا، تروتسكىچى قاتارىدا باستۇرۇلغان. شۇنىڭ بىلەن بىللە ۋاڭ مىڭنىڭ مېفى بىلەن، شۇنداقلا رادىك بىلەن مۇناسىۋىتى بولغاچقا، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ۋاڭ مىڭدە «مەسلە بار» دەپ قارىغان. دىمىتروۋ جۇڭگىلىك ۋە رېن بېشى بىلەن پاراڭلاشقاندا: «ۋاڭ مىڭ زېرەك بىر نېمە، ئۇ ۋەزىيەتكە قاراپ ئۆزگىرىشنى بىلگەچكە، ئۆزىنىڭ سىياسىي ھاياتىنى قۇتۇلدۇرۇپ قالدى» دېگەن. ئۇ يەنە سۆھبىتىنى ئاينلاشتۇرۇش ئالدىدا: «جۇڭگو كومپارتىيىسىگە ماۋ زېدۇڭغا داھىي بولالايدۇ» دېگەن. ئەھمىيەتلىك بولغىنى شۇكى، مېفى ستالىننىڭ تازىلاش دولقۇنىغا چۈشۈپ قالغاندا، ۋاڭ مىڭ موسكۋادىكى تەسىرى بار قوللىغۇچىسىدىن مەھرۇم قالدى. مېفىنىڭ بارلىق خىزمەتداشلىرى، جۈملىسىدىن ۋاڭ مىڭمۇ گۇمانلىق بولۇپ قالدى. مېفىنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىدىكى «جىنايەت پاكىتى» لارنى بىلىش قىزىقارلىق ئىش ئىدى. مېفىنىڭ ھاياتىدىن ئايرىلىشى جۇڭگو ۋەزىيىتىنىڭ تەرەققىياتى بىلەن مۇناسىۋەتلىكمۇ؟

گاۋ جۇن: جۇ ئېنلەينىڭ دوكلاتى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالدىكى بىرنەچچە مەسئۇل يولداشنىڭ جۇڭگو كومپارتىيىسىگە بولغان قارىشىنى ئۆزگەرتتى دەيدۇ. لېكىن جۇ ئېنلەينىڭ 1944 - يىلىدىكى بىر قېتىملىق سۆزى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال رەھبەرلىرىنىڭ ماۋ زېدۇڭ ئىدىيىسىنى تولۇق قوبۇل قىلمىغانلىقىنى چۈشەندۈردى. 1940 - يىلى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ئاساسىي ئالاھىدىلىكى ئۈنۈملۈك ئىنقىلابىي ستراتېگىيىنى ئىجادىي تەتقىق قىلىش بولماي، ستالىننىڭ ئەقىدىچىلىككە تەۋە نەرسىلىرىنى ئۈلگىچە قوغداشتىن ئىبارەت بولغانىدى. بۇ كىشىلەردە جۇ ئېنلەي موسكۋادىن ئايرىلىشتىن بۇرۇن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ماۋ زېدۇڭنىڭ يېڭى دېموكراتىزم ئىدىيىسى توغرىسىدىكى قارىشىدا ياخشىلىنىش بولغانلىقى ياكى بولمىغانلىقىغا گۇمان پەيدا قىلىدۇ.

جۇ ئېنلەي زىيارەت داۋامىدا سوۋېت ئىتتىپاقى رەھبەرلىرى بىلەن مۇزاكىرە قىلغان يەنە بىر مۇھىم مەسىلە، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تەربىيەلەنگەن نەچچە يۈز نەپەر ھەربىي خادىمنىڭ قانداق قىلىپ شىنجاڭ ئارقىلىق يەنئەنگە قايتىش مەسىلىسى ئىدى. 1937 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقى پۇل چىقىرىپ شىنجاڭدا بىر ھەربىي ئىنستىتۇت قۇرۇپ، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ئاپتوماتىك قىسمى، ئاۋىئاتسىيە قىسمى، ئالاقىلەشش قىسمى، توپچى قىسىملىرىدىكى زامانىۋى ھەربىي تېخنىك خادىملىرىنى تەربىيەلەشكە ياردەم بەردى. 1939 - يىلى جۇ ئېنلەي موسكۋاغا بېرىش يولىدا شىنجاڭدا توختاپ، بۇ ئىنستىتۇتتىكى نەچچە يۈز ئوقۇغۇچىغا سۆز قىلىپ، ئۇلاردىن ئۇزاق ئۆتسەي ئۆزلىرىنىڭ ئالاھىدە قىسمىنى قۇرۇپ چىقىش ئۈچۈن، زېھىي كۈچىنى مەركەزلەشتۈرۈپ، تېخنىكىنى ياخشى ئۆگىنىشىنى تەلەپ قىلدى. جۇ ئېنلەي دىخۋادىن ئايرىلىپ

موسكۋاغا بېرىپ ئۇزاق ئۆتمەي، بۇ كۇرسانتلارنى يەنئەنگە يۆتكەش تەييارلىقى باشلىنىپ كەتتى. 1940 - يىلى 1 - ئايدا كۆپ ساندىكى كۇرسانتلار بۇيرۇققا بىنائەن يەنئەنگە يۈرۈپ كەتتى، بۇلار يەنئەنگە قايتقاندا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ «تەسنىت بۇيۇملىرى» نىمۇ يەنئەنگە ئالغاچ كەتتى.

ھەربىي چېنىقىشتىن ئۆتكەن نەچچە يۈز نەپەر يۇقىرى دەرىجىلىك خادىمىنىڭ يەنئەنگە نېمە ئۈچۈن يۆتكەلگەنلىكى ئانچە ئېنىق ئەمەس. موسكۋا بىلەن يەنئەننىڭ شىنجاڭغا كۆرسىتىدىغان تەسىرى ئىنتايىن مۇرەككەپ ئىدى. موسكۋا جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ بۇ رايوندىكى پايدىسىز تەسىرىنى ئۆزگەرتىشنى ئۈمىد قىلغانلىقى ئۈچۈن بۇ ھەربىي خادىملارنىڭ يەنئەنگە يۆتكىلىشىگە قوشۇلغان بولۇشى مۇمكىن. يەنە بىر نەزەپتىن بۇ يۆتكىلىش جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ھەربىي ئىشلار قۇرۇلۇشىدا ماھىيەتلىك سەكرەش بولىدىغانلىقىدىن دېرەك بەرسە كېرەك. لېكىن قىزىقارلىق بولغىنى ۋە جاۋاب بېرىش تەس بولغىنى، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ بۇ ھەربىي خادىملارنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قورالاندۇرۇشىنى ئۈمىد قىلىش - قىلماسلىقى، موسكۋانىڭ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ مۇشۇنداق ئۈمىد تە بولۇشقا ھەقىقىمىز دېيىشىگە يول قويۇش - قويماسلىقى ئىدى. موسكۋانىڭ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ھەربىي قورال - ياراغ تەمىنلەش ئىلتىماسىنى رەت قىلىپ (بۇ ئىلتىماس، جۇ ئېنلەي ئارقىلىق ئوتتۇرىغا قويۇلغان بولۇشى مۇمكىن)، بۇ ھەربىي خادىملارنىڭ يەنئەنگە قايتىشىغا قوشۇلۇشىنى تولۇقلىما قىلغانلىقى ئېھتىمالغا بەكمۇ يېقىن. شۇنىڭغا ئوخشاشلا ئەھمىيەتكە ئىگە بولغىنى شۇكى، موسكۋا ئاچقۇچلۇق پەيتىنە، سوۋېت ئىتتىپاقى تەرىپىلەپ بەرگەن بۇ بىر تۈركۈم يۇقىرى سۈپەتلىك ھەربىي ئىختىساس ئىگىلىرىنى يەنئەنگە ئەۋەتكەندە، ھەقىقەتەنمۇ جياڭ جېيىشنى رەنجىتىپ قويۇش خەۋپىگە تەۋەككۈل قىلغانىدى.

3 - ئايدا، جۇ ئېنلەي، رېن بېشى، شى جېي (جۇڭگو كومپارتىيىسى يەنە بىر «سوۋېت ئىتتىپاقى مۇتەخەسسسىسى، ئۇ 1949 - يىلىدىن كېيىن جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدە مۇھىم رول ئوينىغان) شىنجاڭ ئارقىلىق يەنئەنگە قايتتى. جۇ ئېنلەي دۆلەتكە قايتقاندا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالىستىڭ بەزى يوليورۇقلىرىنى ئالغاچ كەلگەن بولۇشى ئېھتىمالغا ناھايىتى يېقىن. ئۇ چاغدا خەلقئارا ۋەزىيەتتىكى زور ئۆزگىرىش كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال لۇشىيەننىڭ ئۆزگىرىشىگە تۈرتكە بولغانىدى. كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالىستىڭ ئىجرائىمە شۇجىجۇسى جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ بەزى سىياسەتلىرىدىن يەنىلا رازى ئەمەس ئىدى. شۇڭا، ئۇلار جۇ ئېنلەينىڭ ئىزاھلىشىنى تەلەپ قىلغانىدى. شۇندى ۋاڭ جياشياڭ موسكۋادىن يەنئەنگە قايتقان چاغدىكىگە ئوخشاش، جۇ ئېنلەيمۇ دۆلەتكە قايتقاندا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالىستىڭ ھۇججىتىنى ئەكەلگەن بولما كېرەك. مۇنداق ھۇججەت بولسىغان تەقدىردىمۇ، جۇ ئېنلەينىڭ يەنئەنگە قايتقاندىن كېيىن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالىستىڭ كۆز قارىشى ۋە تەنقىدىنى يەتكۈزگەنلىكىدە گەپ يوق.

1940 - يىلى 3 - ئايدا، بەنى جۇ ئېنلەي موسكۋادىن دۆلەتكە قايتقان ئايدا، ۋاڭ مىڭ ئىزىنىڭ «ئىككى لۇشىيەن: جۇڭگو كومپارتىيىسىنى يەنىمۇ بىرلىشپۈنكلاشتۇرۇش ئۈچۈن كۈرەش قىلايلى» دېگەن كىتابچىسىنى قايتا نەشر قىلدۇرۇپ، ماۋ زېدۇڭ ۋە ئۇنىڭ سىياسىتى بىلەن بولغان يەنە بىر قېتىملىق كۈرەشنى قوزغىدى. 1929 - يىلى جۇڭگو كومپارتىيىسى موسكۋا ئۆزىگە تاڭغان رادىكال لۇشىيەننى ئىجرا قىلىپ ئېغىر زىيان چەكتى، لېكىن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال لىسىدىنى مەغلۇبىيەتكە مەسئۇل دەپ ئەيىبلدى، ۋاڭ مىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالىستىڭ غەربى بويىچە 100 بەتكە

يېتىدىغان بۇ كىتابچىنى نەشىر قىلدۇردى، بۇ كىتابچىدا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا قول تىققانلىقى ھەمدە 1930 - يىلى لى لىسەننىڭ ئۆرۈۋېتىلگەنلىكىنىڭ تامامەن توغرا ئىكەنلىكىنى كۆپىنچە بارچە ئىزاھلاندى ۋە ئىسپاتلاندى. بۇ كىتابچىدا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ لۇشىەنگە خىلاپلىق قىلغان ۋە پىسەنت قىلمىغان جۇڭگو كومپارتىيىسى رەھبەرلىرىگە كەسكىن ھۇجۇم قىلىندى. بۇ كىتابچىنىڭ ئاساسىي ئىدىيىسى: كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ياردىمى پارتىيىسىنىڭ لۇشىەندىكى تۈپ خاتالىقلارنى تۈگىتىشتە ئىنتايىن مۇھىم دەپ قاراشتىن ئىبارەت. ۋاڭ مىڭ بۇ كىتابنىڭ ئاخىرىدا مۇشۇ ئىدىيىسىنى يىغىنچاقلىغانىدى. ئۇ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ بارلىق ئەزالىرى شەك - شۈبھىسىزكى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ لۇشىەندىن چەتلەش پوزىتسىيىسىگە مۇتلەق قارشى تۇرىدۇ. جۇڭگودىكى بارلىق بولشېۋىكلار بىر كىشىدەك ئىتتىپاقلىشىپ، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ لۇشىەننى ئىزچىللاشتۇرىدۇ. پرولېتارىيات ۋە بولشېۋىكلار ئېگىلىمەي - پۈكۈلمەي كۈرەش قىلىپ، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئىجرائىيە كومىتېتىنىڭ قارارىنى مۇتلەق، باتۇرانە ئىزچىل ئىجرا قىلىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ يېڭى، تېخىمۇ زور غەلىبىسىنى قولغا كەلتۈرۈشكە جەزمەن، شەك - شۈبھىسىز يېتەكلەيدۇ دېگەن.

ۋاڭ مىڭ بۇ كىتابنىڭ 1940 - يىلىدىكى نەشرىگە يازغان كىرىش سۆزىدە بۇ كىتابنى قايتا نەشىر قىلدۇرۇش مۇددىئاسىنى ئىزاھلاپ: بىرمۇنچە يولداشلار پارتىيىسىنىڭ دەسلەپكى مەزگىللەردىكى تارىخىنى بىلىشكە تېگىشلىك، كومپارتىيە ئەزالىرى 1931 - يىلىدىكى ھەر خىل ئىشلارنى مۇھاكىمە قىلىش

ئارقىلىق 1940 - يىلىدىكى ھەر خىل مەسىلىلەرنى تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشىنىدەيدۇ، دېگەن. ئۇ يەنە: ھەرقانداق ھەقىقىي دىئالېكتىك ماتېرىيالىزمچى ۋە تارىخىي ماتېرىيالىزمچى شۇنى تونۇپ يېتىشى كېرەككى، كىشىلەرنىڭ مەسىلىلەرنى كونكرېت زامان ۋە كونكرېت ماكاندىن ئايرىلغان ھالدا بىر تەرەپ قىلىشىغا بولمايدۇ؛ تۈنۈگۈنكى ئىش بىلەن بۈگۈنكى ئىشنى قىلچە مۇناسىۋەتسىز دەپ قارىشىغىمۇ بولمايدۇ؛ مەلۇم زامان ۋە مەلۇم ماكاندا يۈز بەرگەن ئىشنى بىز ھازىر دۇچ كەلگەن مەسىلىلەرگە قىلچە ئوخشاشمايدۇ دېيىشىكىمۇ بولمايدۇ؛ ئوخشاش بولمىغان شەيئىلەرنى بىر - بىرىگە سېلىشتۇرۇشىمۇ بولمايدۇ دەپ كېسىپ ئېيتىشىقىمۇ بولمايدۇ، دەپ كۆرسەتكەن. ۋاڭ مىڭنىڭ ياپتا سۆزلىرى: ماۋ زېدۇڭ رەھبەرلىكىدىكى جۇڭگو كومپارتىيىسى تۈيۈق يولغا مېڭىۋاتىدۇ، جۇڭگو كومپارتىيىسىگە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يېتەكچىلىكىنى 1931 - يىلىدىكىدەك قوبۇل قىلىدۇرۇش كېرەك دېگەننى بىلدۈرەتتى.

«ئىككى لۇشيەن» نى قايتا نەشر قىلدۇرۇش ۋاڭ مىڭنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ بىۋاسىتە ئارىلىشىشى ئارقىلىق ئۆزىنى ماۋ زېدۇڭنىڭ ئالدىدىكى مەغلۇبىيەتتىن قۇتۇلدۇپ قېلىش يولىدىكى دادىل ھەرىكىتى ئىدى. دەلىل - ئىسپاتلاردىن مەلۇم بولۇشىچە، ۋاڭ مىڭنىڭ ھەرىكىتى ھېچقاچاندا ئەخمىقانە ئىش ئەمەس ئىكەن. موسكۋا ھەقىقەتەنمۇ مۇشۇ مۇھىم پەيتتە قول تىقىپ، ماۋ زېدۇڭ لۇشيەننى چەكلىمەكچى بولغان بولسا كېرەك. گومىنداڭنىڭ بەزى ماتېرىياللىرىدا ئېيتىلىشىچە، ۋاڭ مىڭنىڭ كىتابچىسى نەشر قىلىنغان ئايدا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يەنئەندە تۇرۇشلۇق ۋەكىلى جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ بىر قېتىملىق يىغىنىدا سۆز قىلىپ، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ گومىنداڭغا قارشى قوراللىق كۈرەش قىلىش سىياسىتىدىن ۋاز كېچىشىنى

تەلەپ قىلغان. كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ۋەكىلى جۇڭگو كومپارتىيىسىنى قوراللىق كۈرەشنىڭ ۋاقتى ۋە مۇھىتى توغرىسىدا ئويلاشمىدى، گومىنداڭغا قارشى ئۇرۇش قوزغىماقچى بولمىغاندۇ دەپ تەنقىد قىلغان، شۇڭا جۇڭگو كومپارتىيىسى غەرەزلىك ئىش قىلمىسىمۇ ئەمەلىيەتتە بۇ مەغلۇبىيەتكە سەۋەبچى بولاتتى. شۇ سەۋەبتىن يىراق شەرقتە سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇرىدىغان ئۆزگىرىش بارلىققا كەلگەن بولاتتى. ئېيتىلىشىچە، ماۋ زېدۇڭ بۇ ۋەكىلنىڭ تەكلىپىنى رەت قىلغان، ھەتتا سوۋېت ئىتتىپاقىدىن جياڭ جېيشىغا بېرىدىغان ياردىمىنى توختىتىشنى تەلەپ قىلغان.

يەنە بىر ماتېرىيالىدىمۇ يەنئەن بىلەن موسكۋانىڭ مۇشۇ مۇھىم پەيتتىكى ئىختىلاپى تىلغا ئېلىنغان. بىر كىتابچىدا مۇنداق دېيىلگەن: 1940 - يىلى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى سىياسىي بىۋروسى 1928 - يىلىدىن 1935 - يىلىغىچە ئارىلىقتىكى ۋاڭ مىڭ لۇشىەننىڭ خاتالىقىنى يىغىن ئېچىپ مۇزاكىرە قىلىپ: بارلىق چېكىدىن ئاشقان «سولچىل» لىق سىياسەتلىرى، ئالايلىق، بۇرژۇئازىيىنى يوقىتىش، پومېشچىكلارنى ئۆلتۈرۈش، چوڭ شەھەرلەرگە ھۇجۇم قىلىش، پارتىزانلىق ئۇرۇشىنىڭ مۇھىملىقىنى ئىنكار قىلىش قاتارلىق خاتا ھەرىپى سىياسەتلەر كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ «خاتالىقى» بىلەن مۇناسىۋەتلىك دەپ قارالغان. ئەگەر بۇ سۆزلەر دەلىللەنسە، ماۋ زېدۇڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ئۆتكەندە كۆپ قېتىم خاتالىق ئۆتكۈزۈپ، ئۆز لۇشىەننى قوغدىماقچى بولغانلىقىنى كۆرسەتمەي قويمايدۇ، شۇنداقلا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ۋەكىلىنىڭ تەنقىدىگە رەددىيە بەرمەي قالمايدۇ، بۇ ماتېرىياللار بىر مەسىلىنى، يەنى جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك رەھبەرلىرى ئارىسىدا جۇڭگو ئىنقىلابى بىلەن سوۋېت

ئىنتىپاقنىڭ مۇناسىۋىتى توغرىسىدا ئىنتايىن مەخپىي مۇزاكىرە ئېلىپ بېرىلغانلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ. كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ماۋ زېدۇڭغا بەرگەن مۇھىم تەنقىدى: ماۋ زېدۇڭ ئىنقىلابىي كۈچلەرنى كۈچىنىڭ بارىچە زورايتىپ، گومىنداڭنىڭ ياپون باسقۇنچىلىرىغا تەسلىم بولۇش خەۋپىنى كۈچەيتىۋەتتى دېگەندىن ئىبارەت.

ماۋ زېدۇڭ ياپون باسقۇنچىلىرىنىڭ گومىنداڭنى مەغلۇپ قىلىشىنى ئۈمىد قىلمايتتى. ئۇ مۇنداق بولسا، گومىنداڭنىڭ كومپارتىيىگە قارشى تۇرۇشىغا تۈرتكە بولىدۇ دەپ قارايتتى. ماۋ زېدۇڭ جۇڭگو - ياپونىيە ئوتتۇرىسىدىكى ئۇزۇنغا سوزۇلدىغان خورىتىش ئۇرۇشىنى ئىنقىلابىي كۈچلەرنى زورايتىدىغان ئەڭ ياخشى پۇرسەت دەپ قارىسا كېرەك. دەرۋەقە، بىر ئىنقىلابچى بولغان ماۋ زېدۇڭمۇ پايدىلىق پۇرسەتنى تۇتۇپ، گومىنداڭنىڭ ياپونغا قارشى تۇرۇش جەڭ مەيدانىدىكى مەغلۇبىيىتىدىن پايدىلىنىپ، جياڭ جېپىنى گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيىنىڭ ھەمكارلىقىنى قوبۇل قىلىشقا مەجبۇر قىلاتتى.

ماۋ زېدۇڭ گومىنداڭنىڭ ياپون قاراقچىلىرىغا تەسلىم بولۇش ئېھتىمالىنى خېلى ئېغىرېسىقلىق بىلەن كۆزەتتى. شۇنداقلا بۇ ئېھتىماللىق تۈپەيلىدىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ پۈت - قولىنى چۈشەپ قويماسلىققا بەل باغلىدى. 1940 - يىلى 1 - ئاينىڭ 19 - كۈنىدىكى يوليورۇق بۇنى ئېنىق چۈشەندۈردى. بۇ يوليورۇقتا گومىنداڭ ھۆكۈمىتى تېخى تەسلىم بولمىغانىكەن، يېڭى 4 - ئارمىيىنى ئىسكانتەدەر تېز تەرەققىي قىلدۇرۇش لازىملىقى ئېيتىلدى. لېكىن ماۋ زېدۇڭنىڭ بۇ مەيداننى ئەڭ ئېنىق ئىپادىلىگىنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ 1940 - يىلى 9 - ئاينىڭ 10 - كۈنىدىكى يوليورۇقى بولدى. يوليورۇقتا جۇڭگونىڭ ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىنىڭ ئۈچ خىل ئېھتىمالى

تەھلىل قىلىنغاندى: بىرىنچى خېلى، مۇبادا گېرمانىيە ئەنگىلىيىنى مەغلۇپ قىلسا، ئامېرىكا جۇڭگودىكى ئۇرۇشقا قاتنىشىشى مۇمكىن. ئامېرىكىنىڭ گومىنداڭغا ياردەم بېرىش، ئەنگىلىيە، ئامېرىكىنىڭ يىراق شەرق ئىشلىرىغا ئارىلىشىشى - جۇڭگودىكى «جاھىل ئەكسىيەتچىلەر» ئۈمىد قىلىدىغان بىر خىل يول. بۇ گومىنداڭنىڭ بىر پارتىيە ھاكىمىيەتلىكلىكىنى يولغا قويۇشقا ئەڭ پايدىلىق يول. ئىككىنچى خېلى، «جاھىل ئەكسىيەتچىلەر» نىڭ «مىللىي بۇرژۇئازىيە» بىلەن ئاز - تولا مۇرەسسە قىلىش ئېھتىمالى، بۇ ئۇلارنىڭ خەلقئارادا سوۋېت ئىتتىپاقىغا يېقىنلىشىش سىياسىتىنى يولغا قويۇشىدىن، مەملىكەت ئىچىدە كومپارتىيىگە قارشى تۇرۇش سىياسىتىدىن ۋاز كېچىشىدىن دېرەك بېرىدۇ. بۇ گومىنداڭ 1938 - يىلىدىن بۇرۇن يولغا قويغان ئاكتىپ سىياسەت. لېكىن بۇ سىياسەت كېيىنچە ئەنگىلىيە ۋە ئامېرىكىغا يېقىنلىشىش، سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە كومپارتىيىگە قارشى تۇرۇش سىياسىتى تۈپەيلىدىن ئۈزۈلۈپ قالدى. ئۈچىنچى خېلى، ياپونىيىنىڭ چۇڭچىڭنى ئىشىغال قىلىش، جياڭ جىيېشى گومىنداڭنىڭ ياپونغا تەسلىم بولۇش ئېھتىمالى بولۇپ، بۇ جۇڭگودىكى ھۆكۈمران سىنىپلار ئىچىدە قالماقچىلىق كەلتۈرۈپ چىقىراتتى، شۇنداقلا قۇدرەتلىك، ئومۇميۈزلۈك ياپونغا قارشى تۇرۇش، ۋەتەن ساتقۇچىلارغا قارشى تۇرۇش دولقۇنىنى ۋۇجۇدقا چىقىراتتى. روشەنكى، «مىللىي بۇرژۇئازىيە» بىرىنچى خېلىدىكى ئېھتىماللىق ئەمەس، ئىككىنچى خېلىدىكى ئېھتىماللىقنىڭ بولۇشى، «پرولىتارىيات» قا يول قويۇشى، ياپونغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىدا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن داۋاملىق ھەمكارلىشىشىنى خالايتتى.

ماۋ زېدۇڭ جياڭ جىيېشى بىلەن ياپونىيە يارىشىپ قالغاندا، ياپونىيىنىڭ يېڭىدىن كۆپەيگەن ھەربىي كۈچىنى ئىشقا سېلىپ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ھۇجۇم قىلىدىغانلىقىنى

بىلگەندى. بۇنىڭدىن باشقا ياپونىيە مانجۇرىيىدە پارتىزانلار سىستېمىسىغا قارىتىلغان تازىلاشنى زور كۈچ بىلەن كۈچەيتىۋاتاتتى. قارىغاندا، تېخىمۇ ئېھتىمالغا يېقىن بولغىنى شۇكى، ماۋ زېدۇڭمۇ جياڭ جىپىشىغا ئوخشاش ياپون ئارمىيىسى شەرقىي جەنۇبى ئاسىياغا ھۇجۇم قىلىدۇ دەپ قارايتتى. 1940-يىلى 9 - ئايدا ياپون ئارمىيىسىنىڭ جەنۇبقا قىلغان يۈرۈشى ئوڭۇشلۇق بولدى. نەتىجىدە ياپونىيە بىلەن ئامېرىكىنىڭ مۇناسىۋىتى تېز يامانلاشتى. ماۋ زېدۇڭ ياپونىيىنىڭ يېڭى ھەربىي كۈچى ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكىغا تاقابىل تۇرۇشقا ئىشلىتىلگەچكە، ياپونىيىنىڭ جۇڭخۇا مىللەتلەرنىڭ بىردىنبىر ھەقىقىي ۋەكىلى جۇڭگو كومپارتىيىسىگە ھەربىي بېسىم ئىشلەتكەندە، ئۇنىڭ كۈچىنىڭ خورىشى جۇڭگو كومپارتىيىسىدىن ئېغىر بولسۇن؛ ئامېرىكا بىلەن ياپونىيىنىڭ مۇناسىۋىتى كۈندىن - كۈنگە يامانلاشقاندا، گومىنداڭ ياپونىيىگە تەسلىم بولسا، ۋاشىنگتون بىلەن چۇڭچىڭ ئوتتۇرىسىدىكى روشەن مەۋجۇت بولغان ئالاھىدە مۇناسىۋەت بۇنىڭغا ئەگىشىپ يىمىرىلىپ كېتىدۇ، بۇ جۇڭگو كومپارتىيىسى ئۈچۈن ئېيتقاندا كۈچنى راۋاجلاندۇرىدىغان ئەڭ ياخشى پۇرسەت؛ مۇشۇنداق ئەھۋالدا، جياڭ جىپىشى تاشقى ياردەم بولمىغان ئەھۋالدا جۇڭگو كومپارتىيىسىگە تاقابىل تۇرىدۇ ياكى تېخىمۇ ئەزۋەيلەپ، ياپونغا يەنىمۇ يېقىنلىشىشى مۇمكىن دېگەن يەكۈننى چىقارغان بولسا كېرەك. ماۋ زېدۇڭ يەنە مۇبادا جياڭ جىپىشى ياپونغا تەسلىم بولسا، گومىنداڭنىڭ ئامېرىكىنىڭ قولىشى ئارقىسىدا داۋاملىق ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلغىنىغا قارىغاندا جۇڭگو كومپارتىيىسىگە تېخىمۇ پايدىلىق دەپ يەكۈن چىقارغان بولۇشىمۇ مۇمكىن.

ماۋ زېدۇڭنىڭ بۇ مەسىلىدىكى مەيدانىنى چۈشىنىش ئۈچۈن، ئالدى بىلەن گومىنداڭ ياپونغا تەسلىم بولغاندىن كېيىنكى سىياسىي ئاقىۋەتنى ئويلاش كېرەك. بۇنداق تەسلىم

بولۇش گومىنداڭنىڭ جۇڭگودىكى ئىناۋىتىنى بىراقلا تۆكىدۇ. ۋاڭ جىڭۋېي مۇشۇ چاغدا قۇرغان قورچاق ھاكىمىيەتنىڭ خەلقنىڭ تامامەن دېگۈدەك قوللىشىغا ئېرىشەلمىگەنلىكى يۇقىرىدىكى قاراشنىڭ ئىسپاتى، ئەگەر كومپارتىيە ياپونغا قارشى تۇرۇش يولىدىكى ئۇزاققا سوزۇلىدىغان ئۇرۇشتا چىڭ تۇرسا، ئۇ ۋەتەنپەرۋەر خەلق ئاممىسىنىڭ قوللىشىغا ئىگە بولىدىغان ئەڭ ياخشى پۇرسەتكە ئېرىشىدۇ. مۇبادا ياپونىيە جياڭ جىيىشنى يەڭسە، ئۇنىڭ چۇڭچىڭغا قوبۇل قىلغىلى بولمايدىغان تىنچلىق شەرتلىرىنى تېڭىشى تۇرغان گەپ، بۇ جۇڭگو خەلقىنىڭ نارازىلىقى ۋە غەزىپىنى قوزغايدۇ. گومىنداڭ ئىچىدىكى ۋەتەنپەرۋەر قىسىملار ۋە رەھبەرلەر ياپونغا تەسلىم بولماي، كومپارتىيە تەرەپكە ئېغىپ كېتىشى مۇمكىن. گومىنداڭ ياپونغا تەسلىم بولغاندىن كېيىن كومپارتىيىگە قاراتقان ھەربىي ھۇجۇمنى كېڭەيتىشى مۇقەررەر. لېكىن ئۇ مۇنداق قىلسا، ياپونىيەنىڭ قوللىشى ئاستىدىكى «قورچاق ئارمىيە» گە ئايلىنىپ قالىدۇ. بۇنداق ئەھۋاللار جۇڭگو كومپارتىيىسىنى جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ ۋەكىلى سۈپىتىدە ئوتتۇرىغا چىقىرىدۇ. جياڭ جىيىشمۇ بۇ ئېھتىماللىقنى ماۋ زېدۇڭغا ئوخشاش بىلسە كېرەك. جياڭ جىيىشى مۇشۇلارنى ئويلىغاچقا ياپونىيە بىلەن ھاقارەتلىنىش ئاساسىدىكى مۇرەسسەلىشىش كېلىشىملىرىنى ئىمزالاشنى توسىدۇ.

ماۋ زېدۇڭ ئالدى بىلەن ئىنقىلابچى. ئۇ گومىنداڭ بىلەن ياپونىيە ئوتتۇرىسىدىكى ئۇزاققا سوزۇلىدىغان ئۇرۇشنىڭ جۇڭگو ئىنقىلابىغا پايدىلىق ئىكەنلىكىنى تونۇپ يەتكەن. ئۇ ئۇستازى لېنىنغا ئوخشاش: ئۇرۇشنىڭ مەغلۇبىيىتى ئۆز دۆلىتى ھۆكۈمىتىنى ئاغدۇرۇۋېتىدۇ، دەپ قارايدۇ، ئەگەر ياپونىيە چۇڭچىڭ ھاكىمىيىتىنى مەغلۇپ قىلسا، ئۇ جۇڭگودا بىر قېتىملىق ئىنقىلابنىڭ پارتلىشىغا سەۋەب بولىدۇ. مەيلى قانداق

ئەھۋال يۈز بەرسۇن، ماۋزېدۇڭ ئۇنىڭدىن پايدىلىنىپ ئىنقىلابىي كۈچلەرنى راۋاجلاندۇرالايدۇ ۋە راۋاجلاندۇرىدۇ.

ئەگەر جياڭ جېيشى ياپونىيە بىلەن دۆلەتكە ھاقارەت كەلتۈرىدىغان تىنچلىق شەرتنامىسى تۈزسە، موسكۋا ئۈچۈن ئېيتقاندا، ئۇنىڭ پايدا - زىيىنى خېلىلا ئوخشاش بولمايدۇ، جياڭ جېيشى ھاكىمىيەتنىڭ داۋالغۇشى ۋە تەسلىم بولۇشى سىئالىغا ھېچقانداق پايدا يەتكۈزمەيدۇ دېيىشكە بولىدۇ. شۇنداقلا ئۇنىڭ زىيىنى ناھايىتى روشەن بولىدۇ، يەنى جۇڭگودىكى ياپون ئارمىيىسى جۇڭگودىن چېكىنىپ چىقىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىدۇ. ستالىن چوتى ماۋ زېدۇڭغا قارىغاندا ئاددىي سوقتى، ئۇ ياپونىيە بىلەن گېرمانىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا بىرلىشىپ ھۇجۇم قىلىشىنى توسۇش ئۈچۈن، ياپونىيىنى جۇڭگودا داۋاملىق ئۇرۇش قىلدۇرماقچى بولدى. شۇڭا، ستالىن گومىنداڭنى مۇقىملاشتۇرۇپ، ئۇنى ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىشتا چىڭ تۇرغۇزۇش سىياسىتىنى قوللاندى.

1940 - يىلى 12 - ئايدا، ستالىن گېنېرال ژوكوۋ بىلەن سۆھبەتلەشكەندە، ئۆزىنىڭ بۇ مەسىلە توغرىسىدىكى قارىشىنى شەرھىلىدى. شۇ چاغدا ژوكوۋ چۇڭچىڭغا بېرىپ، جياڭ جېيشىنىڭ ھەربىي ئىشلار باش مەسلىھەتچىسى بولۇشقا يولغا چىققىچى بولۇۋاتاتتى. ئۇ سوۋېت ئارمىيىسى پولشنىڭ شەرقىگە ھۇجۇم قىلغان چاغدا ۋە كېيىنكى سوۋېت - فېنلاندىيە ئۇرۇشى مەزگىلىدە بىر جۇڭگە قوماندانلىق قىلغانىدى. ئۇ جۇڭگودا تاكى 1942 - يىلى 2 - ئايغا قەدەر باش ھەربىي مەسلىھەتچى بولدى. 1940 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا ستالىن جۇڭگو كومپارتىيىسىدىن بىر قەدەر ئۈمىدسىزلەندى. ئۇ ژوكوۋغا جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ئىجتىمائىي ئاساسى ئاساسەن دېھقانلار ئىكەنلىكىنى، بۇنداق پرولېتارلاشسىغان ئىجتىمائىي ئاساسنىڭ ئىدىيىسى جەھەتتە نۇقسان پەيدا قىلماي قويمايدىغانلىقىنى، بۇ نۇقسانلار

مىللەتچىلىك خاھىشلىرىنى ۋە ئىنتېرناتسىئوناللىق ئېگىنىنىڭ تولۇق تەرەققىي قىلماسلىقىنى ئۆز ئىچىگە ئالدىغانلىقىنى ئېيتقان، ستالىن يەنە جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ سىياسىتىنىڭ ئاقىۋىتى توغرىسىدىكى قارىشىدىن بېشارەت بەرگەن. ئۇ جۇڭگونىڭ «قىزىل ئارمىيە» سى جياڭ جېشى ئارمىيىسىگە ئوخشاش ئىچكى ئۇرۇش قىلىشقا قىزىقىدۇ، بۇنداق ئىچكى ئۇرۇشنىڭ جۇڭگونى خىلمۇ خىل خەۋپلەرگە مۇپتىلا قىلىدىغانلىقى بىلەن كارى بولمايدۇ دەپ قارىغاندا، ستالىن: «شۇڭا ژوكوۋنىڭ ۋەزىپىسى گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيىنىڭ ھەربىي توقۇنۇشىنى تىرىشىپ پەسەيتىشتىن ئىبارەت، چۈنكى كومپارتىيە جياڭ جېشىغا قارشى تۇرسا، جياڭ جېشىنىڭ ياپونىيە تەرەپكە ئۆتۈپ كېتىشىگە تۈرتكە بولىدۇ، جياڭ جېشى «ئاسانلا ياپونىيە بىلەن بىرلىشىپ جۇڭگو كومپارتىيىسىگە تاقابىل تۇرىدۇ» دېگەن. ستالىن ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دېگەن: پەقەت جياڭ جېشىلا جۇڭگونىڭ ئۇزاققا سوزۇلىدىغان ياپونغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىغا رەھبەرلىك قىلالايدۇ. جۇڭگو كومپارتىيىسى ۋە جۇڭگو ئىشچىلار سىنىپىنىڭ كۈچى بەك ئاجىز، ئۇنىڭ جۇڭگونىڭ تاجاۋۇزچىلىققا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىغا رەھبەرلىك قىلىشى مۇمكىن ئەمەس، ئۇ يەنە ئۇزاق ۋاقىت ئاممىنىڭ قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈشى كېرەك. قانچە ئۇزاق ۋاقىت كېتىدىغانلىقىغا كەلسەك، بىرىنچە دېيىش تەس، ھازىر جاھانگىر كۈچلۈك دۆلەتلەرمۇ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ جياڭ جېشى ھاكىمىيىتىنى ئاغدۇرۇپ تاشلىشىغا يول قويمايدۇ، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جياڭ جېشى ھۆكۈمىتى شەرتنامىمۇ ئىمزالىدى، دىپلوماتىك مۇناسىۋەت ئورناتتى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇنداق مۇناسىۋىتى بار دۆلەتلەرگە «ئىنقىلابنى چىقىرىشى» مۇمكىن ئەمەس. مۇشۇ مەيداننى ئاساس قىلغاندا، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو كومپارتىيىسىنى

قوللىيالمایدۇ. ستالىن زوكوۋقا ئۆز مەسئۇلىيىتىنى جۇڭگو - سوۋېت شەرتنامىسىگە قاتتىق ئەمەل قىلغان ھالدا ئادا قىلىشنى ئېيتقان. جۇڭگو - سوۋېت شەرتنامىسىدە سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا بېرىدىغان بارلىق ياردىمىنى پەقەت جياڭ جېيشىنىڭ مىللىي ھۆكۈمىتىگىلا بېرىشى كېرەك دەپ ئالاھىدە بەلگىلەنگەن. ستالىن زوكوۋقا جۇڭگو كومپارتىيىسى ياپونىيە جياڭ جېيشىنى مەغلۇپ قىلسا، جۇڭگو ئىنقىلابىغا پايدىلىق دەپ قارىغاچقا، جۇڭگو كومپارتىيىسى بىلەن ئالاقە قىلغاندا ئېھتىياتچان بولۇشنى ئەسكەرتكەن.

ستالىن ماۋ زېدۇڭدىن گومىنداڭغا قاراتقان سىياسىتىنى بوشاشتۇرۇشنى تەلەپ قىلغاندا، ماۋ زېدۇڭ ئوڭايسىزلانغان. بىر تەرەپتىن ماۋ زېدۇڭ ئىنقىلابىي كۈچلەرنى زورايتىش قەدىمىنى ئاستىلىتىشنى خالىمىغان، يەنە بىر تەرەپتىن گەرچە گومىنداڭنىڭ ياپونغا تەسلىم بولۇشى ھەقىقەتەن جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشىغا تۆلەنگەن بەدەل بولسىمۇ، ئۇنىڭ گومىنداڭنىڭ ياپونغا تەسلىم بولۇشىدىن ئىبارەت پاكىتىنى قوبۇل قىلىشنى ئاشكارا ئېيتىشى ئەپسىز ئىدى. ماۋ زېدۇڭ موسكۋانىڭ سوئالىغا ئەپچىللىك بىلەن جاۋاب بېرىپ، ئۆزىنى قىيىن ئەھۋالدىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن جۇڭگو كومپارتىيىسى رەھبەرلىكىدىكى ئىنقىلابىي كۈچلەر گومىنداڭنىڭ ياپونغا تەسلىم بولۇشىنى ئىلگىرى سۈرمەيلا قالماستىن، ئەكسىچە تېخىمۇ توسالغۇ بولىدىغانلىقىنى ئېيتقان. ماۋ زېدۇڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ گومىنداڭنىڭ تەسلىم بولۇش خەۋپى كۈچەيمەكتە، بۇ خەۋپنى توسۇش كېرەك دېگەن قارىشىغا قوشۇلغان، لېكىن قانداق توسۇش كېرەكلىكىگە كەلگەندە ماۋ زېدۇڭ كومپارتىيە گومىنداڭغا يول قويغان تەقدىردىمۇ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ قارىشىغا قوشۇلمايدىغانلىقىنى ئېيتقان. ماۋ زېدۇڭ موسكۋانىڭ تەنقىدىگە

جاۋاب بېرىپ: جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى كۈچلىرى زورايماقتا، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ كۈچى ۋە تەسىرى زورايغان تەقدىردىمۇ، گومىنداڭنىڭ تەسلىم بولۇش خەۋىپى ئازىيىدۇكى، ئېغىرلاشمايدۇ دېگەن.

ماۋ زېدۇڭ 1940 - يىلى 5 - ئاينىڭ 4 - كۈنىدىكى ئۇزۇن يوليورۇقىدا جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ كۈچىنى زورايتىش، تەسلىمچىلىك نەزەرىيىسىگە قارشى تۇرۇشنى ئوتتۇرىغا قويغان. «ماۋ زېدۇڭ تاللانما ئەسەرلىرى» نىڭ ئىزاھاتىدىكى سۆز بىلەن ئېيتقاندا، بۇ يوليورۇق جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى ئوتتۇرا جەنۇبىي جۇڭگو بيۇروسىنىڭ شۇجىسى شياڭ يىڭغا قارىتىپ چىقىرىلغان. شياڭ يىڭ شۇ چاغدا «ئىدىيەۋى جەھەتتە ئوڭچىللىق خاھىشى ئېغىر» دەپ قارالغان، بۇ يوليورۇقتا ماۋ زېدۇڭ ئىزاھات بېرىپ: جۇڭگو كومپارتىيىسى شۇنى بىلىشى كېرەككى، گەرچە گومىنداڭنىڭ تەسلىم بولۇش خەۋىپى ئېغىرلاشقان بولسىمۇ، ئېلغار كۈچلەرنى تەرەققىي قىلدۇرۇش، ئوتتۇرىدىكى كۈچلەرنى قولغا كەلتۈرۈش، جاھىل كۈچلەرنى يېتىم قالدۇرۇش ئارقىلىق، بۇ خەۋىپتىن يەنىلا ساقلانغىلى بولىدۇ دېگەن. ماۋ زېدۇڭ: «كومپارتىيە پۈتۈن مەملىكەت دائىرىسىدە قانچىكى تەرەققىي تاپسا، ۋاقىتنى قولغا كەلتۈرۈپ، تەسلىم بولۇش خەۋىپىنى ئازايتىش ئىمكانىيىتى شۇنچە كۈچىيىدۇ، پارتىيىمىزنىڭ پۈتۈن مەملىكەتنىڭ ئىشلىرى ھەققىدە ئېغىز ئېچىشى شۇنچە ئاسانلىشىدۇ. ئەگەر بۇنىڭ ئەكسىچە مۆلچەر ۋە تاكتىكا ئارقىلىق بىز قانچىكى راۋاجلانماق، خەق شۇنچە تەسلىم بولىدۇ، بىز قانچىكى يول قويساق، خەق ياپونغا شۇنچە قارشى تۇرىدۇ دەپ قارىساق... خاتا قىلغان بولىمىز» دېگەن.

1940 - يىلىدىن كېيىن، ۋاڭ مىڭ گومىنداڭنىڭ مەسلىھەت كېڭىشىگە قاتناشمايدىغان بولدى، ئۇ جۇ ئېنلەي

موسكۋاغا سەپەر قىلغان مەزگىلدە جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ بىرلىك سەپتىكى ۋاقىتلىق ۋەكىلى بولدى. ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ جۇڭچىڭدىكى ۋەكىللىكىنى ئۈستىگە ئالدى، بەلكى يەنئەندە قۇرۇلغان جۇڭگو ئاياللىرى داشۆسىنىڭ مۇدىرى بولدى. ئەرلەر ئەزىز، ئاياللار خار ھېسابلىنىدىغان جۇڭگودا بۇ كىشىلەر ھۈرمەتلەيدىغان مەنەپ ئەمەس ئىدى. كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ دەسلەپكى مەزگىللەردىكى خاتالىقىنىڭ تەقىد قىلىنىشى ۋاڭ مىڭنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزى كومىتېتى سىياسىي بىۋروسىدىكى ئورنىنىڭ تۆۋەنلىشىنىمۇ چۈشەندۈردى.

يەنە بىر تەرەپتىن ماۋ زېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاراتقان سىياسىتىنى بوشاشتۇرۇپ، موسكۋانىڭ تەقىدىگە ئاز - تولا يول قويدى. مەسىلەن، موسكۋانىڭ بەزى ئەلەپلىرىنى جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ سىياسىتى بىلەن مۇرەسسەلەشتۈردى، جۇڭچىڭغا قارىتا ئۆزىنى تۇتۇۋېلىش ئاساسىدىكى دوستانە ھەرىكەتلەرنى قوللاندى. 6 - ئايدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزى كومىتېتى خېلى دوستانە تەكلىپىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، ئىككى پارتىيىنىڭ ئىختىلاپىنىڭ ئۈزلۈكسىز ئۆلگىشىدىن ساقلىنىشنى تەشەببۇس قىلىپ، ئۆزىنىڭ 1937 - يىلىدىكى جياڭ جىيىشنىڭ يېتەكچىلىكىگە بويسۇنۇش توغرىسىدىكى ۋەدەسىنى تەكىتلىدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە جۇڭگو كومپارتىيىسى يەنە جياڭ جىيىشنىڭ شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونىنى 23 ناھىيىگە كېڭەيتىشكە، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسىنى سەككىز شىغا كېڭەيتىشكە قوشۇلۇشىنى مۇراجىئەت قىلدى.

بۇنىڭدىن ئىلگىرىرەك ماۋ زېدۇڭ ئامېرىكا بىلەن ھەمكارلىشىپ، ياپونغا بىرلىكتە قارشى تۇرۇشقا قارشى تۇرغانىدى، ئەمدى ئۇ بۇ پوزىتسىيىنى بوشاشتۇردى. 1940

- يىل 7 - ئاينىڭ 7 - كۈنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى «ياپونغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىنىڭ ئۈچ يىللىقىنى خاتىرىلەش مۇناسىۋىتى بىلەن ۋەزىيەت توغرىسىدا خىتابنامە» نى ئېلان قىلىپ، ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دېدى: ھازىر جۇڭگو مىسلىسىز تەسلىمچىلىك خەۋپىگە دۇچ كەلمەكتە ۋە ياپونغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىدا مىسلىسىز قىيىن مەزگىلدە تۇرماقتا. ياپونىيىنىڭ ئوق مەركىزىدىكى ئىتتىپاقداشللىرى جەنۇبقا يۈرۈش قىلىشنى تەشكىللەش ئۈچۈن جۇڭگودىكى ئۇرۇشنى ئاياغلاشتۇرۇشنى تەلەپ قىلماقتا. يەنە بىر تەرەپتىن ئەنگلىيە - ئامېرىكا شەرقىي جەنۇبى ئاسىيانى قوغداش ئۈچۈن جۇڭگونى قۇربان قىلماقچى بولىۋاتىدۇ. شۇڭا بىز ئەنگلىيە، ئامېرىكا، فرانسىيە جاھانگىرلىرى گۇرۇھى بىلەن گېرمانىيە، ئىتالىيە، ياپونىيە جاھانگىرلىرى گۇرۇھىنىڭ زىددىيىتىدىن پايدىلىنىشىمىز، بولۇپمۇ ياپونىيە بىلەن ئامېرىكىنىڭ تىنچ ئوكياندىكى زىددىيىتىنى زورايتىشىمىز لازىم. بۇ جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدىكى قويۇق ھەمكارلىققا زىيان يەتكۈزمەيدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، فرانسىيىنىڭ مۇتەرز بولۇشى، سوۋېت ئىتتىپاقىغا، كومپارتىيىگە قارشى تۇرۇشنىڭ دۆلەتنى گۇمىران قىلىدىغانلىقىنى، فرانسىيىگە ئوخشاش گۇمىران بولۇشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن، جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇيدىغان ئاشۇنداق سىياسەت يۈرگۈزۈشتىن ساقلىنىشى لازىملىقىنى كۆرسىتىپ بەرگەندى.

ماۋ زېدۇڭنىڭ شۇ چاغدا موسكۋاغا يول قويۇشنى خالىغانلىقى، ئۇنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دۇنيا تەرەققىياتىدا قانداق رول ئوينايدىغانلىقى توغرىسىدىكى كۆز قارىشىغا مۇناسىۋەتلىك. بۇنداق كۆز قاراش 1940 - يىل 7 - ئاينىڭ 7 - كۈنىدىكى ھۆججەتتە گەۋدىلەندۈرۈلگەن، ھۆججەتتە مۇنداق دېيىلگەن: دۇنيا ھازىر يەر شارى ئىنقىلابى يېڭى دەۋرنىڭ

ھارپىسىدا تۇرماقتا. سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ جەرياندا ئاچقۇچلۇق رول ئوينايدۇ. دۇنيا ھازىر ئومۇميۈزلۈك جاھانگىرلىك ئۇرۇشىغا يۈزلەنمەكتە. بۇ چوڭ ئۇرۇش پۈتۈن دۇنيانىڭ تەرتىپىنى مىسلىسىز بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىتىدۇ. كاپىتالىستىك دۆلەتلەر ۋە ئېزىلگۈچى دۆلەتلەردىكى خەلق ئورنىدىن دەس تۇرۇپ ئىنقىلاب قىلىدۇ. بولۇپمۇ ياۋروپا ۋە ئەنگىلىيىدە ئىنقىلاب داۋاملىق يۇقىرى دولقۇنغا كۆتۈرۈلىدۇ. خەلق ئاممىسىنىڭ كومپارتىيىسىگە، سوۋېت ئىتتىپاقىغا بولغان ئىشەنچى تېز كۈچىيىدۇ. بۇ ۋەزىيەت جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىغا ۋە دۇنيا ئىنقىلابىغا ئىنتايىن پايدىلىق، شۇڭا جۇڭگو كومپارتىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇلۇغ كۈچىنى ئالاھىدە تەكىتلىشى، سوۋېت ئىتتىپاقىنى جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىنىڭ ئەڭ ئىشەنچلىك دوستى دەپ قارىشى لازىم. دەرۋەقە، ماركسىزىملىق نۇقتىئىنەزەر بىلەن قارىغاندا، سوتسىيالىزم پۈتۈن يەر شارىدا مونوپول كاپىتالىزمنىڭ ئورنىنى باسقاندىن كېيىن «دۇنيانىڭ مەڭگۈلۈك تىنچلىقى» ئىشقا ئاشىدۇ. مەلۇم ئەھۋالدا خەلق ئاممىسى ئورنىدىن دەس تۇرىدۇ، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۆز كۈچىنى ئىشقا سېلىپ دۇنيا ئىنقىلابىنى قوللاپ، كاپىتالىزم ۋە جاھانگىرلىكنى ئاغدۇرۇپ تاشلايدۇ. ماۋ زېدۇڭ ۋە جۇڭگو كومپارتىيىسى مۇشۇ نەزەرىيىۋى ئاساسنى چىقىش قىلىپ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يۈكسەك ئورنىنى ساقلىشى كېرەك. ماۋ زېدۇڭ مۇشۇنداق ئارقا كۆرۈنۈش بولغان ئەھۋالدا 1940 - يىلى موسكۋاغا قارىتا ئۆزىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا پائال ماسلىشىدىغان ھەرىكەت قوللىنىلىدىغانلىقىنى ئىپادىلىدى، بۇنىڭ ئىچىدە ئەڭ مۇھىم بولغىنى 8 - ئارمىيىنىڭ «يۈز تۈەن ئۇرۇشى».

5. ستالىن، ماۋ زېدۇڭ ۋە يۈز تۈەن ئۇرۇشى

1940 - يىلى جۇڭگو كومپارتىيىسى ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدىكى، ئەڭ بولمىدى دېگەندىمۇ 1945 - يىلى ياپونىيە تەسلىم بولۇشتىن بۇرۇن، جۇڭگو كومپارتىيىسى قوشۇنلىرى ئۇنىڭدىن كېيىنكى بىر نەچچە ھەپتەدە قوزغىغان ئومۇمىي ھۇجۇمدىن ئىلگىرىكى بىر قېتىملىق ئەڭ چوڭ ھەربىي ئۇرۇشنى قوزغىدى. بۇ جەڭ 1940 - يىلى 7 - ئاينىڭ ئاخىرىدا باشلىنىپ، شۇ يىلى 12 - ئاينىڭ ئاخىرىدا ئاياغلاشتى. جۇڭگو كومپارتىيىسى قوشۇنلىرىدىن 105 تۈەن، 400 مىڭ كوماندىر - جەڭچى بۇ قېتىمقى جەڭگە قاتناشتى. يۈز تۈەن ئۇرۇشى دېگەن نام مۇشۇنداق بارلىققا كەلگەن. بۇ قېتىمقى جەڭنىڭ ئاساسىي نىشانى شىمالىي جۇڭگودىكى ياپونىيە ئارمىيىسىنى ئىشغال قىلىۋالغان قاتناش لىنىيىلىرىگە، كۆمۈر كانلارغا ۋە باشقا ئىقتىسادىي مۇئەسسەلەرگە ھۇجۇم قىلىشتىن ئىبارەت. جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ماتېرىيالغا ئاساسلانغاندا، بۇ قېتىمقى ئۇرۇشتا ئۆلتۈرۈلگەن، يارىدار قىلىنغان ياپون ئەسكەرى ۋە قورچاق ئەسكەرلەر جەمئىي 46 مىڭ، بۇنىڭ ئىچىدە ياپون ئەسكەرى 20 مىڭ 900 ئىكەن. بۇ قېتىمقى جەڭ ياپون قوشۇنلىرىنى ناھايىتى زور زىيانغا ئۇچراتقان بولسىمۇ، جۇڭگو كومپارتىيىسى قوشۇنلىرىدىنمۇ 22 مىڭ كىشى ئۆلگەن ۋە يارىدار بولغان. شۇنىڭغا ئوخشاشلا مۇھىم بولغىنى، ئۇرۇشتىن كېيىن ياپون قوشۇنلىرى جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ تايانچ بازىلىرىنى «تازىلاش» نى كۈچەيتكەن. جۇڭگو كومپارتىيىسى تىزگىنلىگەن رايوندىكى نوپۇس 47 مىليوندىن 25 مىليون كىشىگە، 8 - ئارمىيىنىڭ ئەسكەر سانىمۇ 400 مىڭدىن 300 مىڭغا چۈشۈپ قالغان.

يۈز تۈەن ئۇرۇشى ماۋ زېدۇڭنىڭ ئۇزاق مەزگىللىك

ئۇزۇنغا سوزۇلىدىغان پارتىزانلىق ئۇرۇشى ئېلىپ بېرىش ستراتېگىيىلىك ئىدىيىسىگە ئۇيغۇن ئەمەس. 1939 - يىلى 9 - ئايدا ۋە 1940 - يىلى 3 - ئايدا ماۋ زېدۇڭ ئۆز سۆزىدە ياپونغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىنىڭ يەنىلا ئىككىنچى باسقۇچتا، يەنى تىرىكشىش باسقۇچىدا تۇرىۋاتقانلىقىنى ئېنىق بىلدۈرگەنىدى.

1938 - يىلى ماۋ زېدۇڭ «ئۇزۇنغا سوزۇلىدىغان ئۇرۇش ئوغرىسىدا» دېگەن ماقالىسىدا: بۇ باسقۇچتا پارتىزانلىق ئۇرۇشى دۈشمەن ئارقا سېپىدە كەڭ كۆلەمدە تەرەققىي قىلدۇرۇلىدىغانلىقىنى؛ پارتىزانلىق ئۇرۇشىنى كېڭەيتىش ئۈچۈن تېزلىك بىلەن تايانچ بازار قۇرۇپ، قوشۇمچە ھەرىكەتچان ئۇرۇشى ئېلىپ بېرىلىدىغانلىقىنى؛ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئارمىيىسى دۈشمە بىلەن يۈزمۇ يۈز تۇرۇپ ئىستىھكام ئۇرۇشى ئېلىپ بارماي، دۈشمەننىڭ ئارقا سېپىگە ئىچكىرىلەپ كىرىپ، كەڭ كۆلەمدە، كۈچلۈك پارتىزانلىق ئۇرۇشى ئېلىپ بېرىشى لازىملىقىنى يازغانىدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى تەشكىللىگەن كۈچنى زورايتىش، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى تايانچ بازىلىرىنى زورايتىش نۇقتىسىدىن قارىغاندا، يۈز تۈەن ئۇرۇشى مۇۋەپپەقىيەت قازانمىغان ئۇرۇش بولدى. بۇ ئۇرۇش جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ كۈچىنى مەركەزلەشتۈرۈپ، تەشكىلى كۈچىنى ئاشۇرۇشى ۋە ئىنقىلابىي تايانچ بازىلارنى كېڭەيتىش دېرەك بەرمەي، ئۇنىڭ كۈچىنى مەركەزلەشتۈرۈپ ياپون ئارمىيىسى بىلەن يۈزمۇ يۈز جەڭ قىلىشىدىن دېرەك بەردى. بۇنىڭدىن باشقا، بۇ قېتىمقى جەڭ جۇڭگو كومپارتىيىسىنى ئىككى دۈشمەننىڭ قىستىقىغا چۈشۈرۈپ قويدى. ئەينى ۋاقىتتا گومىنداڭ ئارمىيىسى جۇڭگو كومپارتىيىسىگە ھۇجۇم قىلىش ئۈچۈن قوشۇن يۆتكەۋاتقاندى.

8 - ئارمىيىنىڭ مۇئاۋىن باش قوماندانى پىڭ دېخۈەينىڭ ئېيتىشىچە، ماۋ زېدۇڭ يۈز تۈەن ئۇرۇشىغا ئانچە قىزىقمىغان،

بۇ قېتىمقى ھۇجۇمنى قوزغاش ئالدىنلا ماۋ زېدۇڭ رەئىسلىكىدىكى جۇڭگو كومپارتىيىسى ھەربىي ئىشلار كومىتېتىنىڭ تەستىقىدىن ئۆتكۈزۈلمىگەن. 1939 - يىلى 12 - ئايدا 8 - ئارمىيە باش شتابى بۇ قېتىمقى جەڭ پىلانىنى تۈزۈشكە كىرىشكەن، 1940 - يىلى 7 - ئايدا ئەمەلىي تەييارلىق خىزمىتى ئىشلىنىۋاتقانىدى. 7 - ئاينىڭ 22 - كۈنى 8 - ئارمىيە باش شتابى ئۇرۇش پىلانىنى مەركىزىي ھەربىي ئىشلار كومىتېتىغا يوللىدى. 7 - ئاينىڭ ئاخىرىدا 8 - ئارمىيە باش شتابى مەركىزىي ھەربىي ئىشلار كومىتېتىنىڭ بۇ پىلانىنى تەستىقلاش ئۇقتۇرۇشىنى تاپشۇرۇۋالماي تۇرۇپلا، يۈز تۈەن ئۇرۇشى باشلىنىپ كەتتى.

بېڭ دېخۇەي ئەسلىمىسىدە ئىزاھلاپ مۇنداق دەيدۇ: يۈز تۈەن ئۇرۇشى گومىنداڭ بىلەن ياپونىيىنىڭ تىنچلىق سۆھبىتى ئۆتكۈزۈش ئامىلىنى سۈپۈرۈپ تاشلاشنى مەقسەت قىلغان. ئەينى ۋاقىتتا يۈننەن - بېرما تاشيولىنى قامال قىلىۋالغان، ياپون ئارمىيىسى 8 - ئايدا شىئەننى ئىشغال قىلىمىز، گومىنداڭنىڭ ئەڭ ئاخىرقى خەلقئارا قاتناش يولىنى ئۈزۈپ تاشلايمىز، دەپ جار سېلىۋاتقانىدى. مانا بۇلار گومىنداڭنىڭ ياپونغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىنى ئاخىرغىچە ئېلىپ بېرىش ئىرادىسىنى تەۋرىتىپ قويغانىدى. خەلقئارادا «يىراق شەرق مېۋىخىنى» سويىقەستى ياپونىيە ئىشغالىيىتىدىكى كىشىلەرگە تەسىر قىلىۋاتاتتى. مانا بۇ ئەھۋاللار گومىنداڭنىڭ ياپونغا تەسلىم بولۇش خەۋپىنى كۈچەيتىۋاتاتتى. گومىنداڭمۇ پىتىنە - ئىغۋا تارقىتىپ، 8 - ئارمىيىگە دوست ئارمىيە بىلەنلا ئۇرۇش قىلىدۇ. ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىشقا قىزىقمايدۇ دەپ قارا چاپلاۋاتاتتى.

دەلىل - ئىسپاتلارغا قارىغاندا يۈز تۈەن ئۇرۇشى موسكۋا بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىكەن. 1939 - يىلى 12 - ئايدا گومىنداڭ

ئارمىيىسى بارلىق ياپونغا قارشى تۇرۇش جەڭ مەيدانلىرىدا بىر قېتىم كۈچلۈك ھۇجۇم قوزغىغان. ياپونىيە ھەربىي تەرەپنىڭ خەۋىرىگە قارىغاندا، بۇ قېتىمقى ھۇجۇم تاكى 1940 - يىلى 3 - ئايغىچە داۋاملاشقان، شۇنداقلا ۋۇخەننى قوغداۋاتقان ياپون ئارمىيىسىنى مەغلۇپ قىلىشقا تاسلا قالغان. ياپونىيىنىڭ يەنە بىر خەۋىرىدە ئېيتىلىشىچە، 1940 - يىلى 2 - ئاينىڭ 22 - كۈنى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يىراق شەرق بىيوروسى چىتادا بىر قېتىملىق يىغىن ئېچىپ، جۇڭگو كومپارتىيىسى ئارمىيىسىنى گومىنداڭ ئارمىيىسى قوزغىغان ھۇجۇمغا ماسلىشىش ئۈچۈن، ھەربىي ھەرىكەتنى كۈچەيتىشكە بۇيرۇغان. دەل مۇشۇ چاغدا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال جۇڭبۇنىڭ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ لۇشىەندىن «چەتلىگەن» لىك مەسلىسىنى ئىزاھلاشنى تەلەپ قىلغان، ۋاڭ مىڭ يوشۇرۇن ۋاسىتە ئارقىلىق ماۋ زېدۇڭغا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ سىياسىتىگە «خىلاپلىق قىلدى» دەپ ھۇجۇم قىلغان، شۇ چاغدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى سىياسىي بىيوروسى ئىلگىرىكى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ لۇشىەندىكى خاتالىقلارنى تەنقىد قىلغان. شۇڭا مۇشۇنداق ئەھۋالدا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ يۈز تۈەن ئۇرۇشىدىن ئىبارەت كەڭ كۆلەملىك ئۇرۇشنى قوزغىشىغا تۈرتكە بولغان بولۇشى مۇمكىن. ستالىن ئاشكارا ھالدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىدىن گومىنداڭ بىلەن ئاز ئۇرۇش قىلىپ، ياپون بىلەن كۆپ ئۇرۇش قىلىشنى تەلەپ قىلغان. ستالىن جياڭ جېپىشىنىڭ ياپونغا تەسلىم بولۇپ كېتىشىدىن ئالاھىدە ئەنسىرىگەن، ماۋ زېدۇڭ بۇنىڭ ئەكسىچە، بۇ ئېھتىماللىققا ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن قارىغان.

6. «جەنۇبىي ئەنخۇي ۋە قەدىمىي» نىڭ ستالىنغا

بولغان بېيىسى

1939 - يىلىنىڭ ئاخىرىدىن 1940 - يىلىنىڭ باشلىرىغىچە خۇ زۇڭنەن قوشۇنلىرى شەنشى - گەنسۇ - نىڭشىيا چېگرا رايونىنى قامال قىلغاندىن كېيىن، جياڭ جېيشى قوشۇن يۆتكەپ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ تايانچ بازىلىرىغا تېخىمۇ كەڭ كۆلەمدە ھۇجۇم قىلماقچى بولغان. بۇ ھۇجۇمنىڭ ئاخىرقى نىشانى جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ بارلىق قوشۇنىنى خۇاڭخېنىڭ شىمالىغا چېكىنىشكە مەجبۇر قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى. 1940 - يىلى 3 - ئايدا ئەنخۇيدىكى گومىنداڭ قوشۇنلىرى بىلەن كومپارتىيە قوشۇنلىرىنىڭ سۈركىلىش مەسىلىسىنى ھەل قىلىش ئۈچۈن گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيە سۆھبەت ئۆتكۈزگەن. گومىنداڭ سۆھبەتتە يۇقىرىدىكى تەلەپنى قوبۇل قىلغان. 1940 - يىلى 7 - ئايدا گومىنداڭ 5 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېت 7 - ئومۇمىي يىغىنى ياپونغا قارشى تۇرۇش ئورۇشىنى داۋاملاشتۇرۇش ۋە گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيىنىڭ مۇناسىۋىتىنى بىر تەرەپ قىلىش ئىستىقبالى توغرىسىدا مۇزاكىرە قىلىنىپ، جۇڭگو كومپارتىيىسى قوشۇنلىرىنىڭ خۇاڭخېنىڭ شىمالىغا چېكىنىشىنى يەنە تەلەپ قىلىشىنى قارار قىلغان. 1940 - يىلى 7 - ئاينىڭ 16 - كۈنى گومىنداڭ ھەربىي ئىشلار كومىتېتىنىڭ باش سەنمۇجاڭى خې يىڭچىن جۇ ئېنلەيگە تاپشۇرغان گومىنداڭ مەركىزىي كومىتېتى دائىمىي كومىتېتى ماقۇللىغان «شەنشى - گەنسۇ - نىڭشىيا چېگرا رايونى ۋە 18 - جىتۈەنجۈن، يېڭى 4 - ئارمىيىنىڭ جەڭ قىلىش رايونى، شىتاتى مەسىلىسى توغرىسىدىكى ئەسەلتە» دە يۇقىرىدىكى تەلەپ مەركەزلىك گەۋدىلەندۈرۈلگەن. بۇ ئەسەلتەدە: شەنشى - گەنسۇ - نىڭشىيا چېگرا رايونى 18 ناھىيە بىلەن چەكلىنىدۇ، جۇڭگو

كومپارتىيىسى 6 - ئايدا ئوتتۇرىغا قويغان 23 ناھىيىگە كېڭەيتىش تەلپىگە قوشۇلغىلى بولمايدۇ. جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسى 500 مىڭدىن 100 مىڭغا ئازايتىلىشى كېرەك، چەڭ قىلىدىغان رايونى خۇاڭخېننىڭ شىمالىدىكى خېبېي، چاخار، سەندۇڭ قاتارلىق ئۆلكىلەر بىلەن چەكلىنىشى لازىم. جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ بارلىق قوشۇنلىرى بىر ئاي ئىچىدە بەلگىلەنگەن رايونغا بېرىشى كېرەك، دەپ ئوتتۇرىغا قويۇلغان.

يۇقىرىدىكى تەلەپنى يولغا قويۇش جۇڭگو كومپارتىيىسىگە قاتتىق زەربە بولاتتى. ئۇ تەلەپنى ئورۇندىغاندا، جۇڭگو كومپارتىيىسى جياڭسۇ، خۇبېي ۋە ئەنخۇيدىكى جاپالىق كۈرەش ئارقىلىق بەرپا قىلغان تايانچ بازىلاردىن ۋاز كېچىپلا قالماي، خۇاڭخېننىڭ جەنۇبىدىكى سەندۇڭ ۋە خېنەن رايونلىرىدىنمۇ ۋاز كېچىشى كېرەك ئىدى. بۇ جايلار جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ 1940 - يىل 1 - ئاينىڭ 19 - كۈنىدىكى يوليورۇقى بويىچە ئېيتقاندا مەملىكەت بويىچە ئىنقىلابىي كۈچلەرنى راۋاجلاندۇرۇشقا ئەڭ ياخشى شارائىت ھازىرلاپ بەرگەنىدى. بۇنىڭدىن باشقا، 1940 - يىل 2 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ماۋ زېدۇڭنىڭ يېڭى 4 - ئارمىيىگە ئەۋەتكەن تېلېگراممىسىدا ئېيتىلغىنىدەك: ئەگەر جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسى خۇاڭخېننىڭ شىمالىغا چېكىنسە، ياپون ئارمىيىسى بىلەن گومىنداڭ ئارمىيىسى ئوتتۇرىسىدا قىسماققا چۈشۈپ قېلىپ، ئۇنىڭ ئۇرۇش سېپى ئاسانلا بۇزۇپ تاشلىنىدىغان بولۇپ قالىدۇ.

چاڭجياڭنىڭ جەنۇبىدىكى جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ تايانچ بازىلىرى باشقا گەپ. 1938 - يىلى 5 - ئايدا يېڭى 4 - ئارمىيە چاڭجياڭنىڭ جەنۇبىدىكى جياڭسۇدا تايانچ بازىلارنى راۋاجلاندۇرۇش توغرىسىدا بۇيرۇق تاپشۇرۇۋالدى. لېكىن 1939 - يىلىنىڭ باشلىرىدا جۇڭگو كومپارتىيىسى چاڭجياڭنىڭ

تۆۋەن ئېقىمىدىكى رايونلار چاڭجياڭنىڭ شىمالىدىكى ئوتتۇرا جۇڭگو رايونىدەك پايدىلىق ئەمەس دەپ قاراپ، يېڭى 4 - ئارمىيىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىنى تەشۋىپ، شىمالغا يۆتكىلىپ، ئوتتۇرا جۇڭگوغا قاراپ تەرەققىي قىلىشنى قارار قىلغان. 1939 - يىلى 2 - ، 3 - ئايلاردا جۇڭئەي يېڭى 4 - ئارمىيە شتابىغا بېرىپ، مەركەزنىڭ بۇ يولپورۇقىنى بىۋاسىتە يەتكۈزگەن. لېكىن يېڭى 4 - ئارمىيىنىڭ جۇڭجى يې تىڭ جياڭجۈن ۋە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى شەرقىي جەنۇبى جۇڭگو بىۋروسىنىڭ شۇجىسى، يېڭى 4 - ئارمىيىنىڭ مۇئاۋىن جۇڭجى شياڭ يىڭ ئۇرۇش ئورۇنلاشتۇرۇشىنى ئۆزگەرتىشنى، يېڭىباشتىن تايانچ بازا قۇرۇشنى زادىلا خالىمىغان. 1940 - يىلى 1 - ئاينىڭ 19 - كۈنى، 2 - ئاينىڭ 1 - كۈنى، 5 - ئاينىڭ 4 - كۈنى ۋە 11 - ئايدا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى يېڭى 4 - ئارمىيىگە ئارقا - ئارقىدىن تېلېگرامما ئەۋەتىپ، بۇ ئارمىيىنى چاڭجياڭنىڭ شىمالغا يۆتكىلىشكە، ئەنخۇيىنىڭ شەرقىي قىسمىدا تايانچ بازىلارنى كېڭەيتىش ئىشىنى باشلاشتا بۇيرۇغان. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى جەنۇبىي ئەنخۇي ۋە جەنۇبىي جياڭسۇ رايونى جۇڭگو كومپارتىيىسى كۈچلىرىنى راۋاجلاندۇرۇشقا ئەڭ پايدىلىق جاي ئەمەس دەپ قاراپ، بۇ رايوندىن چېكىنىپ چىقىشنى قارار قىلغان ھەمدە بۇنى جياڭ جىپىشىغا «يول قويۇش» شەرتى قىلغان. 1940 - يىلى 11 - ئاينىڭ 21 - كۈنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى يې تىڭ ۋە شياڭ يىڭغا ئەۋەتكەن تېلېگراممىدا ئىزاھلىغاندەك جەنۇبىي ئەنخۇيدىن ئەسكەر چېكىندۈرۈش «ئوتتۇرىدىكى كۈچلەر» نىڭ ھېسداشلىقى ۋە قوللىشىغا ئېرىشكەن.

شياڭ يىڭ بىلەن يې تىڭ يېڭى 4 - ئارمىيىنىڭ

چاڭجياڭنىڭ جەنۇبىدىكى تاياق باۋىلىرىدىن ۋاز كېچىشىنى خالىمىغان. شياڭ يىڭ ۋاڭ مىڭنىڭ ماۋ زېدۇڭنىڭ رەھبەرلىكىنى تەنقىد قىلغانلىقىنى قوللايدىغان بولسا كېرەك. شياڭ يىڭ: ستالىن ماۋ زېدۇڭنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 6 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 6 - ئومۇمىي يىغىنىدىكى لۇشېنى خاتا دېگەن قاراشقا قوشۇلدى دەپ قارىغان، شياڭ يىڭ: ماۋ زېدۇڭنى ئۆزىنىڭ ئۇزۇن سەپەر داۋامىدىكى كونا سەپىدىشى يولداش غى زىچېڭدىن ئۆزىنى چەتكە ئالماسلىقى، 1940 - يىلى شاڭخەيدىن كەلگەن ئايال كىنو ئارتىسى بىلەن توي قىلماسلىقى كېرەك ئىدى دەپ تەنقىد قىلغان. شياڭ يىڭ يەنە ماۋ زېدۇڭنىڭ ئىجارە ھەققى بىلەن، كۆمۈمىنى كېمە يېتىش سىياسىتىنى مەجبۇرىي يولغا قويۇش سىياسىتىمىزگە، ئازاد رايونلارنى تېز كېڭەيتىش، پارتىزانلار كۈچىنى تېز ئۆلچايتىش لۇشېنىگىمۇ قارشى ئىدى. شياڭ يىڭ: ماۋ زېدۇڭنىڭ مۇشۇ جىددىي ئىلگىرىلەش ئۇسۇلى جياڭ جىپىشى ۋە گومىنداڭنى قورقۇتۇپ ئۇلارنى بىرلىك سەپتىن ئايرىۋېتىدۇ دەپ قارىغانىدى. ماۋ زېدۇڭ شياڭ يىڭنى جەنۇبىي گەنۇبدا «مۇستەقىل پادىشاھلىق» نى يولغا قويدى دەپ تەنقىد قىلغان. جياڭ جىپىشى شياڭ يىڭنىڭ «مۇستەقىل پادىشاھلىق» نى يولغا قويۇشىنى قوللىمىدى، بۇ جياڭ جىپىشنىڭ ستراتېگىيە جەھەتتىكى خاتالىقى ئىدى. ئېھتىمال جياڭ جىپىشنىڭ ئاخبارات خادىملىرى شياڭ يىڭ بىلەن ماۋ زېدۇڭنىڭ توقۇنۇشىنىڭ تەپسىلاتىنى جياڭ جىپىشقا ئۇقتۇرۇمغا بولۇشمۇ، جياڭ جىپىشى شياڭ يىڭ ئېخىمۇ خەۋپلىك دۈشمەن دەپ قارىغان بولۇشمۇ مۇمكىن، چۈنكى ئۇ سىياسىي جەھەتتە ۋاڭ مىڭغا يېقىن ئىدى. جياڭ جىپىشى شياڭ يىڭنىڭ چاڭجياڭنىڭ ئۇۋەن ئېقىمىدىكى رايونلاردا، يەنى جياڭ جىپىشنىڭ كونا جايىدا پائالىيەت ئېلىپ بېرىشىغا يول قويالمايتتى. مەيلى قانداقلا بولمىسۇن، جياڭ جىپىشى جۇڭگو

كومپارتىيىسىگە يېڭىباشتىن بېسىم ئىشلەتكەندە، شياڭ يىڭنىڭ يېڭى 4 - ئارمىيىسى ئۇنىڭ ئاساسىي نىشانى بولۇپ قالدى. 1940 - يىلى كۈزدە جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ يۈتۈن ئۇرۇشى ئېلىپ بېرىلىۋاتقاندا، جياڭ جېيىشىمۇ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ كۈچلىرىنى ئوتتۇرا جۇڭگو رايونىدىن قوغلاپ چىقىرىشقا «ئەدەپ تىرىشقى». 10 - ئاينىڭ 19 - كۈنى خې يىڭچىدىن بەي چۇشى ئاتارلىقلار جۇدې، پېڭ دېخۇەي، يې تىڭغا «تېلېگرامما» ئەۋەتىپ 8 - ئارمىيە، يېڭى 4 - ئارمىيىنى ياپونغا قارشى ئۇرۇش باشلانغاندىن بۇيان «ئۆز مۇھاپىزەت رايونى دائىرىسىدىن ھالقىپ، ئەركىن ھەرىكەت قىلدى»، «شىتات سانغا ئەمەل قىلماي، ئەسكەرنى ئەركىن كېڭەيتىپ تولۇقلىدى»، «مەركەزنىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنماي، مەمۇرىي سىستېمىلارنى بۇزغۇنچىلىققا ئۇچراتتى»، «دۈشمەن بىلەن جەڭ قىلماي، دوست ئارمىيىنى يالماش بىلەنلا شۇغۇللاندى» ۋەھاكازالار دەپ ئەيىبلدى. 8 - ئارمىيە، يېڭى 4 - ئارمىيە قىسىملىرىغا «تېلېگراممىنى تاپشۇرۇۋالغان كۈندىن ئېتىبارەن بىسىر ئاي ئىچىدە، پۈتۈنلەي خۇاڭخېنىڭ شىمالىغا يۆتكىلىش» بۇيرۇقى چۈشۈردى، 11 - ئاينىڭ 9 - كۈنى جۇدې، پېڭ دېخۇەي، يې تىڭ، شياڭ يىڭ جاۋاب تېلېگرامما ئەۋەتىپ، خې يىڭچىنىڭ تەلىپى بولسىز تەلەپ ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ، قىسىملارنى پۈتۈنلەي خۇاڭخېنىڭ شىمالىغا يۆتكەشنى رەت قىلدى. چۇڭچىڭ بۇنىڭ بىلەن ۋەسسەلام قىلغىنى يوق. 1941 - يىلى 1 - ئاينىڭ 2 - كۈنى گومىنداڭ ئارمىيىسى يەنىلا چاڭجياڭنىڭ جەنۇبىدا تۇرۇۋاتقان يېڭى 4 - ئارمىيە قىسىملىرىنى مۇھاسىرگە ئېلىشقا باشلىدى.

1941 - يىلى 1 - ئايدا شياڭ يىڭنىڭ يېڭى 4 - ئارمىيىسى يەنىلا جەنۇبىي گەنخۇيدا تۇرۇۋەردى. جياڭ جېيىشى بۇنىڭدىن نارازى بولدى، ماۋ زېدۇڭمۇ جياڭ جېيىشىغا ئوخشاش خاپا بولغان

بولسا كېرەك. كېيىنچە 1940 - يىلى 12 - ئاينىڭ 23-26 - كۈنلىرى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى شياڭ يىڭغا قايتا - قايتا بۇيرۇق چۈشۈرۈپ، يېڭى 4 - ئارمىيە قىسىملىرىنى ئاي ئاخىرىدىن بۇرۇن چاڭجياڭنىڭ شىمالىغا يۆتكەشنى ئېيتتى. 1941 - يىلى 1 - ئاينىڭ 4 - كۈنى يې تىڭ، شياڭ يىڭ يېڭى 4 - ئارمىيە قوماندانلىق شتابى، بىر تەلىم - تەربىيە تۈەنى، 1 - ، 2 - ، 3 - جىدۇيى بولۇپ جەمئىي ئىككى تۈەن، 9000 دىن ئارتۇق كىشىنى باشلاپ، ئۆزلىرىنىڭ تايانچ بازىلىرىدىن ئايرىلىپ، جېنجياڭدىن چاڭجياڭنىڭ شىمالىغا ئۆتمەكچى بولغاندا، يېڭى 4 - ئارمىيە بىلەن ئۇلارنى مۇھاسىرىگە ئالغان گومىنداڭ قىسىملىرى ئوتتۇرىسىدا ئۇرۇش پارتلىدى. 1 - ئاينىڭ 9 - كۈنى گومىنداڭ ئارمىيىسى يېڭى 4 - ئارمىيىگە يەنە ئومۇمىي ھۇجۇم قوزغىدى. 1 - ئاينىڭ 13 - كۈنى جۇنجاڭ يې تىڭ گومىنداڭ گېنېرالى شياڭ گۈەنيۇن بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزۈۋاتقاندا تۇتۇپ قېلىندى. مىڭدىن ئارتۇق ئادەم خۇاڭ خوجياڭ، فۇ چيۇنتاۋنىڭ باشلامچىلىقىدا مۇھاسىرىنى بۇزۇپ چىققاندىن باشقا، قالغان 7000 دىن ئارتۇق ئادەم قىرىپ تاشلاندى ياكى ئەسەر ئېلىندى. بۇ ۋەقەنى جۇڭگو كومپارتىيىسى «2 - قېتىملىق كومپارتىيىگە قارشى دولقۇن» ياكى «جەنۇبىي ئەنخۇي ۋەقەسى» دەپ ئاتىدى.

جياڭ جېيىشى سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتى يەنىمۇ راۋاجلىنىۋاتقان ئەھۋالدا، جۇڭگو كومپارتىيىسىگە بۇ قېتىمقى كەڭ كۆلەملىك ھۇجۇم قوزغاشنىڭ زۆرۈر ئىكەنلىكىگە ئىشىنىۋاتتى. جياڭ جېيىشى باشتا: گېرمانىيە، ئىتالىيە، ياپونىيە شەرتنامە تۈزۈشتى، بۇنىڭ تىخ ئۇچى سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارىتىلغان، ئامېرىكىغىمۇ قارىتىلغان دەپ قارىغانىدى. لېكىن ستالىن 1940 - يىلى 10 - ئاينىڭ 16 - كۈنىدىكى تېلېگراممىسىدا موسكۋانىڭ ياپونىيە بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى

داۋاملىق ياخشىلاشقا بەل باغلىغانلىقىنى بىلدۈرگەندە، جياڭ جېپشى سوۋېت - ياپونىيە ھەمكارلىقىنىڭ كەلگۈسىدىن بارغانسېرى ئەندىشە قىلدى. 1940 - يىل 10 - ئاينىڭ 31 - كۈنى، يەنى خې يىڭچىن جۇ ئېنلەيگە كومپارتىيىگە قارشى تۇرىدىغان ئۇلتىماتومنى تاپشۇرۇپ نەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن، جياڭ جېپشى كۈندىلىك خاتىرىسىگە: ئەگەر جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ كۈچىنى كېڭەيتىشىگە يول قويۇلىدىغان بولسا، موسكۋا ئۆزىنىڭ جياڭ جېپشىغا بېرىدىغان ياردىمىنى جۇڭخۇا سوۋېت ھۆكۈمىتىگە بېرىلىدىغان ياردەمگە ئۆزگەرتىۋېلىشى مۇمكىن دەپ يازغان. جياڭ جېپشى: سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيە ھەمكارلىقىنىڭ ئىپادىلىرىدىن بىرى شۇنداق بولىدۇكى، سوۋېت ئىتتىپاقى ۋاڭ جىڭخۇي ھاكىمىيىتىنى ئېتىراپ قىلىپ، ياپونىيىنىڭ جۇڭگونىڭ غەربىي شىمالىدىكى جۇڭگو سوۋېت ھاكىمىيىتىنى ئېتىراپ قىلىشىنى قولغا كەلتۈرىدۇ دەپ قارىغان. ئىككىنچى تۈرلۈك قىلىشىپ ئېيتقاندا، جياڭ جېپشى: ئامېرىكا - ياپونىيە ئۇرۇشى مەزگىلىدە، سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيىگە دوستانە پوزىتسىيە تۇتسا، مىللىي ھۆكۈمەت ئامېرىكا تەرەپتە تۇرىدۇ، بۇنداق ئەھۋالدا موسكۋا ياپونىيە بىلەن ھەمكارلىشىشى ھەمدە جۇڭگو كومپارتىيىسىنى قوللىشى، نەتىجىدە جۇڭگو ئىككىگە بۆلۈنۈپ كېتىشى مۇمكىن دەپ ئەنسىرىگەن. لېكىن جياڭ جېپشى بۇنداق ئېھتىماللىقتىن ساقلىنىشنىڭ چارىسى جۇڭگو كومپارتىيىسى كۈچلىرىنىڭ تەرەققىياتىنى چەكلەشتىن ئىبارەت ئىكەنلىكىگە ئىشەنگەن.

جياڭ جېپشى ئەينى ۋاقىتتا تەڭلىكتە قالغان. سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئوق مەركىزى دۆلەتلىرىنىڭ كۈچى يەنىمۇ كۈچەيگەچكە، جياڭ جېپشى جۇڭگو كومپارتىيىسىنى يەنىمۇ چەكلەش كېرەك دەپ قارىغان، لېكىن بۇ ئۇسۇل ئەينى ۋاقىتتا

ناھايىتى خەتەرلىك ئىدى. بۇنىڭ سەۋەبى: سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتىدىكى جىددىيلىكنىڭ پەسىيىشى ئۈپەيلىدىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ زېمىنىنىڭ خەۋپسىزلىكى جەھەتتىكى ئەندىشىسى خېلىلا يېنىمىلىگەن، ئەنە شۇ ئەندىشە ئۈپەيلىدىن موسكۋا جياڭ جېيىشنىڭ جۇڭگو كومپارتىيىسىنى چەكلىشىنى ئەپۇ قىلغان، شۇڭا جياڭ جېيىشى جۇڭگو كومپارتىيىسىگە قارشى تۇرۇشنىڭ كونكرېت مۇھىتى ۋە بۇ ھەرىكەتنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا كۆرسىتىدىغان تەسىرىنى ئېھتىياتچانلىق بىلەن ئويلىغان.

1941 - يىلى 2 - ئايدا، ۋاڭ شىجىي ۋە مىلىي ۋەكۈمەت ھەربىي ئىشلار كومىتېتى ئىشخانىسى جياڭ جېيىشغا بىر ئەسلىمە تەييارلاپ بەرگەن، بۇ ھۆججەتتە جۇڭگو كومپارتىيىسىگە ھەربىي ھۇجۇم قوزغاشنىڭ كونكرېت ۋاقتى، بۇ ھۆججەتنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قانداق تەسىر كۆرسىتىدىغانلىقى توغرىسىدىكى ئويلار بايان قىلىنغان. ئەسلىمىدە مۇنداق دېيىلگەن: بال باھاسى داۋاملىق، ئۇچقاندەك ئۆرلىمەكتە، ئاشلىق كەمچىل بۇ 1941 - يىلىدىن سەل كېيىنرەك بىر مەزگىلدە زور قەھەتچىلىكنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. ئەگەر كېلىشىم ياخشىلانسا، بۇ ئەھۋالدىن ساقلاشقا بولار. ئەگەر ئەھۋال ياخشى بولمىسا، ئەتىياز ۋە كۈزدىن كېيىنكى ۋەزىيەت جىددىيلىشىدۇ، 1941 - يىلى ئوتتۇرىلىرى ياكى يىل ئاخىرىدا ياپون ئارمىيىسى ياڭگۇاڭغا قىستاپ بېرىشى مۇمكىن، بۇ ئىقتىسادىي قىيىنچىلىقنى يەنىمۇ ئېغىرلاشتۇرۇۋېتىدۇ. جۇڭگو غەرب بازارلىرىغا يىپەك، چاي، كان مەھسۇلاتلىرىنى ئېكسپورت قىلىدىغان ۋە چەت ئەللەر جۇڭگوغا ماددىي ياردەم بېرىدىغان ھاۋا، دېڭىز قاتنىشى لىنىيىلىرى پۈتۈنلەي ئۈزۈپ تاشلاندى، ياپونىيە يۈنەن - بېرما تاشيولىنى قامال قىلىدۇ، بۇ جۇڭگونىڭ پۇل پاخاللىقىنى يەنىمۇ كۈچەيتىۋېتىدۇ. شۇڭا ۋاڭ شىجىي يەكۈن چىقىرىپ، «ھازىر كومپارتىيىنى ئۈزۈل - كېسىل بىر

تەرەپ قىلىدىغان ئەڭ ياخشى پەيت بولسا كېرەك» دېگەن.
 ۋاڭ شىجىي يەنە جۇڭگو كومپارتىيىسىگە ھۇجۇم قىلىشنىڭ
 سوۋېت ئىتتىپاقىغا قانداق تەسىر كۆرسىتىدىغانلىقىنى
 توغرىسىدىمۇ توختالغان. ۋاڭ شىجىي ئىزاھلاپ مۇنداق دېگەن:
 سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن تۆۋەن دەرىجىدە دوستانە بولۇش زۆرۈر،
 جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا يول قويۇشىغىلا بولىدۇ.
 مەقسەتكە يېتىش ئۈچۈن ھۆكۈمەت ئەڭ تۆۋەن دەرىجىدىكى
 ھەربىي كۈچنى ساقلاپ، كومپارتىيىگە تاقابىل تۇرۇشى لازىم.
 شۇنىڭ بىلەن بىللە سىياسىي يول بىلەن جۇڭگو كومپارتىيىسىنى
 بىر تەرەپ قىلىش مەسلىسىگىمۇ تىرىشچانلىق كۆرسىتىش،
 سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنىڭ بۇزۇلۇشىدىن
 ساقلىنىشى لازىم. ۋاڭ شىجىي ئەسلىمىدە مۇنداق دېگەن:
 گومىنداڭنىڭ كومپارتىيىنى باستۇرۇش ھەرىكىتىنى لوندون
 بىلەن ۋاشىنگتون ئېھتىياتچانلىق بىلەن قوللايدۇ، چۈنكى ئۇلار
 سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئاچقىنىنى كەلتۈرۈپ قويۇشتىن
 ئەنسىرەيدۇ. بۇ بىر تەرەپتىن موسكۋا بىلەن جۇڭگو
 كومپارتىيىسىنىڭ ئالاقىسىنى ئىپادىلىسە، يەنە بىر تەرەپتىن
 جياڭ جېشىنىڭ 1941 - يىلى كومپارتىيىگە قارشى تۇرۇش
 ھەرىكىتىنى دادىل قانات يايدۇرغانلىقىنى ئەكىس ئەتتۈردى.

7. ستالىننىڭ مۇرەسسەچىلىك ئىنكاسى

جەنۇبىي ئەنخۇي ۋەقەسى سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا
 بېرىدىغان ياردەمنى ئەسلىگە كەلتۈرگەن چاغدا يۈز بەردى.
 بۇنىڭدىن ئىلگىرى سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا قاراتقان ياردىمىنى
 بىر يىلدىن ئارتۇق توختىتىپ قويغانىدى. 1940 - يىلى 11 -
 ئايدا سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئىلچى شياۋ لىزى

تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قاراتقان ياردىمىنى ئەسلىگە كەلتۈرگەندى. 1940 - يىلى 12 - ئايدىن 1941 - يىلى 1 - ئايغىچە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ نەچچە يۈز ئاپتوموبىل قورال - ياراغ، ئوق - دورىسى گومىنداڭ ھۆكۈمىتىگە يەتكۈزۈپ بېرىلگەندى. جەنۇبىي ئەنخۇي ۋە قەسى يۈز بەرگەندىن كېيىن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمى توختىتىلمايدۇ ياكى بولمىسا ياردەمنى توختىتىش جەھەتتە تەھدىت سېلىنمايدۇ؟ ئەمەلىيەتتە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمى جياڭ جېشىنىڭ كومپارتىيىگە قارشى ھەربىي ھەرىكىتىنى ۋاقىتلىق توختىتىشقا مەجبۇر قىلدى. 1941 - يىلى 1 - ئاينىڭ 17 - كۈنى جياڭ جېشى كۈندىلىك خاتىرىسىگە: بىز جەنۇبىي ئەنخۇي ۋە قەسىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دۆلىتىمىزنىڭ ياپونغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىغا ياردەم بېرىش سەمىمىيىتىنى ئۆلچەيدىغان ئۆلچەم قىلىمىز دەپ يازغان.

1940 - يىلىنىڭ باشلىرىدىكىگە ئوخشاشمايدىغان يېرى شۇكى، موسكۋا جياڭ جېشىنىڭ 1941 - يىلىنىڭ بېشىدا جۇڭگو كومپارتىيىسىگە ھۇجۇم قىلغانلىقى توپەيلىدىن جياڭ جېشىغا بېرىدىغان ياردەمنى توختىتىپ قويمىغان. لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقى جياڭ جېشىغا مۇۋاپىق بېسىم ئىشلىتىپ، ئۇنى كومپارتىيىگە قارشى تۇرۇش يولىدىكى ھەربىي ھەرىكىتىنى توختىتىشقا مەجبۇر قىلغان. 1940 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا گېنېرال ژوكوۋ جۇڭگوغا قاراپ يولغا چىقىش ئالدىدا ستالىن ۋە دۆلەت مۇداپىئە مىنىستىرى تىموشىنكو يۈەنشۈەي ئۇنىڭغا جياڭ جېشىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قورالىدىن پايدىلىنىپ جۇڭگو كومپارتىيىسىگە قارشى تۇرۇشنى مەغلۇپ قىلىش توغرىسىدا يوليورۇق بەرگەن، ئۇنىڭدىن ياپون ئارمىيىسىنىڭ سۈيىقەستىگە زەربە بېرىشنى تەلەپ قىلمىغان.

يۇقىرىدىكى يوليورۇققا ئاساسەن، جەنۇبىي ئەنخۇي ۋە قەسى

يۈز بەرگەندە ژوكوۋ ۋەقەنىڭ يەنىمۇ كېڭىيىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشقا تىرىشقان. ئۇ چۇڭچىڭغا بېرىپ ئۇزاق ئۆتمەي باش سەنمۇجاڭ خې يىڭچىن بىلەن كۆرۈشۈپ، گومىنداڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بەرگەن قورال ئارقىلىق يېڭى 4 - ئارمىيەگە ھۇجۇم قىلغان - قىلمىغانلىقىنى سۈرۈشتە قىلغان. خې يىڭچىن بۇنىڭغا: ئىزاھلاش ھاجەتسىز، جەنۇبىي ئەنخۇي ۋەقەسى بۇيرۇققا بويسۇنماسلىق مەسلىسىدىنلا ئىبارەت: يېڭى 4 - ئارمىيە ئالىي قومانداننىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنۇشنى رەت قىلدى، شۇڭا ئىنتىزامنى چىڭىتىش تەدبىرىنى قوللىنىش تامامەن زۆرۈر دەپ جاۋاب بەرگەن. ژوكوۋ بۇنىڭغا رەددىيە بېرىپ: قومانداننىڭ ۋەزىپىسىنى ئېلىپ تاشلاش ۋە ئۇنى ھەربىي سوتقا سوتلاشقا تاپشۇرۇش ئۇنىڭ قىسىملىرىغا ھۇجۇم قىلىشتىن مۇۋاپىق ئەمەسمۇ؟ دېگەن. ژوكوۋ خې يىڭچىنغا ئاگاھلاندۇرۇش بېرىپ قىسقىسى ئۆز قىسمىغا ئوت ئېچىش تېگىشلىك ئەمەس ئىدى دېگەن. ئۇنىڭدىن كېيىن ژوركوۋ مۇئاۋىن باش سەنمۇجاڭ بەي چۇڭشىنى زىيارەت قىلغان ھەمدە ئۇنىڭغا سوۋېت ئىتتىپاقى جەنۇبىي ئەنخۇي ۋەقەسىنى قوبۇل قىلالمايدىغانلىقىنى ئېيتقان. ئۇ: مەن سوۋېت ئىتتىپاقى دۆلەت مۇداپىئە مىنىستىرى تېموشىنكوغا جۇڭگو ھۆكۈمىتى يېڭى 4 - ئارمىيەگە ئالدىن پىلانلاپ ھۇجۇم قىلدى دەپ دوكلات قىلىمەن دېگەن. ژوكوۋ جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ باشقا ئەمەلدارلىرى بىلەن كۆرۈشكەندە جۇڭگودا ئىچكى ئۇرۇش پارتلىسا، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا بېرىدىغان بارلىق ياردىمىنى توختىتىدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن. ژوكوۋ ئۇلارغا سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتى جۇڭگونىڭ نېمە ئۈچۈن كۈچىنى مەركەزلەشتۈرۈپ، ياپونغا قارشى تۇرمايدىغانلىقىنى چۈشەنلەيتقانلىقىنى ئېيتقان.

1941 - يىلى 1 - ئاينىڭ 16 - كۈنى ژوكوۋ جياڭ جىپىشى بىلەن كۆرۈشۈپ، جەنۇبىي ئەنخۇي ۋەقەسى توغرىسىدا يەنە بىر

قېتىم سوئال سورىغان. ژوكوۋنىڭ زىيارەت قىلىش مەقسىتى ئاساسەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يېقىندا جۇڭگوغا ھەربىي قورال-ياراغ تەمىنلەپ بېرىش مەسىلىسى شۇنداقلا ياپونىيەنىڭ ئوتتۇرا جۇڭگو ياكى شىمالىي جۇڭگودا يېڭى ھۇجۇم قوزغىماقچىسى بولغانلىقىغا ئاگاھلاندۇرۇش بېرىش بولسىمۇ، ئۇ مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ جياڭ جىپىشىنىڭ جەنۇبىي گەنخۇي ۋە قەسىنىڭ ئەھۋالىدىن ئۆزىنى خەۋەرلەندۈرۈشىنى ئەلەپ قىلغان. جياڭ جىپىشى بۇ مەسىلىنى مۇزاكىرە قىلىشنى رەت قىلىپ، بۇ پەقەتلا ھەربىي ئىنتىزامنى قوغداش مەسىلىسى، ھەربىي بۇيرۇققا بويسۇنۇلسا، بۇنداق ئىشلاردىن ساقلانغىسى بولىدۇ دېگەن. بۇنىڭ بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەربىي ئەمەلدارىمۇ بۇ مەسىلىدىن ۋاز كەچكەن، گەپنى ئۆزگەرتىپ جياڭ جىپىشىنىڭ جۇڭگوغا رەھبەرلىك قىلغانلىقىنى ماختاپ، بارلىق قوشۇنلار جياڭ جىپىشىنىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنۇشى كېرەك دەپ كۈچلۈك جاكارلىغان.

ژوكوۋ زىيارەت قىلغان كۈننىڭ ئەتىسى جياڭ جىپىشى بۇيرۇق چۈشۈرۈپ يېڭى 4 - ئارمىيەنىڭ نامىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش، يېتىك جياڭجۇننى ھەربىي سوتنىڭ سوتلىشىغا تاپشۇرۇش توغرىسىدا رەسمىي بۇيرۇق چۈشۈرگەن. شۇنداق بولغان ئەقىدىدەمۇ جياڭ جىپىشى بۇنى ئەۋەتكۈچىلىك دەپ قارىغان. جياڭ جىپىشى شۇ كۈندىكى خاتىرىسىگە: سوۋېت ئىتتىپاقى ئوچ ئېلىش ئۈچۈن گومىنداڭغا بېرىدىغان ياردىمىنى توختىتىشى مۇمكىن دەپ يازغان. جياڭ جىپىشى يېڭى 4 - ئارمىيەنىڭ نامىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش، يېتىك ھەربىي سوتقا بېرىش سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان مۇناسىۋەتتە ئىنتايىن مۇھىم. لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا قورال - ياراغ، ئايروپىلان ياردىمى بېرىشنى توختاتقان ئەقىدىدەمۇ، بۇنىڭغا ئېچىنمايمەن دېگەن.

جياڭ جېيشى يېڭى 4 - ئارمىيىنىڭ نامىنى ئەمەلدىن قالدۇرغاندىن كېيىن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى جياڭ جېيشىنى زىيارەت قىلىپ، جەنۇبىي ئەنخۇي ۋەقەسى توغرىسىدا سوئال سوراپ، سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتىنىڭ بۇ ۋەقەگە «ئىنتايىن كۆڭۈل بۆلىدىغان» لىقىنى بىلدۈرگەن. سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتى بۇ ۋەقەنىڭ ئىچكى ئۇرۇش پەيدا قىلىشىدىن، بۇنىڭ جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا زىيان يەتكۈزۈشىدىن ئەنسىرىدى. جياڭ جېيشى: بۇ ۋەقە ھەربىي ئىنتىزامنى ساقلاش مەسىلىسىدىلا ئىبارەت، بۇ مەسىلىنى ھەل قىلىش جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىغا تېخىمۇ پايدىلىق، بۇ ھەربىي ئىنتىزام مەسىلىسىدىلا ئىبارەت بولغاچقا، كومپارتىيە بىلەن گومىنداڭنىڭ مۇناسىۋىتىگە چېتىلمايدۇ، ئۇنىڭ ئىچكى ئۇرۇش كەلتۈرۈپ چىقىرىشى ناتايىن دەپ چىڭ تۇرۇۋالغان. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باش ئەلچىسى بۇنىڭدىن كېيىنكى سىياسەت توغرىسىدا سوئال سورىغاندا، جياڭ جېيشى ئۆزىنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشنى تاكى ئاخىرقى غەلىبىنى قولغا كەلتۈرگەنگە قەدەر داۋاملاشتۇرۇشقا بەل باغلىغانلىقىنى ئېيتقان.

سوۋېت ئىتتىپاقى ئەمەلدارلىرى ئۆزلىرىنىڭ تەسىرى ئارقىلىق توقۇنۇشنىڭ كېڭىيىپ كېتىشىنى توسماقچى بولغاندا، 1941 - يىلىنىڭ باشلىرىدىكىدەك گومىنداڭ ھۆكۈمىتىگە بېرىدىغان ياردىمىنى توختاتىمىغان. بۇنىڭ سەۋەبى شۇ چاغدا سوۋېت ئىتتىپاقى ناتسىستلار گېرمانىيىسى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنىڭ جەددىيلىشىپ كەتكەنلىكىدىن بولسا كېرەك. سوۋېت - گېرمانىيە ئۇرۇشى ئېھتىمالنىڭ كۈچىيىشىگە ئەگىشىپ، ستالىننىڭ ياپونىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى - ياپونىيە ئۇرۇشىغا قاتنىشىشىنى چەكلەش سىياسىتى بارغانسېرى مۇھىم ئورۇنغا ئۆتكەن.

سوۋېت ئىتتىپاقى ۋەكىلى گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيىنىڭ ھەمكارلىقىنى كۈچەيتىش، ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا بىرلىكتە قاتنىشىشقا پايدىلىق بولۇشى ئۈچۈن جۇڭگو كومپارتىيىسىگە

بېسىم ئىشلىتىپ، ئۇنىڭدىن گومىنداڭغا قاراتقان سىياسىتىنى بوشاشتۇرۇشنى تەلەپ قىلغان. گېنېرال زوكوۋ ئەسلىمىسىدە ئۆزىنىڭ جۇ ئېنلەي ۋە 8 - ئارمىيىنىڭ جۇڭخېندا تۇرۇشلۇق ۋەكىلى گېنېرال يې جىيەنىڭ بىلەن كۆرۈشكەنلىكىنى تىلغا ئالغان. جۇ ئېنلەي ۋە يې جىيەنىڭ زوكوۋقا جۇڭگو كومپارتىيىسى ۋە ئۇنىڭ ئارمىيىسى جياڭ جىيېشنىڭ ئاساسىي دۈشمىنى بولۇپ قالغانلىقىنى، ياپون ئارمىيىسى گومىنداڭنىڭ ئاساسىي دۈشمىنى ئەمەسلىكىنى ئېيتقاندا، زوكوۋ چۆچۈپ كەتكەن. زوكوۋ گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيىنىڭ بىرلىك سېپىنى قانداق ساقلاش مەسلىسىنى سورىغاندا، جۇ ئېنلەي ۋە يې جىيەنىڭ ئۇنىڭغا تەپسىلىي جاۋاب بەرمىگەن، شۇنداقلا كومپارتىيە ئارمىيىسىنىڭ دۈشمەن ئارقا سېپىدە پارتىزانلىق ئۇرۇشىنى قانات يايدۇرۇش ئەھۋالىنى تەپسىلىي تونۇشتۇرمىغان.

8. ماۋ زېدۇڭ بىلەن ستالىننىڭ يېڭى چۈشىنىش ھاسىل قىلىشى

1940 - يىلى ماۋ زېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ ئاخىرقى غەلىبىسىدە قانداق رول ئوينايدىغانلىقى توغرىسىدا ئۆز ئالدىغا تونۇش ھاسىل قىلغان، ستالىنمۇ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ جۇڭگودا قانداق رول ئوينايدىغانلىقى توغرىسىدا ئۆز ئالدىغا تونۇش ھاسىل قىلغان، لېكىن بۇ ئىككى تونۇشنىڭ پەرقى ناھايىتى زور ئىدى. ماۋ زېدۇڭ: جاھانگىر دۆلەتلەر دۇنيا ئۇرۇشىدا ھالدىن كەتكەن، بۇ دۆلەتلەردىكى خەلقلەر ئۇرۇش تۈپەيلىدىن ئىنقىلاب قىلغان چاغدا، سوۋېت ئىتتىپاقى تىنچ قۇرۇلۇش ئۈچۈن ئىشلەپ، تېخىمۇ قۇدرەت تاپقان چاغدا، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو كومپارتىيىسىگە ياردەم بېرىشكە باشلايدۇ، سوۋېت قىزىل ئارمىيىسى ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن جۇڭگودا سوتسىيالىستىك

ئىنقىلابنىڭ ئاساسىنى ھازىرلايدۇ دەپ ئىشەندى (بۇنى ئۈمىد قىلدى دېگەن تۈزۈك). يەنە بىر تەرەپتىن ستالىن: جۇڭگو كومپارتىيىسى ۋە جۇڭگو ئىشچىلار سىنىپى ناھايىتى ئاجىز، ئۇنىڭ جياڭ جىپىشنى ئاغدۇرۇۋېتەلىشى ناتايىن، ئۇنى ئاغدۇرۇۋېتىشكە ئۇرۇنۇش جياڭ جىپىشنىڭ ياپونغا تەسلىم بولۇشىنى ئىلگىرى سۈرىدۇ دەپ قارىدى. بۇنىڭدىن باشقا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭخۇا مىنگو دىپلوماتىك مۇناسىۋەت ئورنىتىپ، دوستلۇق شەرتنامىسى تۈزگەندى. قىسقىسى، ستالىن ئىنقىلاب قىلىۋاتقان جۇڭگونى ئەمەس، بەلكى جۇڭخۇا مىنگونى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جاھانگىر كۈچلۈك دۆلەتلەر ئوتتۇرىسىدىكى توقۇنۇشنى پەسەيتىدىغان دۆلەت دەپ قارىدى. شۇڭا مەسىلە ماۋ زېدۇڭنىڭ ستالىننى قانداق قاپىل قىلىشىدا، ماۋ زېدۇڭنىڭ كۈچىنىڭ مەنبەسى نېمە ئىكەنلىكىنى ستالىنغا بىلدۈرۈشىدە ئىدى.

ماۋ زېدۇڭنىڭ كۈچىنىڭ ئاساسى ئامىلى ئۇنىڭدا بىر تەشكىلات بولغانلىقىدا، يەنى ئۇنى سىياسىي بېۋرونىڭ قوللىغانلىقىدا. 1940 - يىلىنىڭ بېشىدا ۋاڭ مىڭ ئەمەلىيەتتە مەركەزنىڭ ئالىي رەھبەرلىك گۇرۇھىدىن ئايرىلدى. ۋاڭ مىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ لۇشىەننى قۇللارچە ئىجرا قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەجرىبىسىنى دورىدى، بۇ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ئىنقىلاب نىشانىغىمۇ خىلاپ ئىدى، جۇڭگو خەلقىنىڭ مېللەتپەرۋەرلىك ھېسسىياتىغىمۇ زىيانلىق ئىدى، شۇڭا ماۋ زېدۇڭ جۇڭگو كومپارتىيىسى ئەزالىرىنىڭ مىللىي ئىپتىخارلىق روھىنى جارى قىلدۇرۇشنى مۇراجىئەت قىلدى، بۇ ئېھتىمال ماۋ زېدۇڭنىڭ ۋاڭ مىڭنى مەغلۇپ قىلىشتىكى مۇھىم قوراللىرىدىن بىرى بولسا كېرەك. ماۋ زېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا ئارىلىشىشىغا قاتتىق قارشى تۇردى، بۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 6 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 6 - ئومۇمىي يىغىنىدىن كېيىن جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ باشقا رەھبەرلىرىنىڭ ماۋ زېدۇڭنىڭ ئەتراپىغا ئۇيۇشقانلىقى، ۋاڭ

مىڭدىن يىراقلاشقانلىقىنىڭ سەۋەبى بولسا كېرەك.

سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيە، ئامېرىكىنىڭ مۇناسىۋىتى مۇرەككەپلەشكەندىن بۇيان، موسكۋا جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا ئارىلىشىشىنى ئانچە خالىمايدىغان بولۇپ قالدى. بۇ ئەھۋالنىڭ كۆرۈلۈشى ياپونىيىدىكى كومپارتىيىگە قارشى چېكىدىن ئاشقان ئۇنسۇرلارنىڭ پائالىيىتى بىلەن مۇناسىۋەتلىك. بۇلار ياپونىيىنىڭ جەنۇبتىكى شەرقىي جەنۇبى ئاسىياغا ھۇجۇم قىلماي شىمالغا يۈرۈش قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىشىنى جېنىنىڭ بارىچە تەرغىپ قىلىدۇ. ھالبۇكى سوۋېت ئىتتىپاقى گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيىنىڭ ھەمكارلىقتا چىڭ تۇرۇپ، ياپونغا بىزلىكتە قارشى تۇرۇشنى ئۈمىد قىلىدۇ. لېكىن گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيىنىڭ ھەمكارلىقىنى ئىلگىرى سۈرۈش جەھەتتە، ستالىن بەك گەۋدىلىك رول ئويناشمۇ خالىمايدۇ، ئۇنداق قىلسا، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيىنىڭ جىسدەي مۇناسىۋىتىنى پەسەيتىشكە، ياپونىيە بىلەن ئامېرىكىنىڭ توقۇنۇشىنى پەسەيتىشكە زىيان يېتىشتىن ئەنسىرەيدۇ، بۇ ئىككى خىل يۈزلىنىش ئەينى ۋاقىتتا ئەڭ ئەۋج ئېلىۋاتاتتى.

مۇشۇنداق مەنبەئەتنى تەڭپۇڭلاشتۇرىدىغان ئەھۋالدا ماۋزېدۇڭ بىلەن ستالىن 1940 - يىلىنىڭ بېشىدا يەنە بىر قېتىم چۈشىنىش ھامىلى قىلدى. بۇ خىزمەتنى ئېھتىساسمال ماۋزېدۇڭنىڭ «دىپلوماتىيە مىنىستىرى» جۇ ئېنلېي ئورۇندىغان بولۇشى مۇمكىن، ئۇ موسكۋادا ئالتە ئايدىن ئارتۇق تۇردى، گەرچە سۆھبەتنىڭ روھى ئاشكارىلانغان بولسىمۇ، سۆھبەتنىڭ نەتىجىسى تاكى ھازىرغىچە سىر بولۇپ تۇرماقتا، 1939 - يىلى كۈزدە ماۋزېدۇڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال لۇشىيەندىكى ئۆزگىرىشتىن پايدىلىنىپ 1937 - يىلى ئاخىرىدا ۋاز كېچىشكە مەجبۇر بولغان سىياسەتنى قايتا ئوتتۇرىغا قويدى. ئاندىن كېيىن ستالىننىڭ بېسىمى ئارقىسىدا يەنە بىرنەچچە قېتىم يول قويدى، مۇشۇ يول قويۇشلار داۋامىدىكى ئەڭ مۇھىم بولغىنى جۇڭگو كومپارتىيىسى قوزغىغان يۈز تۈەن ئۇرۇشى بولۇشى مۇمكىن.

ئالتىنچى باب

شىنجاڭدىكى بوران چاپقۇن - ماۋ زېدۇڭ، ستالىن، جياڭ جىپىشلارنىڭ سىياسىي ئۈچ بۇرجىكى

1. ستالىن شېڭ شىسەيدىن پايدىلىنىپ شىنجاڭنى تىزگىنلىدى

پۈتكۈل ئۇرۇش مەزگىلىدە، جۇڭگونىڭ غەربىي قىسمىدىكى شىنجاڭ جۇڭگو - سوۋېت رىقابىتى ۋە ھەمكارلىقىنىڭ ئاساسلىق سەھنىسى بولدى. جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدىكى شىنجاڭ مەسىلىسى چۇڭچىڭ، موسكۋا ۋە يەنئەنلەرنىڭ سىياسىتىگە زور تەسىر كۆرسىتەتتى. بۇنىڭ ئىچىدىكى ھەق - ناھەق مەسىلىسىنى ئايرىم تەتقىق قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. بۇنىڭدا، بىر تەرەپتىن، شىنجاڭ مەسىلىسى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدە گەۋدىلىك ئورۇن تۇتقان بولسا، يەنە بىر تەرەپتىن، جۇڭگونىڭ ئۆزىنى كۈچەيتىش يولىدىكى كۈرەشلىرىدە شىنجاڭنىڭ مول يەر ئاستى بايلىقى ئىنتايىن مۇھىم ئىدى. 30- يىللاردا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بولغان قىزىقىشى ئاساسەن شىنجاڭغا مەركەزلەشكەن. ئوخشاشلا، پۈتكۈل ئۇرۇش مەزگىلىدە شىنجاڭ يەنە بىر تەرەپتىن جۇڭگو - سوۋېت مىللىي مەنپەئىتىنىڭ بىۋاسىتە تۇتىشىدىغان رايونىغا ئايلانغانىدى. قىسقىسى مۇبادا

شىنجاڭ تاشقى موڭغۇلىيىگە ئوخشاش مۇستەقىل دۆلەت بولۇپ قۇرۇلغان بولسا، جۇڭگونىڭ قۇدرەتلىك دۆلەت قۇرۇش چۈشى بىراقلا تۈگەشكەن بولاتتى.

ستالىن، جياڭ جىپىشى ۋە ماۋ زېدۇڭلار شىنجاڭنىڭ تەرەققىياتىنى ئۆزىگە خاس كۆزىتىشى بويىچە بىر تەرەپ قىلىشنى ئويلايتتى. جياڭ جىپىشى، شىنجاڭ بىر مەھەل قۇدرەت تاپقان جۇڭگونىڭ بىر قىسمى، پەقەت مەنچىڭ زاۋاللىققا يۈزلەنگەندىن كېيىنلا روسىيە جاھانگىرلىكى بۇ رايوننى تىزگىنلىگەن، دەپ قارايتتى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭنى تىزگىنلىشى خۇددى ياپونىيە مانجۇرىيىسىنى تىزگىنلىگەندەك، غەرب كاپىتالىزمى جۇڭگونىڭ دېڭىز ياقىسىدىكى رايونلىرىدا كونسېسىيەلەرنى مەجبۇرىي قۇرغاندەكلا بىر ئىش ئىدى. گەرچە سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ ئىگىلىك ھوقۇقى، مۇستەقىللىكى، تېررىتورىيە پۈتۈنلۈكىنى ھۈرمەت قىلىمىز دەپ داۋراڭ قىلىسىمۇ، لېكىن ئۇ شىنجاڭدا زور ئىمتىيازغا ئىگە ئىدى. جۇڭگونى قۇدرەتلىك دۆلەت قىلىپ قۇرۇپ چىقىش ئۈچۈن، جۇڭگونىڭ شىنجاڭدىكى قۇدرەتلىك نوپۇزىنى قايتىدىن تىكلەش ۋە بۇنىڭ ئۈچۈن سوۋېت ئىتتىپاقىنى شىنجاڭدىن قوغلاپ چىقىرىشنىڭ زۆرۈرلۈكىنىمۇ جياڭ جىپىشى ئوبدان بىلەتتى.

بۇ، ستالىننىڭ نىشانى بىلەن بىۋاسىتە قارىمۇ قارشى ئىدى. ستالىن شىنجاڭنى ئۆزىنىڭ يېقىندى دۆلىتىگە ئايلاندۇرۇش خىيالىدا ئىدى. ئەمما ستالىن جۇڭگو - سوۋېتنىڭ ياپونغا قارشى تۇرۇش ئىتتىپاقىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن، جۇڭگونىڭ شىنجاڭغا قاراتقان ئىگىلىك ھوقۇقىنى ئېتىراپ قىلدى. شۇنىڭدەك، ستالىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ رايوندا سىياسىي، ھەربىي زورمىگەرلىكىنى تۇرغۇزۇشقا ئۇرۇنۇش بىلەن بىرگە، ئىقتىسادىي سىڭىپ كىرىشنى يۈرگۈزۈپ، بۇ جەھەتتە زور نەتىجىگە ئېرىشتى. جۇڭگو بىلەن ھەمكارلىشىپ ياپونىيىگە

قارشى تۇرۇش موسكۋا ئۈچۈن ئانچە زۆرۈر بولمىغاندا (مەسىلەن، 1940 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقى ئوق مەركىزى دۆلەتلەر بىلەن ھەمكارلاشقان مەزگىلىدىكىدەك)، موسكۋا جۇڭگونىڭ شىنجاڭدىكى ئىگىلىك ھوقۇقىنى مەنسىتمىگەندى. موسكۋا، چۇڭچىڭ، يەنئەننىڭ شىنجاڭدىكى تالاش - تارتىشى ۋە ھىشى مېلىتارىست شېڭ شىسەي ھۆكۈمرانلىقى ئاستىدا قانات يايدۇرۇلدى. 1933 - يىلىدىن 1944 - يىلىغىچە شېڭ شىسەي شىنجاڭغا ھۆكۈمرانلىق قىلغان مەزگىلدە، ئۈستىلىق بىلەن ستالىن ۋە جياڭ جېپشى ئوتتۇرىسىدا ئايلىنىپ يۈرۈپ، ئۆزىنىڭ ھوقۇقىنى مۇستەھكەملىدى. شېڭ شىسەي، ئىسيان كۆتۈرۈشكە ئادەتلەنگەن، ئىقتىساد ۋە مەدەنىيەت جەھەتتە ئىنتايىن قالاق ھالەتتە تۇرغان بىر ئۆلكىگە ھۆكۈمرانلىق قىلىش ئۈچۈن، تاشقى ياردەمنىڭ ئېھتىياجلىق ئىكەنلىكىنى تونۇپ يەتكەن؛ ئۇ ئۆزىدىن بۇرۇنقى ھۆكۈمرانلارغا ئوخشاش، دائىم تاشقى كۈچلەردىن ياردەم سوراپ، ئۆزى ھۆكۈمرانلىقىغا قارشى چىققان ئىسيانلارنى باستۇرغان، ياپونىيە، ھىندىستان ۋە جۇڭگونىڭ ئىچكى قىسمىدىن كېلىدىغان خىلمۇ خىل تەھدىتلەرگە قارىتا دائىم ھوشيار تۇرغان. شېڭ شىسەي رەھىمسىز، شەپقەتسىز پۇرسەتپەرەس ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئېھتىياجىغا ئاساسەن، موسكۋادىن ياكى چۇڭچىڭدىن كەلگەن تەكلىپلەرنى قوبۇل قىلاتتى ياكى رەت قىلاتتى.

ئۇرۇش مەزگىلىدە ھەر خىل كۈچلەرنىڭ شىنجاڭدىكى رىقابىتىنى ئايدىڭلاشتۇرۇش ئۈچۈن، ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى مەزگىللىرىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭنى تىزگىنلەش دەرىجىسىنى چۈشىنىش ئىنتايىن زۆرۈر ئىدى. 30 - يىللارنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا، سوۋېت ئىتتىپاقى شىنجاڭغا سىڭىپ كىرىشىنى كېڭەيتتى، سىڭىپ كىرىش سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن چېگرىداش بولغان، تارىختا روسىيەنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان رايونلار بىلەنلا

چەكلىنىپ قالمىدى. ئاللىبىن. س. ۋىختىڭنىڭ سۆزىگە ئاساسلانغاندا، 30 - يىللارنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقى شىنجاڭغا تۆت خىل يول بىلەن سىڭىپ كىرگەن: ① ھەربىي ئارىلىشىش. 1933 - ، 1934 - ۋە 1937 - يىللىرى سوۋېت قوشۇنلىرى شىنجاڭغا كىرىپ، ئۈرۈمچى ۋە باشقا جايلاردىكى ئىسيانلارنى باستۇرۇپ، شېڭ شىسەينىڭ ھۆكۈمرانلىقىنى ساقلاپ قالغانىدى. ② ئىقتىسادىي تەسىر كۆرسىتىش. بۇنىڭ ئىچىدە ئۈرۈمچىنى تەشەككۈر ئېيتىپ قەرز بۇل قوبۇل قىلىدىغان ھالەتكە كەلتۈرۈپ، شىنجاڭنىڭ ئىقتىسادىنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئېچىۋەتتى. 1934 - يىلى موسكۋا شېڭ شىسەيگە سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ھەربىي ۋە سانائەت ئەسلىھىلىرىنى سېتىۋېلىش ئۈچۈن بەش يىللىق مۇددەت بىلەن 5 مىليون رۇبلى قەرز بەردى. ئىككىنچى يىلى ستالىننىڭ ئايالىنىڭ تاغىسى ئا. س سۋاندىزى باشچىلىقىدىكى سوۋېت ۋەكىللەر ئۆمىكى ئۈرۈمچىگە كېلىپ، شىنجاڭنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىيات پىلانىنى تۈزۈشىگە ياردەملەشتى. ئارقىدىنلا يەنى 1937 - يىلى 15 مىليون رۇبلى قەرز بېرىپ، شىنجاڭنىڭ ③ يىللىق مالىيە تەرەققىيات پىلانىنى تۈزۈشىگە ياردەملەشتى. سوۋېت ئىتتىپاقى مالىيە ۋە تېخنىكا مەسلىھەتچىلىرىنىڭ ياردىمىدە تاشيول ۋە كۆۋرۈكلەر ياسالدى. تېلېگراف، تېلېفون لىنىيىلىرى ئۇزارتىلدى. شىنجاڭدا سانائەت ئەسلىھىلىرى تەرەققىي قىلدۇرۇلۇپ، مەكتەپ، دوختۇرخانىلار سېلىندى. سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن شىنجاڭ ئوتتۇرىسىدىكى سودا تېز سۈرئەتتە تەرەققىي قىلدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىدە شىنجاڭنىڭ باي كان مەھسۇلاتلىرى ئېچىلىشقا باشلىدى. شىنجاڭنىڭ نېفىت زاپىسى ئىنتايىن مول ئىدى. 1935 - يىلى سوۋېت تېخنىكىلىرى شىنجاڭنىڭ مەلۇم جايىدىن نېفىت تېپىپ، يىللىق مەھسۇلاتى 50 مىڭ توننا نېفىت بېرىدىغان قۇدۇقتىن بىرنى قازدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ

شىنجاڭدا نېفىت قېدىرىشى شېڭ شىسەي بىلەن سوۋېت ئەمەلدارلىرىنىڭ «ئاغزاكى كېلىشىمى» بويىچە ئېلىپ بېرىلدى. بۇ ئۇنىڭدىن كېيىن بارلىققا كەلگەن سوۋېت - جۇڭگو مۇناسىۋىتىدە ئىنتايىن زور رول ئوينىدى. بۇنىڭدىن، 30 - يىللاردا ئىككى تەرەپ ئىقتىسادىي ھەمكارلىقنىڭ ناھايىتى كەڭ بولغانلىقىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ.

ئىدىيە جەھەتتە سىڭىپ كىرىش سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يەنە بىر خىل ئۇسۇلى ئىدى. بۇنىڭدا ئەڭ مۇھىمى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مىللىي «دوستلۇق سىياسىتى تەشۋىق قىلىناتتى. ئۇزۇندىن بېرى خەنزۇ ھۆكۈمرانلىرى چوڭ خەنزۇچىلىق سىياسىتى يۈرگۈزگەنلىكتىن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مىللىي دوستلۇق سىياسىتى ئۇيغۇرلار ئىچىدە ئالقىشقا سازاۋەر بولدى. شېڭ شىسەي بۇ خىل مىللىي دوستلۇق سىياسىتىنى «سېنىپىي كۈرەش» بىلەن بىرلەشتۈردى. شېڭ شىسەينىڭ مەھكىمىسىدىكى بىر ئەمەلدارنىڭ ئېيتىشىچە، 1936 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقى شېڭ شىسەينى شىنجاڭدىكى بايلارنى قولغا ئېلىپ، ئۇلارنىڭ مال-مۈلكىنى مۇسادىرە قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى يېقىندا قەرز بەرگەن پۇلنى قايتۇرۇشقا ئۈندىگەن. شېڭ شىسەي بۇنىڭغا قوشۇلۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ياردەملىشىشكە ئادەم تەكلىپ قىلىپ، شۇ قېتىمقى «سېنىپىي كۈرەش» نى ئېلىپ بارغان، 1937 - يىلىنىڭ ئاخىرىغىچە 10 مىڭدىن ئارتۇق ئادەم قولغا ئېلىنىپ تۈرمىگە تاشلانغان ياكى يىغىۋېلىش لاگېرلىرىغا قامالغان.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سىڭىپ كىرىشىنىڭ تۆتىنچى خىل ئۇسۇلى، مەسلىھەتچىلەرنى ئەۋەتىپ، بىۋاسىتە ئارىلىشىش ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى ھەربىي، مالىيە - ئىقتىساد مەسلىھەتچىلىرى ۋە مۇتەخەسسسلەرنى ئەۋەتىپ، شېڭ شىسەينىڭ مەمۇرىي باشقۇرۇشىغا ياردەملەشكەن. سوۋېت

مەسلەھەتچىلىرى ياردەملىشىپ شىنجاڭغا «ك گ ب»^① نىڭ ئەندىزىسى بويىچە سىياسىي تۈزۈلمە بەرپا قىلغانىدى. مىڭلىغان - ئونمىڭلىغان كىشىلەرنىڭ سۈرگۈن قىلىنىشى بۇ سىياسىي تەشكىلاتنىڭ ئۈنۈمى ۋە شەپقەتسىزلىكىنى ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىدۇ. شېڭ شېسەينىڭ بىر ئاخبارات ئەمەلدارىنىڭ ئېيتىشىچە، 30 - يىللاردا سوۋېت ئىتتىپاقى شىنجاڭدا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ مەخپىي ئاخبارات ئورگىنىنى قۇرغانىكەن.

1937 - يىلى شىنجاڭ روشەنكى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەسىر دائىرىسىگە كىرگەنىدى. گەرچە شىنجاڭ شەكىل جەھەتتە جۇڭخۇا مىنگونىڭ تەركىبىي قىسمى بولسىمۇ، لېكىن جۇڭگو گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنىڭ ئىناۋىتى بۇ يەردە ئەڭ تۆۋەن چەككە چۈشۈپ قېلىپ، موسكۋانىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرى مۇتلەق ئۈستۈنلەككە ئېرىشكەن. جياڭ تىڭپۇ 1934 - يىلى 6 - ئاينىڭ 8 - كۈنى دوستى خۇ شىغا يازغان خېتىدە شىنجاڭنىڭ ئورنى ھەققىدە توختالغان (جياڭ تىڭپۇ ئۇرۇش مەزگىلىدە جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق تۇنجى باش ئەلچىسى بولغان، ئارقىدىنلا خۇ شى جۇڭگونىڭ ئامبىرىكىدا تۇرۇشلۇق ئەلچىسى قىلىپ تەيىنلەنگەن). جياڭ تىڭپۇ خېتىدە چۈشەندۈرۈپ: سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ شىنجاڭ رايونىغا بولغان ئىگىلىك ھوقۇقىنى ئېتىراپ قىلىدۇ، شۇنداقسىمۇ ئۇ شىنجاڭغا كونسۇل ئەۋەتمەكچى بولغاندا يەنىلا جۇڭگو تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكى قوشۇلۇشى كېرەك. بۇنىڭدىن باشقا، گەرچە موسكۋا شىنجاڭ بىلەن ئالاھىدە مۇناسىۋەتتە بولسىمۇ، لېكىن ئۇ شىنجاڭغا نىسبەتەن ھېچقانداق قارا نىيەتنىڭ يوقلۇقىنى قەيت قىلدى؛ شېڭ شىسەي قارماققا مەركىزىي ھۆكۈمەتكە بويسۇنسىمۇ، ئۆلكە

① «ك گ ب» - سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جاسۇسلار ئورگىنى

ئەمەلدارلىرى قارىماققا نەنجىڭ تەرپىدىن تەيىنلەنسىمۇ، لېكىن نەنجىڭنىڭ شىنجاڭدا ھېچقانداق ئەمەلىي ھوقۇقى يوق ئىدى، دېگەن.

30 - يىللاردا جۇڭخۇا مىنگو تېخى كۈچەيمىگەنلىكتىن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنى تازىلاش مەسىلىسىنى ئويلىنىشقا جياڭ جېيشى ئىلاجسىز ئىدى. ھەتتا بۇنداق تىرىشچانلىق ئەكسىچە شېڭ شىسەينى مىنگوغا يېقىنلاشتۇرۇپ، ستالىننىڭ شىنجاڭنىڭ مۇستەقىل بولۇشىغا ئىلھام بېرىشىگە تەسىر كۆرسىتەتتى. بۇ توغرىدا، جياڭ تىڭپۇ 1934 - يىلى يازغان خېتىدە جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ شىنجاڭنىڭ ئىستىقبالى توغرىسىدىكى قاراشلىرىنىمۇ شەرھىلىگەن. بۇ يەردە جياڭ تىڭپۇ قىزىقارلىق بىر ئوخشىتىشنى كەلتۈرگەن: ئۇ، جۇڭگو بىلەن شىنجاڭنىڭ مۇناسىۋىتىنى ئەنگىلىيە بىلەن كانادانىڭ مۇناسىۋىتىگە سېلىشتۇرۇپ، مەيلى شىنجاڭ ياكى كانادا بولسۇن، ھەر ئىككىلىسى قۇدرەتلىك دۆلەتلەرگە تام قوشنا، ئۆزلىرىنىڭ مېتروپولىيە^①لىرىدىن ئىنتايىن يىراق ئەللەردۇر. بۇنداق ئەھۋالدا مېتروپولىيەلەرنىڭ يىراقتىكى ئۆلكىلىرىنىڭ ئۆزلىرىگە قوشنا بولغان قۇدرەتلىك دۆلەتلەرگە يېقىنلىشىپ دوستلۇق مۇناسىۋىتى ئورنىتىشقا قارشى تۇرۇش ئەخمىقانە ھەرىكەت بولىدۇ. بۇنداق قىلىش ئەڭ زور خەۋپكە يەنسى يىراقتىكى ئۆلكىلەر ئۆزلىرىگە قوشنا بولغان دۆلەتلەرنىڭ يېقىندى دۆلىتىگە ئايلىنىپ قېلىش خەۋپىگە ئېلىپ بارىدۇ، دېگەندى. جياڭ تىڭپۇ يەنە: مەركىزىي ھۆكۈمەت سوۋېت بىلەن شىنجاڭنىڭ تەدرىجىي يېقىنلىشىشىغا قارشى تۇرماي، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەركەزنىڭ ئۆلكىلىك ھۆكۈمەتلەر بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى ياخشىلىشىغا توسالغۇ بولۇپ قالماسلىقى

① مېتروپولىيە - باشقا مەملىكەتلەرنى بېسىۋېلىپ، ئۆز مۇستەملىكىلىرىگە ئايلاندۇرغان ھەم ئۇلارنى ئېكسپاناتاتسىيە قىلىۋاتقان دۆلەت. (ت)

تەرەپلىرىدىلا چىڭ تۇرۇشى كېرەك، دەپ قارىغان. دېمەك، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرى ئۈستۈنلۈككە ئېرىشكەنلىكتىن، جياڭ جېيشى ئېھتىياتچانلىق بىلەن ئۇنىڭ تەسىرىنى چەكلىشى، شېڭ شىسەينى سوۋېت ئىتتىپاقىدىن يىراقلاشتۇرۇپ، گومىن ھۆكۈمىتىنىڭ شىنجاڭدىكى ئىگىلىك ھوقۇقىنى قوغدىشى لازىم ئىدى.

2. ستراىتېگىيىلىك يول ۋە تەسىر دائىرىسى

ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ پارتلىشى، جياڭ جېيشىنىڭ نەزەرىدە، شىنجاڭ بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى يېقىنچىلىقىنىڭ مۇھىملىقىنى زور دەرىجىسىدە كۈچەيتىۋەتتى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ غەربىي تەرىپىدىكى تەمىنلەش يولىنى قوغداپ، ياپونىيىنىڭ تاجاۋۇزىغا قارشى تۇرۇش، ئەينى چاغدا جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى تۇرۇشىدا ئىنتايىن مۇھىم ئىدى. بۇنىڭدىن باشقا، چۇڭچىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى خاپا قىلىپ قويۇشقا جۈرئەت قىلالمايتتى. چۈنكى، شىنجاڭ مەسىلىسىدە موسكۋاغا بېسىم ئىشلەتسە، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا بېرىۋاتقان ياردەمنى ئازايتىشى، ھەتتا توختىتىپ قويۇشى مۇمكىن ئىدى. بۇ، جۇڭگو سوۋېتىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنى ئاجىزلاشتۇرۇش ۋە چەكلەش تىرىشچانلىقىدىن ۋاقىتسىچە ۋاز كېچىشى كېرەك، شۇنىڭ بىلەن بىرگە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى ئورنى مۇستەھكەم دەرىجىدە كۈچىيىدۇ، دېگەندىن دېرەك بېرەتتى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمى قۇرۇقلۇق يولى شىنجاڭدىن ئۆتەتتى. سوۋېت قازاقىستان ئىتتىپاقداش جۇمھۇرىيىتىنىڭ ھەربىي گازارىسىدىن چىققان بىرنەچچە يۈز چوڭ ئاپتوموبىل ماددىي بۇيۇملارنى قاچىلاپ

ئۈرۈمچىگە كېلىپ، ئۈرۈمچىدىن قۇمۇل ئارقىلىق لەنجۇ (تەمىنات لىنىيىسىنىڭ شەرق تەرەپتىكى ئاخىرقى بېكىتى) غا باراتتى؛ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ماشىنىلىرى سۈرمە، ۋولفرام، تېرە ۋە ئاشلىقلارنى قاچىلاپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا قايتاتتى. شىنجاڭنىڭ ھاۋا بوشلۇق تېررىتورىيىسى جۇڭگو - سوۋېت ئىككى دۆلەت مەسلىھەتچىلىرىنىڭ بېرىپ - كېلىشىنى ۋە دىپلوماتىك مۇناسىۋەتلىرىنى مۇھىم يول بىلەن تەمىنلىگەن. جۇڭگو - سوۋېت ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى تۈزۈلگەندىن كېيىن، شىنجاڭ ئارقىلىق ماددىي ئەشيا ئالماشتۇرۇشنى مەقسەت قىلغان تەشكىلى قاتتىق بىر ئاپپارات تېزلىك بىلەن قۇرۇلغانىدى. شېڭ شىسەي چۇڭچىڭدا ئالاقە باغلاش پونكىتى، لەنجۇدا «شىنجاڭ كان مەھسۇلاتلىرى شىركىتى» قۇردى. ئۇ يەنە ئىلىدا دۆلەتلىك ھاۋا ئارمىيە بازىسى قۇرۇپ، ھۆكۈمەت ئەربابلىرىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا بېرىپ كېلىشىگە ئاسانلىق تۇغدۇرۇپ بېرىشكە قوشۇلغانىدى. نەنجىڭ ھۆكۈمىتى، سوۋېت ئىتتىپاقى ئەمەلدارلىرى بىلەن سۆھبەتلىشىش ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقى مەسلىھەتچىلىرىنى ئۇياق - بۇياققا ئەۋەتىش ئۈچۈن لەنجۇدا دىپلوماتىك ئۆمەك تۇرغۇزغان، يول بويلىرىدا ماي قاچىلاش پونكىتلىرىنى ۋە ماشىنا رېمونتخانىلىرىنى قۇرغان، يەنە تۈگە كارۋانلىرى ئارقىلىق بۇ ئورۇنلارغا يېقىلغۇ يەتكۈزۈپ بېرىپ تۇرغان، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۈرۈمچىدە، گۇچۇڭ، ئىلى قاتارلىق ئورۇنلاردا تېلېفون ئالاقىسى ئورنىتىش بىلەن بىرگە، لەنجۇدا سوۋېت ئارمىيىسى بازىسىنى قۇرۇپ، زور تۈركۈمدە ئايروپىلان ۋە ئۇچقۇچىلارنى ئورۇنلاشتۇرغان. لەنجۇنىڭ ئارقىسىدىكى قۇمۇلدا سوۋېتنىڭ ماشىنىلاشقان مۇستەقىل «8 - پولىك»ى (نامدا گېئولوگىيىلىك تەكشۈرۈش ئۆمىكى) تۇرغۇزۇلغانىدى. 1938 - يىلى 1 - ئايدا بۇ قىسىم شېڭ شىسەينىڭ تەلىپى بويىچە مۇداپىئەنى كۈچەيتىش، ياپونىيىنىڭ

تاجاۋۇزى ياكى گومىنداڭنىڭ سۈييۈەن ئارقىلىق شىنجاڭغا كىرىشىنى چەكلەش ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭ ئارقىلىق توشۇلىدىغان تۈركۈم - تۈركۈم ھەربىي ئەشياسىنى يەرلىك مىلىتارىست ۋە باندىتلارنىڭ بۇلاڭ - تالغىدىن قوغداش ئۈچۈن شىنجاڭدا تۇرغانىدى. 1943 - يىلىدىن ئىلگىرى «8 - پولىك» باشتىن - ئاخىر قۇمۇلدا تۇرغان.

بۇ چاغدا يەنە جۇڭگو - سوۋېت خادىملىرىنى توشۇيدىغان جۇڭگو - سوۋېت ئاۋىئاتسىيە بىرلەشمە شىركىتى قۇرۇلغان. 1938 - يىلى مۇشۇنداق بىر شىركەت قۇرۇش توغرىسىدا مۇزاكىرە باشلانغان بولسىمۇ، لېكىن رەسمىي سۆھبەت 1939 - يىلى 4 - ئايدىلا باشلاندى. ھالبۇكى 9 - ئايدا كەلگىچە جۇڭگو - سوۋېت ھۆكۈمەتلىرى شىركەت قۇرۇش مەسىلىسىدە يەنىلا كېلىشىم ھاسىل قىلالمىغانىدى. 1939 - يىلى ئەڭ ئاخىرقى قېتىم تۈزۈلگەن كېلىشىم ئىككى دۆلەت ئوتتۇرىسىدىكى ئۆزئارا مەنپەئەت يەتكۈزۈش مۇناسىۋىتىنى تولىق ئەكس ئەتتۈرۈپ بەردى. بۇ ئەھۋال بىر يىلدىن كېيىن شىنجاڭغا تېڭىلغان كان سانائىتى كېلىشىمى بىلەن روشەن سېلىشتۇرما ھاسىل قىلدى. بۇ كېلىشىم بويىچە، جۇڭگو ئايروپىلانلىرى جۇڭچىڭ - قۇمۇل ھاۋا ترانسپورتىغا مەسئۇل بولسا، سوۋېت ئايروپىلانلىرى قۇمۇل - ئۈرۈمچى - ئالمۇتا - موسكۋا ھاۋا يولىغا مەسئۇل بولدى. بۇ كېلىشىم جۇڭگو ئۇچقۇچىلىرى ۋە تېخنىكىلىرىنى تەربىيەلەشكە مۇ پۇرسەت يارىتىپ بەرگەندى.

1937—1939 - يىللىرى جۇڭچىڭنىڭ ياپونىيىگە زەربە بېرىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنى ساقلاپ قېلىشىغا پايدىلىق بولدى. بىراق جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئوتتۇرىسىدىكى ئىتتىپاق ئەڭ قويۇقلاشقان دەۋردىمۇ جياڭ جېشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭغا سىڭىپ كىرىشىنى بار كۈچى بىلەن چەكلىگەن. جياڭ جېشى موسكۋانىڭ موسكۋا

بىلەن جۇڭخۇا مىنگو ئوتتۇرىسىدىكى ئىتتىپاقىتىن پايدىلىنىپ، جۇڭگودا تەسىرىنى كېڭەيتىشىدىن ئەنسىرەيتتى، ئەمما، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنىڭ كۈنسايسىن كېڭىيىۋاتقانلىقى پاكىت ئىدى. جياڭ جېشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدا مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇشىنىڭ جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىغا پايدىلىق ئىكەنلىكىنى تونۇپ يەتكەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى مەۋجۇدىيىتىنى جۇڭگونىڭ بۇ رايوندىكى ئىگىلىك ھوقۇقىغا دەخلى - تەرۈز قىلدۇرماسلىققا تىرىشاتتى.

سۇن كې 1938 - يىلى 2 - ئايدا ستالىن بىلەن سۆھبەتلەشكەندە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى ئورنىنىڭ كۈنسايسىن كۈچىمىۋاتقانلىقىنى ئوتتۇرىغا قويغان. ستالىن سۇن كېغا كاپالەت بېرىپ: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاشقى موڭغۇلىيە ياكى شىنجاڭغا نىسبەتەن زېمىن تەلىپى يوق، دېگەن. ستالىن يەنە جۇڭگونىڭ شىنجاڭدىكى سوۋېت ئىتتىپاقىغا تۇتىشىدىغان تۆمۈر يول قۇرۇلۇشىنى باشلىشىغا ھەيدەكچىلىك قىلغان ھەمدە شۇنداق قىلىپ تېخنىكىلىق ياردەم بېرىدىغانلىقى توغرىسىدا ۋەدە بەرگەن. ستالىننىڭ تاشقى موڭغۇلىيە بىلەن شىنجاڭغا قارىتا تەڭ ئۆلچەملىك قاراشتا بولۇشى جۇڭگولۇقلاردا بولۇۋاتقان شىنجاڭ ئەڭ ئاخىرى تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ يولى بويىچە ماڭىدۇ، ئەمەلىيەتتىكى مۇستەقىللىك - سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قانئى ئاستىدىكى مۇستەقىللىككە ئېرىشىدۇ، دېگەن ئەندىشىنى شۈبھىسىز ھالدا چوڭقۇرلاشتۇرغانىدى. 1939 - يىلى ستالىن بىلەن ئېلىپ بېرىلغان سۆھبەتتە سۇن كې يەنە شىنجاڭ مەسلىسىنى ئۈچىنچى قېتىم ئوتتۇرىغا قويدى. ستالىن بۇ قېتىم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭ مەسلىسىدە چوڭچىڭ بىلەن پايدا-زىيان توقۇنۇشى يوقلۇقى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى رولى پەقەت جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە بىۋاسىتە ياردەم بېرىشتىنلا

ئىبارەت ئىكەنلىكى توغرىسىدا يەنە بىر قېتىم مەيدىسىگە ئۇرىدۇ. ۋەھالەنكى، بۇ قېتىمقى شىنجاڭ مەسلىسى توغرىسىدىكى سۆھبەت ئايرىم بىر ئىش ئىدى. جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقلاشقان دەۋردە، سۇن كې ۋە باشقا جۇڭگو ئەمەلدارلىرىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى رەھبەرلىرى بىلەن بولغان سۆھبەتلىرىدە شىنجاڭ مەسلىسى ئەزەلدىن مۇھىم ئورۇن تۇتىغانىدى. شىنجاڭ مەسلىسىنى تىلغا ئالماستىكى سەۋەب، قىسمەن جەھەتتىن ئالغاندا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭ سىياسىتىگە قارىتا ئېھتىياتچان پوزىتسىيە تۇتقانلىقىدىن بولغان. ماھىيەتتىن ئېيتقاندا، موسكۋا 1937-1939 - يىللىرىدا چۇڭچىڭنىڭ شىنجاڭدىكى پايدا - زىيان مۇناسىۋىتىنى - جۇڭگونىڭ شىنجاڭدىكى ئىگىلىك ھوقۇقىغا خىرىس قىلماسلىقىنىمۇ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنىڭ كېڭىيىپ كېتىشىگە يول قويماستىقىنىمۇ ئېھتىياتچانلىق بىلەن كۆزدە تۇتقان ئىدى.

3. ماۋ زېدۇڭنىڭ شىنجاڭدىكى كۈچى

جياڭ جېيىشىغا ئوخشاش، ماۋ زېدۇڭمۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىدىن پايدىلىنىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ جۇڭگوغا رەھبەرلىك قىلىش ئارزۇسىنى ئىشقا ئاشۇرۇشنى ئۈمىد قىلاتتى. ماۋ زېدۇڭنىڭ قارىشىچە، شىنجاڭ جۇڭگو ئىنقىلابىدا مۇھىم رول ئوينايتتى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوللىشى ۋە شېڭ شىسەي بىلەن بىرلىك سەپ قۇرۇش ئەھۋاللىرى ئاستىدا شىنجاڭ تەرەققىي قىلىپ، شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونىنى قوغدايدىغان ئىنقىلابىي بازىغا ئايلانغان بولاتتى. تېخىمۇ مۇھىم ئېھتىماللىق، شىنجاڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا تۇتىشىدىغان سەكرەش تاختىسى ئىدى،

كۈنلەرنىڭ بىرىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوراللىرى، مەسلىھەتچىلىرى ۋە تەمىناتى شىنجاڭ ئارقىلىق ئۈزۈلۈستىن جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ قولىغا يەتكۈزۈلەتتى ياكى ھېچ بولمىغاندا، ماۋ زېدۇڭنىڭ قارىشىچە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوغدىشى ئاستىدىكى شىنجاڭ بۇ نىشانلارنى ئىشقا ئاشۇرۇشتا تۈرتكە بولاتتى. ماۋ زېدۇڭمۇ ۋە تەنپەرۋەر جۇڭگولۇق، ئۇنىڭ قارىشىچە، شىنجاڭ كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئانا ۋەتەننىڭ قىيىنچىغا قايتىپ كېلەتتى. ماۋ زېدۇڭ جياڭ جېشىغا قارىغاندا جۇڭگونىڭ شىنجاڭدىكى ئىگىلىك ھوقۇقىنى قوغداشنى تېخىمۇ ئۈستۈن قىلاتتى ھەمدە كۈنلەرنىڭ بىرىدە قۇدرەتلىك جۇڭگو كوممۇنىستلىرى رەھبەرلىكىدىكى مەركىزىي ھۆكۈمەت قۇرۇلغاندا بۇ كەڭ، باي زېمىننى قولىدا چىڭ تۇتۇشقا ئىنتىزار ئىدى. خۇددى بىز چۈشەنگەندەك، ستالىن ماۋ زېدۇڭنىڭ «مىللەتچىلىك خاھىشى» نى تولۇق تونۇپ يەتكەندى. بۇ ئەھۋال ستالىننى گومىنداڭ بىلەن بىرلىشىپ، جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنى چەكلەپ، ئەڭ تۆۋەن چەككە چۈشۈرۈپ قويۇشقا مەجبۇر قىلدى. مۇبادا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى مەنپەئەتلىكىنى قوغداش زۆرۈر بولىدىكەن، ئۇ ھالدا مەيلى يەنئەن ياكى چۇڭچىڭ شىنجاڭدا نوپۇز تىكلەمەكچى بولىدىكەن، بۇنىڭغا يول قويۇلمايتتى، ئېيتىشلارغا قارىغاندا، 30 - يىللاردا ستالىن شىنجاڭغا بېرىپ خىزمەت قىلىدىغان سوۋېتلىكلەرگە ئۇلارنىڭ ئۈچىنچى ئىنتېرناتسىئونالنىڭ قوللاپ - قۇۋۋەتلىشى بىلەن، شىنجاڭنى جۇڭگونىڭ ئۈچىنچى خىل سىياسىي كۈچىگە ئايلاندۇرۇشى كېرەكلىكىنى، بۇ خىل سىياسىي كۈچنىڭ گومىنداڭمۇ، كوممۇنىستلارمۇ مەنسۇپ بولماسلىقى كېرەكلىكىنى تەكىتلىگەن.

30 - يىللارنىڭ ئاخىرىدا، جۇڭگونىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرى

ئاجىزلاپ ئەڭ تۆۋەن چەككە چۈشۈپ قالدى. 30 - يىللارنىڭ دەسلەپكى ۋە ئوتتۇرا مەزگىللىرىدە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئاز مىقداردىكى كادىرلىرى شىنجاڭغا سىڭىپ كىرگەنىدى. لېكىن بۇنى جۇڭگو كوممۇنىستىلىرىنىڭ جەنۇبىي جۇڭگودا بەرپا قىلغان دېھقان قوراللىق كۈچلىرى ۋە يېزا سوۋېتلىرى بىلەن سېلىشتۇرغاندا، ئۇلارنىڭ بۇ خىل ئېھتىياتچان پائالىيەتلىرى ھېچ نەرسىگە ئەرزىمەس ئىدى. خۇددى موسكۋا، نەنجىڭ، يەنئەنلەرنىڭ ياپونغا قارشى بىرلىك سەپ قۇرۇۋاتقىنىغا ئوخشاش، 1937 - يىلىغا كەلگەندىلا شېڭ شىسەي بىلەن قۇرغان بىرلىك سەپنىڭ ھىمانى ئاستىدا، جۇڭگو كومپارتىيىسى ئاندىن شىنجاڭدا رەسمىي ئوتتۇرىغا چىقالىدى. جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ بىرمۇنچە ماتېرىياللىرى شۇنى ئېنىق كۆرسەتتىكى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ شېڭ شىسەي بىلەن بىرلىك سەپ قۇرۇشتىكى ئاساسىي مەقسىتى «خەلقئارا بول ئېچىش» تىن ئىبارەت ئىدى. ناۋادا بۇنداق بىرلىك سەپ شەكىللەنسە، يەنئەن سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئاسانلا يېقىنلاشتى. 1937 - يىلىدىن 1941 - يىلىغا قەدەر جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى مۇناسىۋىتىنىڭ مۇھىم قاتناش يولى يەنئەندىن 8 - ئارمىيىنىڭ شىئەن ئىش باشقۇرۇش ئورنىغىچە، شىئەندىن لەنجۇ ئىش بېجىرىش ئورنىغىچە، ئۇنىڭدىن كېيىن ئۈرۈمچى ئارقىلىق (ئۈرۈمچىدە جۇڭگو كوممۇنىستىلىرىنىڭ يېڭى ھەربىي گازارمىسى تۇراتتى. يەنە كېلىپ جۇڭگو كوممۇنىستىلىرىنىڭ ئۈرۈمچىدىن موسكۋاغا بارىدىغان خادىملىرى كۆپ بولغانلىقتىن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بۇ يەردە كېلىپ كېتىدىغان خادىملىرى ئۈچۈن مېھمانخانا قۇرۇشقا مەجبۇر بولغانىدى) ئالمۇتىغا (بۇ يەر ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىغا بارىدىغانلارمۇ كۆپەيگەن)،

ئالمۇتىدىن سوۋېت ئىتتىپاقىغىچە^① سوزۇلغانىدى.

شىنجاڭ ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئاسانلا يېقىنلىشىش جۇڭگو كوممۇنىستلىرىغا كۆپ پايدا ئەكەلدى. ئەمەلىيەتتە، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال بېجىرگەنمۇ ياكى جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ شىنجاڭدىكى ئىش بېجىرىش ئورگانلىرى بېجىرگەنمۇ، قانداق بولسا بولسۇن، ئىشقىلىپ، بەزى قوراللار، ئوق - دورىلار، ماددىي ئەشيانلار شىنجاڭ ئارقىلىق يەنئەنگە يەتكۈزۈلەتتى. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، 1937- يىلىنىڭ ئاخىرىدا موسكۋا شېڭ شىسەينىڭ قولى ئارقىلىق يەنئەنگە 300 مىڭ دوللار ئەۋەتكەنكەن. دەرۋەقە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شۇنىڭدىن كېيىن جياڭ جېشىغا بەرگەن زور ياردىمى بىلەن سېلىشتۇرغاندا، بۇ ھېچنېمىگە ئەرزىمىسىمۇ، ئەمما بۇ جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كەلگۈسىدە تېخىمۇ كۆپ مەردلىك قىلىدىغانلىقىغا ئىشەندۈرەتتى (ناۋادا، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۆزىنىڭ جياڭ جېشىغا قاراتقان سىياسىتىنى ئۆزگەرتىسە).

1940 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقى راستىنلا شۇنداق قىلغانىدى. جياڭ جېشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭ ئارقىلىق يۆتكىلىدىغان ماددىي ئەشيانلىرىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ قولىغا چۈشۈپ كەتمەسلىكىگە كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن ئېھتىياتچان تەدبىر قوللانغانىدى. جياڭ جېشى 1937 - يىلى 12 - ئاينىڭ 12 - كۈنى گەنسۇ ئۆلكىلىك ھۆكۈمەتنىڭ رەئىسىگە چۈشۈرگەن بۇيرۇقىدا، لەنجۇغا يېتىپ كەلگەن بارلىق ئاپتوموبىل، ئايروپىلان، يېمەك - ئىچمەك قاتارلىقلارنى بىۋاسىتە ئۇرۇش مەيدانى قوماندانغا تاپشۇرۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلغاندىن باشقا، ھەرقانداق ئايروپىلان ۋە ئاپتوموبىللار شىمالىي شەنشى تەرەپكە بارىدىكەن، شەخسەن جياڭ جېشىنىڭ

① بۇ روسىيە بولۇشى كېرەك - تەھرىردىن.

ماقۇللۇقىنى ئېلىشى ھەمدە گومىنداڭ ھۆكۈمىتى تەستىقلاپ
ارقاقتان يولخېتىگە ئىگە بولۇشى لازىم، دېگەندى. جياڭ جېيشى
شەنشى ئۆلكىلىك ھۆكۈمەتنىڭ رەئىسى جياڭ دىڭخۇېنىڭمۇ
يۇقىرىقىغا ئوخشاش بۇيرۇق چۈشۈرگەندى. بىر يېرىم يىلدىن
كېيىن، يەنى 1939 - يىلى يازدا 5 - ئومۇمىي يىغىن ماقۇللىغان
كوممۇنىستلاردىن مۇداپىئە كۆرۈش قارارى « بويىچە، خۇ
ۋىڭنەن قوماندانلىقىدىكى 34 - جىتۇەنجۈن ئىڭشىيا - گەنسۇ
رايونلىرىغا ئەۋەتىلىپ، شىنجاڭ ۋە شەنشى - گەنسۇ - ئىڭشىيا
چېگرا رايونىدىكى سودىنى ئۈنۈملۈك چەكلىگەن. بۇ، 1939 -
يىلى باشلانغان چېگرا رايونى قامال قىلىشنىڭ بىر قىسمى
ئىدى.

ئېھتىمال ئەڭ مۇھىمى، جياڭ جېيشىنىڭ مۇداپىئە كۆرۈش
تەدبىرى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئېھتىياتچانلىقى زور
مىقداردىكى سوۋېت ئىتتىپاقى ماددىي ئەشيالىرىنىڭ جۇڭگو
كوممۇنىستلىرىنىڭ قولىغا چۈشۈپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئالغان
بولۇشى مۇمكىن. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو
كوممۇنىستلىرىغا قىلغان ياردىمى ئىچىدە تېخىمۇ ئەھمىيەتلىكى
جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك كادىرلىرىنىڭ
داۋالىنىشىغا ئوڭايلىق يارىتىپ بەرگەنلىكى ئىدى. بۇ بىرنەچچە
يىل ئىچىدە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ نۇرغۇن
كادىرلىرى موسكۋاغا بېرىپ داۋالانغانىدى. مەسىلەن، 1938 -
يىلى 4 - ئايدا رېن بىشى جۇڭگونىڭ كوممۇنىستىك
ئىنتېرناتسىئونالدا تۇرۇشلۇق ۋەكىللەر ئۆمىكىنىڭ ئۆمىك
باشلىقى بولۇپ بارغاندا، 18 نەپەر يۇقىرى دەرىجىلىك كادىر
موسكۋادا داۋالىنىۋاتقانىدى.

1937-1941 - يىللىرى جۇڭگو كوممۇنىستلىرى سوۋېت
ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمى ئاستىدا شىنجاڭدا ھەربىي كۈچلىرىنى
تەرەققىي قىلدۇردى. بىرىنچىدىن، يېڭى ھەربىي گازارما

قۇردى. ئۇ، 1935 - يىلى شىنجاڭغا كىرىشكەن 4 - دالا ئارمىيىسىنىڭ قالدۇق قىسمىدىكى 400 نەپەر كىشىسىدىن تۈزۈلگەنىدى. يېڭى ھەربىي گازارما، ئەسلىيەتتە كىچىك ئىتتىپاقى ھەربىي مەكتەپ بولۇپ، 1937 - يىلى 9 - ئايدىن 1940 - يىلى 1 - ئايغىچە بۇ يەردىكىلەر زەمبىرەك ئېتىشىنى، ئاپتوموبىل ھەيدەشنى ۋە رېمونت قىلىشنى، ئارقا سەپ، برونېۋىك، داۋالاش، رادىئوگرامما، قۇرۇقلۇق ئارمىيە تەكتىكىسى ۋە چەت ئەل تىلىنى ئۆگەنگەنىدى. 1939 - يىلى قىشتا، يېڭى ھەربىي گازارمىسىدىن 40 نەپەر ئادەم ئايرىپ چىقىلىپ، ئاخبارات خىزمىتى بىلەن شۇغۇللىنىش ئۈچۈن سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئەۋەتىلدى. مادامىكى، سوۋېت ئىتتىپاقى شىنجاڭ بىلەن شىڭ شىسەينى تىزگىنلەپ تۇرغانىكەن، ئۇ ھالدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ماقۇللۇقىسىز، شىنجاڭدا يېڭى ھەربىي گازارما قۇرۇقلۇق ئارمىيە مەكتىپىنىڭ قۇرۇلۇشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە مەكتەپنىڭ يېتەكچىلىرى، بولۇپمۇ ئاۋىئاتسىيە ۋە ماركىسىزم - لېنىنىزمدىن دەرس ئۆتكۈچىلەر سوۋېتلىك كىشىلەر ئىدى.

ئۈرۈمچىدە قۇرۇلغان يېڭى ھەربىي گازارما، جۇڭگو كوممۇنىستىلارغا ھەربىي ياردەم بېرىشنىڭ ئاساسلىق شەكلى (سېلىشتۇرما قىلغاندا، 1925 - يىلىدىكى خۇاڭچۇ ھەربىي مەكتىپى 1 - قارارىنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى ئاران 500 نەپەر ئىدى) ئىدى. موسكۋانىڭ قارىشىچە، يېڭى ھەربىي گازارما جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ ھەربىي ياردەم تەلپىنى قاندۇرۇشنىڭ ئۈنۈملۈك شەكلى بولۇپ، باشقىچە شەكىلنى قوللانغاندا جۇڭخۇا مىنگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇناسىۋىتىگە پايدىسىز ئىدى، يېڭى ھەربىي گازارمىنىڭ پائالىيىتىنى يوشۇرۇش ئۈچۈن زور تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ، ئوقۇغۇچىلارغا گومىنداڭنىڭ ھەربىي فورمىسى كىيگۈزۈلۈپ، قىسمىنىڭ بۇرۇنقى ئاتىلىشى

بىكار قىلىنىپ، «يېڭى ھەربىي گازارما» دېگەن كىشىلەرنىڭ دىققىتىنى قوزغىمايدىغان بۇ نام قوللىنىلغانىدى. دېمىسىمۇ بۇ ھەربىي مەكتەپ گومىنداڭ ئادەملىرى ۋە چەت ئەللىكلەرنىڭ دىققىتىنى زادىلا قوزغىمىغانىدى. يېڭى ھەربىي گازارمىدا ئىنتايىن قاتتىق كىنتىزام تەربىيىسى يولغا قويۇلدى. يېڭى ھەربىي گازارما قوماندانى دېڭ فا جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ جاسۇسلۇققا قارشى خىزمىتىگە مەسئۇل بولۇپ، 1931 - يىلىدىن 1935 - يىلىغىچە جۇڭگو كوممۇنىستىك رەھبەرلىرىنىڭ رەھبىرىي كادىرلىرىنى قوغداش خىزمىتىنىمۇ ئۈستىگە ئالغان. شېڭ شىسەي بىلەن بولغان خېلى ئۈنۈملۈك ھەمكارلىقىدا، دېڭ فا يېڭى ھەربىي گازارمىنىڭ بىخەتەرلىكىنى قاتتىق قوغدىغانىدى.

شەك - شۈبھىسىزكى، يەنئەن پەقەت يېڭى ھەربىي گازارمىنىڭ ئەمەس، بەلكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تېخىمۇ كۆپ ھەربىي ياردىمىگە تەشنا ئىدى. بىراق بۇ خىل مەدەتلىكىمۇ يەنئەن يەنىلا خۇش ئىدى. دېڭ فانىڭ قول ئاستىدا تەربىيە كۆرگەن بۇ كىشىلەر، روشەنكى، قىممەتلىك بايلىق ئىدى، ئۇلار بىر توپ نامرات دېھقانلار ۋە شەھەر زىيالىيلىرىدىن بىراقلا كۈرەشچان كولىكتىپقا ئايلاندى. بۇ كۈچ نەنجىڭ ھۆكۈمىتىگە ياكى ياپونىيىنىڭ زامانىۋىلاشقان قىسىملىرىغا خىرىس قىلالايتتى. ئەمەلىيەتتە بۇ ئادەملەر يەنئەنگە قايتقاندىن كېيىن يېڭىدىن قۇرۇلغان پارتىيە ئارمىيىسىنىڭ يادرولۇق كۈچىگە ئايلاندى.

جۇڭگو كوممۇنىستىلرى شېڭ شىسەي ھۆكۈمىتىگىمۇ كادىر ئەۋەتكەن. 1937 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا شېڭ شىسەي بىلەن يەنئەن كادىر ئەۋەتىش مەسىلىسىدە كېلىشىم تۈزۈلگەن بولۇپ، 1938 - يىلىنىڭ ئاخىرىغا قەدەر تەخمىنەن 120 نەپەر جۇڭگو كومپارتىيىسى كادىرى شېڭ شىسەي ھۆكۈمرانلىقىدىكى شىنجاڭدا ۋەزىپە ئۆتىگەنىدى. شېڭ شىسەي جۇڭگو

كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئەۋەتكەن بارلىق خادىملارنى قوبۇل قىلغان ھەمدە ئۇلارنى ئۆز ھۆكۈمىتى ئىچىدە مۇھىم ۋەزىپىلەرگە قويغانىدى. مەلۇم مەنىدىن ئېيتقاندا، شېڭ شىسەي گومىنداڭ بىلەن ھەمكارلىشىشنى خالىمايتتى. بۇ بىر قاتار ۋەزىپىلەر جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنى كېڭەيتىشىگە مۇھىم ئاساس سالدى. جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ كادىرلىرى خىزمەت ئورۇنلىرىدىن پايدىلىنىپ، شىنجاڭ خەلقىنىڭ سىياسىي سەۋىيىسىنى ئۆستۈردى ھەمدە تىرىشىپ شېڭ شىسەينىڭ ئۆزىگە ماركسىزمنى قوبۇل قىلدۇردى. جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرى مۇشۇنداق كەڭ بولغاچقا، 1938 - ۋە 1939 - يىللار ئارىلىقىدا كىشىلەر ئۈرۈمچىنى «ئىككىنچى يەنئەن» دەپ ئاتاشقانىدى.

1938 - يىلى شېڭ شىسەينىڭ سىياسىتى تەدرىجىي ئىلغارلىققا يۈزلەندى، سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ تەسىرىمۇ مۇقىم ئۆرلىدى. يەنئەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھىماتى بىلەن شىنجاڭ ۋە جۇڭگونىڭ شىمالىي قىسمىدا، غەربىي شىمالدا ئېھتىمال ئىنقىلابىي بازىلارنىڭ چوڭ بىرلىشىشى ئوتتۇرىغا چىقىشى مۇمكىن، دەپ قارىغانىدى. بىراق بۇنداق نىيەت ستالىننىڭ جۇڭگونىڭ ئىستىقبالى توغرىسىدىكى ئويى بىلەن بىردەك ئەمەس ئىدى، بەلكى ستالىن بۇنداق قىلىشنى چەكلەيتتى. موسكۋا بىلەن يەنئەننىڭ بۇخىل مەنپەئەت توقۇنۇشى، شېڭ شىسەي جۇڭگو كومپارتىيىسىگە ئەزا بولامدۇ ياكى سوۋېت كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئەزا بولامدۇ دېگەن مەسىلىدە ئىپادىلىنىپ تۇراتتى.

1937 - يىلى 11 - ئايدا ۋاڭ مىڭ يەنئەنگە قايتىۋېتىپ ئۈرۈمچىدىن ئۆتكەندە، شېڭ شىسەي جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئەزا بولۇش توغرىسىدا ئۇنىڭغا ئىلتىماس قىلغانىدى. جۇڭگو كومپارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى

سىياسى بىۋروسى شېڭ شىسەينىڭ پارتىيىگە كىرىش تەلىپىنى قارشى ئالدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن. 1938 - يىلىنىڭ بېشىدا جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ خىزمىتىدىن دوكلات بېرىش ئۈچۈن موسكۋاغا ماڭغان رېن بېشى ئۈرۈمچىدىن ئۆتكەندە شېڭ شىسەينى بىلەن بۇ مەسىلىنى مۇزاكىرە قىلغان. رېن بېشى شېڭ شىسەينى سىياسى بىۋرونىڭ ئۇنىڭ ئىلتىماسىغا بىسىرەك قوشۇلغانلىقىنى، لېكىن شىنجاڭ بىلەن موۋپىت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇزۇن يىللاردىن بۇيانقى زىچ مۇناسىۋىتى ۋە شېڭ شىسەينىڭ ئورنىنىڭ مۇھىملىقىنى نەزەردە تۇتۇپ، بۇ مەسىلىنى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال بىلەن ستالىنغا دوكلات قىلىدىغانلىقىنى ئېيتقان.

شېڭ شىسەينىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئەزا بولۇش تەلىپىنىڭ ئەھمىيىتىنى قانچە تەكىتلىسىمۇ زىيادىلىك قىلمايدۇ. بۇ، شېڭ شىسەينىڭ چۇڭچىڭغا ئەبەس، يەنەئىگە سادىق بولۇشىدىن دېرەك بېرىدۇ. شۇنداقلا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى سىياسى بىۋروسىنىڭ شېڭ شىسەينىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئەزا بولۇش تەلىپىنى قۇۋۋەتلىگەنلىكىنىڭ ئەھمىيىتىمۇ ئوخشاشلا زور. بۇ، ماۋ زېدۇڭنىڭ شىنجاڭ ۋە غەربىي شىمالدا ئىنقىلابىي كۈچلەرنىڭ بىرلىشىشىنىڭ روياپقا چىقىپ، ئىنقىلاب ئىشلىرىدا تۆھپە قوشۇشنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. بىراق، ئەھۋال كۆڭۈلدىكىدەك ئەمەس ئىدى. 1938 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا رېن بېشى شېڭ شىسەينىڭ: كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال بىلەن ستالىن سىزنىڭ (شېڭ شىسەينىڭ) جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئەزا بولۇش شەرتلىرىنى تولۇق ھازىرلىغانلىقىڭىزدىن خەۋەردار، لېكىن ئۇلار سىزنى ۋاقىتنىچە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئەزا بولماي تۇرسۇن، دەۋاتىدۇ. . . شىنجاڭنىڭ خەلقئارا ۋەزىيەتتىكى ئورنى ئىنتايىن

نازۇك، ئوڭايلا باشقىلارنىڭ دىققىتىنى تارتىدۇ، سىزنىڭ جۇڭگودىكى ئورنىڭىزنىڭ مۇھىملىقى بىلەن ھازىرچە سىزنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئەزا بولۇشىڭىز مۇۋاپىق ئەمەس، دېگەن.

ستالىننىڭ بۇ ھەرىكىتىنى تۈپتىن ئوخشاشمايدىغان ئىككى خىل يول بىلەن چۈشەندۈرۈشكە بولىدۇ. بىر تەرەپتىن، ستالىن مەيلى گومىنداڭچىلار ياكى كوممۇنىستلار بولسۇن، جۇڭگولۇقلارنىڭ شىنجاڭدىكى كۈچىنىڭ ئاجىزلىشىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. ماۋ زېدۇڭنىڭ مىللەتچىلىك خاھىشى ئۇنىڭغا مەلۇم ئىدى. شۇنداقلا ئۇ ئۈرۈمچى بىلەن يەنئەن مۇناسىۋىتىنىڭ كۈچىيىشى، ئۇزۇنغا سوزۇلىدىغان رىقابەتتە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەسىرىنى ئاجىزلاشتۇرۇۋېتىدىغانلىقىدىن دېرەك بېرىدىغانلىقىنى تونۇپ يەتكەنىدى. ستالىن شېڭ شىسەيگە ئۆزىنىڭ قارارىنى چۈشەندۈرگەندە بۇ نۇقتىدىن بېشارەت بەرگەن. ستالىن: شىنجاڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ ئىچكى قۇرۇقلۇق بازىسى، ئۇنىڭ مۇھىم ۋەزىپىسى خەلقئارا قاتناش يولىنى قوغداپ، ياپونىيە، گېرمانىيە ۋە تىروتمسكىچى ئۇنسۇرلارنىڭ سىڭىپ كىرىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشتىن ئىبارەت؛ مۇبادا جۇڭگو ئىتتىپاقداشلىرىدىن ياردەمگە ئېرىشەلمە (سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە ئەنگلىيە) گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە بىر مەزگىل تىنچلىقتا بىللە تۇرالىسا، ياپونىيە مەغلۇپ بولىدۇ. ئۇرۇشتىن كېيىن شىنجاڭ جياڭ جىيىشى ۋە ماۋ زېدۇڭ بىلەن زىچ مۇناسىۋەتنى ساقلاپ قېلىشى كېرەك، ئەمما، ئەڭ ئاخىرىدا جۇڭگو كوممۇنىستلىرى گومىنداڭنى مەغلۇپ قىلىدۇ، دېگەن. باشقىچە قىلىپ ئېيتقاندا، ستالىننىڭ شىنجاڭ توغرىسىدىكى ھۆكۈمى، ئىزچىل رەۋىشتە، شىنجاڭ ئۆزىنى ئۆزى باشقۇرۇشتا چىڭ تۇرۇپ، گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ مۇناسىۋىتىنى تەڭشەپ ھەم ئىككى تەرەپ بىلەن مۇۋاپىق

ئۇچرىشىنى ساقلاپ، ئوخشاشلا ئىككى تەرەپنى ئارمان بار،
دەرمان يوق ھالەتكە چۈشۈرۈپ قويۇشنى مەقسەت قىلغانىدى.
بۇنداق ئەھۋالدا جۇڭگولۇقلارنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرى ئاجىزلاپ
ئەڭ تۆۋەن چەككە چۈشەتتى - دە، سوۋېت ئىتتىپاقى بولسا
ئۆزىنىڭ ئۈستۈنلۈكىنى ساقلاپ قالغان بولاتتى. بۇ، شىنجاڭنىڭ
كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ جياڭ جىپىشىغا قارشى ئىنقىلابىي بازا
بولالمايدىغانلىقىدىن دېرەك بېرىدۇ.

ستالىننىڭ قارشى تۇرۇشىنىڭ ئىككىنچى سەۋەبى، ئەگەر
شېڭ شىسەي جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئەزا بولۇپ
كىرسە، جياڭ جىپىشىنى خاپا قىلىپ قويۇشى مۇمكىن ئىدى
(ئەمەلىيەتتە، كېيىنرەك جياڭ جىپىشى بۇ ئىشنى ئاڭلىغان).
جياڭ جىپىشى ئۈرۈمچى بىلەن يەنئەننىڭ كۈنسايسىن
يېتىلىشىۋاتقانلىقى توغرىسىدا ئىسپاتلىق بولسىلا، ئۇنىڭ
موسكۋادىن جۇڭگو كوممۇنىستىكلىرىغا ياردەم بەرمەسلىكىگە
كېيىنلىك قىلىشىنى تەلەپ قىلىشى چوقۇم ئىدى. شۇنداقلا يەنە
جياڭ جىپىشى: ستالىن شىنجاڭنىڭ ماددىي بايلىقىدىن
پايدىلىنىپ جۇڭگو كوممۇنىستىكلىرىنى قوللايدۇ، دەپ قارايدىغان
بولسا، ئۇنىڭ ياپونىيە بىلەن ياكى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن
ھەمكارلىشىشىنى قايتىدىن ئويلىشىشى ھەم مۇمكىن ئىدى.
باشقىچە ئېيتقاندا، شېڭ شىسەي جۇڭگو كوممۇنىستىك
پارتىيىسىگە ئەزا بولۇپ كىرگۈدەك بولسا، جۇڭگو بىلەن سوۋېت
ئىتتىپاقىنىڭ ياپونغا قارشى بىرلىك سېپى بۇزۇلۇپ كېتىشى
مۇمكىن ئىدى.

شېڭ شىسەي ئۆزىنىڭ كومپارتىيىگە كىرىشىگە ستالىننىڭ
قارشى چىققانلىقىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن موسكۋاغا شەخسەن
ئۆزى بېرىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى رەھبەرلىرى بىلەن بىۋاسىتە
سۆھبەتلىشىشنى قارار قىلدى. شېڭ شىسەينىڭ سۆزى بويىچە،
ئۇ ئۆزىنىڭ شىنجاڭدىكى ئورنىنىڭ ستالىن ۋە ماۋ زېدۇڭ ئۈچۈن

ئەقەدەر مۇھىملىقىنى، مۇبادا، كەلگۈسىدىكى مۇناسىۋەتتە بۇ ئىككى كىشى بىلەن تالاش - تارتىش بولۇپ قالسا، پەقەت ستالىن بىلەنلا بۇ مەسىلىنى ھەل قىلىش مۇمكىنلىكىنى چۈشىنىپ يەتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن، 1938 - يىلى 8 - ئايدا شېڭ شىسەي شىنجاڭنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشتىكى ئورنى ۋە جۇڭگو ئىنقىلابىدا تۇتقان ئورنىنى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى ئورنى مەسىلىسىنى مۇزاكىرە قىلىش ئۈچۈن، موسكۋانى مەخپىي زىيارەت قىلىشنى قارار قىلدى. پويىز بىلەن موسكۋاغا بېرىش سەپىرىدە شېڭ شىسەي ئۆزىنى قانداق تەقدىر كۈتۈپ تۇرغانلىقى ئۈستىدە ئويلىدى. ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆزىنى مۇددەتسىز تۇتۇپ قېلىشىدىن ئەنسىرەيتتى. ئەكسىچە ئۇ موسكۋاغا يېتىپ كەلگەندە داغدۇغىلىق ھەم قىزغىن قارشى ئېلىندى ھەمدە ستالىن، مولوتوۋ، ۋوروشلوۋ قاتارلىقلار بىلەن كەڭ دائىرىلىك سۆھبەت ئۆتكۈزدى. سۆھبەتتە شېڭ شىسەي ئوتتۇرىغا قويغان سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىنى كېڭەيتىش توغرىسىدىكى تەلەپكە ستالىن مەردلىك بىلەن ۋەدە بەردى. شېڭ شىسەي شىنجاڭنىڭ تەرەققىيات پىلانىنى بايان قىلىپ، شىنجاڭنى سوتسىيالىستىك ئۆلكىلىك رايونغا ئايلاندۇرۇشنىڭ مەنزىرىسىنى تەسۋىرلەپ بەردى. ستالىن دەرھال شىنجاڭنىڭ ئۈچ يىللىق تەرەققىيات پىلانىغا كېرەكلىك سانائەت ئەسلىھىلىرىنى ئىمكانقەدەر شىنجاڭغا تېز يۆتكەش توغرىسىدا مولوتوۋغا بۇيرۇق بەردى. شېڭ شىسەيدىن بۇرۇن شىنجاڭغا ھۆكۈمرانلىق قىلغانلار بەش - ئالتە يىل ئىلگىرى ھەربىي ئىشلارغا ئائىت مال بۇيرۇتۇش توختامىغا قول قويغان ئىدى، شېڭ شىسەي توختام قىلىنغان بۇ ئەشپالارنى ئىككى ئاي ئىچىدە شىنجاڭغا يۆتكەپ بېرىشنى تەلەپ قىلغاندا مولوتوۋ دەرھال قوشۇلدى. شىنجاڭنىڭ ئورنى ئۈستىدە توختالغاندا شېڭ شىسەي ئۆزىنىڭ ئۇزۇندىن بېرى كېلىۋاتقان - ئۆلكە ئۆزىنى ئۆزى

باشقۇرۇش — سىياسىتىنى داۋاملاشتۇرىدىغانلىقىنى ئەسكەرتىپ
ئۆتتى. مەيلى شېڭ شىسەي بولسۇن، ياكى ستالىن بولسۇن،
شىنجاڭنىڭ مۇستەقىل جۇمھۇرىيەت بولۇشى ياكى سوۋېت
ئىتتىپاقىغا كىرىشى توغرىسىدا بىرنەمە دېيىشمىدى. شېڭ
شىسەينىڭ كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئەزا بولۇپ كىرىش
مەسلىسىدە، ستالىننىڭ قارارى ۋە كۆرسىتىشىگە ئاساسەن،
شېڭ شىسەينىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئەمەس،
بەلكى بولشېۋىكلار پارتىيىسىگە ئەزا بولۇپ كىرىشى توغرا
تېپىلدى. شېڭ شىسەي: سوۋېت ئىتتىپاقى كومپارتىيىسىگە ئەزا
بولۇپ كىرىشتىن ئىنتايىن قورقمەن، لېكىن ستالىننىڭ بۇ
قارارىغا قوشۇلماقتىن باشقا چارە يوق، دېگەنىدى. شېڭ
شىسەينىڭ سوۋېت كومپارتىيىسىگە ئەزا بولۇپ كىرگەنلىكى
سوۋېت ئىتتىپاقى تەسىرىنىڭ شىنجاڭدىكى بىر غەلبىسى ئىدى.

4. جياڭ جىپىشىنىڭ نارازىلىقى ۋە ھەربىي قامال

1939 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا موسكۋا گېرمانىيە ۋە ياپونىيە
بىلەن ئىتتىپاق تۈزدى. شۇنىڭدىن كېيىنلا موسكۋا، چۇڭچىڭ،
ئۈرۈمچى ۋە يەنئەننىڭ شىنجاڭدىكى مۇناسىۋىتىدە ئۆزگىرىش
بولدى. موسكۋانىڭ شىنجاڭدىكى ئورنىنىڭ ئۆزگىرىشى تېخىمۇ
گەۋدىلىك بولدى. شىنجاڭنىڭ مەتبۇئاتلىرى سوۋېت ئىتتىپاقى
ۋە ستالىننى مەدھىيەلەشكە باشلىدى؛ شىنجاڭ بىلەن سوۋېت
ئىتتىپاقىنىڭ سودىسى كېڭىيىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ
مەسلىھەتچىلىرى پۈتۈن شىنجاڭغا تارقالدى. 1940 - يىلى
ئۇزۇن مەزگىللىك سۆھبەتلەردىن كېيىن سوۋېت ئىتتىپاقى ئۆز
ئۈستىگە ئالغان ئايروپىلان ياساش زاۋۇتىمۇ ئىش باشلىغانىدى.
چۇڭچىڭ ئەسلىدە زاۋۇتىنى لەنجۇدا قۇرۇش توغرىسىدا موسكۋانى

قايىل قىلىشقا ئۇرۇنغان بولسىمۇ، لېكىن موسكۋا ئۈرۈمچىنىڭ شەھەر ئەتراپىدىكى بىر جايغا ياسىلىشىدا چىڭ تۇردى. 1940-يىلىدىن باشلاپ مەھسۇلات چىقىشقا باشلىغاندا، زاۋۇت نۇرغۇن ئەسكەرلەر تەرىپىدىن قوغدىلانغان بولۇپ، بۇنىڭ ئىچىدە 1500 نەپەر مۇداپىئە قىسىم ئەسكەرلىرى ھەمدە تەخمىنەن 20 دانە تانكا بار ئىدى. بۇنىڭ بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى شىنجاڭدا ئىككى قوغدىنىش مۇداپىئە رايون (بىرى قۇمۇلدا) شەكىللەندۈرگەن بولدى. شەكسىزكى بۇ، شىنجاڭدىكى خىلمۇ خىل ئىشلاردا ئىنتايىن مۇھىم رول ئوينىيتتى.

چۇڭچىڭ كۈنساين ئۆرلەۋاتقان سوۋېت ئىتتىپاقى زومىگەرلىكىنى چەكلەشكە ئۇرۇنغان بولسىمۇ، لېكىن بۇنداق ئۇرۇنۇشلار ھېچنەمگە دال بولمىدى. 1940 - يىلى 10 - ئايدا سوۋېت ئىتتىپاقىدىكى باش ئەلچى ۋانىۋشكىن سوۋېت ھۆكۈمىتىگە چۇڭچىڭنىڭ نارازىلىقىنى يەتكۈزۈپ، سوۋېت ئىتتىپاقى قىسىملىرىنىڭ تەكلىپىسىزلا شىنجاڭغا كىرىپ ئورۇنلاشقانلىقىغا نارازىلىق بىلدۈردى. روشەنكى، بۇ، ئۈرۈمچىدىكى ئايروپىلان ياساش زاۋۇتىنىڭ قوغداش قىسىملىرىغا قارىتىلغانىدى.

چۇڭچىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى كۈچلىرىنى نەزەردە تۇتۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ لەنجۇدا كۈنسۇلخانا قۇرۇش تەلىپىنى رەت قىلدى. ۋەھالەنكى بۇ نارازىلىق ۋە رەت قىلىشلار سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنىڭ تېزلىك بىلەن كېڭىيىشىنى ھەرگىزمۇ چەكلىيەلمەيتتى.

1940 - يىلى 11 - ئايدا موسكۋا شىنجاڭنى پۈتۈنلەي تىزگىنلەش ئۈچۈن، كىشىنىڭ دىققىتىنى تارتقۇدەك تەدبىر قوللاندى. 1940 - يىلى 11 - ئاينىڭ 26 - كۈنى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن شېڭ شىسەي «كان سانائىتى كېلىشىمى» ئىمزالىدى. بۇ كېلىشىمگە ئاساسەن، سوۋېتلىكلەر تەۋەلىكىدە بولىدىغان، سوۋېتلىكلەر باشقۇرىدىغان، 30 يىلغىچە شىنجاڭنىڭ

قەلەي كېنى ۋە مەدەن بايلىقىنى ئېچىش ھوقۇقىغا ئىگە بولغان «يېڭى يەر» شىركىتى قۇرۇلدى. «يېڭى يەر» شىركىتى ناھايىتى زور ئىقتىسادىي ھوقۇققا ئىگە بولغاننىڭ سىرتىدا، جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ نازارىتىنى ۋە تىزگىنلىشىنى قوبۇل قىلمايتتى. «يېڭى يەر» شىركىتى ئوتتۇرا شەرق تۆمۈريولى ۋە جەنۇبىي مانجۇرىيە تۆمۈريولىنى ئەسكە سالاتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ ماددىلار شىنجاڭنىڭ ئىقتىسادىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىقتىسادى بىلەن بىر گەۋدە قىلىۋېتەتتى.

شېڭ شىسەي كېيىنكى چاغلاردا ئەسلەپ مۇنداق دەيدۇ: مەن دەسلەپتە سوۋېت ئىتتىپاقى كونسۇلىنىڭ كان سانائىتى كېلىشىمى ئىمزالاش تەلپىنى چەكلىگەندىم، مەن ئەڭ ئاۋۋال بىرقانچە تېخنىكىلىق مەسىلە توغرىسىدا باشقىچە پىكىرىمنى ئوتتۇرىغا قويغان بولساممۇ، سوۋېت ئىتتىپاقى كونسۇلى ماڭا ستالىن بۇ كېلىشىمنىڭ بىرەر ئىبارىسىگىمۇ ئۆزگەرتىش كىرگۈزۈشكە بولمايدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە كېلىشىمنىڭ مەزمۇنىنى شىڭ شىسەيدىن باشقا ھەرقانداق ئادەم كۆرۈشكە بولمايدۇ، دېگەن دەيدى. شېڭ شىسەي بۇ كېلىشىمنى ياپونىيە 1915 - يىلى ئوتتۇرىغا قويغان «21 ماددا» غا ئوخشاتقاندا، باكۇلىن: بىز نەزەرىيە مەسىلىلىرىنى مۇزاكىرە قىلمايمىز، كېلىشىم توغرىسىدا قانداق سوئال بولسا، كېلىشىمگە ئىمزا قويغاندىن كېيىن ستالىنغا بىۋاسىتە خەت يېزىڭ، دېگەن. باكۇلىن: ستالىننىڭ كېلىشىمنىڭ ماددىلىرىغا ئىسنىتايىن كۆڭۈل بۆلگەنلىكىنى ئېيتىپ، دۆلەتنىڭ ئىشلىرىنى، بولۇپمۇ تاشقى ئىشلارنى ستالىننىڭ شەخسەن ئۆزى بەلگىلەيدۇ، دەپ، شېڭ شىسەينى ئىشەندۈرۈشكە تىرىشقان، شۇنىڭدىن كېيىن باكۇلىن كان سانائىتى كېلىشىمىگە قول قويۇش - قويماسلىق توغرىسىدا بىر قارارغا كېلىشى ئۈچۈن، شېڭ شىسەيگە بىر كۈنلۈك مۆھلەت بېرىپ، ئايرىلىش ۋاقتىدا شېڭ شىسەينى ئاگاھلاندۇرۇپ: بىز سىزنىڭ ئاقلانە، ئېھتىياتچانلىق بىلەن قارار چىقىرىشىڭىزنى

ئۈمىد قىلىمىز. بۇ، شىنجاڭنىڭ ئىستىقبالىغا تەسىر كۆرسىتىپلا قالماي، شەخسەن سىزگىمۇ تەسىر كۆرسىتىدۇ، دېگەن.

پارتىيە ئىستىزاملارغا ئاساسلانغاندا، بولشېۋىكلار پارتىيىسىنىڭ ئەزاسى بولغان شېڭ شىسەي ستالىننىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنۇشى كېرەك ئىدى. بۇ ھەقتە باكۇلىن ئاللىبۇرۇنلا شېڭ شىسەينىڭ سەمگە سالغان، بىراق، شېڭ شىسەينى ئەڭ ئاخىرى كېلىشىمگە قول قويۇشقا ئەكەلگىنى، مۇبادا قول قويۇشنى رەت قىلسام ئۈرۈمچى ۋە قۇمۇلدىكى سوۋېت ئارمىيىسى مېنىسى ئاغدۇرۇپ تاشلايدۇ، دېگەن ئەنسىرەش ئىدى. شۇڭا ئىككىنچى كۈنى باكۇلىن يېتىپ كەلگەندە، شېڭ شىسەي ناھايىتى چىرايلىق سالام- سائەت قىلىشىپ كېلىشىمگە ئىمزا قويغان. بىراق، ئۇ شىنجاڭ ئۆلكىلىك ھۆكۈمەت ۋە چېگرا رايون مۇداپىئە مەھكىمىسىنىڭ تايغىنىنى بېسىشنى رەت قىلىپ چۇڭچىڭنىڭ ئالاھىدە رۇخسىتىنى ئالغاندىن كېيىنلا تامغا باسالايدىغانلىقىنى سەۋەب قىلىپ تۇرۇۋالغان. كېيىنكى چاغلاردا ئۇ مۇشۇنى باھانە قىلىپ، كېلىشىمنى بىكار قىلالايتتى. شېڭ شىسەي كان سانائىتى كېلىشىمگە ئىمزا قويغاندىن كېيىن، بۇ كېلىشىمنى يەنىلا چۇڭچىڭدىن مەخپىي تۇتتى.

بىراق، جياڭ جېيىشى كېلىشىمنىڭ ماددىلىرىنى قولغا چۈشۈرگەن بولۇشمۇ مۇمكىن ئىدى. ئومۇمەن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنىڭ كۈنساپىن كېڭىيىۋاتقانلىقى ئۇنىڭغا ئايان ئىدى. 1940- يىلىنىڭ ئاخىرىدا جياڭ جېيىشى قاتناش مىنىستىرلىكىگە شىنجاڭ ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىغا بارىدىغان تاشيولنى ياساشنى توختىتىش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى. بۇنىڭدىن سەۋەب شۇكى، ناۋادا تاشيول پۈتسە، ھەممىلا يەر سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دۇنياسىغا ئايلىناتتى. بۇ يەردە، روشەنكى، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ شىنجاڭنى تىزگىنلىشى كۆزدە تۇتۇلغان.

1941 - يىلى 4 - ئايدا، سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك شەرتنامىسى ئىمزالانغاندىن كېيىن، ستالىن شىنجاڭنى روشەن ھالدا ئۆزىنىڭ بېقىندى دۆلىتىگە ئايلاندۇرۇشقا تەييارلىق قىلدى. ياپونىيىنىڭ شاڭخەيدە تۇرۇشلۇق كونسۇلى ئۆز دۆلىتى ھۆكۈمىتىگە سۇن كېنىڭ «جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى تەڭشەش كومىتېتى» نىڭ مۇدىرلىقىغا تەيىنلەنگەنلىكىنى، ئېيتىلىشىچە، شۇنىڭدىن كېيىن سۇن كېنىڭ كان بايلىقلىرىنى ئېچىش ۋە تاشيول قۇرۇلۇشى جەھەتلەردە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھەمكارلىقنى كېڭەيتىش توغرىسىدا سوۋېت ئىتتىپاقى باش ئەلچىسىگە تەكلىپ بېرىپ تۇرىدىغان بولغانلىقىنى دوكلات قىلدى. سوۋېت ئىتتىپاقى ئۆزىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىر دائىرىسىنى مۇقىملاشتۇرۇشنى ئارزۇ قىلاتتى. ئارىدىن بىر ئاي ئۆتكەندىن كېيىن بۇ كونسۇل يەنە: شېڭ شىسەي سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو - سوۋېت ھەمكارلىشىپ شىنجاڭنىڭ يەر ئاستى بايلىقىنى ئېچىش توغرىسىدىكى مەسلىھەتنى مۇھاكىمە قىلىشى ئۈچۈن چۇڭچىڭغا ۋەكىللەر ئۆمىكى ئەۋەتتى، دەپ دوكلات قىلدى. بۇ ماتېرىياللار، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 1940 - يىلى 11 - ئايدا تۈزۈلگەن قەلەي كېنى كېلىشىمىدە بەلگىلەنگەن ھوقۇق مەسلىسى بويىچە چۇڭچىڭ بىلەن موسكۋانىڭ 1941 - يىلى 4 - ئاي ۋە 6 - ئايلاردا سۆھبەت ئۆتكۈزگەنلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ. چۇڭچىڭنىڭ شىنجاڭ مەسلىسىدە سەۋر - تاقەت قىلىشى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيىنىڭ بېقىنلىشىشىنى كۈچەپ چەكلەش ھەمدە موسكۋانىڭ داۋاملىق جۇڭگوغا ياردەم بېرىشىگە كېپىللىك قىلىش بولسا كېرەك. بۇنداق سۆھبەتكە جياڭ جېيشى راستتىنلا سەۋر - تاقەت قىلغان بولسا، ئۇنداقتا بۇ جياڭ جېيشىنىڭ مىللەتچىلىك كەيپىياتىنىڭ چۈشكۈنلۈكىگە ئۇچرىغانلىقىدىن بولسا كېرەك.

مۇبادا 1941 - يىلىنىڭ بېشىدا، ياپونىيىلىكنىڭ قىلغان

دوكلاتى توغرا بولغان بولسا، ئۇنداقتا ھەرىكەتنىڭ ئەڭ ياخشى ئىزاھى، جياڭ جېشى ئاددىي ھالدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيىنى ئىسكەنجىگە ئېلىش جەھەتتىكى رولىنى ئىنتايىن چوڭ دەپ قارىغان. مەيلى قانداق بولسۇن، چۇڭچىڭ موسكۋا بىلەن ياپونىيىنىڭ ئىتتىپاق تۈزۈشىنى توسۇشى كېرەك ئىدى. شۇڭلاشقا، جياڭ جېشى موسكۋانى مۇقىملاشتۇرۇش ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقىغا تېخىمۇ كۆپ مەنپەئەت بېرىشكە مەجبۇر بولدى.

موسكۋا شىنجاڭنى تىزگىنلەشكە ئۇرۇنغاندا، جۇڭگو كوممۇنىستلىرى بىلەن شېڭ شىسەي ئوخشاشلا شەكىللىنىۋاتقان «شىنجاڭ سوۋېتى» گە ھۆكۈمرانلىق قىلىشنى ئويلىغانىدى. 1940 - يىلى 1 - ئايدىن 1941 - يىلى 1 - ئايغىچە شېڭ شىسەي موسكۋاغا شىنجاڭدا سوۋېت ھۆكۈمىتى قۇرۇش توغرىسىدا تەكلىپ بەرگەن. شېڭ شىسەينىڭ قارىشىچە، موسكۋا ئۆزىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى ئىشەنچلىك ئاگېنتى دەپ ھېسابلىمايتتى، ئەكسىچە ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يوشۇرۇن قارا قولغا ئۇچراپ قېلىشىدىن ۋە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ چەتكە قېقىشىدىن ئەنسىرەيتتى. ئەمەلىيەتتە، 1939 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا جۇڭگو كوممۇنىستلىرى 1937 - يىلى شېڭ شىسەي بىلەن تۈزگەن كېلىشىمدىن يۈز ئۆرۈپ، شىنجاڭدا ئۆزىنىڭ تەشكىلىنى كېڭەيتىشكە باشلىغانىدى. 1941 - يىلى 4 - ئايغا كەلگەندە جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ شىنجاڭدىكى ئورگان گېزىتى — «شىنجاڭ گېزىتى» يەنە كىنايە قىلىش ئۇسۇلىدىن پايدىلىنىپ، شېڭ شىسەي ۋە ئۇنىڭ ھۆكۈمىتىگە ھۇجۇم قىلىشقا باشلىدى.

1939 - يىلىدىن 1941 - يىلىغىچە موسكۋا، شېڭ شىسەي ۋە جۇڭگو كوممۇنىستلىرى ئوتتۇرىسىدىكى مۇرەككەپ مۇناسىۋەت ۋە ئۇلارنىڭ تۇراقسىز ئۆزگىرىپ تۇرغان

ستراتېگىيىسى شىنجاڭ مەسىلىسىنى بارغانسېرى تۇراقسىزلاندۇرۇۋەتتى. ئاددىي قىلىپ ئېيتقاندا، بۇنىڭدا مەسىلىنىڭ ماھىيىتى، شىنجاڭ جۇڭگونىڭ مەرىتىسىگە كىرەمدۇ ياكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قاتارىغا كىرەمدۇ، دېگەندىن ئىبارەت ئىدى. روشەنكى، ستالىن شىنجاڭنى ئۆزى تەرەپكە تارتىشنى ئويلىسا، ماۋ زېدۇڭ بىپايان كەڭ زېمىن شىنجاڭنى جۇڭگو ئىنقىلابىنى ئولغايتىشنىڭ كۈچىگە ئايلاندۇرۇشنى ھەمدە بۇ بۇرچنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەدەتى ئاستىدا ئىشقا ئاشۇرۇشنى ئۈمىد قىلاتتى.

1940 - يىلى ۋە 1941 - يىلىنىڭ باشلىرىغىچە جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ شىنجاڭ توغرىسىدىكى قاراشلىرى ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى رولى يەنئەننىڭ تەشۋىقاتىدا خېلى ئورۇن تۇتقانىدى. خۇددى بىز بەشىنچى بايتا كۆرۈپ ئۆتكەندەك، جۇڭگو كوممۇنىستلىرى سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسىنىڭ بولشىنىڭ شەرقىي قىسمىنى، بىسارابىيىنى، بوكوۋىنا، لېتۋا، لاتۋىيە، ئىستونىيە ۋە فىنلاندىيىنىڭ ئوتتۇرا قىسمىدىكى رايونلارنى «ئازاد» قىلىشتا ئوينىغان «ئىنقىلابىي رولى»نى مەدھىيىلىگەن. شىنجاڭنى كۆپ جەھەتلەردە بۇ رايونلارغا سېلىشتۇرغىلى بولاتتى، خۇددى بۇ رايونلارغا ئوخشاش، ئۇمۇ تارىختا روسىيىنىڭ تەسىر دائىرىسىگە ئايلانغانىدى. يەنئەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو ئىنقىلابىغا قىلغان ياردىمىنىڭ رولى ئۈستىدە توختالغاندا، ئۇلار نۇرغۇن نەرسىلەرنى ئەسكە ئېلىشى مۇمكىن. ئەمما، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭغا ئارىلىشىشى بولسا ئۇلارنىڭ شىنجاڭدا ھوقۇق تۇتۇشىغا پايدىلىق ۋە شىنجاڭنىڭ بايلىقىدىن پايدىلىنىپ، چۆڭچىڭ بىلەن بولغان كۈرەشنى كۈچەيتىشىگە ئىمكانىيەت تۇغدۇراتتى. شېڭ شىسەي ھۆكۈمىتىدىكى بىر ئەمەلدارنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، ۋاڭ مىڭ لۇشىەننى كومپارتىيىنىڭ شىنجاڭدىكى تەشكىلاتىنىڭ تولۇق

تەرەققىي قىلالماسلىقىنى كەلتۈرۈپ چىقارغان ئاساسلىق سەۋەب بولۇپ، جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ ئەسەرلىرىدە ۋالىھ مىسلىك ھەمىشە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى بولۇپ ئىشلىتىلگەن. ئۇ يەنە مۇنداق دەيدۇ: سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسى (قۇمۇلدا تۇرۇشلۇق قىسىم ۋە ئۈرۈمچىدىكى ئايروپىلان زاۋۇتى) بىلەن جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ يېڭى ئەسكەرلەر گازارىمىدىكى كۈچىنى قوشقاندا، شېڭ شىسەينىڭ ئارمىيىسى بىلەن سان جەھەتتە ئوخشاش تۇرغاندىن باشقا، جەڭگىۋارلىقىمۇ شېڭ شىسەينىڭ قىسىملىرىدىن ئارتۇق ئىدى؛ مۇشۇنداق ئەھۋالدا، جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ شىنجاڭدا پارتىيە نەشكىلاتىنى تولۇق تەرەققىي قىلدۇرالمىغانلىقى بىر خاتالىق ئىدى، چۈنكى بۇ خاتالىق ئەكسىيەتچىلەرنىڭ بىرلىك مەنىنى بۇزۇشىنى ۋە نۇرغۇنلىغان كوممۇنىستلارنىڭ قولغا ئېلىنىشى ۋە ئۆلتۈرۈلۈشىنى كەلتۈرۈپ چىقاردى؛ ۋىجدانەن ئېيتقاندا، سوۋېت ئارمىيىسى ۋە جۇڭگو كوممۇنىستىلىرى ئەسلىدە شېڭ شىسەينىڭ قولىدىن ھوقۇقنى ئۆتكۈزۈۋېلىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ «ئۆكۈمىتىنى قۇرۇش ئىمكانىيىتىگە ئىگە ئىدى. بۇ خىل كۆز قاراش 1939—1940 - يىللىرى ئارىلىقىدىكى جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ كۆز قارىشىنى تولۇق ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىدۇ، ئەلۋەتتە. ستالىن شېڭ شىسەينى قوغلىۋەتكەن نەقىدردىمۇ ستالىننىڭ ماۋ زېدۇڭنى «شىنجاڭ سوۋېتى» گە رەھبەر قىلىپ تاللىشى ناتايىن ئىدى. شۇڭا ماۋ زېدۇڭمۇ، شېڭ شىسەيگە ئوخشاش ستالىننىڭ قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈشكە مۇمكىنقەدەر تىرىشاتتى.

5. چوڭ مىلىتارىستىنىڭ پۇشايمىنى

گېرمانىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاجاۋۇز قىلىشى ھەممىدە ئۆزگىرىش ياسىدى. بۇرۇن موسكۋانىڭ شىنجاڭدىكى ھەربىي كۈچى چۇڭچىڭنىڭ كۈچىدىن ئېشىپ كەتكەنىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە پەقەت جۇڭگو مىللەتنىڭ مەۋجۇتلۇقى ئۈچۈن جاپالىق كۈرەش قىلغۇدەكلا بولسا، ئۇ ھالدا سوۋېت ئىتتىپاقى يەنىلا تېجلىقنىڭ بوستانى بولۇپ بېرەتتى. شۇڭا موسكۋا شىنجاڭدا چۇڭچىڭغا قارىغاندا تېخىمۇ كۆپ تىزگىنلەش ھوقۇقىغا ئىگە ئىدى. لېكىن، گىتلىرنىڭ قىسىملىرى سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئىچكىرىلەپ كىرگەن، سوۋېت ئىتتىپاقى ھەربىي مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغاندا شىنجاڭنىڭ ئەھۋالىدىمۇ ئۆزگىرىش بولدى. ئەمدى موسكۋا پەقەت ئاز مىقداردىكى ھەربىي قىسمىنى شىنجاڭغا يۆتكەپ، ھەرقانداق بەدەل بېرىشتىن ئايانماي، كۈچىنىڭ بارىچە، جۇڭگو بىلەن توقۇنۇشۇپ قېلىشتىن ساقلاندى. 1941- يىلى 12 - ئايدا ئامېرىكا - ياپونىيە ئۇرۇشى پارتلاپ، جياڭ جېيشىنى شىنجاڭدا تېخىمۇ قاتتىق ھەرىكەت قوللىنىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلدى. بۇ مەزگىلدە ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ ئالدىنقى سېپىدىن يىراقتىكى شىنجاڭغا ئەسكەر يۆتكەش، جۇڭگو ئۈچۈن ئېيتقاندا، ئەمدى ھايات - ماماتلىق ئىش بولۇشتىن قالغانىدى. شۇڭا، 1942 - يىلىدىن 1943 - يىلىغىچە چۇڭچىڭ شىنجاڭ بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى كۈچەيتىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنى تۈپتىن تازىلىماقچى بولدى. خۇددى 1940 - يىلى موسكۋا چۇڭچىڭنىڭ بېشىغا كۈن چۈشكەنلىكىدىن پايدىلىنىپ، شىنجاڭدا تەسىرىنى كېڭەيتكەندەك، چۇڭچىڭمۇ 1942 - 1943 - يىللار ئارىلىقىدىكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كىرىزىسىدىن پايدىلىنىپ، ئۇنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنى تۈپتىن

تازىلىماقچى بولدى. موسكۋا ئەپلەپ - سەپلەپ چۇڭچىڭنىڭ نەزەرىنى بۇرماقچى بولغان بولسىمۇ، ئۇتۇق قازىنالمىدى. 1943 - يىلى باھاردا موسكۋا قولىنى بوشىتىپ، شىنجاڭ مەسىلىسىنى بىر تەرەپ قىلماقچى بولغاندا، شىنجاڭنىڭ ئەھۋالى بۇرۇنقى ئىككى يىلغا تۈپتىن ئوخشاشماي قالغانىدى.

1941 - يىلىنىڭ ئاخىرى گېرمانىيە ئارمىيىسى موسكۋاغا يۈرۈش قىلغاندا، شېڭ شىسەي ئەھۋالنىڭ ئۆزگەرگەنلىكىنى ھېس قىلىپ، دەرھال چۇڭچىڭ بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى ياخشىلىدى. شېڭ شىسەينىڭ مەۋقەسىنىڭ ئۆزگەرگەنلىكىنى ئەڭ بۇرۇن سەزگەن كىشى جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشقا يېڭىدىن تەيىنلەنگەن ھەربىي ئەمەلدارى گۇ دېچۈەن ئىدى. 1941 - يىلى 12 - ئايدا ئۇ موسكۋاغا كېتىۋېتىپ ئۈرۈمچىدىن ئۆتكەندە، شېڭ شىسەي ئۇنى قىزغىن كۈتۈۋېلىپ، ئۆزىنىڭ جياڭ جېشىنى ھۈرمەت قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈرگەنىدى. بۇنىڭغا جاۋابەن گۇ دېچۈەن جياڭ جېشىنىڭ يېقىندا ئامېرىكا، ئەنگلىيەنىڭ قوللىشىغا ئېرىشكەنلىكىنىڭ مۇھىملىقىنى ھەدەپ كۆككە كۆتۈردى. گۇ دېچۈەن سوۋېت ئىتتىپاقىغا بېرىپلا جياڭ جېشىغا تېلېگرامما بېرىپ، شېڭ شىسەينىڭ مەيدانىنى ئۆزگەرتىپ، نەنجىڭ ھۆكۈمىتى بىلەن مۇناسىۋەتنى ياخشىلىماقچى بولۇۋاتقانلىقىدىن بېشارەت بەردى.

جياڭ جېشى تېزلىك بىلەن ئىنكاس قايتۇرۇپ، 1942 - يىلى 3 - ئايدا 8 - ئۇرۇش رايونىنىڭ قوماندانى جۇ شاۋلياڭنى ئۈرۈمچىگە شېڭ شىسەي بىلەن سۆھبەتلىشىشكە ئەۋەتتى. سۆھبەتتە ئىلگىرىلەش بولدى. تەبىئىي بايلىق كومىتېتىنىڭ مۇدىرى ۋېن ۋېنخاۋ جۇ شاۋلياڭغا ھەمراھ بولۇپ، ئۈرۈمچىگە كېلىپ، شېڭ شىسەي بىلەن ئىچكىرىلەپ سۆھبەت ئېلىپ باردى. ئۈرۈمچىدە سوۋېت ئىتتىپاقىغا مايىل گېزىت - ژۇرناللار تەكشۈرۈلۈپ تەقىب قىلىندى، جاھانگىرلىككە قارشى سولچىل

جەمئىيەتلەر بىكار قىلىندى. سوۋېت ئىتتىپاقىنى شىنجاڭدىن قوغلاپ چىقىرىش ستراتېگىيىسى مەسلىھەتدە جۇشاۋلياڭ بىلەن شياڭ شىسەي تېزلا بىردەك كۆز قاراشقا كەلدى. شياڭ شىسەي سوۋېت ئىتتىپاقىغا تەلپ قويدىغان ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن شىنجاڭ مۇناسىۋىتىدە سۇغاقچىلىق پەيدا قىلىدىغان بولدى. ئارقىدىنلا چۇڭچىڭ تالاش - تارتىشىنى ياراشتۇرۇپ، بۇنداق كۆڭۈلسىز ئەھۋاللارغا مەسئۇل بولمايدىغانلىقىنى جاكارلىماقچى بولدى، شۇنداقلا چۇڭچىڭ ئەگەر موسكۋا چۇڭچىڭ بىلەن مۇناسىۋەتتە ئالاقىدە بولسا، بۇنداق مەسلىھەتتىن ساقلىنىشنى بولدى، دېگەندە چىڭ تۇرماقچىسى بولدى، بۇنداق بولغاندا چۇڭچىڭ ئۇ تەرەپمۇ، بۇ تەرەپمۇ بولمايدىغان دوستانە پوزىتسىيەسىنى ساقلاپ قالدۇ؛ شياڭ شىسەي موسكۋا داۋاملىق بېسىم ئىشلىتىدۇ؛ چۇڭچىڭ بىلەن موسكۋانىڭ مۇناسىۋىتى مۇشۇ سەۋەبتىن، مەلۇم دەرىجىدە ئۈرۈمچىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇرۇشىدىن پەيدا بولغان يامان ئاقىۋەتتىن ساقلىنىپ قالالايدۇ.

1942 - يىلى باھار ۋە يازدا گېرمانىيە سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئومۇميۈزلۈك ھۇجۇم قوزغىدى. ئۇرۇش كەسكىنلەشتى، سوۋېت ئىتتىپاقى قەدەممۇ قەدەم چېكىنىشكە باشلىدى. سوۋېت گېرمان ئۇرۇشى شىنجاڭنىڭ ۋەزىيىتىگە زور تەسىر كۆرسىتىدىغان بولغاچقا، شىنجاڭدا كۈچ كۆرسىتىۋاتقان ھەر خىل كۈچلەر سوۋېت - گېرمان ئالدىنقى سېپىگە يېقىندىن دىققەت قىلماقتا ئىدى. 1942 - يىلى 4 - ئاينىڭ 9 - كۈنى سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسى «ستالىنگراد ھۇجۇمى»نى قوزغاپ، گېرمانىيىنىڭ قىرىم يېرىم ئارىلىدا تۇرۇشلۇق قىسىملىرىغا تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلدى. لېكىن ئۈچ كۈندىن كېيىن سوۋېت ئارمىيىسى توختاپ قالدى. گېرمانىيە ئارمىيىسى بىر ئاي ئىچىدە پۈتۈن قىرىم يېرىم ئارىلىنى ئىشغال قىلىپ،

سۋاستىپولغا ئىلگىرىلىدى. ئۇرۇشقا گېرمانىيە ئارمىيىسى 100 مىڭ نەپەر سوۋېت ئەسكىرىنى ئەسىرگە ئالدى. 200 تانكىسىنى غەنىمەت ئالدى. 5 - ئاينىڭ باشلىرىدا سوۋېت ئارمىيىسى ئىككىنچى باسقۇچلۇق ھۇجۇمنى قوزغاپ، ۋولخوۋ دەرياسى بويىدىكى ئىستېھكاملارغا يۈرۈش قىلدى. بۇ ئۇرۇشقا 1938 - يىلى جۇڭگودا خىزمەت ئۆتىگەن گېنېرال ۋازوۋ قوماندانلىق قىلغانىدى. قىزىل ئارمىيە گېرمانىيىنىڭ مۇداپىئە لىنىيىسىنى بۆسۈپ ئۆتكەن بولسىمۇ، لېكىن تېزلا توختۇۋېلىپ، ئاخىرىدا گېرمانىيە ئارمىيىسى تەرىپىدىن قورشۇۋېلىندى. 5 - ئاينىڭ 12 - كۈنى سوۋېت ئارمىيىسى ئومۇمىي ھۇجۇمغا ئۆتۈپ، مارشال تىموشىنكو رەھبەرلىكىدىكى ئارمىيە خاركوۋنىڭ جەنۇبى ۋە شىمالىغا ھۇجۇمغا ئۆتتى. تىموشىنكونىڭ جەنۇبىي يول ئارمىيىسى رومىنىيىنىڭ ئاجىز دىۋىزىيىلىرىنى بۆسۈپ ئۆتۈپ، غەربكە 113 كىلومېتىر ئىلگىرىلىگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ شىمالىي يول ئارمىيىسى توختاپ قالدى. 5 - ئاينىڭ 18 - كۈنى گېرمانىيە ئارمىيىسى سوۋېت ئارمىيىسىنىڭ ئاۋانگارد قىسىملىرىنىڭ جەنۇبىي قانتىقىغا ھۇجۇم قىلىپ، 5 - ئاينىڭ 23 - كۈنى سوۋېت ئارمىيىسىنىڭ ئاۋانگارت قىسىملىرىنى قامال قىلدى. گېرمانىيە ئارمىيىسى سوۋېت ئارمىيىسىنىڭ 240 مىڭ ئادىمىنى يوقاتقانلىقىنى، 1200 تانكىسىنى غەنىمەت ئالغانلىقىنى جاكارلىدى. 6 - ئاينىڭ 28 - كۈنى گېرمانىيە ئارمىيىسى ئەتىياز پەسىللىك ھۇجۇم قوزغاپ، ئۈچ يولغا بۆلۈنۈپ، ئوكرائىنا تۈزلەڭلىكىدىن ئۆتۈپ، دون ۋە ۋولگا دەريالىرىنى بويلاپ ئىلگىرىلىدى. سوۋېت ئارمىيىسىنىڭ قوغدىغۇچى قىسمى ئىچىدە 1 - قىسىم 24 سائەت ئىچىدە پۈتۈنلەي يوقىتىلدى، قالغان ئىككى قىسىم ئالمان - تالمان شەرققە چېكىندى، تىرىپىدىن بولدى، ئۇلارنىڭ قوماندانلىق تۈزۈلمىسى دۆنۇزىيىگە، دۆنۇزىيىدىن بىرىگادىغا،

برىگادىدىن پولكىغا چۈشۈپ قالدى. گېرمانىيە ئارمىيىسى ئوت كۈچى جەھەتتە ئۈستۈن تۇرغانلىقتىن، 7 - ئايدا كەلگەندە سوۋېت قىزىل ئارمىيىسى دۈنپىتىس ئېقىمىدىكى كۆمۈر سانائىتى مەركىزىدىن بار كۈچ بىلەن چېكىنىشكە مەجبۇر بولدى.

بۇ خىل قاراڭغۇ ۋەزىيەت ئاستىدىمۇ موسكۋا يەنىلا شېڭ شىسەينىڭ بېسىمى ۋە تەلپىگە تاقابىل تۇرۇشقا مەجبۇر ئىدى. 1942 - يىلى شېڭ شىسەينىڭ ئىنىسى شېڭ شىچى ئۆلتۈرۈلدى. شېڭ شىسەي بۇنى باھانە قىلىپ، تەخمىنەن 300 نەپەر سوۋېت كىشىسىنى ۋە جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى پۈتۈنلەي دېگۈدەك قولغا ئالدى. 5 - ئاينىڭ 10 - كۈنى شېڭ شىسەي مولوتوۋغا خەت يېزىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باش كونسۇلى باكولىن ۋە ئاساسلىق ھەربىي مەسلىھەتچى راتوۋ ئىنىمىنى مەخپىي ئۆلتۈرۈش ھەرىكىتىگە قاتناشقان. بۇ، شىنجاڭ ھۆكۈمىتىنى ئاغدۇرۇشنىڭ بىر قىسمى، دەپ شىكايەت قىلدى. شېڭ شىسەي يەنە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدا ئېلىپ بارغان قانۇنسىز ھەرىكەتلىرىنى، مەسىلەن، شىنجاڭدا نېفىت قېزىش (دەل بىز باشتا كۆرۈپ ئۆتكەندەك، 1935 - يىلى ئاغزاكى كېلىشىم بويىچە قېزىلغان) قاتارلىقلارنى ئوتتۇرىغا قويدى.

6 - ئاينىڭ 27 - كۈنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇئاۋىن تاشقى ئىشلار خەلق كومىسسارى ۋىلادىمېر دىكانىزوۋ (ئۇ تەجربىگە باي ئىچكى ئىشلار خەلق كومىسسارى ئىدى) ئۈرۈمچىگە كېلىپ، پوپوزا ۋە ساخاۋەت ئارىلاشقان ئۇسۇلنى قوللىنىپ، نېفىت قېزىش مەسلىسى بويىچە شېڭ شىسەينىڭ مەيدانىنى ئۆزگەرتىشكە ئېزىقتۇردى. دىكانىزوۋنىڭ نىشانى، بىرىنچىدىن، نېفىت قۇدۇقلىرىنىڭ ئىشلەپچىقىرىش مىقدارىنى ئۆستۈرۈش ھەمدە رەسمىي كېلىشىمگە ئىمزا قويۇش ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدا مەۋجۇتلۇقىنى قانۇنلاشتۇرۇش ئىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن دىكانىزوۋ مولوتوۋنىڭ — شىنجاڭ

نېفىتلىكىنى ئېچىش تەكلىپىنى مەزمۇن قىلغان بىر پارچە خېتىنىمۇ ئالغاچ كەلگەندى. مولوتوۋ خېتىدە نېفىتلىكىنى ھەقىقىي بىرلىشىپ ئېچىش، ئورتاق باشقۇرۇش ۋە مەھسۇلاتنىڭ تەركىبىنى كۆپەيتىشنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئىنتايىن مۆتىدىل بىر تەكلىپنى ئوتتۇرىغا قويغاندى. تەكلىپ قانچە مۆتىدىل بولمىسۇن، بەربىر مولوتوۋ تەكلىپىنىڭ ماھىيىتى ئۈرۈمچى بىلەن چۇڭچىڭنىڭ يېقىنلىشىشىدىن ساقلىنىشىنى چۈشەندۈرۈپ بېرەتتى. ئو يەنە بۇ نېفىتلىكتىن چىققان نېفىت بىلەن قىزىل ئارمىيىنى تەمىنلەيدىغانلىقى توغرىسىدا كېپىللىك بەرگەن. بۇ توغرىدا تۆۋەندە توختىلىمىز.

7 - ئاينىڭ 3 - كۈنى شېڭ شىسەي مولوتوۋنىڭ شېڭ شىسەي بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى مۇناسىۋىتىنىڭ تارىخىغا ئالاقىدار يېزىلغان ئىككىنچى پارچە خېتىنى تاپشۇرۇۋالدى. خەتتە، شېڭ شىسەينىڭ ئىنىسىنى ئۆلتۈرۈپ، شېڭ شىسەي ھۆكۈمىتىنى ئاغدۇرۇش سۈيىقەستىگە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئارىلاشقانلىقى توغرىسىدىكى ئەيىبلىشىنى مولوتوۋ ئىنكار قىلىپ: «قىلچە ئاساسى يوق غەرەزلىك تۆھمەت» دېگەندى. مولوتوۋ يەنە شېڭ شىسەينى سىزنىڭ «چەكلەش سىياسىتى» تېز شىنجاڭنى كىرىزىسكە ئېلىپ بارىدۇ، دەپ ئاگاھلاندۇرغان ھەمدە بۇ، جاھانگىر ئاگېنتلىرىنىڭ شېڭ شىسەينىڭ سىياسىتىگە سىڭىپ كىرگەنلىكىنىڭ نەتىجىسى، دەپ قارىغاندى. بۇنىڭغا ئۇلاپلا شېڭ شىسەينىڭ ئۆتمۈشتىكى خاتالىقلىرى يەنى 1934 - يىلى شېڭ شىسەينىڭ سوۋېت ھۆكۈمىتى قۇرۇش توغرىسىدا سوۋېت ھۆكۈمىتىگە قويغان تەكلىپى، 1941 - يىلى شىنجاڭدا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئىتتىپاق تۈزگەن مۇستەقىل سوۋېت دۆلىتى قۇرۇش توغرىسىدىكى تەكلىپى؛ 1936 - يىلى شىئەن ۋەقەسى روي بېرىپ جياڭ جېشى تۇتۇلغاندا ئۇنىڭ ئاسىي گېنېرال جاڭ شۇلياڭنى قوللىغانلىقى قاتارلىق خاتالىقلىرى

ساناپ كۆرسىتىلىپ، شېياڭ شىسەيگە پوپوزا قىلىنىغان. بۇ خاتالىقلار، روشەنكى، ئۇنىڭ جياڭ جىيېشىغا سادىق ئەمەسلىكىنى ئىسپاتلايتتى. ئەڭ ئاخىرىدا مولوتوۋ: سوۋېت ھۆكۈمىتى بۇ ۋەقەلەردىن خۇلاسىە چىقىرىپ، مەسلىنى ھەل قىلىشنىڭ توغرا لايىھىسى توغرىسىدا ئىزدىنىپ، ئىككى تەرەپ مۇناسىۋىتىنىڭ يامانلىشىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشنى سەمىمىي ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى ئېيتقان. مولوتوۋنىڭ ئەيىبلەشنىڭ مەنىسى، جياڭ جىيېشى شېياڭ شىسەينىڭ ئۆتكەندىكى ھەرىكەتلىرىگە ئاقەت قىلىپ تۇرالمايدۇ، دېگەندىن ئىبارەت ئىدى.

7 - ئايدا دىكانزىروۋ شېياڭ شىسەي بىلەن بىرنەچچە قېتىم ئۇچراشتى. شېياڭ شىسەي بۇنى ئەسلىپ، تۇنجى قېتىم ئۇچراشقاندا دىكانزىروۋنىڭ ئۆتكەندە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭغا، شېياڭ شىسەيگە كۆپ قېتىم ياردەم بەرگەنلىكىنى ئەسكە ئېلىش توغرىسىدا نەسەت قىلغانلىقىنى، شېياڭ شىسەينىڭ بولشېۋىكلار پارتىيىسىنىڭ گەزاسى ئىكەنلىكىنى، شۇنىڭ ئۈچۈن ماركىسىزىملىق ئېتىقادتا ئەۋرەنمەي تۇرۇشى كېرەكلىكى توغرىسىدا سەمىگە سالغانلىقىنى تىلغا ئالغانىدى. شېياڭ شىسەي بۇنىڭغا جاۋابەن: ستالىننىڭ ماڭا تۇتقان پوزىتسىيىسىنى ۋە شىنجاڭدا ئىشلىگەن ئەھمىيەتلىك خىزمەتلىرىنى ئۇنتۇپ قالمىدىم، شۇنداقلا ستالىننىڭ جىنايەتلىرىنىمۇ يەنى تەڭسىز قەلەي كېنى شەرتنامىسىنى مەجبۇرىي تېڭىش ۋە يېقىندا مېنى يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈش بولغان سۈيىقەستىنى ئۇنتۇپ قالمىدىم دېگەن. بۇنىڭغا ئۇلاپلا شېياڭ شىسەي ماركىسىزمغا ئېتىقاد قىلىدىغانلىقىنى ئىنكار قىلغان، ستالىننىڭ دۇنيا ئىنقىلابىنىڭ داھىيسى ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلىپ، ستالىن ئاسىيا خەلقىگە ياردەم بېرىش سىياسىتىنى تاجاۋۇز قىلىش سىياسىتىگە ئۆزگەرتتى دەپ ئەيىبلەنگەن، دىكانزىروۋ بۇنىڭغا رەددىيە بېرىپ: قەلەي كېنى كېلىشىمى

فاشىزمغا قارشى ئۇرۇش ئۈچۈن زۆرۈر، «مېنىڭ بۇ قېتىمقى زىيارىتىمنىڭ. سىزگە ۋە شىنجاڭنىڭ ئىستىقبالىغا زور مۇناسىۋىتى بار، بۇ ئۇچرىشىش، بىر تەرەپتىن، شىنجاڭ بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇناسىۋىتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنىڭ ئەڭ ئاخىرقى پۇرسىتى، ئوخشاشلا ستالىن بىلەن جانابلىرىنىڭ دوستلۇق مۇناسىۋىتىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى پۇرسىتى» دەپ ئاگاھلاندۇرغان.

ئۈچىنچى قېتىم ئۇچراشقاندا دىكانىزوۋ ئاشكارا تەھدىت ۋە پويىزا ئارقىلىق شېڭ شىسەيگە تەسىر كۆرسەتمەكچى بولغان، دىكانىزوۋ ئاگاھلاندۇرۇپ: شېڭ شىسەي، سىز بولشېۋىكلار پارتىيىسىنىڭ ئەزاسى، بولشېۋىكلار پارتىيە ئەزالىرىنىڭ، بولۇپمۇ ئالاھىدە پارتىيە ئەزالىرىنىڭ پارتىيىدىن ئايرىلىپ، ماركسىزمغا ھۇجۇم قىلىشىغا يول قويمايدۇ، بۇنىڭ ئۈچۈن جازالىنىدىغانلىقىڭىزنى ئېسىڭىزدە تۇتۇڭ، بۇنىڭدىن بۇرۇن جۇڭگو ھۆكۈمىتى ۋە جياڭ جىپشى بىلەن قارشىلىشىدىغان نۇرغۇن ئىشلارنى قىلغىنىڭىزنى ئېسىڭىزدە چىڭ تۇتۇڭ، دېگەن. بۇنىڭغا ئۇلاپلا دىكانىزوۋ 7 - ئاينىڭ 3 - كۈنى مولوتوف خېتىدە تىلغان ئالغان، شېڭ شىسەينىڭ كىشىنى تەڭقىسلىقتا قالدۇرىدىغان قىلمىشلىرىنىمۇ ساناپ ئۆتكەن. دىكانىزوۋ شېڭ شىسەينى ئاگاھلاندۇرۇپ: مۇبادا مەيدانىڭىزنى ئۆزگەرتىمىسىڭىز، بۇ خىل ھەرىكەتلەر سىياسىي ئىستىقبالىڭىزنى قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويدۇ، دېگەن. شېڭ شىسەي سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بەزى ئەيىبلەشلىرىگە رەددىيە بەرمەكچى بولغانۇ، ئاخىرى يەنىلا بۇ ئەيىبلەشلەرنى قوبۇل قىلغان. دىكانىزوۋ بۇ مەدەنلىق بىلەن تولغان ئاخباراتنى چۇڭچىڭغا يەتكۈزگەن. شېڭ شىسەي: مېنىڭ كوممۇنىستىك پارتىيىگە كىرگەنلىكىمنى جياڭ جىپشى بىلىدۇ، دىكانىزوۋ مىسال كەلتۈرگەن پائالىيەتلىرىم مەنتىقىگە ئۇيغۇن، ئۇلار

كوممۇنىزىملىق كۆز قاراش بىلەن بىردەكلىككە ئىگە. ماركسىزىمدىن ۋاز كېچىپ سۇن جۇڭشەننىڭ ئۈچ مەسلىكىگە قايتقانلىقىمۇ جياڭ جېيشىغا مەلۇم، دېگەن ھەمدە ئەڭ مۇھىمى، كەلگۈسىدە مەن گومىنداڭنىڭ مەسلىھەتلىگە ۋە بۇيرۇقىغا سادىق بولمەن، دېگەن. دىكانىزىم ۋە شېڭ شىسەينىڭ ئويىنى ئۆزگەرتىشكە چارىسىزلىقىنى بىلىپ، ئايرىلىدىغان چاغدا شېڭ شىسەيگە: قايسى ۋاقىتتا ماڭا ھاجىتىڭىز چۈشسە، شۇ ھامان شىنجاڭغا يېتىپ كېلىمەن، دېگەن.

موسكۋا جياڭ جېيشىغا شېڭ شىسەينى ئەيىبلەيدىغان ئاخباراتلارنى توختاتماي يەتكۈزۈپ تۇرغان. موسكۋا: جياڭ جېيشى شېڭ شىسەينىڭ بۇرۇنقى سوۋېتپەرەسلىكىنى بىلىپ قالىدىغانلا بولسا، شېڭ شىسەيگە ئىشەنمەي، ئورنىدىن يۆتكەپ كېتىدۇ، دەپ قىياس قىلاتتى. شېڭ شىسەي بۇ ئېلىشىشتا مەيداننى كېچىكىپ ئۆزگەرتكەنلىكىنى، ئەسلىدە زىكانىزىمنى ئۈرۈمچىگە چاقىرتىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ چۈشىنىشىنى ۋە قوللىشىنى تەلەپ قىلىشى كېرەكلىكىنى تونۇپ يەتكەن. ئۇنىڭ بۇنداق قىلماسلىقىدىكى سەۋەب، جياڭ جېيشى ئۇنىڭ ئۆتۈشتىكى يېنىكلىكىنى مەلۇم جەھەتتىن ئەپۇ قىلغانىدى.

باش ئەلچى ۋانىۋىشكىن 7 - ئاينىڭ 9 - كۈنى جياڭ جېيشى بىلەن كۆرۈشىدۇ. باش ئەلچى بۇ كۆرۈشۈشنى ئىزاھلاپ كېلىپ، يېقىندا شىنجاڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى ئاقلانە بولمىغان ھەرىكەتلەرنى قوللانغانلىقتىن، ستالىن ماڭا جياڭ جېيشى بىلەن كۆرۈشۈشنى تاپشۇردى، دېگەن. ئارقىدىنلا ۋانىۋىشكىن مولوتوۋنىڭ 7 - ئاينىڭ 3 - كۈنى شېڭ شىسەيگە يازغان خېتىنىڭ قوشۇمچە نۇسخىسىنى جياڭ جېيشىغا تاپشۇرۇپ، بۇ خەتنى ئاشكارىلاش سەۋەبىنىڭ جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە شىنجاڭنىڭ ۋەزىيىتىنى، شېڭ شىسەينىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھەمدە ئۆزىنىڭ جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە قانداق ھەرىكەتتە

بولغانلىقىنى بىلدۈرۈپ قويۇش ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈپ
 ئۆتتى. ۋانىۋىشكىن: ئىنتايىن ئېنىقكى، ھەرىكەتلەرنى پەردە
 ئارقىسىدا تۇرۇپ باشقۇرۇۋاتقانلار «دۈشمەننىڭ جاسۇسلىرى»
 دەدى. ۋانىۋىشكىن جياڭ جېيىشىدىن بۇ مەسىلە توغرىسىدا «ئەڭ
 ئاخىرقى قارار» نى چىقىرىشنى تەلەپ قىلغاندا، جياڭ جېيىشى
 پەرۋامۇ قىلمىدى، ۋانىۋىشكىن بىلەن بولغان كۆرۈشۈش
 ئاخىرلاشقاندا جياڭ جېيىشى: «شىنجاڭ مەسىلىسى توغرىسىدىكى
 سۆھبەت دۆلىتىڭلار ھۆكۈمىتى بىلەن دۆلىتىمىزنىڭ مەركىزىي
 ھۆكۈمىتى ئوتتۇرىسىدا ئېلىپ بېرىلىشى، يەرلىك باشلىق
 (شېڭ شىسەي) بىلەن ئېلىپ بېرىلماسلىقى كېرەك» دەپ
 تەكىتلىدى.

7 - ئاينىڭ 11 - كۈنى جياڭ جېيىشى شېڭ شىسەينىڭ
 ئۇزۇن يېزىلغان ئۆزىنى تەكشۈرۈش خېتىنى تاپشۇرۇۋالدى.
 شېڭ شىسەي خېتىدە، موسكۋانىڭ كېلەر قېتىملىق ھەرىكىتىنى
 ئالدىن مۆلچەرلىگەندىن باشقا، جياڭ جېيىشىغا ئەھۋاللارغا بولغان
 ئوخشاشمىغان كۆز قارىشىنى ئىزھار قىلغانىدى. بۇ خەتتە شېڭ
 شىسەي مولوتوۋنىڭ خېتىدە تەسۋىرلەنگەن ھەرىكەتلىرىنى
 چۈشەندۈرۈپ، ئۆزىنىڭ ئۆتمۈشتىكى سوۋېتپەرەسلىك،
 كوممۇنىستپەرەسلىك خاھىشىنى ئېتىراپ قىلىپ، جياڭ
 جېيىشىغا بۇلار ئەمدى ئۆتمۈشتىكى ئىشلار دەپ كاپالەت بەرگەن.
 ئۇ يەنە خېتىدە ئۇنىڭ دوستلۇق ھەرىكىتىگە موسكۋانىڭ ياخشى
 ئىنكاس قايتۇرماي، ئەكسىچە تەكرار چاتاق پەيدا قىلغانلىقىنى،
 يەنە يېقىندا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شېڭ شىسەينى ۋە ئۇنىڭ يېقىن
 ئەمەلدارلىرىنى ئۆلتۈرۈش سۈيىقەستىنى پىلانلاپ، جۇڭگو
 كوممۇنىستلىرى رەھبەرلىكىدىكى سوۋېتلەر ھاكىمىيىتىنى
 قۇرۇشقا ئۇرۇنغانلىقىنى بايان قىلغان. ئۇ يەنە جياڭ جېيىشىغا
 جۇڭگو كوممۇنىستلىرى شىنجاڭنى تىزگىنلەپ بازا قىلىپ،

پۈتۈن مەملىكەتنىڭ ھوقۇقىنى تارتىۋېلىش غەرىزىنى ھەم سۆزلەپ ئۆتۈپ، ئۆزىنىڭ بولشېۋىكلار پارتىيىسىگە ئەزا بولغانلىقىنى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇيرۇقى بىلەن 1940-يىلى قەلەي كېنى شەرتنامىسىگە ئىمزا قويغانلىقىنىمۇ بايان قىلغان. ئۆزىنىڭ بۇلاردىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەقىقىي جاھانگىر دۆلەت ئىكەنلىكىنى، ماركسىزمنىڭ ۋىۋسكىسنى كۆتۈرۈۋېلىپ، تاجاۋۇزچىلىق ماھىيىتىنى يوشۇرغانلىقىنى تونۇپ يەتكەنلىكىنىمۇ ئېيتقان. شېڭ شىسەي خېتىنىڭ ئاخىرىدا ئۈچ مەسلەككە ئىشىنىدىغانلىقىنى، گومىنداڭ ۋە جياڭ جېيشى ھەمدە گومىن ھۆكۈمىتىگە سادىق بولۇشقا قەسەم بەرگەنلىكىنى، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھەرقانداق ھەمكارلىقتىن ۋاز كېچىدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن.

7 - ئاينىڭ 13 - كۈنى يەنى ۋانىيۇشكىن مولوتوۋ يازغان خەتنىڭ قوشۇمچە نۇسخىسىنى جياڭ جېيشىغا تاپشۇرۇپ 55 كۈن ياكى جياڭ جېيشى شېڭ شىسەينىڭ تۆۋەن نامىسىنى تاپشۇرۇۋېلىپ ئۈچ كۈن ئۆتكەندىن كېيىن (بۇ چاغدا گېرمانىيە ئارمىيىسى ۋولگا دەرياسى بويلىرىغا شىددەتلىك ھۇجۇم قوزغىغان بولۇپ، ئەسكەرلەرنىڭ روھى كۆتۈرەڭگۈ ئىدى) چۇڭچىڭ يۇقىرى دەرىجىلىكلەر يىغىنى چاقىرىپ، شىنجاڭغا قاراتقان سىياسەتنى بەلگىلىدى. ھەربىي - سىياسىي مىنىستىر خې يىڭچىڭ يىغىنغا تاپشۇرغان، ئۇزۇن يېزىلغان بىر پارچە ئەسلىھە تەمسىدە چۇڭگونىڭ شىنجاڭدىكى ئىگىلىك ھوقۇقىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنىڭ كەلگۈسى ستراتېگىيىسىنى شەرھىلىگەندى. شۇنىڭدىن كېيىنكى ئىككى يىل ئىچىدە چۇڭچىڭنىڭ شىنجاڭغا قاراتقان سىياسەتى ئاساسىي جەھەتتىن خې يىڭچىڭنىڭ لايىھىسى بىلەن بىردەك بولغانلىقىنى نەزەرگە ئېلىپ، تۆۋەندە بۇ لايىھىنى ئەتراپلىق تونۇشتۇرۇشنى لايىق تاپتۇق.

خې يىڭچىڭنىڭ لايىھىسىگە ئاساسلانغاندا، جۇڭگو نۆۋەتتىكى جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقلاشقان مەزگىلدە شىنجاڭدىكى ئىگىلىك ھوقۇقىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشى كېرەك. بىراق، مەركىزىي ھۆكۈمەتنىڭ ئەمەلىي كۈچىنىڭ يېتەرسىزلىكىنى نەزەردە تۇتۇپ، بۇنداق نىشاننى پەقەت بىۋاسىتە شېڭ شىسەي ئارقىلىق ئىشقا ئاشۇرۇش، بۇنىڭدا جۇڭچىڭ شېڭ شىسەينى قوللاپ، ئۇنى تەدرىجىي مەركىزىي ھۆكۈمەتنىڭ رەھبەرلىكى ئاستىغا قويۇش، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كۆزىنى بويلاپ، موسكۋانىڭ شىنجاڭغا قاراتقان ستراتېگىيىسىنى پەسلىتىپ، جۇڭگونىڭ گەنسۇ، چىڭخەي، شىزاڭ قاتارلىق جايلاردا قوشۇن توپلىۋېلىشى ئۈچۈن ۋاقىت بېرىش كېرەك ئىدى.

خې يىڭچىڭنىڭ لايىھىسىگە ئاساسلانغاندا، شىنجاڭنى ئىككى قەدەم بىلەن قايتۇرۇپ كېلىش مۇمكىن ئىدى: بىرىنچى قەدەمدە جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىغا داۋاملىق «ئىناق قوشنىدارچىلىق» سىياسىتى يۈرگۈزۈپ، «تەدبىر» ئىشلىتىپ، موسكۋانىڭ شىنجاڭدا «كەسكىن تەدبىر» قوللىنىشىنىڭ، مۇنداقچە ئېيتقاندا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭنى ھەربىي كۈچ ئارقىلىق ئىشغال قىلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش كېرەك ئىدى. خې يىڭچىڭنىڭ ئەسلىمىسىگە ئاساسلانغاندا، موسكۋانىڭ نىشانى — شىنجاڭنى قوشۇۋېلىش، بەلكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شۇنداق قىلىشقا قۇدرىتى يېتىدۇ، ۋەھالەنكى، ھەربىي ۋاسىتىنى ئوچۇق ئىشلەتكەندە ئۇنىڭ تاجاۋۇزچىلىقى ئاشكارىلىنىپ قالىدۇ - دە، نەتىجىدە ستراتېگىيە ۋە تكتىكا جەھەتتە موسكۋاغا پايدىسىز بولىدۇ. شۇڭلاشقا موسكۋا ئايلىما ئۇسۇلنى قوللىنىشقا مەجبۇر بولىدۇ، مەسىلەن، شېڭ شىسەيگە پوپوزا قىلىش ئۇسۇلنى قوللىنىشقا ئۇرۇنۇش، ۋەھاكارا. بۇنىڭ ئەكسىچە، موسكۋا شېڭ شىسەينى چۇڭچىڭدىن يىراقلاشتۇرۇپ، شېڭ شىسەي يېتىم قالغان ھامان ئۇنىڭدىن ۋاز كېچىپ، باشقا بىر قورچاقنى

تىكلەپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى مەنپەئەتىنى قوغداشنى ئويلايتتى. ئەمما، چۇڭچىڭ ستراتېگىيىسىنى مۇۋاپىق ئىشلىتەلمىسلا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىڭ شىسەيگە ئىشلەتكەن بېسىمدىن پايدىلىنىپ ياخشىلىققا ئېرىشەلەيتتى. شىڭ شىسەي سوۋېت ئىتتىپاقىدىن قورقاتتى، شۇڭا ئۇ پەقەت مەركىزى ھۆكۈمەتنىڭ مەدەنىي ئارقىلىقلا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن قارشىلىشالايتتى. بۇنىڭ ئۈچۈن چۇڭچىڭ شىڭ شىسەينىڭ ئورنىنى يۇقىرى كۆتۈرۈپ، مەركىزى ھۆكۈمەتنىڭ قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈشكە رىغبەتلەندۈرۈشى كېرەك ئىدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە يۇقىرى دەرىجىلىك كادىرلارنى ئۈرۈمچىگە ئەۋەتىپ، شىڭ شىسەي بىلەن مەسلىھەتلىشىشى، شىڭ شىسەي قوشۇلغان ھامان كادىر ياكى «مەخپىي ۋەكىل» لەرنى شىنجاڭغا ئەۋەتىشى كېرەك ئىدى. خېيىڭچىڭ داۋاملاشتۇرۇپ: شىڭ شىسەي بىلەن مەركىزى ھۆكۈمەت مۇناسىۋىتىنىڭ قويۇقلىشىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ گۇمانىنى ئاشۇرۇۋېتىدۇ، بىراق چۇڭچىڭ ئېھتىيات بىلەن ئىش كۆرسىلا، موسكۋا «زوراۋانلىق قىلىشقا پېتىنلىمايدۇ» دېگەن. ئۇ يەنە جىددىي تەدبىرلەر ئارقىلىق موسكۋانىڭ كۆزىنى بوياشنىمۇ ئوتتۇرىغا قويغان. ئۇ موسكۋا مولوتوفنىڭ يازغان خېتىنى چۇڭچىڭغا ئەۋەتىپ بەردى. چۇڭچىڭ بۇنىڭغا رەھمەت ئېيتىش بىلەن بىللە، خەتتە تىلغا ئېلىنغان ئىشلارنى شىڭ شىسەينىڭ مەركىزى ھۆكۈمەتكە دوكلات قىلغانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ قويۇشى كېرەك، دەپ قارايتتى. چۇڭچىڭ شىڭ شىسەينىڭ ئىستىقبالى توغرىسىدىكى پوزىتسىيىسى توغرىسىدا توختىلىشتىن ساقلىنىشى لازىم. سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ مەسلىنى تىلغا ئالغان ھامان، جۇڭگو ئەمەلدارلىرى بىز بۇ مەسلىنى مۇزاكىرە قىلىۋاتىمىز، دېيىشى كېرەك. چۇڭچىڭ ئۆزىنىڭ دوستلۇق مۇناسىۋىتىنى داۋاملىق راۋاجلاندۇرۇش ئارزۇسىنىڭ بارلىقىغا موسكۋانى ئىشەندۈرۈشى

ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن شىنجاڭ دائىرىلىرى ئوتتۇرىسىدا مەۋجۇت بولۇپ تۇرغان «كۆڭۈلسىز ئەھۋاللار» پەقەت موسكۋانىڭ ئۈرۈمچى بىلەن بىۋاسىتە سۆھبەت ئۆتكۈزگەنلىكىنىڭ نەتىجىسى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈشى كېرەك. كەلگۈسىدە بۇ مەسىلىلەردىن ساقلىنىش ئۈچۈن، جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىتتىپاقداشلىقىنى چىقىش قىلىپ، شىنجاڭغا مۇناسىۋەتلىك دىپلوماتىك ئىشلارنى «مۇۋاپىق يوللار» ئارقىلىق، يەنى چۇڭچىڭ بىلەن سۆھبەتلىشىش ئارقىلىق ھەل قىلىش لازىم. بۇنداق سۆھبەت ئېلىپ بېرىشتا، مەخسۇس دىپلوماتىك ئەلچىلەرنى ئۈرۈمچىگە ئەۋەتىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شېڭ شىسەيگە ئىشلەتكەن بىۋاسىتە بېسىمنى ئازايتىشى كېرەك. جۇڭگو يول تېپىپ ئەنگىلىيە ۋە ئامېرىكىنىڭ ۋەكىللىرىنى شىنجاڭغا كىرگۈزۈپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەرىكەتلىرىدە «ئەندىشە ۋە جىددىيلىك پەيدا قىلىشى» كېرەك. چۇڭچىڭ يېقىن ئەتراپتىكى كان رايونلىرىنى قوغداشنى باھانە قىلىپ، گەنسۇنىڭ غەربىدىكى يۈمپىندە بىر دىۋىزىيە، شىنجاڭدىكى ئايروپىلان زاۋۇتىنى قوغداشنى باھانە قىلىپ، جەنۇبىي شىنجاڭدا بىر دىۋىزىيە ئەسكەر تۇرغۇزۇشى لازىم.

سوۋېت ئىتتىپاقى گېرمانىيە ۋە ياپونىيە تەرىپىدىن قىستاپ ھۇجۇم قىلىشقا ئۇچراپ، مەغلۇبىيەتكە يۈزلەنگەندە، خېيڭچىڭ لايىھىسىنىڭ ئىككىنچى قەدىمى، يەنى جۇڭگونىڭ شىنجاڭدىكى ئىگىلىك ھوقۇقىنى ئەمەلىي ئەسلىگە كەلتۈرۈش يولغا قويۇلۇشى كېرەك. خېيڭچىڭ ئەسلىمىسىدە مۇنداق دەيدۇ: ياپونىيە قاراقچىلىرى سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلسا، ياكى گېرمانىيە سوۋېت ئىتتىپاقىنى مەغلۇپ قىلسا، ياكى بىزنىڭ تەرەققىياتىمىزغا تېخىمۇ پايدىلىق بولغان خەلقئارا ۋەزىيەت بارلىققا كەلسە، ئۇ ھالدا جۇڭگو دىپلوماتىيىدىكى چىڭگىش مەسىلىلەرنى ھەل قىلىش توغرىسىدا سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئۆز

لايھىسىنى ئوتتۇرىغا قويۇشى لازىم. شۇ چاغدا، جۇڭگو ئوتتۇرىغا قويدىغان دىپلوماتىيىدىكى چىڭشى مەسىلىلەر: مانجۇرىيە ۋە موڭغۇلىيە قورچاق ھاكىمىيىتىنى ئېتىراپ قىلىشنى بىكار قىلىش؛ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى قوللاش مەسىلىسى ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىن چېكىنىپ چىقىش مەسىلىسى قاتارلىقلاردىن ئىبارەت ئىدى. شۇنىڭدىن كېيىن گومىنداڭنىڭ ئاساسلىق قىسىملىرى شىنجاڭغا كىرىپ، «بارلىق مۇقىمسىز ئامىللار» نى تازىلاپ، جۇڭگونىڭ ئىگىلىك ھوقۇقىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشى كېرەك ئىدى. خې يىڭچىڭ ئاگاھلاندۇرۇپ: سوۋېت ئىتتىپاقى يامان ئاقىۋەتكە قېلىشتىن ئىلگىرى جۇڭگونىڭ نىشانىنى ئاشكارىلاپ قويمايلىقى كېرەك، سوۋېت ئىتتىپاقى تېخى قورال ئىشلىتىپ شىنجاڭنى ئۆزىگە قوشۇۋالماي بولسىمۇ، لېكىن ئۇ ھەر خىل ئۆزگىرىشكە تاقابىل تۇرغۇدەك كۈچكە ئىگە. شۇنىڭ ئۈچۈن مەركىزىي ھۆكۈمەت نۆۋەتتە شېڭ شىسەيگە بىۋاسىتە ياردەم بەرمەسلىكى ياكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىن چېكىنىشىنى تەلەپ قىلماسلىقى كېرەك. چۈنكى، سوۋېت ئىتتىپاقى ھەربىي مەغلۇبىيەتنىڭ گىرۈكىگە كەلمەي تۇرۇپ، بۇ تەلەپلەرگە «پەرۋا قىلمايدۇ» دەيدۇ.

چۇڭچىڭ دەرھال قول سېلىپ، خې يىڭچىڭنىڭ لايھىسىنى ئىجرا قىلىشقا كىرىشتى. خې يىڭچىڭ ئەسلىتىمىنى ئوتتۇرىغا قويغان كۈنى، جياڭ جېيشى شېڭ شىسەينى ئورنىدا قالدۇرۇشنى ھەمدە شىنجاڭ مەسىلىسىدە سوۋېت ئىتتىپاقىغا مۇرەسسەگە ئورۇن قالدۇرۇشنى قارار قىلدى. جياڭ جېيشى خاتىرە دەپتىرىگە: گەرچە ئۇرۇش مەزگىلىدە بۇنداق قىلىش ئانچە مۇمكىن بولمىسىمۇ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدا توپىلاڭ قوزغاپ، شېڭ شىسەيگە قارشى تۇرۇشىدىن ھوشيار بولۇش لازىم، دەپ يازغان. ئۇ يەنە پەقەت سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن

ياپونىيە ئۆزئارا تىنچ ئۆتسىلا، ئۆزىنىڭ شېڭ شىسەينىڭ شىنجاڭدىكى ھۆكۈمرانلىقىنى قوللايدىغانلىقى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن سۆھبەتلىشىپ، شىنجاڭ مەسلىسىنى ئۈزۈل-كېسىل ھەل قىلىدىغانلىقى توغرىسىدىمۇ يازغان.

7 - ئاينىڭ 16 - كۈنى جياڭ جىپشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەلچىسى ۋانىۋىشكىنى يەنە بىر قېتىم چاقىرتىپ كۆرۈشۈپ، خېيىڭچىڭ لايىھىسىدىكى قەدەم - باسقۇچلارنى ئەمەلىيلەشتۈردى: ۋانىۋىشكىنىڭ مولوتوۋنىڭ شېڭ شىسەيگە يازغان خېتىنى يەتكۈزۈپ بەرگەنلىكىگە رەھمەت ئېيتىش بىلەن بىرگە، ئۇنىڭغا يەنە شېڭ شىسەينىڭ خەتتە ئىنكاس قىلىنغان ئەھۋاللارنى ھۆكۈمەتكە مەلۇم قىلغانلىقىنىمۇ ئېيتىپ، جياڭ جىپشى ئۆزىنىڭ مۇھىم كۆز قارىشىنىڭ، يەنى ئۆتمۈشتىكى «ئۇقۇشماسلىق» نىڭ قايتا تەكرارلانماسلىقى ئۈچۈن، شىنجاڭغا مۇناسىۋەتلىك بارلىق مەسلىلەردە شىنجاڭ بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمەتلىرى ئەمەس، بەلكى جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمەتلىرى سۆھبەتلىشىشى كېرەك. بۇ سۆھبەتلەر باراۋەرلىك، سەمىمىيلىك ئاساسىدا ئېلىپ بېرىلىشى، ئۇنىڭ ئۈستىگە جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى تاجاۋۇزچىلىققا قارشى ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر بولغاچقا، بارلىق مەسلىلەر بەربىر ئادىل ۋە تىنچ ھەل بولۇپ كېتىدۇ، دېگەن كۆز قاراشنى ئوتتۇرىغا قويدى. جياڭ جىپشى، سۆھبەتكە تەييارلىق قىلىش ئۈچۈن، ۋېن ۋېنخاۋنى ئىقتىسادىي مەسلىلەردە سۆھبەتلىشىش ئۈچۈن ئۈرۈمچىگە ئەۋەتكەنلىكىنىمۇ باش ئەلچى ۋانىۋىشكىگە ئۇقتۇرۇپ قويدى. جياڭ جىپشى شۇ قاتاردا مولوتوۋنىڭ شېڭ شىسەينى دۈشمەننىڭ جاسۇسى، خىزمىتىدىن قالدۇرۇلۇشى كېرەك دەپ ئىيىبلەشلىرىنىمۇ ئىنكار قىلدى.

6. شىنجاڭدىن چېكىنىش

1942 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا جۇڭگو ۋە سوۋېت ئىتتىپاقى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى مەنپەئەتى مەسىلىسى توغرىسىدا سۆھبەتلىشىشكە باشلىدى. سۆھبەت 1943 - يىلىغىچە داۋاملاشتى. موسكۋا بىلەن ئېلىپ بېرىلغان شىنجاڭ مەسىلىسى توغرىسىدىكى سۆھبەتتە جۇڭچىڭ بىلەن ئۈرۈمچى ئوتتۇرىسىدا مۇئەييەن ئىش تەقسىماتى بار ئىدى: جۇڭچىڭ ئاساسەن ئىقتىسادىي ھەمكارلىق، بولۇپمۇ شىنجاڭدىكى نېفىتلىك ۋە ئايروپىلان زاۋۇتى مەسىلىسىنى بىر تەرەپ قىلاتتى؛ شېڭ شىسەي بولسا، ئاساسلىقى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەسلىھەتچىلىرى، تېخنىك مۇتەخەسسسلەرنى چېكىندۈرۈش ۋە كەسكەر تۇرغۇزۇش مەسىلىسىنى سۆھبەتلىشەتتى. شېڭ شىسەينىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، ئۇنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى خادىملىرىنى چېكىندۈرۈش مەسىلىسى توغرىسىدىكى سۆھبەتكە مەسئۇل بولۇشى، جۇڭخۇا مىنگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى مۇناسىۋىتىدە ئوتتۇرىغا چىقىشى مۇمكىن بولغان پايدىسىز ئاقىۋەتلەردىن ساقلىنىشنى مەقسەت قىلغان. گەرچە سوۋېت ئىتتىپاقى شىنجاڭ نېفىتلىكىدىن ئۈرۈمچى بىلەن ئورتاق مەنپەئەتدار بولسىمۇ لېكىن جۇڭگو تەرەپنىڭ بېسىم ئىشلىتىشى ناھايىتى ئاسان ئىدى. رەسمىي توختامغا قول قويمىغانلىقتىن، جىددىي مەنىدىن ئېيتقاندا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ رايوندا ئېرىشىدىغان مەنپەئەتنى قانۇنسىز ئىدى. شۇڭا موسكۋا قاتتىق، يۇمشاق ۋاستىلەرنى قوللىنىپ، ئۆزىنىڭ شىنجاڭدىكى مەنپەئەتىنى قانۇنلاشتۇرۇش ۋە داۋاملاشتۇرۇش ئۈچۈن بىر كېلىشىم ئىمزالاش كويىغا چۈشكەنىدى. جۇڭچىڭ بۇ مەسىلىلەرنى ھەل قىلىنمىغان مەسىلىلەر قاتارىغا كىرگۈزۈش

ئۈچۈن ئۈزلۈكسىز دوغا چىقىپ تۇراتتى.

جۇڭگو - سوۋېتنىڭ شىنجاڭ نېفىتلىكى توغرىسىدىكى سۆھبىتى ئالامىدە دىققەت قىلىشقا ئەرزىيدۇ، چۈنكى ئۇ سوۋېت-گېرمان ئۇرۇشىنىڭ ئارقا كۆرۈنۈشىگە بىۋاسىتە مۇناسىۋەتلىك. گىتلىرنىڭ ستالىننىڭ ئارقا كۆرۈنۈشىگە بىۋاسىتە مۇناسىۋەتلىك. بۇ شەھەردىن پايدىلىنىپ سوۋېت ئارمىيىسىنى ئىسكەنجىگە ئېلىشتىن ئىبارەت ستراتېگىيەلىك نىشانلىرىنىڭ بىرى، گېرمانىيە ئارمىيىسىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇھىم نېفىتلىكى - كاسپىي دېڭىزىنىڭ غەربىدىكى باكو نېفىتلىكىنى ئىشغال قىلىش ئىدى. باكو نېفىتلىكىنىڭ قولىدىن كېتىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ گېرمانىيەگە قارشى تۇرۇشىدىن ئېيتقاندا ئەجەللىك زەربە بولاتتى. ئۈچىنچى بەش يىللىق پىلان ئىچىدە (1938 - يىلىدىن باشلاپ) سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئاساسىي نىشانى ئورال تاغلىرى ئەتراپىدا ۋە سېبىرىيە رايونىدا سانائەتنى تەرەققىي قىلدۇرۇش بولدى. كۆپ ساندىكى سانائەت تارماقلىرىدا زور نەتىجىلەرگە ئېرىشكەن بولسىمۇ، لېكىن نېفىت ئېلىش جەھەتتە ئۇنداق ئەمەس ئىدى. 1941 - يىلى 6 - ئايغىچە پەقەت %12 نېفىتلا ئورالنىڭ شەرقىي قىسمىدىن ئېلىنغان بولۇپ، دۆلەت ئىچىدىكى نېفىتنىڭ كۆپ مىقدارى يەنىلا باكودىن ئېلىناتتى.

باكو نېفىتلىكىنى ئىشغال قىلىپ، بايلىقىنى بۇلاپ - تالاش نائىسىستلار ئارمىيىسىنىڭ مۇھىم نىشانى ئىدى. 1942 - يىلى 7 - ئاينىڭ 23 - كۈنى بىر قىسىم گېرمانىيە ئارمىيىسى جەنۇبقا ئىلگىرىلەش بۇيرۇقىنى تاپشۇرۇۋېلىپ، ئارقىدىنلا كافكاز رايونىنى ۋە ئۇنىڭ نېفىتلىكىنى ئىشغال قىلدى. بىر ۋاقىتتا يەنە بىر قىسىم گېرمانىيە ئارمىيىسى ستالىننىڭ ئارقا كۆرۈنۈشىگە قارشى تۇرۇشقا قاتناشتى. 8 - ئاينىڭ 9 - كۈنى كافكاز نېفىت رايونىغا قاراشلىق مايكوپتىكى بىرىنچى نېفىت قۇدۇقى گېرمانىيە ئارمىيىسىنىڭ قولىغا چۈشۈپ كەتتى. 8 - ئاينىڭ 25 - كۈنى بىلەن ئارال دېڭىزىنىڭ

ئارىلىقىدىكى موزدۇك نېفىتلىكىمۇ گېرمانىيە ئارمىيىسىنىڭ قولغا چۈشتى؛ گدوونى نېفىتلىكىمۇ كۆرۈنۈپلا تۇراتتى، بەلكى شەرقىي جەنۇب تەرەپكە تەۋە باكۇ نېفىتلىكى بۇ يەردىن 300 كىلومېتىر (186 ئىنگىلىز چاقىرىم) يىراقلىقتا تۇراتتى. ناۋادا گېرمانىيە ئارمىيىسى ئوڭۇشلۇق ئىلگىرىلەپ، بۇ نېفىتلىكلەرنى ئىشغال قىلىدىغانلا بولسا، شىنجاڭ نېفىتلىكىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قارشىلىق كۆرسىتىش ئۇرۇشى ئۈچۈن ئىنتايىن مۇھىم بولۇپ قالاتتى.

1942 - يىلى 8 - ئايدا جۇڭگو - سوۋېت ۋەكىللىرى ئۈرۈمچىدە شىنجاڭ نېفىتلىكى مەسىلىسىدە سۆھبەت باشلىدى. لېكىن سۆھبەتتە ئىلگىرىلەش بولماي، بىر يىلدىن كېيىن ئاخىرى بۇزۇلدى. موسكۋا ھەقىقىي باراۋەرلىكنى تەلەپ قىلدى، بۇ ئەمەلىيەتتە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ نېفىتلىكىنى ھەقىقىي تىزگىنلىشىدىن دېرەك بېرەتتى؛ چۇڭچىڭمۇ نېفىتلىكىنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقى ۋە باشقۇرۇش ھوقۇقى مەسىلىسىدە ئېنىق تەلەپنى ئوتتۇرىغا قويغانىدى. لېكىن مۇشۇ ئارىلىقتا شىنجاڭ نېفىتلىكىنىڭ خام نېفىتى داۋاملىق سوۋېت ئىتتىپاقىغا توشۇلۇپ تۇردى.

سۆھبەت ئېلىپ بېرىلىۋاتقان ۋاقىتتا جۇڭگو تەرەپ مۇناسىپ ھەربىي تەييارلىق قىلىپ قويغانىدى. 1942 - يىلى يازدا شېڭ شىسەي 100 مىڭ كىشىلىك ھەربىي قورال - ياراغ تەشكىللەشكە بۇيرۇق بەردى؛ ئۈرۈمچىدە ھاۋادىن مۇداپىئەلىنىش ئاكوپلىرىنى قازدى، شىنجاڭ ۋە چېگرا رايونلاردا مۇداپىئە ئەسلىھەلىرىنى ياسىدى. شېڭ شىسەي: سوۋېت ئىتتىپاقىنى گېرمانىيە بىلەن ئۇرۇشۇۋاتقانلىقتىن، شىنجاڭغا قورال كۈچى ئىشلەتمەسلىكى مۇمكىن، دەپ قارىسىمۇ، لېكىن ئۇ موسكۋاغا ئۆزىنىڭ ھەرگىزمۇ چېكىنمەيدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ قويماقچى بولدى. ئەگەر موسكۋا قورال ئىشلىتىش ئاقىلانلىك ئەمەس دەپ

قارىغان بولسا، ئۇمۇ قورال ئىشلىتىشنى توختىتىپ قوياتتى. چۇڭچىڭمۇ ھەربىي ئورۇنلاشتۇرۇشقا ئوخشاش مۇددەتلىك كۆزدە تۇتقانىدى. 1942 - يىلى 8 - ئاينىڭ 20 - كۈنى لەنجۇدا ئۆتكۈزۈلگەن سۆھبەتتە جياڭ جىيىشى 42 - ئارمىيىنىڭ بۇيرۇقىغا بىنائەن گەنسۇنىڭ غەربىدىكى يۈمېنگە كىرىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قۇمۇلدا تۇرۇۋاتقان «8 - پولك» نى نازارەت قىلىدىغانلىقىنى جاكارلىدى. جياڭ جىيىشى بايانات ئېلان قىلغان كۈنىنىڭ ئەتىسى گېرمانىيە ئارمىيىسى ستالىننىڭرادقا شىددەتلىك ھۇجۇم قوزغىدى. ئەگەر بەزىلەر: موسكۋا ئاشۇ خىل زۈلمەتلىك كۈنلەردە ئىتتىپاقداش دوستى جۇڭگو بىلەن ھەربىي جەھەتتە توقۇنۇشىدۇ، دەپ قارىسا بۇ تولىمۇ بىمەنىلىك بولغان بولاتتى. 1942 - يىلى 10 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا چۇڭچىڭنىڭ شىنجاڭنى قايتۇرۇۋېلىش يولىدىكى تىرىشچانلىقى خې يىڭچىڭ لايىھىسىنىڭ ئىككىنچى باسقۇچىغا كىرگەنىدى. جياڭ جىيىشى ستالىننىڭرادىكى كەسكىن جەڭگە يېقىندىن دىققەت قىلاتتى ھەمدە ياپونىيە ئوق مەركىزى دۆلەتلەر قاتارىغا ئۆتۈپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئۇرۇش ئېلان قىلىشى مۇمكىن، دەپ قارىغانىدى. شۇڭلاشقا، 10 - ئاينىڭ 5 - كۈنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدا تۇرۇشقا يېڭىدىن تەيىنلەنگەن باش كونسۇلى گ. م. پوشكىن بىلەن ئېلىپ بېرىلغان سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى خادىملىرىنى ئورۇنلاشتۇرۇش مەسلىھىسى توغرىسىدىكى سۆھبەتتە شېڭ شىسەي بارلىق سوۋېت ئىتتىپاقى تېخنىكىلىرى، مۇتەخەسسسلەرنى ۋە ھەربىي خادىملىرىنى شىنجاڭدىن ئۈچ ئاي ئىچىدە پۈتۈنلەي چېكىندۈرۈپ چىقىپ كېتىشىنى، پەقەت ئالاقىدار دىپلوماتىك خادىملارنىڭلا قالدۇرۇلۇشىنى تەلەپ قىلدى. پوشكىن: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى خادىملىرى 1940 - يىلى تۈزۈلگەن كان سانائىتى كېلىشىمنىڭ ماددىلىرىغا ئاساسەن كەلگەن، دەپ نارازىلىق

بىلدۈردى، شېڭ شىسەي بولسا ئۇنىڭغا رەددىيە بېرىپ: كېلىشىم ماڭا تېگىلغان، مەيلى قانداقلا بولسۇن، ئۇ مەركىزى ھۆكۈمەتنىڭ تەستىقىدىن ئۆتمىگەن، دەپمەك بۇ، ئالاقىدار تەرەپلەر قول قويغان رەسمىي ھۆججەت ئەمەسلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ، دەدى. نەتىجىدە، شېڭ شىسەي 1940 - يىلى تۈزۈلگەن كېلىشىمنى بىكار قىلىشتا «يېڭى يەر» شىركىتىدىكى بارلىق سۈۋېتلىكلەرنىڭ تېزلىك بىلەن شىنجاڭدىن ئايرىلىپ چىقىپ كېتىشىدە چىڭ تۇردى.

شېڭ شىسەي بىلەن پوشىكنىڭ ئۈچىنچى قېتىم ئۇچرىشىغا توغرىلاپ موسكۋادىن شېڭ شىسەيگە دەسلەپكى جاۋاب كەلدى. جاۋابتا: «يېڭى يەر» شىركىتىنىڭ بارلىق خادىملىرى ۋە سوۋېت ئىتتىپاقى ئارمىيىسى بۇرۇن تۈزۈلگەن كېلىشىمگە ئاساسەن شىنجاڭغا كىرگەن، شۇنىڭ ئۈچۈن چېكىندۈرۈلمەيدۇ؛ سوۋېت ئىتتىپاقى مەسلىھەتچىلىرى ۋە تېخنىك خادىملىرى يىللىق ۋەزىپىنى ئادا قىلغاندىن كېيىن چېكىنىپ چىقىدۇ، دېيىلگەن. شېڭ شىسەي ئۈچۈن ئېيتقاندا، مۇنداق جاۋابنى قوبۇل قىلىشقا بولمايتتى. شۇڭا ئۇ 1940 - يىلىدىكى كېلىشىمنىڭ كۈچتىن قالغانلىقىنى قايتا ئىزاھلاپ، ئۈچ ئاي ئىچىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بارلىق خادىملىرىنىڭ چېكىنىپ چىقىپ كېتىشى توغرىسىدا يەنە بىر قېتىم بۇيرۇق بەردى. پوشىكنى شېڭ شىسەيگە: «بۇ خادىملارنى چېكىندۈرۈپ كەتمەسلىك - ھۆكۈمىتىمىزنىڭ قارارى» دەدى ۋە يەنە سوئال قويۇپ: «ئەگەر بىز چېكىنىشنى رەت قىلساق، سەن نېمە قىلالايسەن؟» دەدى. بۇنىڭغا شېڭ شىسەي جاۋاب بېرىپ: «ئەگەر سىلەر مۇتەھەملىك قىلساڭلار، بىز ھەر خىل تەدبىرلەرنى قوللىنىپ، شىنجاڭنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقى ۋە زېمىن پۈتۈنلۈكىنى قوغدايمىز، ستالىنغا ئېيتىپ قوي، بۇ ئۆلكىدىكى 4 مىليون خەلق (ئەسلى تېكىستتە شۇنداق)، بولۇپمۇ قول

ئاستىدىكى قوراللىق خادىملار قىلچە ئىككىلەندەستىن چەت ئەل تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن ئاخىرغىچە كۆرەش قىلىدۇ» دېدى.

10 - ئاينىڭ 16 - كۈنى شېڭ شىسەي بىلەن پوشكىن ئۈرۈمچىدە يەنە بىز قېتىم كۆرۈشكەندە جياڭ جېيشىمۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باش ئەلچىسى ۋانىۋشكىن بىلەن چۈشپىنىڭدا كۆرۈشتى. ۋانىۋشكىن: جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىنىسى «چۈشىنىش» نى ئۆزگەرتتىمۇ - قانداق؟ دەپ سورىغاندا، جياڭ جېيشى جاۋاب بەرمىدى. جياڭ جېيشى سوۋېت ئىتتىپاقى باش ئەلچىسىگە: «پەقەت بىز ئىككى دۆلەت ئۆزئارا سەمىمىي مۇناسىلىدە بولىدىغانلا بولساق، مەسىلەتلىشىش ئارقىلىق ھەل قىلىش بولمايدىغان مەسىلە، يەنىكى بولمايدىغان چۈشىنىش بولمايدۇ، دەپ كېيىنلىك بەردى. ئارقىدىنلا جياڭ جېيشى شىنجاڭ نېفىتلىكى ۋە ئۈرۈمچىدىكى ئايروپىلان زاۋۇتى مەسىلىسىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ: جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنىڭ تەدرىجىي ياخشىلىنىشىنى ئويلايدىغانلا بولساق، بۇ ئىككى ھەل قىلىنىدىغان مەسىلىنى تېزلىك بىلەن ھەل قىلىپ، مۇشۇ مەسىلىدە كېلىشىم ھاسىل قىلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ دەپ كۆرسەتتى. «ئۈرۈمچىدىكى ئايروپىلان زاۋۇتى مەسىلىسىگە كەلسەك، - دېدى جياڭ جېيشى، - ئۈچ ئۆت يىل بۇرۇن بۇ توغرىدا سۆھبەتلىشىشنى ئوتتۇرىغا قويغانىدىم، زاۋۇت ئايروپىلان ئىشلەشنى باشلىغان بولسىمۇ، بىراق ھازىرغىچە بىرمۇ شەرتنامىگە قول قويۇلمىدى. توختام تۈزۈلمىگەن ئەھۋالدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدا ئايروپىلان زاۋۇتى قۇرۇشى جۇڭگونىڭ ئىگىلىك ھوقۇقىغا تاجاۋۇز قىلغانلىق بولىدۇ، - ئۇ يەنە تەكىتلەپ، - بۇ مەسىلە تېزلىك بىلەن > ھەل قىلىنىشى < كېرەك» دېدى.

سۆھبەت ئاخىرلاشقاندا جياڭ جېيشى باش ئەلچىگە «كېيىنكى ئايدا ياپونىيە گېرمانىيىنىڭ ستالىنگرادقا ھۇجۇم

قىلىشىغا ماسلىشىش ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىدۇ» دېگەندەك قىزىقارلىق ئاخباراتلارنى بەردى. بۇ خەۋەرنىڭ قەيەردىن كېلىشىدىن قەتئىينەزەر، بۇنى مۇشۇ پەيتتە ستالىنغا يەتكۈزسە، موسكۋانى جۇڭگونىڭ شىنجاڭ توغرىسىدىكى تەلىپىگە بويسۇندۇرۇشقا ياردىمى تېگەتتى. سوۋېت ئارمىيىسىنىڭ ستالىننىڭ ئىنتايىن خەتەرلىك بولۇپ، گېرمانىيە ئارمىيىسى ئۇنى پارچىلاپ قورشۇپلىپ، ۋولگا دەرياسىنىڭ غەربىي قىرغىقىدىكى پوزىتسىيىسىگە 300 چاقىرىم ئىچكىرىلەپ كىرگەندى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ستالىننىڭ غەلبە قىلىش - قىلالماسلىقىنى تېخى مۇقىملاشتۇرۇشقا بولمايتتى. ئۇ چاغدا سوۋېت قىزىل ئارمىيىسىگە كېرەكلىك بولغان بېنزىن ۋىلادىۋوستوك (خەيسېڭۇپې) ئارقىلىق ئامېرىكىدىن كەلتۈرۈلەتتى. مۇبادا ياپونىيە ئۇرۇشقا قاتناشسا، ئامېرىكىدىن ۋىلادىۋوستوك ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىغا يەتكۈزۈلدىغان بېنزىن توشۇش لىنىيىسىنى تېزلىك بىلەن ئۈزۈپ تاشلايتتى. شۇڭا سوۋېت ئىتتىپاقى ئەگەر كافكاز رايونىدىكى نېفىتلىك بىلەن ۋىلادىۋوستوكتىن يۆتكەپ كېلىدىغان نېفىتتىن ئايرىلىپ قالسا، ئۇنداقتا چۇڭچىڭنىڭ دوستلۇقىنى قولغا كەلتۈرۈپ، شىنجاڭ نېفىتلىكىدىن سوۋېت ئىتتىپاقىنى يېتەرلىك نېفىت بىلەن تەمىنلەشنىڭ ئىنتايىن مۇھىملىقىنى تونۇپ يەتكەندى.

10 - ئاينىڭ 21 - كۈنى شىياڭ شىسەي پۈشكىن بىلەن يەنە بىر قېتىم كۆرۈشتى. سوۋېت ئىتتىپاقى يەنە بىر قەدەم ئىلگىرىلىگەن ھالدا يول قويدى. پۈشكىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بارلىق مەسلىھەتچىلىرى ۋە مۇتەخەسسسلەرنى چېكىندۈرۈپ كېتىدىغانلىقىنى، ئەمما، «يېڭى يەر» شىركىتىدىكى سوۋېت ئىتتىپاقىلىق خادىملار مەسلىھەتچىلىكىدىن پايدىلىنىشقا تولۇق ئاساسنىڭ يوقلۇقىنى ئېيتتى. بۇنىڭدىن باشقا، سوۋېت

ئىتتىپاقى تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكى ھەربىي مەسلىھەتچىلەر ۋە قۇمۇلدا تۇرۇۋاتقان 8 - پولىكىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ھەربىي خادىملارنى چېكىندۈرۈش مەسلىھىتىدە ھېلىم قارار چىقارمىغانىدى. شېڭ شىسەي بۇ چۈشەندۈرۈشلەرنى پەقەت كۆز بوياشتىنلا ئىبارەت دەپ قارايتتى. ئۇ، بارلىق سوۋېت ئىتتىپاقى خادىملىرىنىڭ ئۈچ ئاي ئىچىدە چېكىنىپ كېتىشى كېرەكلىكىنى، ئۇنداق بولمايدىكەن «يېڭى يەر» شىركىتى خادىملىرىنىڭ بىخەتەرلىكىگە كاپالەتلىك قىلغىلى بولمايدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇ يەنە ئۇلارنى بەدەلسىز تارقىتىۋېتىدىغانلىقىنى، شۇنداقلا، 8 - پولىكىنى يېمەك - ئىچمەك بىلەن تەمىنلەسلىك توغرىسىدا قۇمۇل خەلقىگە بۇيرۇق چۈشۈرىدىغانلىقىنى ئېيتتى ھەمدە مۇنداق ئەھۋال ئاستىدا سوۋېت ئىتتىپاقلىق خادىملارغا مۇناسىۋەتلىك تاسادىپىي ۋەقەلەرگە مەسئۇل بولمايدىغانلىقىنى، ئەكسىچە، چېكىنىشنى رەت قىلىشتىن كېلىپ چىققان بارلىق ئاقىۋەتكە سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپنىڭ مەسئۇل بولىدىغانلىقىنى تىلغا ئالدى. ئاخىرىدا شېڭ شىسەي تەھدىت سېلىپ: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ چېكىنىشنى رەت قىلغانلىقىنى «پۈتۈن دۇنيا» غا جاكارلايمەن، موسكۋالىق ئەمەلدارلار بۇنداق ئاشكارىلاشنىڭ سوۋېت - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىگە قانداق ئاۋازچىلىك ئەكىلىدىغانلىقىنى چۈشىنىشى كېرەك، دېدى.

10 - ئاينىڭ 26 - كۈنىدىكى كۆرۈشۈشتە پۈشكىن تېخىمۇ كۆپ يول قويدى، شېڭ شىسەي بولسا دوغا چىقىۋەردى. پۈشكىن: «يېڭى يەر» شىركىتىنىڭ بارلىق خادىملىرى پات ئارىدا چېكىنىپ چىقىدۇ، ھەربىي قىسىملارمۇ ئالتە ئاي ئىچىدە پۈتۈنلەي چېكىنىدۇ، دېدى. شېڭ شىسەي چېكىنىش ۋاقتىنى ئۈچ ئاي بىلەن چەكلەيدىغانلىقىنى قايتا تەكىتلەپ ھەمدە قەلەي كېنى خىزمەتچىلىرى پۈتۈنلەي چېكىنىپ بولغاندىن كېيىن

«ئىجارە ئېلىنغان يەرگە مۇناسىۋەتلىك مەخپىي توختامنى پۈتۈنلەي بىكار قىلىشنى تەلپ قىلدى». پۈشكىن قەتئىي تۈردە 1940 - يىلى تۈزۈلگەن كېلىشىمنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش مەسلىسىدە ئۆزىنىڭ ھوقۇقىنىڭ يوقلۇقىنى، بەلكى بۇ مەسلىە توغرىسىدا «تەدرىجىي مەسلىە تلىشىش» كېرەكلىكىنى ئېيتتى. شېڭ شىسەي جاۋاب بېرىپ: مۇنداق مەسلىە تلىشىشنىڭ قىلچە زۆرۈرىيىتى يوق. شىنجاڭ ھۆكۈمىتى «يېڭى يەر» شىركىتىنىڭ ئەكىتەلمەيدىغان قۇرۇلۇش، ئەسلىھە ۋە ماددىي بۇيۇملىرىنى سېتىۋېلىشقا تەييار، دېدى.

شېڭ شىسەي كېيىنرەك، سۆھبەت ئېلىپ بېرىلىۋاتقاندا — 10 - ئاينىڭ 26 - كۈنى — 20 دانە تانكا شىنجاڭنىڭ ئىلى رايونىغا كىرگەنلىكىنى، جۇڭگو چېگرا مۇداپىئە قىسىملىرىغا خىرىس قىلىپ، ئۈرۈمچىگە قاراپ ئىلگىرىلىگەنلىكىنى ئېيتتى. شېڭ شىسەي بۇ ۋەھىمە پەيدا قىلماقچى بولغانلىق دەپ قاراپ، پۈشكىندىن بۇيرۇق چۈشۈرۈپ، تانكىلارنىڭ ئىلگىرىلىشىنى توختىتىشنى تەلپ قىلدى. شېڭ شىسەي پۈشكىنگە ئىلىدىكى گارنىزون قىسىملىرىنىڭ بۇ مۇناسىۋەت بىلەن ھەربىي ھالەتكە ئۆتكەنلىكىنى، يول بويىدىكى كۆۈرۈكلەرنى بۇزۇۋېتىش مۈمكىن بولسىمۇ، پەنلا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تانكىلىرىنى توسۇشقا بۇيرۇق بەرگەنلىكىنى ئېيتتى. شېڭ شىسەي شىنجاڭ ھۆكۈمىتىنىڭ يۈز بېرىش ئېھتىمالى بولغان ھەرقانداق ۋەقەلەرگە مەسئۇل بولمايدىغانلىقىنى ئېيتقاندا، ئىككىنچى كۈنى پۈشكىن سوۋېت ئىتتىپاقى ئارمىيىسىنىڭ ئىلگىرىلىشىنى توختىتىشتا بۇيرۇق بەردى.

كېيىنكى بىرنەچچە ھەپتە ئىچىدە پۈشكىن شېڭ شىسەينى زىيارەت قىلىغان. 11 - ئاينىڭ 14 - كۈنى زىيارەت قىلىپ شېڭ شىسەيگە بارلىق سوۋېتلىك مەسلىەتچىلەر ۋە «يېڭى يەر» شىركىتى خادىملىرىنىڭ، ھەتتا قۇمۇلدا تۇرۇۋاتقان 8 - پولكىنىڭمۇ شىنجاڭدىن چېكىنىپ چىقىدىغانلىقىنى ئېيتقان. 10 -

ئاينىڭ 26 - كۈنى شىنجاڭغا كىرگەن برونېۋىك «پاردەمچى» قىسىملارمۇ تېزلا شىنجاڭدىن چېكىنگەن.

گېرمانىيە، ياپونىيىنىڭ موسكۋاغا قاراتقان بېسىمىدىن پايدىلىنىپ خې يىڭچىڭ لايىھىسىنىڭ ئىككىنچى قەدىمىنى ئىشقا ئاشۇرغاندىن باشقا، چۇڭچىڭ ئامېرىكىنىڭ تەسىرىدىن پايدىلىنىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا بېسىم يۈرگۈزگەندى. 1942 - يىلى 10 - ئايدا جۇڭگو تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكى ئامېرىكا بۆلۈمىنىڭ بۆلۈم باشلىقى ئامېرىكىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى كرالىنسى گائۇسقا ئۈرۈمچىدە ئامېرىكا كونسۇلخانىسى ئېچىش توغرىسىدا تەكلىپ بەردى. گائۇس بۇنداق قىلىش موسكۋانىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنى تۈگىتىشنى مەقسەت قىلىدۇ، دەپ قارىدى. ۋاشىنگتون چۇڭچىڭنىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلىپ، 1943 - يىلى 4 - ئايدا ئو. ئېرىمۇند كىلېپنى ئامېرىكىنىڭ ئۈرۈمچىدە تۇرۇشلۇق كونسۇلى قىلىپ تەيىنلىدى. 9 - ئايدا سوۋېت ئارمىيىسى گېرمانىيىنىڭ ئۈستىدىن قەدەممۇ قەدەم غەلبە قىلىشقا باشلىغاندا، جياڭ جېيشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭنى قايتا ئىشغال قىلىشىنى چەكلەش مەسىلىسىدە ئامېرىكا، ئەنگلىيىنىڭ پوزىتسىيىسى ھالقىلىق ئەھمىيەتكە ئىگە مەسىلە، دەپ قارىغانىدى.

شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىغا داۋاملىق بېسىم ئىشلەتتى. 1943 - يىلى 3 - ئايدا شېڭ شىسەي چۇڭچىڭنىڭ يوليورۇقىغا ئاساسەن، قۇمۇلدا تۇرۇۋاتقان 8 - پولكىنىڭ قوماندانغا: قىسىملار دەرھال چېكىنىشى كېرەك، بولمىسا، ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ ئالدىنقى سېپىگە ئەۋەتىلىدۇ، دەپ ئۇقتۇرۇش قىلدى. گەرچە بۇنداق قىلىشنىڭ ئىمكانىيىتى يوق دېيەرلىك بولسىمۇ، لېكىن چۇڭچىڭنىڭ بۇ خىل قىياپىتى موسكۋانى ياپونىيىنىڭ سوۋېت - گېرمانىيە ئۇرۇشىغا ئارىلىشىشىنى چەكلەشنى ئويلىمىسا بولمايدىغان ھالغا كەلتۈرۈپ قويدى.

جۇڭگونىڭ كۈنساين ئىشلەتكەن بېسىمى ئۈنۈم بەردى. 1943 - يىلى 3 - ئايدا موسكۋا شىنجاڭدىن چېكىنىپ چىقىشىنى قارار قىلدى. روشەنكى، موسكۋانىڭ بۇنداق قارار چىقىرىشى، ئىنتايىن كەسكىن ھەربىي ۋەزىيەت ئۇنىڭ شىنجاڭ مەسلىسىدە يېنىكلىك قىلىپ، جۇڭگو بىلەن ماجىرا تۇغدۇرۇشىغا ئىمكان بەرمىگەنلىكىدىن ئىدى. 3 - ئاينىڭ 17 - كۈنى سوۋېت ئىتتىپاقى باش ئەلچىسى جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە سوۋېت ئىتتىپاقى شىنجاڭدىكى بارلىق سوۋېت ئىتتىپاقى خادىملىرى ۋە ئۈرۈمچىدىكى ئايروپىلان زاۋۇتىنى ھەمدە شىنجاڭ نېفىتلىكىدىكى ئەسلىھەلەرنى قايتۇرۇپ كېتىشكە تەييارلانغانلىقىنى ئۇقتۇردى. بىراق چۇڭچىڭ بۇ مەسلىلەرنىڭ ئېسىلىپ قېلىشىنىمۇ خالايتتى، لېكىن بۇ يەردە ھۆكۈمەت ئىشىدا يۈز قارىمايدىغان ئوبرازىنى ساقلاپ قېلىشنى ئويلىغان بولۇشمۇ مۇمكىن، 5 - ئاينىڭ 6 - كۈنى، شىنجاڭ مەسلىسىگە مەسئۇل تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكىنىڭ ئىككىنچى باشلىقى ۋۇ گوجىن باش ئەلچى ۋانىۋىشكىگە جۇڭگو تەرەپنىڭ يەنىلا ئۈرۈمچىدىكى ئايروپىلان زاۋۇتىنى «ئورتاق باشقۇرۇش لايىھىسىنى مۇزاكىرە قىلىۋاتقان» لىقىنى ئۇقتۇردى. 1943 - يىلى 4 - ئاينىڭ 10 - كۈنى پۈشكىن شېڭ شىسەيگە «يېڭى يەر» شىركىتىدىكى بارلىق گېئولوگىلارنى ۋە ئەسلىھەلەرنى قايتۇرۇپ كېتىدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى. بەش كۈندىن كېيىن پۈشكىن يەنە شېڭ شىسەيگە سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتىنىڭ قۇمۇلدىن 8 - پۈلكنى چېكىندۈرىدىغانلىقىنى ھەمدە ئۈرۈمچىدىكى ئايروپىلان زاۋۇتىدا ئىشلەيدىغان بارلىق سوۋېتلىك خادىملارنى، ئەسلىھەلەرنى ۋە ئۇ يەردىكى ماددىي بۇيۇملارنى چېكىندۈرۈپ كېتىدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى. بۇنىڭدىن ئۇزۇن ئۆتمەي پۈشكىن شېڭ شىسەيگە شىنجاڭ نېفىتلىكىدىكى بارلىق سوۋېتلىك خادىملار ۋە ئەسلىھەلەرنى، شىنجاڭدىكى بارلىق ھەربىي - تېخنىكا

مەسلىھەتچىلىرىنى چېكىندۈرۈپ كېتىدىغانلىقىنى، بەلكى سوۋېت ئىتتىپاقى سودا شىركىتىنىڭ تىجارەت سوممىسىنىمۇ قىسقارتىدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى.

جياڭ جىيېشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ كەسكىن ھەرىكىتى شېڭ شىسەي ھاكىمىيىتى بىلەن شىنجاڭنىڭ ئىقتىسادىنى تەۋرىتىپ قويۇشى مۇمكىن، دەپ ئەنسىرەيتتى؛ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان سودىنى ئۈزۈپ قويۇش شىنجاڭ ئۈچۈن تولىمۇ پايدىسىز ئىدى. جياڭ جىيېشى: موسكۋا شېڭ شىسەيگە بېسىم ئىشلىتىپ، كېلىشىمگە قول قويدۇرۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭ نېفىتلىكى ۋە ئۈرۈمچىدىكى مەنپەئىتىنى تەن ئېلىشقا مەجبۇرلاۋاتىدۇ، دەپ قارايتتى. شېڭ شىسەيگە بولغان بېسىمنى باشقا تەرەپكە بۇرۇۋېتىش ئۈچۈن جياڭ جىيېشى تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكىگە سوۋېت ئىتتىپاقى ئەلچىسى بىلەن بۇ مەسىلىنى ھەل قىلىش توغرىلىق بۇيرۇق بەردى. 5 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ۋۇ جوجىن «سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆز ئالدىغا چېكىنىشىنى قارار قىلغانلىقى» غا نارازىلىق بىلدۈرۈپ: جۇڭگو ھۆكۈمىتى «جۇڭگونىڭ قانۇنغا ئاساسەن، جۇڭگو - سوۋېت ھەمكارلىقىنىڭ روھى ئاساسىدا» لايىھە تۈزۈپ، شىنجاڭ نېفىتلىكىنى ئورتاق ئاچىدۇ، دېدى. ۋۇ جوجىن سوۋېت ئىتتىپاقى باش ئەلچىسىگە: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۈرۈمچىدىكى ئايروپىلان زاۋۇتىغا ۋە «يېڭى يەر» شىركىتىگە مۇناسىۋەتلىك قارارى «كىشىنى چۆچۈتىدۇ»، «دەل جۇڭگو - سوۋېت سۆھبىتى بۇ مەسىلىلەرنى ھەل قىلماقچى بولۇۋاتقاندا، سوۋېت ئىتتىپاقى بارلىق ئۈسكۈنىلەر ۋە تېخنىكا مەسلىھەتچىلىرىنى چېكىندۈرۈپ كېتىشىنى تۇيۇقسىز جاكارلىدى» دېدى.

مۇبادا موسكۋا شىنجاڭ نېفىتلىكىدىكى ۋە ئۈرۈمچىدىكى ئۈسكۈنىلىرىدىن ۋاز كېچىشكە قوشۇلسا، جۇڭجىڭ ئامال قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى چېكىنگەن چاغدا ئىككى ئورۇندىكى

ئۈسكۈنىلەرنى مىدىرلاتماي ئېلىپ قالاننى. چىياڭ جېيىشى ۋەزىيەتنىڭ مۇرەككەپلىشىپ كېتىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۈرۈمچى ۋە شىنجاڭ نېفىتلىكىدىكى يۇلغا پارايدىغان ئەسلىھەلىرىنى جۇڭگوغا ئۆتۈنۈپ بېرىشىنى ئۈمىد قىلاتتى، بىراق موسكۋا بۇنداق قىلىشىنى خالىمىغاندەك، جۇڭگو-سوۋېت مۇناسىۋىتىنى ئۈزۈپ قويماسلىق شەرتى ئاستىدا، چۇڭچىڭ يەنىلا سوۋېت ئىتتىپاقىنى شىنجاڭدىن تېزلىك بىلەن قوغلاپ چىقىرىشى كېرەك ئىدى.

چۇڭچىڭنىڭ ئۈرۈمچى ۋە شىنجاڭ نېفىتلىكىدىكى ئۈسكۈنىلەرنى ساقلاپ قېلىش يولىدىكى ئۇرۇنۇشى مەغلۇپ بولدى. سوۋېت ئىتتىپاقى شىنجاڭ نېفىتلىكىدىكى ئەسلىھە - ئۈسكۈنىلەرنى تېزلىك بىلەن يۆتكەپ كەتتى. بايلىق مەنبەسى كومىتېتىنىڭ مۇدىرى ۋېن ۋېنخاۋ بۇيرۇق بويىچە سوۋېت ئىتتىپاقى باش ئەلچىسى ۋانىۋشكىنگە خەت يېزىپ، نېفىت قۇدۇقلىرىنىڭ بۇزۇلۇپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، سېمونت بىلەن ئېتىۋېتىشكە كېپىللىك قىلىشىنى تەلەپ قىلدى. ئۇ، ئەگەر سېمونت يېتىشمەسە جۇڭگو تەرەپىنىڭ تەمىنلەيدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۈرۈمچىدىكى ئايروپىلان زاۋۇتىغا كەلسەك، جۇڭگو ئاۋىئاتسىيە كومىتېتىنىڭ مۇدىرى جۇ جىراۋ 1943 - يىلى 8 - ئايدا بۇ زاۋۇتنى كۆزدىن كەچۈرگەندە سوۋېتلىكلەرنىڭ %80 ئەتراپىدىكى ئۈسكۈنىلەرنى سۆكۈپ ئەكەتكەنلىكىنى، پەقەت چوڭ تىپلىق ستانوك، رېمونتخانا، كىمىلورود ئىشلەپ چىقىرىدىغان ئۈسكۈنىلەرنىلا قالدۇرۇپ قويغانلىقىنى بايقىدى، ھەتتا ئۇلار كىمىلورود ياساش زاۋۇتىدىكى رادىئو سىملىرىنىمۇ سۆكۈپ كەتكەن ئىدى؛ جۇ جىراۋ يەنە 400 نەپەر سوۋېت ئىتتىپاقى ئەسكىرى ۋە قىزىل ئارمىيىسىنىڭ 8 - پولكىغا تەۋە 17 دانە تانكىنىڭ مۇشۇ زاۋۇتنىڭ ھوۋۇلداپ قالغان قورۇسىدا تۇرغانلىقىنى بايقىغان. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ

كونسولى، ئەگەر جۇڭگو تەرەپ بۇ ئۈسكۈنىلەرنى سېتىۋالدىغان بولسا، بۇ قوشۇننى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ چېكىنىدۇرۇپ كېتىدىغانلىقىنى ئۇقتۇرغان. جۇ جىراۋ چوڭچىڭغا زاۋۇتىدىن ئېشىپ قالغان ئۈسكۈنىلەرنى دەرھال سېتىۋېلىپ، سوۋېت - گېرمان ئۇرۇشىنىڭ ۋەزىيىتى ياخشى تەرەپكە بۇرۇلۇشىدىن بۇرۇن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدا تۇرۇشلۇق قالدۇق ئارمىيىسىنى شىنجاڭدىن چىقىرىۋېتىش توغرىسىدا تەكلىپ بەرگەن. ۋۇ گوجىن: سوۋېت ئىتتىپاقى چېكىنىشى كېچىكتۈرۈۋاتىدۇ، دەپ ئارازلىق بىلدۈرگەندە، سوۋېت ئىتتىپاقى باش ئەلچىسى ۋانىۋىشكىن: جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقى قالدۇرۇپ كەتكەن شىنجاڭ نېفىتلىكىدىكى ۋە ئۈرۈمچىدىكى زاۋۇتىنىڭ ئۈسكۈنىلىرىنى سېتىۋېلىشتىن بۇرۇن، سوۋېت ئىتتىپاقى چېكىنىشىنىڭ ۋاقىتىنى بېكىتەلمەيدۇ، دېگەنىدى. كېيىن جياڭ جېيىشى شىنجاڭدىكى نېفىتلىك ئەسلىھەلىرىنى 1 مىليون 700 مىڭ ئامېرىكا دوللىرى خەجلىپ سېتىۋېلىشتا بۇيرۇق چۈشۈردى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ خادىملىرىنى ۋە ئۈسكۈنىلەرنى سېتىۋېلىش مەسلىسى ئۈچۈن ئۇششۇق بولمىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى ئەنەي كەينىگە سۆرەش ئۈسۈلىنى قوللىنىپ، جۇڭگوغا بېسىم ئىشلەتتى، ھەتتا 1943 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقى چېكىنىدىغان چاغدا يەرلىك ئەمەلدارلارنى ئويلاشقا قۇترىتىپ، دۈشمەنلىك ۋە جىددىي كەيپىيات پەيدا قىلدى.

جۇڭچىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى ھاۋا ئارمىيىسى ئوتتۇرا ئەترىتىنىڭ قۇمۇلىدىن چېكىنىش پۇرسىتىنى چىڭ تۇتۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىلى، ئۈرۈمچى، كۈچۈڭ ۋە قۇمۇلدا قۇرغان رادىئو ئىستانسىلىرىنى ۋە ھاۋا ئارمىيە بازىسىنى بىكار قىلىشنى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقى ئايروپىلانلىرى بۇرۇن بەھرىمەن بولغان شىنجاڭنىڭ ھاۋا تەۋەسىگە كىرىش ھوقۇقىنى

ئەمەلدىن قالدۇرۇشنى تەلەپ قىلدى. 1944 - يىلى باھاردا سوۋېت ئىتتىپاقى شىنجاڭدىن پۈتۈنلەي چېكىنىپ چىقىپ كەتتى.

7. جاللاتلارنىڭ ئۆزگىرىشى

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىن چېكىنىپ چىقىپ كېتىشىگە ئەگىشىپ جۇڭگو كوممۇنىستلىرى مەغلۇپ بولدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنىڭ ئاجىزلىشىشى بىلەنلا جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ ئورنىمۇ ئەۋرىنىپ قالدى. بەلكى، جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنى تۈگىتىش 1942 - يىلى شېڭ شىسەي بىلەن جياڭ جىيېشى ئوتتۇرىسىدا تۈزۈلگەن كېلىشىمنىڭ مۇھىم مەزمۇنى ئىدى. 1942 - يىلى جۇڭگو كوممۇنىستلىرى شىنجاڭدا ئۆزگىرىش بولۇۋاتقانلىقىنى تېزلا سېزىۋېلىپ، ئىككى تەرەپلىملىك سىياسەت يۈرگۈزۈپ، ئۆزىنى قوغدىدى. ئۇلار بىر تەرەپتىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى ئورنىنىڭ زىيان - زەخمەتكە ئۇچرىشىنى توسۇپ قالماقچى بولدى. يەنە بىر تەرەپتىن سوۋېت ئىتتىپاقىنى قايرىپ قويۇپ، بىۋاسىتە شېڭ شىسەي بىلەن چۈشىنىش ھاسىل قىلماقچى بولدى. بۇ خىل ئىككى تەرەپلىملىك سىياسەت ئاخىرى يەنە مەغلۇپ بولدى ھەمدە جۇڭگو كوممۇنىستلىرىغا ئاپەت خاراكتېرلىك ئاقىۋەت ئەكەلدى.

جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ ۋەكىللىرى شېڭ شىسەينىڭ سوۋېتكە قارشى دەسلەپكى ھەرىكەتلىرىنى ئالايلىق، سوۋېت كونسولى: شېڭ شىسەي 1942 - يىلى 2 - ئايدا بىرنەچچە نەپەر سوۋېت مەسلىھەتچىسىنى سۈيقەست بىلەن ئۆلتۈردى، دەپ ئەيىبلەنگەن ھەرىكەتلىرىنى نازارەت قىلىش بىلەن بىرگە، شېڭ

شەسەينىڭ سىياسىي خاھىشنى ئۆزگەرتكەن -
ئۆزگەرتىمىگەنلىكىنى، تەكشۈرۈپ كۆرۈشكە ئۇرۇنماقتا ئىدى.
جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ ۋەكىلى ماۋزېمىن ۋە چېن تەنچيۇ
شېڭ شەسەينىڭ خىلمۇ خىل مۇمكىنچىلىكىنى ئېھتىياتچانلىق
بىلەن ئويلاشتى. 1942 - يىلىنىڭ بېشىدا ماۋزېمىن ۋە چېن
تەنچيۇ شېڭ شەسەينى زىيارەت قىلىپ، يەنئەنگە ياكى سوۋېت
ئىتتىپاقىغا «داۋالېنىش» قا بېرىشقا رۇخسەت قىلىشنى تەلەپ
قىلدى. بۇ، روشەنكى، پات يېقىندا يېتىپ كېلىدىغان
كوممۇنىستلارغا قارشى سىياسىي ئۆزگىرىشتىن قۇتۇلۇشنىڭ
باھانىسى ئىدى. ماۋزېمىن ۋە چېن تەنچيۇ شېڭ شەسەي بىلەن
سۆھبەتلەشكەندە، شېڭ شەسەي سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن «ئاق
تاغلىق، قارا تاغلىق» بولۇپ كەتكەن تەقدىردىمۇ، جۇڭگو
كوممۇنىستىك پارتىيىسى يەنىلا شېڭ شەسەي بىلەن داۋاملىق
ھەمكارلىشىشنى خالايدىغانلىقىدىن بېشارەت بەردى. ئەلۋەتتە،
چېن تەنچيۇ بۇ خىل تىرىشچانلىققا ئۈنچە ئۈمىدۋار ئەمەس ئىدى.
ئۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى
سىياسىي بىۋروسىغا يوللىغان دوكلاتىدا شېڭ شەسەينىڭ
كوممۇنىزمغا قارشى سىياسىتى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى
سىياسىتىنى بىرلەشتۈرۈپ قارىغانىدى. چېن تەنچيۇ بىلەن ماۋ
زېمىن شۇنى چوڭقۇر بىلەتتىكى، مۇبادا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ
قوللاپ - قۇۋۋەتلىشى بولمىغان بولسا، شېڭ شەسەي جۇڭگو
كوممۇنىستلىرى بىلەن مۇرەسسەلەشمىگەن ۋە كوممۇنىستلارنىڭ
شىنجاڭدا داۋاملىق تۇرۇشىغا يول قويمىغان بولاتتى.

شېڭ شەسەي بۇرۇنلا جياڭ جېيىشىغا شىنجاڭدا
كوممۇنىستلارنى يوقىتىشقا ۋەدە بەرگەنىدى. بۇنى ئىشقا
ئاشۇرۇش ئۈچۈن شېڭ شەسەي جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ
شىنجاڭدىن ئايرىلىش تەلپىنى رەت قىلدى. بىز باشتا، 1942 -
يىل 3 - ئاينىڭ 29 - كۈنى شېڭ شەسەينىڭ ئىنىسىنىڭ

ئۆلتۈرۈلۈشى تەخمىنەن 300 نەپەر سوۋېتلىك بىلەن بارلىق كوممۇنىستلارنىڭ قولغا ئېلىنىشىغا سەۋەب بولغانلىقى ئۈستىدە توختالغانىدۇق. شۇ چاغدا، بۇنىڭغا ئۇلاپلا شېڭ شىسەي، سوۋېت ئىتتىپاقى كوممۇنىستلىرىنى سۈيىشقەست پىلانلاپ، ئۈرۈمچىدىكى ماۋ زېمىن چوڭچىڭدىكى جۇ ئېنلەي بىلەن ئالاقە باغلاپ، شېڭ شىسەي ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنى پۈتۈنلەي ئۆلتۈرۈپ، شېڭ شىسەينىڭ ھاكىمىيىتىنى ئاغدۇرۇپ، ئۇنىڭ ئورنىغا جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى دەستەمەكچى بولدى دەپ ئەرز قىلدى. ئاتالمىش سۈيىقەست پۈتۈنلەي شېڭ شىسەينىڭ ساغلام بولمىغان تەسەۋۋۇرى ۋە يوقىلاڭ ئويدۇرما بولۇپ، ئەمدىيەتتە شېڭ شىسەينىڭ ئىنىسىنى ئۆلتۈرگەن قاتىل دەل شېڭ شىسەينىڭ ئۆزى ئىدى.

شېڭ شىسەينىڭ ئىنىسى ئۆلتۈرۈلۈپ ئۇزۇن ئۆتمەي ماۋ زېمىن شېڭ شىسەيدىن شىنجاڭدىكى 400 نەپەر جۇڭگو كومپارتىيەسى ئەزاسىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا بېرىپ، سىياسەت تەتقىق قىلىشىغا رۇخسەت قىلىشىنى سورىغان، شېڭ شىسەي ماۋ زېمىننىڭ ئىلتىماسىغا قوشۇلغان ۋە بۇ ئىلتىماسنى تېلېگرامما ئارقىلىق يەنئەنگە مەلۇم قىلغان بولسىمۇ، لېكىن يەنئەندىكى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيەسىنىڭ سىياسىي بىۋروسى بۇنىڭغا تېزىدىن ئىنكاس قايتۇرمايدۇ. ئېنىقكى، يەنئەن شىنجاڭدىن ئىبارەت بۇ تايانچ بازىدىن ۋاز كېچىشنى خالىمايتتى. 4 - ئاينىڭ 5 - كۈنى شېڭ شىسەي بىلەن جياڭ جىپىشى سۆھبەت ئۆتكۈزۈۋاتقاندا، چوڭچىڭدىكى جۇ ئېنلەي بىلەن ئۈرۈمچىدىكى چىن تەنچىۈ ئۇلارنىڭ كېلىشىم ھاسىل قىلىش - قىلالماسلىقىغا ھۆكۈم قىلىش ئۈچۈن بۇ سۆھبەتكە يېقىندىن دىققەت قىلىپ تۇردى. مۇبادا كېلىشىم ھاسىل قىلىنمىسا جۇڭگو كوممۇنىستلىرى شىنجاڭدا يەنىلا مۇھىم رول ئوينايتتى. 5 - ئاينىڭ 8 - كۈنى يەنئەن جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ تۈركۈمگە

بۆلۈنۈپ شىنجاڭدىن سوۋېت ئىتتىپاقىغا بېرىشىغا ئاخىرى قوشۇلدى. بىر ئاي ئۆتكەندىن كېيىن چېن تەنچيۇ ھەر ئېھتىمالغا قارشى تەييارلىق قىلىشقا يەنە بىر قېتىم ھەيدەكچىلىك قىلدى. 7 - ئاينىڭ بېشىدا يەنئەن بارلىق كوممۇنىست كادىرلارنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا چېكىنىپ بېرىشىغا قوشۇلدى. ئەلۋەتتە بۇ سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپىنىڭ تەستىقلىشىغا موھتاج ئىدى. 8 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىغا قەدەر موسكۋا بۇ پىلاننى يەنىلا تەستىقلىمىدى. نەتىجىدە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوشۇلۇشىنى كۈتمەيلا، شېڭ شىسەينىڭ ساقچىلىرى جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان تېلېگرامما ئالاقىسىنى ئۈزۈپ تاشلاپ، 160 نەپەر جۇڭگو كومپارتىيە ئەزاسىنى، جۈملىدىن ماۋ زېمىن، چېن تەنچيۇلارنى قولغا ئالدى.

شېڭ شىسەي چېن تەنچيۇنى قولغا ئېلىش ئالدىدا چېن تەنچيۇ يولداشلارغا يوليورۇق بەردى. بۇ بۇيرۇقلار جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ شىنجاڭدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوغدىشىغا تايىنىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. چېن تەنچيۇنىڭ بىرىنچى بۇيرۇقى ئۇنىڭ ئورنىغا كىمنى دەستىقىنى قارار قىلىش؛ ئىككىنچى بۇيرۇقى شىنجاڭ ۋەزىيىتىنى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا دوكلات قىلىش ئىدى. بىرىنچى كۈن ئۆتكەندىن كېيىن، جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقى كونسۇلى ئوتتۇرىغا چىقىپ ئارىلاشتى. 10 - ئاينىڭ 2 - كۈنى پۈشكىن قولغا ئېلىنغان ئادەملەرنىڭ ئەھۋالىنى سۈرۈشتە قىلىپ، ئۇلارنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى ئارقىلىق يەنئەنگە قايتىشىغا رۇخسەت قىلىشنى ئىلتىماس قىلدى. كونسۇل: سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن شىنجاڭ شەخسەن ئۆزى ماۋ زېمىن بىلەن چېن تەنچيۇنىڭ قويۇپ بېرىلىشىگە ئىنتايىن كۆڭۈل بۆلىدۇ، دېدى. شېڭ

شېسەي جاۋاب بېرىپ: بىز قولغا ئالغان كىشىلەر جۇڭگو گراژدانى، ئۇلار جۇڭگو قانۇنىغا بويسۇنۇشى، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا ئارىلاشماسلىقى كېرەك، دېدى. نەتىجىدە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قولغا ئېلىنغان كوممۇنىستلارنى قۇتۇلدۇرۇش تىرىشچانلىقى مەغلۇپ بولدى. ئىككىنچى يىلى 2-ئايدا ئۇلار تۈرمىگە تاشلاندى. 1943 - يىلى 9 - ئايدا ماۋ زېمىن، چېن تەنجيۇنى ئۆز ئىچىگە ئالغان جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىرى، ئۇزۇن مۇددەتلىك قىيىنچىلىقلارغا بەرداشلىق بەرگەندىن كېيىن، ئۆلۈم جازاسىغا بۇيرۇلدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ شىنجاڭدا تايانچ بازار قۇرۇش تىرىشچانلىقى شۇ تەرىقىدە ئاياغلاشتى. لېكىن 1949 - يىلى جۇڭگو كوممۇنىستلىرى خەلق ئازادلىق ئارمىيىسىنىڭ ھىمايىسى بىلەن شىنجاڭدا يەنە بىر قېتىم باش كۆتۈردى.

8. جياڭ جېشىنىڭ شىنجاڭنى تىزگىنلىشى

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى قۇدرەتلىك كۈچىنى تۈگىتىش، بۇ جياڭ جېشىنىڭ دىپلوماتىيىدە قولغا كەلتۈرگەن پارلاق غەلىبىسى، شۇنداقلا جياڭ جېشىنىڭ مىللىي گۈللەش پىلانىدىكى بىر مۇھىم نەتىجە. قۇدرەتلىك ناتىسىتلار گېرمانىيىسى ئالدىدا سوۋېت ئىتتىپاقى ھەربىي مەغلۇبىيەتنىڭ گىرۋىكىدە تۇرغان پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، جياڭ جېشىنى موسكۋانى شىنجاڭدىكى قۇدرەتلىك ئورنىدىن غەلىبىلىك ۋاز كەچتۈردى. بۇنىڭدىن بۇرۇن جۇڭگو ھۆكۈمىتى ئىزچىل بۇنداق قىلالىمىغان ھەم بۇنداق قىلىشقا ئۇنىڭ قۇربى يەتمەيتتى.

1944 - يىلىدىن 1945 - يىلى ئارىلىقىدا، موسكۋا شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئىسيانىنى قوللاش ئارقىلىق

شىنجاڭدىكى تەسىرىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە ئۇرۇندى. 1944 - يىلى 11 - ئايدا شەرقىي تۈركىستان يەرلىك خەلقى شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنى قۇردى. ستالىن بىلەن جياڭ جېيىشنىڭ شۇنىڭدىن كېيىنكى ئېلىشىدا بۇ قىستۇرما كۆي ھەر ئىككىسىنىڭ ستراتېگىيىسىنى چۈشىنىشتە ياخشى ئارقا كۆرۈنۈش ئىدى. بۇ توغرىدا تۆۋەندىكى بابلاردا يەنە توختىلىمىز. بۇ يەردە بىرنەچچە جۈملە سۆز قىستۇرۇپ ئۆتۈشنىڭ ① زۆرۈرىيىتى بار. ئۇرۇشتىن كېيىن جياڭ جېيىش ئەمەس بەلكى ستالىن «رېئال ھالەت» نى ئۆزگەرتمەكچى بولدى. مۇبادا سوۋېت ئىتتىپاقى ئارمىيىسى شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا داۋاملىق تۇرۇۋەرگەن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەسلىھەتچى خادىملىرى ۋە ئۇنىڭ شىنجاڭدىكى ئىقتىسادىي مەنپەئىتى يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا ھىمايىگە ئىگە بولغان بولسا؛ 1944 - 1945 - يىللىرىدا گومىنداڭنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرى يەنىلا ئاجىز بولغان بولسا، شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلۇپ مەركىزىي ھۆكۈمەتنىڭ نوپۇزىغا خىرىس قىلمىغان بولاتتى. شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ قۇرۇلۇشى پەقەت جۇڭگونىڭ بىرلىككە كېلىش جەريانىدىكى كىچىككىنە بىر قىستۇرما كۆي، خالاس.

بەزىلەر: جياڭ جېيىشنىڭ شىنجاڭ توغرىسىدىكى سىياسىتىدە گەۋدىلەنگەن ھەددىدىن زىيادە مىللەتچىلىك خاھىشى كىشىنى چۆچۈتمەدۇ، دېيىشىدۇ. سوۋېت - گېرمانىيە ئۇرۇشىدا مەيلى گىتلىپەر ياكى ستالىننىڭ قايسىبىرىنىڭ غەلبە قازىنىشى، جياڭ جېيىشنى ئۈچۈن بەزىبىر ئىدى. لېكىن مۇنۇ بىر نۇقتىنى ئەستە تۇتۇش ئىنتايىن مۇھىم: باشقا ئۈچىنچى دۇنيادىكى كۆزگە كۆرۈنگەن مىللەتچىلەرمۇ مۇشۇنىڭغا ئوخشاش نەتىجىلەرنى قولغا

① ئىنگىلىزچىسىدە شەرقىي تۈركىستان، خەنزۇچە تەرجىمىسىدە تەرىپەيجان دەپ خاتا ئېلىنغان (ت).

كەلتۈرگەن. مەسىلەن، 1942 - يىلى جياڭ جېيشى بىلەن كۆرۈشكەن مۇھەنداس گەندى (1896—1948 ھىندىستاننىڭ مىللەتچى داھىيسى ۋە ئىجتىمائىي ئىسلاھاتچىسى، «مۇقەددەس قەھرىمان گەندى» دېگەن نامى بار) مۇ دۆلەتنىڭ ئازاد بولۇشى، ئۆزى رەھبەرلىك قىلغان ئىنقىلابىي ھەرىكەتنىڭ ئەنگلىيەنىڭ ئۇرۇشىنى قوللىماسلىقىنى تەلپ قىلىدۇ، دەپ قارىغان. ياپونىيە ئارمىيىسى بېرما تەرەپكە ئىلگىرىلەۋاتقاندا، جياڭ جېيشى ئۈچۈن جۇڭگونىڭ كۈچ - قۇدرىتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش، قولىدىن كەتكەن يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىش ياكى ھېچ بولمىغاندا مۇھىم رايونلارنى قايتۇرۇۋېلىش زۆرۈر ئىكەنلىكىنى كۈچلۈك جاھانگىر دۆلەتلەر ئوتتۇرىسىدىكى كۈچلۈك - ئاجىزلىقنىڭ دەرىجىسى ناھايىتى ئاز پەرقلىنىشى مۇمكىن، لېكىن ئۇلار جۇڭگو خەلقىنى باستۇرۇش ياكى جۇڭگونىڭ قۇدرەتلىك دۆلەتكە ئايلىنىشىغا قارشى تۇرۇش جەھەتتە بىر جاڭگالنىڭ بۆرىلىرى ئىدى. جياڭ جېيشى ئۈچۈن ئىيتقاندا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ياردەم قىلىپ، ياپونىيەنىڭ قولىدىن شەرقىي شىمالنى ئېلىپ بەرگەنلىكى؛ ناتسىستلار گېرمانىيەسىنىڭ جۇڭگوغا ياردەم قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قولىدىن شىنجاڭنى ئېلىپ بەرگەنلىكى؛ ياكى ئامېرىكىنىڭ ياردەمى بىلەن جۇڭگونىڭ تەيۋەن ۋە مانجۇرىيەنى قايتۇرۇۋېلىشى ئانچە چوڭ پەرقلىنىپ كەتمەيتتى. ئۇلار ھاجىتى چۈشكەندەلا پايدىلىنىشقا ئۇرۇنىدىغان كۈچلۈك جاھانگىر دۆلەتلەر ئىدى، خالاس.

شىنجاڭ مەسىلىسىدىكى توقۇنۇش 1942—1944 - يىللاردا جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى تېخىمۇ يامانلاشتۇرۇۋەتتى. بۇ خىل جەددىي مۇناسىۋەت 2 - دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ ئاخىرقى ئىككى يىلى ئىچىدە چۇڭچىڭنىڭ باشقا ھالقىلىق مەسىلىلەردە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈشىگە نۇرغۇن

قىيىنچىلىقلارنى ئەكەلدى. سوۋېت ئىتتىپاقى شىسىنجاڭدىن قوغلاپ چىقىرىلغانلىقتىن، جۇڭخۇا مىنگو بىسىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇناسىۋىتى ئەڭ تۆۋەن چەككە چۈشۈپ قالغاندا، جياڭ جىيېشى يەنىلا جۇڭگونىڭ چوڭ دۆلەتلىك ئورنىنى قولغا كەلتۈرۈشى ۋە مانجۇرىيىنى قايتۇرۇۋېلىشتا يەنىلا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوللىشىغا ھاجەتەن ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، سوۋېت ئىتتىپاقى كوممۇنىستلارنى قوللىماسلىققا كاپالەتلىك قىلىشى كېرەك ئىدى. ئەلۋەتتە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇنداق ھەقىقىي يوسۇندا كاپالەتلىك قىلىشى ئۇنداق ئوڭاي ئىش ئەمەس. بۇ توغرىدا تۆۋەندىكى بايباردا تەپسىلىي توختىلىمىز.

يەتتىنچى باب

خەلقئارا شاھمات تاختىسى — جۇڭگونىڭ سىياسىي ۋەزىيىتى ۋە دۇنيا ئۇرۇشى

1. سوۋېت بىلەن ياپونىيىنىڭ بىتەرەپ تۇرۇشى ۋە جياڭ جىپشىنىڭ قارشى تەدبىرى

1941 - يىلى 6 - ئاينىڭ 22 - كۈنى گېرمانىيە سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلدى. ياپونىيە 12 - ئاينىڭ 7 - كۈنى ئامېرىكىنىڭ ھەربىي بازىسى مەرۋايىت ئارىلىغا ھۇجۇم قىلدى. بۇ ئىككى چوڭ ۋەقە جۇڭگو - ياپونىيە توقۇنۇشىنى ھەقىقىي يەر شارى خاراكتېرلىك ئۇرۇشقا سۆرەپ كىردى. جياڭ جىپشىنىڭ بۇ پەيتتىكى سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاراتقان سىياسىتى ئالاھىدە ۋە نازۇك شارائىتتا تۈزۈلگەن، ياۋروپادا سوۋېت، ئامېرىكا ئاكتىپ ئىتتىپاق تۈزگەن بولۇپ، يىراق شەرقتە سوۋېت، ياپونىيە بىز خىل ئەمەلىي بىتەرەپلىكنى ساقلاپ تۇرغانىدى. بۇنداق بىتەرەپلىك، ئۇرۇشنىڭ ئاخىرىغىچە داۋاملىشىشى مۇمكىن ئىدى. جياڭ جىپشى: بۇنداق ۋەزىيەت تەرەققىي قىلىۋەرسە جۇڭگوغا ئەڭ زور تەھدىت بولىدۇ، بۇنىڭ ئىچىدە ئەڭ مۇھىمى، سوۋېت، ئامېرىكا ئىتتىپاقلىشىپ ياۋروپادا گېرمانىيىگە تاقابىل تۇرسا، شەرقتە چولپى تەگمەي، ياپونىيىنىڭ جۇڭگودا كېڭىيىشىگە يول قويۇشقا توغرا كېلىدۇ، دەپ ھېس قىلاتتى.

1 - دۇنيا ئۇرۇشى ناھايىتى ئېنىق ئىسپاتلىدىكى، گېرمانىيىنى مەغلۇپ قىلىش بىر ئەتكەندىلا ئىشقا ئاشىدىغان ئىش ئەمەس ئىدى، بۇنىڭ ئۈچۈن ناھايىتى زور بەدەل تۆلەشكە توغرا كېلەتتى. شۇنىڭ بىلەن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيىگە 1941 - يىلى 4 - ئايدا شەرتنامە ئىمزا ئالغاندىكىدىنمۇ ئاسان يول قويۇپ، ياپونىيىنىڭ جۇڭگودىكى ئالاھىدە تەلپىنىسى قوبۇل قىلىشى ۋە ئېتىراپ قىلىشى مۇمكىن ئىدى؛ ئامېرىكىنىڭمۇ كۈچى مەركەزلەشتۈرۈپ گېرمانىيىگە قارشى ئۇرۇش قىلىش ئۈچۈن، ياپونىيە بىلەن مەلۇم دەرىجىدە مۇرەسسەلىشىپ، ياپونىيىنىڭ جۇڭگودىكى مەنپەئىتىنى قىسمەن ئېتىراپ قىلىشى ئېھتىمالغا تولمۇ يېقىن ئىدى. مۇبادا يىراق شەرق ئۇرۇشى ياۋروپا ئۇرۇشىدىن بۇرۇن ئاخىرلاشمىسا، ئۇ ھالدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بىتەرەپلىكى شۇنىڭدىن دېرەك بېرەتتىكى، گېرمانىيە ئەڭ ئاخىرىدا مەغلۇپ بولغان ئەقىدىدەمۇ، ياپونىيە يەنىلا قۇدرەتلىك كۈچىنى ساقلاپ قالاتتى. (1942 - يىلى سوۋېت ۋە ئامېرىكا گېرمانىيىگە تۇنجى قېتىم زەربە بېرىشنى قارار قىلغاندا، سوۋېت بىلەن ياپونىيىنىڭ داۋاملىق بىتەرەپ تۇرۇش مۇمكىنلىكى كۈچلۈك ئىدى. مۇبادا سوۋېت بىلەن ئامېرىكىنىڭ كۈچى ياۋروپاغا توپلانسا، ئۇنداقتا، گېرمانىيە تارمار قىلىنغان چاغدا سوۋېت ۋە ئامېرىكا ئىككى دۆلەت «ھارغان ئوق شايىدىن ئۆتەلمەپتۇ» دېگەندەك ھالەتكە كېلەتتى - دە، ياپونىيە بىلەن مۇرەسسەلىشىشكە مەجبۇر بولاتتى. نەتىجىدە، جۇڭگو يەنە بىر قېتىم قۇربانلىققا ئايلىنىپ، ياپونىيىنىڭ جۇڭگودىكى مەنپەئىتىنى سوۋېت ۋە ئامېرىكىنىڭ ئېتىراپ قىلىشىغا قاراپ تۇرۇشتىن باشقا، ئامال قالمايتتى؛

بۇنداق ئەنسىرەش ئاساسسىز ئەمەس ئىدى، 1919 - يىلى ۋىرسال يىغىنىدا جۇڭگو ئەنە شۇنداق ئاقسۆزگە ئۇچرىغان. شۇ چاغدا ياپونىيىنىڭ گېرمانىيىگە ئېغىپ كەتمەسلىكىنى قولغا

كەلتۈرۈش ئۈچۈن، ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر جۇڭگونىڭ مەنپەئىتىنى قۇربان قىلغانىدى. جياڭ جېيشىنىڭ ئەڭ ئاۋۋال كۆڭۈل بۆلىدىغىنى، 2 - دۇنيا ئۇرۇشىدىن كېيىنكى ۋىرسال يىغىنىنىڭ قايتا تەكرارلانمىسىنى كاپالەتكە ئىگە قىلىش ئىدى. بۇ مەقسەتكە يېتىشتىكى چارىلەرنىڭ بىرى، سوۋېت - ئامېرىكىنىڭ ياۋروپا ئۇرۇشىدا دەريانىدىن كەتكەندىن كېيىنمۇ ئۇلارنىڭ جۇڭگونى ياپونىيىنىڭ يالغۇز تاشلاپ بەرمەسلىكىنى قولغا كەلتۈرۈش، ئۇنىڭدىن قالسا، سوۋېت ئىتتىپاقىنى ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا سۆرەپ كىرىش ئىدى. پەقەت سوۋېت بىلەن ئامېرىكا، جۇڭگو ھەمكارلىشىپ ياپونغا قارشى تۇرىدىغانلا بولسا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيىگە قاراتقان كېلىشتۈرۈمچىلىكى، ئامېرىكىنىڭ ياپونىيە بىلەن مۇرەسسەلىشىشى قاتارلىق خەتلەر تۈگەپ كەتكەن بولاتتى.

ناھايىتى ئىنقىكى، ياپونىيە دۈشمىنىنى كۆپەيتسە، جۇڭگونىڭ ئۇرۇشتىكى يۈكى يېنىكلىيەتتى، باشقا ئىتتىپاقداشلارنىڭ زىممىسىگە ئالىدىغان ۋەزىپىلىرىمۇ كۆپىيەتتى. بۇ، مۇبادا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەربىي ۋەزىيىتى جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىنىڭ تەرەققىياتىغا بىۋاسىتە ھاجەتتىن بولسا، ئۇنداقتا جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقى ئالدىدا مەردانە تۇرالايدۇ؛ ئوخشاشلا ئامېرىكا ئۇلۇغ ئوكيان ئۇرۇشىغا ئارىلىشىپ قالسا، جۇڭگومۇ ئامېرىكىغا پوپوزا قىلالايدۇ، ئەگەر ئامېرىكا جۇڭگونىڭ تەلىپىنى قاندۇرالمىسا، جۇڭگو ياپونىيە بىلەن مۇرەسسە قىلىدۇ، دېگەنلىك ئىدى.

2 - دۇنيا ئۇرۇشىغا قاتناشقان ھەرقايسى ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر ئىچىدە پەقەت ئامېرىكىلا گېرمانىيە ۋە ياپونىيىگە قارشى بىرلا ۋاقىتتا ئۇرۇش قىلغان. ئىككى سەپكە تاقابىل تۇرۇش ئۈچۈن، بارلىق پايدىلىنىشقا بولىدىغان مالىيە ۋە ئادەم كۈچىدىن پايدىلىنىشقا توغرا كېلەتتى. شۇڭلاشقا، جۇڭگونىڭ ياپونغا

قارشى ئۇرۇشنىڭ تەرەققىياتى ئامېرىكا ئۈچۈن ئىنتايىن مۇھىم ئىدى. ئوخشاشلا، ئامېرىكىنىڭ جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدىكى ئورنىغىمۇ سەل قاراشقا بولمايتتى. پۈتكۈل 2 - دۇنيا ئۇرۇشى جەريانىدا جياڭ جىپشى سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاراتقان سىياسىتىدە ئاساسەن ئامېرىكىغا تايانغان بولۇپ، جياڭ جىپشىنىڭ موسكۋاغا نەسىرى كىچىكلىگەندە ئۇنىڭ جۇڭگو - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىگە كۆرسىتىدىغان تەسىرى چوقۇم زور بولاتتى. ئامېرىكىمۇ شۇنداق ئىدى. ئەمەلىيەتتەمۇ، جياڭ جىپشىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ئالىدىغان ياردىمى بىر ئۈزۈلۈپ، بىر داۋاملىشىپ تۇردى. ئەمما، ۋاشىنگتوندىن جۇڭگوغا تۇتاشقان يول ئاساسىي جەھەتتىن باشتىن - ئاخىر راۋان بولدى.

سوۋېت ئىتتىپاقى ياۋروپادا گېرمانىيىنىڭ تۇيۇقسىز ھۇجۇمىغا ئۇچرىغانلىقتىن، ئۇنىڭدا ياپونىيە ئوق مەركىزى دۆلەتلىرىنىڭ كومپارتىيىگە قارشى ھەرىكىتىگە قاتنىشىدۇ، دېگەن ئەندىشە بولۇپ، ياپونىيىنىڭ چىشىغا تېگىپ قويۇشتىن ئىمكانقەدەر ساقلىناتتى. بۇنىڭدىكى تەدبىرلەرنىڭ بىرى، جۇڭگو ۋە يىراق شەرقتىن ئۆزىنى قايتۇرۇپ چىقىش بولۇپ، بۇنىڭدا جۇڭگو - سوۋېت مەنپەئىتىدە يەنە بىر قېتىم توقۇنۇش يۈز بەردى: ستالىن يىراق شەرق ئۇرۇشىغا چېتىلىپ قېلىشتىن كۈچەپ ئۆزىنى قاچۇرسا، جياڭ جىپشى سوۋېت ئىتتىپاقىنى ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا سۆرەپ كىرىشكە بار ئۈچى بىلەن تىرىشتى. بۇ توقۇنۇش شىنجاڭ مەسلىسىدە جىددىيلىشىپ، جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتى يەنە قاتمال ھالەتكە چۈشۈپ قالدى. گېرمانىيە سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىشتىن بۇرۇن، جۇڭگونىڭ جاسۇسلۇق ئورگانلىرى بۇ ئاخباراتتىن خەۋەردار بولغانىدى. شۇ چاغدا جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى شاۋ لىزىنىڭ ئەسلىشىچە، 5 - ئاينىڭ باشلىرىدا

جۇڭگونىڭ بېرلىندا تۇرۇشلۇق ھەربىي ئەمەلدارى چۇڭچىڭغا تېلېگرامما يوللاپ، گېرمانىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىش ئېھتىمالىنىڭ بارلىقىنى دوكلات قىلغان. 5 - ئاينىڭ 10 - كۈنى جياڭ جىيىشى بۇ ئاخباراتنى ئامېرىكىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسىگە ئاشكارىلاپ، ئامېرىكا گېرمانىيىنىڭ ھەرىكىتىگە ئېھتىياتچان مۇئامىلە قىلىشى كېرەك دەپ نەسىھەت قىلدى. ئۇ ئامېرىكىنىڭ باش ئەلچىسىگە ئۆزىنىڭ سوۋېت بىلەن گېرمانىيە ئوتتۇرىسىدا توقۇنۇش يۈز بېرىشىنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى ئېنىق بىلدۈرگەنىدى. ئۈچ كۈندىن كېيىن جياڭ جىيىشى ئامېرىكىنىڭ باش ئەلچىسىنى ئاگاھلاندۇرۇپ: ئەگەر ئامېرىكا (گېرمانىيە سوۋېتكە ھۇجۇم قىلىشتىن ئاۋۋال) گېرمانىيىگە ئۇرۇش ئېلان قىلسا، گېرمانىيە بىلەن سوۋېت يېقىنلىشىپ كېتىدۇ - دە، بۇ ئىنتايىن خەتەرلىك بولىدۇ، دېگەن. شۇڭلاشقا جياڭ جىيىشى ئامېرىكىنىڭ سوۋېت - گېرمان ئۇرۇشىنى توسماسلىقىنى ۋە كېچىكتۈرمەسلىكىنى ئۈمىد قىلاتتى.

گېرمانىيىنىڭ ھۇجۇمى باشلىنىش بىلەنلا چۇڭچىڭ تەرەپنىڭ گۈل قەللىرى ئېچىلىپ كەتتى. جۇڭگو ھۆكۈمەت ئەمەلدارلىرى: ياپونىيە سېبىرىيە ۋە تاشقى موڭغۇلىيىگە ھۇجۇم قىلغانلىقتىن، سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئېغىر تەھدىت پەيدا قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ياپونىيە گېرمانىيە، ئىتالىيە، ياپونىيە قاتارلىق ئوق مەركىزى دۆلەتلىرى تۈزگەن كېلىشىمنى ئىجرا قىلىشقا مەجبۇر بولۇپ، ياپونىيە بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشىدۇ، دەپ ھېسابلىدى. سوۋېت - گېرمان ئۇرۇشى پارتلاپ تۆت كۈندىن كېيىن، باش ئەلچى شاۋ لىزى ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى بىلەن كۆرۈشۈپ، ئامېرىكىنىڭ يېقىندىن بۇيانقى ھەرىكىتىدىن رازى ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى. شاۋ لىزى: سوۋېت - گېرمان ئۇرۇشى ياپونىيىنىڭ

«قورشاۋدا قالغانلىقى» دىن دېرەك بېرىدۇ. مەن، سوۋېت ئىتتىپاقى ئوق مەركىزى دۆلەتلىرىگە ئېغىپ كېتەرمىكىن دەپ ئەنسىرىگەندىم، ئەمدىلىكتە بولسا، سوۋېت - ياپونىيە توقۇنۇشىغا ساناقلقلا كۈن قالدى، دەپ ھېسابلىدى.

جۇڭچىڭ تېزلىك بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىغا يېقىنلىشىشقا باشلىدى. 1941 - يىلى 7 - ئاينىڭ 2 - كۈنى جۇڭچىڭ، شۇنىڭدىن سەل بۇرۇن ۋاڭ جىڭۋېي گېرمانىيە ۋە ئىتالىيە بىلەن ئورناتقان دىپلوماتىك مۇناسىۋەتنى ئۈزۈپ تاشلىدى. بۇ تەدبىر پەقەت ۋاڭ جىڭۋېي نىڭ نەنجىڭ ھۆكۈمىتىنى يېتىم قالدۇرۇپلا قالماستىن، بەلكى يىراق شەرق ۋە ياۋروپا ۋەزىيىتىگە ئىنتايىن پايدىلىق ئىدى. گېرمانىيە ۋە ئىتالىيە بىلەن دىپلوماتىك مۇناسىۋەتنى ئۈزگەن كۈنى جياڭ جىپىشى يەنە جۇڭگودا تۇرۇشلۇق پەۋقۇلئاددە ئەلچىسى لاۋلىن كېلى ئارقىلىق پىرىزدېنت روزۋېلتقا گەپ ئېيتىپ بېرىپ: ئاخباراتقا قارىغاندا، ياپونىيە يېقىندا سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاجاۋۇز قىلىدىكەن، دەدى. جياڭ جىپىشى يەنە: ياپونىيە 1941 - يىلى 4 - ئايدىكى سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپ تۇرۇش شەرتنامىسىنى يىرتىپ تاشلاپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئۇرۇش ئېلان قىلىدۇ، دەپ ھۆكۈم قىلدى. ياپونىيە گېرمانىيە بىلەن بىللە سوۋېت ئىتتىپاقىغا قىستاپ ھۇجۇم قىلىش ۋە ئۇنى مەغلۇپ قىلىش ئۈچۈن ئامېرىكىنىڭ بىتەرەپ تۇرۇشىنى ئۈمىد قىلاتتى. ئاخباراتنىڭ قەيەردىن كېلىشىدىن قەتئىينەزەر، جياڭ جىپىشىنىڭ بۇنى ئامېرىكىغا ئېيتىپ بېرىشىدە غەرز يوشۇرۇنغان. ياپونىيەنىڭ سۇيىقەستىنى ئىشقا ئاشۇرماسلىق ئۈچۈن، جياڭ جىپىشى ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى قوللىشىنى تەلەپ قىلدى. بۇنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيەگە ئۇرۇش ئېلان قىلىشىغا ياردەمى تېگەتتى.

جياڭ جىپىشى يەنە جۇڭگو - سوۋېت ھەربىي ئىتتىپاقىنى

ئەسلىگە كەلتۈرۈپ، ياپونغا ئورتاق قارشى تۇرماقچى بولدى. ئۇ بۇ توغرىدا بىر پارچە توختام يېزىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تۇنجى ھەربىي مەسلىھەتچىسى — گېنېرال ۋاسىلى ژوكوۋغا تاپشۇرۇپ بەردى (ژوكوۋ 1940 - يىلى كۈزدە جياڭ جېيشىغا ھەربىي مەسلىھەتچى قىلىپ جۇڭگوغا ئەۋەتىلگەن)، لېكىن ئۇنىڭ كەسكىن رەت قىلىشىغا ئۇچرىدى. ژوكوۋنىڭ قارشىچە، بۇ، ئامېرىكىنىڭ گىنژ - گىزگە سېلىپ، سوۋېت - ياپونىيە ئۇرۇشىنى قوزغاپ، ياپونىيەنى ئامېرىكىنىڭ شەرقىي جەنۇبى ئاسىيادىكى بازىلىرىغا ئىلگىرىلىمەيدىغان قىلىپ قويۇشتىن ئىبارەت ئىدى. جياڭ جېيشى يەنە جۇڭگو، ئامېرىكا، سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە ئەنگلىيە تۆت دۆلەتنىڭ ئىتتىپاق تۈزۈشىنى ئوتتۇرىغا قويدى. 7 - ئاينىڭ 8 - كۈنى جياڭ جېيشى روزۋېلىتقا نوتا تاپشۇرۇپ: توكيودىن كەلگەن «ئەڭ ئىشەنچلىك خەۋەر» گە قارىغاندا، گېرمانىيە بىلەن ياپونىيە مەخپىي كېلىشىم تۈزۈپتۇ، ياپونىيەنى جەنۇبتا جەنۇبىي تىنچ ئوكيانغا ۋە شىمالدا سېبىرىيىگە ھۇجۇم قىلالايدىغان ئىمكانىيەتكە ئىگە قىلماقچىمىش، دېدى. شۇڭا جياڭ جېيشى تۆت كۈچلۈك دۆلەتنىڭ ھەربىي ئىتتىپاق قۇرۇپ، ياپونىيەنىڭ ھۇجۇم قىلىشىنى چەكلىشى توغرىسىدا تەكلىپ بەردى. سوۋېت - گېرمان ئۇرۇشى پارتلىغاندىن كېيىن، جياڭ جېيشى چېۋەرلىك بىلەن روزۋېلىتقا: سوۋېت ئىتتىپاقى «بىز بىلەن ئورتاق ھەربىي ھەرىكەت قوللىنىپ، ياپونغا بىردەك قارشى تۇرۇشنى خالايدۇ» غانلىقىنى ئېيتقاندى، دېدى. جياڭ جېيشى بۇ ئارقىلىق روزۋېلىت بۇنداق ھەرىكەتنى قوللامدۇ - قوللىنمامدۇ، جۇڭگو، سوۋېت، ئەنگلىيە، ئامېرىكىنىڭ دوستلۇق - ھەمكارلىق پۇرسىتى پىشىپ يېتىلدى دەپ قارامدۇ - قانداق، تۈنى بىلمەكچىدى. 7 - ئاينىڭ 11 - كۈنى روزۋېلىت بۇنىڭغا: ئامېرىكا، جۇڭگو - سوۋېت ھەربىي كېلىشىمنىڭ بىر تەرىپى بولمىغاچقا، ئىنكاس قايتۇرۇشقا

چارىسىز، دەپ جاۋاب قايتۇردى. لېكىن ئۇ ئۆزىنىڭ شەخسەن قارشى بويىچە، بۇ ھەمكارلىق ھەرىكىتى جۇڭگوغا پايدىلىق، دەپ قوشۇپ قويدى.

روزۋېلتنىڭ ئېھتىياتچانلىقى جياڭ جېشىنى نىيەتتىن ياندۇرالمىدى. 8 - ئاينىڭ بېشىدا جياڭ جېشى ئۆزىنىڭ ئامېرىكىلىق سىياسى مەسلىھەتچىسى ئوۋىن لاتمورنى چاقىرتىپ، تۆت دۆلەت ئىتتىپاقى توغرىسىدىكى تەشەببۇسنى يەنە بىر قېتىم تەكىتلىدى. ئۇ: جۇڭگو تۆت يىل بەرداشلىق بەردى، ھالا بۈگۈنكى كۈنگە كەلگەندە يەنىلا يالغۇز كۈرەش قىلىۋاتىدۇ، ياپونىيىنىڭ تەشۋىقات ئورگانلىرى بۇ پاكىتتىن پايدىلىنىپ جۇڭگولۇقلارنى ئېزىقتۇرۇپ، غەرب دۆلەتلىرى جۇڭگونى ئوق مەركىزى دۆلەتلىرىگە قارشى تۇرىدىغان قورالغا ئايلاندۇرۇۋالدى دېگەچكە، بۇ تەشۋىقاتنىڭ «تەسىرى ئىنتايىن يامان» بولماقتا، بۇ بىر تەھدىت بولۇپ، جۇڭگو يېتىم ۋە تايانچسىز ھالەتتە قالدى، ئەسكەرلەرنىڭ كەيپىياتى تۆۋەن، شۇ سەۋەبلىك، ئۇلار ئۇرۇشتىن چېكىنىپ چىقىشى مۇمكىن دېدى، جياڭ جېشى ياپونىيىنىڭ تەشۋىقاتىغا قايتۇرما زەربە بېرىش ئۈچۈن روزۋېلتقا سوۋېت ۋە ئەنگلىيىنىڭ جۇڭگو بىلەن ھەربىي ئىتتىپاق تۈزۈشىگە ھەيدەكچىلىك قىلىشى، ئەگەر بۇنى ھازىر ئىشقا ئاشۇرغىلى بولمىسا، ھېچ بولمىغاندا جۇڭگونى نۆۋەتتە ئېچىلىۋاتقان ئامېرىكا، ئەنگلىيە، گوللاندىيە ئۈچ تەرەپنىڭ مۇداپىئە يىغىنىغا تەكلىپ بىلەن قاتناشتۇرۇشنى تەكلىپ قىلدى. لاتمور روزۋېلتقا جياڭ جېشىنىڭ بۇ تەلپىنى يەتكۈزگەندە: ياپونلار سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئاگاھلاندۇرۇپ، ئەنگلىيە - سوۋېت تۈزۈشكەن بىخەتەرلىك كېلىشىمى جياڭ جېشىدا تۆت دۆلەت ئىتتىپاق تۈزۈش پىلانىنى بۇ ئەمەلىيەتتە سوۋېت ئىتتىپاقىغا قىلىنغان بېشارەت بولۇپ، تۆت دۆلەت ئىتتىپاقى، سوۋېت - ياپونىيە ئۇرۇشىغا ئەكەلدى دېگەنلىك، دېدى.

جياڭ جيېشى بىر تەرەپتىن ئامېرىكىنىڭ ھەرىكەت قوللىنىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنى ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا سۆرەپ كىرىشىگە ھەيدەكچىلىك قىلسا، يەنە بىر تەرەپتىن تەشۋىقات ئۇرۇشى قوزغاپ، ئۆزىنىڭ دىپلوماتىك تىرىشچانلىقىنى كۆرسەتتى. 7 - ئاينىڭ 8 - كۈنى جۇڭگو - سوۋېت مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇش جەمئىيىتى، خەلقئارا تاجاۋۇزچىلىققا قارشى تۇرۇش جەمئىيىتىنىڭ جۇڭگو شۆبىسى ۋە جۇڭگو دىپلوماتىيە جەمئىيىتى بىرلىشىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا تېلېگرامما يوللىدى. تېلېگراممىدا سوۋېت ئىتتىپاقى خەلقىنىڭ جاپالىق كۈرەش قىلىش روھى مەدھىيەلەنگەن، سوۋېت بىلەن جۇڭگونىڭ يىراق شەرقىكى تاجاۋۇزچىلىققا قارشى كۈرىشىمۇ تىلغا ئېلىنغانىدى؛ تېلېگراممىدا يەر شارىدىكى قاباھەتلىك تاجاۋۇزچىلىق ھەرىكەتلىرىنى يىلتىزدىن قومۇرۇپ تاشلاش چاقىرىق قىلىنىپ: «بىز جۇڭگو، سوۋېت ئىتتىپاقى، ئەنگىلىيە ۋە ئامېرىكىنىڭ بىرلىشىپ، تاجاۋۇزچىلىققا قارشى مۇستەھكەم لاگېر قۇرۇپ، ئۆزئارا ئىشىنىشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇپ، جاپادىمۇ - راھەتتىمۇ بىللە بولۇپ، ئورتاق دۈشمەننى يوقىتىشنى قىزغىن ئۈمىد قىلىمىز» دېيىلگەن.

گېنېرال زوكوۋ يەنە جياڭ جيېشىنىڭ زەپقىسى سۇڭ مېيلىن ۋە ئۇنىڭ مۇرىتلىرىنىڭ جۇڭگو گېزىتلىرىدە ماقالە يېزىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بەرگەن دوستانە ياردىمىنى مەدھىيەلەپ، ئەنگىلىيە ۋە ئامېرىكىنىڭ بۇ جەھەتتە سوۋېت ئىتتىپاقىغا يېتىشەلمىگەنلىكىدىن ئاغرىنغانلىقىغا، شۇنداقلا پەقەت سوۋېت ئىتتىپاقىلا جۇڭگوغا ھەربىي قورال - ياراغ سېتىپ بەرگەنلىكىنى تىلغا ئالغانلىقىغا دىققەت قىلغانىدى. زوكوۋنىڭ قارىشىچە، بۇ ماقالىلەردە ئىپادىلەنگەن غەرەز ناھايىتى ئېنىق بولۇپ، ئۇ ياپونىيىنىڭ زىتىغا تېگىپ، ئۇنىڭغا ئەڭ زور خەتەرنىڭ ئەنگىلىيە، ئامېرىكىدىن ئەمەس، بەلكى سوۋېت

ئىتتىپاقىدىن كېلىدىغانلىقىنى ھېس قىلدۇرۇش ئىدى. ژوكوۋنىڭ قارىشىچە، بۇ بىر قاتار ماقالىلەر ۋە چۇڭخېننىڭ گېرمانىيە ۋە ئىتالىيە بىلەن دىپلوماتىك مۇناسىۋەتنى ئۈزگەنلىكى ھەمدە جۇڭگونىڭ جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقلىقىنى ئىلگىرى سۈرۈش يولىدىكى تىرىشچانلىقلىرى، جۇڭگونىڭ ياپونىيىنىڭ غەزىپىنى كەلتۈرۈپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلدۇرۇشنىڭ ۋاسىتىسى ئىدى.

ياپونىيە مەرۋايىت پورتىغا تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلغاندىن كېيىن جياڭ جېشى تېزلا ئىنكاس قايتۇرۇپ، جۇڭگو، ئامېرىكا ۋە سوېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونغا قارشى ئىتتىپاق قۇرۇشى توغرىسىدا يەنە بىر قېتىم مۇراجىئەت قىلدى. بۇ قېتىم جياڭ جېشى ۋاشىنگتوننى سوۋېتكە ياردەم بېرىپ گېرمانىيىگە قارشى تۇرۇشنى، سوۋېت ئىتتىپاقىنى ياپونىيىگە قارشى تۇرۇشقا ئەكېلىش بىلەن بىر قاتاردا قويۇپ، بۇ ئىككىسىگە ئوخشاش مۇئامىلە قىلىشقا ئۇناتماقچى بولدى. 12 - ئاينىڭ 8 - كۈنى جياڭ جېشى سوۋېت، ئامېرىكىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىلىرىنى چاقىرتىپ، ئۇلار بىلەن ئامېرىكىنىڭ گېرمانىيىگە ئۇرۇش ئېلان قىلىش باياناتىنى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيىگە ئۇرۇش ئېلان قىلىش باياناتىنى ۋە جۇڭگونىڭ بۇ ئىككى ئوق مەركىزى دۆلىتىگە ئۇرۇش ئېلان قىلىش باياناتىنى بىر ۋاقىتتا تەييارلاپ، ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر ئىچىدىكى ھەرقانداق بىر تەرەپنىڭ ياپونىيە بىلەن ئۆز ئالدىغا مۇرەسسە قىلماسلىقىنى ئوتتۇرىغا قويدى. ئۇ يەنە ھەربىي ئىتتىپاق شەرتنامىسى ئىمزالاپ، بىر تۇتاش قوماندانلىقتىكى ئىتتىپاقداش ئارمىيە قۇرۇش تەكلىپىنىمۇ ئوتتۇرىغا قويدى. جياڭ جېشى يەنە بۇ تەكلىپنى تېلېگرامما ئارقىلىق بىۋاسىتە ستالىنغا يوللىدى. جۇڭگونىڭ باش ئەلچىسى خۇشىمۇ ۋاشىنگتوندا پائال ھەرىكەت قىلىپ، روزۇبېلنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيىگە

قارشى ئۇرۇش ئېلان قىلىشىغا تۈرتكە بولۇشقا ھەيدەكچىلىك قىلىپ، شۇ ئارقىلىق جۇڭگو، سوۋېت بىرلىشىپ ياپونغا قارشى تۇرۇش مەقسىتىگە يەتمەكچى بولدى. خۇشى تەھلىل قىلىپ: جۇڭگو ناۋادا ئاۋۋال ئوق مەركىزى دۆلەتلىرىگە ئۇرۇش ئېلان قىلسا، «بېلىقچىقۇش بىلەن قۇلۇلە تۇتۇشۇپ قالسا بېلىقچى پايدا ئاپتۇ» دېگەندەك، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ پايدا ئېلىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەيدۇ. شۇڭا، ئەڭ ياخشىسى، سوۋېت، ئامېرىكا، جۇڭگو ياپونىيىگە تەڭلا ئۇرۇش ئېلان قىلىشى كېرەك. چۇڭچىڭ ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا: ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرقتە جۇڭگونى قوللىشىنى ئالدىنقى شەرت قىلىپ، ياۋروپادا سوۋېت ئىتتىپاقىغا ياردەم بېرىدىغانلىقىنى ئېيتىپ قويۇشنى ئۈمىد قىلىدۇ، دېگەندى.

ئامېرىكا رەھبەرلىرى جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا سۆرەپ كىرىشكە بولغان تەقەززالىقىنى چۈشىنىپتتى. لېكىن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇش ئېلان قىلىشىنى تەلەپ قىلىشتا، ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ياردەم بېرىشىنى ئالدىنقى شەرت قىلىش نىيىتى يوق ئىدى. 12 - ئاينىڭ 9 - كۈنى ئامېرىكىنىڭ مۇئاۋىن دۆلەت ئىشلىرى كاتىپى س. ۋىرسى سۇڭ زېۋېن بىلەن كۆرۈشۈپ: جۇڭگو باشلامچى بولۇپ ئوق مەركىزى دۆلەتلىرىگە ئۇرۇش ئېلان قىلسۇن، دېدى. شۇ كۈنى جۇڭگو بۇ تەكلىپنى قوبۇل قىلدى. ستالىن بىلەن مولوتوۋ جۇڭگو مەسلىسىدە قانداقتۇر بىرەر ھەرىكەتنىڭ بولۇشىنى خالىمايتتى. شۇنداقلا ئۇلار ئامېرىكىغا ئوخشاش سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭمۇ غەربىي سەپتە ئۇرۇش قىلىشىنى خالىمايتتى. ستالىن 12 - ئاينىڭ 8 - كۈنى، يەنى جياڭ جېيىشىدىن تېلېگرامما كەلگەن كۈنى جاۋاب قايتۇرۇپ، ئۆزىنىڭ جياڭ جېيىشىنىڭ تەھلىلىگە، يەنى ئۇلۇغ ئوكيان ئۇرۇشى بىلەن جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىنى ئوق مەركىزى

دۆلەتلىرىگە قارشى ئۇرۇشنىڭ مۇھىم ئىككى تەركىبىي قىسمى دەپ قارايدىغانلىقىغا قوشۇلغان. لېكىن ستالىن شۇنىڭ بىلەن بىللە گېرمانىيىگە قارشى ئۇرۇش ھالقىلىق ۋە بەلكى ئەڭ مۇھىم ئىش، سوۋېت ئىتتىپاقى نۆۋەتتە گېرمانىيىگە قارشى ئۇرۇشنىڭ مۇھىم يۈكىنى ئۈستىگە ئالغانىكەن. دېيەك، ئەسكىرىي كۈچىنى بۆلۈپ، يىراق شەرققە ئەۋەتمەيدۇ، چۈنكى بۇ غەربىي سەپنى يامان ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويىدۇ، دەپ كۆرسىتىدۇ. شۇڭا ستالىن جاپا جېمىشىدىن سوۋېت ئىتتىپاقىنى دەرھال ياپونىيىگە ئۇرۇش ئېلان قىلىشقا زورلىماسلىقىنى «سەمەنىي ئۈمىد قىلغان» ئىدى. تېلېگراممىنىڭ ئاخىرىدا ستالىن مۇنداق بىر جۈملە مۇجمەل سۆزنى ئىشلىتىپتەن:

«توغرىدىن توغرا ئېيتىشقا بولىدۇكى، سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىشى كېرەك. چۈنكى ياپونىيە بىتەرەپ تۇرۇش شەرتنامىسىنى شەرتسىز يىرتىپ تاشلايدۇ، بىز بۇ خىل ۋەزىيەتكە تاقابىل تۇرۇشقا تەييارلىق قىلىۋاتىمىز، لېكىن تەييارلىققا مەلۇم ۋاقىت كېتىدۇ. شۇڭلاشقا بىز جانابلىرىنىڭ بىزنى دەرھال ياپونىيىگە ئۇرۇش ئېلان قىلىشقا زورلىماسلىقىنى يەنە بىر قېتىم سەمەنىي ئۈمىد قىلىمىز.»

ستالىن جاۋاب تېلېگرامما بېرىپ ئىككى كۈندىن كېيىن چۇڭچىڭدىكى چەت ئەل مەسلىھەتچىلىرى باشقارمىسىنىڭ مەسئۇلى ژوكوۋنى چاقىرتىپ كۆرۈشۈپ، ستالىننىڭ بۇ بىر ئابزاس سۆزىنىڭ ئېنىق مەنىسىنى چۈشەندۈرۈشنى تەلپ قىلدى. ژوكوۋ: سوۋېت - گېرمانىيە ئۇرۇشى ئاخىرلىشىشتىن بۇرۇن ستالىن ياپونىيىگە قارشى ئۇرۇشقا قاننىشىشقا چارىسىز، دېدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرقتىكى ھەرىكىتى نۇرغۇن ئامىللارغا چېتىشلىق ئىدى، مەسىلەن، ئارمىيىنى توپلاش، ماددىي تەمىنات، ۋەھاكازا. ستالىندىن تېلېگرامما كېلىپ تۆت

كۈندىن كېيىن سۇڭ زېۋېن بۇ تېلېگراممىنىڭ قوشۇمچە نۇسخىسىنى ئامېرىكا دۆلەت مەجلىسىگە تاپشۇرۇپ، ئامېرىكىدىن يەنە ئۈمىد كۈتتى. ئىككىنچى يىلى 6 - ئايدا مىرچىل ۋاشىنگتوننى زىيارەت قىلغاندا، جۇڭگو گېزىتلىرى ئەنگلىيە - ئامېرىكىنى ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىشقا ئاشكارا ئۈندىدى. جۇڭگو سوۋېت - ياپونىيە ئۇرۇشىنى قوزغاشقا ئۇرۇنۇپ يۈرگەندە، سوۋېت ئىتتىپاقى مۇنداق مۇمكىنچىلىكنى ئازايتىش ئۈچۈن، ئۆزىنى دالدغا ئالدى. 1941 - يىلىنىڭ كېيىنكى يېرىمىدا سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيىنىڭ كەلگۈسىدىكى سىياسىتىدىن قاتتىق ئەنسىرەپ، توكيونىڭ كېپىللىك بېرىشىنى قايتا - قايتا تەلەپ قىلغانىدى. ياپونىيە دەسلەپتە سوۋېت ئىتتىپاقىغا مۇجەل جاۋاب بەردى. چۈنكى بۇ ۋاقىتتا ياپونىيىنىڭ ئىچكى قىسمىدا سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىش كېرەكمۇ - يوق، دېگەن مەسىلىدە مۇنازىرە بولۇۋاتاتتى. 1941 - يىلى 8 - ئاينىڭ 5 - كۈنى ياپونىيىنىڭ يېڭى تەيىنلەنگەن تاشقى ئىشلار ۋەزىرى فېڭتھىيەن جىنسىلاڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيىدە تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى كونستانتىن سىموتوننىغا: ياپونىيە 1941 - يىلى 4 - ئايدا تۈزۈلگەن سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك شەرتنامىسىگە ئەمەل قىلىدۇ، دەپ ئېنىق جاۋاب بەردى. ئۆزئارا مەنپەئەتدار بولۇش شەرتى سۈپىتىدە تاشقى ئىشلار ۋەزىرى فېڭتھىيەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جياڭ جىپىشىغا ۋاسىتىلىك ۋە بىۋاسىتە ياردەم بەرمەسلىكىنى تەلەپ قىلدى. 8 - ئايدا ياپونىيە ئامېرىكىنىڭ ۋىلادىۋوستوكقا ماددىي ئەشيا توشۇغانلىقى توغرىسىدا ئىككى قېتىم نازارلىق بىلدۈرگەندى. فېڭتھىيەن: ياپونىيە بۇ ماددىي بۇيۇملارنى جياڭ جىپىشىغا ئامېرىكا يەتكۈزۈپ بېرىۋاتىدۇ، دەپ گۇمانلىنىدۇ، دەپى. سوۋېت ئىتتىپاقى يەنە بىر قېتىم كاپالەت بېرىپ: ئامېرىكىنىڭ بۇ ماددىي ئەشialىرى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆزى ئۈچۈن

ئىشلىتىلىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ ماددىي بۇيۇملارنىڭ توشۇلۇشىغا توسقۇنلۇق قىلىنىدىغان ھەرقانداق ھەرىكەت دوستانە ھەرىكەت ھېسابلانمايدۇ، دېدى.

ستالىن جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقى بىتەرەپلىك شەرتنامىسىنى داۋاملاشتۇرۇش، ۋىلايەتۈستوك ئارقىلىق كېلىۋاتقان ئامېرىكا ماددىي ئەشيانىغا ئېرىشىش ئۈچۈن، جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەمنى توختاتتى. 8 - ئاينىڭ 13 - كۈنى باش ئەلچى سىموتونىن تاشقى ئىشلار ۋەزىرى فېئىتسەننىڭ 8 - ئاينىڭ 5 - كۈنىدىكى ئەلچىگە جاۋاب بەردى. جۇڭگوغا بېرىۋاتقان ياردەمنى تىلغا ئالغاندا سىموتونىن: خۇددى سوۋېت ئىتتىپاقى گېرمانىيە، ئىتالىيەلەرنىڭ ياپونىيە بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى ئەيىبلەشكە ھوقۇقسىز بولغاندەك، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭگونىڭ مۇناسىۋىتىگىمۇ ياپونىيەنىڭ ئارىلىشىش ھوقۇقى يوق، دېدى. چۈنكى، 1941 - يىلى 4 - ئايدا تۈزۈلگەن بىتەرەپلىك شەرتنامىسى ئۈچىنچى دۆلەت مۇناسىۋىتىگە ئەسلا چېتىلمىغانىدى. لېكىن ئۇ 1940 - يىلى 7 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ئېلان قىلىنغان مولوتوفنىڭ باياناتىنى يەنە بىر قېتىم مۇقىملاشتۇردى. باياناتتا: سوۋېت ئىتتىپاقى جاپا جېشىغا ياردەم بېرىشنى ئىككىنچى ئورۇنغا قويدۇ، چۈنكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇھىم ۋەزىپىسى ئۆز دۆلىتىنىڭ مۇداپىئەسىدۇر، دېيىلگەنىدى. باش ئەلچىنىڭ قارشىچە: 1941 - يىلى 6 - ئاينىڭ 22 - كۈنى سوۋېت - گېرمانىيە ئۇرۇشى باشلانغاندىن بېرى بۇ نۇقتا تېخىمۇ ئېنىق بولغانىدى. ئۇ يەنە فېئىتسەننىڭ كاپالەت بېرىپ: سوۋېت ئىتتىپاقى يىراق شەرقتە ھەرقانداق ئۈچىنچى دۆلەت (مەسىلەن، ئامېرىكا ياكى جۇڭگو) نى ھەربىي بازار ياكى تېررىتورىيە ئالاھىدە ھوقۇقى بىلەن تەمىنلىمەيدۇ، دېدى. شۇ يىلى 10 - ئايدا باش ئەلچى رىدونوۋ ۋاشىنگتوندا ئامېرىكا ھۆكۈمىتىگە ئۇقتۇرۇش قىلىپ: سوۋېت

ئىتتىپاقى ئۆزىنىڭ قېھتىپاجى تۈپەيلى ئەمدى جۇڭگونى قايتا ياردەم بىلەن تەمىنلەيدۇ، دېدى.

جۇڭگوغا بېرىلىۋاتقان ياردەمنىڭ توختاپ قېلىشى ئۇرۇش مەزگىلىدىكى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى تېخىمۇ يامانلاشتۇرۇۋەتتى. 1943 - يىلىنىڭ بېشىدا جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشقا بېگى تەيىنلەنگەن باش ئىلچىسى فۇبىڭچاڭ كۇبېشېۋ (سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇش مەزگىلىدىكى پايئەختى، موسكۋانىڭ شەرقىگە 965 كىلومېتىر - 600 كىمىگىز چاقىرىغى باراۋەر - ئارىلىقتا جايلاشقان) بېرىپ ئۇزۇن ئۆتسەي سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئاشقى سودا خەلق كومىسسارى مىكويان بىلەن مۇشۇ ئىش ئۈستىدە مۇھاكىمە ئېلىپ باردى. 1943 - يىلى 2 - ئاينىڭ 24 - كۈنىدىكى سۆھبەتتە مىكويان: گېرمانىيىگە قارشى ئۇرۇش قىلىۋاتقانلىقتىن سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا بېرىۋاتقان ياردەمنى پۈتۈنلەي توختاتقانلىقىنى، ياردەم بېرەي دەسمۇ بېرەلمەيدىغانلىقىنى، لېكىن ياردەمنى كەلگۈسىدە ئەسلىگە كەلتۈرىدىغانلىقىنى يەنە بىر قېتىم ئىسپاتلىدى. فۇبىڭچاڭ چۈشكەن ئېلىگىرامما بېرىپ مۇزاكىرە ئەھۋالىنى دوكلات قىلغاندا ئۆزىنىڭ غۇسۇسى قارىشىنى كۆرسىتىپ ئۆتكەنىدى. ئۇ، موسكۋا جۇڭگو بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى ياخشىلاشنى خالىغان بىلەن، بۇ مۇناسىۋەتنى ئاشكارىلاشنى خالىمايدۇ، چۈنكى بۇ ياپونىيىنى ئالاقزادە قىلىۋېتىدۇ، دەپ قارىدى؛ يەنە بىر تەرەپتىن، سوۋېت ئىتتىپاقىمۇ كۈچ جەھەتتىن، جۇڭگوغا قايتا ياردەم بېرىشكە ئائىلاج ئىدى. لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باھانىسى جياڭ جېيىشنىڭ غەزىپىنى قىلچىمۇ پەسەيتەلمىدى. جياڭ جېيىشنىڭ قارشىچە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەمنى توختىتىشى ياپونىيىگە قىلىۋاتقان ياخشىچاقلىقى ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈش ئۇياقتا تۇرسۇن، ئەكسىچە

ياپونىيەنىڭ بېسىمىغا تىز يۈكۈپ، جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەمىنى بىكار قىلىشى جىياڭ جىيېننىڭ ئاچچىقىسىنى كەلتۈردى. قويمايتتى ئۇنىڭ: سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيە مەسلىسىدە جۇڭگوغا شۇنچە تازى يۈرەكلىك قىلغان تۇرۇقلۇق، سەن ستالىن شىنجاڭ مەسلىسىدە جۇڭگونىڭ چۈشىنىشىگە ئېرىشمەن دەپ يۈرەمسەن؟ كەم - كۈتسىز خام خىيال! دېگەن ئويىدا بولۇشى چوقۇم.

2. قاتناش كىرىزىسى ۋە كچۇڭچىڭ ئاخبارات ئىدارىسى

1942 - يىلىنىڭ بېشىدا جۇڭگونىڭ ۋەزىيىتى ئىنتايىن ئازۇكلىشىپ كەتكەنىدى. بۇ چاغدا جۇڭگو ئىككى ئىتتىپاقداشقا - ئەنگلىيە، ئامېرىكىغا ئېرىشكەن بولسىمۇ، لېكىن ياپونىيەگە قارشى ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى چاغلىرىغا سېلىشتۇرغاندا ئۇ تېخىمۇ يېتىملىك ھېس قىلىپ، «قۇشلار ئۇچۇپ كەتسە بىراقنا، بۇلار تىپتىنچ ئورمان تومۇزغىلار چىرىلداشسا، تاغلار بولىدۇ تېخىمۇ پىخھان» دېگەندەك ۋەزىيەت شەكىللەنگەنىدى. 1941 - يىلى كۈزدە سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەمنى توختاتتى ۋە 1942 - يىلى 3 - ئايدا ياپونىيە بىرىمىنىڭ رانگون شەھىرىنى ئىشغال قىلىپ، جۇڭگونىڭ ئىككى خەلقئارالىق تەمىنلەش يولىنى ئۈزۈپ تاشلىدى. خەيفانگ - كۈنىڭ تۆمۈرىولى 1940 - يىلىدىن بېرى ئىزچىل خەتەر ئىچىدە تۇراتتى. جۇڭگوغا سىرتتىن كېلىدىغان ئاشۇ ئازغىنا ماددىي ئەشيا، ھىندىستان ۋە جۇڭگونىڭ غەربىي جەنۇبىدىكى تاغ ئىزمىلىرىدىن ئايروپىلان ئارقىلىق توشۇپ كېلىنەتتى. لېكىن ئامېرىكا كونسېمىسىيە قانۇنىغا ئاساسلىنىپ تەمىنلەيدىغان ياردەم ئىككى قۇرۇقلۇق يولى

— بىرى سىبىرىيە، يەنە بىرى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئوتتۇرا ئاسىيا رايونى ئارقىلىق جۇڭگوغا توشۇپ كېلىنەتتى. ياپونىيە بىرمىنى ئىشغال قىلغاندىن كېيىن جۇڭچىڭ بۇ يوللارنى راۋانلاشتۇرۇش مۇمكىنلىكى ئۈستىدە ئىزدەندى. سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەمنى توختىتىپ قويغان بولسىمۇ، لېكىن جۇڭچىڭ ئامېرىكا بەرگەن ماددىي ئەشيانىڭ ئىراندىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تۈزكىستانى ۋە قازاقىستانى ئارقىلىق شىنجاڭغا كەلتۈرۈلۈشىگە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يول قويۇشىنى ئۈمىد قىلاتتى. چۈنكى سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردەمنى ئۈزۈپ قويغانلىقىنى ياپونىيەگە ياخشىراق بولۇش ئەمەس، بەلكى كۈچىمىزنىڭ چەكلىك بولغانلىقىدا، دەپ ئەسكەرتكەن.

جياڭ جېيىشنىڭ بۇ ترانسپورت يولىنى راۋانلاشتۇرۇش نەقەزاسىغا سۆز كەتمەيتتى. چۈنكى، ئۇنىڭ ئارمىيىسى ھەربىي قورال - ياراغقا جىددىي ئېھتىياجلىق ئىدى. لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تېررىتورىيىسىدىن ئۆتىدىغان ترانسپورت ھوقۇقى مەسىلىسى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيە تۈزگەن بىتەرەپ تۇرۇش شەرتنامىسىگە بېرىپ چېتىلاتتى. خۇددى سوۋېت، ئامېرىكا بىرلىشىپ گېرمانىيەگە قارشى تۇرغاندەك، جۇڭگو ئامېرىكا بىلەن بىرلىشىپ ياپونىيەگە قارشى تۇرغانىدى. ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى ئامېرىكىغا ياردەملىشىپ جۇڭگوغا مەدەت بېرىدىغان بولسا، ياپونىيەنىڭ گېرمانىيەنىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشۇپ، سىبىرىيەگە ھۇجۇم قىلىشىغا تۈزۈتكە بولاتتى. ستالىننىڭ ئەنسىرەيدىغىنىمۇ دەل مۇشۇ ئىدى. شۇڭلاشقا، جياڭ جېيىشى ئوتتۇرىغا قويغان خىلمۇ خىل سەۋەبلەر ستالىننىڭ رەت قىلىشىغا ئۇچرىدى.

1942 - يىلى 5 - ئاينىڭ 23 - كۈنى جياڭ جېيىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تېررىتورىيىسى ئارقىلىق ئۆتىدىغان ترانسپورت

ھوقۇقى بېرىش تۈرىسىدا سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتىگە تەلەپ قويۇش تۈزۈلۈش، شۇ چاغدا جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى شاۋ لىزىغا بۇيرۇق بېردى. جياڭ جېيىشى شاۋ لىزىغا: ۋاشىنگتوندا ئېچىلغان ئىنچ ئوكيان تۇرۇشى كومىتېتىنىڭ بىر قېتىملىق يىغىنىدا روزۋېلست: جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقى تېررىتورىيىسىدىن ئامېرىكا - جۇڭگو قاتناش لىنىيىسى ئىزدەپ تېپىشى كېرەك، دەپ بېشارەت بەرگەن. لېكىن روزۋېلست، ئەڭ ياخشىسى، جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى بۇ تۈرىدا سوۋېت ئىتتىپاقىغا بىۋاسىتە تەلەپ قويۇشى لازىم، شۇنداق بولغاندىلا، ئامېرىكا، ئەنگىلىيە بۇ يول ئارقىلىق جۇڭگوغا ياردەم بېرەلەيدۇ دەپ قارايدىغانلىقىنى ئېيتقاندى، دېگەن.

جياڭ جېيىشى شاۋ لىزىغا يوليورۇق بېرىشتىن ئاۋۋال جۇڭگو تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكىمۇ شۇنىڭغا ئوخشاش بۇيرۇق بەرگەن. جۇڭگو تۇرۇش مەزگىلىدە موسكۋاغا ئەۋەتكەن ھىرىي ئەمەلدار گۇ دېچۈەننىڭ ئەسلىشىگە قارىغاندا، شاۋ لىزى دەسلەپتە سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ترانسىپورت ھوقۇقى بېرىشىنى تەلەپ قىلىشقا قوشۇلمىغان، شاۋ لىزى: جۇڭگو باشقا چىغىر يوللارنى ئېچىشى، سوۋېت ئىتتىپاقى قىيىن ئەھۋالدا تۇرغاندا ھەددىدىن ئارتۇق تەلەپ قويماسلىقى كېرەك، دېگەن پىكىردە بولغان. گۇ دېچۈەننىڭ ئەسلىشىگە قارىغاندا، جۇڭخىڭ يەنە بىر قېتىم يوليورۇق بەرگەندە گۇ دېچۈەن ئۆزى ئەنگىلىيە، ئامېرىكىنىڭ باش ئەلچىلىرى بىلەن ئۇچرىشىپ، جۇڭگو ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئارىغا چۈشۈپ بېقىشىنى تەلەپ قىلغانىكەن.

جياڭ جېيىشى يوليورۇق بېرىپ ئىككىنچى كۈنى، شاۋ لىزى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكىگە بىر پارچە ئىلتىماس تاپشۇرۇپ، جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى تېررىتورىيىسى ئارقىلىق ھەر ئايدا 4000 توننا ماددىي ئەشيا

كىرگۈزۈشكە رۇخسەت قىلىشنى تەلپ قىلغان. سوۋېت ئىتتىپاقى گەرچە جۇڭگوغا ھېسداشلىق قىلىسىمۇ، لېكىن تېخنىكا جەھەتتىكى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن بۇ ئىلتىماسنى يەنىلا مۇزاكىرە قىلىشقا توغرا كېلىدۇ، دەپ چىڭ تۇرغان. 5 - ئاينىڭ 25 - كۈنى شاۋ لىزى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جاۋابىنى جياڭ جېيشىغا دوكلات قىلدى ھەمدە روزۋېلىت ئۆزى ئوتتۇرىغا چىقىپ ستالىن بىلەن ئۇچراشقان بولسا، بۇ ئىشنىڭ نەتىجە پېرىشى مۇمكىنلىكىنى تەكىتلىدى.

گۇ دېچۈەننىڭ قارىشىچە، شاۋ لىزى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ رۇخسەت قىلىشنى ھە - ھۇ بىلەنلا ئوتتۇرىغا قويغان بولۇپ، ئەمەلىيەتتە سوۋېت ئىتتىپاقى رۇخسەت قىلىشقا تەييارلانغان. گۇ دېچۈەننىڭ ئەسلىمىسىدە يېزىشىچە، ئەنگلىيە، ئامېرىكا باش ئەلچىلىرىنىڭ ئۇنىڭغا ئاشكارىلىشىچە، شاۋ لىزى تەلپ قىلىشنى قەستەن ئارقىغا كېچىكتۈرگەن بولۇپ، بۇنداق قىلمىغان بولسا، جۇڭگونىڭ بۇ ترانسپورت ھوقۇقىغا ئېرىشىشى مۇمكىن ئىكەن. گۇ دېچۈەننىڭ يازغانلىرى ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن ئىدى، (شاۋ لىزىنىڭ ئەسلىمىسىگە قارىغاندا، ئۇ شۇ چاغدا جۇڭخېتۇننىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى سىياسىتىگە قوشۇلمىغان). شۇڭا، شاۋ لىزىدا قىزىقىشلىق كەم بولغانلىقتىن، جۇڭگونىڭ بۇ پىلانى ئاخىرى يوققا چىققان دېسەك، مۇبالىغە قىلىۋەتكەن بولىمىز. 1942 - يىلى 5 - ، 7 - ئايلاردا مولوتوۋ ئامېرىكىنى زىيارەت قىلغان مەزگىلدە ئامېرىكا ئەمەلدارلىرى، جۈملىدىن روزۋېلىت مولوتوۋ بىلەن بۇ ئىش توغرىسىدا مۇزاكىرىلەشكەنىدى. جۇڭگو ئىلتىماس سۇنۇپ 18 ئايغىچە سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ مەسىلىنى ئىزچىل «مۇزاكىرە» قىلغان. 1943 - يىلى 3 - ئاينىڭ 11 - كۈنى فۇيىڭچاڭ، سىكويانغا يەنە بىر قېتىم ئىلتىماس قىلغاندا، سىكويان ھېسداشلىق قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ، تۆمۈر يولىنىڭ قاچىلاش مىقدارى چەكلىنىشكە دېگەندەك تېخنىكىلىق

قىيىنچىلىقلارنى مىسال كەلتۈرۈپ: ئەگەر بۇ قىيىنچىلىقلار ھەل بولىدىكەن، ترانسپورت كېلىشىمى ئىمزالاش قىيىن ئەمەس، دېگەن. لېكىن جياڭ جېيىشى: بۇ خىل «تېخنىكىلىق قىيىن مەسىلىلەر بىر باھانە، ياپونىيىنىڭ زىتغا تەگمەسلىك - موسكۋانىڭ ھەقىقىي غەرىزى، دەپ قارىغانىدى.

جياڭ جېيىشىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاراتقان دىپلوماتىك سىياسىتى ئۇنىڭ ئىككى قېتىم موسكۋادا تۇرۇشقا تەيىنلىگەن باش ئەلچىلىرىنىڭ قارشى تۇرۇشىغا ئۇچرىغان، بىرىنچىسى، 1937 - يىلى تەيىنلىگەن جياڭ تىڭپو، ئىككىنچىسى، 1940 - يىلى تەيىنلىگەن ياك جېي ئىدى. ئەمدى بولسا، شاۋ لىزىمۇ جياڭ جېيىشىغا قىيىنچىلىق تۇغدۇرۇپ بەرمەكتە ئىدى. جياڭ جېيىشىنىڭ ئەسلىشىچە، شاۋ لىزى ئاساسلىقى جياڭ جېيىشىنىڭ «سوۋېتتە قارشى» نۇرۇش ستراتېگىيىسىگە قارشى تۇرغانلىقتىن، 1942 - يىلى 10 - ئايدا چاقىرتىۋېلىنغان ئىكەن. سوۋېت - گېرمان ئۇرۇشى پارتلاپ ئۇزۇن ئۆتسە، شاۋ لىزى جياڭ جېيىشىغا ياپونىيىگە ئومۇمىي ھۇجۇم قوزغاش توغرىسىدا جۇڭگو ئارمىيىسىگە بۇيرۇق چۈشۈرۈپ، ياپونىيە بىلەن گېرمانىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قىستاپ زەربە بېرىش غەتىرىنى تۈگىتىش توغرىسىدا تەشەببۇت بەرگەن. شاۋ لىزىنىڭ ئەسلىشىچە، ئۇ چاغدا جياڭ جېيىشى قايتىدىن مۇز ياندۇرۇپ تۇرۇپ «سەن سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتىگە بۇيىرۇق تاپشۇرۇپ ئالدىم، سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھېسداشلىق قىلىشىز، دېسەڭلا بولىدۇ» دېگەن سۆزىنىلا قىلغان.

1941 - يىلى ياز ۋە كۈزدە، شاۋ لىزى تەشەببۇتلىشىش ئۈچۈن جياڭ جېيىشىنىڭ موسكۋاغا بىر نەپەر يۇقىرى دەرىجىلىك ئەمەلدار ئەۋەتىشىنى يەنە بىر قېتىم تاللاپ قالىدى. شۇ چاغدا روزۋېلت خارلى خوجىنىسىنى، بېرچىل گانسونى ئەيىپلىنى سىتالىن بىلەن مىخېيى سوۋېت ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن موسكۋاغا

ئەۋەتكەندى. قاتنىدە بويىچە، جياڭ جېيىشىمۇ موسكۋادا يۇقىرى دەرىجىلىك ئەمەلدار ئەۋەتىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى رەھبەرلىرى بىلەن ئەلغار ۋەزىيەتنى مۇزاكىرە قىلىشى كېرەك ئىدى. ھېچ بولمىغاندا، گۈنەبېشى لۇئىدوئىن دۆلەتكە قايتىش سەپىرىدە موسكۋادا (گۈنەبېشى 7 - ئايدا چاقىرتىۋېلىنىپ، ۋاڭ چۇڭخۇي ئورنىغا تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىقىغا تەيىنلەنمەكچى ئىدى.) توختاپ قۇتۇشى مۇمكىن ئىدى. بىراق جياڭ جېيىشى ھېچقانداق تەدبىر قوللانمىدى، شاۋ لىزى: بۇنداق يۇقىرى دەرىجىلىك سۆھبەتتە بوي كۆرسەتمەسلىك ستالىننىڭ جۇڭگوغا بولغان قىزغىنلىقىنى يوقىتىپ قويۇشقا مەۋەب بولدى، دەپ قارىغان. شاۋ لىزى: جياڭ جېيىشى جۇڭچىڭدىكى قاتتىق قول كوممۇنىزمغا قارشى تۇرغۇچىلارنىڭ تەسىرىگە ئۇچراپ، مېنىڭ تەكلىپىمنى قوبۇل قىلمىدى، جياڭ جېيىشىنىڭ مەقسىتىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنى كۈچەيتىش ئىدەس بەلكى ئاجىزلاشتۇرۇش، بۇنداق ئاجىزلاشتۇرۇش پەقەت ياپونىيىگە قارشى ئۇرۇشتا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قول - پۇتىنى بوغۇشلاپ قويدۇ، دەپ، ھۆكۈم قىلغان. 1942 - يىلى 12 - ئاينىڭ 8 - كۈنى سۇن كې بىلەن مۇناسىۋىتى زىچ كەسپىي دىپلومات فۇ بىڭچاڭ موسكۋادا ئەۋەتىلىپ، شاۋ لىزىنىڭ ۋەزىپىسىنى ئۆتكۈزۈۋالدى.

شاۋ لىزى ۋەزىپىسىدىن ئايرىلىش ھارپىسىدا مىكويانغا بىر پارچە كېلىشىم لايىھىسىنى تاپشۇرۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سوۋېت - ئىران چېگراسىدىكى ئاشخاباد ئارقىلىق ھەر ئايدا قۇمۇلغا 2000 توننا ماددىي. ئەشيا ۋە 1200 توننا نېفىت يەتكۈزۈپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى. جۇڭگو ھەر ئايدا سوۋېت ئىتتىپاقىغا 2 مىڭ توننا يۇڭ، قەلەي، ۋولفرام، مەدەنلىرى، خام يىپەك، تېرە - خۇرۇم، تۇڭپۇ يېغى قاتارلىق ماددىي بۇيۇملارنى ئۆتكۈزۈپ بېرىشنى ئالماشتۇرۇش شەرتى قىلغانىدى. ئىككى تەرەپ بىر نەچچە قېتىم پىكىر ئالماشتۇرۇش ئارقىلىق،

سوۋېت ئىتتىپاقى ھەر ئايدا جۇڭگوغا 2000 توننا ماددىي ئەشيا، بۇنىڭ ئىچىدە 300 توننا نېفىت يەتكۈزۈپ بېرىشكە قوشۇلدى. تاپشۇرۇپ بېرىش ئورنى قۇمۇل ئەمەس، شىنجاڭ بىلەن گەنسۇ چېگرىسىدىكى شىخىنشىيا بولۇشى كېرەك، دەپ بېكىتىلدى. بىراق، سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپ يەنىلا كەينىگە تارتىپ، تۈركىستان - سىبىرىيە تۆمۈريولىنىڭ يۈكى ئېغىر، ياردەم بېرىلگەن ماددىي ئەشيانى پەقەت تاشيول ئارقىلىقلا يەتكۈزۈپ بېرىشكە بولىدۇ، شۇڭا بۇنىڭغا نۇرغۇن ماشىنا كېرەك. لېكىن ھازىر بىزدە ماشىنا يوق، دېگەننى باھانە قىلدى. جۇڭگو 1000 دانە ئەتراپىدىكى ئاپتوموبىل بىلەن تەمىنلەشنى ئامبىرىكا، ئەنگلىيىدىن يەنە بىر قېتىم تەلەپ قىلىشى كېرەك ئىدى؛ شۇنىڭ بىلەن، ئامبىرىكا، ئەنگلىيىنىڭ ئاپتوموبىللىرىنىڭ كەم بولۇشى 1942 - يىلى 10 - ئايدىن 1943 - يىلى 5 - ئايغىچە مۇھىم «تېخنىكىلىق مەسىلە» بولۇپ قالدى. بۇ ئارىلىقتا جۇڭگو تەرەپ توختامغا قول قويۇشنى تەلەپ قىلغان ھامان سوۋېت ئىتتىپاقى: ئاپتوموبىل بولمىغانلىقتىن، ئامبىرىكا ياردەم قىلغان ماددىي بۇيۇملارنى ئۆتكۈزۈپ بېرىشكە چارىسىز قالدۇق، دەپ جاۋاب بېرەتتى.

سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ مەسىلىدە «يەتتە ئۆلچەپ بىسىر كېسەتتى» ئۇ، بىر تەرەپتىن، ئامبىرىكىنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىپ ياراشتۇرۇشىنى، ئامبىرىكىنىڭ ياردىمى بىلەن جۇڭگونىڭ ياپونىيىگە قارشى ئۇرۇش قىلىش ئىقتىدارىنىڭ كۈچىيىشىنى كۆرۈشنى ئۈمىد قىلاتتى؛ يەنە بىر تەرەپتىن، سوۋېت ئىتتىپاقى دەرىمىغا كەلمەي تۇرۇپ، ياپونىيىنى رەنجىتىپ قويۇشنى خالىمايتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ ئىشنى 1943 - يىلىنىڭ باشلىرىغىچە سۆرەپ كەلدى. بۇ چاغدا بولۇپ، ئارمىيىسى ستالىننىڭ ۋە موسكۋانى قورشاشقا ئالغان بولۇپ، ياۋروپا ئۇرۇشىنىڭ غەلبىسىگە ئۈمىد تۇغۇلغان ئىدى. سوۋېت

ئىتتىپاقىمۇ ياپونىيىگە چېقىلىش ئىقتىدارىغا ئىگە بولۇپ قالغان بولسىمۇ لېكىن سىئالدىن يەنىلا ناھايىتى ئېھتىياتچان ئىدى.

1943 - يىلى 3 - ئاينىڭ ئاخىرلىرىدا جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئاخىرى ترانسپورت كېلىشىمى ئىمزالىدى. كېلىشىمگە ئاساسەن، ھەر ئايدا ئەنگلىيە، ئامېرىكا ئەمىلىگەن 200 توننا ھەربىي ماددىي ئەشيا ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 500 توننا خام نېفىتىنى جۇڭگوغا ئۆتكۈزۈپ بېرىدىغان، شۇنىڭ بىلەن بىللە جۇڭگو تەرەپ 1000 توننا خام ئەشيانى سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىدىغان بولدى. جۇڭگونىڭ دۆلەت ئىچىدىكى تاشيوللىرى بۇزۇلۇپ كېتىپ، نېخىمۇ كۆپ خام ئەشيا تاشيول يەتكۈزۈپ بېرىش مۇمكىن بولمىغانلىقتىن، جۇڭگو - سوۋېت ئۆزئارا ئالماشتۇرىدىغان مالىلارنىڭ مىقدارىدا پەرق كۆرۈلۈپ، جۇڭگو تەرەپ بۇنىڭغا نەق پۇل تۆلەيدىغان بولدى. تۆلىنىدىغان پۇلنىڭ سانى جۇڭگودىن ئىراندىكى مال قاچىلاش ئورنىغا بارىدىغان قۇرۇق ماشىنىغا تۆلىنىدىغان كىرا ھەققىنىڭ 75 پىرسەنتىنى ئىگىلەيتتى. مۇبادا جۇڭگو ئامېرىكىنىڭ ئەچچەكلىك دائە ئاپتوموبىلىغا ئېرىشىدىغانلا بولسا، ئالماشتۇرۇش دەرھال باشلىناتتى. ئىككى ئاي ئۆتكەندىن كېيىن يەنى 5 - ئايدا، ئامېرىكا، ئەنگلىيە «سىياسى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن» ئاپتوموبىل بىلەن تەمىنلەشكە قوشۇلدى.

بۇ خىل ترانسپورت ۋەزىپىسىنى ھۆددىگە ئېلىش ھەقىقەتەنمۇ ئاۋازچىلىك ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقى كېلىشىمنىڭ يېزىق ئارقىلىق پۈتۈشنى خالىمىدى، چۈنكى، بۇنداق ھۆججەتلەرنىڭ ھەر ۋاقىت ياپونىيىلىكلەرنىڭ قولىغا چۈشۈپ كېتىش ئېھتىمالى بار ئىدى. يازما پاكىت بولمىسىلا سوۋېت ئىتتىپاقى ئىنكار قىلالايتتى. بۇنداق ئېھتىياتچانلىقىمۇ جېنى بار ئىدى، ئىككى تەرەپ ترانسپورت كېلىشىمىگە مەخپىي قول قويۇشقا تەييارلىنىۋاتقاندا، چۇڭچىڭ

ئاخبارات ئىدارىسى جۇڭگونىڭ يېڭى ترانسپورت لىنىيىسى توغرىسىدا ئاشكارا بايانات ئېلان قىلدۇ، لوندون «كەچلىك گېزىتى» نىڭ بىر مۇخبىرى بۇ باياناتقا دىققەت قىلىپ ئۆز گېزىتىغا خەۋەر بېرىدۇ. گېزىتخانا جۇڭگونىڭ لوندوندا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسىنىڭ كىملىكى ئارقىلىق، 7 - ئاينىڭ 6 - كۈنى خەۋەرنى گېزىتنىڭ باش سەھىپىسىدە ئېلان قىلدۇ. بۇ كېلىشىمنى ياپونىيىلىكلەر بىلىپ قالسىلا، سوۋېت ئىتتىپاقى ئىجرا قىلىشقا چارىسىز ئىدى. شۇڭا 9 - ئاينىڭ باشلىرىدا بىرىنچى نۇركۈمدىكى ئىككى يۈك پاراخوتى كۆرسىتىلگەن سوۋېت - ئىران چېگرىسىغا يېتىپ كەلگەندە، سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ ماددىي ئەشيالارنىڭ چېگرىدىن كىرىشىگە رۇخسەت قىلمىدى ھەمدە بۇ لىنىيە ئارقىلىق جۇڭگوغا مال توشۇشنى ئورۇنلاشتۇرۇشنى مۇددەتسىز ئەمەلدىن قالدۇردى. جۇڭگو بىلەن سوۋېتنىڭ مەخپىي كېلىشىمى ئاشكارىلاشتا جياڭ جېيىشنىڭ قوشۇلۇشى، رۇخسىتىنىڭ ئېلىنىشى ئېلىنىشىغا ئىمكانىيەت تەشكىللىدى. بۇ چاغدىكى جۇڭگو ھۆكۈمىتى باشقا ھەرقانداق بىر ھۆكۈمەتكە قارىغاندا، تېخىمۇ تەشكىلىسىز، ئىنتىزامسىز، ھەر خىل گۇرۇھلارغا بۆلۈنۈپ كەتكەن ھۆكۈمەت ئىدى. ئاخبارات ئىدارىسى تاپقان بۇ ئايەتنى ئېھتىمال مەلۇم قارائىيەت تۇرچىنىڭ قول ئاستىدىكىلىرى كەلتۈرۈپ چىقارغان بولۇشىمۇ مۇمكىن. لېكىن دىققەت قىلىشقا ئەرزىيدىغىنى شۇكى، بۇ ھەرىكەت جياڭ جېيىشنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيىنىڭ مۇناسىۋىتىگە تۇتقان يۆنىلىشى بىلەن بىردەك ئىدى. بۇنىڭدىن بىرنەچچە يىل بۇرۇنلا جياڭ جېيىشى سوۋېت بىلەن ياپونىيىنىڭ تۇتۇشۇپ قېلىشىنى خالايدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ ئۆتكەن بولۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىمۇ چوتۇم جياڭ جېيىشنىڭ بۇ ۋەقەدىكى رولىنى بىلىشنى ئويلىغان بولۇشى مۇمكىن. دېمەك، بۇ قىستۇرما كۆي جۇڭگو بىلەن

سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدىكى گۇمان ۋە دۈشمەنلىكنى تېخىمۇ كۈچەيتىۋەتتى.

1942—1943 - يىللىرىدا جياڭ جېشىنىڭ سوۋېت

ئىتتىپاقى توغرىسىدىكى سىياسىتىگە توختالغاندا مۇنداق بىرنەچچە مەسىلىنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشقا توغرا كېلىدۇ: جياڭ جېشى راستتىنلا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەغلۇپ بولۇشىنى ئارزۇ قىلامدۇ؟ مۇشۇ سەۋەب تۈپەيلىدىن، ئۇ سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك شەرتنامىسىنى چارە تېپىپ بۇزۇش نىيىتىگە كەلگەنمۇ ھەمدە شىنجاڭدا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئۇرۇشمىز، دەپ تەھدىت سالغانمۇ؟ ئەمەلىيەتتە بەزى ۋەقەلەر جياڭ جېشىنىڭ ئەتراپىدىكى نۇرغۇن كىشىلەردە مۇشۇنداق غەرز بارلىقىنى ئىسپاتلايدۇ. مەسىلەن، خېيىڭچىنىڭ 1942 - يىلى 7 - ئاينىڭ 13 - كۈنىدىكى شىنجاڭنى قايتۇرۇۋېلىش پىلانى ئۇنىڭ ئۇرۇشتا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەغلۇپ بولۇشىنى ئارزۇ قىلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. لېكىن مەن جياڭ جېشىنىڭمۇ شۇنداق غەرزى بارلىقىنى ئىسپاتلاپ بېرىدىغان بىرەر ھۆججەت - ماتېرىيالنى تېخى كۆرمىدىم. ئەكسىچە ئۇ ياپونىيە ھەربىي كۈچىنىڭ يىمىرىلىشىنى ئىزچىل كۈتۈپ كەلدى، ھېچ بولمىغاندا، 1937 - يىلى 7 - ئايدىن كېيىن شۇنداق بولدى. جياڭ جېشىغا ئېنىق بولۇشى مۇمكىنكى، ياپونىيە بالقاش كۆلىگە يېتىپ بارسا ياكى گېرمانىيە بىلەن ياپونىيە سوۋېت ئىتتىپاقىنى بۆلۈۋالسا، ئۇ چوقۇم ياپونىيەنىڭ جۇڭگودا تېخىمۇ كېڭىيىشىگە تۈرتكە بولىدۇ، خالاس. شۇنىڭ بىلەن بىرگە شۇنىمۇ كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، جياڭ جېشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەغلۇپ بولۇشىنى ئارزۇ قىلىمىغاندۇمۇ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئاجىزلىشىپ كېتىشىنى ئارزۇ قىلغان. مۇبادا: 1941 - ، 1942 - يىللىرى سوۋېت ئىتتىپاقى گېرمانىيە بىلەن ياپونىيەنىڭ قىستاپ زەربە بېرىشىگە تاقابىل تۇرۇشقا

توغرا كەلگەن بولسا، غەلبە قىلغان نەقدىردىمۇ، ئۇ ئۇرۇشتىن كېيىن ئاجىز دۆلەت بولۇپ قالاتتى. بۇنىڭ بىلەن جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن قارشىلىشىش ئىقتىدارى زور دەرىجىدە كۈچىيەتتى؛ ئەگەر جۇڭگو ئۇرۇش جەريانىدا قوراللىنىپ ئۆزىنى كۈچەيتەلمەسە، مۇنداق قارشىلىشىشنىڭ مۇمكىنلىكى تېخىمۇ كۆپەيگەن بولاتتى.

جياڭ جېيشىنىڭ ئۆزىدە بولمىسىمۇ، كەم دېگەندە ئۇنىڭ نۇرغۇن ئىشداشلىرىدا بۇنداق غەرز بار ئىدى. 1942 - يىلى 6 - ئايدا جۇڭگو مەملىكەتلىك ئېنېرگىيە كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ئامېرىكىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىخانىسىنىڭ 2 - دەرىجىلىك كاتىپىغا ئاشكارىدىن - ئاشكارا: جۇڭگو ئۈچۈن ئېيتقاندا، سوۋېت - ياپونىيە ئۇرۇشى ئىنتايىن زۆرۈر. چۈنكى بۇ ئۇرۇش كەلگۈسىدە جۇڭگوغا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن سودىلىشىش پۇرسىتى يارىتىپ بېرىدۇ، دېگەن. سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ياردەم ئېلىش بۇنىڭ ئىچىدىكى بىر تەرەپ بولسا، باشقىلىرىمۇ، يەنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ شىنجاڭدىكى تەسىرىنى ئاجىزلاشتۇرۇش، موڭغۇلىيىنى قايتۇرۇۋېلىش، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ مۇناسىۋىتىنى ئۈزۈپ تاشلاش غەرىزى ئىنتايىن روشەن ئىدى. جۇڭگو كوممۇنىستىلرى مەسىلىسى تىلغا ئېلىنغاندا، بايلىق كومىتېتىنىڭ مۇدىرى ۋېڭ ۋېنخاۋ ئامېرىكا ئەلچىخانىسىنىڭ مەسلىھەتچىسى 1942 - يىلى 9 - ئايدا ئوتتۇرىغا قويغان مۇنداق بىر كۆز قاراشقا - ياپونىيە سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلغان ھامان چۇڭچىڭ تەرەپ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن «چۈشىنىش» ھاسىل قىلىش ئارقىلىق جۇڭگو كوممۇنىستىلرى مەسىلىسىنى بىر تەرەپ قىلسا بولىدۇ، دېگەن كۆز قاراشقا قوشۇلغانىدى. ئومۇمەن، سوۋېت - ياپونىيە ئۇرۇشى جۇڭگونى پايدىلىق ئورۇنغا كۆتۈرۈپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنى جۇڭگو ئوتتۇرىغا قويغان

تەلەپلەرنى قوبۇل قىلىشقا مەجبۇرلايتتى.

3. جياڭ جېيشى ستراتېگىيىسىنىڭ ئۆزگىرىشى

1943 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىغا كەلگەندە، جياڭ جېيشىنىڭ سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتىگە تۇتقان پوزىتسىيىسى 180 گرادۇس كۆزگەردى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇ، سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيىگە قارشى ئۇرۇشقا قاتناشما جۇڭگوغا پايدىلىق بولىدۇ، دەپ قارىمايدىغان بولدى. لېكىن، ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىنىڭ كۈنسايمان كۈچىيىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى. جياڭ جېيشى 1943 - يىلى 7 - ئاينىڭ 31 - كۈنى خاتىرە دەپتىرىگە مۇنداق يازغانىدى: «ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا قاتناشمىسا، جۇڭگو تېخىمۇ زور قۇربانلارنى بېرىدۇ، لېكىن بىز شۇنداق بولۇشنى خالايتتۇق. ئەيسۇسكى، بۇ مۇمكىن ئەمەس». 8 - ئاينىڭ ئاخىرىدا يازغان باشقا بىر خاتىرىسىدەمۇ شۇ كۆز قاراشنى يازغان ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىنى چەكلەش تەدبىرىنىمۇ قىياس قىلغان. ئۇ: ئەڭ ياخشىسى، سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيە بىلەن ئۇرۇشمىسۇن، ئەمما، ستالىن بۇ پۇرسەتنى قولدىن بەرمەيدۇ؛ لېكىن بۇ ۋەزىيەت چوقۇم جۇڭگونىڭ دىپلوماتىك سىياسىتىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىشى كېرەك؛ شۇڭلاشقا، جۇڭگو دىپلوماتىيىسىنىڭ «ئۆۋەتتىكى جىددىي» ۋەزىيىتىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرق ئۇرۇشىغا قاتنىشىش پىلانىنى سوغا چىلاشتۇرۇش؛ بۇ مەقسەتكە يېتىش ئۈچۈن جۇڭگو جۇڭگو - ئامېرىكا - ئەنگىلىيە ئۈچ دۆلەتنىڭ ئىنچىكە ئوكيان كومىتېتىنى قۇرۇشى كېرەك؛ ئاۋادا سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشقا قاتناشماقچى بولسا، بۇ كومىتېتنىڭ تەشەببۇسى ئېلىشى

لارم، دەپ يازغانىدى. بۇ ستىراتېگىيەنى ئەمىشقا ئاممىۋرۇش ئۈچۈن، 1943 - يىلى 11 - ئاينىڭ 24 - كۈنى فاھىرەدە ئېچىلغان يىغىننىڭ ئىككىنچى كۈنى ۋاڭ چۇڭخۇي خوجىنىڭغا بىر پارچە ئەسلىمە تاپشۇردى. ئەسلىمىدە ئامېرىكا - ئەنگىلىيە - جۇڭگو ئۈچ دۆلەتتىن تەركىب تاپقان يىراق شەرق كومىتېتى قۇرۇش، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قاتنىشىشىنى ھەر ۋاقىت قارشى ئېلىش تەكلىپى ئوتتۇرىغا قويۇلغانىدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنى يىراق شەرق ئۇرۇشىنىڭ سىرتىغا چىقىرىۋېتىش پىلانى بولغانلىقتىن، جۇڭگو روزۋېلىتنىڭ 1943 - يىلى 6 - ئايدا ئوتتۇرىغا قويغان تۆت كۈچلۈك دۆلەت يىغىنىنى چاقىرىش توغرىسىدىكى تەكلىپىنى رەت قىلىش بىلەن بىللە ئۈچ دۆلەت يىغىنىدىن ئىككىنچى چاقىرىش تەكلىپىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، كېلەر باسقۇچلۇق ۋەزىيەتنىڭ تەرەققىياتىنى مۇزاكىرە قىلماقچى بولدى. ياۋروپا ئىتتىپاقى بىلەن تىنىچ ئوكيان ئىتتىپاقىنى ئايرىۋەتكەندە، تىنچ ئوكيان ئۇرۇشى ۋەزىيىتىگە مۇستەقىل ھەرىكەت قوللانغىلى ھەم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرققە ئۇرۇش قىلىشىنى ئىسكەنجىگە ئالغىلى، ھەتتا توسقىلى بولاتتى. مۇبادا جياڭ جىپىشى مۇشۇ ۋاقىتتىمۇ يەنىلا سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك شەرتنامىسىنى بۇزۇۋېتىشىنى ئويلىمىسا، ئۇنداقتا ئۇ روزۋېلىتنىڭ تۆت دۆلەت يىغىنىنى چاقىرىش نەشەبۇسىنى چوقۇم قوللايتتى؛ ستالىن بولسا بۇ تەكلىپنى رەت قىلاتتى. چۈنكى، تۆت دۆلەت يىغىنى سوۋېت - ياپونىيەنىڭ بىتەرەپ تۇرۇشىغا يامان تەسىر پەيدا قىلاتتى.

جياڭ جىپىشىنىڭ ئۆز ستىراتېگىيەسىنى ئۆزگەرتىشى، ئامېرىكىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ھېسابتا ياپونىيەنى مەغلۇپ قىلىدىغانلىقىغا ھەمدە قېپقالغان مەسىلىلەرنى ھەل قىلىش يىغىنىدا جۇڭگونىڭ ئاساسلىق تەكلىپىنى قاندۇرىدىغانلىقىغا پەيدىنپەي ئەشىنىچ باغلىغانلىقىدىن بولسا كېرەك. لېكىن

ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى چاغلىرىدا جياڭ جېپشى بۇنداق ئۈمىدەتە بولمىغانىدى. ئۇ چاغدا ئۇ ئەنگلىيە بىلەن ئامېرىكا ياۋروپا ئۇرۇشى سەۋەبلىك ياپونىيىگە يول قويۇپ، جۇڭگونى قۇربان قىلىدۇ، دەپ ئەنسىرىگەنىدى. شۇڭلاشقا جياڭ جېپشى ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر ئىچىدە چوڭ دۆلەت ئورنىغا ئېرىشىش ئۈچۈن دوچىققاندى. 1943 - يىلىغا كەلگەندە ۋەزىيەتنىڭ تەرەققىياتى جياڭ جېپشىنىڭ ئەندىشىسىنى ئازدۇر - كۆپتۇر ئازايتتى. مەسىلەن، جۇڭگونىڭ ئامېرىكا - ئەنگلىيە باش شتاب باشلىقلىرى يىغىنىغا قاتنىشىشقا رۇخسەت قىلىندى ھەمدە قاھىرە يىغىنىغا قاتنىشىشى ئورۇنلاشتۇرۇلدى. بۇ ئىككى ئىش جۇڭگونىڭ ئۇرۇشتىن كېيىن باراۋەر مۇئامىلىسىگە ئېرىشىدىغانلىقىنى ئىسپاتلاپ بېرەتتى. بۇنىڭدىن باشقا، بىرمىدىكى قايتۇرما زەربە، روزۋېلتنىڭ 1943 - يىلى 1 - ئايدا ئېچىلغان كاسا بۇلانكا يىغىنىدا گېرمانىيە بىلەن ياپونىيىنى «شەرتسىز تەسلىم بولۇش» قا ئۈندەپ ئېلان قىلغان باياناتى ھەمدە ئامېرىكا، ئاۋستىرالىيە، يېڭى زېلاندىيە دېڭىز ئارمىيىسى قۇرۇقلۇقتا جەڭ قىلغۇچى قىسىملىرىنىڭ سۇلومۇن تاقىم ئاراللىرى ۋە يېڭى گۋىنىيىدە باھار پەسلىدە قۇرۇقلۇققا چىقىپ قىلغان جەڭ نەتىجىلىرى جياڭ جېپشىنى ئامېرىكا ياپونىيىنى مەغلۇپ قىلىدۇ، دېگەن ئىشەنچكە ئىگە قىلدى. شۇنىڭ بىلەن جياڭ جېپشى، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشقا قاتناشمىسىمۇ ياپونىيىنى ئوخشاشلا مەغلۇپ قىلالايمەن دېگەن تۇيغۇغا كەلگەنىدى.

4. چوڭ دۆلەت قۇرۇش چۈشى ۋە يوشۇرۇن ئىنقىلاب

1943 - يىلى جياڭ جېپشى دىققەت - نەزەرنى ئۇرۇشتىن كېيىن قانداق قىلغاندا جۇڭگونىڭ چوڭ دۆلەتلىك ئورنىنى تۇرغۇزغىلى بولىدۇ، دېگەن مەسىلىگە قاراتتى. يېڭى يىل كىرىش بىلەنلا ئۇ «جۇڭگونىڭ تەقدىرى» دېگەن كىتابنى يېزىپ، جۇڭگونىڭ كەلگۈسى ئەمەلىي كۈچى ۋە ئىستىقبالى توغرىسىدىكى كۆز قاراشلىرىنى بايان قىلدى. سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان مۇناسىۋەتتە جياڭ جېپشىنىڭ ئاساسىي دىپلوماتىك ستراتېگىيىسى: جۇڭگو ئۆزىنىڭ مىللىي غۇرۇرىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئۈچۈن سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھەمكارلىشىشى كېرەك دېگەندىن ئىبارەت ئىدى. لېكىن بۇ مەقسەتكە يېتىش ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەنپەئىتى بىلەن توقۇنۇش يۈز بېرەتتى. جياڭ جېپشى شىنجاڭ، تاشقىسى موڭغۇلىيە، مانجۇرىيىدىن ئىبارەت «قولدىن كەتكەن يەر» (بۇ يەرلەر تارىختا چارروسىيە تەرىپىدىن بېسىۋېلىنغان) نى قايتۇرۇۋېلىشى كېرەك ئىدى. بۇلارنى موسكۋانىڭ ئاسانلىقچە ئىككى قوللاپ قايتۇرۇپ بېرىشى مۇمكىنمۇ؟ بۇنىڭ سىرتىدا تېخىمۇ قول تۇتىدىغان جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەسىلىسى بار ئىدى. قانداق قىلغاندا سوۋېت ئىتتىپاقىنى جۇڭگو كوممۇنىستىكلىرىنى چەكلەپ، ھەتتا بويسۇندۇرۇپ، جياڭ جېپشىنىڭ بىرلىككە كەلگەن دۆلەت قۇرۇشىنى قوللانغىلى بولىدۇ؟

جياڭ جېپشى سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاراتقان دىپلوماتىيىسىدە ئامېرىكىنى تارازا تېشى قىلىشنى ئويلىغانىدى. ئۇ ئاۋۋال ئامېرىكىنىڭ ئۆزىنىڭ دۆلەت مۇداپىئە پىلانىنى قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈپ، ئاندىن ئامېرىكىنىڭ تەسىرىدىن پايدىلىنىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوللىشىنى قولغا كەلتۈرمەكچى بولدى. بۇنىڭدا

ئامېرىكىنىڭ جۇڭگو - ياپونىيە ئۆز ئالدىغا يارىشىدىغان ئېھتىماللىقتىن قورقۇشى جياڭ جېشىنىڭ ئاساسلىق پايىدىلىنىش ۋاسىتىسى ئىدى. ئىككى سەپتە ئۇرۇش قىلىش ھەمدە تىنچ ئوكياندا كەڭ كۆلەمدە قايتۇرما ئۇرۇش قوزغاش گىرۇپكىگە كېلىپ قالغان ئامېرىكا جۇڭگونىڭ رولىنى ئويلاشمىسا بولمايتتى. چۈنكى، جۇڭگو ھېچ بولمىغاندا ياپونىيەنىڭ 1 مىليون كىشىلىك ئارمىيىسىنى ئىسكەنجىگە ئالالايتتى. جياڭ جېشى دەل مۇشۇ پىشاخنى تۇتۇۋېلىپ، ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا بېسىم ئىشلىتىشىنى ئۈمىد قىلغاندىلا ئاندىن ئۆزىنىڭ تەلىپىنى قاندۇرالايتتى.

بىز بۇ يەردە جۇڭگو - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنى تەھلىل قىلماقچى ئەمەسمىز، لېكىن دىققەت قىلىشىمىز كېرەككى، جۇڭگو ئامېرىكىنىڭ بېقىندىسىغا ئايلىنىپ قېلىشىنى ئەمەس بەلكى مۇستەقىل چوڭ دۆلەتكە ئايلىنىشىنى خالايدۇ. دەرۋەقە، جۇڭگونىڭ مىللىي مۇستەقىللىكى ۋە زېمىن پۈتۈنلۈكىنى قوغداش ئامېرىكىنىڭ ئەنئەنىۋى سىياسىتى ئىدى. ئۇرۇش بەزىگىلىدە روزۋېلت ۋە دۆلەت ئىشلىرى كاتىپى خېر: جۇڭگو ئۇرۇشتىن كېيىن ئاسىيادىكى مۇھىم كۈچكە ئايلىنىدۇ، دەپ قارىغانىدى. ناھايىتى ئېنىقكى، 1942 - 1943 - يىللىرى، مۇبادا ئامېرىكىنىڭ قوللىشى بولمىغان بولسا، جۇڭگو چوڭ دۆلەتلەر قاتارىغا كىرەلمىگەن بولاتتى. لېكىن، ئامېرىكىنىڭ قوللىشى بىر خىل ۋەھىمە ۋە ئۈمىدنىڭ بىرىكىشىدىن پەيدا بولغان بولۇپ، بۇ خىل ۋەھىمە ۋە ئۈمىدنى چۇڭچىڭنىڭ ئۆزى كەلتۈرۈپ چىقارغانىدى. مۇنداقچە ئېيتقاندا، چۇڭچىڭنىڭ ئۆز ئالدىغا ياپونىيە بىلەن يارىشىدىغان كونا مۇقاسىنى يېتىشىشتىن توۋلىشى، ۋاشىنگىتوندا خىلمۇ خىل ئىنكاسلارنى قوزغىدى. ئامېرىكا رەھبەرلىرى جۇڭگونىڭ كەم دېگەندە نامىدىكى باراۋەر دۆلەتلەر قاتارىدا تۆت چوڭ دۆلەتنىڭ بىرىگە ئايلىنىشىغا، جۇڭگوغا چەكلىك ماددىي ياردەم بېرىشكە، دەسلەپكى قەدەمدە

ياپونغا قارشى تۇرۇشنى مۇھىم نۇقتىلار قاتارىدا ئويلىنىشقا رازى بولدى؛ ئۇرۇش مەزگىلىدە، سىياسەت بەلگىلەشكە چېتىلىدىغان سورۇنلاردا ئامېرىكا جۇڭگونى زورمۇ-زور قولىدى. مەسىلەن، جۇڭگونىڭ ئەنگىلىيە - ئامېرىكا باش شتاب باشلىقلىرى يىغىنىغا ھەمدە سىياسەت بەلگىلەش خاراكتېرلىك ئىتتىپاقچى دۆلەتلەر يىغىنىغا قاتنىشىشىغا رۇخسەت قىلدى. بىز بۇ يەردە پەقەت جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىگە ئالاقىدار جۇڭگو - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنى تەتقىق قىلىدىغان بولغاچقا قىسقىچلا توختىلىپ ئۆتتۇق. 1942 - يىلىدىن 1943 - يىلىغىچە جياڭ جىيېشنىڭ ۋەكىللىرى ئىزچىل قاتراپ، ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا بېسىم ئىشلىتىشىنى تەلەپ قىلدى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوللىشى ئارقىلىق چوڭ دۆلەتلىك ئورۇنغا ئېرىشمەكچى بولدى. 1943 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىغا كەلگەندە بۇ خىل تىرىشچانلىق ئۈنۈم بەردى. 1943 - يىلى 5 - ئايدا چاقىرىلغان ۋاشىنگتون يىغىنىدا ۋە 8 - ئايدا چاقىرىلغان كۇيپىك يىغىنىدا جۇڭگو ھۆرمەت بىلەن ئاساسلىق ئىتتىپاقداش دۆلەتلەرنىڭ بىسىرى قىلىندى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، جياڭ جىيېشى بىلەن روزۋېلتنىڭ ئالىي دەرىجىلىكلەر سۆھبىتى ئۆتكۈزۈلگەنىدى. نەتىجىدە چۇڭچىڭ ئامېرىكىنىڭ تەسىرى ئارقىلىق ئاخىرى سوۋېت ئىتتىپاقىنى جۇڭگونىڭ چوڭ دۆلەتلەر قاتارىغا ئۆتۈشىنى ئېتىراپ قىلىشقا مەجبۇر قىلدى.

1943 - يىلى 10 - ئايدا موسكۋادا چاقىرىلغان تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىرى يىغىنىدا سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونى ئۆت چوڭ دۆلەتنىڭ بىرى دەپ رەسمىي ئېتىراپ قىلدى. بۇنىڭدىن بۇرۇن 10 - ئاينىڭ 5 - كۈنى ئاقسارايدا ئۆتكۈزۈلگەن بىر قېتىملىق تەييارلىق يىغىنىدا ئامېرىكا رەھبەرلىرى ئەنگىلىيە ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىسى ھەرىكەتكە كەلتۈرۈپ، جۇڭگونىڭ ئىتتىپاقداش دۆلەتلەرنىڭ ھەر خىل يىغىنلىرىغا قاتنىشىشىغا رۇخسەت قىلىشنى قولغا كەلتۈرۈشنى ئويلاشقان، گەرچە ئىككى

ئىتتىپاقداش دۆلەت نۇرغۇن «قىيىنچىلىق» لارنى مىسال كەلتۈرۈپ تۇرۇۋالغان بولسىمۇ، لېكىن ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ گېرمانىيەگە قارشى ئۇرۇشى ئاخىرلاشتۇرغاندىن كېيىن يىراق شەرق ئۇرۇشىغا ئارىلىشىدىغانلىقىغا، شۇنىڭ ئۈچۈن سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپ مەسلىسىنىڭ ئوڭايلا ھەل بولىدىغانلىقىغا، ئۇنىڭ ئۈستىگە جۇڭگونىڭمۇ سەل قارىغىلى بولمايدىغان مۇھىم دۆلەت ئىكەنلىكىگە ئىشەنگەندى.

دىپلوماتىيە مىنىستىرلىرى يىغىنى باشلىنىش بىلەنلا مولوتوۋ ئامېرىكا تەرەپ ئوتتۇرىغا قويغان بىخەتەرلىك ۋە ھەمكارلىق توغرىسىدىكى تۆت دۆلەت خىتابنامىسىگە قەتئىي قارشى تۇرىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ: مادامكىسى، ئۈچ دۆلەت مىنىستىرلىرىنىڭ يىغىنى بولغانىكەن، خىتابنامىنى ئەلۋەتتە سوۋېت ئىتتىپاقى، ئامېرىكا، ئەنگىلىيە ئۈچ دۆلەت چىقىرىشى كېرەك؛ جۇڭگو يىغىنىغا قاتناشقان بىر تەرەپ ئەمەس ئىكەن. ئۇنداقتا نېمە ئۈچۈن خىتابنامىگە جۇڭگونى قوشۇۋالسىمىز؟ دېگەندى. ئامېرىكا دۆلەت ئىشلىرى كاتىپى خېر: جۇڭگونىڭ ئىتتىپاققا كىرىشىنى رەت قىلىش جۇڭگو - ياپونىيىنى ئۆز ئالدىغا يارىشىشقا ئېلىپ بارىدۇ، دەپ بېشارەت بەردى. خېر شۇ ئارقىلىق مولوتوۋنى قايىل قىلىشقا ئۇرۇنۇپ: جۇڭگونى چەتكە قېقىش تىنچ ئوكيان رايونىنىڭ سىياسىي ۋە ھەربىي تەرەپلىرىگە ئىنتايىن ئېغىر تەسىر پەيدا قىلىدۇ، دەپ قارىغانىدى. مولوتوۋ بۇنىڭغا رەددىيە بېرىپ: مۇبادا ئۈچ تەرەپ كېلىشىم ھاسىل قىلالىمسا، ھەقىقىي ئېغىر ئاقىۋەت پەيدا بولىدۇ. شۇڭا تۆت دۆلەت خىتابنامىسى مەسلىسىنى ئويلىنىشنىڭ زۆرۈرىيىتى يوق، دېدى. ئاخىرىدا مولوتوۋ ئەيدىن ئوتتۇرىغا قويغان كېلىشتۈرۈش تەكلىپى، يەنى ئۈچ دۆلەت بىرلىشىپ بايانات ئېلان قىلسا، مۇبادا جۇڭگو ھۆكۈمىتى يىغىن ئاخىرلىشىشتىن ئاۋۋال بۇ باياناتنى قوللايدىغانلىقىنى بىلدۈرسە، ئۇنداقتا ئۈچ دۆلەت خىتابنامىسى تۆت دۆلەت خىتابنامىسىگە ئايلىنىدۇ، دېگەن تەكلىپنى قوبۇل

قىلدى. بۇ 10 - ئاينىڭ 21 - كۈنى ئىدى.

خېرىنىڭ تەكلىپى تۈپەيلىدىن 10 - ئاينىڭ 26 - كۈنىدىكى يىغىن جۇڭگو خىتابنامىگە ئىمزا قويۇشى كېرەكمۇ - يوق، دېگەن مەسىلىنى قايتىدىن مۇھاكىمە قىلدى. مولتوۋ سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتىنىڭ جۇڭگونىڭ خىتابنامە تۈزگۈچى دۆلەت بولۇشىغا قارشى تۇرمايدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن بولسىمۇ، لېكىن جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدىكى باش ئەلچىسى فۇ بىڭچاڭنىڭ ئۆز ھۆكۈمىتىنىڭ يوليورۇقىنى ئۆز ۋاقتىدا تاپشۇرۇۋېلىش - تاپشۇرۇۋالماسلىقىدىن دەرگۇماندا ئىدى. شۇڭا خېرىنىڭ تەكلىپىگە ئاساسەن فۇ بىڭچاڭ ئالاقىدار جۇڭگو خادىملىرىغا جۇڭگونىڭ ئۇزۇن مەزگىللىك ياپونغا قارشى ئۇرۇش ئېلىپ بارغانلىقى توغرىسىدىكى پاكىتلار بىلەن تارتقان زىيانلىرىنى نەقىل قىلىشقا بۇيرۇپ: ئەگەر جۇڭگو ئۇرۇش مەزگىلىدە باراۋەر مۇئامىلىگە ئېرىشەلمەيدىغان بولسا، ئۇ چاغدا ئۇرۇشتىن كېيىنكى باراۋەرلىكتىن قانداقمۇ ئۈمىد كۈتكىلى بولسۇن، دەپ كۆرسەتتى. 10 - ئاينىڭ 26 - كۈنى يېرىم كېچىدە فۇ بىڭچاڭ خىتابنامىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى لايىھىسىنى تېلېگرامما ئارقىلىق چۇڭچىڭغا يوللىماقچى بولدى. ۋەھالەنكى، بۇ چاغدا يىغىن ئاياغلىشىشقا تۆت كۈنلا ۋاقىت قالغانىدى. موسكۋا بىلەن چۇڭچىڭنىڭ تېلېگرامما ئالاقىسىگە ھەمىشە يەتتە - سەككىز كۈن ۋاقىت كېتەتتى. ئامېرىكا بۇنىڭغا چوڭ ياردەم كۆرسەتتى: خېرى ئامېرىكىنىڭ موسكۋادا تۇرۇشلۇق دېڭىز ئارمىيىسىنىڭ تارقاتقۇچى ئاپپاراتى بىلەن ۋاشىنگتون ئارقىلىق چۇڭچىڭغا تېلېگرامما يوللاپ، فۇ بىڭچاڭغا پەۋقۇلئاددە تولۇق ھوقۇق بېرىشنى ھەمدە فۇ بىڭچاڭنىڭ بىرلەشمە خىتابنامىگە ئىمزا قويۇشىنى تەستىقلاشنى تەلەپ قىلدى. جياڭ جېيىشى بۇ چاغدا خىتابنامىنىڭ مۇھىم نۇقتىلىرىدىن خەۋەر تاپقاندى. چۈنكى، 9 - ئاينىڭ 20 - كۈنى خېرى سۇڭ زېۋېنگە خىتابنامە لايىھىسىنىڭ قوشۇمچە نۇسخىسىنى ئەۋەتكەن. شۇڭا، جياڭ جېيىشى بۇنىڭغا

دەرھال قوشۇلدى ھەمدە ئامېرىكىنىڭ تارقاقئۇچى ئاپپاراتىنى ئارقىلىق ۋاشىنگتوندىن موسكۋاغا خەۋەر بەردى. 10 - ئاينىڭ 30 - كۈنى خىتابنامە ئىسزالاتقاندىن كېيىن، روزۋېلت جياڭ جېيىشىغا تېلېگرامما ئەۋەتتى: مەن بىز ئورتاق قولغا كەلتۈرگەن بۇ خۇشاللىقلارنى ئىلگىرىلەشتىن ئىنتايىن خۇشالمەن. بىز قاتتىق مۇزى چىقىپ تاشلىدۇق، مەن ئىككىمىز بۇ پىرىنسىپنى مۇۋەپپەقىيەت بىلەن تىكلەدۇق دەپ ھېسابلايمەن، دېگەن. فۇ بىڭچاشۇ خېرنىڭ تەشەببۇسىغا بەرگەن ئۇسسۇلۇقىغا تەشەككۈر بىلدۈرگەندى.

ئەگەر، جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتى 1943 - يىلىمۇ قاتمال ھالەتتە بۇزۇلماي تۇرۇۋەرگەن بولسا، ئۇ ھالدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈپ، تۆت كۈچلۈك دۆلەت قاتارىغا ئۆتۈش ھەققىدەن ئاسمانغا چىقىشتىنمۇ قىيىن ئىدى. جۇڭخېننىڭ سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىكىنى بۇزۇشقا ئۇرۇنۇشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كۆڭلىگە تەگكەندى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دەسلەپتە ياپونىيە بىلەن بىتەرەپلىكىنى ساقلاش ئۈچۈن جۇڭگودىن يىراقلىشىشى جۇڭخېننىڭ قەھر - غەزىپىنى قوزغىغانىدى. بۇنداق جىددىي كەيپىياتنىڭ كۈچىيىشى جۇڭگو - سوۋېت توقۇنۇشىنى پەيدا قىلىپ، شىنجاڭدا سوۋېت خادىملىرىنى قوغلاپ چىقىرىش ۋەقەسىنى كەلتۈرۈپ چىقاردى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا جۇڭگو - سوۋېت ھەر ئىككى تەرەپ نەزەرىنى ئۇرۇشتىن باشقا ياققا تىككەنلىكتىن، كونا ئاداۋەتلەر يەنە بىخ سۈرۈشكە باشلىدى. ستالىن جۇڭگونىڭ ئۇرۇشتىن كېيىن ياپونىيە ياكى ئامېرىكىنىڭ سوۋېتكە قارشى بازىسىغا ئايلىنىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەيتتى؛ جياڭ جېيىشنىڭ كۆڭۈل بۆلىدىغىنى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بىقىنىدىكى مانجۇرىيە بىلەن شىنجاڭ توغرىسىدىكى باياناتى ۋە تاشقى موڭغۇلىيە توغرىسىدا قويغان تەلىپى ئىدى، تېخىمۇ مۇھىمى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە يار - يۆلەك بولۇشىدىن

ئەنسىرە يىتتى .

1943 - يىلى يىل بېشىدا سوۋېت ئىتتىپاقى ستالىننىڭ قوغداش جېڭىنىڭ غەلبىسىنى قولغا كەلتۈردى؛ ياز پەسلىگە كەلگەندە كورسك ئوپېراتسىيىسىدەمۇ گىتلىرنى زور دەرىجىدە مەغلۇپ قىلدى. شۇنىڭدىن كېيىنلا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرق ئۇرۇشىغا قىزىقىشى قوزغالدى. سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭگونىڭ مۇناسىۋىتى جىددەيلىشىپ قالغانلىقتىن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىش غەرىزىدىن جۇڭگو تېخىمۇ زور بېسىم ھېس قىلدى. 1943 - يىلى 8 - ئايدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەشۋىقات ئاپپاراتلىرى جۇڭگو ھۆكۈمىتىنى ئەيىبلەشكە باشلىدى. بۇ، 1941 - يىلى 6 - ئايدىن بېرى تۇنجى قېتىم ئىدى. سوۋېت - گېرمانىيە ئۇرۇشى پارتلىغاندىن كېيىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەشۋىقات قوراللىرى جۇڭگونىڭ ئۇرۇش ئەھۋالىنى خەۋەر قىلىشىنى چەكلەپ قويغان، ھەتتا پەقەت جۇڭگونىڭ تارىخىدىكى ۋەقەلەرنى خەۋەر قىلىشىنى بىسلەنلا چەكلەنگەنىدى. ئەمما بۇ ماقالىلەردە جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشى مۇستەسناسىز ھالدا مەدھىيەلەنگەن ھەمدە جۇڭگو خەلقىگە دوستانىلىق بىسلىدۈرۈلگەن بولۇپ، جۇڭگو كوممۇنىستىلارغا چېتىشلىق بولغان ياكى گومىنداڭغا پايدىسىز گەپ - سۆزلەر بىردەك قىسقارتىۋېتىلگەنىدى. لېكىن، 1943 - يىلى 8 - ئاينىڭ 6 - كۈنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ «ئۇرۇش ۋە ئىشچىلار سىنىپى» ژۇرنىلىدا تۇيۇقسىز ئېلان قىلىنغان بىر پارچە ماقالىدە جۇڭگونىڭ ئىچكى قىسمىدا يولغا قويۇلۇۋاتقان «مەغلۇبىيەتچىلىك» ۋە «تەسلىمچىلىك» نى ئەيىبلەپ: بۇ كىشىلەر جۇڭگو كوممۇنىستىلارنى يوقىتىش ئۈچۈن، ياپونىيە بىلەن مۇرەسسە قىلىشىنىمۇ ئايدىنىدى، دەيىلگەنىدى. باشقا گېزىت - ژۇرناللارمۇ شۇنداق ماقالىلەرنى ئېلان قىلدى. جياڭ چىيېشى بۇنى ئامېرىكىنىڭ جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمىنى تۈسۈشنى مەقسەت قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى قانات يايدۇرغان

تەشۋىقات ئۇرۇشى، دەپ قارىدى. شۇڭا جياڭ جېيشى جۇڭگونىڭ تەشۋىقات - ئاخبارات ئورگانلىرىغا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى قوللاپ ھوقۇق تارتىۋالماقچى بولۇۋاتقانلىقىنى ئەيىبلەشكە كۆرسەتمە بەردى ھەمدە شىنجاڭدىكى ئىسيانغا قاتتىق ئىنكاس قايتۇردى.

شۇنىڭ بىلەن بىللە، سوۋېت ئىتتىپاقى شىنجاڭدا جۇڭگوغا بېسىم ئىشلەتتى. 1943 - يىلى 11 - ئايدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۈرۈمچىدە تۇرۇشلۇق باش كونسۇلى جۇڭگو تەرەپ ئوتتۇرىغا قويغان - شىنجاڭدا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان تاشقى سودىنى ئېچىۋېتىش توغرىسىدىكى - مۇراجىئەتنى رەت قىلدى. شۇنىڭ بىلەن، جۇڭگو - سوۋېت تاشقى سودا ترانسپورتىنى چەكلەش كۈچەيتىلدى؛ شىنجاڭنىڭ ئىقتىسادى پالەچ ھالغا چۈشۈپ قالدى؛ شىنجاڭنىڭ ۋەزىيىتى تېخىمۇ تەۋرىنىپ، ئىسياننىڭ ئۇرۇقى چېچىلدى. ئىككىنچى يىلىنىڭ باھارىدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوللىشى ئاستىدا، شىنجاڭدا زور كۆلەملىك ئىسيان پارتلىدى.

1943-1944 - يىللار ئارىلىقىدا جياڭ جېيشى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى ياخشىلاش ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بېسىمىنى پەسەيتىش نىيىتىدىن يېنىپ، ئەكسىچە ئامېرىكىدىن پايدىلىنىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن قارشىلاشماقچى بولدى. جياڭ جېيشىنىڭ قارشىچە، ئامېرىكا جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىگە ئارىلىشىدىغان بولسا، جۇڭگو ھەم خۇشال بولاتتى، ھەم قايغۇرا تىتى. ئامېرىكا بېسىم ئىشلەتسە، جۇڭگونىڭ زېمىن پۈتۈنلۈكىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش، دۆلەتنىڭ ئىچكى بىرلىكى ۋە تۆت چوڭ دۆلەت قاتارىغا كىرىش تەلپىنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا قوبۇل قىلدۇرۇشقا بولاتتى. لېكىن، مۇبادا ئامېرىكا سوۋېت تەرەپكە ئېغىپ كەتسە، جۇڭگونىڭ بۇ مەسىلىلەرنى ھەل قىلىش ئۈمىدى ئىنتايىن غۇۋالاشقان بولاتتى. ئۇرۇشنىڭ ئاخىرقى ئۈچ يىلىدا جياڭ جېيشى ئىزچىل چارە ئىزدەپ، بۇ خەتەردىن

ساقلانماقچى بولدى. ئۇ يەنە، ئۇرۇش ئاخىرلاشقاندا سوۋېت بىلەن ئامېرىكا جۇڭگونى ئۆزلىرىنىڭ ئېغىر تەلپىنى قوبۇل قىلىشقا مەجبۇرلىشى مۇمكىن، دەپ ئەنسىرەيتتى. ئەڭ خەتەرلىك بىر خىل مۇمكىنلىك، ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىنى ئۆز تەسىر دائىرىسى ئىچىگە كىرگۈزۈۋېلىشىنى ئېتىراپ قىلىش بەدىلىگە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئامېرىكىنىڭ ياپونىيىگە يۈرگۈزگەن ئىشغالىيەتنى ئېتىراپ قىلىشى ئىدى. ئۇنىڭدىن باشقا ئەڭ يوشۇرۇن بىر خىل خەتەر، ئامېرىكىنىڭ ئۇرۇشتىن كېيىن جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ جۇڭگودا ئىسيان كۆتۈرۈشىگە سۈكۈت قىلىشى ئىدى. سوۋېت بىلەن ئامېرىكا ئىتتىپاقداشلىق مۇناسىۋىتىنى داۋاملىق ساقلىغانلىقتىن، ئۇرۇشتىن كېيىن ئامېرىكا جۇڭگو كوممۇنىستىلارنى يوقاتماقچى بولغان گومىنداڭغا ياردەم بېرىشنى رەت قىلىشى ياكى سوۋېت ئىتتىپاقىنى جۇڭگو كوممۇنىستىلاردىن ۋاز كېچىشكە زورلاشنى رەت قىلىشى مۇمكىن ئىدى. بۇ خەتلەرنى ئازايتىش ئۈچۈن جياڭ جېيىشى ئامېرىكىنى ياراشتۇرغۇچى سۈپىتىدە ئوتتۇرىغا چىقىپ، جۇڭگونى قوللاپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى پوزىتسىيە تۇتۇشقا كۈچەپ مەجبۇرلىدىكى ئەكسىچە ھەر ئىككىلا تەرەپكە ياخشىچاق بولمىدى.

1943—1944 - يىللىرى جۇڭگونىڭ سوۋېت ۋە ئامېرىكىغا قاراتقان دىپلوماتىك سىياسىتىگە كەلسەك، بۇ مەزگىلدىكى سوۋېت - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنىڭ جىددىيلىكىگە ئوخشاشلا دىققەت قىلىش زۆرۈر. 1943 - يىلى ياز ۋە كۈز پەسلىدە سوۋېت - ئامېرىكا - ئەنگلىيە مۇناسىۋىتى پەسكويغا چۈشۈپ قالدى. سوۋېت ئىتتىپاقى رەھبەرلىرى ئەنگلىيە، ئامېرىكىنىڭ فرانسىيىدە ئىككىنچى سەپنى ئېچىشنى قوللىمىغانلىقىدىن غەزەپلىنىپ، ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكا ناتسىستلار بىلەن كوممۇنىزمنىڭ ھەر ئىككىلىسىنى زەخمىلەندۈرمەكچى، ھەتتا بىراقلا تۈگەشتۈرمەكچى، دەپ قارىغان. جياڭ جېيىشى ئىككىنچى

فرونت توغرىسىدىكى مۇنازىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن يازغان خاتىرىسىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كۆز قارىشىغا قوشۇلۇپلا قالماستىن، بەلكى ئەنگلىيە، ئامېرىكىنىڭ بۇ خىل مەقسىتىنى مەدھىيىلىگەن. ئۇ 1943 - يىلى 8 - ئاينىڭ 25 - كۈنى خاتىرە دەپتىرىگە مۇنداق يازغان: «ئامېرىكا، ئەنگلىيىنىڭ ئۇرۇشتىن كېيىن سوۋېت ئىتتىپاقىغا قويدىغان پۈتۈن تەلىپى ئۇرۇش مەزگىلىدەلا ھەل قىلىنىشى كېرەك». ئۇ يەنە مۇنداق قارىغان:

مۇبادا سوۋېت ئىتتىپاقى ئەنگلىيە، ئامېرىكىنىڭ تەلىپىنى قوبۇل قىلمىسا، ئۇنداقتا ئەنگلىيە، ئامېرىكا ئىككىنچى فرونتنى ئاچمايدۇ... قىسقىسى، سوۋېت ئىتتىپاقى دۇنيا ئىنقىلابى تەشەببۇسىدىن ۋاز كەچمەيدىكەن، ئۇنىڭ ئەنگلىيە، ئامېرىكا بىلەن بولغان توقۇنۇشى كۈنساين كەسكىنلىشىدۇ؛ ئەنگلىيە، ئامېرىكا ۋەزىيەتنى تىزگىنلىدى. ئۇلار سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئوق مەركىزى دۆلەتلىرىنىڭ خرىسىغا تاقابىل تۇرغۇدەك كۈچكە ئىگە، شۇڭلاشقا، ئەنگلىيە، ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھەرگىز تىز پۈكمەيدۇ.

باشقىچە ئېيتقاندا، جياڭ جېيشى: ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقىغا، جۇڭگونىڭ چوڭ دۆلەتلىك ئورنى دەپ ئىشەنگەن. چۈنكى، سوۋېت ئىتتىپاقى سوۋېت - ئامېرىكا - ئەنگلىيە ئىتتىپاقىنى پارچىلايدىغان خەتەرگە تەۋەككۈلچىلىك قىلمايتتى. بۇنىڭدىن باشقا ئۇ يەنە ئامېرىكىنىڭ جۇڭگو نەرەپتە تۇرالايدىغانلىقىغا ئىشەنچ قىلاتتى. چۈنكى، ئامېرىكا جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىنى داۋاملاشتۇرۇشىنى ئۈمىد قىلىشى مۇمكىن ئەمەس، شۇنداقلا يەنە ئۇرۇشتىن كېيىن جۇڭگودىن پايدىلىنىشى مۇمكىن ئەمەس. سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن قارشىلىشىشنى ئۈمىد قىلاتتى. بۇ ئىرى - پىكىرلەرگە ئاساسەن، جياڭ جېيشى 1943 - يىلى 11 - ئايدا روزۇبىلت ۋە چېرچىل بىلەن قاھىرەدە ئۆتكۈزۈلدىغان ئۇچرىشىشنىڭ يۆنىلىشىنىمۇ بەلگىلىگەندى.

5. قاھىرەدىكى خاسىيەتلىك كەچكى زىياپەت

1943 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر بىرلا تۆت كۈچلۈك دۆلەت يىغىنىنى ئەمەس بەلكى ئىككى قېتىم ئۈچ دۆلەت يىغىنىنى چاقىردى. بۇ پاكىت جياڭ جېيىشىنىڭ ئالدىراپ ئامېرىكىنى يېنىغا تارتىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن قارىشىلىشىش ئارزۇسىنى قىسمەن ئەكس ئەتتۈردى. ستالىن ۋە جياڭ جېيىشى ئۆز ئويى - پىكرى نۇقتىسىدىن پەقەت بىرلا تۆت كۈچلۈك دۆلەت يىغىنى چاقىرىش تەشەببۇسىنى رەت قىلدى. 1943 - يىلى 6 - ئاينىڭ 7 - كۈنى روزۋېلت سۇڭ زىۋېنگە خەۋەر قىلىپ، يېقىنقى بىر مەزگىل ئىچىدە تۆت دۆلەت يىغىنىنى چاقىرىش تەكلىپىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، يىغىن چاقىرىلىشتىن ئاۋۋال جياڭ جېيىشى بىلەن ئايرىم ئۇچراشماقچى بولۇۋاتقانلىقىنى ئېيتتى. ئۈچ كۈن ئۆتكەندىن كېيىن جياڭ جېيىشى سۇڭ زىۋېنگە كۆرسەتمە بېرىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيىگە ئۇرۇش ئېلان قىلىنغانلىقتىن، جۇڭگو بىلەن سوۋېتنىڭ بىرلا ۋاقىتتا تۆت دۆلەت يىغىنىغا قاتنىشىشى «تولىمۇ قۇلايسىز» بولىدىغانلىقىنى روزۋېلتقا ئېيتىپ قويۇشنى تاپىلدى.

جۇڭگو تەرەپ جياڭ جېيىشىنىڭ 1943 - يىلى ستالىن بىلەن كۆرۈشۈشنى خالىغانلىقىدىكى سەۋەب توغرىسىدا چۈشەنچە بېرىپ، جياڭ جېيىشىنىڭ ئۇرۇش مەزگىلىدىكى سوۋېتكە قاراتقان سىياسىتىنىڭ مۇھىم مەزمۇنى، جياڭ جېيىشىنىڭ مۇنداق قارار چىقىرىشى 1941 - يىلىدىكى سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك شەرتنامىسى ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى قوللانغانلىقىدىن ئىبارەت ئىككى ئىشتىن «غەزەپلەنگەنلىكى» دەپى. 1943 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا روزۋېلتنىڭ چۇڭچىڭغا قاھىرە يىغىنىنى ئورۇنلاشتۇرۇش ئىشى

بىلەن بارغان ئالاھىدە ئەلچىسى خېرلى: جياڭ جېيشىنىڭ ستالىن بىلەن كۆرۈشۈشنى خالىمىغانلىقى، ئۇنىڭ ستالىننىڭ جۇڭگونى قىزىلاشتۇرۇشىدىن، جۇڭگونىڭ قىسمەن تېررىتورىيىسىنى يۇتۇۋېلىشىدىن ئەنسىرىگەنلىكى، دەپ قارىدى. بۇ چۈشەندۈرۈشلەرنىڭ ھەممىسى كىشىنى قايىل قىلالمايدۇ. جياڭ جېيشى ئەلۋەتتە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ غەربىنى ئېنىق چۈشەنەتتى، لېكىن ئۇ نېمە ئۈچۈن ستالىن ۋە روزۋېلت بىلەن يۈزمۇ يۈز سۆزلىشىپ، ئامېرىكا تەرەپنىڭ ئېنىق كاپالىتىگە ئېرىشىشنى خالىمىدى؟ بۇ خىل مۇمكىنلىكنى جياڭ جېيشى بۇرۇنلا ئويلىنىپ كۆرگەن دەپ پەرەز قىلساق، تۆۋەندىكىدەك چۈشەندۈرۈش ئورۇنسىز بولمايدۇ: جياڭ جېيشى ئاۋۋال روزۋېلت بىلەن كۆرۈشۈپ ئۇنىڭغا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ غەربىنى ئەسكەرتىشنى تېخىمۇ خالايتتى، بۇ سۆزلەرنى سوۋېت ئىتتىپاقى رەھبەرلىرى بىلەن يۈزمۇ يۈز سۆزلىشىشكە بولمايتتى. بۇ خىل چۈشەندۈرۈش جياڭ جېيشىنىڭ 1943 - يىلىدىكى سوۋېت - ئامېرىكا مۇناسىۋىتى توغرىسىدىكى تەھلىلگە تېخىمۇ ئۇيغۇن. جياڭ جېيشىنىڭ باشقىچە غەربى بولۇشىمۇ مۇمكىن، يەنى مۇبادا جۇڭگو سوۋېت، ئامېرىكا، ئەنگىلىيە ئۈچ تەرەپ تەن ئالغان قاتتىق تەلەپلەرگە دۇچ كەلسە ۋە بۇنى رەت قىلسا، دېمەك، ئۆزىنى ئۆزى تۆت دۆلەتنىڭ سىرتىغا چىقىرىۋەتكەن بولىدۇ. جياڭ جېيشى بۇنىڭدىن باشقا يەنە ستالىننىڭ ئالدى بىلەن جۇڭگونىڭ شىنجاڭدىكى سىياسىتىنى ئەيىبلەشكەن ئەنسىرىشىمۇ مۇمكىن ئىدى.

1943 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا ئېچىلغان بىرنەچچە قېتىملىق دۆلەت باشلىقلىرى يىغىنىدا، جياڭ جېيشىنىڭ ئەڭ مۇھىم نىشانلىرىنىڭ بىرى ئەنگىلىيە، ئامېرىكا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ تېررىتورىيە توغرىسىدىكى باياناتىنى ئېتىراپ قىلىشىنى قولغا كەلتۈرۈش ئىدى، يەنى بۇ جۇڭگونىڭ

مانجۇرىيە، تاشقى موڭغۇلىيە ۋە تەيۋەنگە بولغان ئىگىلىك ھوقۇقىنى ئېتىراپ قىلىش دېگەنلىك ئىدى. سۇڭ مېيلىن 1943 - يىلى 2 - ئايدا روزۇبىلىت بىلەن سۆزلەشكەندە بۇ تەلەپلەرنى ئوتتۇرىغا قويغانىدى. 3 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ئۇ جياڭ جېيشىغا دوكلات قىلىپ، روزۇبىلىتنىڭ ئۇرۇشتىن كېيىن مانجۇرىيە، تەيۋەن، پېڭخۇ تاقىم ئاراللىرى ۋە ليۇچېيۇ تاقىم ئاراللىرىنى جۇڭگوغا قايتۇرۇپ بېرىشكە قوشۇلغانلىقىنى ئېيتقانىدى. جۇڭخۇنىڭ تەرەپنىڭ تەيۋەن، پېڭخۇ تاقىم ئاراللىرى ۋە ليۇچېيۇ تاقىم ئاراللىرىغا قويغان تەلپىنى سوۋېت ئىتتىپاقى ئاسانلا ئېتىراپ قىلاتتى، ئەمما تاشقى موڭغۇلىيە ۋە مانجۇرىيە بولسا بىۋاسىتە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەنپەئىتىگە چېتىلاتتى. قاھىرە ۋە تېھران يىغىنلىرىدا، جياڭ جېيشى مانجۇرىيەنىڭ جۇڭگونىڭ ئىگىلىك ھوقۇقى دائىرىسىگە تەۋە ئىكەنلىكى توغرىسىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئېتىراپ قىلىشىغا ئېرىشتى. ئۇ يەنە تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىنى ئوتتۇرىغا قويغاندا، ستالىن ۋە روزۇبىلىت ئويلىنىپ كۆرۈشنى بىردەك رەت قىلدى.

11 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قاھىرەدىكى بىر كەچلىك زىياپەتتە جياڭ جېيشى روزۇبىلىت بىلەن مۇزاكىرە ئۆتكۈزدى. زىياپەتتە روزۇبىلىت مانجۇرىيەنى، جۈملىدىن لياۋدۇڭ يېرىم ئارىلىنى، لويشۇن، داليەن پورتلىرىنى، تەيۋەن ۋە پېڭخۇ تاقىم ئاراللىرىنى جۇڭگوغا قايتۇرۇپ بېرىشكە قوشۇلدى. روزۇبىلىت جياڭ جېيشىنىڭ تاڭخونۇۋا ۋەزىيىتىگە كۆز قارىشىنىڭ قانداقلىقىنى سوراپ كۆردى. تاڭخونۇۋا تاشقى موڭغۇلىيەنىڭ غەربىي چېگرا قىسمىغا، يەنسەي دەرياسىنىڭ يۇقىرى ئېقىمىغا جايلاشقان، يەر كۆلىمى 170 مىڭ 400 كۋادرات كىلومېتىر (65 مىڭ 800 ئىنگىلىز چاقىرىم) كېلەتتى، ئاھالىسى تۈركلەر بولۇپ، تۈرك تىلىدا سۆزلىشەتتى. 1911 - يىلىدىن ئىلگىرى بۇ رايون ئىزچىل تاشقى موڭغۇلىيەنىڭ بىر ئۆلكىسى بولۇپ كەلگەن. 1914 -

يىلى روسيىنىڭ قوغداش رايونىغا كىرگەن، روسيىنىڭ ئىچكى ئۇرۇش دەۋرىدە جۇڭگو ئارمىيىسى قايتىدىن ئىشغال قىلغان، 1921 - يىلى بۇ رايون مۇستەقىل دۆلەت - تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنى قۇرۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسىنىڭ تىزگىنلىشى ئاستىغا چۈشكەن. شۇڭا جياڭ جېيشى جاۋاب بېرىپ: روسىيە ئىشغال قىلىشتىن بۇرۇن تاڭخوتۇۋا جۇڭگو تاشقى موڭغۇلىيىسىنىڭ تەركىبىي قىسمى ئىدى. كەلگۈسىدە تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسى بىلەن بىرلىكتە سۆھبەت ئارقىلىق ھەل بولۇشى لازىم، دېدى. بۇنىڭدىن ۋە جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيە، جۈملىدىن تاڭخوتۇۋا توغرىسىدىكى باياناتىدىن، بۇنىڭ جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدىكى تۈپ خاراكتېرلىك مەسىلە ئىكەنلىكىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ.

بۇ تېررىتورىيە مەسلىلىرى، بولۇپمۇ ئۇرۇشتىن كېيىنكى مانجۇرىيىنىڭ تەۋەلىكى مەسلىسى ئۇرۇشتىن كېيىنكى جۇڭگو- سوۋېت مۇناسىۋىتىگە ۋە جۇڭگونىڭ چوڭ دۆلەتلىك ئورنى قاتارلىق بىر قاتار مەسلىلەرگە چېتىلاتتى. ئەگەر جۇڭگو ئاسىيادا كۈچلۈك دۆلەتكە ئايلانماقچى بولىدىكەن، ئۇنداقتا بايلىقى مول ۋە مەلۇم سانائەت ئاساسىغا ئىگە مانجۇرىيىنى قايتۇرۇۋېلىشى كېرەك ئىدى؛ ئوخشاشلا، سوۋېت ئىتتىپاقى ئەگەر مانجۇرىيىنى تىزگىنلىسە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرق ۋە تىنچ ئوكيان رايونىدىكى ئورنى زور دەرىجىدە كۈچەيگەن بولاتتى. روزۋېلت: ئۇرۇشتىن كېيىن جۇڭگو بىلەن سوۋېتنىڭ ئىناق قوشنىدارچىلىقى كەلگۈسىدىكى دۇنيا تىنچلىقىنىڭ ئاساسى بولۇپ قالىدۇ، لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقى مانجۇرىيىنى ئىشغال قىلىۋالسا، بۇ خىل قىياس يوق بولىدۇ، دەپ قارىدى. مۇبادا، راستتىنلا ئامېرىكا پەرەز قىلغاندەك، سوۋېت ئىتتىپاقى گېرمانىيىنى مەغلۇپ قىلغاندىن كېيىن يىراق شەرققە ياپونىيىگە قارشى ئۇرۇشقا قاتناشسا، ئۇنداقتا، ئۇرۇش ئاخىرلاشقاندا

سوۋېت ئىتتىپاقى مانجۇرىيىنى ئىشغال قىلىۋېلىشى مۇمكىن. بۇنداق ۋەزىيەت يارىتىلىدىكەن، مانجۇرىيىنى جۇڭگوغا قايتۇرۇپ بېرىش - بەرمەسلىكىنى سوۋېت ئىتتىپاقى قارار قىلىدۇ، بەلكىم بۇ ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئىشلىتىدىغان بېسىمنىڭ ئېغىر - يېنىكلىكىگە قاراپ بەلگىلىنىشىمۇ مۇمكىن. يەنە بىر تەرەپتىن، سوۋېت ئىتتىپاقى «كوللېكتىپ بىسىخەتەرلىك ستراتېگىيىسى» نى تاماملىغاندىن كېيىن، ئىشلىتىشكە بولىدىغان بىر دۆلەتكە ئايلىنىشىمۇ مۇمكىن. لېكىن، سوۋېت ئىتتىپاقى ستراتېگىيىسىنىڭ ئەڭ مۇھىم مەزمۇنلىرىدىن بىرى توغرىسىدا پورتقا، يەنى لياۋدۇڭ يېرىم ئارىلى ۋە مانجۇرىيە ئومۇرىيولغا ئېرىشىش. ئېھتىمال بۇ جۇڭگونىڭ گۈللىنىشىنى قوللاش يۈزىسىدىن سوۋېت ئىتتىپاقى تەمىن قىلغان بەدەل بولۇشى مۇمكىن.

سۇڭ مېيلىن 1943 - يىلى 2 - 5 - ئايلاردا ۋاشىنگتوندا تۇرغان مەزگىلدە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ توغرىسىدا پورت توغرىسىدىكى ئىزدىنىشىنى روزۇبلىنت بىلەن مۇزاكىرە قىلىپ كۆرگەنىدى. بۇ مۇزاكىرىدىن خاتىرە قالدۇرۇلمىغان بولسىمۇ، لېكىن جياڭ جېيىشى 6 - ئاينىڭ 18 - كۈنى سۇڭ مېيلىنگە بەرگەن تېلېگراممىسىدا سۇڭ مېيلىنگە جۇڭگو - ئامېرىكا بىرلىشىپ لۇيشون، دالىيەن پورتلىرىنى ئىشلىتىشىنى ئويلايدىغانلىقىنى روزۇبلىنتقا ئېيتىپ قويۇش توغرىسىدا كۆرسىتىمە بەرگەنىدى. ئاي ئاخىرىدا جياڭ جېيىشىنىڭ رەپىقىسى سۇڭ مېيلىن جاۋابىدا جۇڭگو - ئامېرىكا ئىككى دۆلەت دېڭىز ئارمىيىلىرىنىڭ لۇيشون، دالىيەن ۋە تەيۋەننى ئورتاق ئىشلىتىشىگە روزۇبلىنتنىڭ قوشۇلغانلىقىنى ئېيتقاندى. 11 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قاھىرەدىكى كەچلىك زىياپەتتە جياڭ جېيىشى روزۇبلىنتقا لۇيشوننى جۇڭگو بىلەن ئامېرىكىنىڭ بىرلىشىمە بازىسى قىلىشىنى خالايدىغانلىقىنى قايتا تەكىتلىدى. جياڭ جېيىشى

ئامېرىكا ئارمىيىسىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى تېررىتورىيىسىگە
يېقىن جايدا ھەربىي بازار قۇرۇشنى ئۈمىد قىلاتتى ھەمدە جۇڭگو
- ئامېرىكا ھەربىي ھەمكارلىقىنى تەشەببۇس قىلاتتى.
ئەمەلىيەتتە، ئامېرىكىنىڭ قوللىشىدىن پايدىلىنىپ، سوۋېت
ئىتتىپاقىنى پەكلىمەكچىدى. ئامېرىكا مۇبادا بۇ تەكلىپنى قوبۇل
قىلىما، ئۇنداقتا سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشتىن كېيىنكى
ئامېرىكىنىڭ دىپلوماتىك سىياسىتىدىن گۇمانلىناتتى.

روزۋېلتنىڭ كۆڭۈل بۆلىدىغىنى مانجۇرىيەنىڭ پورتىنى
قانداق تىزگىنلەش بولماستىن، بەلكى سوۋېت ئىتتىپاقىنى
قانداق تىزگىنلەش ئىدى. جياڭ جېيشىنىڭ جۇڭگو - ئامېرىكا
بىرلەشمە ھەربىي بازار قۇرۇش توغرىسىدىكى تەكلىپىگە قارىتا
روزۋېلت ئۇرۇشتىن كېيىن لۇيشۇننىڭ ئەركىن پورت بولۇپ
قىلىشى توغرىسىدىكى مۇمكىنلىككە گۇمانىي پىكرىنى ئوتتۇرىغا
قويدى. جياڭ جېيشى، پەقەت جۇڭگونىڭ ئىگىلىك ھوقۇقىغا
بېرىپ چېتىلمىسىلا، پۇرسەت پىشىپ يېتىلگەن ھامان بۇ
مۇمكىنلىكنى ئويلاشنى خالايدىغانلىقىنى بىلدۈردى. دېمەك،
روزۋېلتنىڭ ئەنسىرىشى، جۇڭگو - سوۋېت تالاش - تارتىشىدا
ياراشتۇرغۇچىلىق ئورنىنى كۈچەيتىشكە ئېھتىياجلىق
ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بەردى.

قاھىرە يىغىنىدىن كېيىن روزۋېلت ۋە چېرچىل تېھرانغا
ئۇچۇپ باردى. ستالىن گەرچە، ئومۇمىي جەھەتتىن جۇڭگونىڭ
ئۇرۇشتىن كېيىن يەنىلا چولپا دۆلەتلەر مەسئۇلىيىتىنى ئۈستىگە
ئالىدىغان ئىقتىدارى كەم دەپ قارىسىمۇ، لېكىن يەنىلا قاھىرە
يىغىنىنىڭ قارارىنى قوبۇل قىلىپ، مانجۇرىيەنى جۇڭگوغا
قايتۇرۇپ بېرىشكە قوشۇلدى. ستالىن يەنە: گېرمانىيەگە قارشى
ئۇرۇش ئاخىرلاشقاندىن كېيىن سوۋېت ئىتتىپاقى يىراق شەرق
ئۇرۇشىغا كىرىپ، ئىتتىپاقداش دۆلەتلەرگە ماسلىشىپ ھەرىكەت
قىلىدۇ، دېدى. ئۇ يەنە بەدەل ئېلىش نىيىتىدە، سوۋېت

ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرقتە توغلىماس پورتىنىڭ يوقلۇقىنى ئوتتۇرىغا قويدى. شۇنىڭ بىلەن روزۋېلىت دالىيەن پورتىنى خەلقئارا ئورتاق (ئەمەلىيەتتە ئامېرىكا) باشقۇرىدىغان پورتقا ئايلاندۇرۇش تەكلىپىنى بەردى. ستالىن بۇنىڭغا قوشۇلدى، تېھران يىغىنى لۇيشۇن ۋە تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىنى تىلغا ئالمىدى.

تېھران يىغىنى ئاخىرلىشىش بىلەنلا روزۋېلىت جياڭ جېيشىغا تېلگېرامما بېرىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قاھىرە يىغىنىنىڭ ئاخباراتىنى قوبۇل قىلغانلىقىنى ئۇقتۇردى. جياڭ جېيشى بۇنىڭدىن ستالىننىڭ مانجۇرىيىنى قايتۇرۇپ بېرىشكە قوشۇلغانلىقىنى بىلگەن بولسىمۇ، بىراق، تا 1944 - يىلى 1-ئايدا كەلگەندىلا ئاندىن روزۋېلىت ئۇنىڭغا ستالىننىڭ بۇنداق يول قويۇشىنىڭ شەرتلىك ئىكەنلىكىنى، يەنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دالىيەن پورتى بىلەن مانجۇرىيە تۆمۈرىولىنى ئىشلىتىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

موڭغۇلىيە مەسلىسىگە جياڭ جېيشىنىڭ ئۈمىددا پوزىتسىيە تۇتۇشى ھەقىقەت ئىدى. ئۇ قاھىرە يىغىنىدا بۇ مەسلىنى روزۋېلىتنىڭ ئالدىغا قويغان ھەمدە جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيىگە ئىگىلىك ھوقۇقى بارلىقىنى ئەسكەرتكەن بولۇپ، روزۋېلىت باشقىچە پىكىردە بولمىغانىدى. ئەمەلىيەتتە، روزۋېلىت تاڭخوتۇۋانى تىلغا ئالغاندا، جياڭ جېيشى روزۋېلىتنىڭ تاشقى موڭغۇلىيىنى جۇڭگوغا قايتۇرۇپ بېرىش كېرەك دەپ قارايدىغانلىقىنى بىلگەن، بولمىسا ئۇ يەنە نېمە ئۈچۈن تاڭخوتۇۋانى تىلغا ئالدى؟ تېھران يىغىنىدا ستالىن تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىگە تەگمىگەن، بۇ ئىشتىنمۇ جياڭ جېيشى ئۈمىددا ئىدى. تاشقى موڭغۇلىيىنى رەسمىي قايتۇرۇۋالالمىغان تەقدىردىمۇ ھېچ بولمىغاندا ئۇ يەنە بۆلۈنۈپ كەتمەيتتى.

6. جياڭ جېيىشىنىڭ ئامېرىكا كوزىرى ۋە
كوممۇنىستلارنى يوقىتىپ، سوۋېتگە
قارشى تۇرۇش تەدبىرى

1944 - يىلىنىڭ بېشىدا، جياڭ جېيىشى ئامېرىكىنىڭ
قوللىشىغا ئېرىشىش ئۈچۈن ئامېرىكىنى كۈچىنىشنىڭ بارىچە
غەدىنىلاپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا گۇمان پەيدا قىلماقچى بولدى.
ئۇ: مۇبادا ئامېرىكا قولىدىكى ئۈنۈملۈك شەرتلەردىن پايدىلىنىپ
سوۋېت ئىتتىپاقىنى بويسۇنۇشقا، بولۇپمۇ مانجۇرىيە مەسىلىسى
ۋە جۇڭگو كوممۇنىستلىرى مەسىلىسىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنى يول
قويۇشقا مەجبۇرلىسا، ئۇنداقتا ئامېرىكىنىڭ ياراقتۇرۇشى
جۇڭگونى زور پايدىغا ئىگە قىلىدۇ، دەپ ئويلايتتى. تېھران
يىغىنىدا ستالىن مانجۇرىيىنى جۇڭگوغا قايتۇرۇپ بېرىشكە
قوشۇلدى. لېكىن، شىنجاڭغا ئوخشاش، قانۇنسىي جەھەتتە
ئىگىدارچىلىق قىلىش ئەمەلىيەتتىكى تىزگىنلەشكە پاراۋەر ئەمەس
ئىدى. مانجۇرىيەدە يەنىلا جۇڭگو قۇرۇق ئېرىققا مىراس بولۇپ،
ئەمەلىي ھوقۇق سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قولىدا بولۇپ قېلىش
ئېھتىمالى بار ئىدى. جياڭ جېيىشى ئامېرىكىنىڭ سوۋېت
ئىتتىپاقىغا بولغان گۇمانىنى چوڭقۇرلاشتۇردىلا، بۇ خەتەردىن
ساقلانغىلى بولىدۇ، دەپ قارايتتى. ئامېرىكىنىڭ سوۋېتگە قارشى
كەپپىياتىنى قوزغاشتا يەنە باشقا مەقسەتتۇر بار ئىدى.
كوپپارتىيىنى يوقىتىشقا ئامېرىكىنىڭ قوللىشىنى كاپالەتكە ئىگە
قىلىشنى بولاتتى. مۇبادا ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا نۇتقان
پوزىتسىيىسى گۇمانلىق ۋە دۈشمەنلىككە تولۇپ تاشقان بولسا،
مۇبادا ئامېرىكا جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ
«يېقىندىسى» دەپ قارايدىغان بولسا، ئۇنداقتا ئامېرىكا چوڭچىڭ
بىلەن قول تۇتۇشۇپ جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى يوقىتىشى

مۇمكىن. بۇنداق گۇمانلىنىش كەيپىياتى ئۆتكۈرلەشكەندىن كېيىن، جياڭ جېيشى يەنە ئامېرىكىنىڭ تەسىرىدىن پايدىلىنىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ شىنجاڭغا قاراتقان بېسىمىنى ئازايتالايتتى.

1942-1943 - يىللار ئارىلىقىدا جياڭ جېيشىنىڭ روزۋېلت بىلەن ئېلىشقان خەتلىرىدە جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتى كۆپ تىلغان ئېلىنىمىغان بولۇپ، پەقەت بىر - ئىككىلا جايدا جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتى قاھىرە يىغىنى ۋە تېھران يىغىنىدا ھەل قىلىنىشى كېرەك دېيىلگەن. 1944 - يىلى باھاردا شىنجاڭنىڭ تاشقى موڭغۇلىيە بىلەن چېگرىلىنىدىغان ئالتاي رايونىدا جۇڭگو - موڭغۇلىيە توقۇنۇشى يۈز بەردى. بۇ ئىش تۈپەيلى، جۇڭگو - ئامېرىكا ئارقىمۇ ئارقا پىكىر ئالماشتۇردى. بۇلارنىڭ ئەمەلىي سەۋەبلىرىنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، جياڭ جېيشى بۇ تالاش - تارتىشقا قاتتىق پوزىتسىيە تۇتتى. 3 - ئاينىڭ 19 - كۈنى يەنى توقۇنۇش پارتلاپ بىر ھەپتىدىن كېيىن جياڭ جېيشى 8 - ئۇرۇش رايونىنىڭ قوماندانى جۇ شاۋلياڭغا ئىككى پىيادە ئەسكەرلەر پولكى، قوشۇمچە ھاۋا مۇداپىئە ۋە تانكىغا قارشى قىسىملارنى باشلاپ گۇچۇڭغا كىرىش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى. 8 - ئۇرۇش رايونىنىڭ قورال - ئەسلىھەلىرى ساپ ئامېرىكا مېلى بولۇپ، ئامېرىكا «كونسىپسىيە قانۇنى» غا ئاساسەن ياردەم قىلغان. بۇ قوراللار بىلەن تاشقى موڭغۇلىيە ئارمىيىسىگە تاقابىل تۇرغاندا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ غەزەبلىنىشى چوقۇم ئىدى.

جياڭ جېيشى ئالتاي توقۇنۇشىنى كۆپتۈرۈپ، ئامېرىكا رەھبەرلىرىگە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاجاۋۇزچىلىق تەبىئىتى ئاسان ئۆزگەرمەيدۇ، دېدى. 3 - ئاينىڭ 17 - كۈنى جياڭ جېيشى روزۋېلتقا تېلېگرامما يوللاپ: «سىز بىلەن بولغان شەخسىي مۇناسىۋىتىمنى نەزەرگە ئېلىپ، مۇنداق بىر ئىشنى

ئېيتماي تۇرالمايدىن: يېقىندىن بېرىش زۇقۇمىنىڭ تەرىقىتىنى
بىراق شەرق ئۇرۇشىغا ئىنتايىن يامان تەسىر پەيدا قىلىدۇ»
ئۇ يەنە جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ ئالغاي تالاش - تارتىشىغا تۇتقان
مەۋقەسىنى سۆزلەپ كېلىپ: «بۇ رايون خاراكىتىرىلىك
توقۇنۇش بولۇپلا قالماستىن، بەلكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ
نۆۋەتتە، ھەتتا كەلگۈسىدە بۇرگۈزىدەشمان بىراق شەرق
ستراتېگىيىسىنىڭ بىر مۇھىم سىگنالى» دېدى. ئۇ يەنە
روزۋېلتقا جۇڭگو كوممۇنىستلىرى سوۋېت - ياپونىيە مۇراسىمى
قىلغانلىقىدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، «توپىلاڭ» قوزغاپ،
پۇرسەت يېتىلگەن ھامان شىئەننى تارتىۋېلىشقا
تەييارلىنىۋاتقانلىقىنىمۇ ئېيتقاندى.

روزۋېلت 3 - ئاينىڭ 20 - كۈنى پوزىتسىيىسى ئېنىق
بولمىغان جاۋابنى قايتۇردى. شۇنىڭ بىلەن جياڭ جېشى 3 -
ئاينىڭ 29 - كۈنى يەنە بىر قېتىم ئوخشاش نەسەپنى ئوتتۇرىغا
قويدى. ئۇ: سوۋېت ئىتتىپاقى ئايروپىلانلىرى ۋە موڭغۇلىيە
ئارمىيىسى تاجاۋۇز قىلغانلىقتىن، شىنجاڭنىڭ ۋەزىيىتى
يېقىندىن بېرى تېخىمۇ جىددىيلىشىپ كەتتى، بۇ ئەھۋال جۇڭگو
بىلەن ئىتتىپاقداش ئارمىيىنىڭ ھەمكارلىشىپ ھەرىكەت قىلىش
ئەقىدىسىنى «تەۋرىتىپ» قويدى؛ شىنجاڭدىكى توپىلاڭ ۋە
جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ شىئەندىكى ھەرىكىتى تەسەۋۋۇر
قىلغۇسىز ئاقسۇلەرگە ئېلىپ باردۇ؛ ياپونىيە ئەسلى پىلان
بويىچە يۈننەنگە كىرىدىكەن، جۇڭگو «قىزىلاشتۇرۇلدىغانلىقى
سەۋەپلىك» ئۇرۇشتىن چېكىنىپ چىقىدۇ، دېدى.

جياڭ جېشى ياپونىيىنىڭمۇ جۇڭگونى «بولشىۋىكلاشتۇرۇش»
نى قوللايدىغانلىقىنى، بۇنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيە
تىل بىرىكتۈرۈشىنىڭ بىر دەك ئىكەنلىكىنى تەكىتلىدى. ياپونىيە
جۇڭگودا كوممۇنىزم ئىنقىلابىنى قوللاشتا ئۆرنەك ئىدى، بەلكى
بۇ روزۋېلتقا ئوخشاش ئاشۇ بىر ئەۋلاد كىشىلەرنىڭ ھېلىمەم

ئېسىدە بولسا كېرەك. بۇ نوقتىغا دىققەت قىلغاندا، جياڭ جېيىشىنىڭ ئەسكەرتىشىنى چۈشىنىش تەس ئەمەس. ئەسلىدە خېلى بۇرۇنلا 1917 - يىلى گېرمانىيە ئىمپېرىيىسى باش شتابى بۇ خىل ستراتېگىيىنى قوللىنىپ، بىر يىل ئۆتكەندە ئۈنۈم بەرگەن - روسىيە ئۇرۇشتىن چېكىنگەنىدى، جياڭ جېيىشى روزۇپلىتنى: ياپونىيە، سوۋېت ئىتتىپاقىسى ۋە جۇڭگو كوممۇنىستلىرى جۇڭگودا ئىنقىلاب قوزغاپ، جۇڭگونى ئۇرۇشتىن چېكىندۈرۈشكە ئۇرۇنۇۋاتىدۇ، ئۇنىڭدىن كېيىن ياپونىيە قولىنى بوشىتىپ ئامېرىكىغا تاقابىل تۇرىدۇ، بەلكى، سوۋېت ئىتتىپاقى بولسا شىنجاڭنى ۋە جۇڭگونىڭ غەربىي رايونىنى تەسىر دائىرىسىگە كىرگۈزۈۋالىدۇ، بۇنداق ئۇرۇنۇش ئىشقا ئاشىدىكەن، نەپكە ئېرىشىدىغىنى توكيو، موسكۋا ۋە يەنە بولىدۇ. زىيان تارتىدىغىنى پەقەت ۋاشىنگتون ۋە جۇڭجىڭ بولىدۇ، دېگەنگە ئىشەندۈرۈشكە ئۇرۇندى. جياڭ جېيىشى يەنە روزۇپلىتقا، نۆۋەتتىكى چېگرا توقۇنۇشى ۋە شىنجاڭدىكى توپىلاڭ پەقەت دېڭىز ئاستىدىكى بۈيۈك تاغنىڭ سۇ ئۈستىدىكى قىسمىدىلا ئىبارەت، دېسەكچى بولدى.

جياڭ جېيىشىنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشى ۋە نەسىھەتلىرىگە روزۇپلىتنىڭ ئىنكاسى ئاكتىپ بولمىدى، پەقەت چۇڭچىڭ تەرەپنىڭ تېخىمۇ مۇلايىم سىياسەت قوللىنىپ ئالتاي ۋە قەسىنى بىر تەرەپ قىلىشى توغرىسىدا تەكلىپ بەردى. 4 - ئاينىڭ 1 - 2 - كۈنلىرى چۇڭچىڭ ھۆكۈمەت يىغىنى چاقىرىپ، شىنجاڭ توقۇنۇشىنى ۋە سوۋېت ئىتتىپاقى باش ئەلچىسى ۋانىۋىشكىننىڭ 3 - ئاينىڭ 31 - كۈنىدىكى جۇڭگونىڭ بىر نەچچە قېتىملىق نارازىلىقىغا بەرگەن جاۋابىنى مۇزاكىرە قىلدى. بۇ ۋەقەلەرگە ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جاۋابىغا جياڭ جېيىشىنىڭ تازا ئاچچىقى كەلدى، لېكىن دۆلەت مۇداپىئە كومىتېتىنىڭ كاتىپى، قوشۇمچە ھەربىي ئىشلار كومىتېتىنىڭ مەسئۇلى شىنجىي ۋاڭ شىنجىي

ئېھتىياتچان ئىش قىلىشنى بىلدۈرۈپ ئۆتتى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 3 - ئاينىڭ 11 - كۈنىدىكى چىگرا توقۇنۇشى توغرىسىدىكى كۆز قارىشى تىلغا ئېلىنغاندا ۋاڭ شىجىي تەكىتلەپ: جۇڭگو پەقەت ئويىپكىتىپ ۋەقەنى بايان قىلىپ، جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيىگە قانۇنىي ئورنى بارلىقىنى تەكىتلىشى كېرەك. ۋەقەنى كېڭەيتىۋېتىدىغان سۆز - ئىبارىلەرنى ئىشلەتمەسلىكى كېرەك. شىنجاڭ توقۇنۇشى توغرىسىدىكى خەۋەر ۋە مۇنازىرىلەر بىردەك توختىتىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئوسال قىلىشنىڭ ياكى مەسلىنى مۇرەككەپلەشتۈرۈۋېتىشنىڭ ئالدىنى ئېلىشى كېرەك، دېدى. جياڭ جىيىشى ۋاڭ شىجىينىڭ ئېھتىياتچان بولۇش فاڭجىيىنى قوبۇل قىلدى. ۋاڭ شىجىي سوۋېت ئىتتىپاقىغا كېلىشتۈرۈمچىلىك سىياسىتى قوللىنىشنىڭ تەشەببۇسچىسى ۋە تۈزگۈچىسى، 1944 - يىلىنىڭ بېشىدىن 1948 - يىلىغىچە ئۇ باشتىن - ئاخىر جياڭ جىيىشنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى سىياسىتىدە مۇھىم مەسلىھەتچىلەرنىڭ بىرى بولغان.

4 - ئاينىڭ 3 - كۈنى جياڭ جىيىشى، ۋاڭ شىجىي، تاشقى ئىشلار مىنىستىرى سۇڭ زىۋېن ۋە جياڭ جىيىشنىڭ شەخسىي كاتىپى چىن بۆلېي يەنە بىر قېتىم ئۇچرىشىپ، تاس س تارقاتقان بىر پارچە باياناتقا مەزمۇنى ۋانىۋىشكىن، بۇنىڭدىن سەل ئىلگىرى جۇڭگونىڭ تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكىغا تاپشۇرغان باياناتقا تامامەن ئوخشىشىدىغان باياناتقا قارىمۇ قارشى بىر پارچە جاۋاب تەييارلىدى. يىغىن سۇڭ زىۋېننىڭ ئاغزىدىكى بايانات ئېلان قىلىشىنى قارار قىلدى. بۇ: «مەركىزىي ھۆكۈمەت خېلىسى بۇرۇنلا، شىنجاڭدا توپىلاڭنى تىنچىتقۇچى قىسىملارنىڭ تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ چېگرىسىدىن ئۆتمەسلىكى توغرىسىدا بۇيرۇق بەرگەن. بۇ بۇيرۇق ھېلىمەم كۈچكە ئىگە. بۇ يەردە يەنە بىر قېتىم ئالاھىدە تەكىتلەيمىز» دېگەن بايانات ئىدى. بۇ بايانات، ئەمەلىيەتتە، جۇڭگونىڭ شىنجاڭدا تۇرۇشلۇق قىسىملىرىنىڭ

ناشقى موڭغۇلىيىنىڭ چېگرىسىدىن ئۆتۈشىگە بىسىر يۈچۈق
 قالدۇرغانىدى. بايانات ئېلان قىلىش بىلەن بىللە جۇڭخىياڭ تەرەپ
 ۋانىۋىشكىنىگە گەرچە باش ئەلچى ۋە تا س س 1936 - يىلىدىكى
 سوۋېت - موڭغۇلىيە شەرتنامىسىنى تىلغا ئالغان بولسىمۇ،
 لېكىن جۇڭگو بۇ شەرتنامىنى كۈچتىن قالىدى دەپ قارايدۇ،
 چۈنكى ئۇ 1924 - يىلىدىكى «جۇڭگو - سوۋېت ھەل قىلىنمىغان
 مەسىلىلەر پروگراممىسى» غا خىلاپ دېگەننى ئەسكەرتتى.

جۇڭخىياڭ يەنە 1944 - يىلى 3 - ئاينىڭ 30 - كۈنىدىكى
 سوۋېت - ياپونىيە كېلىشىمى ئۈستىدىن ھەدەپ قىلىتاق
 چىقىرىپ، بۇ سوۋېت - ياپونىيە مەخپىي تىل بىرىكتۈرۈشنىڭ
 يەنە بىر مىسالى، دەيدى. 3 - ئاينىڭ 30 - كۈنىدىكى كېلىشىم،
 سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيىنىڭ شىمالى ساخالىن ئارىلىدا كان
 قېزىش ئىمتىيازىنى بىكار قىلدى، دەپ ئاشكارا ئېلان قىلغان
 بولسىمۇ، لېكىن، ياپونىيىنىڭ سىبىرىيە دېڭىز بويلىرىدا بېلىق
 تۇتۇش ھوقۇقىنى بەش يىلغا ئۇزارتقانىدى. جۇڭخىياڭ ئامېرىكىغا
 بېشارەت بېرىپ: بۇ كېلىشىمدىن كېيىن يەنە نۇرغۇن مەخپىي
 سىياسىي، ھەربىي ھەمكارلىق ماددىلىرى ھاسىل قىلىندى،
 دەيدى. 4 - ئاينىڭ 4 - كۈنى جياڭ جېيشى روزۇبلىقتا
 تېلېگرامما يوللىدى، بۇنىڭدىن بۇرۇن روزۇبلىت جياڭ جېيشىغا
 ئىككى قېتىم تېلېگرامما يوللاپ، جۇڭگودىن شىنجاڭدىكى
 توقۇنۇشنى ئازايتىشنى تەلەپ قىلغانىدى. جياڭ جېيشى
 روزۇبلىقتا، مۇشۇ مەسىلىلەرنى چۈشىندۈرۈپ قويۇش ئۈچۈن
 سوۋېت ئىتتىپاقى باش ئەلچىسىنى تۆت قېتىم چاقىرتقانلىقىنى،
 لېكىن 3 - ئاينىڭ 30 - كۈنىگىچە سوۋېت - ياپونىيە
 شەرتنامىسى تۈزۈلۈشتىن بۇرۇن، سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپنىڭ
 ئىزچىل سادا قايتۇرمىغانلىقىنى ئۇقتۇرۇپ قويدى. جياڭ
 جېيشى بېشارەت بەردىيۇ، لېكىن بۇ ئىككى ۋەقەنىڭ
 مۇناسىۋىتىنى ئېنىق ئېيتىمىدى. 4 - ئاينىڭ 8 - كۈنى

جۇڭگونىڭ ئامېرىكىدا تۇرۇشلۇق ئەلچىخانىسىنىڭ ۋە كالىتەجىسى دۆلەت مەجلىسىدە ئامېرىكىنى يەنە بىر قېتىم غىدىقلاپ قويدى. دۆلەت مەجلىسى ئەزالىرى بۇ كېلىشىمنى ئانچە مۇھىم ئەمەس دېگەندە، جۇڭگونىڭ ۋە كالىتەجىسى ئامېرىكا سىياسىتىنىڭ تۈزۈلۈشىدىن گۇمانلىنىدىغانلىقىنى ئوتتۇرىغا قويدى. نېمە ئۈچۈن سوۋېت بىلەن ياپونىيە دەل مۇشۇنداق چاغدا شەرتنامە ئىمزالايدۇ؟ 4 - ئاينىڭ ئاخىرىدا باش ئەلچى ۋېي داۋىنىڭ دۆلەت ئىشلىرى كاتىپى خېر بىلەن كۆرۈشۈپ: 3 - ئاينىڭ 30 - كۈنىدىكى كېلىشىم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سىياسىي جەھەتتە يىراق شەرققە سىڭىپ كىرىدىغانلىقىنى ئىسپاتلايدۇ، دەپ ئوچۇق كۆرسىتىپ ئۆتتى. ئاخىرى، 6 - ئاينىڭ بېشىدا جياڭ جېيىشى باش شتاب باشلىقلىرى يىغىنىنىڭ رەئىسى گېئورگى مارشاللىغا بىر پارچە خەت يېزىپ: ياپونىيە بىلەن سوۋېت مەخپىي چۈشىنىش ھاسىل قىلدى. ياپونىيە مانجۇرىيىدىن 14 دېۋىزىيە ئەسكىرىنى چېكىندۈرۈپ كېتىشكە ۋەدە بەردى، دەپ توغرىدىن توغرا ئاگاھلاندۇرۇش بەردى.

سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيە بىلەن مۇنداق مەخپىي چۈشىنىش ھاسىل قىلغانمۇ - قىلمىغانمۇ، بىلگىلى بولمايدۇ. قارىماققا بۇ يوقىلاڭ ئىش بولسا كېرەك، بۇ چۆچەكنى ئاۋۋال كىم توقۇپ چىققان، ھېلىغىچە تالاش - تارتىش قىلىنىۋاتىدۇ. لېكىن، ناھايىتى ئېنىقكى، چوڭچىڭ بۇنىڭدىن پايدىلىنىپ، ئامېرىكىنىڭ جۇڭگو سىياسىتىگە، سوۋېت سىياسىتىگە تەسىر كۆرسەتكىلى بولىدۇ، دەپ قارىغاچقا، ئامېرىكىغا بۇ خەۋەرنى كۈچەپ يەتكۈزگەن.

چوڭچىڭ تەرەپنىڭ سوۋېت بىلەن ياپونىيەنىڭ مەخپىي تىل بىرىكتۈرۈشىنى ئەيىبلەش جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى تېخىمۇ جىددىيلەشتۈرۈۋەتتى. سوۋېت ئىتتىپاقى: جۇڭگو سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىكىنى بۇزۇشتىن سوۋېت - ئامېرىكا

مۇناسىۋەتلىك بۇلگۈنچىلىك قىلىشقا يۈزلەندى دەپ قارىدى. 1944 - يىلى 6 - ئاينىڭ 10 - كۈنى ستالىن ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى غارمان بىلەن سۆھبەتلەشكەندە، جياڭ جېشى ۋە ئۇنىڭ ئىشداشلىرىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى ياپونىيەگە يېقىن بولۇپ جۇڭگوغا قارشى تۇردى دەپ قارىغانلىقىنى ئەيىبلەپ، بۇ بىر خىل «سەپسەتە»، «سوۋېت ئىتتىپاقىغا قوللانغان دوستلۇققا پايدىسىز ھەرىكەت» دېدى. بىر ئايدىن كېيىن، ئامېرىكا دۆلەت مەجلىسى يىراق شەرق ئىشلىرى باشقارمىسىنىڭ مەسئۇلى بىر دوكلات يېزىپ چىقىپ، جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدىكى ئۈچ چوڭ «توسالغۇ» نى تەھلىل قىلدى. بۇنىڭ بىرىنچىسى، جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيەنىڭ مەخپىي تىل بىرىكتۈرگەنلىكى توغرىسىدىكى تەشۋىقاتى ئىدى.

ئامېرىكىنىڭ ئالتاي توقۇنۇشى ۋە سوۋېت - ياپونىيە مەخپىي كېلىشىمىگە ئىنكاسى ئاكتىپ بولمىدى، بۇ جياڭ جېشىنىڭ كۈتكەن يېرىدىن چىقمىدى. 4 - ئاينىڭ 10 - كۈنى روزۋېلت تېلېگرامما يوللاپ، جياڭ جېشىنى ئىتتىپاقداشلار ۋەزىيىتىگە ئېتىبار بىلەن قاراپ، ئۆزىنى تۇتۇۋېلىشقا نەسىھەت قىلدى. جياڭ جېشى 4 - ئاينىڭ 13 - كۈنى جاۋاب تېلېگرامما يوللاپ «ئىنتايىن ئەنسىرەيدىغانلىقى» نى بىلدۈرۈپ، جۇڭگوغىلا تايىنىپ، بىر تەرەپلىمە ئۆزىنى تۇتۇۋېلىش ئارقىلىق جۇڭگو - سوۋېت ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەتنى مۇۋاپىق ھەل قىلىش تەس، دېگەندى. ئۇ يەنە، ئەگەر «ئەھۋال يەنىمۇ تەرەققىي قىلىپ» چىدىغۇسىز ھالغا يەتكەندە پۈتۈن دۇنياغا ياخشى تەسىر بەرمەيدۇ، دەپ قارىدى. ئامېرىكا تەرەپ يەنىلا سۇس ئىدى ھەمدە جۇڭگونىڭ سوۋېت - ياپونىيە كېلىشىمى توغرىسىدىكى تەشۋىقاتىنى كېڭەيتىۋېتىشنى چەكلىدى.

4 - ئاينىڭ 11 - كۈنى چۇڭچىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك

ئەمەلدارلار يىغىنى چاقىرىپ، ئامېرىكىنىڭ غەربى بويىچە سوۋېت ئىتتىپاقى توغرىسىدىكى سىياسەتنى مۇزاكىرە قىلدى. يىغىن، ئامېرىكىنىڭ سوۋېتكە ئىللىق بولۇش توغرىسىدىكى بىرنەچچە كۆرسەتمىسىنى تەھلىل قىلدى. 4 - ئاينىڭ 8 - كۈنى روزۋېلت جياڭ جيېشىدىن شىنجاڭدىكى ۋەقەلەرنى توڭلىتىپ، ئۇرۇشتىن كېيىن ھەل قىلىشنى تەلەپ قىلدى؛ 4 - ئاينىڭ 9 - كۈنى دۆلەت ئىشلىرى كاتىپى خېر رادىئو نۇتقى سۆزلەپ، تۆت كۈچلۈك دۆلەت ھەمكارلىقىنىڭ ئىنتايىن مۇھىملىقىنى تەكىتلىدى؛ خېر يەنە سۇڭ زېۋېنگە بۇ رادىئو نۇتقىنى تەييارلىغاندا جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى كۆزدە تۇتقانلىقىنى ئېيتتى. ۋاڭ شىجىي تەكلىپ بېرىپ، ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئىللىق پوزىتسىيىسىدە بولۇشنى تەشەببۇس قىلغانىكەن، جۇڭگومۇ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان دوستلۇق مۇناسىۋەتنى پائال ئەسلىگە كەلتۈرۈشى كېرەك، جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتى ياكى ياخشىلىنىدۇ، ياكى يامانلىشىدۇ. بۇنىڭدا ئالدىنقىسىنى تاللاش كېرەك، دېدى. جياڭ جيېشى ۋاڭ شىجىينىڭ تەكلىپىنى يەنە بىر قېتىم قوبۇل قىلدى.

ئالتە كۈندىن كېيىن 4 - ئاينىڭ 17 - كۈنى جياڭ جيېشى ۋاڭ شىجىينى يەنە بىر قېتىم قوبۇل قىلىپ، جۇڭگو بىلەن سوۋېتنىڭ شىنجاڭدىكى جىددىي مۇناسىۋىتىنى پەسەيتىپ، خەلقئارا كۈچلەرنىڭ يېڭى بىرىكمىسىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈشتەك بىر پىلاننى مۇزاكىرە قىلدى. ۋاڭ شىجىي ئوتتۇرىغا قويغان پىلان ئۈچ تۈرلۈك مەزمۇننى ئۆز ئىچىگە ئالاتتى: (1) ھەر قانداق چېگرا توقۇنۇشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن شىنجاڭ دائىرىلىرىگە قاتتىق بۇيرۇق چۈشۈرۈش:

(2) 5 - ئايدا ئۆتكۈزۈلىدىغان گومىنداڭ مەركىزىي ئىجرائىيە كومىتېتىنىڭ ئومۇمىي يىغىنىدا شېڭ شىسەينىڭ شىنجاڭدىكى ھۆكۈمرانلىق ھوقۇقىنى بىكار قىلىش؛ (3) سوۋېت

ئىتتىپاقىنىڭ ئىزگۈ تەسراتىغا ئېرىشكەن ھامان، جۇڭگو روزۇپلىتىنىڭ ئۇرۇشتىن كېيىن بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ تەشكىلىي لايىھىسىنى ئوتتۇرىغا قويۇشقا ھەيدەكچىلىك قىلىش. ئىككى كۈن ئۆتكەندىن كېيىن جياڭ جېيىشى بۇ پىلانى تەستىقلىدى.

4 - ئاينىڭ 25 - كۈنى ۋاڭ شىجېي سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باش ئەلچىسى ۋانىيۇشكىن بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۆزىنىڭ پىلانىنى ئىشقا سېلىشقا كىرىشتى. ۋانىيۇشكىن جۇڭگودا يۈز بېرىۋاتقان سوۋېتتە قارشى خاھىشقا دىققەت قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ، شېڭ شىسەينىڭ شىنجاڭدىكى پائالىيىتىنى ئالاھىدە ئوتتۇرىغا قويدى. ۋاڭ شىجېي جاۋاب قايتۇرۇپ، جۇڭگودا سوۋېتتە قارشى ھەرقانداق خاھىش يوق، پەقەت جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى تەدرىجىي ياخشىلايدىغان يۈزلىنىشلا بار؛ سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك شەرتنامىسىدىن پەيدا بولغان جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدىكى سوغۇقچىلىق پەقەت يۈزەكى ھادىسە؛ سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك شەرتنامىسىدە سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيە مەسلىسىدە ئوچۇق - يورۇق توختالمىغانلىقتىن، جۇڭگو تەرەپتە بەزى ئۇقۇشما سىلىقلار كۆرۈلدى، دەدى. ۋاڭ شىجېي بۇ مەزگىلدىكى جۇڭگونىڭ پوزىتسىيىسىنى سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپلىك شەرتنامىسىدىن پەيدا بولغان «ئۇقۇشما سىلىق» قا يىغىنچاقلاپ، جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدىكى جىددىيچىلىكتە جۇڭگونىڭ ئۈستىگە ئېلىشقا تېگىشلىك مەسئۇلىيىتىدىن ئۈستىلىق بىلەن ئۆزىنى قاچۇردى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقى يىراق شەرق ئۇرۇشىغا تۇتقان بىستەرەپ تۇرۇش مەۋقەسىدىن ۋازكەچسىلا، جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتى تېزلىك بىلەن ياخشىلىنىدۇ، دەدى. شىنجاڭ مەسلىسىگە كەلگەندە ۋاڭ شىجېي ئۇ يەرنىڭ ئەھۋالى ئىنتايىن ئالاھىدە، ھازىرچە مۇۋاپىق ھەل قىلىش قىيىن، شېڭ شىسەينىڭ قول ئاستىدا 20 مىڭدىن

ئارتۇق ئەسكەر بار، دېدى. بۇ بىر تەرەپتىن شېڭ شىسەينى يېقىندا خىزىستىدىن ئېلىپ تاشلايدىغانلىقتىن بېشارەت بولسا، يەنە بىر تەرەپتىن چۇڭچىڭنىڭ شېڭ شىسەينىڭ شىنجاڭ ۋە تاشقى موڭغۇلىيە چېگرىسىدىكى جىددىچىللىككە جاۋابكار ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈرەتتى.

1944 - يىلى 5 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقى ۋانىۋىشكىنى چاقىرتىۋالدى. يولغا چىقىش ئالدىدا ئۇ جياڭ جىيىشى بىلەن كۆرۈشۈپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى ياخشىلايدىغان ئارزۇسىنىڭ بارلىقىنى يەتكۈزدى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ياردەم بېرەلمىگەنلىكىنى پۈتۈنلەي ياۋروپا ئۇرۇشى كەلتۈرۈپ چىقارغان، روشەنكى، نۇرغۇن جۇڭگولۇقلار بۇ نۇقتىنى چۈشەنمەيدۇ؛ سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگودا بەزى يۇقىرى دەرىجىلىك ئەمەلدارلارنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى پوزىتسىيىسىگە دىققەت قىلىدۇ، لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتى جۇڭگو - سوۋېت ئۆزئارا بىر - بىرىگە موھتاج ئىكەنلىكىنى، شۇڭا دوستلۇق مۇناسىۋىتى ئورنىتىش كېرەكلىكىنى ھېس قىلىدۇ، دەپ تەكىتلىدى. ۋانىۋىشكىنىڭ جياڭ جىيىشىنى بۇ قېتىم زىيارەت قىلىشنىڭ ئاساسلىق مەزمۇنى بەلكىم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كومپارتىيىسىگە ئەمدى ياردەم بەرمەيدىغانلىقىغا كاپالەت بېرىش، بۇنىڭدىن جياڭ جىيىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھازىر ۋە كەلگۈسىدىمۇ جۇڭگو كوممۇنىستلىرىغا ھەرقانداق ياردەم بەرمەيدىغانلىقى توغرىسىدا كاپالەتكە ئىرىشىش بولسا كېرەك. بۇنىڭغا جاۋابەن جياڭ جىيىشى شىنجاڭدا كادىر ئالماشتۇرۇش توغرىسىدا ئەمەلىي كاپالەت بەردى. ۋانىۋىشكى بۇ خىل ھەرىكەتنى مەدھىيلىدى. چۈنكى، سوۋېت ئىتتىپاقى شېڭ شىسەي بىلەن داۋاملىق بېرىش - كېلىش قىلىشقا چارسىز قالغانىدى.

ۋانىۋىشكىن موسكۋاغا قايتىپ بارغاندىن كېيىن باش ئەلچى فۇ بىنچاڭ ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈپ، جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ مۇناسىۋەتنى ياخشىلاپ، بېرىش - كېلىشنى كۆپەيتىش نىيىتى بارلىقىنى يەتكۈزدى. فۇ بىنچاڭ جۇڭگو سوۋېت - ئامېرىكا، سوۋېت - ئەنگىلىيە مۇناسىۋىتىگە ئوخشاش، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن سۆھبەتلىشىش ئارقىلىق پىكىر ئالماشتۇرۇپ، جۇڭگو - سوۋېت ئوتتۇرىسىدىكى مەۋجۇت مەسىلىلەرنى ھەل قىلىشنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى. لېكىن فۇ بىنچاڭ ئۇنىڭدىن جۇڭگو تاشقى ئىشلار مىنىستىرى سۇڭ زېۋېننىڭ ئۆمەك باشلاپ سوۋېت ئىتتىپاقىنى زىيارەت قىلىشنى قوبۇل قىلىش - قىلماسلىقىنى سورىغاندا، قارشى تەرەپ بۇنىڭغا جاۋاب قايتۇرمىدى. بۇ مەسىلە توغرىسىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق ھەربىي ئەمەلدارى ئامېرىكىنىڭ جۇڭگودا نۇرۇشلۇق باش ئەلچىسىگە، جياڭ جېيشى 5 - ئايدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باش ئەلچىسى ۋانىۋىشكىنگە بەرگەن ۋەدىسىگە - شېڭ شىسەينى شىنجاڭدىن يۆتكىۋېتىش ۋەدىسىگە ئەمەل قىلمىغانلىقتىن (شېڭ شىسەي تاكى 1944 - يىلى 8 - ئايدا شىنجاڭنى تىزگىنلەش ھوقۇقىدىن مەھرۇم قىلىنغان)، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ مەسىلىگە جاۋاب بەرمەي جىم تۇرۇۋالغانلىقىنى ئاشكارىلىدى. شېڭ شىسەينىڭ شىنجاڭدا داۋاملىق ھوقۇق تۇتۇشى سوۋېت ئىتتىپاقى سۇڭ زېۋېننىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى زىيارەت قىلىشنى كېچىكتۈرگەنلىكىنىڭ مۇھىم سەۋەبى ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى، ئىككى تەرەپ سۆھبەت ئۆتكۈزۈشتىن بۇرۇن يەنىلا چۇڭچىڭ تەرەپكە بىرئاز بېسىم ئىشلىتىش كېرەك، دەپ قارايتتى.

دەرۋەقە، 1944 - يىلى ياز ۋە كۈزدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا بېسىم ئىشلىتىشى كۆپەيدى. 6 - ، 7 - ئايلاردا سوۋېت ئىتتىپاقى چېڭدۇ، شىئەن ۋە لەنجۇدىن تەخمىنەن 60 نەپەر

سوۋېت ئىتتىپاقلىق ئەڭ ئاخىرقى ھەربىي مەسلىھەتچىنى چىكىندۈرۈپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن بىرگە، سوۋېت ئىتتىپاقى گېزىت - ژۇرناللىرى جۇڭگونىڭ مىللەتچىلىك خاھىشىنى تەنقىدلەيدىغان خەۋەرلەرنى بېسىشنى كۆپەيتتى. 7 - ئايدا «ئۇرۇش ۋە ئىشچىلار سىنىپى» ژۇرنىلىنىڭ بىر تەھرىرى قاتتىق سۆز - ئىبارلەر بىلەن جۇڭگونى ئەيىبلەپ، تېتو رەھبەرلىكىدىكى يۇگوسلاۋىيە قوراللىق كۈچلىرىگە سېلىشتۇرغاندا، جۇڭگو ئارمىيىسى ئاجىز ھەم ئىقتىدارسىز، دەدى. بۇنىڭ ئالدى - كەينىدە سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ كۈچلىرىنى يۇگوسلاۋىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن يۇقىرىقىغا ئوخشاش سېلىشتۇرغانىدى. 7 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقى ئامېرىكىغا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دۇنيادۇن كاۋچۇكزارلىقىدا ئۆتكۈزۈلىدىغان يىغىنىدا جۇڭگو بىلەن بىرلىكتە كەلگۈسىدىكى بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى مەسلىسىنى مۇزاكىرە قىلىشنى خالىمايدىغانلىقىنى بىلدۈردى ھەمدە ئايرىم ھالدا ئىككى - ئۈچ دۆلەت يىغىنىنى چاقىرىش تەكلىپىنى بەردى. بۇنىڭ كەينىدىنلا 1944 - يىلى 8 - ئايدا تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى سوۋېت ئىتتىپاقىغا كىرىشنى ئىلتىماس قىلدى ھەمدە 10 - ئايدا سوۋېت سوتسىيالىستىك جۇمھۇرىيەتلەر ئىتتىپاقىنىڭ تۈركىستان ئاپتونوم ئوبلاستى (رايون) بولۇپ قۇرۇلدى. مۇشۇ تەرىقىدە سوۋېت ئىتتىپاقى ئەمەلىيەتتە جۇڭگو بىرىنچى قېتىم جۇڭگوغا تەۋە دەپ بايانات ئېلان قىلغان، قاھىرە يىغىنىدا جياڭ جېيىشى روزۋېلىتنىڭ ئالدىدا تىلغا ئېلىپ ئۆتكەن زور بىر پارچە تېرىتورىيىنى يۇتۇۋالدى. شۇنىڭ بىلەن بىرگە، ۋانىۋىشكىن 5 - ئايدا جۇڭگودىن ئايرىلغاندىن ئېتىبارەن 1945 - يىلى 7 - ئايدا سوۋېت ئىتتىپاقى يېڭى باش ئىلچى ئەۋەتكىچە، جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىنىڭ ئورنى بوش قالدى. 1944 - يىلىنىڭ

ياز ۋە كۈز ئايلىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوللىشى ئاستىدا غەربىي شىنجاڭ، جەنۇبىي شىنجاڭدا كۆتۈرۈلگەن توپىلاڭ جىددىي ئۇلغىيشقا باشلىدى. 11 - ئايدا كەلگەندە، تەشكىلى مۇكەممەل، ياخشى قوراللانغان «توپىلاڭچى ئۇنسۇرلار» ئىلىنى ئىشغال قىلدى. بۇ شىنجاڭنىڭ باي، ئاۋات، بەلكى ستراتېگىيەلىك ئورنى ئىنتايىن مۇھىم رايونى بولۇپ، «توپىلاڭچىلار» بۇ يەردە ئىلىنىڭ مۇستەقىللىكىنى جاكارلاشقا تەييارلاندى.

ستالىن بىر تەرەپتىن جۇڭگوغا سىستېمىلىق بېسىم ئىشلەتسە، يەنە بىر تەرەپتىن ئۇرۇشتىن كېيىنكى ئورۇنلاشتۇرۇشنى ئويلىدى. ئۇ قاھىرە ۋە تېھران يىغىنلىرىنىڭ بەزى سۆز - ئىبارىلىرىنى ئۆزى قول سېلىپ ئۆزگەرتتى. 1944 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا ستالىن ئامېرىكا ۋەكىللىرى بىلەن مۇزاكىرە ئېلىپ بارغاندا، ئاللىقاچان بېكىتىلگەن دالەن پورتىنى «خەلقئارالاشتۇرۇش» پرىنسىپىغا سەل قاراپ، دالەن، لۇيشۇن ۋە مانجۇرىيە تۆمۈريولىنى بىۋاسىتە ئىجارىگە ئېلىشنى تەلەپ قىلدى. ستالىن يەنە قوشۇمچە شەرتلەرنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيىنى ئېتىراپ قىلىپ، تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ ھازىرقى ھالىتىنى ساقلاپ قېلىشنى تەلەپ قىلدى. 1944 - يىلى كۈزدە ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ لۇيشۇن، دالەنگە قويغان يېڭى تەلىپىنى (تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسى تىلغا ئېلىنمىغان) چۇڭچىڭغا يەتكۈزدى.

جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتى جىددىيلىشىپ كەتكەن بىر پەيتتە، جۇڭگو - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىمۇ كۈنساپىن يىرىكىلىشىپ كەتتى. 7 - ئاينىڭ 4 - كۈنى روزۋېلت جياڭ جېشىدىن كېيىنكى ستېۋېننى جۇڭگو ئۇرۇش رايونىدىكى بارلىق ئارمىيىنىڭ، جۈملىدىن كوممۇنىستىك پارتىيە قوراللىق قىسىملىرىنىڭ باش قوماندانى قىلىپ تەيىنلەشنى تەلەپ قىلدى.

بۇنىڭدىن كېيىنكى بىرنەچچە ئاي ئىچىدە گېنېرال ستېۋېنسى بىر پىلان تۈزۈپ، كوممۇنىستىك پارتىيە ئارمىيىسىنى قورالاندۇرماقچى ھەمدە گومىنداڭ ئارمىيىسىنى شەنشى-گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونى ئەتراپىدىن ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ ئالدىنقى سېپىگە يۆتكىمەكچى بولدى. 9 - ئاينىڭ 19 - كۈنى روزۇبلىت ئۇلتىمانۇم تاپشۇرۇپ، جياڭ جىيېشنىڭ گېنېرال ستېۋېنسى دەرھال باش قوماندانلىققا تەيىنلىشىنى تەلەپ قىلدى، لېكىن جياڭ جىيېش بۇنى رەت قىلدى. جياڭ جىيېش بۇ ئىشنى قايتا - قايتا ئويلاغانىدى. ئەگەر روزۇبلىتنىڭ تەلىپى قوبۇل قىلىنىدىكەن، ئۇ ھالدا گېنېرال ستېۋېننىڭ پىلانى ئامېرىكا، سوۋېت ئىتتىپاقى بىرلىشىپ جۇڭگونىڭ ئىشلىرىغا ئارىلىشىشقا ئېلىپ باراتتى. جياڭ جىيېش كۈندىلىك خاتىرىسىگە مۇنداق يازغان: سوۋېت ئىتتىپاقى يىراق شەرق ئۇرۇشىغا قاتنىشىشنى قارار قىلغانىكەن، روزۇبلىت كۆڭۈل بۆلگەن مەسىلە جۇڭگو مەسىلىسىدە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن توقۇنۇشۇپ قېلىشتىن ساقلىنىشقا ئۈزگىرىپ كېتىدۇ؛ روزۇبلىت چارە ئويلاپ چۈشكۈنى كوممۇنىستلارغا يول قويۇشقا مەجبۇرلايدۇ - دە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەندىشىسىنى تۈگىتىدۇ، راستتىنلا شۇنداق بولىدىغان بولسا، چۈڭچىڭ كومپارتىيىسىنىڭ شىمالىي جۇڭگودىكى ھۆكۈمرانلىقىنى ئېتىراپ قىلماي تۇرالمايدۇ؛ ئۇرۇشتىن كېيىن گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيە، جەنۇب بىلەن شىمالدا تىركىشىپ تۇرىدىغان ۋەزىيەت ئوتتۇرىغا چىقىدۇ ۋە داۋاملىشىدۇ. قىسقىسى، جياڭ جىيېش، گېنېرال ستېۋېنسى پىلانىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ غەربىي شىمالى ۋە شەرقىي شىمالدىكى كۈچلىرىنى كۈچەيتىدىغانلىقىنى روزۇبلىت ياخشى بىلىپ تۇرۇپ، قەستەن ستېۋېنسىنى قوماندانلىققا تەيىنلىشىنى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھەمكارلىشىشنى قولغا كەلتۈرۈشنى مەقسەت قىلغان، دەپ ئەنسىرەيتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن جياڭ

جېپشى روزۇبىلتىنىڭ تەكلىپىنى رەت قىلىش بىلەن چوڭ دۆلەتلەرنىڭ جۇڭگونىڭ ئىشلىرىغا ئارىلىشىشىنى توسقۇنلىقى بولىدۇ، دەپ قارىغانىدى. بۇنداق مۇمكىنلىكنى ئازايتىش ئۈچۈن جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن مۇناسىۋەتنى ياخشىلىشى كېرەك ئىدى.

7. روزۇبىلتىنىڭ سالاجىلىقى

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بېسىمىغا تاقابىل تۇرۇپ، ئۇنىڭ چوڭ دۆلەت قىياپىتىدە يىراق شەرقتە قايتا پەيدا بولۇشىنى چەكلەش ئۈچۈن، جياڭ جېپشى ئالدىراپ - تېنەپ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن مۇناسىۋەتنى ياخشىلاشقا كىرىشتى، بۇنداق قىلمىغاندا، ئاقمۇنتىنى تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايتتى: مانجۇرىيە ۋە شىنجاڭدىن ئايرىلىپ قالاتتى. سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى قوللايتتى، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ خەۋپسىزلىك كېڭىشىگە ئەزا بولۇشىغا قارشى تۇراتتى. شۇڭلاشقا، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن يېقىنلىشىش ئۈچۈن جياڭ جېپشى ئامېرىكىنىڭ سالماقلىقىنى قوبۇل كۆردى.

ئامېرىكا رەھبەرلىرى ياپونىيىگە قارشى ئۇرۇش قىلىش ۋە ئۇرۇشتىن كېيىن غەربنىڭ مۇقىملىقىنى ساقلاشنى چىقىش قىلىپ، جۇڭگو بىلەن سوۋېتنىڭ يېقىنلىشىشىغا رازىلىق بىلدۈردى. ئۇلار، جۇڭگو بىلەن سوۋېتنىڭ مۇناسىۋىتىنى ياخشىلىغاندا، گومىنداڭ بىلەن كومپارتىيىنىڭ ئىچكى ئۇرۇشىنى تۈگەتكىلى بولىدۇ، ياپونغا قارشى ئۇرۇشنى داۋاملاشتۇرۇشقا پايدىلىق؛ ئەكسىچە ئىككى دۆلەتنىڭ مۇناسىۋىتى يىرىكىلىشىپ كەتسە، گومىنداڭنىڭ كوممۇنىستلارغا

بولغان خۇدۇكىنى كۈچەيتىۋېتىدۇ، دەپ قارايتتى. جياڭ جېشى «چەت ئەل تاجاۋۇزىغا قارشى تۇرغاندا، ئاۋۋال دۆلەت ئىچىنى تىنچىتىش» تاكتىكىسىنى يولغا قويۇشى، ئۇنىڭ كومپارتىيە بىلەن ئۇرۇشۇشقا رازى بولۇپ، ئاۋۋال ياپونىيە بىلەن ئۇرۇشۇشنى خالمايدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ. ئىككى دۆلەتنىڭ مۇناسىۋىتى يىرىكىلىشىپ كەتسە، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى چەكلەش ئەمەس بەلكى قورالاندۇرۇشى مۇمكىن ئىدى؛ لېكىن مۇبادا جۇڭگو - سوۋېت ئىناق - قوشنىدارچىلىقتا بىللە تۇرسا، جۇڭگو كومپارتىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمى ئازايغانلىقتىن، ھەتتا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تىزگىنلىشىگە ئۇچراپ، گومىنداڭ ھاكىمىيىتىنى ئاغدۇرۇشتىن ئىبارەت بەلگىلەنگەن نىشاندىن ۋاز كېچىشى مۇمكىن ئىدى.

ئۇرۇشتىن كېيىن ئامېرىكىنىڭ ئۆزى دۇچ كېلىدىغان خىلمۇ خىل مەسىلىلەرمۇ روزۇبلىتنى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى يېقىنلاشتۇرۇشقا مەجبۇر قىلدى. روزۇبلىت ئۆزىنىڭ دىققىتىنى ئۇرۇشتىن كېيىنكى مۇقىم تەرتىپنى قانداق بەرپا قىلىش كېرەك دېگەن مەسىلىگە يۆتكەشكە باشلىغاندا، ئۇ ئاۋۋال دۇچ كەلگەن مەسىلە جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى ياخشىلاشنى قانداق ئىلگىرى سۈرۈش بولدى. روزۇبلىت: ئۇرۇشتىن كېيىن قۇدرەتلىك ۋە بىرلىككە كەلگەن جۇڭخۇا مىنگونىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشى ياپونىيە تەسلىم بولغان ۋە ئەنگلىيە - فرانسىيە - گوللاندىيە مۇستەملىكىچىلەر گۇرۇھى ئاسىيا تىنچ ئوكيان رايونىدىن چېكىنىپ چىققاندىن كېيىن پەيدا بولغان بوشلۇقنى تولدۇرىدۇ، دەپ قارىغانىدى. بىرلىككە كەلگەن بۇ جۇڭگو ئەركىن، ئامېرىكىغا مايىل يولنى تۇتۇپ، زۆرۈر تېپىلغاندا جۇڭگو ئامېرىكا بىلەن بىرلىشىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇرۇش ئىمكانىيىتى بار ئىدى. لېكىن روزۇبلىت يەنە

بۇ خىل «زۆرۈر پەيت» نىڭ يۈز بېرىشىنى ئۈمىد قىلمايتتى، بەلكى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتى بىلەن سوۋېت - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنىڭ يانمۇ يان ھالدا باشتىن - ئاخىر دوستانە، مۇقىم تەرەققىي قىلىشىنى ئارزۇ قىلاتتى. روزۋېلتنىڭ ئۇرۇشتىن كېيىنكى تىنچلىق، بىخەتەرلىك ئىدىيىسى تۆت چوڭ دۆلەتنىڭ ھەمكارلىقى ئۈستىگە قۇرۇلغانىدى. جۇڭگو - سوۋېت توقۇنۇشى بۇنداق پىكىرنى بۇزۇۋېتەتتى، شۇنداقلا ئۇرۇشتىن كېيىنكى دۇنيا تىنچلىقىغا تەھدىت پەيدا قىلاتتى.

1944 - يىلى 6 - ئايدا ئامېرىكىنىڭ مۇئاۋىن پرېزىدېنتى ھېنرى خاللىس ۋەكىللەر ئۆمىكىنى باشلاپ، سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە جۇڭگونى زىيارەت قىلدى. بۇ، ئامېرىكىنىڭ جۇڭگو - سوۋېت يېقىنلىشىشىنى ئىلگىرى سۈرۈشنىڭ باشلىنىشى ئىدى. خاللىس جۇڭگونىڭ تەكلىپى بىلەن، موسكۋادىن جۇڭگوغا دائىمىي يول لىنىيىسى بولغان ھىندىستان بىلەن ئەمەس، بەلكى شىنجاڭ بىلەن كەلگەنىدى. بۇ ئەسلىدە چۇڭچىڭغا قىلىنغان دىپلوماتىك جىلۋە ئىدى. ۋاڭ شىجىي ئۈرۈمچىگە كېلىپ خاللىسنىڭ ئالدىغا چىقتى ۋە خاللىسنىڭ ئالدىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئەيىبلەمەسلىك توغرىسىدا شېڭ شىسەينى ئاگاھلاندۇردى.

جياڭ جىيىشى خاللىس باشچىلىقىدىكى ئەلچىلەرنى داغدۇغىلىق كۈتۈۋالدى. خاللىس بىلەن بولىدىغان سۆھبەت سۆزىنى تەييارلاشتا جياڭ جىيىشى زور كۈچ سەرپ قىلدى. 6 - ئاينىڭ 10 - كۈنى ۋاڭ شىجىي جياڭ جىيىشىغا بىر پارچە ئەسلىمە خېتى تاپشۇردى، بۇ ئەمەلىيەتتە «ھەمياندېكى دەرمەھەل جانغا ئەسقىتىدىغان ئەپچىل چارە» بولۇپ، خاللىسقا تاقابىل تۇرۇشنىڭ ئەڭ ياخشى چارىسى ئومۇملاشتۇرۇلغانىدى. ۋاڭ شىجىي: روزۋېلت جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنىڭ يامانلىشىشىغا ئىنتايىن كۆڭۈل بۆلىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن جياڭ جىيىشى خاللىسقا: جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئىناق -

قوشنىدارچىلىق مۇناسىۋىتى ئورنىتىشنى ياكى مۇشۇ مۇناسىۋەت بىلەن پىرىزدېنت روزۋېلت ئوتتۇرىغا قويغان ھەرقانداق تەكلىپكە قۇلاق سېلىشنى خالايدىغانلىقىنى ئېيتىشى كېرەك، دەپ كۆرسەتتى. جياڭ جېيشى ئېھتىياتچان لېكىن تەشەببۇسكارلىق بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىغا مۇلاپىم پوزىتسىيە قوللىنىشنى ئوتتۇرىغا قويۇشى ھەم جۇڭگو بىلەن سوۋېتنىڭ موڭغۇلىيە مەسىلىسىدىكى ئىختىلاپلىرىنى ئېتىراپ قىلىشى كېرەك ئىدى؛ لېكىن ئۇرۇش ئاخىرلىشىشتىن بۇرۇن جۇڭگو تاشقى موڭغۇلىيە مەسىلىسىنى زورمۇ زور ھەل قىلمايدىغانلىقىغا خاللىنىشى ئىشەندۈرۈشى كېرەك ئىدى؛ يېقىندا ئالتاي رايونىدا يۈز بەرگەن توقۇنۇشقا نىسبەتەن مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئېلىشنى رەت قىلىشى كېرەك؛ ئۆزىنى تۇتۇۋېلىش پوزىتسىيىسى بىلەن بۇ مەسىلىلەرنى بىر تەرەپ قىلغانلىقىدا چىڭ تۇرۇشى كېرەك ئىدى؛ جۇڭگو كوممۇنىستىلىرى مەسىلىسىدە جياڭ جېيشى سىياسىي يول بىلەن ھەل قىلىش شەكلىنى قوللىنىشنى خالايدىغانلىقىنى بىلدۈرۈشى، لېكىن جۇڭگو كوممۇنىستىلىرىنىڭ توپىلىڭىنىڭ كۈچىيىۋاتقانلىقىنى تەكىتلەپ قويۇشى كېرەك ئىدى، ۋاڭ شىجىي يەنە تەكلىپ بېرىپ: جياڭ جېيشى ئىتتىپاقداشلار كېلىشىمىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، ئىتتىپاقداش ئارمىيە قايتۇرۇلغان پۈتۈن زېمىننىڭ ئەسلىدىكى ئىگىلىك ھوقۇقلۇق دۆلەتكە قايتۇرۇپ بېرىلىشىنى مۇقىملاشتۇرۇشى كېرەك، دېگەندى. مۇبادا، سوۋېت قىزىل ئارمىيىسى مانجۇرىيىگە ۋە چاۋشيەنگە كىرىشتىن بۇرۇن بۇنداق كېلىشىم ھاسىل قىلىنمىسا بىرمۇنچە ئاۋارىچىلىكلار كېلىپ چىقارمىتى. خاللىس بىلەن مۇھاكىمە قىلىش جەريانىدا جياڭ جېيشى ۋاڭ شىجىينىڭ بۇ تەكلىپلىرىنى قوبۇل قىلغانىدى.

خاللىس جۇڭگودىن ئايرىلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، جياڭ جېيشى روزۋېلتقا بىر پارچە تېلېگرامما يوللىدى. تېلېگراممىدا:

خالىس بىلەن بولغان مۆھبەتتە پىرىزدېنت روزۋېلتنىڭ جۇڭگو- سوۋېت مۇناسىۋىتىنىڭ ياخشىلىنىشىغا ئىنتايىن كۆڭۈل بۆلىدىغانلىقىدىن ۋە بۇنىڭ ئۈچۈن قاتتىق ئەمگەك سىڭدۈرگەنلىكىدىن خەۋەر تېپىپ، بۇنىڭدىن «چوڭقۇر تەسىرلەندىم»، دېيىلگەنىدى. ئۆزىنىڭ روزۋېلتنىڭ كۆز قارىشىغا قوشۇلىدىغانلىقىنى ھەمدە جۇڭگو - سوۋېت دوستلۇقىنى پۈتۈن كۈچ بىلەن ئىلگىرى سۈرۈشنى خالايدىغانلىقىنىمۇ ئېيتقاندى. خالىس چوڭچىڭدىن ئايرىلىدىغان چاغدا، جياڭ جېپىننىڭ رەپىقىسى سۇڭ مېيلىن خانىم ئۇنىڭدىن روزۋېلتقا بىر پارچە خەت بەرگەن، خېتىدە جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى ياخشىلاش مەسلىسىنى تەكىتلىگەنىدى، مۇشۇ مەسلىگە قارىتا روزۋېلت ئوتتۇرىغا قويغان ھەرقانداق تەكلىپنى جۇڭگو قوبۇل قىلىپ ئىجرا قىلىدىغانلىقىنىمۇ ئېيتقاندى.

7 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا روزۋېلت جاۋاب بېرىپ، جياڭ جېپىننىڭ جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى ياخشىلايدىغانلىقىنى قارشى ئالدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن ھەمدە ئامېرىكىنىڭ كېلىشتۈرۈپ، جۇڭگو - سوۋېت سۆھبىتىنى ئورۇنلاشتۇرۇشنى نۇقتىلىق ئويلىنىشنى ئوتتۇرىغا قويغان.

جياڭ جېپىنمۇ سوۋېتكە قاراتقان «ئاكتىپ دوستلۇق» يۆنىلىشىنى يۈرگۈزۈشكە باشلىدى. 1944 - يىلى 6 - ، 7 - ئايلاردا جياڭ جېپىنى خاتىرىلەش نۇتقى ئېلان قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ باتۇرلارغا كۈرەش قىلىش روھىنى مەدھىيەلەپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆتكەن بىر يىل ئىچىدە ئۇرۇشنى ئاخىرلاشتۇرۇشتا كۆرسەتكەن تۆھپىلىرىنى مۇقىملاشتۇردى. جياڭ جېپىنى يەنە سوۋېتكە يېقىنلىشىش تەشۋىقاتى يۈرگۈزۈپ، كېيىن تېخىمۇ ئەمەلىي ھەرىكەت قوللىنىش ئۈچۈن تەييارلىق قىلدى. بۇ تەدبىرلەرنى قوللىنىشتا ئىككى خىل نىيەت بار ئىدى: ئۇنىڭ بىرى، سوۋېت - ئەنگىلىيە ئىتتىپاقىغا تەقلىد

قىلىپ جۇڭگو - سوۋېت شەرتنامىسى ئىمزالاش، ئىككىنچىسى، جۇڭگو - سوۋېت چېگرىلىرىدا ئۆزئارا مۇداپىئە ئەسلىھەلىرى ئورناتماسلىق كېلىشىمى ئىمزالاش. لېكىن بۇ ئىككى نىشان رېئال ئەمەس ئىدى، رېئال بولىدىغىنى شېڭ شىسەينى ئورنىدىن يۆتكىۋېتىش ئىدى. 8 - ئاينىڭ 28 - كۈنى شېڭ شىسەي ئاخىرى خىزمىتىدىن بوشىتىلدى، 9 - ئاينىڭ 11 - كۈنى ئۈرۈمچىدىن ئايرىلىپ، چۇڭچىڭغا كەتتى. 10 - ئايدا ۋۇجېشياڭ چۇڭچىڭنىڭ ئۈرۈمچىدە تۇرۇشلۇق پەۋقۇلئادە دىپلوماتىيە ۋەكىلى - «قارشى ئېلىنىدىغان» شىنجاڭ ئەمەلدارى سۈپىتىدە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئالاقە ئورنىتىشقا باشلىدى. شېڭ شىسەينى ئەمىلىدىن قالدۇرۇش ئالاھىدە ئەھمىيەتكە ئىگە ئىدى. ستالىن 6 - ئاينىڭ 10 - كۈنى باش ئەلچى خارمان بىلەن بۇ مەسىلە ئۈستىدە سۆھبەتلەشكەن، خاللىسمۇ جياڭ جېيشىغا ستالىننىڭ بۇ تەلپىنى يەتكۈزگەنىدى. ستالىننىڭ شېڭ شىسەي جۇڭگو - موڭغۇلىيە چېگرا توقۇنۇشىنى پەيدا قىلدى، دەپ ئەيىبلىشى - ئەمەلىيەتتە، ئۈستىلىق بىلەن جياڭ جېيشىنى مەسئۇلىيەتتىن قاجۇرغانلىق ھەمدە ئامېرىكىغا شېڭ شىسەينى يۆتكىۋېتىش جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنىڭ تېزلىك بىلەن ياخشىلىنىشىنى ئىلگىرى سۈرىدۇ، دېگەن شەپىنى بېرىپ قويۇشتىن ئىبارەت. گەرچە جياڭ جېيشى «پائال دوستلۇق» نى كۆرسەتكەن بولسىمۇ، سوۋېت ئىتتىپاقى قىلچىمۇ مۇمىننەتدارلىق بىلدۈرمىدى. 1944 - يىلى يىل ئاخىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بېسىمى داۋاملىق ئۆزلىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دۇنيادۇن كاۋچۇكزارلىقىدىكى يىغىنىدا جۇڭگوغا تۇتقان پوزىتسىيىسى بۇنىڭغا ناھايىتى روشەن مىسال بولۇپ بېرەلەيدۇ.

8. دۇنيادۇن كاۋچۇكارلىقى يىغىنى: جياڭ جېيشى بىلەن ستالىننىڭ ئېلىشىشى

1944 - يىلى 8 - ئاينىڭ 21 - كۈنى ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر ۋاشىنگتوننىڭ بىقىنىدىكى دۇنيادۇن كاۋچۇكارلىقىدا يىغىن چاقىرىپ، كەلگۈسىدىكى بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ قۇرۇلمىسىنى بېكىتتى. گۇۋىيىجۇن جۇڭگونىڭ باش ۋەكىلى سۈپىتىدە يىغىنغا قاتناشتى، ئۇنىڭ قارشىچە، بۇ قېتىمقى يىغىن جۇڭگونىڭ تۆت كۈچلۈك دۆلەت قاتارىغا كىرىشى مەسىلىسىدە «چېكىنگەن» ئىدى. 1943 - يىلى 10 - ئايدا موسكۋادا ئېچىلغان تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىرى يىغىنىدا ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقىنى جۇڭگونىڭ چوڭ دۆلەتلىك ئورنىنى قوبۇل قىلىشقا مەجبۇرلىغان بولسىمۇ، لېكىن دۇنيادۇن يىغىنىدا سوۋېت ئىتتىپاقى گېپىدىن يېنىۋېلىپ، كەلگۈسىدىكى خەلقئارا تەشكىلاتنى مۇھاكىمە قىلىدىغان بۇ ھالقىلىق مەسىلىدە جۇڭگونى ئوتتۇرىغا قاتماسلىقىنى ئوتتۇرىغا قويغاندا، ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ تەلپىگە قوشۇلدى.

6 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا خېر جۇڭگونىڭ ئامېرىكىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى ۋېي داۋمىڭغا ئۇقتۇرۇپ: سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشتىن كېيىنكى خەلقئارا تەشكىلات مەسىلىسىنى جۇڭگو بىلەن بىرلىكتە مۇھاكىمە قىلىشنى خالىمايدۇ، چۈنكى بۇنداق قىلغاندا سوۋېت بىلەن ياپونىيە مۇناسىۋىتىگە زىيان سالىدۇ؛ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ رايىغا بېقىش ئۈچۈن، ئامېرىكا بىلەن ئەنگىلىيە ئىككى ئايرىم ئۈچ دۆلەت يىغىنى چاقىرىشقا قوشۇلدى، دەيدۇ. جياڭ جېيشىمۇ ئاساسەن شۇنداق قىلىشقا قوشۇلاتتى، چۈنكى، سىتېۋېي مەسىلىسىدە ئۇ تېخى ئەڭ ئاخىرقى شەرتلىرىنى ئوتتۇرىغا قويمىغان ھەمدە جۇڭگو - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنىڭ تېخىمۇ مۇرەككەپلىشىپ كېتىشىنى خالىمايتتى.

جياڭ جيېشى بۇ قارارنى چىقارغان شۇ كۈننىڭ ئۆزىدە روزۇبلىتتىن كەلگەن تېلېگراممىنى تاپشۇرۇۋالدى، تېلېگراممىدا ستېۋېننى جۇڭگو ئۇرۇش رايونىدىكى پۈتۈن قوراللىق كۈچلەرنىڭ باش قوماندانلىقىغا تەيىنلەشنى يەنە بىر قېتىم تەلەپ قىلغانىدى، لېكىن جۇڭگو رەھبەرلىرى بىردەك: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سوۋېت - ياپونىيە بىتەرەپ تۇرۇش شەرتنامىسىگە كۆڭۈل بۆلۈشى پەقەت جۇڭگو بىلەن دۇنبادۇن كاۋچۇكزارلىقى يىغىنىدا ئۇچرىشىشنى خالىمىغانلىقىنىڭ بىر باھانىسى بولۇپ، ئۇنىڭ ھەقىقىي غەربى جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى، ئامېرىكا، ئەنگىلىيە ئۈچ كۈچلۈك دۆلەت بىلەن باراۋەر بولۇپ قېلىشىنى خالىمىغانلىقىدىن ئىبارەت. . . بۇنىڭدىن سەل بۇرۇن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تۆت دۆلەت خىتابنامىسىگە جۇڭگونىڭ قول قويۇشىنى رەت قىلغانلىقى بۇنىڭ دەلىلى، دەپ ھېسابلىنىدى. ھازىر موسكۋا تۆت دۆلەت خىتابنامىسىگە بىر يىل بولدى، ئىتتىپاقداش ئارمىيە نورماندىيە قۇرۇقلۇققا چىقىپ، ياۋروپا ئىككىنچى ئۇرۇش مەيدانى ئېچىلغانلىقى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەربىي ۋەزىيىتىدە ياخشى بۇرۇلۇش ھاسىل بولغانلىقى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىدا قاتتىق ئىشەنچ پەيدا قىلدى. جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى دۇنبادۇن كاۋچۇكزارلىقى يىغىنىدىن پايدىلىنىپ جۇڭگوغا داۋاملىق بېسىم ئىشلىتىۋاتىدۇ دېگەن مۆلچەرى ئېھتىمال توغرا بولسا كېرەك، شۇنداق بولۇپلا قالماي، سوۋېت ئىتتىپاقى باشقا بەزى دوستانە بولمىغان ھەرىكەتلەرنىمۇ قوللاندى. بۇ ھەرىكەتلەرنىڭ ئالدى - كەينى ماسلىشىپ كەلگەندى.

ئىككى ئايرىم ئۈچ دۆلەت يىغىنى چاقىرىلغاندىمۇ ئەمەلىيەتتە بۇ جۇڭگونىڭ پەقەت شەكلى قاتنىشىدىغانلىقىدىنلا دېرەك بېرەتتى، ئىش يۈزىدىمۇ ھەقىقەتەن شۇنداق ئىدى. دۇنبادۇن كاۋچۇكزارلىقى يىغىنى ئىككى باسقۇچقا بۆلۈپ

ئېچىلاتتى: بىرىنچى باسقۇچ، 8 - ئاينىڭ 21 - كۈنىدىن 9 - ئاينىڭ 28 - كۈنىگىچە، بۇنىڭغا سوۋېت ئىتتىپاقى، ئامېرىكا، ئەنگىلىيە قاتنىشاتتى؛ ئىككىنچى باسقۇچ، 9 - ئاينىڭ 29 - كۈنىدىن 10 - ئاينىڭ 7 - كۈنىگىچە، بۇنىڭغا جۇڭگو، ئامېرىكا، ئەنگىلىيە قاتنىشاتتى. ئىككىنچى باسقۇچلۇق يىغىن باشلىنىش بىلەنلا ئەنگىلىيە، ئامېرىكا ۋە كىلىللىرى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھاسىل قىلىنغان كېلىشىمنى ئوتتۇرىغا ئاچتى. بۇ كېلىشىم ئۇزۇن مۇددەتلىك جاپالىق سۆھبەت - مەسلىھەتلىشىشلەرنى باشتىن كەچۈرگەندى. ئەنگىلىيە، ئامېرىكا ۋە كىلىللىرى شۇ مەسىلىلەر ئۈستىدە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن داۋاملىق مۇھاكىمە ئېلىپ بېرىشقا بىناقەت بولدى، چارچىدى ھەمدە ۋەتەنگە قايتىشقا تەرەددۇت قىلىۋاتاتتى. ستېۋېنى ۋە قەسى تۈپەيلىدىن جۇڭگو - ئامېرىكا مۇناسىۋىتى ئىنتايىن جىددىيلىشىپ كەتتى. بۇمۇ جۇڭگونىڭ يوللۇق تەلەپ قويۇشىغا توسقۇن بولغانىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن جۇڭگونىڭ يىغىنىغا قاتنىشىشى شەكىلگە ئايلىنىپ، جۇڭگو ۋە كىلىللىرى زۆرۈرىيىتى يوق مەسىلىلەرنى ئوتتۇرىغا قويۇشتىن باشقا ھېچ ئىش قىلالىدى.

شۇنداق قىلىپ، جياڭ جېيىنىڭ بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىدىن پايدىلىنىپ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرقتە ئۇرۇشقا قاتنىشىشىنى چەكلەش پىلانى بەربات بولدى. 6 - ئايدا جياڭ جېيىشى مۇئاۋىن پىرېزدېنت خالىسقا يىراق شەرقتە بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىغا قاراشلىق رايون خاراكتېرلىك تەشكىلات قۇرۇشنى، سوۋېت ئىتتىپاقى يىراق شەرق ئۇرۇشىغا قاتنىشىشتىن ئاۋۋال (ئەلۋەتتە سوۋېت ئىتتىپاقى بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ يىراق شەرق كومىتېتىغا كىرىشتىن ئاۋۋال) ئامېرىكا - جۇڭگو - ئەنگىلىيەلەر بىر كېلىشىم ھاسىل قىلىپ، ياپونىيىنىڭ قولىدىن قايتۇرۇۋېلىنغان تېررىتورىيىنىڭ

تەۋەلىك مەسلىسىنى بېكىتىش تەكلىپىنى بەردى. بۇ ۋاڭ چۇڭخۇي قاھىرەدە خويچىنىقا بەرگەن پىلان بىلەن بىردەك ئىدى. مۇبادا بۇ كېلىشىمنى ھەقىقەتەن ئىشقا ئاشۇرغىلى بولسا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرقتە ھەربىي سىڭىپ كىرىشىنى چەكلىگىلى ھەتتا توسۇۋالغىلى بولاتتى، كەم دېگەندە جياڭ جىپىشى شۇنداق ئۈمىد قىلاتتى.

دۇنيادۇن كاۋچۇكزارلىقى يىغىنىدا تالاش - تارتىش قىلغان زور مەسىلە، مەلۇم دائىمىي مۇدىرىيەت ئەزاسى بولغان دۆلەت بىۋاسىتە ئالاقىدار دۆلەت بولۇپ قالغاندا، بۇ دۆلەتنىڭ ئىنكار قىلىش ھوقۇقى بولامدۇ يوق دېگەن مەسىلە ئىدى. ئامېرىكا ۋە ئەنگىلىيە بۇنداق ئەھۋال ئاستىدا مەزكۇر چوڭ دۆلەت بىلەت تاشلاپ ئاۋاز بېرىشكە قاتناشماسلىقى كېرەك. دەپ قارايتتى، سوۋېت ئىتتىپاقى بولسا رەت قىلىش ھوقۇقى بولۇشىدا چىڭ تۇراتتى؛ جۇڭگو باشقا بىرنەچچە چوڭ دۆلەتنىڭ بىرلىشىپ قارشى تۇرۇشىغا ئۇچراپ قېلىشتىن ئەنسىرىگەنلىكتىن، باشتىلا ھەربىر مۇدىرىيەت ئەزاسى بولغان دۆلەتنىڭ رەت قىلىش ھوقۇقى بولىدۇ، دېگەنگە، يەنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەشەببۇسىغا قوشۇلدى. بۇلارنىڭ ھەممىسى يىغىن باشلىنىشتىن بۇرۇنقى مۇھاكىمە، پەرەزلەر ئىدى. يىغىن باشلانغاندىن كېيىن جۇڭگو مەۋقەسىنى ئۆزگەرتىپ، ئەنگىلىيە، ئامېرىكىنىڭ تەكلىپىنى قوللاپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇردى؛ لېكىن يىغىننىڭ ئىككىنچى باسقۇچى باشلانغان چاغدا ئەنگىلىيە، ئامېرىكا ۋەكىللىرى ئۆرۈلۈپلا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلدى. جۇڭگو تەڭسىس ھالەتكە چۈشۈپ قېلىپ، يېڭى تەكلىپ ئوتتۇرىغا قويۇپ نەق ھالەتنى ئۆزگەرتىشكە چارىسىز قالدى. ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ «قاتتىق پوزىتسىيە» سىگە مۇرەسسە قىلدى. بۇ گۇۋىپچۇننى مېنى كولدۇرلىتىۋاتىدۇ دېگەن تۇيغۇغا كەلتۈرۈپ قويغاچقا، ئۇ ئاچچىقلاندى، لېكىن ھېچ

نەرسە قىلالمدى. چوڭچىڭنىڭ جۇڭگو - ئامېرىكا - ئەنگلىيە ئۈچ كۈچلۈك دۆلەت بىرلىشىش ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ پىلانىنى چەكلەشكە ئۇرۇنۇشمۇ سۇغا چىلاشقاندى.

دۇنيادۇن كاۋچۇكزارلىقىدىكى يىغىندا چوڭچىڭنىڭ خەلقئارا تەشكىلاتتىن پايدىلىنىپ سوۋېت ئىتتىپاقىنى چەكلەش پىلانىنىڭ مەغلۇپ بولغانلىقى، كېلىشتۈرگۈچى ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپكە ئۆتۈۋالغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى. جۇڭگونىڭ ۋەزىيىتى قىل ئۈستىدە قالغاندى - يالتا يىغىنىنىڭ دەۋازىسى ئېچىلدى.

دۇنيادۇن كاۋچۇكزارلىقى يىغىنىدىن كېيىن جۇڭگو يەنە بىر قېتىم دوستلۇق قىياپىتىنى نامايان قىلدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئامېرىكا چەتتىن ھەيدەكچىلىك قىلغاچقا، ستالىن ئاخىرى جياڭ جېشىنى تەكلىپ قىلدى. 10 - ئايدا سوۋېت ئىتتىپاقى ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى خارمان ۋە روزۋېلتنىڭ ئالاھىدە ئەلچىسى خېرلى (ستېۋېنى ۋەقەسىدىن كېيىن جۇڭگو - سوۋېت سۈركىلىشىنى تۈگىتىشكە ئەۋەتىلگەن) ئارقىلىق ستالىن بىلەن جياڭ جېشىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىكلەر سۆھبىتى ئۆتكۈزۈشىدىن بېشارەت بەردى. بۇنىڭغا ئۇلاپلا 11 - ئاينىڭ 7 - كۈنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى ستالىننىڭ جياڭ جېشى بىلەن كۆرۈشىدىغانلىقىنى جياڭ جىڭگو (جياڭ جېشىنىڭ ئوغلى) غا ئۇقتۇردى.

لېكىن جياڭ جېشى ستالىننىڭ تەكلىپىنى رەت قىلدى. گومىنداڭ تەرەپنىڭ ماتېرىيالىدىن قارىغاندا، جياڭ جېشىنىڭ مۇنداق قارارغا كېلىشى، ئۇنىڭ ستالىننىڭ تەكلىپى جۇڭگو بىلەن ئامېرىكا ئوتتۇرىسىغا بۆلگۈنچىلىك سېلىش سۈيقەستى دەپ گۇمانلانغانلىقىدىن بولغان، شۇ چاغدا ستېۋېنى ۋەقەسىدىن كېيىن جۇڭگو - ئامېرىكا مۇناسىۋىتى ئىنتايىن جىددىيلىشىپ

كەتكەن، جياڭ جېيشى ستالىن بۇ پۇرسەتنى كۆرۈپ يەتكەچكە، جۇڭگو- سوۋېت باشلىقلىرى ئۇچرىشىشى ئارقىلىق ئامېرىكىنى جۇڭگودىن تېخىمۇ يىراقلاشتۇرماقچى بولۇۋاتىدۇ، دەپ ھۆكۈم قىلدى. جياڭ جېيشىنىڭ تەھلىلىچە، ئامېرىكا چوقۇم جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئامېرىكىدىن خۇپسىيەت ھالدا سۆھبەت ئۆتكۈزۈشىنى خالىمايتتى. 1944 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا جۇڭگودا مۇنداق بىر خىل قاراش - يەنى روزۋېلت تۆتىنچى قېتىم پىرېزىدېنت بولۇپ سايلانغاندىن كېيىن بىر يىل ئىچىدە جۇڭگوغا زىيارەتكە كېلىدىكەن، دېگەن قاراش تارقالغانىدى. شۇڭا جياڭ جېيشى ئېھتىمال ئاۋۋال روزۋېلت بىلەن ئۇچرىشىپ پىكىر ئالماشتۇرۇپ، شۇ ئارقىلىق ستالىن بىلەن ئۇچرىشىشى تەخسىمەكچى بولغان بولۇشى مۇمكىن.

جياڭ جېيشىنىڭ ستالىن بىلەن ئۇچرىشىشىنى خالىمىغانلىقى شىنجاڭ ۋەقەسىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان بولۇشى مۇمكىن. 11 - ئاينىڭ 12 - كۈنى شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ رەسمىي قۇرۇلغانلىقى جاكارلاندى. جياڭ جېيشى بۇنى ستالىننىڭ پىت ئۈچەيلىكىنىڭ ئىپادىسى دەپ قارىدى. بۇنىڭدىن سەل بۇرۇن سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگوغا دوستانلىك كۆرسەتكەن ھەمدە ئامېرىكىنى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنىڭ ياخشىلىنىۋاتقانلىقىنى ئىشەندۈرۈش ئۈچۈن، شىنجاڭدا بىر ئاز يول قويغانىدى. ئەمدى بولسا ئامال قىلىپ بۇ زىياننىڭ ئورنىنى تولدۇرۇۋالماقچىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇنداق ستراتېگىيىسىگە تاقابىل تۇرۇشتا، ئۇنى پەرداز قىلماي ئەمەس، بەلكى پاش قىلىپ، جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنىڭ ھەقىقىي قىياپىتىنى ئالەمگە ئاشكارىلاش كېرەك ئىدى.

11 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا جياڭ جېيشى بىر پىلانغا تەستىق سالدى. بۇ پىلان بويىچە، تاللانغان ئىككىنچى ئارمىيىدىن 40 مىڭ نەپەر ئەسكەرنى شىنجاڭغا ئەۋەتىپ «ئىسىياننى

ياردىمىگە موھتاج بولۇپ كەلگەن ھەمدە روزۇبلىتقا يالتا يىغىنىدا تالاش - تارتىش قىلىنىۋاتقان بەزى مەسىلىلەرنى بىر تەرەپ قىلىشقا ئاساسىي جەھەتتىن قوشۇلدىغانلىقى توغرىسىدا كاپالەت بەرگەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە يالتا كېلىشىمىدە بەلگىلەنگەن جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتى 1940 - يىلى جياڭ جىيېشى تۈزگەن جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقداشلىقىغا ئازدۇر - كۆپتۈر ۋارىسلىق قىلغانىدى.

جۇڭگو 6 - ئاينىڭ 15 - كۈنىگە كەلگەندىلا باش ئەلچى خېرلى رەسمىي تاپشۇرغان يالتا كېلىشىمىدىكى جۇڭگوغا ئالاقىدار مەسىلىلەرنىڭ كۆپەيتىلمە نۇسخىسىنى تاپشۇرۇۋالدى، دېمەكچى، يالتا يىغىنى يېپىلىپ تۆت ئاي ئۆتكەندە جياڭ جىيېشى ئاندىن ئۈچ دۆلەتنىڭ يالتادا قىلغان ئىشلىرىدىن ئاساسىي جەھەتتىن خەۋەر تاپتى. 2 - ئايدىلا جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا تۇرۇشلۇق ھەربىي ئەمەلدارى گو دېچۈن ۋە باش ئەلچى فۇ بىڭچاڭ موسكۋادىن مەخسۇس تېلېگرامما يوللاپ، يالتا كېلىشىمنىڭ ئىمزالانغانلىق خەۋىرىنى دوكلات قىلغانىدى. 3 - ئاينىڭ 13 - كۈنى روزۇبلىت باش ئەلچى ۋېي داۋمىڭغا كېلىشىمنىڭ مەزمۇنىنى قىسقىچە تونۇشتۇرغان، 5 - ئاينىڭ 22 - كۈنى خېرلى جياڭ جىيېشىغا كېلىشىمنىڭ مەزمۇنىنى «غەيرىي رەسمىي» مەلۇم قىلغانىدى.

جياڭ جىيېشى يالتا كېلىشىمنىڭ پۈتۈن مەزمۇنىنى تەقەززالىق بىلەن كۈتۈپ تۇرغاندا، ۋېرسال يىغىنىنىڭ ۋەھمىسى ئۇنى دەممۇ دەم چۇلغاپ تۇردى، ھەتتا كېلىشىمنىڭ مۇھىم مەزمۇنلىرىنى بىلگەندىن كېيىنمۇ، ئۇ بۇ يىغىن ئامېرىكا جۇڭگوغا ياردەم قىلىپ، جۇڭگو - سوۋېت دوستلۇقىنى ئىلگىرى سۈرىدىغان يىغىنمۇ ياكى كۈچلۈك دۆلەتلەر جۇڭگونى بۆلۈشۈۋالدىغان قاباھەتلىك چۈشمۇ، دېگەن مەسىلىنى ئاڭقىرىلمىغانىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن يالتا يىغىنى ئاياغلاشقاندىن

كېيىنكى بىرقانچە ئاي ئىچىدە جياڭ جېيىشى : كېلىشىمنىڭ كەينىدە يەنە مەخپىي كېلىشىم بار، مەخپىي كېلىشىم ئاستىدا ئامېرىكا - ئەنگلىيە - سوۋېتتىن ئىبارەت ئۈچ كۈچلۈك دۆلەت ئۆزلىرىنىڭ جۇڭگودىكى تەسىر دائىرىسىنى ۋە ئىقتىسادىنى، ئۆزئارا ئېتىراپ قىلىشقان، دەپ ئىزچىل گۇمانلاندى. ۋېرسال تراگېدىيىسى ھەققىدەن قايتا ئويىنلارمۇ؟

يالتا كېلىشىمىنى پۈتۈنلەي چۈشىنىش ھەمدە ئامېرىكىنىڭ غەربنى ئېنىقلاشتىن ئىلگىرى جياڭ جېيىشى ئاشكارا ئىپادە بىلدۈرۈشكە چارىسىز ئىدى. بۇ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولىدىغان سۆھبەتنى كېچىكتۈرۈشتىن دېرەك بېرەتتى. يالتادا ستالىن روزۋېلتقا: سۇڭ زېۋېن 4 - ئاينىڭ ئاخىرلىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنى زىيارەت قىلسا بولىدۇ، دەپ ئېيتقاندى.

2 - ئاينىڭ ئاخىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۈرۈمچىدە ۋە چۇڭچىڭدا تۇرۇشلۇق ۋەكىللىرى جياڭ جىڭگوغا جۇڭگو ئوتتۇرىغا قويغان جۇڭگو - سوۋېت ھەمكارلىقىنى كېڭەيتىش، جۇملىدىن ئىككى تەرەپ بىخەتەرلىك شەرتنامىسى ۋە شىنجاڭ ئىقتىسادىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئالاقىلىشىدىغانلىقىنى ئېيتقاندى. 4 - ئايدا ئېچىلغان ب د ت نىڭ سان فرانسېسكو يىغىنىدا مولوتوۋ نۇتۇق سۆزلەپ، جۇڭگو ۋەكىللەر ئۆمىكىنى مۇسكۇغا بېرىپ سۆھبەت ئۆتكۈزۈشكە يەنە بىر قېتىم تەكلىپ قىلدى.

يالتا كېلىشىمى مەزمۇنىنىڭ تەدرىجىي ئاشكارىلىنىشىغا ئەگىشىپ جياڭ جېيىشى دىپلوماتىيە يولى ئارقىلىق جاۋاب بەردى. ئۇ ئىككى خىل ستراتېگىيىنى تۈزۈپ چىقتى: بىر تەرەپتىن ئۇ سوۋېت - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىگە بۆلگۈنچىلىك سېلىپ، ئامېرىكىنى مانجۇرىيىگە سۆزەپ كىرىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەرىكىتىنى توسماقچى بولدى، بۇ جۇڭگونىڭ بىر تۇراقلىق ئىبارىسى بىلەن ئېيتقاندا يولۋاس قىياپىتىگە كىرگەن ئەقىللىق

تۈلكىنىڭ يولۋاسىنىڭ ھەيۋىتىدىن پايدىلىنىپ ئادەم قورقۇتۇشى ئىدى. ئەگەر بۇ يۈرۈش ئامبىرىكىنىڭ سوۋېتتىن گۇمانلىنىشىنى قوزغىسا ياكى سوۋېتتىن ئامبىرىكىدىن گۇمانلىنىشىنى قوزغىسا غەلىبە قىلغان ھېسابلىناتتى. لېكىن سوۋېت - ئامبىرىكا جىددىي ھالەتنىڭ كەسكىنلىشىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنى تەۋەككۈلچىلىك قىلىشقا مەجبۇرلىشى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى قوللىشى شۇنداقلا ئۇنىڭ مانجۇرىيىسىدىن كەتمەي تۇرۇۋېلىشى مۇمكىن ئىدى. بۇ خىل ئەھۋال پەيدا بولغان ھامان ئامبىرىكا ھەرقانداق بەدەلگە قارىماي چۇڭچىغا بېسىم ئىشلىتىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنى بەزلىگەن بولاتتى. ئىككىنچى خىل ستراتېگىيە، ئاقىلانە يول قويۇش ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوللىشىغا ئېرىشىش، زور دەرىجىدە يول قويۇش، جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ خەلقئارا بىر گەۋدىلەشتۈرۈش يۆنىلىشىگە قوشۇلۇش ئىدى. موسكۋا، ئېنىقكى ئۇرۇشتىن كېيىن سوۋېت ئىتتىپاقى چېگرىسىنىڭ مۇقىم ھالەتتىكىنى ساقلاشنى تولىمۇ ئۈمىد قىلاتتى ھەمدە ئامبىرىكا - سوۋېت مۇناسىۋىتىدە جىددىيلىك كۆرۈلگەندە جۇڭگودىن ئامبىرىكىنىڭ سوۋېتكە قارشى ھەرقانداق ھەرىكىتىگە قاتناشماسلىقىنى ئۈمىد قىلاتتى. 30 - يىللارنىڭ ئاخىرىدا سوۋېت - ياپونىيە مۇناسىۋىتى جىددىيلەشكەندە جياڭ جېپىشى 1937 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئۆزئارا تاجاۋۇز قىلىشماسلىق شەرتنامىسى ئىمزالانغان، سوۋېت ئىتتىپاقىغا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا قارشى كېلىشىمگە قاتناشماسلىق توغرىسىدا ۋەدە بەرگەنىدى. ئەمدى 1945 - يىلى جياڭ جېپىشى ئامبىرىكا تەشەببۇس قىلغان سوۋېتكە قارشى ھەرقانداق كېلىشىمگە قاتناشماسلىقىنى جاكارلاش ئارقىلىق، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئوخشاش پوزىتسىيىسىنى قولغا كەلتۈرۈمەكچى، بەننى جۇڭگوغا قارشى ھەرقانداق دۈشمەنلىك ھەرىكەتلىرىنى قوللانماسلىقىنى قولغا كەلتۈرۈمەكچى بولدى.

مەنئىقىي جەھەتتىن ئېيتقاندا، بۇ ئىككى خىل سىتراتېگىيە ئۆزئارا زىددىيەتلىك ئىدى. بىر تەرەپتىن، ئامېرىكىدىن پايدىلىنىپ سوۋېت ئىتتىپاقىنى چەكلەش، يەنە بىر تەرەپتىن، يەنىلا سوۋېت ئىتتىپاقىغا يول قويۇش، يەنى ئامېرىكىنى جۇڭگو-سوۋېت مۇناسىۋىتىگە سۆزەپ كىرىپ، ئامېرىكىنى مانجۇرىيىگە كىرگۈزۈپ، جۇڭگو تەرەپتە تۇرغۇزۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى قويۇش ھەم پۈتۈن كۈچ بىلەن سوۋېتنىڭ ئامېرىكا بىلەن توقۇنۇشۇپ قېلىشىدىن ساقلىنىش ئىدى. پاكىتلارغا قارىغاندا، جياڭ جېشى بۇ ئىككى خىل ئۆزئارا زىددىيەتلىك لايىھىدە ھەمىشە بىقارار بولۇپ تۇرغان كۆپ چاغلاردا ھەر ئىككىسىنى بىرگە يولغا قويغان.

5 - ئايدىن باشلاپ جياڭ جېشى ئامېرىكىدىن پايدىلىنىشقا باشلىدى. ئەينى چاغدا پىرېزىدېنت تېرۇمىننىڭ ئالاھىدە ئەلچىسى خوجىننىس موسكۋاغا بېرىپ، سوۋېت - ئامېرىكا ھەمكارلىقىنى مۇستەھكەملەشكە تەييارلىنىۋاتاتتى. جياڭ جېشى ئامېرىكىنىڭ خوجىننىسنىڭ پائالىيىتىدىن پايدىلىنىپ، ستالىندىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودا قوللىنىدىغان ھەرىكىتى توغرىلۇق ۋەدە ئېلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. جياڭ جېشى خوجىننىسنىڭ ستالىنغا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو زېمىنىدا ھەرقانداق مەخسۇس مۇئەسسەسە قۇرۇشىغا ئامېرىكىنىڭ قارشى تۇرىدىغانلىقىنى ئېيتىپ قويۇشىنى تولىمۇ ئۈمىد قىلاتتى. سۇڭ زېۋېن جياڭ جېشىنىڭ خىياللىرىنى ئامېرىكىنىڭ ئالاھىدە ئەلچىسىگە ئېيتىپ بەردى. ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي، سۇڭ زېۋېن تېلېگرامما يوللاپ، جياڭ جېشىغا ئامېرىكىنىڭ جۇڭگونى قوللايدىغانلىقىنى ئىنتايىن ئۈمىدۋارلىق بىلەن يەتكۈزدى.

ئامېرىكىنىڭ مانجۇرىيىگە قول تىقىشقا قىزىقىشى - قىزىقماسلىقىنى بىلىپ بېقىش ئۈچۈن، 6 - ئاينىڭ 8 - كۈنى جياڭ جېشى سۇڭ زېۋېننىڭ تېرۇمىنغا - لۇيشۈندە ب د ت

ئوتتۇرىغا چىقىمىپ جۇڭگو - ئامېرىكا - سوۋېت ئورتاق ئىشلىتىدىغان خەلقئارالىق دېڭىز ، ھاۋا ئارمىيە بازىسى قۇرۇش توغرىلىق - تەكلىپ بېرىشىگە ، بۇ تەكلىپ ئېنىقكى ، جياڭ جېيىشنىڭ قاھىرەدە روزۋېلتقا ئېيتقىنى بىلەن ئوخشاش ئەمەس ئىدى . سۇڭ زېۋېن تېرۇمىنغا مۇبادا سوۋېت ئىتتىپاقى ئامېرىكىنىڭ ئىشلىتىشىگە قوشۇلمىسا ، جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلىدۇ ؛ بۇ بازىنى پەقەت جۇڭگو - سوۋېت ئىشلىتىدۇ ، لېكىن ئىگىلىك ھوقۇقى ۋە باشقۇرۇش ھوقۇقى جۇڭگوغا مەنسۇپ بولىدۇ ، دېدى . شۇ كۈنى جياڭ جېيىشى سۇڭ زېۋېنگە ئۇنىڭ تېرۇمىنغا ، مەيلى قانداق بولسۇن ، جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ لۇيىشۇنى تىزگىنلىشىنى چەتكە قاقالمىدىغانلىقىنى ئېيتىپ قويۇش توغرىلىق يوليورۇق بەردى . بىر ھەپتىدىن كېيىن جياڭ جېيىشى خاتىرە دەپتىرىگە مۇنداق يازدى : مۇبادا ئامېرىكا لۇيىشۇنى بىرلىشىپ ئىشلىتىشى خالىسا ، ئەكسىچە سوۋېت ئىتتىپاقى رەت قىلسا ، ئۇنداقتا سۆھبەتنى ئۆتكۈزگىلى بولمايدۇ ، لېكىن بۇ ھەرگىزمۇ يامان ئىش ئەمەس .

جياڭ جېيىشىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا ، ھالقىلىق مەسىلە شۇ ئىدىكى ، ئامېرىكا شىمالىي جۇڭگو ۋە مانجۇرىيىگە قول تىقىشىنى خالامدۇ - خالىمامدۇ ، بۇنى بىلگىلى بولمايتتى . ئامېرىكا بۇ يەرلەردە ئەسكەر تۇرغۇزسا ، سوۋېت ئارمىيىسىنىڭ ئەركىن ھەرىكەت قىلىشى زور دەرىجىدە چەكلەيتتى ، ئوخشاشلا جياڭ جېيىشنىڭ كۈچىنى ئۇلغايىتالايتتى . شۇنىڭ ئۈچۈن جياڭ جېيىشى 6 - ئاينىڭ 8 - كۈنى يوللىغان تېلېگراممىسىدا سۇڭ زېۋېنگە ئامېرىكىنىڭ مانجۇرىيىدىكى ھەرىكەت پىلانىنى ئىگىلەش توغرىسىدا كۆرسەتمە بەردى . ئامېرىكا جەنۇبىي مانجۇرىيە ۋە چاۋشيەنگە ئەسكەر چىقىرىشىنى ئويلامدۇ ؟ جياڭ جېيىشى سۇڭ زېۋېنگە : تېرۇمىنغا جاۋاب بېرىشكە قۇلايسىز بولسا ، گېنېرال

مارشالدىن سوراپ كۆرسەڭ بولىدۇ، ئۇ ئۇچۇرنىڭ جۇڭگو - سوۋېت مۇھىتىگە تەسىرى زور بولىدۇ، دېدى.

شۇنىڭدىن قارىغاندا، جياڭ جېيشى بۇ مەسىلىدە موسكۋاغا قوللىنىشقا تېگىشلىك تەدبىرنى ھېلىھەم ئاخىرقى قېتىم بېكىتمىگەنىدى. مۇبادا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەلىپى بەك يۇقىرى بولسا، ئەگەر ئامېرىكىنىڭ يېڭى تەيىنلەنگەن پرېزىدېنتىنىڭ ئامېرىكا - سوۋېت ئىتتىپاقداشلىقىغا بۆلگۈنچىلىك سېلىش خاھىشى بولسا، ئۇنداقتا ئامېرىكىدىن پايدىلىنىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنى يول قويۇشقا قىستاشقا بولاتتى. جياڭ جېيشى بۇ ھەرىكەتلەرنى قوللانغاندا، يالتا كېلىشىمىنىڭ بارلىقى مەزمۇنىدىن تېخى خەۋەرسىز ئىدى، ناۋادا جياڭ جېيشى كېلىشىمدىكى «دېڭىز ئارمىيىسى بارىسى قىلىش ئۈچۈن ياتىپ پورتىنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئىجارىگە بېرىش ھەققىدىكى ۋەدىلەردىن خەۋەردار بولغان بولسا، ئېھتىمال تېخىمۇ پىشقان تەدبىرلەرنى قوللانغان بولاتتىكى، ئەكسىچە، ئامېرىكا دېڭىز ئارمىيىسىگە لۇشۇن پورتىنى ئىشلىتىش توغرىسىدا ئەمەس، بەلكىم ئامېرىكىغا دالىيەن سودا پورتىنى ئىشلىتىش توغرىسىدا تەكلىپ بەرگەن بولاتتى. بۇلارنىڭ ھەممىسى بەربىر پەرەزدۇر. پەقەت ئامېرىكا يالتا كېلىشىمىنى ئاشكارا يىرتىپ تاشلاشنى خالىسا... ئۇنداق بولمايدىكەن، جياڭ جېيشىنىڭ تەكلىپلىرى بىر تەرەپتە قېپقالغان بولاتتى. دەرۋەقە سۇڭ زىۋېن 6 - ئاينىڭ 9 - كۈنى تېرومىنغا بۇ تەكلىپنى بەرگەندە، تېرومىن يالتا يىراق شەرق كېلىشىمىنى كۆتۈرۈپ چىقتى. ئۇ تەكرارلاپ: سابىق پرېزىدېنت روزۋېلت يالتادا قول قويغان كېلىشىمگە ئەمەل قىلمەن، دېدى.

تېرومىن لۇشۇنگە كىرىشنى رەت قىلدى، بۇ جياڭ جېيشى ئۈچۈن ئىنتايىن مۇھىم ئىدى. كەم دېگەندىمۇ تاكى بۈگۈنگىچە جۇڭگونىڭ بۆلگۈنچىلىك سېلىش تاكتىكىسى ئۈنۈمسىز بولدى.

داۋاملىق تەۋەككۈلچىلىك قىلىپ، ئامېرىكا ئارمىيىسىنىڭ مانجۇرىيىگە كىرىشىنى تەلەپ قىلىش سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە ئامېرىكا ئىككىلا تەرەپنىڭ رەت قىلىشىغا ئۇچرايتتى. شۇنىڭ بىلەن، 6 - ئاينىڭ 11 - كۈنى جياڭ جىيېشى سۇڭ زېۋېنگە لۇيشۈن بازىسىنى ئامېرىكا ئىشلىتىدىغان ئىشنى ھەرقانداق ئادەمگە مۇتلەق ئېيتماسلىق توغرىسىدا كۆرسەتمە بەردى. ئۇ يەنە سۇڭ زېۋېنگە: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ لۇيشۈن پورتىنى ئىجارىگە ئېلىش توغرىسىدىكى كۆز قارىشىنى مۇتلەق قوبۇل قىلىشقا بولمايدۇ، بۇ ئىشنى ئامېرىكىغا ئېيتىپ، ئامېرىكىدىن سوۋېت ئىتتىپاقىغا لۇيشۈن پورتى ھەققىدە ھېچنەمە دېمەسلىكىنى تەلەپ قىلىش كېرەك، دېدى. جياڭ جىيېشى: ئەڭ ياخشىسى، جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىۋاسىتە سۆھبەت ئۆتكۈزۈشى لازىم، دېدى. جياڭ جىيېشى ئامېرىكىنى لۇيشۈنگە سۆرەپ كىرىش غەربىدىن ۋاز كەچتى، شۇنىڭ بىلەن بىرگە ستالىننىڭ «ئىجارىگە ئېلىش» تەلپىدىن ۋاز كېچىشىگە ئامېرىكا ئارقىلىق نەسەت قىلماسلىقىنى قارار قىلدى. بۇ ئۇنىڭ جۇڭگو - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنى يىراقلاشتۇرۇش ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىغا جاۋاب بېرىشىنى ئويلىغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرەتتى. جياڭ جىيېشىنىڭ سۇڭ زېۋېنگە بەرگەن بۇ كۆرسەتمىلىرى، بۇ مەسىلىلەردە ئۇنىڭ پەقەت ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقى تەرىپىدىن چەكلىنىدىغانلا بولسا، ئۇ ھالدا جۇڭگو - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدىن ئايرىپ سۆھبەتلەشكەندە جۇڭگوغا پايدىلىق بولىدىغانلىقىنى تونۇپ يەتكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. ئامېرىكىنىڭ خەلقئارا ۋەزىيەتنى تىزگىنلەش پۇرسىتىنى ئازايتقاندا، بەلكىم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياخشى تەسىراتىنى قولغا كەلتۈرۈش مۇمكىن، شۇنىڭ بىلەن بىرگە، ئامېرىكا ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئېلىشىمايدىكەن، دېمەك سوۋېت ئىتتىپاقىغا بېسىم ئىشلەتمەيدۇ، شۇنداقلا

موسكۋانىڭ بىزارلىقىنى قوزغىمايدۇ.

6 - ئاينىڭ 1 - كۈنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشقا يېڭى تەيىنلەنگەن باش ئەلچىسى ئاپۇلۇن فېتروۋ جۇڭچىغا يېتىپ كېلىپ ، جۇڭگو مەتبۇئات ئەربابلىرىنىڭ قىزغىن قارشى ئېلىشىغا ئېرىشتى. بۇ كىشىلەر جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنىڭ ياخشىلىنىشىنى تەشەببۇس قىلاتتى. فېتروۋ جۇڭچىغا كېلىپ 2 - كۈنى جياڭ جېيشى ئۇنى قوبۇل قىلدى ۋە جۇڭگو - سوۋېت سۆھبىتى ئۆتكۈزۈشنى رەسمىي تەكلىپ قىلدى. 6 - ئاينىڭ 3 - كۈنى جياڭ جېيشى فېتروۋ بىلەن سۆھبەتلەشكەندە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا قاتنىشىشىنى قارشى ئالدىغانلىقىنى بىلدۈردى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا ئاقىلانە يىراقنى كۆرەر پوزىتسىيە قوللىنىشىنى دەۋەت قىلىپ، بۇنى ھەقىقىي جۇڭگو - سوۋېت دوستلۇق - ھەمكارلىقىنىڭ ئاساسى قىلماقچى بولدى. جياڭ جېيشى 1917 - يىلىدىكى ئۆكتەبىر ئىنقىلابىدىن كېيىن سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ تېررىتورىيە ئىگىلىك ھوقۇقىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشىگە ياردەم بەردى ھەمدە بىر قاتار تەڭسىز شەرتنامىلەرنى ئەمەلدىن قالدۇردى. ئەمدى: سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ مانجۇرىيىنى قايتۇرۇۋېلىشىغا ياردەم بېرىشى كېرەك؛ بۇ، جۇڭگو - سوۋېت ئىككى دۆلەت خەلقلىرى «مەڭگۈ ھەمكارلىقى» نىڭ ئاساسى بولىدۇ ۋە جۇڭگونى دۇنيادا سوۋېتكە قارشى تۇرىدىغان ھەرقانداق ھەرىكەتلەرگە قارشى تۇرۇشقا رىغبەتلەندۈرىدۇ، دېدى. ئۇ فېتروۋغا: ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ مانجۇرىيىنى قايتۇرۇۋېلىشىغا ياردەم بەرسە، جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقىنى مانجۇرىيە ئۆمۈرىيولى ۋە سودا پورتىنى ئىشلىتىش ھوقۇقى بىلەن تەمىنلەيدۇ ھەمدە مانجۇرىيىنىڭ دېڭىز - ھاۋا بازىسىنى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئورتاق ئىشلىتىدۇ» ، دېدى.

6 - ئاينىڭ 12 - كۈنى، يەنى خېرلى جياڭ جېيىشىغا يالتا كېلىشىمنىڭ مەزمۇنىنى ئېيتىپ بېرىشتىن ئۈچ كۈن ئاۋۋال جياڭ جېيىشى فېتروۋنى چاقىرتىپ يەنە بىر قېتىم كۆرۈشتى. فېتروۋ جۇڭگو - سوۋېت دوستلۇق شەرتنامىسى ئىمزالاشنىڭ بەش تۈرلۈك ئالدىنقى شەرتىنى ئوتتۇرىغا قويدى. يالتا كېلىشىمنىڭ روھىغا ئاساسەن ئوتتۇرىغا قويۇلغان بۇ شەرتلەر لۈيشۈن، دالىيەن، يانجۇرىيە تۆمۈريولى، موڭغۇلىيە خەلق جۇمھۇرىيىتى، جەنۇبىي ساخالىن تاقىم ئاراللىرى ۋە كورىيە ئارىلى مەسىلىلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالاتتى. ئۇ ئەگەر جياڭ جېيىشى بۇ بەش تۈرلۈك شەرتكە قوشۇلسا، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزۈپ دوستلۇق شەرتنامىسى ئىمزالايدۇ، دېدى.

جياڭ جېيىشى بۇ بەش تۈرلۈك شەرت ئىچىدە ئاساسلىقى لۈيشۈننى «ئىجارىگە ئېلىش» دېگەن شەرتكە قارشى ئىدى. ئۇ: «ئىجارىگە ئېلىش» دېگەن سۆزنى ئىشلىتىشكە بولمايدۇ، چۈنكى ئۇ مىللەتنىڭ ئىززەت نەپسىگە زىيان يەتكۈزىدۇ، جۇڭگو - سوۋېت شەرتنامىسىنىڭ - دوستلۇق خاراكتېرىنى كۆمۈۋېتىدۇ، دەپ قارىغانىدى. جياڭ جېيىشى گەرچە بۇ سۆزدىن پۇقرالار ئۇنى ۋەتەن سانغۇچ دەپ ئەيىبلىشى مۇمكىن دېمىگەن بولسىمۇ، لېكىن ئەمەلىيەتتە شۇنداق ئىدى. فېتروۋ: «ئىجارىگە بېرىلگەن يەر» دېگەن سۆز بىلەن «ئىجارىگە ئېلىش» سۆزى پۈتۈنلەي ئوخشاشمايدۇ. ئالدىنقىسى بۇ رايوندا ھۆكۈم قىلىش ھوقۇقىغا چېتىشلىق بولسا، كېيىنكىسىدە بۇنداق ھوقۇق بولمايدۇ، دېدى. جياڭ جېيىشى جاۋاب بېرىپ، ھەر ئىككى سۆزنى ئىشلىتىشكە بولمايدۇ، دېدى. فېتروۋ رەددىيە بېرىپ: ئەگەر بۇ «ئىجارىگە ئېلىش» يەككىمۇ يەككە ۋە ۋاقت - قەرەللىك بولسا، جۇڭگونىڭ ئىگىلىك ھوقۇقى ۋە زېمىن پۈتۈنلۈكىگە دەخلى - تەرۇز قىلمايدۇ، دېدى. جياڭ جېيىشى: ھەرقانداق «ئىجارىگە

ئېلىنغان زېمىن» نىڭ مەۋجۇت بولۇشى جۇڭگونىڭ تېررىتورىيە ئىگىلىك ھوقۇقىنىڭ پۈتۈن ئەمەسلىكىدىن دېرەك بېرىدۇ، بۇ سۆزنى ئىشلىتىشكە بولمايدۇ، بولۇپمۇ سوۋېت ئىتتىپاقىغا پايدىلىق بولغاندا تېخىمۇ ئىشلىتىشكە بولمايدۇ، دەپ قارىدى. 1898 - يىلى چار پادىشاھىنىڭ لۇيشۈننى ئىجارىگە ئېلىشى باشقا كۈچلۈك دۆلەتلەرنىڭ بىر قاتار شۇنىڭغا ئوخشاش تەلەپلىرىنى يەنى گېرمانىيەنىڭ چىڭداۋنى، فرانسىيەنىڭ گۇاڭچۇ قولتۇقىنى، ئەنگىلىيەنىڭ ۋېيخەيۋېنى ئىجارىگە ئېلىش تەلەپلىرىنى كەلتۈرۈپ چىقارغانىدى. ئوخشاشلا، ھازىر سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ لۇيشۈننى ئىجارىگە ئېلىش توغرىسىدىكى تەلپىمۇ باشقا دۆلەتلەرنىڭ شۇنىڭغا ئوخشاش زېمىن تەلپىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىشى مۇمكىن ئىدى.

جياڭ جىيىشى ئوتتۇرىغا قويغان جۇڭگو خەلقىنىڭ مىللەتچىلىك ئېڭىغا قارىتا فېتروۋمۇ رۇسلارنىڭ مىللەت تەلپىنى ئوتتۇرىغا چىقاردى. ئۇ: جۇڭگو بىلىشى كېرەككى، سوۋېت ئىتتىپاقى تىنچ ئوكيان قىرغىقىدىكى دۆلەت، ئوڭلىماس پورتىنى چىقىش ئېغىزى قىلىشقا ئېھتىياجلىق، چېرچىل ۋە روزۋېلت سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ بەش تۈرلۈك شەرتىنى مۇھاكىمە قىلدى ۋە بۇنىڭغا قوشۇلدى، دېدى. جياڭ جىيىشى 1945 - يىلى 1898 - يىلىدىكى تراگېدىيە قايتا ئويناغۇ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قىلىقى يامان ئۈلگە بولۇپ باشقا دۆلەتلەرمۇ تەرەپ- تەرەپلەپ تەقلىد قىلىشى مۇمكىن دەپ ئۆز ئەندىشىنى قايتا ئىزھار قىلدى. فېتروۋ قەتئىي ھالدا: بۇ ئىككى دەۋرنى ھەرگىز ئوخشاشتىلى بولمايدۇ، كونا چار پادىشاھى جاھانگىر ئىدى. يېڭى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بولسا پەقەت بىرلا ئارزۇسى بار، ئۇ بولسىمۇ جۇڭگو بىلەن دوستانە ھەمكارلىشىش، دېدى. جياڭ جىيىشى : 1898 - يىلىنىڭ تارىخىي ئارقا كۆرۈنۈشى ھازىرقى بىلەن ئىنتايىن ئوخشاش، مەيلى قانداق بولسا -

بولسۇن، «ئىجارىگە بېرىش» سۆزىنى ئىشلىتىشكە بولمايدۇ، دېگەننى تەكىتلىدى.

نېمە ئۈچۈن جياڭ جىيېشى مۇشۇ تېرمىن ئۈستىدە ئىنچىكە ھېسابلىشىدۇ؟ ئۇ خاتىرىسىگە ئىزاھلاپ: ئەگەر رەسمىي سۆھبەت باشلىنىشتىن ئاۋۋال، ئامېرىكا تاپشۇرۇپ بېرىدىغان يالتا كېلىشىمنى (6 - ئاينىڭ 11 - كۈنى خېرلى جياڭ جىيېشىغا: 6 - ئاينىڭ 15 - كۈنى يالتا كېلىشىمنى جياڭ جىيېشىغا يەتكۈزۈپ بېرىش توغرىلىق بۇيرۇق تاپشۇرۇۋالغاندەكلىكىنى ئېيتقان) رەسمىي تاپشۇرۇۋېلىش ۋە سۇڭ زېۋېن دۆلەتكە قايتىشتىن ئاۋۋال «ئىجارىگە ئېلىش» مەسلىسىنى دەرھال ئوتتۇرىغا قويماسا، سوۋېت ئىتتىپاقى ئامېرىكىنىڭ بېشارەت بېرىشى ياكى ھېچ بولمىغاندا جۇڭگو - ئامېرىكا مەسلىھەتلەشكەندىن كېيىن ئوتتۇرىغا چىقتى دەپ تونۇشى مۇمكىن دەپ يازغان. بۇ موسكۋانى جۇڭگو ئامېرىكا ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىنى چەكلەۋاتىدۇ، دېگەن گومانغا كەلتۈرۈپ، سۆھبەتكە ئاۋازچىلىك كەلتۈرۈپ بېرەتتى.

6 - ئاينىڭ 15 - كۈنى خېرلى ئاخىر يالتا كېلىشىمنىڭ پۈتۈن ماددىلىرىنى، شۇنداقلا يەنە تېرۇمىن تاپشۇرۇپ بېرىشكە ھاۋالە قىلغان بىر پارچە ئەسلى تىمىنىڭ قوشۇمچە نۇسخىسىنىمۇ تاپشۇرۇپ بەردى. ئەسلى تىمە ستالىن 5 - ئاينىڭ 28 - كۈنى خوجىنىسقا بەرگەن قوشۇمچە كاپالەتنامە ئىدى. بۇ ئەسلى تىمگە ئاساسلانغاندا، ستالىن جياڭ جىيېشى رەھبەرلىكىدىكى جۇڭگونىڭ بىرلىككە كېلىشىنى بار كۈچ بىلەن قوللاشقا قوشۇلغان ھەمدە جياڭ جىيېشى رەھبەرلىكىنىڭ ئۇرۇشتىن كېيىنكى دەۋرىگەچە داۋاملىشىشىنى ئۈمىد قىلغان؛ ستالىن يەنە جۇڭگونىڭ شىنجاڭ ۋە مانجۇرىيە توغرىسىدىكى باياناتىغا قوشۇلغان، جۇڭگونىڭ مانجۇرىيەدە قايتا مەمۇرىي ئاپپاراتلار قۇرۇشىنى قوللىغانىدى. يالتا كېلىشىمى ۋە ئەسلى تىمنى تاپشۇرۇۋالغان كۈنى جياڭ

جېشى خېرلىغا مۇنداق ئۈچ تۈرلۈك تەكلىپنى بەردى: بىرىنچىسى، ئامېرىكا بىلەن ئەنگلىيە جۇڭگو - سوۋېت ئوتتۇرىسىدىكى ھەرقانداق كېلىشىمگە قاتنىشىش؛ ئىككىنچىسى، لۇيشۈننى تۆت چوڭ دۆلەت بىرلىشىپ ئىشلىتىش؛ ئۈچىنچىسى، جەنۇبىي ساخالىن ۋە كۈرەل ئاراللىرىنى تاپشۇرۇپ بېرىش مەسلىسىنى پەقەت جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىلا ئەمەس بەلكى تۆت دۆلەت بىرلىكتە مۇھاكىمە قىلىش. خېرلى كېتىپ ئۇزۇن ئۆتمەي جياڭ جېشى فېتروۋغا ئۆزىنىڭ «ئامېرىكا ئوتتۇرىغا قويغان شەرتلەر» نى تاپشۇرۇۋالغانلىقىنى، ئامېرىكا كېلىشتۈرگۈچى سۈپىتىدە جۇڭگو - سوۋېت سۆھبىتىگە قاتنىشىدىغانلىقىنى ئېيتتى. شۇنداق قىلىپ بىرنەچچە كۈن بۇرۇنلا جۇڭگو - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنى يىراقلاشتۇرۇش ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياراشماقچى بولغان جياڭ جېشى ئەمدى ئامېرىكىنىڭ سۆھبەتتىكى رولى ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىنى تىزگىنلەشنى تەكىتلەشكە ئۆزگەردى. بۇ ئىشنى ئامېرىكىنىڭ لۇيشۈن ئىشلىرىغا ئارىلاشماسلىقى توغرىسىدا سۇڭ زېۋېنگە بۇيرۇق بېرىپ تۆت كۈندىن كېيىنلا جياڭ جېشى ئۆزى ئوتتۇرىغا قويدى. جياڭ جېشى ئەسلىدە جۇڭگو - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنى ئۈزۈۋېتىشنى ئويلىغانىدى، ئەمدىلىكتە بولسا ئامېرىكا ئاتلىق كوزېرنى ئوتتۇرىغا چىقارماقچى بولدى.

ۋەھالەنكى، ئامېرىكا يەنە بىر قېتىم جياڭ جېشىنى ئۈمىدسىز قالدۇردى: 6 - ئاينىڭ 22 - كۈنى خېرلى ئامېرىكا ھۆكۈمىتىگە ۋەكالىتەن ئامېرىكىنىڭ لۇيشۈن دېڭىز ئارمىيە بازىسىنى ئىشلىتىشكە ئارىلاشمايدىغانلىقىنى بىلدۈردى. جياڭ جېشىغا ئەۋەتىلگەن تېلېگراممىدا: ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەلىپىگە پۈتۈنلەي قوشۇلىدىغانلىقى، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۈچىنچى دۆلەتنىڭ لۇيشۈن بازىسىنى ئىشلىتىشنى خالىمىغانىكەن، ئۇ ھالدا ئامېرىكىنىڭ ئارىلىشىش نىيىتى يوق

ئىكەنلىكى بىلدۈرۈلگەن ئىدى. ئامېرىكىنىڭ بۇ پوزىتسىيىسى ئۇنىڭ جياڭ جېشىنىڭ سوۋېت - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىگە بۆلگۈنچىلىك سېلىش ستراتېگىيىسىنى قوللاشنى خالىمايدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرەتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن، 6 - ئاينىڭ 26 - كۈنى جياڭ جېشى فېتروۋنى يەنە بىر قېتىم چاقىرتىپ، تۆت كۈندىن كېيىن سۇڭ زېۋېننىڭ موسكۋاغا بېرىپ سۆھبەتكە قاتنىشىشى توغرىسىدىكى مەۋقەسىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ مۇنداق دېدى:

ئامېرىكا بۇ ئەسلىمىدىكى مەسىلىلەر قارا دېڭىز (التا) يېغىنىدا مۇھاكىمە قىلىنغان، سابىق پىرېزدېنت روزۋېلت قوشۇلغان، ھازىرقى پىرېزدېنت تېرۇسنىمۇ ماقۇل بولغان دەپ قارايدۇ؛ مەن ئۆزۈممۇ جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىگە چېتىلىدىغان مەسىلىلەرنى جۇڭگو - سوۋېت ئىككى دۆلەت بىۋاسىتە مۇھاكىمە قىلىشى كېرەك. ئامېرىكىنىڭ قوشۇلۇش - قوشۇلماسلىقى بىلەن ھېچقانداق مۇناسىۋىتى يوق دەپ قارايمەن.

جياڭ جېشىنىڭ بۇ باياناتى، ئەمەلىيەتتە، ئانچە ئۆتكۈر بولمىغان قوش بېسىق پىچاق ئىدى: بىر تەرەپتىن، جۇڭگو ئۆزلۈكىدىن سوۋېت - ئامېرىكا چىقارغان قارارنى قوبۇل قىلمايدىغانلىقىنى، گەرچە جۇڭگونىڭ تەلىپى سوۋېت - ئامېرىكا بېكىتكەن چارىلەرنىڭ ئالدىدا چارىسىز بولسىمۇ، سۆھبەتتىن بۇرۇن يەنىلا بۇ مەۋقەنى بىلدۈرۈپ قويۇشى كېرەكلىكىنى ستالىننىڭ سەمگە سالسا، يەنە بىر تەرەپتىن، كەلگۈسىدە ئامېرىكا - سوۋېت توقۇنۇشۇپ قالسا، جۇڭگونىڭ بىستەرەپ تۇرىدىغانلىقىدىن بېشارەت بېرەتتى. لېكىن جياڭ جېشى يەنىلا ئامېرىكىنىڭ ئىنكاسىنى ئېھتىياتچانلىق بىلەن كۆزىتىشىپ باقماقچى بولدى. سۇڭ زېۋېن موسكۋاغا يېتىپ بېرىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئۇ خېرىلىنىڭ تېرۇمىغا ئۆزىنىڭ جۇڭگو - سوۋېت

سۆھبىتىنىڭ ئەھۋالىنى ھەر ۋاقىتتا ئامېرىكىغا ئۆتۈرىدىغانلىقىنى ئېيتىپ قويۇشنى ئېيتتى.

10 . تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىدىكى تالاش - تارتىش

جۇڭگو بىلەن سوۋېتنىڭ موسكۋادىكى سۆھبىتى ئىككى باسقۇچقا بۆلۈنەتتى، سوۋېت - ئامېرىكا - ئەنگلىيە ئۈچ دۆلەت قاتنىشىدىغان پوتسىدام باشلىقلار يىغىنى ئارىلىققا قىستۇرۇلدى. جۇڭگو - سوۋېت سۆھبىتىنىڭ بىرىنچى قېتىمىسى 6 - ئاينىڭ 30 - كۈنىدىن 7 - ئاينىڭ 13 - كۈنىگىچە، ئىككىنچى قېتىمىسى 8 - ئاينىڭ 7 - كۈنىدىن 14 - كۈنىگىچە ئۆتكۈزۈلگەن بولۇپ، جۇڭگو تەرەپنىڭ ئاساسلىق ۋەكىلى، تاشقى ئىشلار مىنىستىرى سۇڭ زېۋېن قاتناشتى. ئىككىنچى قېتىملىق سۆھبەتكە ۋاڭ شىجىيۇ قاتناشقاندى. جياڭ جىڭگو بىلەن فۇڭچاڭ جۇڭگو ۋەكىللەر ئۆمىكىنىڭ مۇھىم ئەزالىرى ئىدى. ستالىن سۆھبەتتە شەخسەن ئوتتۇرىغا چىقىپ ، مولوتوۋ ۋە فېتروۋنىڭ ھەمكارلىشىشى بىلەن كۆپىنچە سۆھبەتنى ئۆزى ئېلىپ باردى. سۆھبەت جەريانىدا ئامېرىكىنىڭ ئەلچىسى خارمان سۇڭ زېۋېن بىلەن ئىزچىل زىچ مۇناسىۋەتتە بولۇپ، سۆھبەتتىكى ماھىرلىق ۋە سۆھبەتنىڭ مەقسىتى تەرەپلىرىدە بەزى نەسىھەتلەرنى بىرىپ تۇردى.

1945 - يىلى 6 - ئاينىڭ 30 - كۈنى جۇڭگو ۋەكىللەر ئۆمىكى ئامېرىكىنىڭ ئايروپىلانغا ئولتۇرۇپ، موسكۋاغا يېتىپ باردى. ئايروپىلاندا تاشقى ئىشلار مىنىستىرى مولوتوۋ، ئالىي سوۋېت رەئىسى كالىنىن ھەمدە باشقا يۇقىرى دەرىجىلىك ھەربىي قوماندان ۋە بارلىق دىپلوماتىيە خادىملىرىنىڭ قارشى ئېلىشىغا ئېرىشتى. شۇ كۈنى چۈشتىن كېيىن سۇڭ زېۋېن

ستالین، مولوتوۋ ۋە فېتروۋ بىلەن كۆرۈشتى. ستالین بىلەن بولغان دەسلەپكى مۇھاكىمىدە، سۇڭ زىۋېن جۇڭگو 20 - يىللارنىڭ دەسلەپىدىكى جۇڭگو - سوۋېت ھەمكارلىق مۇناسىۋىتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى خالايدىغانلىقىنى بىلدۈردى. ئۇ: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تولۇق چۈشىنىشى ۋە ھېسداشلىقى جۇڭگو ئۈچۈن ئېيتقاندا ئىنتايىن زۆرۈر، بۇنداق چۈشىنىش ھەم ھېسداشلىق بولمىسا، جۇڭگونىڭ دۆلەت قۇرۇشى قىيىنغا توختايدۇ، دەپ قارىدى. ستالین قارشى ئېلىش نۇتقى سۆزلىگەندە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا تۇتقان سىياسىتىنىڭ پرىنسىپلىرىنى شەرھىلىدى. ئۇ: ھازىر سوۋېت ئىتتىپاقى رەھبەرلىرى چارروسىيە دەۋرىدىكى بىلەن ئاسمان - زېمىن پەرقلىنىدۇ. ئۇ چاغدا چارروسىيەنىڭ مەقسىتى ياپونىيە بىلەن تىل بىرىكتۈرۈپ جۇڭگونى بۆلۈۋېلىش ئىدى؛ لېكىن ھازىر سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەقسىتى جۇڭگو بىلەن بىرلىشىپ ياپونىيەنى چەكلەش، دەپ كۆرسەتتى. ستالین يەنە جۇڭگو - ئامېرىكا مۇناسىۋىتى توغرىسىدا بىۋاسىتە توختالدى. ئۇ سۇڭ زىۋېندىن بۇ قېتىمقى موسكۋا سەپىرىدىن خۇشاللىق ھېس قىلىدىغان - قىلمايدىغانلىقىنى سورىغاندا، سۇڭ زىۋېن يېقىندىن بېرى ئىزچىل جۇڭگو - ئامېرىكا ئوتتۇرىسىدا قاتراپ يۈرمەن، دېدى. ستالین گەپنىڭ تېگىدە گەپ بارلىقىنى ھېس قىلىپ، سۇڭ زىۋېن دارىتمىلاۋاتىدۇ، دەپ قارىدى. بىرنەچچە مىنۇت ئۆتكەندىن كېيىن ستالین يەنە: ئامېرىكىنىڭ جۇڭگوغا بېرىۋاتقان ياردىمى زورمۇ؟ دەپ سورىدى. سۇڭ زىۋېن بۇنى يە ئىنكار قىلىمىدى، يە مۇئەييەنلەشتۈرمىدى.

ئىككىنچى كۈنى كەچ سائەت سەككىزدە، ستالین جۇڭگونىڭ تاشقى ئىشلار مىنىستىرى بىلەن رەسمىي سۆھبەت ئۆتكۈزدى. ستالین ئادىتى بويىچە سۆھبەت ۋاقتىنى كەچكە ئورۇنلاشتۇردى. سۆھبەت باشلىنىش بىلەنلا ستالین يالتا يىغىنىدىكى يىراق شەرق كېلىشىمنىڭ قوشۇمچە نۇسخىسىنى

كۆتۈرۈپ چىقىپ روزۇبىلت، چېرچىل ۋە ئۆزىنىڭ قويغان ئىمزاىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ، قوپاللىق بىلەن سۇڭ زىۋېنگە: ئېنىق كۆرۈۋال، دېدى. سۇڭ زىۋېن بوش كەلمەي 5 - ئاينىڭ 28 - كۈنىدىكى ستالىن بىلەن خوجىنىس ئۆتكۈزگەن سۆھبەتتە تۈزۈلگەن ئەسلىتىمىنىڭ قوشۇمچە نۇسخىسىنى ستالىنغا تاپشۇردى ھەمدە تەكىتلەپ: بۇ ئەسلىتىمنى تېرۇمىن ئۆزى جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە تاپشۇرۇپ بەرگەن، دەپ كۆرسەتتى. ستالىن بۇ ھۆججەتنىڭ راستتىنلا بارلىقىنى ئېتىراپ قىلىپ، ھۆججەتتە كۆرسىتىلگەنلىرى «دەل بىزنىڭ مەۋقەيىمىز»، دېدى. بۇنىڭغا ئۇلاپلا ئىككى تەرەپ بىر قاتار مەسىلىلەر توغرىسىدا ئۆزىنىڭ كۆز قاراش ۋە تەشەببۇسلىرىنى ئوتتۇرىغا قويدى.

ئىككى تەرەپ ھاسىل قىلىدىغان كېلىشىم، ياپونىيە كۈرىل ئارىلى ۋە جەنۇبىي ساخالىن ئارىلىنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئايرىپ بېرىدىغان، جۇڭگونىڭ مانجۇرىيىگە بولغان ئىگىلىك ھوقۇقىنى ئەسلىگە كەلتۈرىدىغان ھەمدە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەسلىلىرىگە بېرىپ چېتىلاتتى. ئەڭ زور ئىختىلاپ مانجۇرىيە تۆمۈرىولى ۋە لۈيشۈن، داليەن مەسلىلىرىدە كۆرۈلدى. دەسلەپتە ستالىن، ھېچ بولمىغاندا، 1898 - يىلىدىكى روسىيە تىزگىنلىگەن لياۋدۇڭ يېرىم ئارىلى دائىرىسىنى، مانجۇرىيە تۆمۈرىولى ۋە تۆمۈرىول بويلىرىدىكى كۆمۈر كانلىرىنى ئېچىش ھوقۇقىنى ۋە باشقۇرۇش ھوقۇقىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشتە چىڭ تۇردى. لۈيشۈن مەسلىسىدە ستالىن ئازراق يول قويدى، سۇڭ زىۋېن بۇ مەسلىسنى تىلغا ئالغاندا ستالىن: «رەئىس جياڭ جېشىنىڭ ئارزۇ ۋە تەلپىنىسى قاندۇرۇش ئۈچۈن» مەن «بىرلىكتە ئىشلىتىش» دېگەن سۆزنى «ئىجارىگە ئېلىش» دېگەن سۆزنىڭ ئورنىغا دەسەتمە كىچمەن، «جۇڭگوغا زىيان سالىدىغان ئۆلگە» ياراتماقچى ئەمەسمەن، دېدى. سوۋېت ئىتتىپاقى جياڭ جېشىنىڭ لۈيشۈننى «ئىجارىگە ئېلىش» قا بار كۈچى بىلەن قارشى تۇرىدىغانلىقىنى بۇرۇنلا بىلەتتى ھەمدە جياڭ جېشىنىڭ

ستالىننىڭ يالتا يىغىنىدا لۇيشۇن توغرىسىدىكى باياناتىغا قارشى تۇرىدىغانلىقىنىمۇ بىلەتتى. بىرىنچى قېتىملىق سۆھبەتتە ستالىننىڭ مەسىلىنى بۇنداق قويۇشتىن ۋاز كەچكەنلىكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ لۇيشۇنى — «ئىجارىگە ئېلىش» قا، ئىزچىل ئىشلىتىشكە ۋە ھەر ۋاقىت قەپەستىن چىقىرىشقا بولىدىغان — كوزىر قىلىۋاتقانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىتتى.

ستالىن دەسلەپتە «زور يول قويغان» بىلەن، كېيىن جۇڭگونى تاشقى موڭغۇلىيە مەسىلىسىدە ئوڭدا قويدى. تاشقى موڭغۇلىيە مەسىلىسى موسكۋادىكى بىرىنچى قېتىملىق سۆھبەتتە تالاش - تارتىشقا ئايلانغان مەسىلە ئىدى. ئۇ پۈتۈن سۆھبەتنى بۇزۇۋېتىشكە تاسلا قالغانىدى. بۇ مەسىلىنى غەربلىكلەرنىڭ مەنبەئە تېرەسلىك كۆز قاراشى بىلەن قارىغاندىمۇ، كۆپىنچە ئويلاپ-ئويلاپ تېگىگە يەتكىلى بولمايتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن، جياڭ جىپىشنىڭ تاشقى موڭغۇلىيە مەسىلىسىنى نېمە ئۈچۈن مۇشۇنداق مۇھىم بىلىدىغانلىقىنى چۈشىنىشتە، ئاۋۋال بۇنىڭ جياڭ جىپىشنىڭ مىللىي نوپۇزى بىلەن بولغان ئىچكى مۇناسىۋىتىنى ئېنىقلىۋېلىش زۆرۈر. نۇرغۇنلىغان جۇڭگولۇقلارنىڭ نەزەردە يىلتىز تارتىپ كەتكەن مۇنداق بىر خىل كۆز قاراش، يەنى، جۇڭگو مۇستەقىل ۋە بىر پۈتۈن سىياسىي گەۋدە بولۇشى كېرەك، ئۇ چاغدا جۇڭگودا ياكى ئۇزۇن مۇددەتلىك ۋە ياكى قىسقا مۇددەتلىك پارچىلىنىش يۈز بېرىشى مۇمكىن، لېكىن بىر مەزگىل ئۆتكەندىن كېيىن ئۇ مۇقەررەر ياكى چوقۇم قايتىدىن بىرلىككە كېلىپ، بىردىنبىر ئۇلۇغ جۇڭگو بولۇپ قالىدۇ؛ ھەتتا جۇڭگونىڭ قەدىمكى دەۋرلىرىدىكى مەرىپەت ئېغى مىللەت ياكى ئىرقچىلىق ئېغىدىن كۈچلۈك بولسىمۇ، لېكىن «جۇڭگو زېمىنى» نى «ياۋايىلار» نىڭ ھۆكۈمرانلىق قىلىشىغا تاپشۇرۇپ بېرىدىغان ھوقۇقدار كېيىنكى ئەۋلادلار تەرىپىدىن «ۋەتەن ساتقۇچى» دېگەن ئاھانەتكە قالدۇ دەيدىغان كۆز قاراش بار ئىدى. كۆپلىگەن جۇڭگولۇقنىڭ نەزەردە III X ئەسىردە يۈەن خانىدانلىقى

قۇرۇلغاندىن باشلاپ ئىچكى - تاشقى موڭغۇلىيە ئىزچىل جۇڭگونىڭ ئورگانىك تەركىبىي قىسمى بولۇپ كەلگەن، ئۇ يەرلەردە ئولتۇراقلاشقانلار خەنزۇلار ئەمەس، بەلكى موڭغۇللار بولسىمۇ، لېكىن جۇڭگولۇقلارنىڭ نەزەرىدە ئۇلار يەنىلا «جۇڭگو زېمىنى» نىڭ بىر قىسمى ئىدى. جياڭ جېيىشى ئەگەر مۇشۇنداق بىر كەڭ «جۇڭگو زېمىنى» نى مۇستەقىل موڭغۇلىيىگە ئايلاندۇرۇۋەتسە، ئۇنىڭ جۇڭگونىڭ مىللىي داھىيسى بولۇش سۈپىتى بىلەن پىكىر بايان قىلىش ھوقۇقى زور دەرىجىدە ئاجىزلاشقان بولاتتى.

لېكىن تاشقى موڭغۇلىيە مەسىلىسىگە بېرىپ چېتىلىدىغان نەرسە پەقەت مىللەتچىلىك سىمۋولى بولۇپلا قالماستىن، ئۇنىڭ يەنە كەلگۈسىدە جۇڭگو - سوۋېت چېگرىسىدىكى كۈچلەرنىڭ ئۇزۇن مۇددەت تەڭپۇڭ تۇرۇشىغا بىۋاسىتە ۋە رېئال مۇناسىۋىتى بار ئىدى. تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ جۇغراپىيىلىك ئورنى ئىنتايىن مۇھىم ئىدى. ئەگەر ئۇ سوۋېتلەر دۆلىتىگە قارشى تۇرىدىغان دۆلەتلەر (ياپونىيە، ئامېرىكا ياكى كەلگۈسىدە كۈچىيىدىغان جۇڭگو) نىڭ تىزگىنلىشىگە ئۇچرايدىغان بولسا، سېبرىيىنى كېسىپ ئۆتكەن تۆمۈريولغا ئېغىر تەھدىت پەيدا قىلىدۇ، ئەكسىچە ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تىزگىنلىشىدە بولىدىغان بولسا، سوۋېت قىزىل ئارمىيىسى ئاسانلا بېيجىڭغا ئۈنۈملۈك زەربە بېرەلەيدۇ ھەمدە جەنۇبىي مانجۇرىيىنىڭ كانىيىدىن بوغۇۋالالايدۇ. ستالىنمۇ، جياڭ جېيىشمۇ بۇ نۇقتىنى تونۇپ يەتكەنىدى. جياڭ جېيىشنىڭ نشانى نامدا جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيىگە ئۇزۇن مۇددەت مېتروپولىيىلىك^① تەسىرىنى ساقلاپ قېلىپ، جۇڭگو كۈچەيگەندىن كېيىن ئەمەلىي تولۇقلىما ئېلىپ بېرىش ئىدى؛ ستالىننىڭ مەقسىتى دەل بۇنداق ۋەزىيەتنىڭ پەيدا بولۇشىنى چەكلەش ئىدى.

① مېتروپولىيە - مۇستەملىكىچىلىك.

6 - ئاينىڭ 28 - كۈنى جياڭ جېشى چۇڭخېڭدا فېتروۋنى قوبۇل قىلغاندا تاشقى موڭغۇلىيىگە بولغان پوزىتسىيىسىنى نامايان قىلدى. ئۇ تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ «ھازىرقى ھالىتى» جۇڭگو تاشقى موڭغۇلىيىگە قارىتا داۋاملىق مېتروپولىيىلىك ھوقۇقىغا ئىگە بولۇشى كېرەك. بۇ نۇقتا سوۋېت ئىتتىپاقى 1924 - يىلى جۇڭگو - سوۋېت شەرتنامىسىنى ئىمزالىغاندا ئېتىراپ قىلىنغان دەپ قارايتتى. لېكىن، جۇڭگو ھۆكۈمىتى تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ ئالىي دەرىجىلىك ئۆزىنى ئۆزى باشقۇرۇش ھوقۇقىنى، جۈملىدىن ھەربىي، دىپلوماتىيە ساھەلىرىدە ئۆزىنى ئۆزى باشقۇرۇش ھوقۇقىنى داۋاملىق ساقلاپ قېلىشقا رۇخسەت قىلىشىنىمۇ خالايتتى. جياڭ جېشى تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسى شىزاڭ (تېبەت) مەسلىسى بىلەن مۇناسىۋەتلىك، جۇڭگو تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىدە سوۋېت ئىتتىپاقىغا يول قويسا، ئەنگلىيىمۇ شىزاڭ مەسلىسىدە ئوخشاش تەلەپنى ئوتتۇرىغا قويدۇ، دەپ قارايتتى. مۇنداق ۋەزىيەت مۇرەككەپ بولغانلىقتىن، ئەڭ ياخشىسى، ئاۋۋال تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىنى ئوتتۇرىغا قويماسلىق كېرەك، ئوتتۇرىغا قويمىسا بولمايدىغان دەرىجىگە يەتكەندە، جۇڭگو تاشقى موڭغۇلىيە يۇقىرى دەرىجىلىك ئۆزىنى ئۆزى باشقۇرىدىغان رايون، دەپ رەسمىي جاكارلاشنى خالايتتى، لېكىن جۇڭگو داۋاملىق مېتروپولىيىلىك ئورنىنى ساقلاپ قالاتتى. بۇنداق ھەل قىلىش لايىھىسى، جياڭ جېشى ھۆكۈمىتىنىڭ تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى ئېتىراپ قىلمايدىغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى.

7 - ئاينىڭ 2 - ، 7 - كۈنلىرى ئىككىنچى ۋە ئۈچىنچى قېتىملىق سۆھبەتتە ستالىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جياڭ جېشىغا تاشقى موڭغۇلىيىگە قاراتقان مەۋقەسىنى ئەسلا قوبۇل قىلمايدىغانلىقىنى ئېنىق بىلدۈردى. ئۇ سۇڭ زېنۇنكىگە: موڭغۇلىيە خەلقى جۇڭگونىڭ ھۆكۈمرانلىقىنى قوبۇل قىلمايدۇ،

بەلكى مۇستەقىللىكنى ئۈمىد قىلىدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە تاشقى موڭغۇلىيە مۇستەقىل دۆلەت ئىكەنلىكىنى رەسمىي جاكارلىدى ھەمدە مۇستەقىل دۆلەت سۈپىتىدە مەمۇرىي باشقۇرۇش ۋە دىپلوماتىك پائالىيەتلەر بىلەن شۇغۇللانماقتا. جۇڭگو بۇ پاكىتنى ئېتىراپ قىلىشى ۋە ھازىرقى ھالەتنى ساقلىشى لازىم، دېدى. ستالىن جياڭ جېيشىنىڭ «ھازىرقى ھالەت» نى چۈشەندۈرۈشىگە قوشۇلمايتتى. ئۇ: مولوتوۋ يالتا كېلىشىمىنى يېزىشقا قاتناشتى، تاشقى موڭغۇلىيىگە مۇناسىۋەتلىك ماددىلارنى ئەنگلىيە ياكى ئامېرىكا بىر تەرەپلىمە ئۆزگەرتەلمەيدۇ، دەپ قارايتتى. ئۇ: كېلىشىمنى تۇرغۇزغۇچىلار ئەلۋەتتە كېلىشىمنىڭ مەزمۇنىنى بىلىشى كېرەك، ئۇنىڭ ئۈستىگە يالتا كېلىشىمىدە يۇمىلاق تىرناق ئىچىگە «موڭغۇلىيە خەلق رېسپوبلىكىسى» دەپ بىر ماددا يېزىلغان، بۇ «ھازىرقى ھالەت» نى، جۈملىدىن بۇ مۇستەقىل دۆلەتنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى ئېتىراپ قىلىشىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ، دېدى.

ستالىن يەنە نۇرغۇن مىساللارنى كەلتۈرۈپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دۆلەت بىخەتەرلىكى جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى ئېتىراپ قىلىشىنى تەلەپ قىلىدۇ، دەپ كۆرسەتتى. ئۇ يىراق شەرق خەرىتىسىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ: دۈشمەن دۆلەت موڭغۇلىيىدىن سىبىرىيىگە ھۇجۇم قىلىدىكەن، مەسىلەن: ياپونىيە شۇنداق قىلىشىنى ئويلىغان، ئۇنداقتا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرق رايونى ئېغىر يېتىم ھالەتكە چۈشۈپ قالىدۇ، دېدى. ستالىن تەكىتلەپ، ياپونىيە چوقۇم يەنە سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھوجۇم قىلىدۇ، دېدى ۋە ھازىر جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقى تۈزدى ھەمدە لۇيشۇن دېڭىز ئارمىيىسى بازىسىنى ئورتاق ئىشلىتىدۇ، بۇ ھەم كېيىنكى 20 - 30 يىل ئىچىدە سىبىرىيىنى قوغداپ قالالايدۇ؛ ئۇنىڭدىن كېيىنكى ئىشلارنى مۆلچەرلەش قىيىن، ئەكسىچە سوۋېت

ئىتتىپاقى بىلەن ئىتتىپاق تۈزگەن مۇستەقىل تاشقى موڭغۇلىيە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇزاق مۇددەتلىك بىخەتەرلىكىنى قوغدىيالايدۇ، دەپ تەكىتلىدى.

سۇڭ زېۋىن ستالىنغا كاپالەت بېرىپ، جۇڭگو سوۋېت ئارمىيىسىنىڭ تاشقى موڭغۇلىيىگە كىرىپ نۇرۇشىغا قارشى تۇرمايدۇ ھەم تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ئۆزىنى ئۆزى باشقۇرۇشىنى قوللايدۇ، پەقەت ستالىن پىكرىنى ئازراق ئۆزگەرتسلا بولىدۇ، دېدى. لېكىن ستالىن يەنىلا قوبۇل قىلماي، جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيىنى ئېتىراپ قىلىشتىن باشقا ھېچقانداق چارىسى يوق، دېدى. ستالىن يەنە ئېنىق قىلىپ، جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى ئېتىراپ قىلىش - قىلماسلىقى بۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ مانجۇرىيە ۋە جۇڭگو كوممۇنىستلىرى مەسلىسىدىكى تەلپىنى قوبۇل قىلىش - قىلماسلىقىغا ئالاقىدار، دېدى. 7 - ئاينىڭ 2 - كۈنى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكى مەسلىسىدىكى مۇھاكىمە قاتنالمال ھالەتكە چۈشۈپ قالغاندىن كېيىن، سۇڭ زېۋىن جياڭ جېيشىنىڭ كۆرسەتمىسىنى كۈتۈشكە باشلىدى ھەمدە خارماننىڭ تەشەببۇسىنى جياڭ جېيشىغا يەتكۈزدى. خارمان مۇنداق ھېسابلايتتى: روزۇپلىت بۇ مەسىلە ئۈستىدە ئەمدى باش قۇتۇرالمىدۇ. مەسىلەن، ئۇ ھايات بولغان بولسا، دۆلەت ئىچىدىكى سىياسىنى كۆزدە تۇتقاندىمۇ، جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيە مۇستەقىللىكىنى ئىنكار قىلىشىنى توسۇغان بولاتتى. . . ئىككىنچى كۈنى سۇڭ زېۋىن جياڭ جېيشىدىن: ئەگەر ستالىن يەنە بىر قېتىم بۇ تەلپىنى ئوتتۇرىغا قويسا سۆھبەتنى توختىتىپ قويامدۇق - قانداق، دەپ يوليورۇق سورىغانىدى. جياڭ جېيشى شەخسلەر دىپلوماتىيىسى يۈرگۈزۈشنى قارار قىلدى. ئۇ جياڭ جىڭگوغا ستالىن بىلەن يەككە ئۇچرىشىپ، جياڭ جېيشىنىڭ نېمە ئۈچۈن تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ

مۇستەقىللىكىنى ئېتىراپ قىلمايدىغانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ قويۇشقا بۇيرۇق بەردى. جياڭ جىڭگو 1925 - يىلىدىن 1937 - يىلىغىچە ئىزچىل سوۋېت ئىتتىپاقىدا ياشىغان، ئۆگەنگەن، خىزمەت قىلغان، رۇس تىلىغا پىششىق بولۇپ، بىر رۇس ئايال بىلەن توي قىلغانىدى. ئۇ دادىسىنىڭ بۇيرۇقىنى ئېلىپ ستالىن بىلەن كۆرۈشكەندە دادىسىنىڭ دۆلەت ئىچىدە بېسىمغا ئۇچرىغانلىقىنى تەكىتلىدى. ئۇ ستالىنغا قولىدىن كەتكەن يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىش ئۈچۈن جۇڭگو سەككىز يىل كۈرەش قىلدى. ئەگەر ھازىر گومىن ھۆكۈمىتى تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى ئېتىراپ قىلسا، دۆلەت خەلقى كەچۈرمەيلا قالماستىن، ھۆكۈمەتنى «دۆلەت تۈپرىقىنى ساتتى» دەپ ئەيىبلەيدۇ، مۇنداق بولغاندا ھۆكۈمەت كەڭ قوللاشتىن مەھرۇم بولۇپ، ئۇرۇشنىمۇ داۋاملاشتۇرغىلى بولمايدۇ، دېدى. لېكىن ستالىن بۇنىڭدىن تەسەرلەنمىدى. ئۇ جاۋاب بېرىپ، جياڭ جىڭگونىڭ ئېيتقانلىرى بەلكىم راستتۇر، لېكىن ھازىر جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىنى تەلەپ قىلماقتا، ھەرگىز بۇنىڭ ئەكسىچە ئەمەس، ئەگەر جۇڭگو ناھايىتى كۈچلۈك بولغان بولسا، ياپونىيىنى ئۆز ئالدىغا مەغلۇپ قىلالسا، جۇڭگو ئەلۋەتتە مۇنداق تەلەپنى ئوتتۇرىغا قويمايغان بولاتتى. لېكىن بۇ يەنىلا مۇھىم ئەمەس، دېدى. ستالىن يەنىمۇ ئىلگىرىلەپ، كەلگۈسى ۋەزىيەتتىن ئەنسىرەيدىغانلىقىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، ياپونىيە قايتا تىرىلىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاجاۋۇز قىلىپلا قالماستىن، بەلكى بىرلىككە كەلگەندىن كېيىنكى جۇڭگومۇ تېزلىك بىلەن زورىيدۇ، بەلكىم كەلگۈسى بىر كۈنى ئامېرىكىمۇ تاشقى موڭغۇلىيىنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى بازار قىلىشنى ئويلىشى مۇمكىن، دېدى. ستالىن، ئىتتىپاق تۈزۈشكە ۋە دوستلۇققا ئىشەنگىلى بولمايدۇ، پەقەت تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكى ھەرقانداق يەردىن كەلگەن ھەرقانداق ھۇجۇمغا تاقابىل تۇرۇشقا

كاپالەت بولالايدۇ، دىدى.

7 - ئاينىڭ 5 - كۈنى جياڭ جېبىشى چۇڭچىڭدا پارتىيە ۋە ھۆكۈمەتنىڭ مۇھىم يىغىنىنى چاقىرىپ، موسكۋادىكى سۆھبەتنى مۇھاكىمە قىلدى. بەزى ئەمەلدارلار ستالىننىڭ تاشقى موڭغۇلىيىگە قويغان تەلپىنى پۈتۈنلەي رەت قىلىشنى تەشەببۇس قىلدى. يەنە بەزىلەر ستالىننىڭ مانجۇرىيە ۋە شىنجاڭ مەسىلىسىدە بەرگەن كاپالەتكە سەل قاراشقا بولمايدۇ، شۇنىڭ بىلەن بىللە بىر چەكلەش شەرتنامىسى تۈزۈلمىسە، سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسى مانجۇرىيە، شىنجاڭ ۋە ئىچكى موڭغۇلىيىنى ئىشغال قىلىپلا قالماستىن، يەنە شەرقىي شىمالغىمۇ تاجاۋۇز قىلىشى مۇمكىن، دېيىشتى. قايتا - قايتا مۇھاكىمە قىلىش ئارقىلىق يىغىن ستالىننىڭ تەلپىنى قوبۇل قىلىشنى قارار قىلدى، جياڭ جېبىشى شۇ كۈنى كەچتە خاتىرە دەپتىرىگە شۇ كۈندىكى قارارنىڭ مەسئۇلىيىتىنى ئۈستىگە ئالىدىغانلىقى توغرىسىدا توختىلىپ: ئەگەر ستالىننىڭ تاشقى موڭغۇلىيىگە قويغان تەلپى رەت قىلىنسا، كېلىشىم ھاسىل قىلغىلى ھەمدە مانجۇرىيە ۋە شىنجاڭنىڭ زېمىنى ۋە مەمۇرىي ئىگىلىك ھوقۇقىنى كاپالەتكە ئىگە قىلغىلى ھەم جۇڭگو كوممۇنىستىلىرى مەسىلىسىنى ھەل قىلغىلى بولمايدۇ، بەلكى مۇنداق كېتىۋەرسە، سوۋېت قىزىل ئارمىيىسى تاشقى موڭغۇلىيىنى ئۇزۇن مۇددەت ئىشغال قىلىۋالىدۇ، جۇڭگونىڭ باياناتى پەقەت قۇرۇق نەرسىگە ئايلىنىپ قالىدۇ، دەپ يازدى. ئۇ: «شەكىل قوغلىشىش» ئۈچۈن «دۆلەتنى ئاپەتكە تەقىش» قا تەۋەككۈل قىلىش ھەرگىزمۇ ئاقىلانە ھەرىكەت ئەمەس، دەپ قارىغانىدى.

ئىككىنچى كۈنى جياڭ جېبىشى خېرلىنى چاقىرتىپ، ئۇنىڭدىن جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيە، لۈيشۈن، دالىيەن ۋە مانجۇرىيە تۆمۈرىولى مەسىلىلىرىدە سوۋېت ئىتتىپاقىغا زور

دەرىجىدە يول قويغانلىقىنى پىرىزدېنت تېرۇمىنغا ئېيتىپ قويۇشنى ئۆتۈندى. سۇڭ زىۋېنمۇ ئامېرىكىنىڭ ئارىلىشىشىنى تەلەپ قىلىپ، خارماننىڭ ۋاشىنگتونغا تېلېگرامما بېرىپ، ئامېرىكىنىڭ «ھازىرقى ھالەت» سۆزىنى ئېنىق چۈشەندۈرۈپ قويۇشنى ئۆتۈندى ھەمدە ئۇنىڭغا جۇڭگو تەرەپتىن قارىغاندا، ستالىننىڭ تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىدىكى تەلپىنى يالتا كېلىشىمىنىڭ دائىرىسىدىن ھالقىپ كەتتى، دېدى.

تېرۇمىن - گەرچە پوزىتسىيىسى ئانچە ئېنىق بولمىسىمۇ. جۇڭگونىڭ ئامېرىكىنى ئارىلاشتۇرۇش غەرىزىنى رەت قىلدى. 7-ئاينىڭ 4 - كۈنى ئۇ خارمانغا كۆرسەتمە بېرىپ، موسكۋا سۆھبىتىگە ئالاقىدار بولغان يالتا كېلىشىمىنىڭ ھەرقانداق ماددىلىرىغا ئامېرىكا ئارىلاشمايدۇ، دېدى. لېكىن تېرۇمىننىڭ بۇ پىرىنسىپى، ئەمەلىيەتتە سۇڭ زىۋېنگە ئامېرىكىنىڭ يالتا يىغىنىدا ئوتتۇرىغا قويۇلغان «ھازىرقى ھالەت» سۆزىنى مۇھاكىمە قىلىشنى رەت قىلىدىغانلىقىنى «غەيرى رەسمىي» ئېيتىش بىلەن باراۋەر ئىدى، يەنى تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ ھازىرقى «قانۇنىي» ئورنىنى ساقلاشقا ئامېرىكىنىڭ قوشۇلىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ قويۇش ئىدى. تېرۇمىن يەنە خارمانغا، «پەقەت سەن تەمىنلىگەن ئۇچۇرغا ئاساسلانغاندا»، ئامېرىكا يالتا كېلىشىمى تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقى جۇڭگوغا تەۋەلىكىدىن دېرەك بېرىدۇ، دەپ قارايدۇ، دېدى. 7 - ئاينىڭ 8 - كۈنى خارمان بۇ «خۇسۇسىي» «غەيرىي ھۆكۈمەت» تەرەپنىڭ پىكرىنى سۇڭ زىۋېنگە يەتكۈزدى.

7 - ئاينىڭ 7 - كۈنى جياڭ جىيىشى سۇڭ زىۋېنگە تېلېگرامما بېرىپ، يېڭى بىر كۆرسەتمە سۈپىتىدە، ئەمەلىيەتتە تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىدىكى زور يول قويۇش ئارقىلىق، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاشقى موڭغۇلىيىگە قويغان تەلپىنى ئازايتماقچى بولدى. جياڭ جىيىشى تېلېگراممىسىدا: سوۋېت

ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيە، شىنجاڭ ۋە جۇڭگو كوممۇنىستىلىرى مەسلىسىدىكى كاپالىتىگە ئېرىشىش ئۈچۈن، جۇڭگو تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى ئويلىشىشنى خالايدۇ؛ ستالىن جۇڭگونىڭ مانجۇرىيىدىكى ئىگىلىك ھوقۇقىنى ھۈرمەت قىلىشقا شەرتسىز قوشۇلۇشى كېرەك، يەنى جۇڭگونىڭ دالىيەندىكى باشقۇرۇش ھوقۇقىنى، لۇيشۈندىكى مەمۇرىي باشقۇرۇش ھوقۇقىنى ھەمدە مانجۇرىيە تۆمۈرىولىدا «ئورتاق باشقۇرۇش» ئەمەس، «ئورتاق تىجارەت قىلىش»نى قوبۇل قىلىشى كېرەك، دېدى. شىنجاڭغا كەلسەك، بارلىق «قولدىن كەتكەن يەرلەر» (مەسىلەن، شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى ھۆكۈمرانلىقىدىكى رايونلار) مەركىزىي ھۆكۈمەتنىڭ تىزگىنلىشىگە تاپشۇرۇپ بېرىلىشى لازىم؛ جۇڭگو كوممۇنىستىلىرى مەسلىسىدە يەنە مەركىزىي ھۆكۈمەتنىڭ ھەربىي ۋە مەمۇرىي بۇيرۇقىغا تەلتۆكۈس بويسۇنۇشى لازىم؛ گومىن پارلامېنتى يىغىن ئاچقاندا، ھۆكۈمەتنىڭ رۇخسىتى ئارقىلىق، كوممۇنىستىك پارتىيە بەزى ۋەكىللەرنى ئەۋەتىپ قاتناشتۇرسا بولىدۇ، لېكىن بۇ ھەرگىز «بىرلەشمە ھۆكۈمەت» قۇرغانلىق ئەمەس، دېدى. جياڭ جىپىشى، «ئەگەر جۇڭگو بۇ دەرىجىدە بىرلىككە كېلەلمىسە»، ئۇنداقتا ئۇ، تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىنى «ئۆزلۈكىدىن ھەل قىلىدۇ»، دېدى. ئۇ ئۇرۇشتىن كېيىن پۇقرالارنىڭ ئاۋاز بېرىشىنى ئويۇشتۇرۇپ، ئاۋاز بېرىشنىڭ نەتىجىسى مۇستەقىللىكىنى قوللاش بولسا، پارلامېنتنىڭ ئېتىراپ قىلىشىغا قويۇلىدۇ، ئەگەر پارلامېنت قوشۇلسا، ھۆكۈمەت تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىل بولۇشىنى تەستىقلايدۇ، دېدى.

بۇ تېلېگرامما 7 - ئاينىڭ 7 - كۈنى كەچ سائەت 11 دە ئۈچىنچى قېتىملىق يىغىن ئېچىلىشتىن ئاۋۋال سۇڭ زۇپېننىڭ قولىغا يەتكەن بولسىمۇ، لېكىن سۇڭ زۇپېن يەنىلا تاشقى

موڭغۇلىيىنى ئايرىۋەتمەسلىك توغرىسىدا ستالىنغا نەسىھەت قىلىپ باقماقچى بولدى. 7 - كۈنى ئېھتىمال سۇڭ زېۋېن جياڭ جېپىشنىڭ يېڭى كۆرسەتمىسىدىن خەۋەر تاپمىغان بولۇشى مۇمكىن، شۇڭا ئۇ تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىدە يەنىلا يول قويىمىغان. تاشقى ئىشلار مىنىستىرى سۈپىتىدە جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيىدىن ۋاز كېچىش باياناتىغا قول قويمىغانىدى. مەيلى قانداق بولسۇن، 7 - كۈنى كەچتە سۇڭ زېۋېن ستالىنغا گەرچە جۇڭگونىڭ ئەسلىدىكى مەۋقەسى جۇڭگو - سوۋېت كېلىشىمى تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىگە بېرىپ ئاقالماسلىقى كېرەك بولسىمۇ، لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ مەسلىنىڭ مۇھىملىقىنى قايتا - قايتا تەكىتلىگەنلىكتىن، جۇڭگو ئويلىشىشى ھەمدە شەرتنامىدە ھەل قىلىشنى خالايدۇ، يالنا كېلىشىمىگە ئاساسەن جۇڭگو ھازىرقى ھالەتنى «ساقلاش» قا «قوشۇلۇشقا» تەييار، دېدى. ئۇ «ئېتىراپ قىلىش» دېگەن سۆزنى ئىشلىتىشتىن ئاۋايلاپ ئۆزىنى قاچۇردى. بۇ «ھازىرقى ھالەت» جۈملىدىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاشقى موڭغۇلىيىدە ئەسكەر تۇرغۇزغانلىقىنىڭ ھازىرقى ھالىتىنى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقى تەھدىتكە ئۇچرىغاندا تاشقى موڭغۇلىيىدە ئەسكەر كۆپەيتىش ھوقۇقىنى ئۆز ئىچىگە ئالاتتى. جۇڭگو يەنە موڭغۇلىيىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ئاپتونومىيىسىگە يول قويۇشقا، جۈملىدىن ھەربىي شەرتنامە تۈزۈشكە تەييار ئىدى. ستالىن سۇڭ زېۋېننىڭ سۆزىنى بۆلۈۋېتىپ: «تاشقى موڭغۇلىيە» جۇڭگونىڭ «بىر قىسمىمۇ، ئەمەسمۇ» دەپ سورىغاندا، سۇڭ زېۋېن بىۋاسىتە جاۋاب بەرمىدى، ئەكسىچە ئۇ ستالىندىن «رېئاللىققا يۈزلىنىپ»، جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيىنى «ئېتىراپ» قىلماسلىقىنى چۈشىنىشىنى تەلەپ قىلدى:

«جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى

ئېتىراپ قىلماسلىقنىڭ سەۋەبلىرى ناھايىتى ئاددىي، ھاياتلىق- تەبىئەت قانۇنىيەتلىرىنىڭ بىرىنچى ئامىلى، ھەر قانداق چاغدا تاشقى موڭغۇلىيىنى ئايرىۋەتكەن جۇڭگونىڭ ھۆكۈمرانلىق ئاپپاراتلىرى داۋاملىق مەۋجۇت بولۇپ تۇرالمىدۇ. . . بىزنىڭ ھازىرقى ھۆكۈمىتىمىز ئوخشاش، ئەگەر تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى ئېتىراپ قىلىدىكەن، ھۆكۈمەت ئۆزىنى ساقلاپ تۇرالمىدۇ. ھەتتا جۇڭگونىڭ چېكىدىن ئاشقان لېبراللىرىمۇ تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى ئېتىراپ قىلىشقا قارشى تۇرىدۇ:»

ستالىن يەنىلا ئېرەن قىلمىدى: «بىز بۇنىڭغا يول قويمايمىز.» ئۇ: جۇڭگو ھازىر سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاشقى موڭغۇلىيىدە ئەسكەر تۇرغۇزۇشىغا قارشى تۇرمايدۇ. لېكىن، 20-30 يىلدىن كېيىنچۇ؟ جۇڭگو چېگرىلىرىدا ئەسكەر تۇرغۇزۇش بەزى كىچىك دۆلەتلەرگە ئوخشاشمايدۇ، بۇ، «نېسپىيلىك نەزەرىيىسى»، دەيدى. بۇ مەسىلىدە يىغىن ھېچقانداق كېلىشىم ھاسىل قىلالمىدى. تۆۋەندە، سۆھبەت ئاياغلاشقاندا سۇڭ زېۋېن بىلەن ستالىن ئوتتۇرىسىدىكى بىر ئابزاس دىئالوگىنى كۆرىمىز:

سۇڭ زېۋېن: مارشال ستالىن ئاق كۆڭۈللۈك بىلەن ئۆزىنىڭ پىكىرىنى سۆزلەپ ئۆتتى، مەن سىزنىڭ يىراقنى كۆرەنلىكىڭىزگە قايلىمەن، لېكىن بىز ھازىرنىڭ ۋە كەلگۈسىنىڭ مەسىلىلىرىگە دۇچ كەلدۇق، بۇ مەسىلىلەر ھاياتلىققا چەمبەرچاس مۇناسىۋەتلىك. شۇنىڭ ئۈچۈن بىز تاشقى موڭغۇلىيە توغرىسىدىكى رېئال تەكلىپنى ئوتتۇرىغا قويىمىز.

ستالىن: لېكىن بۇ تەكلىپ ھەرگىزمۇ رېئال ئەمەس.

سۇڭ زېۋېن: ھۆكۈمىتىمىزنىڭ قارشىچە بۇ بەكمۇ رېئال.

ستالىن: لېكىن بىز قوشۇلمايمىز.

سۇڭ زېۋېن: مەن بۇيرۇق بويىچە ئىش قىلىمەن.

ستالین: بىز مۇشۇ يەردىلا توختاپ قالايلى.
سۇڭ زېۋېن: ناھايىتى ئەپسۇسكى، جانابلىرى بىزنىڭ مەيدانىمىزنى چۈشەنمىدى. جۇڭگو يۇ مەۋقەنى ئىنتايىن رېئال دەپ قارايدۇ.
ستالین: ناھايىتى ئەپسۇس، جانابلىرىمۇ بىزنىڭ مەيدانىمىزنى چۈشەنمىدى. بولدى، سۆھبەت شۇ يەرگىچە بولسۇن.

جياڭ جېيشى سۇڭ زېۋېنگە تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىدە يول قويۇش توغرىلىق بۇيرۇق بەرگەن بولسىمۇ ، لېكىن جياڭ جېيشى ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا بولغان بېسىمىدىن يەنىلا پايدىلىنىشقا بولىدۇ ، دەپ ھېس قىلاتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن 7 - ئاينىڭ 8 - كۈنى يەنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ موڭغۇلىيە توغرىسىدا قويغان تەلپىنى قوبۇل قىلىش توغرىسىدا كۆرسەتمە بېرىپ ئىككى كۈندىن كېيىن جياڭ جېيشى تېرۇمىنىڭ 6 - ئاينىڭ 15 - كۈنىدىكى تېلېگراممىسىغا جاۋاب بەردى. جاۋاب تېلېگراممىسىدا، ئەگەر پىرىزدېنتنىڭ ھازىر ئۆتكۈزۈلۈۋاتقان جۇڭگو - سوۋېت سۆھبىتىگە قانداق تەكلىپى بولسا، مەن ئاڭلاشنى ئىنتايىن خالايمەن، دېدى. بۇ يەردە جياڭ جېيشى يەنە بىر قېتىم ئىككى قولىق ستراتېگىيە ئىشلەتكەن: بىر تەرەپتىن، سوۋېت ئىتتىپاقىغا مۇلايىم بولۇش؛ يەنە بىر تەرەپتىن، ئامېرىكىدىن پايدىلىنىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا بېسىم ئىشلىتىش، جياڭ جېيشى تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىدە «ئەڭ زور چەكتە يول قويۇش» ئارقىلىق ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدىن گۇمانلىنىشىنى قوزغاپ، كېيىن ئامېرىكىنىڭ ئارىلىشىشىنى تەلەپ قىلىشنى ئۈمىد قىلىشى مۇمكىن ئىدى. روزۇپلېنتنىڭ 3 - ئاينىڭ 13 - كۈنى ۋېي داۋمىغا بەرگەن ئوبزورىدىن ۋە 7 - ئاينىڭ 2 - كۈنى خارماننىڭ سۇڭ زېۋېنگە قىلغان نەسەبىتىدىن جياڭ جېيشى، ئامېرىكىنىڭ جۇڭگو ھېچ

بولمىغاندا تاشقى موڭغۇلىيە نامىدىكى مېتروپولىيىلىك
ھوقۇقىنى ساقلاپ قېلىشى كېرەك، دەپ قارايدىغانلىقىنى
چۈشەندى. جياڭ جېيشى، ئېنىقكى، ئامېرىكىنىڭ جۇڭگونى
قوللاشقا قايتا ھەمدە ئالاھىدە ئىپادە بىلدۈرۈشىنى ئۈمىد
قىلاتتى. بۇ، جۇڭگوغا بىر پۇرسەت بېرەتتى. بىر تەرەپتىن،
جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىغا مۇلايىم بولسا، يەنە بىر تەرەپتىن،
ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاتتىقراق بولسا، بەلكى بۇ جەھەتتە
جۇڭگوغا نەپ تېگەتتى. جۇڭگو مۇلايىملىقتىن سوۋېت
ئىتتىپاقىنىڭ يول قويۇشىغا ئېرىشكەن چاغدا، ئامېرىكا
جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيىنى «ئېتىراپ» قىلىشىنى چەكلىشى
كېرەك ئىدى. قارىغاندا، جياڭ جېيشى پۈتۈن ئەسلى - ۋەسلىنى
دوغا تىككەندەك قىلاتتى.

تۆتىنچى قېتىملىق سۆھبەت 7 - ئاينىڭ 9 - كۈنى سائەت
توققۇزدا باشلاندى. سۇڭ زىۋېننىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاشقى
موڭغۇلىيە مەسلىسىدىكى مەيدانىنىڭ ئۆزگەرمىگەنلىكىنى،
مولوتوۋ بىلەن بولغان مۇھاكىمىدىن بىلگەنلىكى ئېنىق. چۈنكى،
يىغىن باشلىنىش بىلەنلا سۇڭ زىۋېن جۇڭگونىڭ زور دەرىجىدە
يول قويۇشقا تەييار ئىكەنلىكىنى جاكارلىدى. ئۇ، 1931 -
يىلىدىن باشلاپ ياپونىيە جۇڭگونى مانجۇرىيىنى ئېتىراپ قىلىشقا
ئىزچىل مەجبۇرلىغانىدى، لېكىن ھېچقانداق نەتىجىگە
ئېرىشەلمىدى؛ جۇڭگومۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاشقى
موڭغۇلىيىنى ئېتىراپ قىلىش تەلپىنىمۇ ئىزچىل رەت قىلىپ
كەلدى، چۈنكى، تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى
ئېتىراپ قىلىش جۇڭگو خەلقىنىڭ نېگىزلىك مەنپەئىتىنى زىيانغا
ئۇچرىتىدۇ، يەنە بەلكىم جۇڭگو ھۆكۈمىتىدە بوھران پەيدا
قىلىدۇ؛ لېكىن ھازىر جۇڭگو - سوۋېت «ئۆزئارا تىنچ» ئۆتۈشى
نەزەردە تۇتۇپ، جۇڭگو «زور قۇربان» بېرىشكە تەييار؛
جۇڭگونىڭ زېمىن پۈتۈنلۈكى ۋە مەمۇرىي ئىگىلىك ھوقۇقى

توغرىسىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كاپالىتىگە ئېرىشىش ئۈچۈن، جۇڭگو تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ ياپونىيە تەسلىم بولغاندىن كېيىن مۇستەقىل بولۇشىغا يول قويۇشقا تەييار، دېدى. بۇ خىل «يول قويۇش» شەكلى، تاشقى موڭغۇلىيىدە پۇقرالارنى ئاۋاز بېرىشكە ئۇيۇشتۇرۇش، ئاندىن جۇڭگو ھۆكۈمىتى بىر تەرەپلىمە بايانات ئېلان قىلىشنى ئۆز ئىچىگە ئالاتتى؛ جۇڭگو - موڭغۇلىيە چېگرا سىزىقى ئەسلىدىكى جۇڭگو خەرىتىسىنى ئۆلچەم قىلىشى، ئالتاي رايونى شىنجاڭنىڭ بىر قىسمى بولۇشى كېرەك ئىدى.

جۇڭگو گەرچە تاشقى موڭغۇلىيىدىن ئىبارەت ھالقىلىق مەسىلىدە يول قويغان بولسىمۇ، ستالىن يەنە باشقا بەزى زور مەسىلىلەردەمۇ ۋەدە بېرىشنى ئويلايتتى. سۇڭ زېۋېن سوۋېت ئىتتىپاقى شىنجاڭدىكى ئىسياننى باستۇرۇشقا قانداق ياردەم قىلىدۇ، دەپ سورىغاندا، ستالىن تەكلىپ بېرىپ: ئېھتىمال ئويناشقان بولۇشى مۇمكىن، سوۋېت قىزىل ئارمىيىسىنى شىنجاڭغا كىرگۈزسەك بولىدۇ، دېدى. سۇڭ زېۋېن ئالدىراپ قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ رەت قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىدىن شىنجاڭغا «ئوغرىلىقچە» قورال يۆتكەشنى چەكلەش، بەلكىم تېخىمۇ مۇۋاپىقتۇر، دېدى: ستالىن قوشۇلىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. مانجۇرىيە مەسىلىسىدە ستالىن سۇڭ زېۋېنگە: «مەن بۇرۇنلا سىلەرنىڭ تەلپىڭلارغا ئاساسەن: ھەرقانداق باياناتنى ئېلان قىلىشقا رازىمەن، جۇڭگونىڭ مانجۇرىيىدىكى پۈتۈن ئىگىلىك ھوقۇقىنى ئېتىراپ قىلىمىز، دېگەندىم»، دېدى. جۇڭگو كوممۇنىستلىرى مەسىلىسىدە ستالىننىڭ پۈزۈتسىيىسى مۇجەل ئىدى:

«جۇڭگو كوممۇنىستلىرىغا كەلسەك، بىز ئۇلارنى قوللىمىغان ھەم قوللاشنىمۇ ئويلىشىپ كۆرمىدۇق؛ بىز جۇڭگودا پەقەت بىرلا ھۆكۈمەت بارلىقىنى ئېتىراپ قىلىمىز،

ئەگەر جۇڭگودا يەنە باشقا ھۆكۈمەت بولسا ياكى ئۆزىنى ھۆكۈمەت دەۋالغان ھۆكۈمەت بولسا، ئەلۋەتتە بۇلارنى جۇڭگو ئۆزى بىر تەرەپ قىلىشى كېرەك؛ ياردەم بېرىشكە كەلسەك، رەئىس جياڭ جىيىشى ياردەمنى مەركىزىي ھۆكۈمەتكە بەرسۇن دەپ قارايدۇ، بىز ئۆتمۈشتە شۇنداق قىلغاندۇق، ئەگەر جانابلىرى بىزنىڭ ياردىمىمىزگە ئېھتىياجلىق بولسا، بىز ياردەم بېرەلەيدىغانلا بولساق، بىز ئەلۋەتتە يەنە ياردەم قىلىمىز. »

سەل ئۆتكەندىن كېيىن سۇڭ زىۋېن جۇڭگو كوممۇنىستلىرى مەسلىسىنى يەنە تىلغا ئالدى ھەمدە ستالىننىڭ ئۆز كۆز قارىشىنى سۆزلەپ بېقىشىنى ئۆتۈندى، ستالىن ئۆزىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستلىرى بىلەن ھېچقانداق مۇناسىۋىتى يوقلۇقىنى يەنە بىر قېتىم ئىزھار قىلدى:

ستالىن: جانابلىرىنىڭ ئۈمىدى قانداق؟ جانابلىرى ئاللىبۇرۇنلا بىزنىڭ رەئىس جياڭ جىيىشىنىڭ ھۆكۈمىتىنى قوللىشىمىزنى، جۇڭگو كوممۇنىستلىرىغا قورال بەرمەسلىكىنى ئۈمىد قىلغانىدىغۇ؟

سۇڭ زىۋېن: شۇنداق.

ستالىن: ئۇنداقتا جانابلىرى يەنە قانداق خىياللاردا بولۇۋاتىدىكىن؟ سىز بىزنىڭ ئارمىيە ئەۋەتىپ سىلەرنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستلارنىڭ قوراللىق كۈچلىرىنى يوقىتىشىڭلارغا ياردەم قىلىشىمىزنى ئۈمىد قىلامسىز يا؟ (كۈلكە)

سۇڭ زىۋېن: بىز جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ ئارمىيىسىنى ھۆكۈمەت ئارمىيىسىگە قوشۇۋېتىشنى ئۈمىد قىلىمىز.

ستالىن: بۇ، مۇۋاپىق تەلەپ ئىكەن، جۇڭگودا پەقەت بىرلا ھۆكۈمەت، بىرلا ئارمىيە بولۇشى كېرەك.

سۇڭ زېۋېن: بىز جۇڭگو كوممۇنىستىلارنى بىز تەشكىللىگەن
ئۇرۇش مەزگىلىدىكى كاپىتالغا ۋە ھەربىي
كومىتېتقا قاتناشتۇرماقچىمىز.
ھازىرقى ۋەزىيەت كىشىنى ھەقىقەتەنمۇ
ستانلىن: قانائەتلىك دۈرەيدۇ.

سۇڭ زېۋېننىڭ كۈتمىدىغىنى، ستالىننىڭ جۇڭگو
كوممۇنىستىلارغا قورال تاشلاش گومىنداڭ ھاكىمىيىتىنىڭ
رەھبەرلىكىنى قوبۇل قىلىش توغرىسىدا بېرىدىغان بۇيرۇقى
ئىدى. بىز تۆۋەندىكى بايلاردا كۆرىمىزكى، 1945 - يىلىنىڭ
ئوتتۇرىلىرىدا موسكۋا ئەمەلىيەتتە يەنىلا يەتتەنگە ھەر خىل
كۆرسەتمە بەرگەندى، ئەلۋەتتە ماۋ زېدۇڭمۇ ئۆزىنىڭ
ئېھتىياجىغا قاراپ قوبۇل قىلاتتى. ستالىن، شۈبھىسىزكى،
ئۆزىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىلارغا كۆرسىتىدىغان تەسىرىنىڭ
ئىنتايىن چەكلىك ئىكەنلىكىدەك بۇ پاكىتنى سۇڭ زېۋېندىن
يوشۇرغانىدى. ئەمەلىيەتتە، جۇڭجىڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدىن
جۇڭگو كوممۇنىستىلارنى چەكلەشنى تەلپ قىلىشى پەقەت سودا
ۋاسىتىسىدىن باشقا نەرسە ئەمەس ئىدى.

بىرىنچى قېتىملىق سۆھبەتنىڭ ئەڭ ئاخىرقى بىر نەچچە
قېتىملىق يىغىنىدا داليەن، لۈيشۈن ۋە مانجۇرىيە تۆمۈرىيولى
قاتارلىق باش قاتۇرىدىغان مەسىلىلەر مەركەزلىك مۇھاكىمە
قىلىندى. سۆھبەت باشلانغاندا ستالىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ
يۈتكۈل لياۋدۇڭ يېرىم ئارىلىدا ۋە لۈيشۈن پورتىنىڭ ئەتراپىدا
100 كىلومېتىرلىق دېڭىز تەۋەلىكى ئىچىدە ھەربىي ئالاھىدە
ئىمتىيازىنى يولغا قويۇشنى ئوتتۇرىغا قويدى، مەمۇرىي ھوقۇق
جۇڭگوغا تەۋە بولسىمۇ، لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەمۇرىي
ئەمەلدارلارنى ئەۋەتىش ھوقۇقى بولۇشى، ئۇنىڭدىن باشقا،
لۈيشۈن پورتىنىڭ ئىشلىتىلىش دائىرىسى جۇڭگو - سوۋېت دېڭىز

ئارمىيىلىرى ئوتتۇرىسىدىلا قاتتىق چەكلىنىشى كېرەك ئىدى؛ دالىەن پورتىنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقى جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىدا بولۇپ، جۇڭگو - سوۋېت بىرلەشمە كومىتېتى ئىگىدارچىلىق قىلىشى، كومىتېت رەئىسىدىن بىرنى بەلگىلەپ رەئىسلىكنى جۇڭگولۇقلار ئۈستىگە ئېلىشى، يەنە بىر سوۋېت ئىتتىپاقىلىق كىشىنى مۇھىم مەمۇرىي ۋەزىپىگە بەلگىلەپ، دالىەن پورتىنى جۇڭگو - سوۋېت پاراخوتلىرىلا ئىشلىتىشى كېرەكلىكى، مانجۇرىيە تۆمۈريولى جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىشلىتىشىگە بېرىلىشى، لېكىن سوۋېت ئارمىيىسى قوغداش ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئېلىشى، ئۇنى سوۋېتلىك كىشىلەر باشقۇرۇشى كېرەك ئىدى، ئۇرۇش مەزگىلىدە سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ تۆمۈريول ئارقىلىق ئەسكەر يۆتكەشكە ھوقۇقلۇق بولۇشى كېرەك ئىدى. 7 - ئاينىڭ 13 - كۈنى بىرىنچى قېتىملىق سۆھبەت ئاخىرلاشقاندا سۇڭ زېۋېن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بەزى تەلەپلىرىنى تۆۋەنلەتتى. لېكىن دالىەن، لۈيشۈن مەمۇرىي ئاپپاراتلىرىنىڭ قۇرۇلۇشى، لۈيشۈن قوغدىنىش رايونىنىڭ دائىرىسى، تىنچلىق دەۋرىدە مانجۇرىيە تۆمۈريولىدىن پايدىلىنىپ سوۋېت ئارمىيىسىنى يۆتكەشكە بولۇش - بولماسلىق ھەمدە ئىككى تەرەپتىكى (ئوتتۇرا شەرق تۆمۈريولى ۋە جەنۇبىي مانجۇرىيە تۆمۈريولى كۆزدە تۇتۇلدى - تەرجىماندىن) مانجۇرىيە تۆمۈريولىنى باشقۇرۇش ئاپپاراتلىرى مەسلىسىدە يەنىلا نۇرغۇن ئىختىلاپلار بار ئىدى. بۇ ئىختىلاپلار، يۈزەكى قارىغاندا پارچە - پۇرات نەرسىلەر بولسىمۇ، ئەمەلىيەتتە جياڭ جىپىشى بىلەن ستالىننىڭ ستراتېگىيىلىك توقۇنۇشىنى ئەكس ئەتتۈرەتتى؛ جياڭ جىپىشى مانجۇرىيە تۆمۈريولىنى تىزگىنلەپ، جۇڭگونىڭ بىخەتەرلىكىنى كاپالەتكە ئىگە قىلماقچى، ستالىن بولسا مانجۇرىيىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بىخەتەرلىك توسالغۇسى قىلماقچىدى، بۇ ئىختىلاپلار يەنە جياڭ

جېيشنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىدە «خەلق جۇمھۇرىيىتى» قۇرۇشىدىن ئەنسىرەيدىغانلىقىنى، ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەرىكىتىنى قاتتىق چەكلىمىسە، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىلىرىنىڭ بۇ رايونىنى تىزگىنلىشىگە ياردەم بېرىشى مۇمكىنلىكىنى ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرەتتى. گەرچە سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ مانجۇرىيىدىكى ئىگىلىك ھوقۇقىنى ئېتىراپ قىلىدىغانلىقىنى جاكارلىغان بولسىمۇ، لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئوفىتسىر - جەنۇبىي مانجۇرىيىگە ئەركىن بېرىپ - كېلىپ يۈرسە، ئەگەر ئاساسلىق ترانسپورت ھوقۇقى سوۋېت ئىتتىپاقى تەرىپىدىن تىزگىنلىنەنە، موسكۋا جۇڭگونىڭ ئىگىلىك ھوقۇقىنى ئاسانلا شەكلىنەنەرسەگە ئايلاندۇرۇپ قويالايتتى. جياڭ جېيشى مانجۇرىيىدە ئالاھىدە ياكى ئاز مىقداردا يول قويۇش بىلەن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ پەقەت ئېغىزىدا جۇڭگونىڭ ئىگىلىك ھوقۇقىنى ھۈرمەت قىلىمىز دەپ قويۇپ، ئەمەلىيەتتە بۇ يەردە ھاكىمىيەت قۇرۇۋېلىشى مۇمكىنلىكىدىن ئەنسىرەيتتى، 1904 - يىلىدىن ئىلگىرى مانجۇرىيىدە، 1942 - يىلىدىن ئىلگىرى شىنجاڭدا مۇشۇنداق ئەھۋال كۆرۈلگەندى. شۇ چاغدا سوۋېت ئىتتىپاقى يەنە ئىنتايىن چەكلىك قانۇنىي مەنپەئەتتىن پايدىلىنىپ، سىياسىي، ئىقتىسادىي ھەتتا ھەربىي جەھەتتىن شىنجاڭدىكى ھۆكۈمرانلىقنى تۇرغۇزغاندى، ھازىر جياڭ جېيشىنىڭ ئەندىشىسى بۇنداق ھادىسىنىڭ قايتا كۆرۈلۈشى ياكى ماۋ زېدۇڭنىڭ 30 - يىللاردىكى شىڭ شىسەينىڭ ئورنىدا شىنجاڭدا رول ئېلىشى ئىدى. جياڭ جېيشىنىڭ تاشقى موڭغۇلىيىنى قۇربان قىلىۋېتىشتىكى مەقسىتى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىدىكى ئەمەلىي تەلىپىنى ئازايتىش ئىدى. لېكىن ھېچ بولمىغاندا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىدە پەيدا بولۇشىغا يول قويۇش، سوۋېت ئىتتىپاقى زومىگەر ھۆكۈمرانلىقىنىڭ

ئاساسىنى ياراتقانلىق بولاتتى. جياڭ جېيشى ئامېرىكىنىڭ مانجۇرىيىگە ئارىلىشىشىغا ئېھتىياجلىق ئىدى، بۇ، سۆھبەت جەريانىدىكى بەزى سۆز - ئىبارىلەرنى ئۆزگەرتىش ئەمەس، بەلكى بارلىق ۋاسىتىلەرنى قوللىنىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنى شەرتنامىدىن پايدىلىنىپ زومىگەرلىكىنى كېڭەيتەلمەيدىغان قىلىپ قويۇشنى كاپالەتكە ئىگە قىلىش ئۈچۈن ئىدى.

11. پوتسدامدىكى «تاۋكا» دا جياڭ جېيشىنىڭ مەغلۇپ بولۇشى

ستالىن ۋە مولوتوۋ سوۋېت ئىتتىپاقى - ئامېرىكا - ئەنگىلىيە ئۈچ تەرەپ ئاچقان پوتسدام يىغىنىغا قاتنىشىدىغان بولغاچقا، جۇڭگو - سوۋېت سۆھبىتى 7 - ئاينىڭ 13 - كۈنى توختاپ قالدى. بۇ ھالدا چۇڭچىڭ ئامېرىكىغا پوتسدام يىغىنىدا ئارىلىشىش توغرىسىدا ھەيدەكچىلىك قىلدى. جياڭ جېيشى بىلەن سۇڭ زېۋېن ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا جۇڭگو - سوۋېت ئوتتۇرىسىدىكى تالاش - تارتىش بولۇۋاتقان مەسىلىلەرنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، جۇڭگونىڭ تەلىپىنى قوبۇل قىلدۇرۇش ئۈچۈن سوۋېت ئىتتىپاقىغا بېسىم ئىشلىتىشنى ئۈمىد قىلاتتى. 7 - ئاينىڭ 12 - كۈنى موسكۋا سۆھبىتىدىن ئىلگىرى سۇڭ زېۋېن فارمان بىلەن كۆرۈشۈپ، سۆھبەتنىڭ ئىلگىرىلەش ئەھۋالىنى تونۇشتۇرۇپ ئۆتتى ھەمدە خارمانغا ئىككىنچى كۈندىكى ئەڭ ئاخىرقى قېتىملىق سۆھبەتتە جۇڭگونىڭ «ئەڭ زور چەكتە يول قويۇش» نى ئوتتۇرىغا قويىدىغانلىقىنى، مۇبادا كېلىشىم ھاسىل قىلالمىسا، خارماننىڭ تېرۇمىنغا بۇ قېتىمقى تالاش - تارتىشنى دوكلات قىلىپ قويۇشنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى ئېيتتى. سۇڭ زېۋېن يەنە خارمانغا «ستالىننىڭ تەلىپىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن،

(سۇڭ زىۋېن) يالتا كېلىشىمنىڭ دائىرىسىدىن چىقىپ، تاشقى موڭغۇلىيىنى ئېتىراپ قىلىشقا قوشۇلغان» لىقىنى تېرۇمنىغا ئېيتىپ قويۇشنى تەلەپ قىلدى. ئۇ تېرۇمنىنىڭ يېقىنىدا چاقىرىلمىدىغان پوتسىدام يىغىنىدا ستالىنغا مەيدانىنى ئۆزگەرتىش ياكى جۇڭگومۇ، سوۋېت ئىتتىپاقىمۇ قوبۇل قىلالايدىغان مۇرەسسە ھاسىل قىلىش توغرىسىدا نەسەت قىلىشنى ئۈمىد قىلاتتى.

سۇڭ زىۋېن تەييارلىق خىزمىتىنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن، جياڭ جېيشى ئۆزى ھەرىكەت قىلىشقا باشلىدى. 7 - ئاينىڭ 19 - كۈنى جياڭ جېيشى پېتروۋنى چاقىرتىپ كۆرۈشۈپ، ستالىنغا يېزىلغان بىر پارچە خەتنى بەردى. خەتتە جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيە ۋە مانجۇرىيە مەسلىسىدىكى مۇقەسسە ئۆتۈلگەن ھەمدە ستالىنغا: «سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەلىپىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن، مەن قىلالايدىغان بارلىق ئىشنى قىلدىم»، دېگەندى. ئەڭ ئاخىرىدا ئۇ: «يالتا كېلىشىمىنى ئامېرىكا ئارىلىشىپ ئوتتۇرىغا قويغان بولسىمۇ، خارىمان پىرىزدېنتقا ۋەكىل بولۇپ، ئامېرىكىنىڭ كېلىشىمىنى پۈتۈنلەي قوللايدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن بولسىمۇ، مەن يەنىلا بۇ خەتنىڭ مەزمۇنىنى پىرىزدېنت تېرۇمنىغا ئۇقتۇرۇپ قويۇشنى لايىق تاپتىم»، دېگەندى. ئىككىنچى كۈنى جياڭ جېيشى تېرۇمنىغا تېلېگرامما يوللاپ، ستالىنغا يازغان خەتنىڭ مەزمۇنىنى يەتكۈزدى. تېلېگراممىنىڭ ئاخىرىدا مۇنداق دېيىلگەندى:

«گەرچە جۇڭگو يالتا يىغىنىغا قاتناشمىغان بولسىمۇ، سىز ھۈرمەتلىك پىرىزدېنت ئەپەندى بىزنىڭ يالتا روھىنى ئىزچىل ئىجرا قىلىۋاتقانلىقىمىزنى، تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىدە بىزنىڭ ھەتتا زور يول قويغانلىقىمىزنى، بۇنىڭ ئۈچۈن بىزنىڭ

جۇڭگو خەلقى يول قويايلىدىغان دائىرىدىن ھالىتى كېتىشتىن ئايانمىغانلىقىمىزنىمۇ بىلىسىز. مەن، گېنېرال لىسوس ستالىن بىلەن سۆھبەتلەشكەندە، سىزنىڭ ستالىنغا بىزنىڭ مۇۋاپىق مەيدانىمىزنى قوبۇل قىلىشقا، مۇمكىن بولمايدىغان ئىشلارنى زورلىماسلىققا نەسەت قىلىشىڭىزغا ئىشىنىمەن، سىزنىڭ ھەرىكىتىڭىز ۋە قىلىشىڭىزنى كۈتمەن. جاۋابىڭىزغا ئىنتىزارمەن».

بىرىنچى قېتىملىق سۆھبەت ئاخىرلاشقاندا، بارلىق ھەل قىلىنمىغان مەسىلىلەردە تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسى، ئېنىقكى، جياڭ جېشىنىڭ «مىللىي داھىي» لىق ئىناۋىتىنى ساقلاشتا ھالقىلىق مەسىلە بولۇپ قالدى. ۋاشىنگىتوندىن كەلگەن يەنە بىر سىگنال تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ «ھازىرقى ھالىتى» نى جۇڭگونىڭ چۈشەندۈرۈشىگە ئامبىرىكىنىڭ قوشۇلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرەتتى. بۇ خىل يۈزەكى سىگنال جياڭ جېشىنىڭ يول تېپىشىغا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ غەربىنى بىلىشىگە ھەيدەكچىلىك قىلاتتى. بۇ، جياڭ جېشىنىڭ بىر خىل خاتا سەزگۈسى. پاكىتلار ئىسپاتلىدىكى، ئامبىرىكىنىڭ كۆڭۈل بۆلىدىغىنى ھەرگىزمۇ كىمىنىڭ تاشقى موڭغۇلىيىگە ئىگىدارچىلىق قىلىش مەسلىسى ئەمەس، بەلكى دالىدىن پورتىنى ئەركىن ئىشلىتىش مەسلىسى ئىدى.

جياڭ جېشى سۇڭ زىۋېنى چاقىرتىپ پوتسدام يىغىنىغا قاتناشتۇرۇشنى ھەمدە ئامبىرىكا، جۇڭگونىڭ غەربى بويىچە، جۇڭگو - سوۋېتنىڭ چۈشىنىش ھاسىل قىلىشىدا كېلىشتۈرۈپ قويۇشنى ئۈمىد قىلاتتى. ئامبىرىكىنىڭ بەزى ئەمەلدارلىرىمۇ تېرۇمىنىڭ يالتا، يىراق شەرق كېلىشىمىنى تەپسىلىي چۈشەندۈرۈپ، سوۋېت ئىتتىپاقى قويغان تەلەپنىڭ غەيرىيلىكىنى ۋە يالتا كېلىشىمىدىن ھالقىپ كەتكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ بېرىشنى تەلەپ قىلاتتى. تېرۇمىنىڭ پوتسدام يىغىنىغا تەييارلىغان

ھۆججىتى ئامېرىكا - سوۋېت كېلىشىمىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىدىكى ھەرىكىتىنى چەكلەش ھەمدە ئامېرىكىنىڭ «ئىشكىنى ئېچىۋېتىش» سىياسىتىنى قايتا تەكىتلەشنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالاتتى. لېكىن تېرۇمىن پوتسىدام يىغىنىدا بۇنداق تەكلىپنى ئەسلا ئوتتۇرىغا قويمىدى، ئەمما ئۇنىڭ ھەربىي مەسلىھەتچىلىرى: بۇنداق ئامېرىكا - سوۋېت كېلىشىمىنى ھاسىل قىلغاندا، سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىشنى كېچىكتۈرۈشى مۇمكىن، دەپ ئەنسىرەيتتى. ستالىن 5 - ئايدا خوپچىنىس بىلەن سۆھبەتلەشكەندە سوۋېت قىزىل ئارمىيىسىنىڭ يىراق شەرقتە ئۇرۇش باشلاش ۋاقتىنى جۇڭگونىڭ يالتا كېلىشىمىنى قوبۇل قىلىش - قىلماسلىقىغا باغلىغانىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن تېرۇمىن پوتسىدامغا بارغاندا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا بۇرۇنراق قاتنىشىشى، «ئومۇمىي جەھەتتە»، جۇڭگو - سوۋېت سۆھبىتىنىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشىغا باغلىق دەپ قارىغانىدى. پوتسىدام يىغىنى ئارىلىقىدا ستالىن بىلەن مولوتوۋ بۇ مۇناسىۋەتنى قايتا تەكىتلەگەنىدى. بۇ مەسىلىدە ستالىن بىلەن جياڭ جىپىشىنىڭ «ستراتېگىيىسى تىخىمۇ تىخ تاقابىل تۇرۇش: ئامېرىكىدىن پايدىلىنىپ ئۇرۇش جاراھەتلىرىنى ساقايتىشقا ئۇرۇنۇش ئارزۇسىنى پىشاك قىلىپ، ئامېرىكىنى جۇڭگوغا بېسىم ئىشلىتىشكە مەجبۇرلاپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلدۇرۇپ ياكى ھېچ بولمىغاندا ئامېرىكىنى جۇڭگو ئۈچۈن ياقا يىرتمايدىغان قىلىش ئىدى. موسكۋادا ئۆتكۈزۈلگەن بىرىنچى قېتىملىق سۆھبەتتە ستالىن مۇشۇ ستراتېگىيىنى يولغا قويغانىدى.

پوتسىدام يىغىنىدا ستالىن ئېنىق قىلىپ، جۇڭگونىڭ يالتا كېلىشىمىنى قوبۇل قىلىشى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرقتە ئۇرۇشقا قاتنىشىشى ئۆزئارا مۇناسىۋەتلىك دەپ ئوتتۇرىغا قويدى. بىرنەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن تېرۇمىن جياڭ

جېيشىنىڭ جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى ياراشتۇرۇشقا ئامېرىكىنى تەكلىپ قىلىش تەلپىنى رەت قىلدى. 7 - ئاينىڭ 20 - كۈنى جياڭ جېيشىنىڭ ئامېرىكىنىڭ ئارىلىشىشىنى تەلەپ قىلىپ بەرگەن تېلېگراممىسىغا 7 - ئاينىڭ 23 - كۈنى تېرۇمىن سوغۇق جاۋاب بەردى:

«مەن سىلەرنىڭ يالتا كېلىشىمىگە ئەمەل قىلىشىڭلارنى تەكلىپ قىلىمەن، لېكىن كېلىشىمدىن ھالقىپ كېتىدىغان ھەرقانداق يول قويۇشنى تەۋسىيە قىلىمىدىم. ئەگەر سىلەر بىلەن گېنېرال لىموس ستالىننىڭ ئوتتۇرىسىدا يالتا كېلىشىمنى قانداق چۈشەندۈرۈشتە ئىختىلاپ بولسا، مەن سىلەرنىڭ سۇڭ زىۋېنىنى موسكۋاغا ئەۋەتىپ، سۆھبەت ئۆتكۈزۈپ، ئەتراپلىق چۈشىنىش ھاسىل قىلىشىڭلارنى تەكلىپ قىلىمەن».

جياڭ جېيشى تېرۇمىننىڭ پوتسىدام يىغىنىدا جۇڭگو- سوۋېت سۆھبىتىدە ھەل قىلىنمىغان مەسىلىلەرنى مۇھاكىمە قىلىشىنى ئوتتۇرىغا قويۇشنى ئۈمىد قىلغانىدى، بولۇپمۇ تاشقى موڭغۇلىيە مەسىلىسىدە قوللاشقا ئېرىشىشنى ئالاھىدە ئۈمىد قىلغانىدى، لېكىن تېرۇمىن 7 - ئاينىڭ 23 - كۈنىدىكى جاۋابىدا بۇ ئىشنى ئەسلا تىلغا ئالمىدى، بەلكى ئىشلەتكىنى رەت قىلىش تەلەپپۇزى ئىدى. جياڭ جېيشى ئامېرىكىنىڭ تاشقى موڭغۇلىيە مەسىلىسىدە قوللىنىشىغا دوغا چىقىسىپ ئۇتتۇرۇپ قويدى.

پوتسىدام يىغىنىدا ئامېرىكىنىڭ قوللىشىشىنى قولغا كەلتۈرەلمەسلىك سۇڭ زىۋېنىنى ئىستېپا بېرىشكە مەجبۇر قىلدى. تېرۇمىن جاۋاب تېلېگرامما يوللاپ ئىككى كۈندىن كېيىن سۇڭ زىۋېن ۋاڭ شىجېيىگە تاشقى ئىشلار مىنىستىرىلىك ۋەزىپىسىدىن ئىستېپا بېرىشنى ئېيتقان ۋە ۋاڭ شىجېينىڭ ئۇنىڭ خىزمىتىنى ئۆتكۈزۈۋېلىپ، موسكۋاغا بېرىپ داۋاملىق

سۆھبەت ئۆتكۈزۈشنى ئۈمىد قىلغانىدى. سۇڭ زېۋېننىڭ دۇچ كەلگىنى تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقىنى ئۆتكۈزۈپ بېرىش كېلىشىمىگە قول قويۇش بولۇپ، ئۇ بۇنىڭ ئۆز سىياسىي ئىستىقبالىغا كۆلەڭگۈ چۈشۈرىدىغانلىقىدىن ئەنسىرەيتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن، ئەڭ ياخشى چارە دەرھال ئىستېپا بېرىش، باشقىلارنى جۇڭگونىڭ تېررىتورىيىسىنى كېسىپ بېرىش مەسئۇلىيىتىگە جاۋابكار قىلىش ئىدى. 7 - ئاينىڭ 30 - كۈنى سۇڭ زېۋېن تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىك ۋەزىپىسىدىن ئىستېپا بەردى. بۇ ۋەزىپىنى ۋاڭ شىجىي ئۈستىگە ئالدى.

ۋاڭ شىجىي سۇڭ زېۋېنگە ئوخشاشمايتتى. ئۇنىڭ كۆڭۈل بۆلىدىغىنى تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسى ئەمەس، بەلكى بىر كېلىشىم ھاسىل قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىدىكى ھەرىكىتى ۋە جۇڭگو كوممۇنىستىلىرى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى چەكلەش ئىدى. ئۇ 8 - ئاينىڭ 4 - كۈنى خاتىرە دەپتىرىگە مۇنداق دەپ يازغان: مۇنداق بىر كېلىشىم بولمىسا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىگە تاجاۋۇز قىلىشىغا مۇناسىۋەتلىك مەسلىلەر روي بېرىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى ھەتتا جۇڭگو كوممۇنىستىلىرىنىڭ مانجۇرىيىدە قۇرغان ھاكىمىيىتىنى ئېتىراپ قىلىشى مۇمكىن.

12. سىلىق - سىپايە مۇرەسسە ۋە

ئەمەلىيەتتىكى يول قويۇش

8 - ئاينىڭ 7 - كۈنى، يەنى ئامېرىكىنىڭ ئاتوم بومبىسى خروسمادا پارتلاپ ئىككى كۈندىن كېيىن يەنى سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيىگە قارشى ئۇرۇش ئېلان قىلىشتىن بىر كۈن ئىلگىرى جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىككىنچى قېتىملىق

سۆھبىتى موسكۋادا باشلاندى. بۇ پەيتتە ئامېرىكا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەشەببۇسىدا ئۆزگىرىش يۈز بەردى. 1945 - يىلى 7 - ئاينىڭ 16 - كۈنى ئامېرىكىنىڭ يېڭى مېكسىكا شتاتىدا ئېلىپ بارغان ئاتوم سىنىقى مۇۋەپپەقىيەت قازىنىپ، ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرقتە ئۇرۇش قىلىشىنىڭ قىممىتىگە قايتا باھا بېرىشنى ئويلىدى. ھازىر ئامېرىكا رەھبەرلىرى: سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىنى ياپونىيىنى تېز رەك تەسلىم بولۇشقا مەجبۇرلاشنىڭ ئامىلى بولۇپ قېلىشى مۇمكىن، بۇنداق بولسا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىگە كىرىپ تۇرۇشىغا يول قويۇلسا، ئېنىقكى، بەدەل بەك يۇقىرى بولۇپ كېتىدۇ، دەپ قارايتتى. شۇنىڭ بىلەن ئامېرىكا بىرىنچى قېتىملىق جۇڭگو - سوۋېت سۆھبىتىدە يۆنىلىشىنى ئۆزگەرتكەندى. ستالىن بۇ پەيتتە جۇڭگو بىلەن بىر كېلىشىم ھاسىل قىلىشقا ئالدىراپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىگە كىرىشىنى قانۇنىي ئاساس بىلەن تەمىنلەمەكچى بولدى. شۇنىڭ ئۈچۈن، قايتا باشلانغان سۆھبەتنىڭ بىرىنچى قېتىملىق يىغىنىدا ستالىن بىرقانچە مەسىلىدە ئىنتايىن زور دەرىجىدە يول قويدى.

8 - ئاينىڭ 8 - كۈنى ئامېرىكا جۇڭگودىن جۇڭگو - سوۋېت سۆھبىتىگە ئارىلىشىشنى رەسمىي تەلەپ قىلدى. تېرۇمىن بۇنىڭدىن ئۈچ كۈن ئىلگىرى پوتسىدامدىن ئاتلانتىك ئوكيان ئارقىلىق دۆلىتىگە قايتىش سەپىرىدە خارمانغا يوليورۇق بېرىپ ستالىنغا ئامېرىكىنىڭ ھېلىمەم يالتا كېلىشىمىنى قوللايدىغانلىقىنى، لېكىن ئامېرىكا سۇڭ زىۋېننى كېلىشىمنىڭ تەلپىگە يەتتى دەپ قارايدىغانلىقىنى، ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆز ئالدىغا جۇڭگونى يول قويۇشقا قىستماسلىقىنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى، ئۇنداق بولمايدىكەن، ئامېرىكىنىڭ مەنپەئىتىگە ئېغىر زىيان يېتىدۇ دەپ قارايدىغانلىقىنى يەتكۈزۈپ

قويۇشنى ئېيتتى. ئامېرىكا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دالىھنى
سوۋېت ئىتتىپاقى ھەربىي ئىشلار رايونىغا كىرگۈزۈۋېلىش
مۇمكىنلىكىگە قاتتىق دىققەت قىلاتتى.

خارمان ستالىنغا تېرۇمىننىڭ پىكرىنى يەتكۈزدى ھەمدە
يالتا كېلىشىمىگە ئاساسەن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھوقۇقىنى
تەپسىلىي چۈشەندۈرۈشتە چىڭ تۇردى. خارمان: روزۋېلتنىڭ
سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دالىھ ۋە مانجۇرىيە تۆمۈرىولىغا قارىتا
«ئالىي ھوقۇقى» بارلىقىنى ئېتىراپ قىلىشى پەقەت سوۋېت
ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيە تۆمۈرىولى ئارقىلىق ئوچۇق دېڭىزغا
بارىدىغان سودا ترانسپورت ھوقۇقىنى قوغداشنى كۆزدە تۇتىدۇ،
دەپ قارايتتى. ستالىن بۇنى جىددىي رەت قىلدى ھەمدە يالتا
كېلىشىمىدىكى «ئالىي ھوقۇق» سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دالىھ ۋە
دالىھ پورتىغا قارىتىلغان مەمۇرىي ھوقۇقىنى ھەمدە بۇ يەرنى
ھەربىي ئىشلار رايونىغا ئايرىشنى كاپالەتلەندۈرۈشنى كۆزدە
تۇتىدۇ. بۇنداق بولمايدىكەن، ياپونىيىنىڭ گۇماشتىلىرىغا ۋە باشقا
بۇزغۇنچى ئۇنسۇرلارغا تاقابىل تۇرۇش تەسكە توختايدۇ، دېدى.
ستالىن يەنە بۇنداق تەلەپ ھەم ئامېرىكىنىڭ «ئىشكىنى
ئېچىۋېتىش» سىياسىتىگە زىيان سالمايدۇ، ھەم يالتا
كېلىشىمىگىمۇ مۇخالپ ئەمەس، بەلكى ئىنتايىن مۇۋاپىق،
دېدى. ئەگەر يالتا كېلىشىمىنىڭ 1904 - يىلىدىن ئىلگىرىكى
رۇسىيىنىڭ جۇڭگودىكى ھوقۇقى - مەنپەئىتىنى ئەسلىگە
كەلتۈرۈش توغرىسىدىكى روھىغا ئاساسلانغاندا، سوۋېت
ئىتتىپاقى جۇڭگوغا تېخىمۇ كۆپ تەلەپ قويالايتتى. ستالىن:
ئامېرىكا ۋە كىلىلىرىگە جۇڭگولۇقلار ياخشىلىققا يامانلىق
قىلىدىكەن، سوۋېت ئىتتىپاقىنى قارشى ئېلىنمايدىغان
ئۇشتۇتۇت كېلىپ قالغان مېھمان دەپ قاراپ، سوۋېت
ئىتتىپاقىنى ھەمكارلاشقىلى بولمايدىغان ئورۇنغا چۈشۈرۈپ
قويدى، دېدى.

ئىككىنچى كۈنى، خارمان ستالىن بىلەن بولغان سۆھبەتنىڭ مەزمۇنىنى ۋاڭ شىجىيەگە يەتكۈزدى ھەمدە دالىيەن مەسلىسىدە ۋاڭ شىجىيە ئامېرىكىنىڭ «ئېچىۋېتىش» سىياسىتىگە زىيان سالىدىغان ھەر قانداق كېلىشىملەرنى قوبۇل قىلماسلىقى كېرەك، دەپ تەكىتلىدى. خارمان: ستالىن دالىيەننى «ئېچىۋېتىش» توغرىسىدا سوۋېت - ئامېرىكا بىرلەشمە بايانات ئېلان قىلىشقا قوشۇلدى، دېدى. شۇ كۈنى خارمان يەنە سۇڭ زېنپىنگە ئامېرىكىنىڭ يالتا كېلىشىمىگە قىلغان چۈشەندۈرۈشىدىن ھالقىپ كەتكەن ھەرقانداق تەلەپنى جۇڭگو قوبۇل قىلىدىكەن (مەسىلەن، لۇيشۈن، دالىيەن ھەربىي رايونى ياكى دالىيەن پورتىنى ئىجارىگە ئېلىش)، ئۇنداقتا ئامېرىكىنى جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئامېرىكا ھەرگىزمۇ قوبۇل قىلىشقا بولمايدىغان بىر چۈشەننىش ھاسىل قىلىپتۇ «جۇڭگو باشقا تەرەپتىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىنى ئىزدەمەكتە» دېگەن چۈشەنچىگە كەلتۈرۈپ قويدۇ، دېدى.

ئىككىنچى قېتىملىق سۆھبەت ئارىلىقىدا ۋەقەلەر كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە ئۆزگىرىپ كەتتى. بۇ، سۆھبەتلىشىۋاتقان ئىككى تەرەپكە بېسىم پەيدا قىلدى. 8 - ئاينىڭ 8 - كۈنى مولوتوۋ ۋاڭ شىجىيەگە ئۇقتۇرۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيىگە ئۇرۇش ئېلان قىلغانلىقىنى ھەمدە ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ غەلبىسىنى جۇڭگو بىلەن بىرلىكتە قولغا كەلتۈرۈشىنى خالايدىغانلىقىنى بىلدۈردى. ۋاڭ شىجىيە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دوستلۇق ھەرىكىتىگە رەھمەت ئېيتتى ۋە سوۋېت ئىتتىپاقى 20 - يىللاردىكى تەڭسىز شەرتنامىلەرنى بىكار قىلدى؛ 30 - يىللاردا جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىنى قوللىدى، بۇلارنىڭ ھەممىسى جۇڭگو - سوۋېت دوستلۇقىنىڭ پولاتتەك دەلىلى دەپ قارىدى. ئىككىنچى كۈنى ۋاڭ شىجىيە جياڭ جىپىشىغا تېلېگرامما يوللاپ، سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونغا قارشى ئۇرۇش ئېلان قىلدى،

شۇنىڭ ئۈچۈن بىز دەرھال كېلىشىم ھاسىل قىلىشقا تېخىمۇ ئېھتىياجلىق، دەدى. 8 - ئاينىڭ 9 - كۈنى، ئامېرىكا ياپونىيىنىڭ چاڭخېي دېگەن يېرىگە ئىككىنچى قېتىم ئاتوم بومبىسى تاشلىدى.

8 - ئاينىڭ 10 - كۈنى ۋاڭ شىجېي ئەنگلىيە رادىئو شىركىتىنىڭ ئاڭلىتىشىدىن ياپونىيىنىڭ پوتسىدام قوشما ئاخباراتىنى قوبۇل قىلىپ، شەرتسىز تەسلىم بولۇشقا تەييارلىنىۋاتقانلىقىدىن خەۋەر تاپتى. جۇڭگو ۋەكىللەر ئۆمىكى ياپونىيىنىڭ تەسلىم بولۇشىنىڭ جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىگە قانداق تەسىر كۆرسىتىدىغانلىقىنى دەرھال ئويلىنىشقا باشلىدى. مۇبادا تېزلىك بىلەن ئومۇمىي كېلىشىم ھاسىل قىلىنمىسا، سوۋېت ئىتتىپاقى مانجۇرىيىنى ئىشغال قىلغان ھامان، سوۋېت ئىتتىپاقى قاتتىق پوزىتسىيە تۇتىدۇ؛ ئۇنىڭ ئۈستىگە بىر شەرتنامە ئىمزا لانسىسا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىلىرىنى قوللىشىنى توسقىلى بولمايدۇ ھەم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئاخىرى مانجۇرىيىدىن چېكىنىپ چىقىپ كېتىشىگە كاپالەتلىك قىلغىلى بولمايدۇ. گەرچە جۇڭگو ۋەكىللەر ئۆمىكى بۇ مۇمكىنلىكلەرنى ئويلاپ كۆرگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار يەنە بىر قېتىم تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تېخىمۇ زور يول قويۇشىغا تۈرتكە بولۇشنى قارار قىلدى.

شۇ كۈنى كەچ سائەت توققۇزدا، ۋاڭ شىجېي ستالىن بىلەن ئىككىنچى قېتىملىق سۆھبەتنى باشلىدى. بۇ كۈنى كەچتە ستالىن زور دەرىجىدە يول قويۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بىرلەشمە كومىتېت ئارقىلىق دالىيەنىڭ مەمۇرىي ھوقۇقىغا ئارىلىشىش تەلپىنى بىكار قىلدى (خارىمان 8 - ئاينىڭ 8 - كۈنى ستالىن بىلەن بولغان سۆھبەتتە بۇ مەسىلىگە نىسبەتەن قارشى پىكىرنى ئوتتۇرىغا قويغانىدى) ھەم يەنە لۈيشۈنگە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەمۇرىي ئەمەلدارلىرىنى ئەۋەتىش تەلپىنى بىكار

قىلدى. جۇڭگو تەرەپمۇ دالەن مەسلىسىدە قىسمەن يول قويۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىدىن بىر كىشىنى پورت خادىمى قىلىپ ئىشلىتىشكە قوشۇلدى. ستالىن يەنە ياپونىيە تەسلىم بولغاندىن كېيىنكى ئۈچ ئاي ئىچىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىدىن ئەسكەر چېكىندۈرۈشىگە قوشۇلدى. لېكىن ئەسكەر چېكىندۈرۈش يولىنى روشەنلەشتۈرۈشنى رەت قىلدى. 8 - ئاينىڭ 10 - كۈنى، سۆھبەت ئاخىرلىشىدىغان چاغدا ئىككى تەرەپ ئۈچ مەسلىدە تىرىشىپ قالدى: موسكۋا لۇيشۈندە ھەربىي ئىمتىياز يۈرگۈزۈشنى داۋاملىق تەلەپ قىلدى؛ سوۋېت ئىتتىپاقى بىر نەپەر ئەمەلدارنى ئەۋەتىپ ئوتتۇرا شەرق تۆمۈريولى ۋە جەنۇبىي مانجۇرىيە تۆمۈريولىنى باشقۇرماقچى بولدى؛ سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى ئېتىراپ قىلىش بىلەن بىرگە چېگرا ئايرىش مەسلىسىنى ئوتتۇرىغا قويۇشىغا رۇخسەت قىلىندى.

شىنجاڭ مەسلىسىنى بىر تەرەپ قىلىش يەنىلا تەس ئىدى. ھازىرقى مۇھىم نۇقتا: تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى ئېتىراپ قىلىشتىن ئىلگىرى ئالتاي رايونىدىكى ماجىرانى ھەل قىلىش ھەمدە شىنجاڭ بىلەن تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ چېگرا سىزىقىنى ئايرىشقا مەركەزلەشكەندى. 1911 - يىلىدىن ئىلگىرى ئالتاي رايونىنىڭ كۆلىمى جېجياڭ ئۆلكىسى بىلەن باراۋەر بولۇپ، تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ بىر قىسمى ئىدى. لېكىن تاشقى موڭغۇلىيە خەلق جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلغان چاغدا ئالتاي شىنجاڭغا قوشۇۋېتىلگەن، 20 - يىللاردا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ خەرىتىلىرىدىمۇ شۇنداق ئىدى. شۇنىڭدىن كېيىن، 1940 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقىدا نەشىر قىلىنغان خەرىتە ئالتاي رايونىغا قاراشلىق تەخمىنەن 215 مىڭ كۋادرات كىلومېتىر (83 مىڭ كۋادرات كىلومېتىر چاقىرىمى) يەر تاشقى موڭغۇلىيە خەلق جۇمھۇرىيىتىگە ئايرىپ بېرىلگەندى. 1944 - يىلى سوۋېت

ئىتىپاقىنىڭ قوللىشى بىلەن ئالتاينىڭ غەربىي قىسمىدا ئىسيان كۆتۈرۈلدى ھەمدە بۇ ئىسيان شىنجاڭنىڭ باشقا رايونلىرىغىمۇ كېڭەيدى. بۇ پاكىتلارنىڭ ھەممىسى چۇڭچىڭنى ئەندىشىگە سېلىپ قويدى. مۇبادا ئالتاينىڭ جۇڭگوغا تەۋەلىكى توغرىسىدا مەخسۇس كېلىشىم ھاسىل قىلىنمىسا، ئۇنداقتا تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى ئېتىراپ قىلىش غەربىي ئالتاينى بۆلۈپ بېرىشتىن دېرەك بېرەتتى. ستالىننىڭ خەرىتە بىلەن تەمىنلەپ تاشقى موڭغۇلىيە چېگرىسىنى ئىسپاتلاشنى رەت قىلىشى جۇڭگونىڭ ئەندىشىسىنى كۈچەيتىۋەتتى.

يەنە بىر تەرەپتىن، ستالىنمۇ جياڭ جېيشى تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ چېگرىسىنى ئايرىشنى باھانە قىلىپ، ئەمەلىيەتتە تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى ئېتىراپ قىلماسمىكىن دەپ گۇمان قىلاتتى. جياڭ جېيشىنىڭ بۇ خىل شەرتلىك ئېتىراپ قىلىشقا ماقۇل بولۇشى، ۋاقىتلىق كېلىشىم ھاسىل قىلماي تۇرۇپ، بۇ ئارقىلىق تاشقى موڭغۇلىيە مەسىلىسىدە پۇقرالار بېلەت تاشلاپ ئاۋاز بېرىشنىڭ نەتىجىسىنى تەستىقلاشنى رەت قىلىپ، تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ نامدا بار، ئەمەلدە يوق مۇستەقىللىكىنى ئېتىراپ قىلىش دېگەنلىك ئىدى. ئىككىنچى قېتىملىق سۆھبەت باشلانغان چاغدا ستالىن ۋاڭ شىجىي تەمىنلىگەن خەرىتىنى ھۆرمەت قىلىشنى ئويلىنىشىنى خالايدىغانلىقىنى بىلدۈردى. لېكىن 8 - ئاينىڭ 10 - كۈنى ئىككىنچى قېتىملىق سۆھبەتكە يېقىنلاشقاندا، ستالىن چېگرا سىزىقىنى ئايرىش تەشەببۇسىنى كەسكىن رەت قىلىپ: چېگرا ئىنتايىن ئېنىق، يېقىنقى 20 يىلدىن بېرى تاشقى موڭغۇلىيە بىلەن شىنجاڭنىڭ چېگرىسىدا باشتىن - ئاخىر ھەرقانداق تالاش - تارتىش يۈز بەرمىگەن، چېگرا سىزىقىنى قايتا ئايرىشنىڭ قىلچە زۆرۈرىيىتى يوق، دېگەندە چىڭ تۇردى. ستالىن جۇڭگو ۋەكىللەر ئۆمىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىگە ئۆسكەر

چىقىرىشىدىن پەيدا بولغان بېسىمنى ھېس قىلماي تۇرالمايدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى. ئۇ سۇڭ زىۋېنگە دەرھال بىر شەرتنامە ئىمزالانمايدىكەن، ئۇنداقتا مانجۇرىيە جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ قولىغا چۈشۈپ كېتىدۇ، دېدى. ستالىن يەنە ئاگاھلاندۇرۇپ: مۇبادا جۇڭگو قايتا چېگرا سىزىقى ئايرىش تەلپىدىن دەرھال ۋاز كەچمەيدىكەن، ئەگەر تېزلىك بىلەن كېلىشىم ھاسىل قىلمايدىكەن، ئىچكى موڭغۇلىيە خەلقى تاشقى موڭغۇلىيەگە قوشۇلۇپ كېتىشىنى ئىلتىماس قىلىدۇ، دېدى.

8 - ئاينىڭ 12 - كۈنى جياڭ جېيشى تېلېگرامما بېرىپ، تاشقى موڭغۇلىيەنى ئېتىراپ قىلىشتىن ئىلگىرى چېگرا سىزىقىنى قايتا بەلگىلەش كېرەكلىكىنى قايتا تەكىتلىدى. بۇ كۆرسەتمە جۇڭگو سۆھبەت ۋەكىللىرى ئىسچىدە مۇنازىرە قوزغىدى. كۆپچىلىك بىردەك، جياڭ جېيشىنىڭ تەكلىپى رېئال ئەمەس، يەنە ئارقىغا تارتىدىغان بولسا ۋەزىيەت ئىنتايىن خەتەرلىك دەپ ھېسابلىدى. سۇڭ زىۋېن، فۇ بىنچاڭ ۋە جياڭ جىڭگو ۋەزىيەتنىڭ جىددىيلىكىنى كەسكىن تونۇپ يېتىپ، جياڭ جېيشىنىڭ تەكلىپىنى ۋاقىتنىچە بىر تەرەپتە قالدۇرۇپ قويماقچى بولدى. ۋاڭ شىجىيىنىڭ باھانىسى: بۇ تەكلىپ قىسمەن جامائەت پىكىرىنىڭ قوللىشىدىن ئايرىلىپ قالىدۇ ھەمدە قانۇن تۇرغۇزۇش پالاتاسىنىڭ شەرتنامىنى ئۆزگەرتىشىنى قىيىنچىلىققا دۇچار قىلىدۇ. لېكىن كەم دېگەندىمۇ تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىدە كېلىشىم ھاسىل قىلىشتىن ئىلگىرى يەنىلا جياڭ جېيشىنىڭ كۆرسەتمىسىنى كۈتۈش كېرەك دېگەندىن ئىبارەت ئىدى. بۇنى نەزەردە تۇتۇپ، جياڭ جېيشى قايتا بۇيرۇق بېرىشتىن ئىلگىرى كېلەر قېتىملىق سۆھبەت كېچىكتۈرۈلۈشى كېرەك ئىدى. 8 - ئاينىڭ 12 - كۈنى كېچىدە، ۋاڭ شىجىيى بىلەن سۇڭ زىۋېن جياڭ جېيشىغا تېلېگرامما يوللاپ، ھازىرقى ھەل قىلىنمىغان مەسلىلەردە بولۇپمۇ تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىدە يول

قويۇشنىڭ مۇتلەق زۆرۈرلۈكى توغرىسىدا تەكىلىپ بەردى:

«تاشقى موڭغۇلىيە مەسىلىسىدە بىزنىڭ سىزنىڭ بۇيرۇقىڭىز بويىچە ئىش قىلىشقا چارىمىز يوق، بىز ۋەكىللەر ئۆمىكىدىكى باشقا ئەزالار بىلەن بىردەك: بىر جۇڭگو - سوۋېت كېلىشىمى ئىمزالاشىمىز كېرەك، دەپ قارايمىز. ئەگەر يەنە ئارقىغا ئارتساق، بىر كۈتمىگەن ئۆزگىرىش ئاسانلا ئوتتۇرىغا چىقىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن سىزنىڭ تاشقى موڭغۇلىيە ۋە باشقا بەزى ھەل قىلىنمىغان مەسىلىلەرگە بىزنىڭ جىددىي تەدبىر قوللىنىشىمىزغا ھوقۇق بېرىشىڭىزنى سەمىمىي ئۆتۈنىمىز.»

ئىككىنچى كۈنى جياڭ جىيېشى قىسقىچە جاۋاب بەردى:
تاشقى موڭغۇلىيە مەسىلىسى ۋە باشقا ھېلىغىچە ھەل بولمىغان مەسىلىلەردە «ھەممە ھوقۇقنى سىز ئاغليرىمىزغا بەردىم، ئىشلارنى مۇشۇ ھوقۇق دائىرىسىدە مۇۋاپىق بىر تەرەپ قىلىشىڭىزلا بولىدۇ.» بۇ بىر مۇجمەل جاۋاب ئىدى. «ھوقۇق ۋە مەنپەئەت» نىڭ مۇۋاپىق شەكلى دېگەن نېمە؟ بىر كۈن ئىلگىرىلا جياڭ جىيېشى ئۆزى ئەۋەتكەن ۋەكىللەرنىڭ تاشقى موڭغۇلىيە چېگرا سىزىقىنى ئايرىش توغرىسىدا چىڭ تۇرۇشى توغرىلۇق كۆرسەتمە بەرگەنىدى. 8 - ئاينىڭ 13 - كۈنىدىكى بۇيرۇق بويىچە بۇ مەۋقەنى ئۆزگەرتىش كېرەكمىدى؟ بۇنى بىلگىلى بولمايتتى. جياڭ جىيېشنىڭ مۇنداق جاۋاب بېرىشى مەسئۇلىيەتتىن قېچىش ئۈچۈن ئىمكانىيەت قالدۇرۇش ئىدى. ئۇ، تاشقى موڭغۇلىيەنىڭ مۇستەقىللىكىنى ئېتىراپ قىلىشقا ئاخىرقى رۇخسەتنى بەرمىگەنىدى. جۇڭگو ۋەكىللەر ئۆمىكى يەنىلا نېمە قىلىشنى بىلمەيتتى. ۋاڭ شىجىيې، سۇڭ زېۋېن ۋە جياڭ جىڭگولار سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن شەرتنامە ئىمزالاشنى كېچىكتۈرۈشكە بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى، لېكىن جياڭ جىيېشنىڭ ئاخىرقى تەستىقى بولماي تۇرۇپ ھەممىسى

تەۋەككۈلچىلىك قىلىشقا جورئەت قىلالمايتتى. ئاخىرى جياڭ جىڭگو مەسئۇلىيەتنى ئۆزى ئۈستىگە ئېلىپ، ستالىننىڭ تەلپىنى قوبۇل قىلدى. جياڭ جىڭگو بەلكىم دادىسىنىڭ قىيىنچىلىقىنى چۈشەنگەنلىكىدىن دادىسىنى تەڭقىسلىقتىن قۇتۇلدۇرماقچى بولغان، بەلكىم ھەتتا ئىشتىن بۇرۇن ئورۇنلاشتۇرۇش بولغان بولۇشمۇ مۇمكىن.

8 - ئاينىڭ 14 - كۈنى سۆھبەت ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى.

جۇڭگو تەرەپ تاشقى موڭغۇلىيە چېگرا سىزىقىنى قايتىدىن ئايرىش تەلپىنى بىكار قىلدى. ستالىن ئىككى تەرەپ نوتا ئالماشتۇرۇپ، ھازىرقى چېگرا سىزىقىنى ساقلاشقا كاپالەتلىك قىلىش ھەمدە لۇيشۈندە ھەربىي ھوقۇق يۈرگۈزۈشنى ئۆزگەرتىش تەلپىگە قوشۇلدى. لۇيشۈندە جۇڭگو - سوۋېت بىرلەشمە ھەربىي كومىتېتى قۇرۇشقا قوشۇلدى. بۇلارنى جياڭ جىڭگو جېيىشى بىر كۈن ئىلگىرىكى تېلېگراممىسىدا تەلەپ قىلغانىدى. جۇڭگو جەنۇبىي مانجۇرىيە تۆمۈريولى مەسلىسىدە يول قويدى: جەنۇبىي مانجۇرىيە تۆمۈريولى ۋە ئوتتۇرا شەرق تۆمۈر يولىنى بىرلىكتە سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپنىڭ باشقۇرۇشىغا تاپشۇرماقچى بولدى. جەنۇبىي مانجۇرىيە تۆمۈريولى مۇدىرىيەت بۆلۈمىنىڭ جۇڭگو تەرەپ رەئىسى (ئۇنىڭ ئورنى تۆمۈريولىنى ئەمەلىي باشقۇرىدىغان كىشىنىڭ ئورنى بىلەن ئوخشاش ئەمەس ئىدى) نىڭ ئىككى كىشىلىك ئاۋاز بېرىش ھوقۇقى بولاتتى. ستالىن يەنە جۇڭگودىن لۇيشۈننى ھەرقانداق ئۈچىنچى دۆلەتكە ئىجارىگە بەرمەسلىك توغرىسىدا كاپالەت بېرىشنى تەلەپ قىلدى. جۇڭگو پەقەت ئاغزاكى كاپالەت بېرىشكە قوشۇلۇپ، كېلىشىمگە ۋە قوشۇمچە شەرت ھۆججەتلىرىگە يېزىپ كىرگۈزۈشنى رەت قىلدى. ستالىن قوشۇلىدىغانلىقىنى بىلدۈردى ھەمدە جۇڭگونىڭ ۋەدىسىگە خىلاپلىق قىلماسلىقىنى ئۈمىد قىلدى. «ئۇرۇش غەنىمەتلىرى» مەسلىسى، يەنى ياپونىيىنىڭ مانجۇرىيىگە سالغان مەبلەغىگە

ئىگىدارچىلىق قىلىش مەسلىسى ھەل بولمىدى، كېيىن سوۋېت ئىتتىپاقى بۇ يوچۇقتىن پايدىلىنىپ، كۆپ قىسىم سانائەت ئەسلىھەلىرىنى مانجۇرىيىدىن ئەكەتتى. ئىككى تەرەپ يەنە بەزى قوشۇمچە كېلىشىملەرنى ئىمزالاپ شىنجاڭدا كان ئېچىش كارخانىسىنى ئىككى دۆلەتنىڭ ئورتاق باشقۇرۇشىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىشنى بەلگىلىدى.

8 - ئاينىڭ 14 - كۈنى ستالىننىڭ رىياسەتچىلىكىدە، جۇڭگو تەرەپ تاشقى ئىشلار مىنىستىرى ۋاڭ شىجىي بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپ تاشقى ئىشلار مىنىستىرى مولوتوۋ «جۇڭگو - سوۋېت دوستلۇق - ئىتتىپاقلىق شەرتنامىسى» غا ئىمزا قويدى. شەرتنامىدە جۇڭگو - سوۋېت ئومۇميۈزلۈك ئىتتىپاق تۈزۈپ، ياپونىيىگە ئورتاق قارشى تۇرۇش بەلگىلەنگەن، شەرتنامىدە يەنە شەرتلەشكەن ھەر قانداق بىر تەرەپ باشقا بىر تەرەپنىڭ دۆلەتلەر ئىتتىپاقىغا بىۋاسىتە قارشى تۇرماسلىقى ھەم يەنە بىر تەرەپكە بىۋاسىتە قارشى تۇرىدىغان گۇرۇھقا قاتناشماسلىقى بەلگىلەنگەندى. ئىمزا قويۇلغاندىن كېيىن ستالىن قىسقىچە نۇتۇق سۆزلەپ، رۇسىيە جاھانگىرلىكى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئوخشاشماسلىقىنى - ئاۋۋالقىسىنىڭ ياپونىيە بىلەن بىرلىشىپ جۇڭگوغا تاجاۋۇز قىلغانلىقىنى، كېيىنكىسىنىڭ قۇدرەتلىك جۇڭگو بىلەن بىرلىشىپ ياپونىيىگە ئورتاق قارشى تۇرۇشىنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ ئۆتتى. ستالىن: جۇڭگو ھازىر سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ پوزىتسىيىسىگە تولۇق ئىشەنمەيدۇ، لېكىن ۋەقەلەرنىڭ تەرەققىياتى شۇنى ئىسپاتلايدۇكى، سوۋېت ئىتتىپاقى لەۋزىدە تۇرىدۇ، دېدى. شۇ كۈنى كېچىدىكى زىياپەتتە ستالىن: سوۋېت ئىتتىپاقى بار كۈچى بىلەن جۇڭگوغا ياردەم قىلىپ، جياڭ جېپشى رەھبەرلىكىدىكى جۇڭگونىڭ بىرلىكىنى ئىشقا ئاشۇرۇشىغا ياردەم قىلىدۇ، دېدى.

13. تاشقى موڭغۇلىيە مۇستەقىللىكىنىڭ تەسىرى

1942 - يىلىدىن 1945 - يىلىغىچە بولغان ئارىلىقتا، جياڭ جېپشى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى بىر تەرەپ قىلىشتا بەزى نەرسىلەرگە ئېرىشتى ۋە بەزى نەرسىلەرنى قولدىن كەتكۈزۈپ قويدى. 1944 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا جياڭ جېپشىنىڭ قاتتىق پوزىتسىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقىنى شىنجاڭدىن چېكىنىپ چىقىپ كېتىشكە مەجبۇرى قىلدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە ئامېرىكىدىن ئىبارەت كوزىر ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىنى جۇڭگونىڭ تۆت كۈچلۈك دۆلەت قاتارىغا كىرىشىنى قوبۇل قىلىشقا مەجبۇرلاپ، ب د ت بىخەتەرلىك مۇدىرىيەت كومىتېتىنىڭ دائىمىي ئەزاسىلىق دۆلەت ئورنىغا ئۆتتى؛ سوۋېت - ياپونىيە بىستەرەپ تۇرۇش شەرتنامىسى ۋە سوۋېت - ئامېرىكا ئىتتىپاقىنى بۇزۇش تىرىشچانلىقى گەرچە ئۈنۈم بەرمىگەن بولسىمۇ، لېكىن زور سەلبىي تەسىرمۇ پەيدا قىلمىدى. گەرچە بۇ تىرىشچانلىقلار 1944 - يىلى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى چېكىنىشكە ئېلىپ كەلگەن بولسىمۇ، لېكىن جياڭ جېپشىنىڭ شىنجاڭ، مانجۇرىيە ۋە جۇڭگو كوممۇنىستلىرى مەسلىسىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كاپالىتىگە ئېرىشىشكە ھەرگىزمۇ توسقۇنلۇق قىلمىدى. ئەلۋەتتە بۇ ئۈچ مەسىلە ھېلىمەم توغرا ھەل قىلىنمىغان بولسىمۇ. سوۋېت ئىتتىپاقى قوللىغان ئىسيانچى ئۇنسۇرلار يەنىلا شىنجاڭنىڭ زور بىر قىسىم رايونلىرىنى ئىگىلەپ تۇرماقتا ئىدى، جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ مانجۇرىيىدىكى ھۆكۈمرانلىقى شەكلەن بولۇپ، شەھەرلەردە ئەمەلىيەتتىكى تىزگىنلەش ھوقۇقى سوۋېت ئارمىيىسىنىڭ قولىدا ئىدى، يېزىلارنى بولسا جۇڭگو كوممۇنىستلىرى ئىگىلەپ تۇراتتى. ستالىن جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى قوللىماسلىقىنى جاكارلىغان بولسىمۇ، لېكىن سوۋېت ئارمىيىسى يەنىلا ياپونىيىنىڭ قولىدىن غەنىمەت ئالغان

زور بىر قىسىم قوراللارنى جۇڭگو كوممۇنىستىلارغا بەرگەندى. ئەمما، جياڭ جېيىشى قانۇنىي جەھەتتىن جۇڭگونىڭ مانجۇرىيىدىكى ئىگىلىك ھوقۇقىغا ئىگە بولدى. بۇ، جۇڭگونىڭ كۈچەيگەندىن كېيىن مانجۇرىيىنى قايتۇرۇۋېلىشنى ئاساس بىلەن تەمىنلىدى. ئۇ ۋاقىتقا بارغاندا جۇڭگوغا كوممۇنىستىك پارتىيە رەھبەرلىك قىلامدۇ ياكى گومىنداڭ ھوقۇق تۇتامدۇ، بۇ ھەم باشقا بىر گەپ ئىدى.

جياڭ جېيىشنىڭ پائالىيەت قىلىش ئىمكانىيىتى ئىنتايىن چەكلىمە ئىدى. جۇڭگونىڭ ئىچكى قىسمىدىكى مەسىلىلەر دۆۋىلىنىپ كەتكەن، ئەمەلىي كۈچىمۇ سوۋېت ئىتتىپاقىغا يەتمەيتتى. دىققەت قىلىشقا ئەرزىيدىغىنى، ئۇ ئاجىز دۆلەتنىڭ كۈچىگە تايىنىپ قولىدىكى كوزىرنى ئەپچىللىك ۋە ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن ئىشلىتىپ، سەككىز يىل ياپونغا قارشى ئۇرۇشنى باشتىن كەچۈرگەندىن كېيىن، كۆپ قىسىم بەلگىلەنگەن نىشانغا يەتتى، پەقەت تاشقى موڭغۇلىيە ۋە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەسىلىلىرىدىلا ئىش كۆڭۈلدىكىدەك بولمىدى، ھەقىقەتەن، ئانچە رازى بولمايدىغىنى ئەمەلىيەتتە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاشقى موڭغۇلىيىنى تىزگىنلىشى ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىنى ئۆزىنىڭ تەسىر دائىرىسىگە كىرگۈزۈۋېلىشى تامامەن مۇمكىن ئىدى. ستالىن ھەقىقەتەن شۇنداق ئويلىغانىدى. ئەگەر جۇڭگو موسكۋا سۆھبىتىدە قەيسەرلىك بىلەن قارشىلىق كۆرسەتمىگەن بولسا، ئەگەر جياڭ جېيىشى ئۈستىلىق بىلەن ئامېرىكا ئاتلىق كوزىرنى چىقارمىغان بولسا، ستالىن ئارزۇ قىلغان نەرسىگە يەتكەن بولاتتى. 1945 - يىلىدىكى جۇڭگو - سوۋېت شەرتنامىسى تەڭسىز شەرتنامە ئىدى. ئىككى دۆلەت ئوتتۇرىسىدىكى كۈچ پەرقىنى ئويلىغاندا، جۇڭگونىڭ قولىدىن كەتكەن نەرسىنىڭ كۆپ ئەمەسلىكىنى ھېس قىلغىلى بولىدۇ. ئۇنداق بولمايدىكەن،

بۈگۈنكى مانجۇرىيە جۇڭگونىڭ خەرىتىسىگە مەنسۇپ بولمىغان بولاتتى.

1945 - يىلىدىكى سۆھبەتتە جياڭ جېيشىنىڭ تاشقى موڭغۇلىيە مەسلىسىگە ئېتىبار بېرىشى ئۇنىڭ كۈچلۈك مىللەتچىلىك ئېڭىنى تولۇق ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرەتتى. جۇڭگودا كىشىنى زەردىڭگۈش قىلغۇدەك سۆز - ئىبارىلەر بار ئىدى، جۇڭگودا زېمىننى كېسىپ بەرگەن ھۆكۈمرانلارنى مەخسۇس شۇ ئىبارىلەر بىلەن تىللايتتى. جياڭ جىڭگو موسكۋادىكى سۆھبەت ئارىلىقىدا ستالىنغا ۋەكىللىك خاراكتېرىگە ئىگە «ۋەتەن ساتقۇچى»، «دۆلەت زېمىنىنى ساتقۇچى»، «خائىن» دېگەن سۆز - ئىبارىلەرنىڭ ھەممىسى شۇ خىل ھەرىكەتكە مۇناسىۋەتلىك ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ ئۆتكەندى. گەرچە تاشقى موڭغۇلىيىدە خەنزۇلار ئىنتايىن ئاز بولسىمۇ، لېكىن جۇڭگولۇقلار تاشقى موڭغۇلىيىنى يەنىلا «جۇڭگونىڭ بىر قىسمى» دەپ قارايتتى. جياڭ جېيشى 20 - يىللاردا جۇڭگونىڭ بۇ ئەنئەنىۋى كۆز قارىشىنىڭ تېخىمۇ كۈچىگەنلىكىنى ئېنىق بىلەتتى. ئۇ، تاشقى موڭغۇلىيىدىن ۋاز كەچكەندە ئۇنىڭ مىللەتچىلىك ئوبرازىنىڭ نابۇت بولۇشىدىن، مىللەتنىڭ داھىيىسىدا بولۇشقا تېگىشلىك چاقىرىق كۈچىدىن مەھرۇم بولىدىغانلىقىدىن ئەنسىرەيتتى. بۇ خىل ئەنسىرەش ئىنتايىن رېئال ئىدى.

گەرچە ھۆكۈمەت جۇڭگو - سوۋېت شەرتنامىسىگە قارىتىلغان تەنقىدىنى چەكلىسىمۇ، لېكىن «داڭگۇباۋ» گېزىتى ۋە «شەرق ژۇرنىلى» غا ئوخشاش تەسىرى بار گېزىت - ژۇرناللار يەنىلا تاشقى موڭغۇلىيىنى «بۆلۈپ بېرىش» قاتارلىق ھەرىكەتلەرنى ئەگىتمە يوللار ئارقىلىق ئەيىبلىگەندى. 1946 - يىلى 1 - ئايدا تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى رەسمىي ئېتىراپ قىلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، جۇڭگو يالتا كېلىشىمىنى ئاشكارىلىغاندا ناھايىتى كۈچلۈك ئىنكاس پەيدا بولدى. بىرنەچچە

ئايغىچە ئوقۇغۇچىلار ئۈزلۈكسىز نامايىش قىلىپ، گېزىت - ژۇرناللاردا كۆپلىگەن ماقالىلەرنى ئېلان قىلىپ، ھۆكۈمەتنىڭ چوڭ دۆلەتلەرنىڭ بېسىمىغا تىز پۈككەنلىكىنى ئەيىبلىدى. ئەپىلى يان (ئامېرىكا ئالىمى) نىڭ سۆزى بىلەن ئېيتقاندا، يالتا كېلىشىمنىڭ ئاشكارىلىنىشى ۋە جۇڭگو - سوۋېت شەرتنامىسىنىڭ ئىمزالىنىشى «پۈتۈن مەملىكەتنى قالايمىقان قىلىۋەتتى» .

«يالتا كېلىشىمنىڭ ئاشكارىلىنىشى جۇڭگو پۇقرالىرىنىڭ

يۈكسەك ۋە تەنپەرۋەرلىك قىزغىنلىقىنى ئويغاتتى ھەم كىشىلەرنىڭ مەخپىي دىپلوماتىيىگە قارىتىلغان كۈچلۈك غەزىپىنى قوزغىدى. گەرچە جياڭ جىيېشى ۋە باشقا گومىنداڭ ئەمەلدارلىرى بار كۈچى بىلەن ئاقلانغان بولسىمۇ، كىشىلەر يەنىلا تاشقى موڭغۇلىيىنى ئېتىراپ قىلىشنى بەدەل قىلىش تولىمۇ قىممەت بولۇپ كەتتى دەپ قاراشتى» .

گومىنداڭ ئوڭچىلىرى بۇ ۋە تەنپەرۋەرلىك قىزغىنلىقتىن پايدىلىنىپ مۆتىدىل گۇرۇھلارغا شىددەتلىك ھۇجۇم قوزغىدى. ئۇلار ئىمزا قويۇشقا قاتناشقان ۋاڭ شىجىيېگە ھۇجۇم قىلىپلا قالماستىن ھەم جياڭ جىيېشىغا ۋە ۋاڭ شىجىيې تۈزگەن سوۋېتگە قارىتىلغان مۆتىدىل سىياسەتكىمۇ ھۇجۇم قىلىپ، ئۇلار سوۋېت ئىتتىپاقىغا يول قويۇش ئارقىلىق جۇڭگو كوممۇنىستلىرى مەسلىسىنى سىياسىي يول بىلەن ھەل قىلىش مەقسىتىگە يېتىشكە ئۇرۇندى، دەدى. ئوڭچىلار جياڭ جىيېشىدىن قورال كۈچى ئارقىلىق ۋە تەننىڭ بىرلىكىنى ھەل قىلىشنى تەلەپ قىلدى. دۆلەت ئىچىدىكى يالتا كېلىشىمىگە قارشى سادادىن جياڭ جىيېشى شۇنىڭغا ئىشەندىكى، كىشىلەرگە دېموكراتىيە كېرەك ئەمەس ئىكەن. شۇنىڭ ئۈچۈن كەڭ كۆلەملىك دېموكراتىك ئىسلاھات ئېلىپ بېرىشنى يەنە ئويلىنىشنىڭ زۆرۈرىمىتى يوق

ئىكەن. لېكىن ئېملى يان مۇنداق دەپ قارايدۇ:

«يالتا كېلىشىمنىڭ ئەڭ يامان تەسىرى شۇ بولدىكى، جۇڭگو پۇقرالىرىنىڭ ئالدىدا جۇڭگو گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنىڭ ئىناۋىتىنى تۆكۈۋەتتى، بىز يالتا كېلىشىمنىڭ جۇڭگونىڭ دۆلەت ئىچى سىياسىسىغا ئومۇميۈزلۈك تەسىر كۆرسىتىشىنى مۇبالىغە قىلمىساقمۇ... لېكىن ئىنكار قىلىشقا بولمايدۇكى، جۇڭگونىڭ سىياسىي دولقۇنىنىڭ ھەمكارلىشىشتىن تېزلىك بىلەن (گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستلار ئوتتۇرىسىدىكى) توقۇنۇشقا ئۆزگىرىشى، يالتا كېلىشىمنىڭ ئاشكارىلىنىشى بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك.»

جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ بۇ پەيتتە بۇنداق كەيپىياتتىن بىۋاسىتە پايدىلىنىشى قولايىسىز ئىدى. كېلىشىم سوۋېت ئىتتىپاقىغا مۇناسىۋەتلىك بولغاچقا، جۇڭگو كوممۇنىستلىرى بۇنى ئەيىبلەمەيتتى، ئۇنىڭ ئۈستىگە جۇڭگو كوممۇنىستلىرى ۋاسىتىلىك نەپكە ئېرىشكۈچى ئىدى، چۈنكى، 1945 - يىلى شەرتنامىنى ئېلان قىلىشنىڭ ئالدى - كەينىدە يۈز بەرگەن بىر قاتار ئىشلار نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ نەزەرىدە بىر تەسىراتنى - جۇڭگونىڭ ئىچكى - تاشقى سىياسىتىنى بىر تەرەپ قىلىشتا، گومىنداڭ ھۆكۈمىتى لايىقەتسىز ئىكەن، دېگەن تەسىراتنى شەكىللەندۈرگەندى.

سەككىزىنچى باب

ئىچكى ئۇرۇش ھارپىسى — ماۋ زېدۇڭنىڭ ستالىننىڭ تىزگىنىدىن قۇتۇلۇشى

1. ستالىننىڭ نىشانى ۋە ماۋ زېدۇڭنىڭ ئايانما ستراتېگىيىسى

سوۋېت ئىتتىپاقى دۆلەت قۇرغان دەسلەپكى چاغلاردىن باشلاپلا كوممۇنىستلار: جاھانگىر دۆلەتلەر بىرلىشىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىدۇ دەپ ھۆكۈم قىلغان ۋە بۇنىڭغا تەييارلىق قىلغانىدى. ئەمەلىيەتتە، سوتسىيالىستىك ۋەتەننى قوغداش بارلىق پرولېتارىيات ئىنقىلابىي جەڭچىلىرىنىڭ باش تارتىپ بولمايدىغان مەجبۇرىيىتى ئىدى. بۇ، ماركسىزم، لېنىنىزمنىڭ ئاساسىي پرىنسىپى بولۇپ قالغانىدى. 1941 - يىلى 6 - ئايدا گېرمانىيە سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاجاۋۇز قىلدى. بۇ، دېمەك يۇقىرىقى ھۆكۈمنى ئىسپاتلىدى. موسكۋا ھەرىكەتكە كېلىدىغان بارلىق كۈچلەرنى ھەرىكەتكە كەلتۈرۈپ، فاشىزمنىڭ ھۇجۇمىغا تاقابىل تۇردى. كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال بۇنىڭ ئىچىدىكى بىر كۈچ ئىدى. موسكۋا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ھەرقانداق «شۆبە پارتىيە» لىرىگە بارلىق كۈچىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنى قوغداش كۈرىشىگە قاتناشتۇرۇشقا كەسكىن بۇيرۇق بەردى. مۇتلەق كۆپ دۆلەتلەردە بۇنداق قىلىشنىڭ ئۈنۈمى ئېنىق بولدى. فرانسىيە كوممۇنىستلىرى

گېرمانىيە دائىرىلىرى بىلەن ھەمكارلىشىدىغان مەيداننى بىر كېچىدىلا گېرمانىيە دائىرىلىرى بىلەن كۈرەش قىلىدىغان مەۋقەگە ئۆزگەرتتى؛ ئامېرىكىدا پىرېزدېنت روزۋېلت ئەنگىلىيىنىڭ فاشىزمنىڭ تاجاۋۇزىغا قارشى قوللانغان سەپاس تۇرۇش مەۋقەسىنى پائال قولىدى، ئامېرىكا كوممۇنىستلىرى ئەسلىدە بۇنداق سىياسەتكە قەتئىي قارشى تۇراتتى، ئەمدىلىكتە بولسا فرانسىيە كوممۇنىستلىرىغا ئوخشاش بۇ مەۋقەسىنى تېزلىك بىلەن ئۆزگەرتتى؛ ھىندىستان كوممۇنىستلىرى سەرپ قىلغان ۋاقىت ئۇزۇنراق بولدى، ئۇلار ئالتە ئاي ۋاقىت سەرپ قىلىپ، پارتىيىنىڭ لۇشىيەننى تەرتىپكە سالدى؛ ئوخشاشلا، جۇڭگو كوممۇنىستلىرىمۇ كۆرسەتمە تاپشۇرۇۋالدى، ئۇلار «كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال» نىڭ مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلىشى كېرەك ئىدى.

سوۋېت - گېرمان ئۇرۇشى ھەم ماۋزېدۇڭغا ئويلاپ يەتكىلى بولمايدىغان خىلمۇ خىل خەتلەرنى ئەكەلدى، ھەم شۇنداقلا ماۋزېدۇڭنى ئاسان كەلمەيدىغان خىلمۇ خىل پۇرسەتلەر بىلەن تەمىنلىدى. شۇنى مۇقىملاشتۇرۇشقا بولىدۇكى، موسكۋا ياپونىيىنىڭ ھەقىقىي غەربىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىگە بۇرۇنقىغا قارىغاندا تېخىمۇ دىققەت قىلىدىغان بولدى. 1941 - يىلى 4 - ئايدا، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيە ئوتتۇرىسىدا تۈزۈلگەن بىتەرەپ تۇرۇش شەرتنامىسىنى موسكۋا تېخىمۇ قوللاشنى ئارزۇ قىلاتتى. بۇ، ستالىننىڭ جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى قوراللىنىدۇرمايدىغانلىقى شۇ چاغدا ماۋزېدۇڭغا ئېنىق ئىكەنلىكىدىن دېرەك بېرەتتى، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئوق مەركىزى دۆلەتلەر ھەمكارلاشقان مەزگىللەردە ماۋزېدۇڭنىڭ ستالىن جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنى قوراللىنىدۇرۇپ، دېگەن خىلمۇ خىل ئۈمىدلىرى كۆپۈككە ئايلاندى. ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ دەسلەپكى 30 كېيى ئىچىدە سوۋېت ئىتتىپاقى

ئەمەلىيەتتە بىر يىراق شەرق دۆلىتى سۈپىتىدە رول ئوينىمىغان، جياڭ جېيشى ھەربىي ھەرىكەت قوللىنىپ ماۋ زېدۇڭغا تاقابىل تۇرغان چاغدا، يول توسىدىغان يامان يولۇستىن بىرى ئازايغانىدى. ئالدىنقى بايلاردا كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، ئىلگىرى گومىنداڭ ئارمىيىسىنىڭ يەنئەنگە ئىشلەتكەن بېسىمى ئۈزلۈكسىز كۆپەيگەندە، جياڭ جېيشى بۇنىڭ ئۈچۈن سوۋېت ئىتتىپاقىنى رەتچىتىپ قويۇشتىن ئەنسىرەيتتى. بۇنداق ئەنسىرەش گومىنداڭ ئارمىيىسىنىڭ ئىلگىرىلىشىنى ئاقىتىپ قويدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرق ئىشلىرىدىن چېكىنىپ چىقىشىغا ئەگىشىپ، يەنئەن ھەم گومىنداڭنىڭ، ھەم ياپونىيە ئارمىيىسىنىڭ تەھدىتىگە دۇچ كەلدى.

لېكىن، ستالىننىڭ نەزەرىنى ياۋروپا ئۇرۇش مەيدانىغا مەركەزلەشتۈرگەنلىكى ماۋ زېدۇڭنى ھالقىلىق پۇرسەت بىلەن تەمىنلىدى. موسكۋانىڭ تەشەببۇسكارلىق بىلەن، ۋاقىتلىق بولسىمۇ، يىراق شەرق ئىشلىرىغا قول تىقماسلىقىغا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ماددىي بايلىقلارنى توپلاپ، گېرمانىيەگە قارشى ئۇرۇش قىلىشىغا ئەگىشىپ، جۇڭگوغا بېرىدىغان ياردىمى ئازايدى. ماۋزېدۇڭ ئەمدى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئىچكى قىسمىدىكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان قالدۇق ئەقىدەپەرەسلىك خاھىشىنى تازىلىشى كېرەك ئىدى. ماۋ زېدۇڭ بۇ پۇرسەتنى تۇتۇۋېلىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى ئەقىدەپەرەسلىككە قارشى كۈرەشنى غەلبىلىك تاماملىدى. ئەلۋەتتە، سىياسىي جەھەتتىن بۇ كۈرەشنى مۇۋاپىق ئۇسۇل بويىچە ئېلىپ بېرىش كېرەك ئىدى. ئىتتىپاقداش ئارمىيە گېرمانىيىنى مەغلۇپ قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرق سىياسىي سەھنىسىگە قايتىدىن كىرىش مۇمكىنلىكى مەۋجۇت ئىدى. بۇ، ماۋ زېدۇڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى بۇزۇۋەتمەيدىغانلىقىدىن

دېرەك بېرەنتى. ئۇنىڭدىن باشقا، ماۋ زېدۇڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەقدىرىگە كۆڭۈل بۆلمەسلىكى مۇمكىن ئەمەس ئىدى، ماركسىزم - لېنىنىزمچى سۈپىتىدە ماۋ زېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ فاشىزمغا قارشى ئۇرۇشىنى ئىنسانىيەتنىڭ تەرەققىيات ئىشلىرىدىكى ئۇلۇغ كۈرەش، دەپ قارايتتى ھەمدە شۇ چاغدا ستالىنغا بولغان سەمىمىيىتىنى ئىپادىلەش قارارىغا كەلگەنىدى. ماۋ زېدۇڭ ئۆزىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بويىچە بۇ نوقتىنى ئورۇندىشى كېرەك ئىدى، بۇ، ماۋ زېدۇڭنىڭ ۋاڭ مىڭ ۋەكىللىكىدىكى ئىنتېرناتسىئونالنىزمچى ئۆسۈرلارغا قارشى كۈرەشنى ئۈستىلىق بىلەن ئېلىپ بېرىشىدىن دېرەك بېرەنتى. ماۋ زېدۇڭ مىللەتچىلىكنىڭ يېڭى ھارېقىنى ئىنتېرناتسىئونالنىزمىنىڭ كونا بوتۇلكىسىغا قاچىلىدى.

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى گېرمانىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قىلغان ھۇجۇمىغا تېزلىك بىلەن ئىنكاس قايتۇردى: 6 - ئاينىڭ 23 - كۈنى، يەنى گېرمانىيە سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىپ ئىككىنچى كۈنى «ئازادلىق گېزىتى» ئەڭ قاتتىق ئىبارىلەر بىلەن گېرمانىيىنىڭ تاجاۋۇزىنى ئەيىبلدى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كۈرەشىگە مەدەت بېرىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. گېرمانىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قىلغان تاجاۋۇزىدىن ياپونىيە چۆچۈپ كەتكەن بولسىمۇ، لېكىن ياپونىيە مىلتازىستلىرى ئىچىدىكى بەزى تەسىرى بار كىشىلەر يەنىلا ياپونىيە گېرمانىيە بىلەن بىرلىشىپ، بولشېۋىزىمنى تارمار قىلىش كېرەك، دەپ قارايتتى. ئارمىيە تەرەپنىڭ «شىمالغا ھۇجۇم قىلىش گۇرۇھى» ۋە «جەنۇبقا ھۇجۇم قىلىش گۇرۇھى» توكيودا كەسكىن مۇنازىرە قىلغاندا، سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە تاشقى مۇستەقىللىك چىگرسىغا يېقىن تۇرغان ياپونىيە ئارمىيىسى تېزلىك بىلەن توپلىنىپ، ئۇرۇش قىلىشقا تەييارلاندى. سوۋېت ئىتتىپاقى جاسۇسى رىچارد زورگى توكيودا رادىئوگرامما

ئارقىلىق ياپونىيە تەرەپنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاجاۋۇز قىلىش كېرەكمۇ - يوق دېگەن مەسىلىنى دەۋرىي قىلىپ قانات يايدۇرغان مۇنازىرىسىنىڭ ئەھۋالىنى ئۈزلۈكسىز موسكۋاغا يەتكۈزۈپ تۇردى. شۇ چاغدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئاخبارات ئورگانلىرى ياپونىيە ھەربىي تەرەپنىڭ ھەرىكىتىنى يېقىندىن كۆزىتىپ تۇراتتى. بۇنداق ئەمەلىي، ئىككى تەرەپتىن دۈشمەنگە دۇچ كەلگەن ۋەزىيەتتە ستالىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ياردىمىگە موھتاج ئىدى.

1941 - يىلى 7 - ئايدا، سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتى يەنئەنگە ياپونىيىنىڭ زوربىر تۈركۈم ھەربىي قىسىمىنى ياپونىيىدىن سوۋېت ئىتتىپاقى چېگرىلىرىغا يېقىن جايغا يۆتكەپ كەلگەنلىكىنى ئۇقتۇرۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقى 8 - ئازمىيىنىڭ بېيىنىڭ ، باۋتۇ قاتارلىق جايلاردىكى ياپونىيە ھەربىي بازىلىرىغا ھۇجۇم قىلىشنى ھەم بۇ بازىلارغا ئارقا سەپتىن تەمىنات يەتكۈزۈش لىنىيىلىرىنى ئۈزۈپ تاشلىشىنى تەلەپ قىلدى. بۇ ھەربىي ھەرىكەتلەرنىڭ مەقسىتى، ئېنىقكى، ياپونىيە ئارمىيىسىگە بەزى پارتىزانلىق ھۇجۇملارنى قوزغاپ پاراكەندە قىلىپلا قالماستىن بەلكى ياپونىيە ئارمىيىسىنى ئاقسىتىپ ، ئۇلارنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلالمايدىغان قىلىپ قويۇش ئىدى. بەلكىم شۇ چاغدا ستالىننىڭ ئويلىشىشى، جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ ئاۋۋالقى يىلدىكى «يۈز تۈەن ئۇرۇشى» دىكىدەك لۇشىەن يۈرگۈزۈشى ئىدى. كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق ھەربىي مەسلىھەتچىسى لى دې يەنئەنىڭ ئىلگىرى بۇنداق پىلانغا قوشۇلغانلىقىدىن بېشارەت بەرگەندى.

ماۋ زېدۇڭنىڭ موسكۋاغا قويغان تەلپى كەسكىن رەت قىلىنمىدى، بەلكى كېچىكتۈرۈپمۇ ھەل قىلىنمىدى. 1941 - يىلى 9 - ئاينىڭ 3 - كۈنى، ماۋ زېدۇڭ جۇڭگو كوممۇنىستىلىرى

ئارمىيىسىنىڭ ياپونىيە ئارمىيىسىگە ھۇجۇم قىلىشى ئۈستىدە توختالغاندا، پرىنسىپ جەھەتتە سوۋېت ئىتتىپاقىغا ياردەم بېرىشكە كاپالەت بەرگەن، لېكىن كونكرېت جاۋاب بەرمىگەندى. سوۋېت ئىتتىپاقى كېيىن ماۋ زېدۇڭ موسكۋانىڭ ئارزۇسى بويىچە ئىش قىلمىدى، دەپ ھۆكۈم قىلدى. لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقى ماۋ زېدۇڭ موسكۋانىڭ ئىلتىماسىنى ئاشكارا رەت قىلىدىمۇ دەيدى. ئېنىقكى، ماۋ زېدۇڭنىڭ ئەمەلىيەتتە بۇيرۇققا بويسۇنماسلىقى ستالىننىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالىنىڭ ئىنتىزامى ۋە لۇشىەنگە ئېغىر خىلاپلىق قىلىش ۋەقەسى ئىدى. ستالىنغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، ئەڭ مۇھىمى موسكۋانىڭ تەلىپىنى ماۋ زېدۇڭنىڭ ئايلانما يوللار ئارقىلىق رەت قىلغانلىقى ئەمەس، بەلكى ماۋ زېدۇڭنىڭ ئارمىيىسى ۋە ھەربىي ستراتېگىيىسىنىڭ ھەقىقىي مەقسىتىنىڭ زادى نېمە ئىكەنلىكى ئىدى. موسكۋا: ماۋ زېدۇڭنىڭ تەشەببۇسى موسكۋانىڭ لۇشىەنگە خىلاپ، گىتلىپ ئارمىيىسى موسكۋاغا قاراپ ئىلگىرىلەۋاتقاندا، ياپونىيە ئوق مەركىزى دۆلەتلىرى قاتارىغا كىرىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىشنى پىلانلاپ تەييارلىنىۋاتقاندا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ھەربىي ستراتېگىيىسى ئۇزۇنغا سوزۇلغان قارشىلىق كۆرسىتىش ئۇرۇشى قىلىشقا يۈزلەنگەن، دەپ قارىدى. 1941 - يىلى 7 - ئايدا ياپونىيە گېنېرالى گاڭسۇن نىڭسى شەرقىي شىمالدىكى ياپونغا قارشى پارتىزانلىق ئۇرۇشقا تاقابىل تۇرۇشقا قوماندانلىق قىلىشقا مەسئۇل بولۇپ، «كۆيدۈرۈپ تۈگىتىش، ئۆلتۈرۈپ تۈگىتىش، بۇلاپ تۈگىتىش» تىن ئىبارەت دەھشەتلىك «ئۈچ تۈگىتىش» سىياسىتىنى يۈرگۈزۈشكە باشلىدى. بۇ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ كېيىنكى بىرنەچچە يىلدىكى ھەربىي كۈچىگە ناھايىتى زور زىيان سالىدى. ئوخشاشلا گومىنداڭ ئەسكەر - ئوفىتسىرلىرىنى يۆتكەپ، شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا

رايونىنى قورشاش - قامال قىلىشنى كۈچەيتتى. ياپونىيە ۋە گومىنداڭنىڭ كۈنساين كۈچىيىۋاتقان ھەربىي بېسىمى ئالدىدا جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ قوللانغان چارىسى ئارمىيىنى ياپونىيە ئارمىيىسى تازىلاۋاتقان رايوندىن پەقەت گومىنداڭ ئارمىيىسىنىڭ تەھدىتىگە ئۇچرايدىغان رايونلارغا چېكىندۈرۈش؛ شۇنىڭ بىلەن بىرگە، ئۇلار ئارمىيىنى كىچىك - كىچىك قوراللىق خىزمەت ئەترەتلىرىگە ئۆزگەرتىپ دۈشمەننىڭ ئارقا سېپىگە كىرگۈزۈپ، ئارمىيە كادىرلىرىنى يېزىلارغا چۈشۈرۈپ، ئامما بىلەن بىرلىكتە ياپونغا قارشى ئۇرۇش قىلىش ئىدى. 8 - ئارمىيىنىڭ كوماندىرلىرى بۇيرۇقنى تاپشۇرۇۋېلىپ، ياپونىيە ئارمىيىسى بىلەن زور كۆلەملىك كۈرەش ئېلىپ بېرىشتىن ساقلىنىشى ۋە كىچىك كۆلەملىك پارتىزان ئۇرۇشى ئېلىپ بېرىشى كېرەك ئىدى. جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ ھەربىي كۈچ ۋە بازىلارنى ساقلاپ قېلىش مەۋقەسىدىن ئېيتقاندا، بۇ خىل ستراتېگىيەلىك يۆتكىلىش مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە ئىدى. ئەگەر جۇڭگو كوممۇنىستلىرى موسكۋانىڭ غەربىي بويىچە ئىش كۆرۈپ، بارلىق ھەربىي كۈچلەرنى ئۇيۇشتۇرۇپ، ياپونىيە بىلەن زور كۆلەملىك ئۇرۇش قىلغان بولسا، گېنېرال گاڭسۇن نىڭسىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ ھەربىي كۈچىنى يوقىتىش ۋەزىپىسىمۇ ئاسانلا ئورۇندالغان بولاتتى. لېكىن موسكۋانىڭ كۆز قارىشىدىن ئېيتقاندا، يەنئەنىڭ بۇ ھەرىكىتى پرولېتارىيات ئىنتېرناتسىئونالىزمغا خىلاپ بولۇپ، بۇنداق مەسلىك ئاۋۋال سوتسىيالىستىك ۋەتەن - سوۋېت ئىتتىپاقىنى قوغداشتىن دېرەك بېرەتتى. ماۋ زېدۇڭ پەقەت ستالىننىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئارمىيىسىدىن پايدىلىنىپ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەنپەئىتىنى قوغداش بۇيرۇقىنى ئايلانما يوللار ئارقىلىق رەت قىلىپلا قالماستىن بەلكى پۈتۈنلەي جۇڭگونىڭ ئەھۋالىنى چىقىش قىلىپ ھەرىكەت قوللانغان ئىدى.

جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ جىددىي ئەھۋالدىمۇ بۇيرۇققا تولۇق بويسۇنمىغانلىقىغا قارىتا موسكۋا ھەرىكەت قوللىنىپ يەنئەن بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى كۈچەيتمەكچى بولدى. 1942 - يىلى 5 - ئايدا، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ئەمەلدارى پېتر ۋىلادىمىروۋ مەخسۇس ئايروپىلانغا ئولتۇرۇپ يەنئەنگە يېتىپ كەلدى. ئۇ جۇڭگو ئىشلىرى مۇتەخەسسىسى ئىدى. ۋىلادىمىروۋ ئاۋۋال 1938-1940- يىللاردا، كېيىن 1941 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقى تاسس ئىشلىرى جۇڭگودا تۇرۇشلۇق مۇخىرى بولغانىدى. ئۇ خەنزۇچىنى ئىنتايىن ياخشى سۆزلەيتتى. ۋىلادىمىروۋنىڭ جۇڭگوغا زادى قانداق مەرتىۋە بىلەن كەلگەنلىكىنى چۈشىنىش ئىنتايىن قىزىق بىر ئىش ئىدى، بەختكە قارشى بولغىنى، بۇ ئىش توغرىلۇق بىز ھازىرغىچە ھېچ نەرسە بىلمەيمىز، بەلكى بۇنىڭدىن ئون يىل ئىلگىرى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال شەرق مەھكىمىسىنىڭ مەھكىمە باشلىقى پاۋىل مېپ جۇڭگوغا يوشۇرۇن كىرگەن چاغدا ئىگە بولغان ھوقۇققا ئوخشاش مەلۇم ئالاھىدە ھوقۇق بىلەن كەلگەن بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئەگەر شۇنداق بولسا، ماۋ زېدۇڭغا قارشى تۇرۇش ئۈچۈن بۇ قېتىم ئېلىپ بېرىلغان ئارىلىشىشتا ستالىن مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشتىن ئانچە ئۈمىدۋار بولۇپ كەتمىسىمۇ بولاتتى. لېكىن شۇ ۋاقىتتا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ۋەزىيىتى جىددىي بولغانلىقتىن، جۇڭگو كومپارتىيىسى ئارمىيىسىنىڭ ياپونىيە ئارمىيىسى بىلەن كەڭ كۆلەملىك كۈرەش ئېلىپ بېرىشىغا ئېھتىياجلىق ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن، بۇنداق بىر سىناق ئېلىپ بېرىش ئەرزىيدىغان ئىش ئىدى، يەنە كېلىپ بۇنداق قىلغانغا ستالىننىڭ نېمىسى كېتىدۇ؟ ۋىلادىمۇۋنىڭ ۋەزىيىتى جۇڭگو كوممۇنىستىلارنى ۋە شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونىنىڭ ئەھۋالىدىن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا تەكلىپ بېرىشىنى ئۆز ئىچىگە ئالاتتى. ۋىلادىمىروۋ جۇڭگوغا كەلگەندە

يەنئەنگە رادىئوگرامما زاپچاسلىرىنى، يېڭى بىر گېنېراتور ۋە گېنېراتورغا كېرەكلىك بېنزىن، يەنە رادىئوگرامما خادىمىدىن بىر نەپەر كىشىنى ئالغاچ كەلگەندى. شۇ چاغدا يەنئەندە سوۋېت ئىتتىپاقلىق يەنە ئىككى نەپەر رادىئوگرامما خادىمى جۇڭگو كوممۇنىستىلرىغا ياردەم بېرىپ ئىشلەۋاتاتتى. ئېنىقكى، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال بۇنداق ھالقىلىق پەيتتە جۇڭگو كوممۇنىستلىرى بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى كۈچەيتىش زۆرۈرلۈكىنى ھېس قىلىپ يەتكەندى. ئەگەر موسكۋا ماۋ زېدۇڭنى ستالىننىڭ لۇشىەنگە قايتىپ كېلىشىگە مەجبۇر قىلالمىسا، ھېچ بولمىغاندا ماۋ زېدۇڭنىڭ ستالىننىڭ غەزىبىدىن «يىراقلاپ كەتكەن» لىكىنى تولۇق ۋە ئېنىق ھالدا كۆرسىتىپ ئۆتۈشى كېرەك ئىدى. ۋىلادىمۇۋ ئۆزىنىڭ يەنئەندىكى پائالىيىتىنى خاتىرىسىگە تەپسىلىي خاتىرىلەپ ماڭغانىدى. بۇ خاتىرىگە بىز تەتقىدىي نەزەر بىلەن قارىساقمۇ لېكىن بۇ ھۆججەتنىڭ قىممىتى ئىنتايىن زور. چۈنكى ئۇ، بۇ مەزگىلدىكى ستالىن بىلەن ماۋ زېدۇڭنىڭ مۇناسىۋىتى توغرىسىدا كۆپ ئۇچرىمايدىغان بىرىنچى قول ماتېرىيال ئىدى.

ۋىلادىمىروۋنىڭ ئېيتىشىچە، ئۇ يەنئەنگە كېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، سوۋېت ئىتتىپاقى ئالاقىلىشىش گۇرۇپپىسىنىڭ ئىككى خادىمى ئۇزۇن يوللارنى بېسىپ، 8 - ئارمىيە ئۇرۇش قىلىۋاتقان ئالدىنقى سەپكە كەلگەن. ئۇلار يەنئەنگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ۋىلادىمىروۋقا قوللانمىغان دوكلات قىلىپ: 8 - ئارمىيە ئەمەلىيەتتە ياپونىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىشقا ئۇرۇنۇپ، قىلىۋاتقان ھەربىي تەييارلىقنى ئىسكەنجىگە ئېلىش ئۈچۈن ھېچقاندا ھەرىكەت قوللانمىغان. ئەكسىچە، جۇڭگو كوممۇنىستلىرى ياپونىيىنىڭ ئاساسىي قىسىملىرى بىلەن قاتتىق توقۇنۇشۇپ قېلىشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن 8 - ئارمىيىنى تارقىتىپ، دۈشمەننىڭ ئارقا-سېپىدىكى ئاساسىي قاتلاملارغا

ئەۋەتكەن، 8 - ئارمىيە پەقەت «چۇڭچىڭ ھۆكۈمىتىدىن يىراق» يەرلەرنى تېخىمۇ كۆپرەك ئىشغال قىلىشقا ئۇرۇنۇۋېتىپتۇ، دېگەن. ۋىلادىموۋ بۇ ماتېرىيالنى ۋاقتىدا موسكۋاغا يەتكۈزگەن. 1942 - يىلى باھار ۋە ياز ئايلىرى ئارىلىقىدا، ناتسىستلار گېرمانىيىسى يېڭى ھۇجۇم قوزغاپ، سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسىنىڭ تالاپەتكە ئۇچرىشىغا ئەگىشىپ، جۇڭگو - سوۋېت ئىككى پارتىيىسىنىڭ ئوخشاشمىغان مەنپەئەت توقۇنۇشىمۇ كۆپەيمەكتە ئىدى. ئالتىنچى باپتا كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 1942 - يىلىدىكى ۋەزىيىتى ئىنتايىن خەتەرلىك بولدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ياپونىيە مىلتاتىستلىرى قوزغىغان تىنچ ئوكيان ئۇرۇشىنىڭ مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشىشى توكيونىڭ كۈتمىگەن يېرىدىن چىقىپ قالدى. 1942 - يىلى 2 - ئايدا، ياپونىيە ئارمىيىسى سىنگاپورنىڭ مۇھىم جايلارنى ئاسانلا ئىشغال قىلىۋالدى، ئاۋسترالىيىنى ئىشغال قىلىش، قارىغاندا، پەقەت ياپون ئىمپېرىيىسى پاراخوت ئەترىتى 5 - ئاينىڭ 1 - ھەپتىسىدە مارجان دېڭىزىدىكى كۈرەشتە ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىغانلىقتىن ۋاقىتنىچە كېچىكىپ قالغانىدى. ئامېرىكا دېڭىز ئارمىيىسى بۇ پەيتتە مۇداپىئەدە تۇراتتى. 6 - ئاينىڭ باشلىرىدا، ياپونىيىنىڭ 145 پاراخوتتىن تەركىب تاپقان زور پاراخوت ئەترىتى ئارايول ئارىلىغا تېز سۈرئەت بىلەن ئىلگىرىلىدى. ھاۋايغا ھۇجۇم قىلىشقا نىسبەتەن ئېيتقاندا، ئارايول ئارىلى ياپونىيە پاراخوتلىرى ئارام ئالىدىغان ئورۇن ئىدى. ئۇ چاغدا ستالىن ياپونىيىنىڭ ھاۋايغا تاجاۋۇز قىلىشى ھەربىي پىلاندىن خەۋەرسىز بولسىمۇ، لېكىن ئۇ ياپونىيىنىڭ تاجاۋۇزچىلىق قارا نىيىتىنىڭ تېخى چەكلەشكە ئۇچرىمىغانلىقىنى ئېنىق كۆرۈپ يەتكەنىدى.

ئوق مەركىزى دۆلەتلىرىنىڭ 1942 - يىلى باھاردا قولغا

كىلتۇرگەن ھەربىي جەھەتتىكى غەلبىسى ياپونىيىنى ئىلھاملاندۇردى. ياپونىيە مانجۇرىيىدىكى ماتورلاشقان قىسىملىرىنى كۈچەيتىشكە باشلىدى. ۋىلادىموۋ دوكلات قىلىپ: مانجۇرىيىدە، چاۋشيەن ۋە ياپونىيە زېمىنىدا ياپونىيە ئارمىيىسى 50 دىۋىزىيىنى توپلىدى. شۈبھىسىزكى، بۇ ئارمىيىنى ئىشلىتىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلماقچى، دېدى. ئەگەر گېرمانىيە ئارمىيىسى 1942 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا، سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىپ غەلبە قىلسا، ئۇنداقتا ياپونىيە بەلكىم سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىپ سوۋېت ئىتتىپاقىنى قىيىن شارائىتقا چۈشۈرۈپ قويۇشى مۇمكىن ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كۆز قارىشىدىن قارىغاندا، جۇڭگو كومپارتىيىسى ئارمىيىسى بىلەن ياپونىيە تاجاۋۇزچى ئارمىيىسىنىڭ زور كۆلەملىك ئۇرۇش قىلىشى مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە ئىدى. ياپونىيە ئارمىيىسىنىڭ ئۇرۇنلاشتۇرۇلۇشى قانچە تارقاق بولسا، توكيونىڭ سوۋېت قىزىل ئارمىيىگە ھۇجۇم قىلىشىنى قارار قىلىشى شۇنچە مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

1942 - يىلى پۈتۈن ياز بويى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يەنئەندىكى ئالاقىلىشىش گۇرۇپپىسى جۇڭگو كوممۇنىستلىرى ئارمىيىسىدىن ياپونىيە ئارمىيىسىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلماقچى بولۇپ، قىلىۋاتقان ھەربىي تەييارلىقنى مالىماتقا قىلىۋېتىشىنى قايتا - قايتا تەلەپ قىلدى. ماۋ زېدۇڭ ۋىلادىنوۋنىڭ تەلپىنى يەنە بىر قېتىم قايرىپ قويۇپ، ياپونىيە ئارمىيىسى راستىنلا سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاجاۋۇز قىلىدىكەن، 8 - ئارمىيە چوقۇم ياپونىيە ئارمىيىسىگە ھۇجۇم قىلىدۇ، دېدى. 1942 - يىلى 9 - ئايدا، ۋىلادىموۋ ماۋ زېدۇڭغا ئۇقتۇرۇپ: ياپونىيە دەل مانجۇرىيىدە ئۆزىنىڭ برونېۋىك قىسىملىرىنى

تەشكىللىمەكتە، بۇنىڭ ئىچىدە ئۈچ تانكا دىۋىزىيىسى بار. ئۇنىڭ مەقسىتى — سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سىبرىيە چېگرىسىدىكى خاباروۋسكىنى ئىشغال قىلىش، دەدى. ماۋ زېدۇڭ ۋىلادىمىنوۋنىڭ سۆزىنى قېتىغىمۇ ئالمىدى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەلپى بويىچە ئۈنۈملۈك تەدبىر قوللىنىپ، ياپونىيە ئارمىيىسىگە ئۇدۇلمۇ ئۇدۇل ھۇجۇم قىلمىدى، ئەكسىچە ۋىلادىمىنوۋ 8 - ئارمىيىنىڭ مۇنتىزىم ئۇرۇش قىلىش كۆلىمىنى داۋاملىق تاراپتىۋاتقانلىقىنى بايقىدى.

ماۋ زېدۇڭنىڭ قارشىچە، 1942 - يىلى ياپونىيە ئارمىيىسىگە زور كۆلەملىك ھۇجۇم قوزغاش، ئەلۋەتتە، ئۆزىنى ئۆزى ئۆلتۈرۈشكە باراۋەر ئىدى. چىياڭ جىيېشى بولسا، شىنجاڭدىن يەنئەنگە بارىدىغان تەمىنلەش لىنىيىسىنى ئۈزۈۋېتىشكە بار كۈچى بىلەن ئۇرۇنۇپ، گومىنداڭ ئارمىيىسىنىڭ شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونىدىكى قورشاش ۋە قامال قىلىشنى كۈچەيتتى. ياپونىيە ئارمىيىسى «ئۈچ نۈگىتىش» سىياسىتىنى داۋاملىق يۈرگۈزۈۋاتاتتى. بۇ، جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ شىمالىي جۇڭگودىكى ياپونغا قارشى بازىلىرىنى زور زىيانغا ئۇچراتتى. 1942 - يىلى ياز ئايلىرىغا كەلگەندىلا — ياپونىيە ئارمىيىسىنىڭ سۇلومۇن تاقىم ئاراللىرىغا قوزغىغان ئۇرۇشى ياپونىيىنى شىمالىي جۇڭگودىكى ياپونىيە ئارمىيىسىنى جەنۇبىي تىنچ ئوكيانغا يۆتكەشكە مەجبۇر قىلغاندىن كېيىنلا ياپونىيىنىڭ شىمالىي جۇڭگودىكى ياپونغا قارشى بازىلارغا بولغان بېسىمى يېنىكلەشكە باشلىدى. بۇنداق ۋەزىيەت ئاستىدا جۇڭگو كوممۇنىستلىرى ئاساسىي كۈچىنى مەركەزلەشتۈرۈپ ياپونىيە ئارمىيىسى بىلەن زور كۆلەملىك ئۇرۇش قىلغاندا، شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونى گومىنداڭ ئارمىيىسىنىڭ بىۋاسىتە تەھدىتىگە ئۇچرايتتى.

كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ھەربىي لۇشىيەننىڭ سىياسىي جەھەتتىكى مۇقەررەر نەتىجىسى، پەقەت جۇڭگو كوممۇنىستلىرى قوللىنىشقا تېگىشلىك بارلىق ۋاسىتىلەرنى قوللىنىپ گومىنداڭ بىلەن بولغان توقۇنۇشنى ئازايتىشى، جۇڭگونىڭ بارلىق ھەربىي كۈچىنى بىرلەشتۈرۈپ، ياپونغا قارشى ئۇرۇش ئېلىپ بېرىشى كېرەك، تۈرلۈك چارىلەر ئارقىلىق گومىنداڭ بىلەن بىرلىشىپ، ھەربىي ھەرىكەت قوللىنىشى كېرەك؛ جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ بارلىق ھەرىكىتى ۋە بارلىق كۈچلىرىنى بىرلەشتۈرۈپ، ياپونىيگە ئۈنۈملۈك قارشى تۇرىدىغان — ھەممىنى بېسىپ چۈشىدىغان ۋەزىپىگە بويسۇنۇشى لازىم، ئىدى. ۋىلادىمىنوۋ ماۋ زېدۇڭنىڭ يۈرگۈزىدىغان پەقەت پۇرسەت بولسىلا يېڭى يەر ئىگىلەش سىياسىتى بولۇپ، بۇنىڭ يۇقىرىقى «توغرا» سىياسىي يۆنىلىشكە مۇخالىپ ئىكەنلىكىگە ئىشەنەتتى.

ماۋ زېدۇڭنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا خىلاپ «مىللەتچىلىك خاھىشى» جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ ئىچكى قىسمىدا قارشىلىققا ئۇچرىدى. لېكىن بۇ ھالقىلىق پەيتتە ئومۇميۈزلۈك قارشى تۇرۇش كۈچىگە ئايلانمىغانىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى كېيىن بەزى ماتېرىياللارنى ئېلان قىلدى. بۇ ماتېرىياللاردا، شۇ چاغدا جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ پارتىيە ئىچىدىكى زور بىر قىسىم يۇقىرى دەرىجىلىك كادىرلىرى، مەلۇم دەرىجىدە، ۋاڭ مىڭ ۋە بوگۇ شۇ ۋاقىتتا ۋەكىللىك قىلغان كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ مەۋقەسىنى «قوللايتتى»، دېيىلگەن. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ماتېرىياللىرىدا چاڭ ۋېنتىيەن، پىڭ دېخۋەي ھەمدە شياڭ يىڭ قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى 1941-1942 - يىللىرى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ مەۋقەسىنى قوللىغۇچىلار قاتارىغا كىرگۈزۈلگەنىدى. بەزى ئالامەتلەر ۋاڭ مىڭ لۇشىيەننىڭ تەسىرىنىڭ شۇ چاغلاردا بەلكىم

تېخىمۇ كۆپ ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرەتتى. مەسىلەن، جۇڭگو كوممۇنىستىلىرى 1982 - يىلى ئېلان قىلغان ئىستىل تۈزىتىش توغرىسىدىكى بىر ئىچكى قوللانمىدا: 1942 - يىلى «ۋاڭ مىڭنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىلىرىنىڭ بىر قىسىم پارتىيە ئەزالىرى ئارىسىدا تەسىرى ئىنتايىن چوڭ ئىدى»، دېيىلگەن. مۇنداقلا قارىغاندا، جۇڭگو كوممۇنىستىلىرىنىڭ بەزى رەھبەرلىرى ماۋ زېدۇڭنىڭ «مىللەتچىلىك خاھىشى»دىن چۆچۈپ تۇراتتى. بۇ ئەلۋەتتە ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس. چۈنكى بۇ كىشىلەر ماۋ زېدۇڭغا تايانغان ئەھۋال ئاستىدىمۇ جۇڭگو كوممۇنىستىلىرى پارتىيىسى ئىچىدە باش كۆتۈرۈپ يۈرگەن ھەمدە «ماركىسىزم، لېنىنىزمغا ئېتىقاد قىلغۇچى سۈپىتىدە ئۆزۈندىن بېرى سوۋېت ئىتتىپاقىنى سوتسىيالىزمنىڭ بۆشۈكى» دەپ بىلگەن، ئۆزۈندىن بېرى جاھانگىرلىكنىڭ سوتسىيالىزمنى بۆشۈكىدە، ئۇچۇقتۇرۇپ تاشلىماقچى بولغان ئۇرۇنۇشىغا قارشى قەتئىي كۈرەش قىلغانىدى. ئەمدىلىكتە، بۇرۇنلا ھۆكۈم قىلىنغان خەلقئارا ئەكسىيەتچى كۈچلەرنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى يوقىتىشقا ئۇرۇنۇپ قىلغان تاجاۋۇزچىلىق ھەرىكەتلىرى ئاخىرى يۈز بەردى. ماۋ زېدۇڭ بولسا «پىرولېتارىيات ئىنتېرناتسىئونالىزمى»غا خىلاپ بولغان سىياسەتنى ھەقىقەتەن يۈرگۈزمەكتە ئىدى. جۇڭگو ئەكسىيەتچى ھۆكۈمىتى ياپونىيەنىڭ تاجاۋۇز قىلىشى بىلەن دۇچ كەلگەن قىيىنچىلىققا ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن مۇئامىلە قىلىش بۇ بىر ئىش؛ بۇ خىل پۈزىتىش بىلەن سوتسىيالىستىك سوۋېت ئىتتىپاقىغا مۇئامىلە قىلىش پۈتۈنلەي باشقا بىر ئىش ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن، 1942 - يىلى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدە ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى ئېلىپ بارغانلىقىدىكى بىۋاسىتە سەۋەبلەرنىڭ بىرى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى بەزى كىشىلەرنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەمرىنى ماقۇل كۆرۈپ، ماۋ زېدۇڭنىڭ لۇشىەننىڭ بويىسۇنمىغانلىقى

بولۇشى مۇمكىن: يەنە بىر تەرەپتىن، سوۋېت ئىتتىپاقى گىتلىرنىڭ تاجاۋۇزىغا قارشى تۇرۇش بىلەن بەند بولۇپ تۇرغاچقا، ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىنى ئېلىسىپ بېرىش ئىمكانىيىتى تۇغۇلغانىدى؛ يەنە بىر تەرەپتىن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئىچىدىكى ئەھۋالدىن قارىغاندىمۇ، ئىستىل تۈزىتىش زۆرۈر ئىدى.

ۋىلايەتلىرىمىزنىڭ ئىستىلىغا قارىغاندا، كوممۇنىستىك ئىتتىپاقىي ئىستىلدا ماۋ زېدۇڭنىڭ پائىسىپ ھەربىي سىياسىتىدىن نارازى ئىدى. بۇنىڭغا ماۋ زېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئالاقىلىشىش گۇرۇپپىسىنىڭ سىرت بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى ئايرىۋېتىش بىلەن ئىسكاس قايتۇردى. 1941 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا، جۇڭگو كوممۇنىستىلرىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك رەھبەرلىرى سوۋېت ئىتتىپاقى ئالاقىلىشىش گۇرۇپپىسىنىڭ ئەزالىرىنى قوبۇل قىلىۋالغان بولدى ھەمدە كاك شېڭنىڭ تاخبارات خادىملىرى ئالاقە گۇرۇپپىسىنىڭ ئەزالىرىنى نازارەت قىلىشقا باشلىدى. ئىلگىرى جۇڭگو كوممۇنىستىلرى پارتىيىسىنىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا ئائىت ماتېرىياللارنى ئالاقىلىشىشىش گۇرۇپپىسىغا يەتكۈزۈپ بېرەتتى، ماۋ زېدۇڭ بۇنداق ئۇسۇلنى بىكار قىلىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىلرىنىڭ ئىچكى قىسمىدىكى ئەھۋاللارنى ئالاقىلىشىش گۇرۇپپىلىرىغا يەتكۈزۈپ بېرىشنى چەكلىدى. ۋىلايەتلىرىمىزنىڭ شۇ چاغدىكى ئورنىغا ئاساسلانغاندا، جۇڭگو كوممۇنىستىلرىنىڭ يۇقىرى ئۇسۇلى كوممۇنىستىك ئىتتىپاقىي ئىستىلدا نىزامنامىسىگە خىلاپ ئىدى.

ماۋ زېدۇڭ موسكۋانىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنمىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە جۇڭگو كوممۇنىستىلرىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك رەھبەرلىرى ئىچىدە ماۋ زېدۇڭنىڭ يۇقىرى ئۇسۇلىدىن نارازى بولغانلارمۇ بولۇشى مۇمكىن ئىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن، بۇ ئىككى ئامىل ۋاڭ مىڭنى بىرىنچى بولۇپ سەكرەپ چىقىپ، ماۋ زېدۇڭغا

خرىس قىلدۇرغان بولۇشى مۇمكىن، ۋىلادىمىنوۋنىڭ ئېيتىشىچە، 1941 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا ماۋ زېدۇڭ بىلەن ۋاڭ مىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئىختىلاپ كۈنساين ئۆتكۈرلەشكەن، ماۋ زېدۇڭ بۇنىڭغا قارىتا بىر مەيدان ھەرىكەت قوزغاپ، ۋاڭ مىڭ بىلەن موسكۋانىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى تەسىرىنى بىراقلا تازىلاپ تۈگىتىش قارارىغا كېلىش ئارقىلىق ئىنكاس قايتۇردى.

2. ستالىن ۋە يەنئەن ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى

1942—1944 - يىللاردا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئۆزىنىڭ يازىلىرىدا ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى ئېلىپ باردى. بۇ ھەرىكەت جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قېتىم موسكۋانىڭ تىزگىنلىشىدىن قۇتۇلغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى، ئەلۋەتتە، ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى ھەرگىزمۇ ماۋ زېدۇڭنىڭ مىللەتچىلىكى بىلەن ۋاڭ مىڭنىڭ ئىنتېرناتسىئونالىزمى ئوتتۇرىسىدىكى توقۇنۇشىنىڭ نەتىجىسى ئەمەس ئىدى. بۇ ھەرىكەتنىڭ يەنە بىرقانچە مۇھىم سەۋەبلىرى بار ئىدى: ياپونىيە ئارمىيىسى دەشەتلىك «ئۈچ تۈگىتىش» تازىلاش ھەرىكىتى ئېلىپ بارغان، گومىنداڭ ئارمىيىسى چېگرا رايونلارغا قاراتقان قامالنى كۈنساين كۈچەيتىۋاتقان پەيتتە، جۇڭگو كوممۇنىستىلىرى ئىقتىسادىي، ھەربىي جەھەتتە قاتمۇ قات قىيىنچىلىققا دۇچ كەلگەنىدى. ئىستىل تۈزىتىشنىڭ مەقسىتى يۇقىرىقى قىيىنچىلىقلارنى تۈگىتىش ئىدى. ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى يەنە چەتتىن كەلگەن مۇرەككەپ ئىدىيە — ماركسىزم - لېنىنىزمنى جۇڭگو كوممۇنىستىلىرىنىڭ تىرىشىپ كەڭ ئاممىغا چۈشەندۈرۈشى دەپمۇ

قارالغانىدى. ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى يەنە گومىنداڭ ۋە ياپون قاراقچىلىرىنىڭ جاسۇسلىرىنى تىرىشىپ تازىلاش ھەمدە ماركسىزم - لېنىنىزمغا مۇخالپ ئىدىئولوگىيىلەرنىڭ تەسىرىنى تازىلاش ئىدى. لېكىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى «ئىنتېرناتسىئونالىزم» چىلارنى، يەنى «دوگماتىزم» چىلارنىڭ تەسىرىنى تازىلاش ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىنىڭ ئەڭ مۇھىم مەقسىتى ئىدى. خۇددى 1984 - يىلى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئىستىل تۈزىتىش توغرىسىدا يېزىلغان بىر كىتابتا ئىزاھلانغاندەك، 1935 - يىلى 1 - ئايدا چاقىرىلغان زۇننى يىغىنى «پۇرسەتپەرەس» لەرنى ئاساسىي جەھەتتىن يەڭگەن بولسىمۇ، لېكىن ياپونغا قارشى ئۇرۇش ۋە ۋەزىيەتنىڭ باشقا ئۆزگىرىشى تۈپەيلىدىن، بۇ خىل «خاتا ئىدىيىلەرنىڭ مەنبەسى ئەسلا تولۇق تۈگىتىلمىگەن» ئىدى. ۋاڭ مىڭ «دوگماتىزمى» نىڭ پارتىيە ئىچىدە ھېلىمۇم تەسىرى بار ئىدى ھەمدە خىلمۇ خىل شەكىللەردە ئىپادىلىنىپ تۇراتتى. مەسىلەن: «پەقەت سوۋېت ئىتتىپاقىنى چۈشىنىپ، جۇڭگونى چۈشەنمەيتتى»، «كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالىزمنىڭ كۆرسەتمىلىرىنى ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەجرىبىسىنى مۇقەددەسلەشتۈرۈۋەتكەن» ئىدى. خۇددى بەزىلەر كۆرسەتكەندەك، ۋاڭ مىڭ ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىنىڭ قارىغا ئالىدىغان «ئالاھىدە نىشانى» ئىدى.

«سۈيىپكىتتۈزم» «گۇرۇھۋازلىق» ۋە «پارتىيە باگۇسى» ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىدە تەنقىدلەنگەن، «دوگماتىزم»، «سۈيىپكىتتۈزم» نىڭ ئەڭ خەتەرلىك ۋە ئەڭ مۇھىم بىر خىل شەكلى، دەپ قارالغانىدى. ماۋ زېدۇڭمۇ كېيىن «دوگماتىزم» نى ئەنە شۇنداق شەرھىلىگەنىدى. ماۋ زېدۇڭ: دوگماتىزمچىلار «ماركسىزم - لېنىنىزمنىڭ ئومۇمىي ھەقىقىتى» نى جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ كونكرېت ئەمەلىيىتى بىلەن بىرلەشتۈرۈشنى رەت

قىلىدۇ، دېگەندى. چەت ئەلنىڭ نەزەرىيىسىگە تايىنىش، چەت ئەلنىڭ فورمۇلىسىنى شۇ پېتى كۆچۈرۈپ كېلىش، جۇڭگو ئىنقىلابىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش شەرتى ئاستىدا ماركسىزىم تەرەققىي قىلدۇرۇشنى ئېتىراپ قىلىناسلىق دوگماتىزىمىنىڭ ماھىيىتى ئىدى. ماۋ زېدۇڭ چۈشەندۈرۈپ، دوگماتىزىمچىلار راستتىنلا جۇڭگونى بىلمەيدۇ، جۇڭگو ئىنقىلابىنى چۈشەنمەيدۇ، پەقەت چەت ئەلنىڭ تارىخىنى ۋە چەت ئەلنىڭ ئىنقىلابىنى بىلىدۇ دېگەندى. بىزگە مەلۇمكى، 1938 - يىلى 9 - ئايدا چاقىرىلغان جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ 6 - دۆۋەتلىك 6 - ئومۇمىي يىغىنىدا ماۋ زېدۇڭ بۇ كۆز قاراشنى ئوتتۇرىغا قويغانىدى. 1939 - 1940 - يىللار ئارىلىقىدا ئۇ بۇ كۆز قاراشنى يەنە بىر قېتىم ئېغىزغا ئالغانىدى. لېكىن، دەل ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى مەزگىلىدە ماۋ زېدۇڭ ماركسىزىم - لېنىنىزىمنى جۇڭگوچىلاشتۇرۇش نەزەرىيىسىنى سىستېمىلىق ئوتتۇرىغا قويدى.

ماۋ زېدۇڭ 1941 - يىلى 5 - ئاينىڭ 5 - كۈنى ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىنى رەسمىي باشلىدى. ئۇ چاغدا ئۇ پارتىيىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنىدا نۇتۇق سۆزلەپ، ئىنقىلابنىڭ نەزەرىيىسىنى تەتقىق قىلىش چوقۇم جۇڭگو جەمئىيىتىنى تەتقىق قىلىشتىن باشلىنىشى، ئاندىن ماركسىزىم - لېنىنىزىمنىڭ كلاسسىك ئەسەرلىرىنى ۋە كلاسسىك نەزەرىيىلىرىنى تەتقىق قىلىشقا ئۆتۈش كېرەكلىكىنى تەكىتلىدى. ماۋ زېدۇڭ بېشارەت بېرىپ، ئەگەر بۇنداق قىلمىساق، جۇڭگونىڭ ئەمەلىيەتكە مۇۋاپىق كېلىش - كەلمەسلىكىنى ئويلىنمايلا، چەت ئەلنىڭ نەزەرىيىسىنى خام - خۇتلا قوبۇل قىلىشقا توغرا كېلىدۇ، دېگەندى. لېكىن ماۋ زېدۇڭنىڭ 5 - ئاينىڭ 5 - كۈنىدىكى نۇتۇقى 7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى، يەنى ناتسىستلار گېرمانىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقىغا

ھۇجۇم قىلىپ بىر ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن ئېلان قىلىندى. ئەگەر ناتىسىتلار گېرمانىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم قىلىنغان بولسا، ماۋ زېدۇڭ دوگماتىزىمغا قارشى تۇرۇش ھەرىكىتىنى قانات يايدۇرالمىغان بولارمىدى؟ ئەپسۇسكى، بىز ماۋ زېدۇڭنىڭ 1941 - يىلى 6 - ئاينىڭ 22 - كۈنىدىن بۇرۇن بۇ مەسىلىگە تۇتقان ھەقىقىي غەرىزى توغرىسىدا پەقەت بەزى پەرەزلىرىمىزنىلا ئوتتۇرىغا قويالايمىز. مەيلى قانداق بولسۇن، ناھايىتى ئېنىقكى، سوۋېت - گېرمانىيە ئۇرۇشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دىققىتىنى ياۋروپاغا تارتقاندىن كېيىن ماۋ زېدۇڭ ۋاڭ مىڭ دوگماتىزىمغا قارشى كۈرەشنى قانات يايدۇرمىدى. گەرچە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يەنەدە تۇرۇشلۇق ۋەكىللىرى ئۆز پىكىرىدە چىڭ تۇرمىسۇ، ئەلۋەتتە بۇ ھەرگىزمۇ ماۋ زېدۇڭ گېرمانىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاجاۋۇز قىلىشىنى ئالقىشلايتتى، دېگەنلىك ئەمەس، بۇ خۇددى جۇڭگونىڭ «بىر زىياننىڭ بىر پايدىسى بار» دېگەن تەمسىلىدە ئىسپادىلەنگەن ھېكمەتكە تولمۇ ئوخشىشىپ كېتەتتى.

سوۋېت - گېرمان ئۇرۇشى پارتلىغاندىن كېيىن ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى تېخىمۇ جىددىي ئېلىپ بېرىلدى. 1941 - يىلى 7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قۇرۇلغانلىقىغا 20 يىل توشقان پەيتتە، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى پارتىيەنىڭ كۈچەيتىشىگە چاقىردى. 9 - ئايدا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ سىياسىي بىۋروسى كېڭەيتىلگەن يىغىن ئېچىپ، ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى قوزغاپ، پارتىيە ئىچىدە بىر مەيدان «ئىدىيەۋى ئىنقىلاب» ئېلىپ بېرىشنى رەسمىي جاكارلىدى. بۇ قېتىمقى يىغىن پارتىيىنىڭ تارىخىنى، بولۇپمۇ 1927 - 1937 - يىللىرىدىكى پارتىيىنىڭ لۇشىەنى مەسىلىسىنى مۇھاكىمە قىلدى. ۋىلادىسروۋنىڭ سۆزى بويىچە كېيىنقىدا، ۋاڭ

1938 - يىلى ۋۇخەندىكى چېغدا پارتىيىنىڭ ئىنتىزامىغا خىلاپلىق قىلغانلىقى ئۈچۈن تەنقىدكە ئۇچرىغان ۋە بۇ تۈپەيلى كەسكىن مۇنازىرە قوزغالغان. ۋاڭ مىڭنىڭ 1938 - يىلى پارتىيە ئىنتىزامىغا خىلاپلىق قىلغانلىقىنىڭ ماھىيىتى قەيەردە ئىدى؟ خۇددى ئۈچىنچى بايتا سۆزلەپ ئۆتكىنىمىزدەك، ئۇ، ستالىننىڭ لۇشىەنگە بويسۇناتتىكى، ماۋ زېدۇڭنىڭ لۇشىەننى ئىجرا قىلمايتتى. ۋىلادىمىروۋ: بۇ يىغىنغا قاتناشقان يۇقىرى دەرىجىلىك كادىرلارنىڭ پىكرى بىردەك ئەمەس ئىدى. بۇ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ كېيىن ئېلان قىلغان ماتېرىياللىرىدا ۋاستىلىك ھالدا ئىسپاتلانغان، دېگەندى. بۇ ماتېرىياللاردا: مەركىزىي كومىتېت سىياسىي بىۋروسى يىغىنىدا پۈتۈن پارتىيىنىڭ ئىدىيىنى بىرلىككە كەلتۈرۈشنىڭ زۆرۈرلۈكى، جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ نەزەرىيىسى بىلەن ئەمەلىيىتىنى بىرلەشتۈرۈشتىن ئىبارەت ئومۇمىي مەسىلىنى ياخشى ھەل قىلىشنىڭ قارار قىلىنغانلىقى ئېيتىلغانىدى. كېيىن مەركىزىي كومىتېت ئۆگىنىش تەتقىقات گۇرۇپپىسى قۇرۇپ، ماۋ زېدۇڭ گۇرۇپپا باشلىقلىقىغا، ۋاڭ جياشياڭ مۇئاۋىن گۇرۇپپا باشلىقلىقىغا تەيىنلەندى.

1942 - يىلىنىڭ بېشىدا ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى ئومۇميۈزلۈك قانات يايدۇرۇلدى. ئاۋۋال جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ پارتىيە مەكتىپى ئۆزگەرتىپ تەشكىل قىلىندى. 1942 - يىلى 2 - ئايغا كەلگەندە، تەخمىنەن 1000 نەپەر يۇقىرى دەرىجىلىك كادىر بۇ يەرگە توپلىنىپ ئۆگىنىش ئېلىپ باردى. 2 - ئاينىڭ 1 - كۈنى، ماۋ زېدۇڭ مەركىزىي پارتىيە مەكتىپىنىڭ ئوقۇش باشلاش مۇراسىمىدا «پارتىيە ئىستىلىنى تۈزىتىش» دېگەن تېمىدا دوكلات بېرىپ، پۈتۈن پارتىيە تىرىشىپ، ئىدىيىنى ۋە خىزمەت ئىستىلىنى ئۆزگەرتىشكە چاقىرىق قىلدى. بۇ، ئىستىل تۈزىتىش

ھەرىكىتىنى داغدۇغىغا كۆتۈردى. 8 - ئايدا، ماۋ زېدۇڭ يەنئەن كادىرلار يىغىنىدا «پارتىيە باگۇسغا قارشى تۇرايلى» دېگەن تېمىدا دوكلات بەردى؛ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ تەشۋىقات مىنىستىرى كەي فېڭ ئىستىل تۈزىتىش توغرىسىدا نۇتۇق سۆزلىدى؛ «ئازادلىق گېزىتى» بۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك نۇرغۇن نوپۇزلۇق ماقالىلەرنى ئېلان قىلدى. مۇھاكىمە، تەكشۈرۈش، تەنقىد ۋە ئۆز - ئۆزىنى تەنقىد تېزلىك بىلەن قانات يايدۇرۇلدى. بۇنىڭغا ئەگىشىپ بىر خىل قورقۇنچلۇق كەيپىيات ئەۋج ئالدى، ھەربىر ئادەم ئۆز ئورگىنىدىكى ئىدىيە ئۆزگەرتىشنىڭ قورالغا ئايلىنىپ قېلىشتىن ئەنسىرەيتتى، ئىستىل تۈزىتىش ئاۋۋال جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك كادىرلىرىدىن باشلاندى، ئۇنىڭدىن كېيىن يەنئەننىڭ سىرتىدىكى ئاساسىي قاتلام پارتىيە گۇرۇپپىلىرىغىچە كېڭەيتىلدى. 1942 - يىلى يازدا، پۈتكۈل شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونىدىكى پارتىيە گۇرۇپپىلىرى ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىنى باشلىۋەتكەندى.

دوگماتىزىملىق لۇشىيەندىن ھېساب ئېلىشقا ئەگىشىپ، ماۋ زېدۇڭنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى داھىيلىق ئورنى تەدرىجىي كۈچىيىشكە باشلىدى. 1942 - يىلى 10 - ئاينىڭ 19 - كۈنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ غەربىي شىمال بىۋروسى يۇقىرى دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى چاقىردى. بۇ قېتىمقى يىغىنغا 266 نەپەر كادىر قاتناشتى. ماۋ زېدۇڭنىڭ بىۋاسىتە رەھبەرلىكى ئاستىدا، يىغىن شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونىدىكى خىزمەتلەرنى تەكشۈردى ۋە خۇلاسەلىدى. بۇ قېتىمقى يىغىن 1943 - يىلى 1 - ئاينىڭ 14 - كۈنىگىچە ئېچىلىپ، يىغىن باشلانغان چاغدا ماۋ زېدۇڭ نۇتۇق سۆزلەپ، جۇڭگو كوممۇنىستىكلىرىنى

بولشېۋىكلاشتۇرۇشنى ئوتتۇرىغا قويدى. ماۋ زېدۇڭ پارتىيە ئىچىدىكى ئىنتىزامغا رىئايە قىلمايدىغان ھادىسىلەرنى قاتتىق تەنقىد قىلىپ، پارتىيەنىڭ بىر تۇتاش رەھبەرلىكىدىكى كۈچەشمەككە چاقىرىق قىلدى. بۇ يىغىن ئېچىلىپ بىر ئاي ئۆتكەندىن كېيىن، پارتىيە مەركىزى كومىتېتى سىياسىي بىۋرۇسى يىغىن چاقىرىپ، ماۋ زېدۇڭنىڭ داھىيلىق ئورنىنى رەسمىي ئېتىراپ قىلدى. 1943 - يىلى 3 - ئاينىڭ 20 - كۈنى مەركىزى كومىتېت سىياسىي بىۋرۇسى يىغىنى ماۋ زېدۇڭنى مەركىزى كومىتېت سىياسىي بىۋرۇسىنىڭ رەئىسى، مەركىزى كومىتېت سېكرېتارىياتىنىڭ رەئىسى قىلىپ بېكىتتى. ماۋ زېدۇڭ ھەقىقىي ھالدا «رەئىس ماۋ زېدۇڭ» بولدى. مەركىزى كومىتېت سىياسىي بىۋرۇسىنىڭ باشقا ئىككىسى سېكرېتارى لىۋشاۋچى، رېن بىشى ئىدى.

شەرقىي شىمال بىۋرۇسى يۇقىرى دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى ماۋ زېدۇڭنىڭ تەشەببۇسىغا ئاساسەن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيەسىنىڭ تارىخىنى يېزىشقا سىستېمىلىق قەدەم باستى. ئەنئەنىۋى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيەسى تارىخى يەنە ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى ئېلىپ بېرىلغاندىن كېيىن ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيەسى ئىچىدىكى تەسىرى تازىلانغاندىن كېيىن يېزىلغانىدى. بۇ يەردە كۆپ خىل ئامىل يەنە بىر قېتىم رول ئوينىغانىدى. جۇڭگودا ھوقۇق ئىشلىتىش جەھەتتە تارىخشۇناسلىق ناھايىتى زور رول ئوينىغانىدى. بۇ جەھەتتە ئەڭ تىپىك بولغىنى تارىخنى تەنقىد قىلىشتىن «قانۇنىيەت» تېپىش، بۇ ماركسىزمنىڭ بىر گەنگەنىسى ئىدى. ھەممىدىن مۇھىمى شۇكى، ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىنىڭ «ماۋ زېدۇڭ ئىدىيەسى» دېگەن ئۇقۇمنى ئوتتۇرىغا قويغانلىقى، بەلكى «ماۋ زېدۇڭ ئىدىيەسى» نىڭ «توغرا» لىقى كوممۇنىستىك پارتىيەنىڭ «كونكرېت تارىخى جەريانى» ئارقىلىق

ئىپادىلىنىپ چىققانىدى. بۇ نۇقتىدىن چىقىپ، ۋاڭ مىسلىك دوگماتىزمچىلىرىنىڭ خىلمۇ خىل خاتالىقلىرى پاش قىلىنغان ھەمدە ماۋ زېدۇڭنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى داھىيلىق ئورنى رەسمىي تۇرغۇزۇلغانىدى.

1938 - يىلى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ تارىخىنى ئاۋۋال چېن بودا يازغانىدى. ئۇزۇن ئۆتمەي جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى پارتىيە تارىخىغا ئائىت ماتېرىياللارنى توپلاشنى ئورۇنلاشتۇرۇش جەھەتتە تىرىشچانلىق كۆرسەتتى. ماۋ زېدۇڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ 6 - قۇرۇلتىيىدىن بۇيانقى (1928—1941) پارتىيە تارىخى توغرىلۇق بىر كىتاب تەييارلىدى. 1942 - يىلىنىڭ يىلى ئاخىرىدا چاقىرىلغان پارتىيىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك كادىرلىرى يىغىنىدا بۇ باسقۇچتىكى تارىخنى مۇھاكىمە قىلدى ۋە چۈشەندۈردى. بۇ باسقۇچتىكى تارىخنىڭ ئاساسىي تېمىسى، ۋاڭ مىسلىك 30 - يىللاردا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ خىلمۇ خىل مەغلۇبىيەتلىرىگە مەسئۇل بولۇشى كېرەك، دەپ قارىغانىدى. زۇنىي يىغىنىدىن بېرى كىشىلەر: 1931—1935 - يىللاردا پارتىيىنىڭ سىياسىي لۇشىيەنى ئەمەس، پەقەت ھەربىي لۇشىيەنى خاتا ئىدى دەپ قارىغان. لېكىن 1943 - يىلى 1 - ئايدا رېن بىشى بىر نۇتۇق ئېلان قىلىپ، بۇنداق كۆز قاراشنى تۈگەتكەنىدى. رېن بىشى: دەل مۇشۇ مەزگىلدىكى سىياسىي لۇشىيەندىكى خاتالىق جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى جياڭشى سوۋېت رايونى مەزگىلىدە ئۇچرىغان ئاپەتلەرنى پەيدا قىلغان، دېدى. رېن بىشى: 1931—1935 - يىللىرى مەزگىلىدىكى لۇشىيەن شۇنچىلىك خاتا بولغانىكى، بۇ لۇشىيەن پەيدا قىلغان يامان ئاقىۋەتلەر چېن دۇشيۇ، لى لىسەنلەرنىڭ پۇرسەتپەرەسلىك لۇشىيەندىن ھالقىپ كەتكەنىدى دەپ قارىغان. لېكىن ھەر بىر ئادەم 1931—1935 - يىللاردىكى لۇشىيەن خاتالىقىغا موسكۋانىڭ

مەسئۇل بولۇشى كېرەكلىكىنى بىلىمۇ، لېكىن ماۋ زېدۇڭ ئېھتىيات قىلىپ، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنى ئەسلا ئېغىزغا ئالمايتتى؛ بۇ جەھەتتە ئىشلەنگەن تېخنىكىلىق بىر تەرەپ قىلىش — خاتا لۇشىيەن باشلانغان ۋاقىتنى (بۇ چاغدا بوگۇ پارتىيىنىڭ سېكرىتارى ئىدى). 1931 - يىلى 1 - ئايغا بېكىتمەي، 1931 - يىلى 9 - ئايغا بېكىتىشتىن (بۇ چاغدا بوگۇ پارتىيىنىڭ سېكرىتارى ئىدى) ئىبارەت ئىدى. ۋاڭ مىڭ مۇشۇ ۋاقىتتا سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ۋەكىلى مېپ تەرىپىدىن يۆلەپ تەختكە چىقىرىلغانىدى. خاتا لۇشىيەننىڭ باشلانغان ۋاقىتىنى 1931 - يىلى 9 - ئايغا بېكىتىش ۋاڭ مىڭ بىلەن مېپنى ۋاقىتنىچە بۇ خاتا لۇشىيەنگە مەسئۇل قىلماسلىق ئىدى.

1943 - يىلىنىڭ كېيىنكى يېرىمىدا ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى پارتىيىنىڭ تارىخىي باسقۇچلىرىنى خۇلاسەلەش باسقۇچىغا كىرگەنىدى. يۇقىرى دەرىجىلىك كادىرلار رېن بىشىنىڭ دوكلاتىنى كۆپ قېتىم مۇھاكىمە قىلدى ھەمدە 1931 - 1935 - يىللار ئارىلىقىدا ۋاڭ مىڭنىڭ رەھبەرلىك رولىنى مۇھاكىمە قىلدى. «ئىككى خىل لۇشىيەن» سەرلەۋھىلىك پارتىيە تارىخى توپلىمى نەشر قىلىندى. بۇ كىتابتا ۋاڭ مىڭنىڭ 1931 - 1940 - يىللاردىكى ئۆز قارىشى تىلغا ئېلىنغانىدى. ۋاڭ مىڭنىڭ بۇ ئارىلىقتا ئۆتكۈزگەن خاتالىقلىرىنى ئاشكارىلاپ، ماۋ زېدۇڭنىڭ توغرا ئىدىيىسىنىڭ بۇ خاتالىقلارغا قارشى كۈرەش قىلىش جەريانىدا تەدرىجىي تەرەققىي قىلغانلىقىنى چۈشەندۈرگەنىدى. 1944 - يىلى 4 - ئايدا، يۇقىرى دەرىجىلىك كادىرلار بۇ پارتىيە تارىخىدىكى زور مەسىلىلەرگە بولغان تونۇشىنى بىرلىككە كەلتۈردى. ليۇ شاۋچى، جۇ ئېنلەي، بوگۇ، جاڭ ۋېنتىيەنلەرنىڭ ھەمكارلىشىشى بىلەن، رېن بىشى «پارتىيىنىڭ بىر قانچە تارىخىي مەسىلىلەر توغرىسىدىكى قارارى»

نى يېزىپ چىقتى. بۇ قارارنى ماۋزېدۇڭ ئۆزى ئاخىرى بېكىتكەندى. كېيىنچە جۇڭگونىڭ ئالاقىدار تەرەپلىرىنىڭ ئېيتىشىچە، بۇ ئەنئەنىۋى پارتىيە تارىخى ھۆججەتلىرىنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 6 - نۆۋەتلىك كومىتېتى 7 - ئومۇمىي يىغىنىنىڭ چاقىرىلىشىغا ھەمدە 1945 - يىلى باھاردا چاقىرىلغان جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 7 - نۆۋەتلىك ۋەكىللەر قۇرۇلتىيىسىغا مۇھىم «ئىدىيەۋى تەييارلىق» قىلىپ قويغانىدى. پارتىيىنىڭ تارىخىنى ماۋزېدۇڭنىم بىلەن شەرھلىگەندىن كېيىن 7 - قۇرۇلتاينى چاقىرىشنىڭ تەييارلىق خىزمىتى رەسمىي باشلانغانىدى.

1931—1935 - يىللاردىكى لۇشىەننى پۈتۈن پارتىيە ناتوغرا دەپ تونۇغان ھامان، ۋاڭ مىڭ ۋە ئۇنىڭ قوللىغۇچىلىرى ئۆزلىرىنىڭ ئۆتكۈزگەن خاتالىقلىرى ئۈستىدە ئۆزلىرىنى تەكشۈرۈشى كېرەك ئىدى. ۋاڭ مىڭنىڭ ئېيتىشىچە، ئىلگىرى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنى قوللىغان كىشىلەر، مەسىلەن، جاك ۋىنتىيەن، ۋاڭ جياشياڭ قاتارلىقلار ئىلگىرى ئۆتكۈزگەن خاتالىقلىرى ئۈستىدە ئۆزلىرىنى تەكشۈرگەندى. سوۋېت ئىتتىپاقىدا ئوقۇغان پارتىيە ئەزالىرىدىن ئىلگىرى ئۆتكۈزگەن خاتالىقلىرىنى ئەستايىدىل تەكشۈرۈش تەلپ قىلىندى. ۋاڭ مىڭ بولسا خاتالىقنى ئىقرار قىلىشنى رەت قىلدى، ئۆزىنى ئۆزى تەنقىدلەشنى رەت قىلدى. ۋىلادىمىنوۋ: ۋاڭ مىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوغدىشىغا ئېرىشمەكچى بولدى. سوۋېت ئىتتىپاقىمۇ ئۇنى قوغدىدى، دېگەندى. 1943 - يىلى 10 - ئاينىڭ ئاخىرىدا ۋاڭ مىڭ ئۆزىنى داۋالايدىغان دوختۇر ئارقىلىق موسكۋاغا تېلېگرامما بېرىپ، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ئىلگىرىكى رەھبىرى دېمىتروۋنىڭ ماۋزېدۇڭغا ۋاڭ مىڭ ئىلگىرى قوللانغان سىياسەتنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يېتەكچى لۇشىەننى ۋە

كۆرسەتمىسى بىلەن بىردەكلىكىنى، ۋاڭ مىڭ پەقەت بۇ كۆرسەتمىلەرنى ئىزچىللاشتۇرۇش جەھەتتە ئۆزىنىڭ بۇرچىنى ئادا قىلغانلىقىنى (ۋاڭ مىڭ يەنە ماۋ زېدۇڭنىڭ لۇشىەنى فاشىزمغا قارشى بىرلىك سەپىنىڭ مەنپەئىتىگە مۇخالپ دېگەن) ئېيتىپ قويۇشنى ئۆتۈندى. ۋىلايىتىمىز ۋاڭ مىڭنىڭ تەكلىپىنى ۋاقىتتا موسكۋاغا يوللىدى. 1944 - يىلى 1 - ئايدا، دېتروۋىتنىڭ جاۋاب تېلېگراممىسى يەنئەنگە كەلدى. ماۋ زېدۇڭ تېلېگرامما بېرىپ: دېتروۋىتتىن خاتىرجەم بولۇڭ، بىز باشتىن - ئاخىر ۋاڭ مىڭغا پارتىيىنىڭ ئىتتىپاقلىق پرىنسىپى بويىچە مۇئامىلە قىلىمىز، دېدى. قارىغاندا، دېتروۋىتنىڭ ئارىلىشىشى تۈپەيلىدىن ۋاڭ مىڭ ئۆزىنى مەجبۇرىي تەكشۈرۈشتىن ساقلىنىپ قالدى. لېكىن 1943 - يىلى 12 - ئايدا كەلگەندە، ۋاڭ مىڭ ئۆزى ماۋ زېدۇڭ بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى يوشىتماقچى بولۇپ، بۇنىڭ ئۈچۈن 10 - ئايدا دېتروۋىتقا بەرگەن تېلېگراممىسىدىن پۇشايماق قىلدى.

بىرنەچچە قېتىملىق كۈرەشلەردىكىگە ئوخشاش، ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى جەريانىدا ماۋ زېدۇڭ سىياسىي ستراتېگىيىچى ئۇستاز بولۇشتەك شىجائىتىنى ئىپادىلىگەندى. ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەجرىبىسىنى ئۆلۈك كۆچۈرۈپ كەلگەن كىشىلەرگە تارمار قىلىش خاراكتېرلىك ھۇجۇم قىلغاندا، بۇ ھەرىكەت موسكۋانى ئەسلا بىۋاسىتە تەنقىد قىلمىغان. بىۋاسىتە ستالىنغا قارىتىلمىغان ھەم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەندىزىسىگە ئايلانغان، ماركسىزم - لېنىنىزمغىمۇ قارشى تۇرمىغاندى. ئەكسىچە، 1938 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى ئاگېنتلىرىنى تەنقىد قىلغاندا، ماۋ زېدۇڭ موسكۋاغا سادىقلىقىنى ئىپادىلىگەندى. ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى داۋامىدا ئوتتۇرىغا قويۇلغان خىلمۇ خىل قاراشلار،

جۈملىدىن دىئالېكتىك ماتېرىيالسىزم، ماتېرىيالسىستىك بىلىش نەزەرىيىسى، ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرىنىڭ ھەل قىلغۇچ رولى، نەزەرىيە بىلەن ئەمەلىيەتنىڭ بىرلىكى ھەمدە ئەدەبىيات-سەنئەتنىڭ سىنىپىيلىقى قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى ماۋزېدۇڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا خاس ماركسىزم-لېنىنىزمنىڭ ئاساسىي قائىدىلىرىنى قوبۇل قىلغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرەتتى. ئۇنىڭدىن باشقا، ماۋزېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقى كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى بۇ قائىدىلەرنى ئىشقا ئاشۇرۇشنىڭ ئۈلگىسى، دەپ قارايتتى. خۇددى ماۋزېدۇڭنىڭ ئۆزى 1941 - يىلى 5 - ئايدا، ھۆكۈمەت تەرەپ يازغان سوۋېت ئىتتىپاقى كوممۇنىستىك (ب) پارتىيىسىنىڭ ستالىننىڭ تارىخى ئۈستىدە توختالغاندا:

«سوۋېت كوممۇنىستىك پارتىيىسى (ب) تارىخىدىن قىسقىچە ئوقۇشۇق» بىر ئەسىردىن بۇيانقى پۈتۈن دۇنيا كوممۇنىزم ھەرىكىتىنىڭ ئەڭ يۈكسەك ئۈنۈمۈرۈرۈش خۇلاسىلىنىشى، نەزەرىيە بىلەن ئەمەلىيەتنى بىرلەشتۈرۈشنىڭ تىپى، پۈتۈن دۇنيادا پەقەت مۇشۇنداق بىر پۈتۈن تىپ بولغان؛ بۇ لېنىن، ستالىنلارنىڭ ماركسىزمنىڭ ئومۇمىي ھەقىقىتىنى سوۋېت ئىتتىپاقى ئىنقىلابىنىڭ كونكرېت ئەمەلىيىتى بىلەن قانداق بىرلەشتۈرگەنلىكىنى، شۇنىڭ بىلەن ماركسىزمنى تەرەققىي قىلدۇرغانلىقىنى كۆرسەك، جۇڭگودا بىزنىڭ قانداق خىزمەت قىلىشىمىز كېرەكلىكىنى بىلىۋالالايمىز، دېگەندى.

ئىستىل تۈزۈش ھەرىكىتى جەريانىدا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى «كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالغا ئىزچىل سادىق بولىمىز» دەپ قايتا - قايتا ئىزاھ قىلدى. مەسىلەن، ئىستىل تۈزۈش ھەرىكىتىنىڭ ئۆگىنىش ماتېرىياللىرىنىڭ بىرى بولغان، چېن يۈن يازغان «كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ قانداق ئەزاسى بولۇشى كېرەك» دېگەن كىتابتا مۇنداق كۆرسىتىلگەن: «كوممۇنىستىك

ئىنتېرناتسىئونال ۋە پارتىيىنىڭ پروگراممىسى ھەم پارتىيە نىزامنامىسىنى ئېتىراپ قىلىپ پارتىيە تەشكىلاتىغا كىرگەن، بۇنىڭ ئىچىدە ئاكتىپ خىزمەت قىلغان، ئىنتېرناتسىئونالغا ۋە پارتىيىنىڭ بارلىق قارارلىرىغا بويسۇنغان كىشىلەر پارتىيىگە ئەزا بولالايدۇ؛ ماۋ زېدۇڭمۇ ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى توغرىسىدىكى بىرنەچچە قېتىملىق نۇتقىدا مەلۇم دەرىجىدە ئەنئەنىۋى ستالىن تەلىماتىغا ئېتىقاد قىلىدىغان بىر كىشى ئىكەنلىكىنى ئاشكارا ئىپادىلىگەندى؛ ستالىندىن ئارقىمۇ ئارقا نەقىللەرنى كەلتۈرۈپ: ستالىننىڭ سۆز - ئىبارىلىرى ئىخچاملىقنىڭ تىپى، ستالىن يېڭى ئوقۇم - ئىبارىلەرنى ئىجاد قىلىشقا ماھىر، پارتىيە ئىچىدىكى كۈرەشنى قانداق ئېلىپ بېرىشنىڭ ئۇستازى، دېگەندى؛ ستالىننىڭ بىرنەچچە قېتىملىق نۇتقى ۋە بىرنەچچە پارچە ماقالىسى، دېمىتروۋ بىلەن لېنىننىڭ ماقالىلىرى ھەمدە «سوۋېت ئىتتىپاقى كوممۇنىستىك (ب) پارتىيىسىنىڭ قىسقىچە دەرسلىكى» دىكى ستالىنچە پۇراققا تولۇق كىرىش سۆزلەرنىڭ ھەممىسى ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىدە ئوقۇشقا تېگىشلىك كىتابلار دەپ بېكىتىلگەندى.

مەلۇم مەنىدىن ئېيتقاندا، ماۋ زېدۇڭ ستالىننىڭ بەزى نەزەرىيىلىرىدىن پايدىلىنىپ، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى تىزگىنلەشكە ئۇرۇنۇش غەرىزى بىلەن قارشىلاشقاندى. پارتىيە قۇرۇش، بەلكىم، روسىيىلىكلەرنىڭ ئاسىيا ئىنقىلابىغا ھەدىيە قىلغان ئەڭ زور سوۋغىسى بولۇشى مۇمكىن، دەل ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى جەريانىدا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ماۋ زېدۇڭنىڭ رەھبەرلىكى ئاستىدا، ئۈزۈل - كېسىل بولۇشىنىڭلاشقا بولدى. «ئىستىل تۈزىتىش جەريانىدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقى كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئۇسۇلىنى دوراپ، تۇنجى قېتىم پارتىيە تەشكىلىنى تەرتىپكە

سالغانىدى، پۈتۈن پارتىيىدە سوۋېت كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئۇسۇلى بويىچە تەشكىلى ئىنتىزام ئورناتقان، گۇرۇھۋازلىققا زەربە بەرگەن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدە ماۋ زېدۇڭنىڭ ھەممىدىن يۈكسەك داھىيلىق ئورنىنى تۇرغۇزغانىدى. ماۋ زېدۇڭنىڭ قەھرىمانلىقىغا چوقۇنۇشمۇ شۇنىڭغا ئەگىشىپلا ئوتتۇرىغا چىقىپ، پارتىيە ئەزالىرىنىڭ مېڭىسىگە ئورناشقانىدى. ماۋ زېدۇڭنىڭ رەھبەرلىك ئورنىنىڭ كۈچىيىشى 1944-1945 - يىللاردىكى جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىگە ئەھمىيەتلىك تەسىر كۆرسەتكەن ئىدى. مۇبادا ناتىستلار گېرمانىيىسى تارمار بولۇشقا باشلىسا، ستالىن يىراق شەرقىدە ئۆزى دۇچ كېلىدىغان تاللاشنى ئويلىنىشقا باشلايتتى، ئەمدى ئۇ ئۆزىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئىچكى قىسمىدىكى ئىشلارغا چوڭ تەسىر كۆرسىتەلمەيدىغانلىقىنى ئويلاشمىسا بولمايتتى. ئەلۋەتتە ئۇ يەنىلا داۋاملىق ماۋ زېدۇڭغا بېسىم ئىشلىتەلەيتتى. لېكىن ئۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى ئۆكتىچى گۇرۇھلارنى قوللاپ، ئۇلارغا ئىلھام بېرىپ، شۇلار ئارقىلىق ماۋ زېدۇڭغا بېسىم ئىشلىتەلمەيتتى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ماۋ زېدۇڭنى داھىي قىلغان، ستالىننىڭ نەزەرىيىسى بىلەن قوراللانغان بىر پارتىيە ئىدى.

ستالىنچە پارتىيە ئىچىدىكى كۈرەشنىڭ ئۇسۇلىمۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە تەسىر كۆرسەتكەن، ماتېرىياللارنىڭ ئىسپاتلىشىچە، 40 - يىللاردا ئىستىل تۈزىتىشىگە زىچ مۇناسىۋەتلىك، ئادەملەرگە زىيانكەشلىك قىلىدىغان ۋەقەلەر كۆرۈلگەنىدى. جۇڭگونىڭ يېقىندىن بېرىقى ماتېرىياللىرى ئىستىل تۈزىتىشنىڭ ئىنتايىن ئۆتكۈر بولغانلىقىنى ئىسپاتلاپ تۇرۇپتۇ. بۇنىڭغا ماۋ زېدۇڭ ئەمەس، كاڭ شېڭ مەسئۇل بولۇشى كېرەك ئىدى. كاڭ شېڭ شۇ چاغدا مەركىزىي كومىتېت

سىياسىي بىۋروسى سىياسىي قوغداش ئورگىنىنىڭ باشلىقى ئىدى. بۇ ئورگاننىڭ فۇنكسىيىسى مەخپىي ساقچىغا ئوخشىشىپ كېتەتتى. ئىستىل تۈزىتىشنىڭ ئاۋۋالقى بىرنەچچە يىلىدا كاڭ شېڭ زور رول ئوينىغانىدى. بىر پارچە ماتېرىيالغا قارىغاندا، كاڭ شېڭ ئىستىل تۈزىتىشنى «ئەكسلىتىشنىڭلا بىر تۈرى» تازىلاش» دەپ قاراپ، يۇقىرى بېسىملىق ۋاسىتىلەرنى ۋە «رەھىمسىز كۈرەش قىلىش» ئۇسۇلىنى قوللىنىپ، كادىرلارغا زىيانكەشلىك قىلغان، نۇرغۇن كادىرلار ئاممىنىڭ كۈرەش قىلىشىغا تاپشۇرۇپ بېرىلگەن. «كېيىن قوغداش بۆلۈملىرىگە ئەۋەتىلىپ، ئەكسلىتىشنىڭلا بىر تۈرى قىلىنىپ، بىر تەرەپ قىلىنغان» . كاڭ شېڭ خالىغانچە ئادەم تۇتاتتى، بەزىلەر ئۆلۈۋېلىشقا مەجبۇر بولدى. قورقۇنچلۇق ۋەھىمە ھەممە يەرنىسى قاپلاپ كەتكەنىدى. تاكى 1943 - يىلى 10 - ئايغا كەلگەندە بۇ خاتا قىلىق ئاندىن چەكلەندى. ھىندونېزىيەلىك بىر پارتىيە ئەزاسى ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىدە دەل يەنئەندە ئىدى. كېيىن ئۇ ھىندونېزىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ رەھبىرى بولغان، ئۇنىڭ ئېيتىشىچە، ئىستىل تۈزىتىش جەريانىدا نۇرغۇن كىشىلەر ئېشىپ ئۆلتۈرۈلگەن. گەرچە بىز بۇنداق ئىشلارغا گۇمانىي پوزىتسىيە تۇتساقمۇ، لېكىن ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىنىڭ دەسلەپكى ئىككى يىلىغا قارىغاندا، ھەرىكەت ھەقىقەتەنمۇ ئىنتايىن ئۆتكۈر بولغانىدى. ئەمما، خۇددى مەلۇم كىشىلەر كۆرسىتىپ ئۆتكەندەك، ئۇ كەسكىن ھەرىكەت كادىرلارنى خاتالىقتىن ۋاز كېچىشىگە قايىل قىلىپ، يېڭى ئەنئەنىۋى ماۋزېدۇڭ ئىدىيىسىگە ئىشەندۈرۈشتىكى بىر خىل ۋاسىتە ئىدى. دەل مۇشۇ مەنىدە ماۋزېدۇڭ ستالىننىڭ ئۇسۇلىنى ئىشلىتىپ موسكۋانىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى تىزگىنلەش غەربىگە تاقابىل نۇرغانىدى.

ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يەنئەندە

تۇرۇشلۇق ۋەكىللىرىنىڭ كۆز ئالدىدىلا قانات يايدۇرۇلغانىدى. 1943 - يىلى 10 - ئايدا، سوۋېت ئىتتىپاقىلىق ئىككى نەپەر رادىئوگرامما خادىمى بىر نەپەر تاس س مۇخبىرى يەنكىدىن ئايرىلدى، لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقى ئالاقە گۇرۇپپىسىنىڭ ئەمەلدارى ۋىلادىمىروۋ ۋە باشقا تۆت نەپەر سوۋېت ئىتتىپاقىلىق كىشى يەنىلا ياپونغا قارشى ئۇرۇش ئاياغلاشقانغا قەدەر يەنىدىن تۇرغانىدى. ۋىلادىمىروۋ 1945 - يىلى 11 - ئايدا كەلگەندىلا سوۋېت ئىتتىپاقىغا قايتقاندى. 1942 - يىلى 5 - ئايدا، ئۇ ئەمەلدار يەنىگە كېلىپ بىرنەچچە كۈن ئۆتمەيلا خاتىرىسىگە «كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال جۇڭگو كوممۇنىستىلارنىڭ رەھبەرلىك گۇرۇھى ئىچىدە يۈز بېرىۋاتقان ئىشلاردىن خاتىرىلەنمىنىدۇ.» 1942 - يىلى باھاردا ئىستىل تۈزىتىش تېزلىك بىلەن قانات يايدۇرۇلدى، «ۋەزىيەتنىڭ شۇنچىلىك ئېغىرلىقىنى بايقىدىم، بۇ پۈتۈنلەي مېنىڭ دىققىتىمنى تارتىۋالدى»، دەپ يازغانىدى. گەرچە ماۋ زېدۇڭ ۋىلادىمىروۋغا چۈشەندۈرۈپ ئىستىل تۈزىتىش پەقەت پارتىيە ئىچىدىكى بىر مەيدان ئىدىيەۋى كۈرەش، دېگەن بولسىمۇ ۋىلادىمىروۋ، ماۋ زېدۇڭنىڭ چۈشەندۈرۈشى كىشىنى قايىل قىلالمايدۇ دېگەندى. ئۇ: ماۋ زېدۇڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ جۇڭگوغا قاراتقان سىياسىتىنىڭ خاتالىقىغا ئىشىنىدۇ ھەمدە «دوگماتىزم» غا قارشى تۇرۇشنى ئىنقاپ قىلىپ ۋە بۇ ئىنقاپتىن پايدىلىنىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنى قوللايدىغان كىشىلەرگە زەربە بەردى، دېگەندى. ۋىلادىمىروۋنىڭ قارىشىچە، 1942 - يىلى باھار ۋە يازدىكى ھالقىلىق پەيتتە جۇڭگو كوممۇنىستىلار بارلىق كۈچلەرنى ھەرىكەتكە كەلتۈرۈپ، ياپونىيە ئارمىيىسى بىلەن ئۇرۇش قىلىشى كېرەك ئىدىكى، كۈچنى خورىتىدىغان پارتىيە ئىچىدىكى كۈرەشنى قىلماسلىقى كېرەك ئىدى. ماۋ زېدۇڭ

قوللانغان ئۇزۇن مۇددەت ياپونىيىگە قارشى ئۇرۇش قىلىدىغان ستراتېگىيىدىن قارىغاندا، 1942 - يىلى ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى ئېلىپ بېرىش مۇمكىن ئىدى؛ لېكىن، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەۋقەسىدىن قارىغاندا، ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى ۋە ياپونىيىگە ئۇزۇن مەزگىل قارشى تۇرۇش (مۇداپىئە خاراكتېرلىك) تىن ئىبارەت ھەربىي ستراتېگىيىنىڭ ھەر ئىككىسىمۇ بىمەنلىك ئىدى.

ۋىلادىمىروۋ: 1941 - يىلىنىڭ ئاخىرىدىن باشلاپ ماۋ زېدۇڭ بىلەن ۋاڭ مىڭدىن ئىبارەت «ئىنتېرناتسىئونالزم» چىلار ئوتتۇرىسىدا بولغان توقۇنۇش ئىزچىل ئۆتكۈرلەشكەن. كېيىنكىسىگە ماۋ زېدۇڭ «قارشى تۇرۇش مەۋقەسى» دە تۇرغانىدى، دېگەن. ۋىلادىمىروۋ ئىككىسىنىڭ توقۇنۇشىنىڭ سەۋەبلىرىنى ئالاھىدە كۆرسەتمىگەن، لېكىن ئۇ بېشارەت بېرىپ: توقۇنۇش ماۋ زېدۇڭنىڭ گومىنداڭغا قاراتقان ھەربىي سىياسىتىنى دەۋرىي قىلىپ راۋاجلانغان. بۇ سىياسەتنى چىقىش قىلىپ ماۋ زېدۇڭ 8 - ئارمىيە بىلەن ياپونىيىنىڭ مۇنتىزىم تۇرۇش قىلىشىدىن ساقلانغانىدى، گەرچە ۋاڭ مىڭ يەنىلا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئىجرائىيە كومىتېتىنىڭ ئەزاسى ۋە جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالدا تۇرۇشلۇق ۋەكىلى بولسىمۇ، ماۋ زېدۇڭ ئېھتىياتچانلىق بىلەن ئىش قىلىش كېرەك ئىدى، دېگەن. لېكىن، 1943 - يىلى كۈزگە كەلگەندە، ۋىلادىمىروۋ خۇلاسى چىقىرىپ: ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى تەسىرىگە قوزغىغان ھۇجۇم، دېگەندى. كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ بۇ ۋەكىلى ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالدا خىزمەت قىلغان بارلىق جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئەزالىرىغا ياكى سوۋېت ئىتتىپاقىدا ئوقۇغان

يولداشلارغا بارغانسېرى زور بېسىم ئىشلىتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلغانىدى. بارلىق پارتىيە ئەزالىرى ئىلگىرى سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە ۋاڭ مىڭ بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى ئېنىق ئېيتىشى كېرەك ئىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى ۋەكىللەر ئۆمىكى ئەزالىرىنىڭ پائالىيىتىگە نازارەت قىلىش كۈچىيىپ، سوۋېت ئىتتىپاقلىق خادىملار بىلەن جۇڭگولۇقلارنىڭ ئۇچرىشىشىمۇ بارغانسېرى چەكلەنمەكتە ئىدى. كۆزىتىلگەن ئەھۋاللارنى ۋە چىقىرىلغان خۇلاسەلەرنى سوۋېت ئىتتىپاقىغا تېلېگرامما ئارقىلىق يەتكۈزۈش كېرەكمۇ - يوق؟ ۋىلايەتتە ئىككىلىنىپ بىر قاراغا كېلەلمىگەندى. بىز ئۇنىڭ شۇنداق قىلغانلىقىنى پەرەز قىلالايمىز، چۈنكى، بۇ ھامان ئۇنىڭ خىزمىتى ئىدى. ئۇ ئىلگىرى دوكلات قىلىپ: مۇھىت شارائىتى ياخشىلانغاندا ئۆمەكنىڭ ئۈچ نەپەر رادىئوگرامما تارقاقچىسى كېچىنى كۈندۈزگە ئۇلاپ ئىشلەپ، موسكۋا بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى ساقلاپ قالدۇ، دېگەندى. دەل موسكۋانىڭ ماۋ زېدۇڭدىن گۇمانلىنىشى كۈنساين چوڭقۇرلاشقان پەيتتە، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال 1943 - يىلى 5 - ئايدا تارقىلىپ كەتكەنلىكىنى جاكارلىدى.

3. ئىچكى ئۇرۇشتىن بۇرۇنقى ماۋ زېدۇڭ، جياڭ جېشى ۋە ستالىن

1943 - يىلى 5 - ئاينىڭ 7 - كۈنى، يەنئەن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئىجرائىيە كومىتېتىنىڭ تېلېگراممىسىنى تاپشۇرۇۋالدى. تېلېگراممىدا فاشىزىملىق ئۇرۇشقا قارشى ھەر قايسى كۈچلەرنىڭ ئىتتىپاقىنى كۈچەيتىپ، ھەرقايسى كوممۇنىستىك پارتىيىلەر ئۆز دۆلەتلىرىدە دۇچ كەلگەن

مۇرەككەپ ۋەزىيەتنى ئۆزلىرىنىڭ مۇستەقىل بىر تەرەپ قىلىشىغا يول قويۇش ئۈچۈن، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنى تارقىتىۋېتىش تەكلىپ قىلىنغانىدى. جۇڭگونىڭ كۆزەتكۈچىلىرى موسكۋانىڭ پەننۋاسى بىلەن ئۇنىڭ ئەستىزى بار گېپىنى چۈشىنەتتى. ئەينى چاغدا سوۋېت ئىتتىپاقى سىياسىتىنىڭ ئۆزگىرىشى ياۋروپانىڭ ئىككىنچى سەپ ئېچىشتىكى جىددىي ئېھتىياجىغا ماسلىشىشتىن ئىبارەت بولۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقى چەت ئەل كوممۇنىزم ھەرىكىتىگە ياردەم بېرىش تۈپەيلىدىن ئۆزىنىڭ ئامېرىكا ۋە ئەنگلىيە بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى مۇرەككەپلەشتۈرۈۋېتىشنى خالىمايتتى.

ۋىلادىمىنوۋنىڭ دېگىنىگە ئاساسەن (ئۇ بوگۇننىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنى تارقىتىۋېتىش توغرىسىدىكى تەكلىپى ئۆزىگە ئېيتقانلىقىنى ئىزھار قىلغانىدى)، سىياسىي بىۋرو يىغىن ئېچىپ، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ تېلېگراممىسىنى مۇھاكىمە قىلغان چاغدا، ماۋ زېدۇڭ ئاۋۋال تېلېگراممىنى بىر قېتىم ئوقۇپ چىقتى، شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ: مەن كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ تەكلىپىنى پۈتۈنلەي زۆرۈر ۋە توغرا دەپ قارايمەن، دېدى. ماۋ زېدۇڭ مۇنداق دەپ ھېسابلىغانىدى: خەلقئارا كوممۇنىزم ھەرىكىتىنىڭ رەھبەرلىك ئورگىنى بولغان كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال بۇ ھەرىكەتنىڭ ئىشلىتىلىش دەرىجىسىدىن ئاللىقاچان ھالقىپ كەتتى. سىياسىي بىۋرو ماۋ زېدۇڭنىڭ بۇ مەيدانىغا قوشۇلدى ھەمدە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ بۇ تەكلىپىگە «تامامەن قوشۇلۇش» توغرىسىدا قارار قوبۇل قىلدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى «كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال ئىجرائىيە ھەيئەت رىياسىتىنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنى تارقىتىۋېتىش تەكلىپى توغرىسىدىكى قارارى» دا مۇنداق كۆرسىتىلگەنىدى: «جۇڭگو كوممۇنىستىك

پارتىيىسى ئىنقىلابىي كۈرەش جەريانىدا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ نۇرغۇن ياردىمىگە ئېرىشكەندى، لېكىن، ئۇزۇندىن بۇيان جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئۆز مىللىتىنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالى بىلەن ئالاھىدە ئەھۋالغا ئاساسەن، ئۆزىنىڭ سىياسىي فاڭجېن، سىياسەت ۋە تەدبىرلىرىنى پۈتۈنلەي مۇستەقىل تۈزۈپ كەلدى». جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ گېزىتى — «شىنخۇا گېزىتى» دە بۇ نۇقتىئىنەزەرلەر تېخىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا شەرھلەنگەندى. لېكىن بۇ گېزىت ئېھتىياتچانلىق بىلەن: كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنى تارقىتىۋېتىش جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى تارقىتىۋېتىشتىن دېرەك بەرمەيدۇ، دەپ كۆرسەتكەندى. شەنشى ئۆلكىسىنىڭ مەركىزى شىئەندە بىرقانچە تەشكىلاتنىڭ ئادەملىرى بۇنداق تەلەپلەرنى ئوتتۇرىغا قويغانىدى. بىرمۇنچە تولۇق بولمىغان ماتېرىياللاردا كۆرسىتىلىشىچە، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى ۋاڭ مىڭ ياكى باشقا كىشىلەر ئەمەلىيەتتە، ئامېرىكا كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ رەھبىرى برودېجنىڭ ئامېرىكا كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى تارقىتىۋەتكىنىگە ئوخشاش، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىمۇ تارقىتىۋېتىشنى تەكلىپ قىلىۋاتىدۇ.

كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ تارقىتىۋېتىلىشى، ماۋ زېدۇڭ ئۈچۈن ئېيتقاندا، كۈتۈلمىگەن نەتىجە ئىدى. بۇ، ئەمەلىيەتتە، ماۋ زېدۇڭنىڭ نۇقتىئىنەزەرىنى، يەنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ سىياسىي لۇشىەننى مۇسكۇئا ئەمەس بەلكى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئۆزى قارار قىلىشى كېرەك، دېگەن نۇقتىئىنەزەرنى مۇئەييەنلەشتۈرگەندى. بۇ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كەينىدىن سوكۇلدايدىغان ئاشۇ كىشىلەرگە ئەمدى ئۇلارنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ ئارىلىشىشىغا ئېرىشەلمەيدىغانلىقىنى

چۈشەندۈرگەنىدى. ئىنتايىن ئېنىق ئىدىكى، پارتىيە ئىچىدىكى كۈرەشنىڭ غەلبە قىلىش - قىلالماسلىقى مۇنداق بىر نۇقتا تەرىپىدىن يەنى، ھەربىر تەرەپ جۇڭگودا قانچىلىك ئادەمنىڭ قوللىشىغا ئېرىشەلەيدۇ، دېگەن نۇقتا تەرىپىدىن بەلگىلىنىپ، ئەقەدەپەرەسلىك چوقۇم ياردەمسىز قالاتتى. شۇڭا، ۋىلادىمىروۋنىڭ تۆۋەندىكى ئەستىلىكىنى توغرا دەپ قارىشىمىز سەۋەبسىز ئەمەس، ۋىلادىمىروۋ ئەسلەپ كېلىپ مۇنداق دەيدۇ: كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال تارقىتىۋېتىلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، ماۋ زېدۇڭ ئۆزى كېچىكتۈرۈپ كەلگەن 7 - نۆۋەتلىك پۈتۈن مەملىكەتلىك ۋەكىللەر قۇرۇلتىيىنى چاقىرىدىغانلىقىنى جاكارلىدى. 9 - ئاينىڭ باشلىرىدا بوگۇدىن باشقا، ئىلگىرىكى ۋاڭ مىڭنى قوللىغان ھەممە ئادەم ۋاڭ مىڭ بىلەن بولغان ئالاقىسىنى ئۆزدى ھەمدە ئۇنىڭ ئىلگىرى ئۆتكۈزگەن خاتالىقلىرىنى كەينى - كەينىدىن تەنقىد قىلدى.

لېكىن، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال مەۋجۇتلۇقتىن قالغان بولسىمۇ، موسكۋا يەنىلا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە تەسىر ئۆتكۈزەلەيتتى. ۋىلادىمىروۋ مۇنداق دەيدۇ: پۈتۈن 1943 - يىلىدا ماۋ زېدۇڭ ستالىنغا ئۈزلۈكسىز تۈردە كىشىدە خاتا چۈشەنچە پەيدا قىلىدىغان تېلېگراممىلارنى يوللاپ، شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونىنىڭ «ھەقىقىي ئەھۋال» نى، بولۇپمۇ ئۆزى بىلەن ۋاڭ مىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئىختىلاپنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتىنى ياپتى. روشەنكى، ۋىلادىمىروۋ موسكۋانى ماۋ زېدۇڭ يوللىغان «يالغان ھەربىي ئاخبارات» نىڭ تەسىرىگە ئۇچراتماسلىق ئۈچۈن ئەڭ زور تىرىشچانلىق كۆرسەتكەنىدى. 1944 - يىلى 1 - ئاينىڭ 3 - كۈنى، گىئورگى دېمىتروۋ موسكۋادىن يەنئەنگە تېلېگرامما يوللاپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى «سوۋېت ئىتتىپاقىدا ئوقۇغان» لارنىڭ بېسىمغا ئۇچراۋاتقانلىقى ۋە كاكڭ شېڭنىڭ تېررورلۇق ئۇسۇل

ئارقىلىق كادىرلارغا ئاقابىل تۇرۇۋاتقانلىقىدىن
 ئەنسىرەۋاتقانلىقىنى ئىزھار قىلدى. ماۋ زېدۇڭ دەرھال جاۋاب
 تېلېگرامما يوللاپ دېمىتروۋغا جۇڭگو كوممۇنىستىك
 پارتىيىسىنىڭ سىياسەت ۋە نىشانىنى تونۇشتۇردى ۋە ۋاڭ مىڭغا
 باشتىن - ئاخىر پارتىيىنىڭ ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىش
 پىرىنسىپى بويىچە مۇئامىلە قىلىمىز، دېدى. بۇ چاغدا ماۋ زېدۇڭ
 سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يەنئەندىكى ئەلچىلەر ئۆمىكىدىكىلەر بىلەن
 خېلىلا ئېچىكىشىپ قالغانىدى. دېمىتروۋنىڭ تېلېگراممىسى
 يەنئەنگە يېتىپ كېلىپ ئىككى كۈندىن كېيىن ماۋ زېدۇڭ
 ۋىلادىمىروۋنى ئوپىرا كۆرۈشكە تەكلىپ قىلدى. ئوپىرا
 كۆرۈۋېتىپ ماۋ زېدۇڭ ستالىننى، سوۋېت كوممۇنىستىك
 پارتىيىسىنى، سوۋېت ئىتتىپاقىنى مەدھىيىلىدى ھەمدە
 دېمىتروۋنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە قىلغان
 غەمخورلۇقىغا رەھمەت ئېيتتى. بىرنەچچە كۈندىن كېيىن ماۋ
 زېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقى ئەلچىلەر ئۆمىكىدىكى بىرنەچچە نەپەر
 خادىمنى زىياپەتكە تەكلىپ قىلدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك
 پارتىيىسىنىڭ بىر قانچە يۇقىرى دەرىجىلىك رەھبىرى زىياپەتكە
 قاتنىشىپ، مېھمانلارغا ھەمراھ بولدى.

ۋىلادىمىروۋنىڭ قارشىچە، دېمىتروۋنىڭ تېلېگراممىسى
 ماۋ زېدۇڭنى قايىل قىلغان، ماۋ زېدۇڭدا، كىشىلەرنىڭ سوۋېت
 ئىتتىپاقىغا قارشى دەپ ئەيىبلەشدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ۋاڭ
 مىڭنى قولغا كەلتۈرۈش زۆرۈر دېگەن تۇيغۇنى پەيدا قىلغانىدى.
 ماۋ زېدۇڭ دېمىتروۋنىڭ تېلېگراممىسىنى ۋاڭ مىڭغا ئېيتىمىغان
 بولسىمۇ، لېكىن 1944 - يىلى 1 - ئاينىڭ 6 - كۈنى ۋاڭ مىڭ
 بىلەن ئۇزاق سۆھبەتلەشتى ھەمدە ئەگەر ۋاڭ مىڭ ئۆزىنىڭ
 ئىلگىرى ئۆتكۈزگەن خاتالىقلىرىنى تەن ئالسا، ئۆزىنىڭ ئۇنىڭ
 بىلەن ياخشى - خوپ بولۇپ ھەمدەملىشىدىغانلىقىنى ئوتتۇرىغا
 قويدى. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، ۋاڭ مىڭنى قايىل قىلىپ، بۇ

ئورۇنلاشتۇرۇشنى قوبۇل قىلىدۇرۇش جەھەتتە ماۋ زېدۇڭ مۇۋەپپەقىيەت قازانغانىكەن. ھازىرچە بىز پەقەت بىر قىستۇرما ھەققىدىكى باياننىلا كۆردۈك ، لېكىن بۇ قىستۇرما مەنتىقىغە ئۇيغۇندەك تۇرىدۇ. 1945 - يىلى 4 - ئايدا ، ۋاڭ مىڭ بىلەن بوگۇ ئەمەلىيەتتە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ 7 - نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك ۋەكىللەر قۇرۇلتىيىدا مەركىزىي كومىتېتقا كىرگۈزۈلگەندى.

1943 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدىن باشلاپ ماۋ زېدۇڭ موسكۋادىن يىراقلىشىشتىن ساقلىنىشنىڭ ئەڭ ئىشەنچلىك باھاسىغا ئىگە بولغانىدى. 1943 - يىلى 1 - ئايدا ، ناتسىستلار گېرمانىيىسىنىڭ ئارمىيىسى ستالىننىڭ ئاپەتلىك مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىدى ، 8 - ئايدا روسىيىنىڭ جەنۇبىدىكى جايلاردا سوۋېت فىزىل ئارمىيىسى گېرمانىيىنىڭ فاشىست ئارمىيىسىنى مەغلۇپ قىلدى. بۇ شۇنى كۈنسايسىن ئايان قىلماقتا ئىدىكى ، سوۋېت ئىتتىپاقى پەقەت بۇ ئۇرۇشتا مەۋجۇت بولۇپلا قالماستىن ، بەلكى دۇنيادىكى ئەڭ قۇدرەتلىك دۆلەت سۈپىتىدە مەيدانغا چىقىشى ئېھتىمال تولىمۇ يېقىن ئىدى. ئەگەر ، سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونغا قارشى تۇرۇشقا قاتناشسا ، ئۇ ھالدا ، روشەنكى ، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۇرۇشتىن كېيىن جۇڭگو ۋە شەرقىي ئاسىيا بەسىلىلىرىدە بىۋاسىتە ئەھمىيەتلىك رول ئوينايتتى. ماۋ رېدۇگمۇ شۇنى ئېنىق يەتكەندىكى ، ياپون قاراقچىلىرى تەسلىم بولۇشتىن ئىلگىرى سوۋېت ئىتتىپاقىمۇ ، ئامېرىكىغا ئوخشاش گومىنداڭنىڭ كوممۇنىزمغا قارشى تۇرۇش قوزغىشىنى توسۇشقا ياردەم قىلالايتتى. گەرچە 1943 - يىلىدىن بۇيان گومىنداڭ ھاكىمىيىتىدىكى ئىقتىسادىي ، ھەربىي ، سىياسىي بوھران كۈنسايسىن كۈچىيىۋاتقان بولسىمۇ (ئېھتىمال ، دەل شۇنداق بولغانلىقى ئۈچۈن) ، شۇ يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىغا كەلگەندە ، گومىنداڭ ئىچىدىكى ئاشۇ كوممۇنىزمغا قارشى قاتتىق قول

ئۇنسۇرلار جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە دەرھال ھەربىي قورشاپ يوقىتىش يۈرگۈزۈشنى قايتا - قايتا تەلپ قىلدى. بۇ كىشىلەر ئەگەر قورشاپ يوقىتىش كېچىكتۈرۈلۈپ، سوۋېت ئىتتىپاقى ياپونىيىگە ئۇرۇش ئېلان قىلغاندىن كېيىن ئاندىن ئېلىپ بېرىلىدىغان بولسا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قوراللىق قوشۇنلىرىنىڭ سوۋېت قىزىل ئارمىيىسىنىڭ ئىلگىرىلىشىگە ئەگىشىپ شىمالىي جۇڭگو بىلەن مانجۇرىيىنى ئىشغال قىلىۋېلىشى ئېھتىمالغا تولمۇ يېقىن، دەپ تۇرۇۋالدى. خۇددى 1942 - يىلى سوۋېت - گېرمان ئۇرۇشى پارتلىغان مەزگىلدە، جياڭ جېيىشى تېزلىك بىلەن پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ سوۋېت ئىتتىپاقىنى شىنجاڭدىن سىنىپ چىقىرىۋالغانغا ئوخشاش، جياڭ جېيىشى سوۋېت - گېرمان ئۇرۇشىدىن پايدىلىنىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن شەرتى - كەمسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونىنىڭ ئۇچرىشىشىنى چەكلىگەنسىمۇ، 1942 - يىلىنىڭ كېيىنكى يېرىم يىلىدىن ئىلگىرى جياڭ جېيىشى تېخى سوۋېت ئىتتىپاقى ئايروپىلانلىرىنىڭ ئۈرۈمچى ۋە لەنجۇ ئارقىلىق يەنئەنگە بېرىپ، يەنئەندىكى سوۋېت ئىتتىپاقى ئالچىقىلىرى ئۆمىكىدىكىلەرگە، تەمىنات يەتكۈزۈپ بېرىشىگە يول قويغانىدى. بۇنداق ئۇچۇش، تەخمىنەن بىر يىلدا ئىككى قېتىم بولۇپ، ئايروپىلانغا پەقەت سوۋېتلىكلەر بىلەن ئۇلارنىڭ ماددىي بۇيۇملىرىنىڭ قاچىلىنىشىغا رۇخسەت قىلىناتتى. كېيىنكى چاغلارغا كەلگەندە، بۇنداق ئۇچۇشنىڭ گومىنداڭنىڭ بەلگىلىمىسىگە خىلاپلىق قىلماسلىقىغا كاپالەتلىك قىلىنىش ئۈچۈن، ئايروپىلان لەنجۇدا گومىنداڭ دائىرىلىرىنىڭ تەكشۈرۈشىدىن ئۆتىدىغان بولدى. 1942 - يىلىنىڭ ئاخىرىغا كەلگەندە تەكشۈرۈش تولىمۇ قاتتىقلىشىپ كەتتى. 1942 - يىلى 11 - ئايدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يەنئەنگە ئۇچقان ئايروپىلانى تەكشۈرۈلۈپ، تەكشۈرۈش توپتوغرا بىر كۈن داۋاملاشتى.

نەتىجىدە بىر توننا دورا - دەرمان مۇسادىرە قىلىندى. بۇ ۋەقەدىن كېيىن، ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ كېيىنكى مەزگىللىرىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئايروپىلانلىرى يەنئەنگە پەقەت مەخپىي ھالدا ئۇچۇپ بېرىپ تۇردى.

1943 - يىلىنىڭ بېشىدا، گومىنداڭ شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونىغا بولغان قامالنى كۈچەيتىشكە باشلاپ، گەنسۇ بىلەن نىڭشياغا كۈچلۈك قوشۇن توپلاپ، شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونى بىلەن موڭغۇلىيە خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى توستى. 6 - ئايدا جياڭ جېشىنىڭ گېنېرال خۇ زۇڭنەن قوماندانلىقىدىكى 500 مىڭ ئەسكىرى توپلىنىپ، كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ تايانچ بازىلىرىغا ھۇجۇم قىلىش بۇيرۇقىنى كۈتتى. خۇ زۇڭنەننىڭ قوشۇنى تەقۈم تەق تەييار بولغاندا، جياڭ جېشى كوممۇنىستىك پارتىيە بىلەن شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشقا بۇيرۇق بەردى ھەمدە كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ تارقىلىپ كېتىشىنى بۇ ھەرىكەتنىڭ باھانىسى قىلدى. 7 - ئاينىڭ بېشىدا، خۇ زۇڭنەن ئارمىيىسى كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ تىزگىنلىشىدىكى رايونلارنى توپقا تۇتۇشقا باشلىدى.

8 - ئاينىڭ 2 - كۈنى، جۇ ئېنلەي گومىنداڭنىڭ كوممۇنىستىك پارتىيىنى تارقىتىۋېتىش توغرىسىدىكى تەلپىنى رەت قىلدى. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، جۇ ئېنلەي شۇ چاغدا: ئەمەلدىن قالدۇرۇلىدىغىنى كوممۇنىستىك پارتىيە ئەمەس، بەلكى گومىنداڭنىڭ فاشىستىك ئىشپونلۇق تەشكىلاتلىرى، دەپ كۆرسەتكەن. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ مەسىلىلىرىنى مۇستەقىل بىر تەرەپ قىلىدىغان بولۇپ، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يېتەكچىلىكىگە ئەمدى موھتاج ئەمەس ئىدى.

كوممۇنىستىك پارتىيە ئېيتقان «كوممۇنىستىك پارتىيىگە

قارشى ئۈچىنچى قېتىملىق دولقۇن» ئالدىدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى دۆلەت ئىچى ۋە سىرتىدىكى بارلىق كۈچلەرنى سەپەرۋەر قىلىپ، گومىنداڭنى «ئىتتىپاقلىقتا چىڭ تۇرۇش» ۋە «بىرلىك سەپنى قوغداش» قامەجبۇر قىلدى ۋە شۇ ئارقىلىق گومىنداڭ ئارمىيىسىنىڭ ھۇجۇمىنى چەكلىدى.

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى سەپەرۋەرلىككە كەلتۈرگەن خەلقئارا كۈچلەرنىڭ ئىسچىدە ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەسىرىمۇ بار ئىدى. ۋىلادىمىروۋنىڭ دېگەنلىرىگە ئاساسلانغاندا، ماۋزېدۇڭ 1943 - يىلى 7 - ئاينىڭ بېشىدا دېستروۋغا تېلېگرامما يوللاپ، تەدبىر قوللىنىپ، گومىنداڭ ئارمىيىسىنىڭ شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونىغا ھۇجۇم قىلىشىنى توسۇش توغرىسىدا ئىلتىماس قىلىشىنى تەلەپ قىلغانىكەن. ۋىلادىمىروۋ مۇشۇنداق مەزمۇندىكى تېلېگراممىنى يوللىغان ھەمدە كېيىنكى چاغدا ماۋزېدۇڭغا دوكلات قىلىپ سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتى جۇڭخىڭ ھۆكۈمىتىگە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونى ھەربىي ياردەم بىلەن تەمىنلەشتىكى مەقسىتى ئىچكى ئۇرۇش قوزغاش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى كۈچلىرىنى كۈچەيتىش، دەپ ئۇقتۇردى، دېگەندى. بەلكىم بۇ گەپ - سۆزلەرگە ئىشىنىپ كەتكىلى بولماس، قارىغاندا، يا ۋىلادىمىروۋنىڭ ئەستىلىكى خاتا، يا موسكۋا ئۇنىڭغا ساختا خەۋەرنى، يەنى سوۋېت ئىتتىپاقى چۇڭخىڭغا نارازىلىق بىلدۈرمەكچى، دېگەن خەۋەرنى ئېيتقان، كېيىنكى پەرز خېلىلا توغرا ئىدى، مەيلى قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ماۋزېدۇڭ ئەينى چاغدا ۋىلادىمىروۋ ئېيتقان خەۋەرنىڭ راست ياكى يالغانلىقىنى بىلىشكە ئامالسىز ئىدى.

بۇنداق ئويۇنلار ھەم ماۋزېدۇڭنىڭ شۇ چاغدىكى ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش ئارقىلىق سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئاز - پاز سىياسىي كاپىتال تېپىپ بېرەتتى، ھەم جياڭ جېڭشى بىلەن بىرىكىشىشتىن

ساقلاپ، ئامېرىكىنىڭ گۇمانىنى قوزغىمايتتى. گەرچە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 7 - ئايدا جياڭ جىپىشىغا بىۋاسىتە ئارازلىق بىلدۈرگەنلىكى شۈبھىلىنىشكە ئەرزىمىسىمۇ، لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتى بۇ ئاچقۇچلۇق پەيتتە، روشەنكى، باشقا بىرمۇنچە تەدبىرلەر ئارقىلىق جياڭ جىپىشىغا بېسىم ئىشلەتتى. 1943 - يىل 8 - ئاينىڭ 6 - كۈنى، سوۋېت ئىتتىپاقىدا چىقىدىغان «ئۇرۇش ۋە ئىشچىلار سىنىپى» ژۇرنىلىدا ئېلان قىلىنغان ماقالىدە گومىنداڭ ھاكىمىيىتى قاتتىق تەنقىد قىلىنغانىدى. كېيىنكى چاغلاردا گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنى تەنقىد قىلىدىغان ماقالىلەر «سوۋېت ئىتتىپاقى گېزىت - ژۇرناللىرىدا پەيدىنپەي كۆپىيشكە باشلىدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ قېتىمقى تەشۋىقات ھۇجۇمىنىڭ كۆپىنچىسى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتكە ئەمەس، بەلكى ئۇرۇشتىن كېيىنكى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭخۇا مىنگونىڭ مۇناسىۋىتىگە قارىتىلغانىدى. ھالبۇكى، سوۋېت ئىتتىپاقى گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئوقۇنۇشىنى ھەققەتەن ئوسۇپ، جۇڭگونى ياپونغا قارشى ئۇرۇشتا چىڭ تۇرغۇزۇشقا چوڭقۇر ئىشتىياق باغلىغانىدى.

ئەگەر جياڭ جىپىشى كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ تارقىتىۋېتىلگەنلىكىدىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە قارشى تۇرۇشنىڭ باھانىسى سۈپىتىدە پايدىلىنىدىغان بولسا، ئۇ ھالدا، مەلۇم مەنىدىن موسكۋانىڭ ئارىلىشىپ، جياڭ جىپىشنىڭ يەنئەنگە قىلغان ھۇجۇمىنى توختىتىشى مۇۋاپىق بولىدۇ، جياڭ جىپىشنىڭ كوممۇنىستىك پارتىيىنى تارقىتىۋېتىش تەلپىگە ئېرەن قىلماسلىق سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جياڭ جىپىشنىڭ بۇ قىلىقىنى قوللايدىغانلىقىدىن، كەم دېگەندە، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ داۋاملىق مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇشى

بىلەن كارى يوقلۇقىدىن دېرەك بېرىپ قوياننى. شۇڭا، سوۋېت ئىتتىپاقى ئۆزىنىڭ تەشۋىقات قوراللىرى ئارقىلىق جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە كۆڭۈل بۆلىدىغانلىقىنى ئىسپادە قىلىشى، موسكۋانىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇشىغا پەرۋاسىز قاراپ تۇرالمىغانلىقىنى چۈشىنىدۇرۇشتىن باشقا نەرسە ئەمەس. بۇنداق تەشۋىقاتلارنى يۈرگۈزگەن چاغدا، موسكۋا گومىنداڭ ئىچىدىكى «ئىسلاھات كۈچلەر» نى قوللاپ - قۇۋۋەتلەيتتى. بۇ كىشىلەر گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە، جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدا بىۋاسىتە مۇناسىۋەت ئورنىتىشىنى تەشەببۇس قىلاتتى.

ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدە جۇڭگونىڭ سىياسىيىسىدىكى تۈپ چەك - چېگرا جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى قانداق بىر تەرەپ قىلىش كېرەك دېگەن مەسىلىدىن ئىبارەت بولۇپ، بۇ مەسىلە يەنە جۇڭگو بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەت بىلەنمۇ زىچ تۇتاشقاندى. شۇ چاغدا بەزىلەر: ئاڭ ھالىتى جەھەتتىن موسكۋا بىلەن يەنئەننىڭ مۇناسىۋىتى ئەمەلىي ۋە قۇدرەتلىك، ئەگەر جۇڭخۇا مىنگو سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن دوستانە مۇناسىۋەتنى ساقلاشنى تەلەپ قىلسا، گومىن ھۆكۈمىتى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى كەڭ قورساقلىق بىلەن بىر تەرەپ قىلىشى ھەمدە ئاخىرىدا كوممۇنىستىك پارتىيە بىلەن ھەمكارلىشىشى كېرەك، دەپ قارايتتى. يەنە بىر تەرەپتىن، جۇڭگو «كونسېرۋاتىپلىرى» يا ستالىننىڭ ياۋروپا ئىشلىرى بىلەن ئالدىراش بولۇپ قالغانلىقى، يا ئۇنىڭ چۇڭچىڭ بىلەن سودا قىلىشىنى ئۈمىد قىلغانلىقى تۈپەيلىدىن، گومىن ھۆكۈمىتى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە قورال كۈچى ئارقىلىق تاقابىل تۇرۇشى كېرەك، بۇنداق قىلىش جۇڭگو - سوۋېت

مۇناسىۋىتىنىڭ تۈپتىن بۇزۇلۇشىغا ئېلىپ كەلمەيدۇ، دېگەنگە ئىشىنەتتى. جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىدىكى بۇ ئوخشاش بولمىغان پىكىرلەر جۇڭگو - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىگە چوڭقۇر تەسىر قىلغانىدى. كېيىنكى چاغلارنىڭ تۇرغۇسىدىن قارىغاندا، يۇقىرىقى پىكىر توقۇنۇشلىرىنىڭ ئاساسىي سىياسىي ئاقىۋىتى يەنئەنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن موسكۋانىڭ مۇناسىۋىتىنى كۈچەيتىش ئارقىلىق ئامېرىكا بىلەن جۇڭگودىكى ئىلغار كۈچلەرنى سەپەرۋەر قىلىپ، جياڭ جىپىشىغا بېسىم ئىشلىتىش ئېھتىمالىنىڭ مەۋجۇتلۇقىدىن ئىبارەت ئىدى.

موسكۋا جياڭ جىپىشىغا بېسىم ئىشلىتىش بىلەن بىر ۋاقىتتا، ماۋزېدۇڭغا چەكلىمىنى ساقلاش توغرىسىدا نەسەتتەمۇ قىلدى ۋە شۇ ئارقىلىق ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا تەپمۇ تەڭلىكنى ساقلاش رولىنى ئوينىدى. دېستروۋنىڭ 1944 - يىلى 1 - ئاينىڭ 4 - كۈنىدىكى تېلېگراممىسىدا گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە مۇناسىۋىتىدىكى ناچار ھالەتلەردىن ئەنسىرەۋاتقانلىقى ئىپادىلىنىش بىلەن بۇ ناچار ئاقىۋەتلەر بىرلىك سەپنىڭ بۇزۇلۇشىغا ئەكەلشى مۇمكىن، دەپ ئاگاھلاندۇرۇلغانىدى. دېستروۋغا يوللىغان جاۋاب تېلېگراممىسىدا ماۋزېدۇڭ سابىق كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ بۇ كاتتىبېشىغا گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ئارىسىنىڭ بۇزۇلۇش ئېھتىمالى ھەققىدە ئاگاھلاندۇرۇش بەرگەنلىكى ئۈچۈن ئەدەب بىلەن رەھمەت ئېيتقاندى. ماۋزېدۇڭ دېستروۋغا گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ياپونغا قارشى بىرلىك سەپ سىياسىتىنىڭ ئۆزگەرمەيدىغانلىقى ھەققىدە كاپالەت بەرگەندى.

1943 - يىلىدىن 1944 - يىلىغىچە ئامېرىكا جياڭ جىپىشىنى كوممۇنىستىك پارتىيىگە ھۇجۇم قىلىشتىن ئىبارەت ھەربىي پىلاندىن ۋاز كېچىشكە مەجبۇر قىلغانىدى. موسكۋانىڭ

جياڭ جېيشىغا بۇ جەھەتتىن چۈشۈرىدىغان بېسىمى خېلى ئاز بولسىمۇ، لېكىن موسكۋانىڭ جياڭ جېيشىنىڭ يەنئەنگە قىلىدىغان ھۇجۇمىنى توختىتىشقا تۇتقان پوزىتسىيىسى يەنىلا مۇھىم ئامىل ئىدى، ئامېرىكا نېمە ئۈچۈن جياڭ جېيشىنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ھۇجۇم قىلىشتىن ئىبارەت ھەربىي پىلاندىن ۋاز كېچىشكە مەجبۇر قىلىدۇ؟ بۇنىڭ بىر سەۋەبى، ئامېرىكا ئەمەلدارلىرى: بۇنداق بولغاندا، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭخۇا مىنگونىڭ مۇناسىۋىتىگە تېخىمۇ زىيان يېتىپ قالىدۇ، دەپ ئەنسىرەيتتى. ئايلىنىپ كېلىپ يەنە كېيىنكى ئۇرۇشنىڭ جەريانلىرىنى مۇرەككەپلەشتۈرۈۋېتەتتى ھەمدە ئۇرۇشتىن كېيىنكى تىنچلىق بۇزۇلاتتى. موسكۋا بۇ ئاچقۇچلۇق پەيتتە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى پۈتۈنلەي ئاشكارا قوللاش ئارقىلىق، گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى كۈچەيتتى ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭخۇا مىنگو ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنىمۇ كۈچەيتتى. لېكىن بۇلارنىڭ ھەممىسى ئامېرىكىنىڭ دىققەت مەركىزىدە ئىدى. خۇددى بىزنىڭ بايان قىلماقچى بولغىنىمىزدەك، ماۋ زېدۇڭ موسكۋا بىلەن يەنئەن ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتتىن پايدىلىنىش ئارقىلىق ئامېرىكىنى جياڭ جېيشىنىڭ كوممۇنىزمغا قارشى خاھىشىنى چەكلەشكە مەجبۇر قىلىشنى ئاڭقىرىۋالغانىدى.

4. فاشىزمغا قارشى ئىتتىپاق ئاستىدىكى ماۋ زېدۇڭ بىلەن جياڭ جېيشى

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ 2 - دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ ئاخىرقى ئىككى يىلىدىكى

مۇناسىۋىتىگە پۈتۈن يەر شارى تۇرغۇسىدىن قاراشقا توغرا كېلىدۇ. پۈتكۈل تۇرۇش مەزگىلىدە مېتاللىق بىر تەرەپتىن، ئۆزى بىلەن ئاسېرىكا - ئىنگلىزىيە ئىستىپاقى ئوتتۇرىسىدا مەۋجۇت بولۇپ تۇرغان كېمىر ئىختىلاپلارنى كۆرگەن بولسا، يەنە بىر تەرەپتىن، ئۆزىنىڭ خەلقئارا ئىقتىسادىي ھەرىكەتىنىڭ داۋاملىق رولىنى كۆرگەنىدى. مېتاللىق ئىقتىسادىي كېمىر مەنپىيلىكىنى ھاكىمىيىتىنى ئۈزۈل - كېسىل يىمىرىپ تاشلاشقا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تۇرۇشتىن كېيىنكى خەۋپسىزلىك كورنىسىغا، ئۆزىنىڭ تۇرۇش مەزگىلىدىكى ئىتتىپاقداشلىق سىرتىمىنىڭ يول قويۇشىغا ئېرىشىشكە كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن، ئۆزى بىلەن ئاسېرىكا ئوتتۇرىسىدىكى ئىتتىپاقىنى ساقلاپ قېلىش ۋە ئۇنىڭغا ئاقىمىل تۇرۇشقا مۇھتاج ئىدى. ھالبۇكى، سوۋېت - ئاسېرىكا ئوتتۇرىسىدىكى دوستانە مۇناسىۋەتلىرىنى داۋاملىق ساقلاش كوسۇنۇم ئىقتىسادىي ئۈچۈن ئېيتقاندا خەتەرلىك ئىدى.

مېتاللىق ئىقتىسادىي مۇشكۈل شارائىتقا چۈشۈپ قېلىشىدىكى تۈپ سەۋەب شۇ يەردىكى، 1 - دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ تەجرىبىلىرى پۈتۈنلۈك بىر ئەۋلاد ماركسىزم - لېنىنىزىمچىسىلارنى پېتىشتۈرگەن بولۇپ، ئۇلارغا مۇنداق بىر ئەقىدىنى، يەنى بىر قېتىملىق دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ پارتلىشى يېڭى دۇنيا ئىقتىسادىي دولقۇنىنىڭ كۆتۈرۈلۈشىگە ئەكەلسدۇ ۋە بۇ دولقۇن دۇنيا كاپىتالىزىمىنى ھالاك قىلىدۇ، دېگەن ئەقىدىنى سىڭدۈرۈۋەتكەنىدى. 2 - دۇنيا ئۇرۇشى گويىا ماركسىزم - لېنىنىزىم نەزەرىيىچىلىرى 1919 - يىلىدىن بۇيان قايتا - قايتا بىشارەت قىلىپ كېلىۋاتقان ئاشۇ ئىجتىمائىي زور ئۆزگىرىشتىن ئىبارەت ئىدى. ئۇنىڭدىن باشقا ئوق مەركىزى دۆلەتلىرى ھۆكۈمرانلىق قىلىۋاتقان نۇرغۇن دۆلەتلەردە فاشىستلارنىڭ تەختتىن غۇلىشى ۋە سىياسىي بوھراننىڭ كۈچىيىشى تۈپەيلىدىن، ھۆكۈمران سىنىپلار تىرىپىرەن بولۇپ كەتكەنىدى،

نۇرغۇن دۆلەتلەردىكى كوممۇنىستىلار فاشىستلارنىڭ مەغلۇبىيىتىنى ھاكىمىيەتنى تارتىۋېلىشنىڭ ئۈزۈندىن بۇيان زارىقىپ كۈتۈۋاتقان ياخشى پۇرسىتى، دەپ قارىغانىدى.

ئەنگلىيە بىلەن ئامېرىكا ئىتتىپاقىنى ساقلاش ئۈچۈن ستالىن باشقا يەرلىك كوممۇنىستلاردىكى بۇنداق رادىكال خاھىشنى داۋاملىق بېسىشقا ئۇرۇنۇپ، بۇ دۆلەتلەردىكى كوممۇنىستىك پارتىيىلەرنى ئۇلارنىڭ دۆلىتىدە ھۆكۈمرانلىق قىلىۋاتقان ياكى ئۇلارنىڭ دۆلىتىدە ھۆكۈمرانلىق قىلىشقا ھوقۇقلۇقمىز دەپ چار سېلىۋاتقان غەيرىي فاشىستىك بۇرژۇئا ھۆكۈمىتىگە يول قويۇشقا مەجبۇر قىلدى. 1944 - 1945 - يىللىرى ئۇرۇشنىڭ ئاخىرقى باسقۇچقا كىرىشىگە ئەگىشىپ، دۆلەتلەر كەينى - كەينىدىن ئازادلىققا ئېرىشىپ، موسكۋانىڭ مەسلىھىتىمۇ ئىنتايىن ئۆتكۈرلىشىپ كەتتى. كوممۇنىستلار قوزغىغان قوزغىلاڭغا موسكۋانىڭ قوللىنىدىغان ئاساسىي چارىسى، بۇ پارتىيىلەرنى بۇرژۇئازىيە تىزگىنلىشىدىكى ھۆكۈمەتكە كىرىشكە مەجبۇرلاشتىن ئىبارەت بولۇپ قالغانىدى. بۇ قىلىقلارنىڭ مۇقەررەر نەتىجىسى ھەمىشە كوممۇنىستلار ئۆزلىرىنىڭ مەڭگىر جايدا ئېرىشكەن قوراللىرىنى تاششۇرۇپ، ئۆزلىرىنىڭ قوشۇمىنى تارقىتىۋېتىش بولۇپ چىققانىدى.

كوممۇنىستىك پارتىيە يۇگوسلاۋىيە، گېرمانىيە، فرانسىيە ۋە ئىتالىيەلەردىكى قۇدرەتلىك ئىنقىلابىي ھەرىكەتلەرگە رەھبەرلىك قىلدى. بۇ دۆلەتلەردىكى كوممۇنىستىك پارتىيىلەر گېرمانىيە - ئىتالىيە فاشىزىمىنىڭ گۇمران بولۇشىنى ھاكىمىيەتنى تارتىۋېلىشنىڭ خېلىدىن بۇيان تەقەززا بولغان ياخشى پۇرسىتى، دەپ قارىغانىدى. موسكۋا يۇگوسلاۋىيەدە تېتونىڭ پارتىزان ئەنرىتىنىڭ ھاكىمىيەتنى تارتىۋېلىشتىن ئىبارەت رادىكال خاھىشنى خىلمۇ خىل چارە - تەدبىرلەرنى قوللىنىپ توستان بولسىمۇ، لېكىن مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمىدى؛

گرېتسىيە كوممۇنىستلىرىمۇ موسكۋانىڭ ئۇلارنى رادىكال بولماسلىققا مەجبۇرى قىلىشى تۈپەيلىدىن پەرىشان بولۇپ، موسكۋانىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنۇش - بويسۇنماسلىق مەسىلىسىدە كۆمسەم پىشارمۇ - ياپسام پىشارمۇ دېگەن ھالەتتە ئىدى؛ فرانسىيە بىلەن ئىتالىيەدە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تىرىشچانلىقلىرى خېلىلا زور مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشكەنىدى. 1944 - يىلى 4 - ئايدا، ئىككى دۆلەتنىڭ كوممۇنىستىك پارتىيىلىرى ئايرىم - ئايرىم ھالدا ئۆز دۆلەتلىرىنىڭ بۇرژۇئا ھۆكۈمىتىگە كىردى. شۇ يىلنىڭ ئاخىرىدا فرانسىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسى رەھبەرلىك قىلغان قارشىلىق كۆرسىتىش كۈچلىرى، موسكۋانىڭ بىۋاسىتە بۇيرۇقىغا بىنائەن، گېنېرال دې. گول ھۆكۈمىتىگە ئۆزلىرىنىڭ قوراللىرىنى تاپشۇرۇپ بەردى.

بۇ قىلىق سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتكە تەسىر يەتكۈزگەنىدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ قوزغىلاڭ كۆتۈرۈشىنى بېسىشتا ستالىننىڭ: كوممۇنىستلار جۇڭگودا ھوقۇق تارتىۋېلىش كۈرىشى قىلسا، ئامېرىكا بىلەن جۇڭخۇا مىنگو سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىدىكى مەنپەئىتىنى تەن ئېلىشىنى ئۈنچۈللا خالاپ كەتمەيدۇ، جۇڭگودىكى ئىچكى ئۇرۇش سوۋېت ئىتتىپاقى چېگرىسىنى پاراكەندە قىلىۋېتىدۇ ھەمدە ئامېرىكىنىڭ جۇڭگوغا ئەسكەر چىقىرىشىغا تەسىر يەتكۈزۈپ قويدۇ، ئاخىرىدا گرېتسىيە - فرانسىيە، ئىتالىيە، يۇگوسلاۋىيىدىكىلەرگە ئوخشاش، بۇنداق قىلىق سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئامېرىكا ھەمكارلىقىنىڭ ئاساسىغا زىيان يەتكۈزۈپ قويدۇ، دەيدىغان خىلمۇ خىل باھانە - سەۋەبلىرى بار ئىدى. يەنە بىر تەرەپتىن، ماۋ زېدۇڭ 1944 - يىلى ئەتىيازدا، جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ ئىستىقبالىغا ئىنتايىن ئۈمىدۋار پوزىتسىيە تۇتتى. ياپونىيە

ئارمىيىسىنىڭ زەربىسىدە گومىنداڭ ئارمىيىسىنىڭ ۋەتەنلىكى
حىقپى، گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنىڭ سىياسىي، روھىي ۋە
ئىقتىسادىي بوھرانى كۈنساين ئېغىرلاشماقتا ئىدى. ياپونىيە
ئارمىيىسىنىڭ شىمالىي جۇڭگودىن ئوتتۇرا جۇڭگو، جەنۇبىي
جۇڭگو ۋە تىنچ ئوكيان ئاراللىرىغا يۆتكىلىشىگە ئەگىشىپ،
كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ تايانچ بازىلىرى، ئارمىيىسى ۋە
ئاممىۋى تەشكىلاتلىرى يەنە بىر قېتىم تېزلىك بىلەن زورىيىشقا
باشلىدى. ھەر خىل ۋەزىيەت شۇنچىلىك پايدىلىق بولماقتا
ئىدىكى، ھەتتا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي
كومىتېتىنىڭ 6 - نۆۋەتلىك كومىتېتى 7 - ئومۇمىي يىغىنى
جۇڭگودىكى ئاساسلىق شەھەرلەرنى قوراللىق تارتىۋېلىشقا
تەييارلىق قىلىش توغرىسىدا بۇيرۇق چىقاردى؛ يېڭى جېن
باشچىلىقىدىكى مىخسۇس «شەھەر خىزمىتى بۆلۈمى» رەسمىي
قۇرۇلغان بولۇپ، بۇ بۆلۈمنىڭ ۋەزىپىسى ئاساسلىق شەھەرلەرنى
تارتىۋېلىشقا پىلانلىق تەييارلىق قىلىش خىزمىتىنى ياخشى
ئىشلەشتۈرۈش ئىبارەت ئىدى. بۇ بۆلۈم شەھەرلەردە قوراللىق
قوزغىلاڭ كۆتۈرۈش ئۈچۈن نۇرغۇن كادىر بىلەن نۇرغۇن دىئارىيە
تەييارلىغانىدى. 6 - ئاينىڭ 5 - كۈنى، جۇڭگو كوممۇنىستىك
پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى تارقاقان «شەھەر خىزمىتى
توغرىسىدىكى يوليورۇق» نا شەھەر خىزمىتى ئىنتايىن مۇھىم،
چوڭ شەھەرلەر بىلەن قاتناش تۈگۈنلىرىنى ئىشغال قىلىمىساق،
ياپونىيە ئارمىيىسىنى جۇڭگودىن قوغلاپ چىقارغىلى بولمايدۇ؛
ياپونىيە ئارمىيىسىنى چوڭ شەھەر ۋە قاتناش تۈگۈنلىرىدىن
پەقەت گومىنداڭلا قوغلاپ چىقىراالايدۇ، دەپ قارايدىغان
ئىدىيىلەرنى ئۆزگەرتىش كېرەك، شەھەرلەردە قوراللىق
قوزغىلاڭنى تەييارلاشتا، جۇڭگو كومپارتىيە ئارمىيىسىنىڭ چوڭ
شەھەرلەرگە ھۇجۇم قىلىشىغا ماسلىشىش لازىم، بۇ خىزمەتنى
دەرھال باشلىۋېتىش كېرەك، دەپ كۆرسىتىلگەنىدى.

ۋىلادىمىروۋ 6 - ئاينىڭ 5 - كۈنىدىكى قارارنى تىلغا ئالمىغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ھاكىمىيەتنى تارتىۋېلىش ئۈچۈن تەييارلىنىۋاتقانلىقىغا ئىنتايىن كۆڭۈل بۆلگەندى.

1944—1945 - يىللىرى جۇڭگودا ھەل قىلغۇچ رول ئوينايدىغان چەت ئەل كۈچلىرى سوۋېت ئىتتىپاقى ئەمەس، بەلكى ئامېرىكا ئىدى (ئەلۋەتتە ياپونىيىنى ھېسابقا ئالمىغاندا). شۇڭا بىز بىلگەن مەركىزىي مەسلىھەتچىلەر ئامېرىكىنىڭ سىياسىتىگە ئەمەس، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سىياسىتىگە مەركەزلەشكەندە، سوۋېت ئىتتىپاقى كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى بىلگىمىز كەلسە، ئامېرىكىنىڭ رولىنى ئويلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. يۇقىرىقى بايلاردا كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، پىرىزدېنت روزۋېلت جۇڭگونى ياپونىيىگە قارشى پائال ئۇرۇش قىلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىپ، ياپون ئارمىيىسىنى تۇتۇپ تۇرۇشقا كۈچ سەرپ قىلغانىدى، بولمىسا، ياپون ئارمىيىسىنىڭ ئامېرىكا ئارمىيىسى بىلەن ئۇرۇش قىلىش ئېھتىمالى بار ئىدى. ئۇرۇشتىن كېيىنكى شەرقىي ئاسىيانىڭ تىنچلىق ۋەزىيىتىگە كەلسەك، پىرىزدېنت روزۋېلت جۇڭگونى بىرلىككە كەلگەن تىنچلىق دۆلىتىگە، يەنى ئامېرىكا بىلەنمۇ، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەنمۇ دوستانە مۇناسىۋەتنى ساقلايدىغان دۆلەتكە ئايلاندۇرۇشنى كۆزلەيتتى. پىرىزدېنت روزۋېلتنىڭ ئۇرۇشتىكى ۋە ئۇرۇشتىن كېيىنكى جۇڭگودىكى نىشانىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن، گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئوتتۇرىسىدا ئىچكى ئۇرۇش يۈز بېرىشتىن ساقلىنىش لازىم ئىدى.

ستالىننىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە تۇتىدىغان پوزىتسىيىسى سوۋېت - ئامېرىكا مۇناسىۋىتى تەرىپىدىن بەلگىلىنىدىغانلىقىغا ئوخشاش، ماۋ زېدۇڭنىڭ سوۋېت

ئىتتىپاقىغا قاراتقان سىياسىتىمۇ ئۇلارنىڭ ئامېرىكىغا قاراتقان سىياسىتى بىلەن باغلىق ئىدى. ماۋ زېدۇڭمۇ، جياڭ جىپىشىغا ئوخشاش، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئامېرىكا ئوتتۇرىسىدا كۆلبە قوماندانى بولۇشقا مەجبۇر بولغانىدى، يەنى جياڭ جىپىشىغا ئوخشاش، ئۇمۇ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئامېرىكا مۇناسىۋىتىدىن بار كۈچى بىلەن پايدىلىنىپ، ئۆزىنىڭ جۇڭگودىكى رەقەبىلىرىنى يېتىم قالدۇرغان ۋە زەربە بەرگەنىدى. جياڭ جىپىشىنىڭ بۇ جەھەتتىكى تىرىشچانلىقلىرى، ئامېرىكىنىڭ دىپلوماتىيىدىكى ۋاسىتىچىلىكىدىن پايدىلىنىپ ستالىنغا تاقابىل تۇرۇشقا مەركەزلەشكەن بولۇپ، بۇ ستراتېگىيىنىڭ ماھىيىتى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە بېرىدىغان ياردىمىنى توختىتىش، جياڭ جىپىشى بۇنىڭ بەدىلىگە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىدىكى مەنپەئىتىنى تەن ئېلىشتىن ئىبارەت ئىدى. ماۋ زېدۇڭنىڭ ستالىنغا بەرگەن ۋەدىسى جياڭ جىپىشىنىڭكىدىن ئازراق بولغاچقا، ئۇنىڭ سوۋېت - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىدىن پايدىلىنىپ كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقلىرى جياڭ جىپىشىغا ئوخشاشمىغان ھالدا، ئاخىرىدا مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمىدى. 1944 - 1945 - يىللىرى ئامېرىكا بىلەن بولغان مۇناسىۋەت جەھەتتە، ماۋ زېدۇڭنىڭ ئاساسىي جەھەتتىن ئىككى لايىھىنىڭ بىرىنى تاللىۋېلىشى مۇمكىن ئىدى: بىر تەرەپتىن، ئامېرىكىنىڭ يەنەنگە بولغان ياردىمىگە ئېرىشىش ئۈچۈن گومىنداڭ بىلەن تىنچلىق سۆھبىتى ئۆتكۈزۈشكە قوشۇلغان بولۇشى، ۋاشىنگتون بىلەن چۇڭچىڭنىڭ ئوتتۇرىسىغا پانا قېتىشقا ئۇرۇنۇپ بېقىشى، يەنە بىر تەرەپتىن، ئۇنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا تايىنىپ، ئامېرىكىغا قارشى تۇرۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىگە ئېرىشىش، موسكۋانىڭ قوللىشى ئاستىدا، ئامېرىكا قوللاۋاتقان جياڭ جىپىشى ھاكىمىيىتى بىلەن بىر تۇتۇشۇپ بېقىشى مۇمكىن ئىدى. بىرىنچى خىل لايىھىنىڭ مۇۋەپپەقىيەت

قازىنىشى خېلى زور دەرىجىدە ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا سالىدىغان تەھلىكىسىدىن پايدىلىنىشقا باغلىق ئىدى؛ ئىككىنچى خىل لايىھىنىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئامېرىكىدىن قورقىدىغانلىقىدىن پايدىلىنىشقا باغلىق ئىدى.

جۇڭگو ياپونىيە ئارمىيىسىنى قوغلاپ چىقارغاندىن كېيىن، ئامېرىكا كۈچلىرىنىڭ جۇڭگودىكى تەسىرى ئەڭ زور بولىدىغان بولسا، ئۇ ھالدا ماۋ زېدۇڭنىڭ بىرىنچى لايىھىنى تاللىشىغا تەئەججۈپلەنگىلى بولمايتتى. 1944 - يىلى 7 - ئايدا، ئامېرىكىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق قوماندانلىق باش شتابى ئامېرىكىنىڭ ھەربىي كۆزىتىش گۇرۇپپىسىنى يەنئەنگە ئەۋەتتى. ماۋ زېدۇڭ ئامېرىكىلىقلار بىلەن مۇناسىۋەت ئورناتتى. 1944 - يىلىنىڭ كېيىنكى يېرىم يىلى ۋە 1945 - يىلىنىڭ بېشىدا يەنئەن ئامېرىكا ئارمىيىسى كۆزىتىش گۇرۇپپىسىنىڭ خادىملىرىنى كۈتۈۋېلىپ، ئامېرىكىلىقلارنى جۇڭگو ۋاشىنگتون بىلەن سىياسىي ۋە ھەربىي جەھەتتە ھەمكارلىشىشنى خالايدۇ، دېگەنگە پۈتۈن كۈچى بىلەن ئىشەندۈرمەكچى بولدى. 1944 - يىلى 8 - ئاينىڭ 8 - كۈنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىر مەخپىي بۇيرۇق چۈشۈرۈپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى كادىرلىرىنىڭ ئەمدىلا يېتىپ كەلگەن كۆزىتىش گۇرۇپپىسى خادىملىرى بىلەن قانداق مۇناسىۋەت قىلىشى كېرەكلىكىنى كۆرسەتكەندى، يوليورۇقتا مۇنداق دېيىلگەنىدى. ئامېرىكا ئارمىيىسى كۆزىتىش گۇرۇپپىسىنىڭ يەنئەنگە كېلىشى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ دىپلوماتىك خىزمىتىنىڭ باشلانغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ، ئامېرىكا خادىملىرىنى كەمتەرلىك بىلەن قىزغىن كۈتۈۋېلىش، ھەربىي ئىشلار ھەمكارلىقى ئارقىلىق مەدەنىيەت ۋە سىياسىي جەھەتتىكى ھەمكارلىقنى ئىلگىرى سۈرۈش لازىم. بۇ ھەمكارلىقنىڭ ئاساسىي مەقسىتى ئامېرىكىنىڭ ھېسداشلىقى بىلەن ياردىمىنى قولغا كەلتۈرۈش

ئارقىلىق، ئامېرىكىنى گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ئوتتۇرىسىدىكى تالاش - تارتىشتا بىتەرەپلىكنى ساقلاشقا مەجبۇر قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى.

ماۋ زېدۇڭنىڭ ئامېرىكا بىلەن ھەمكارلىشىشقا ئۇرۇنۇشتىكى مەركىزىي ئىدىيىسى بىرلەشمە ھۆكۈمەت توغرىسىدىكى لايىھىنى ئېلان قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى. 1938- يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا ماۋ زېدۇڭ كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ گومىنداڭغا كىرىشى توغرىسىدىكى ئىدىيىنى تەھلىل ۋە تەنقىد قىلدى. 1940 - يىلى يەنە پروپاگاندېلار (يەنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى) رەھبەرلىكىدىكى «يېڭى دېموكراتىزم» لايىھىسىنى ئوتتۇرىغا قويدى. 1944 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا، ماۋ زېدۇڭ گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ بىرلەشمە ھۆكۈمىتى دېگەن بۇ كۆز قاراشنى ئوتتۇرىغا قويغان بولسىمۇ، لېكىن بۇ كۆز قاراشقا بىر مۇھىم شەرت، يەنى گومىنداڭنىڭ بىر پارتىيە دىكتاتورىسىنى ئاياغلاشتۇرىدىغان ئۆتكۈنچى تەدبىر بولۇشى كېرەك دېگەن شەرت قوشۇمچە قىلىنغانىدى.

1944 - يىلى 8 - ئاينىڭ 23 - كۈنى، ماۋ زېدۇڭ ۋ. شۇسقا بىرلەشمە ھۆكۈمەت توغرىسىدا تەكلىپ قويۇپ، بۇ تەكلىپنى ئاپەتلىك ئىچكى ئۇرۇشتىن ساقلىنىشتىكى بىر خىل ئۇسۇل قىلماقچى بولدى. شۇنى يەنئەندىكى مەزگىللىرىدە ماۋ زېدۇڭ ئۇنى ئامېرىكا ئارمىيىسىنىڭ كۆزىتىش گۇرۇپپىسىدىكى ئەڭ ئاساسلىق ئەمەلدار دەپ قارايتتى. ماۋ زېدۇڭ تەكلىپ بېرىپ مۇنداق دېگەندى: ئامېرىكا جياڭ جىپىشقا بېسىم ئىشلىتىپ، ئۇنى كۆپ پارتىيىنىڭ ۋاقىتلىق مەجلىسىنى تەشكىللەشكە ماقۇل قىلىشى لازىم. ئاندىن كېيىن ۋاقىتلىق ھۆكۈمەت قۇرۇش كېرەك. بىرلەشمە ھۆكۈمەت جۇڭگونىڭ تۈزۈمىنى دېموكراتىيەلەشتۈرۈشى لازىم، ئاندىن كېيىن دۆلەت

مەجلىسىنى رەسمىي قۇرۇش كېرەك. ماۋ زېدۇڭ مۇنداق دېگەندى: ئامېرىكا جياڭ جېنشىنىڭ بۇ تەكلىپىنى قوبۇل قىلىشىنى بىۋاسىتە تەلەپ قىلىشى كېرەك. 9 - ئاينىڭ 15 - كۈنى چۇڭچىڭدا سىياسىي كېڭەشنىڭ يىغىنىغا قاتنىشىۋاتقان جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ۋەكىلى بىرلەشمە ھۆكۈمەت توغرىسىدىكى تەكلىپنى رەسمىي ئوتتۇرىغا قويدى.

بىرلەشمە ھۆكۈمەت توغرىسىدىكى لايىھە ھەم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ، ھەم ئامېرىكىنىڭ سىياسىتى بىلەن باغلانغانىدى. 1944 - يىل 1 - ئاينىڭ 3 - كۈنى، دېمىتروۋ ماۋ زېدۇڭغا يوللىغان تېلېگراممىسىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە مۇناسىۋىتىدىكى جىددىيلىك ۋە جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ كەلگۈسىگە كۆڭۈل بۆلۈۋاتقانلىقىنى بىلدۈرگەندى. گەرچە، ۋىلادىمىروۋ بۇ تېلېگراممىنىڭ ئېنىق مەزمۇنىنى ئاشكارىلىمىغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ بۇ تېلېگرامما جۇڭگو رەھبەرلىرىنى چۆچۈتۈۋەتتى ھەمدە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىك گۇرۇھى يىغىن ئېچىپ، بۇ تېلېگراممىنى مۇھاكىمە قىلدى، دېدى. ئەگەر موسكۋانىڭ ئەينى ۋاقىتتا ياۋروپادىكى ھەرقايسى پارتىيىلەرگە تۇتقان پوزىتسىيىسىنى ئويلىشىدىغان بولساق، ئۇ ھالدا 1 - ئاينىڭ 3 - كۈنىدىكى تېلېگراممىنىڭ بىرلەشمە ھۆكۈمەت قۇرۇشىنى جۇڭگونىڭ بۆلۈنۈش مەسىلىسىنى بىر تەرەپ قىلىشنىڭ چارىسى دەپ قارىغانلىقى ئېھتىمالغا تولمۇ يېقىن. بىرنەچچە ئايدىن كېيىن، ستالىن ئامېرىكىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى خېرلىغا ئۆزىنىڭ ماۋ زېدۇڭغا بىرلەشمە ھۆكۈمەتكە كىرىش توغرىسىدا بۇيرۇق بەرگەنلىكىنى ئېيتقاندى.

سوۋېت ئىتتىپاقى ماۋ زېدۇڭنىڭ 1944 - يىلىدىكى ئامېرىكا بىلەن ھەمكارلىشىشنى قولغا كەلتۈرۈش ئىشىدا نازۇك

ئەمما مۇھىم رول ئوينىدى. ئامېرىكىنىڭ ياردىمىنى قولغا كەلتۈرۈشتە ماۋ زېدۇڭ ئامېرىكىنى خاتىرجەم قىلىش ۋە ئامېرىكىنى: ئەگەر ئامېرىكا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن ھەمكارلىشىشنى رەت قىلسا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپكە ياتىدۇ، دېگەنگە ئەپچىللىك بىلەن ئىشەندۈرۈش ئۈچۈن، ئەگەر سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئورتاق ئارزۇسىنىڭ ئامېرىكا بىلەن ھەمكارلىشىش ئىكەنلىكىنى ئامېرىكىغا چۈشەندۈرگىلى بولسا، ئۇ ھالدا، ئامېرىكىنىڭ جۇڭگوغا قارىتا تېخىمۇ «ئىلغار» سىياسەت يۈرگۈزۈشىگە تۈرتكە بولۇشتا ئەھمىيەتلىك ئىدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ روشەن ھالدا سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپكە يېتىپ كېتىشى مۇمكىن ئىدى. بۇ نۇقتىنىڭ ۋاشىنگتوننى قايىل قىلىشقا ياردىمى تېگەتتى. ئەگەر ئامېرىكا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئارىلىشىشىغا قارشى تۇرسا، بۇ، ئاقىلانە سىياسەت بولماي قالاتتى. چۈنكى، بۇنداق ئارىلىشىش جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى پەقەت سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپكە يېتىپ كېتىشكەلا گىز - گىزلىتى - دە، شۇنداق قىلىپ، ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى مۇناسىۋىتىدە جىددىي ھالەت پەيدا بولاتتى.

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىرى ئامېرىكا ئارمىيىسى كۆزەتكۈچىلەر گۇرۇپپىسىنىڭ خادىملىرى بىلەن بولغان سۆھبەتتە بۇ نۇقتىنى زەرەرلەرگە قايتا - قايتا توختالغانىدى. مەسىلەن، 1944 - يىل 8 - ئاينىڭ 23 - كۈنى، ماۋ زېدۇڭ شۇس بىلەن بولغان سۆھبەتتە مېھمانغا بىمالال ھالدا جۇڭگونىڭ ئۇرۇشتىن كېيىنكى بازارلىرىنىڭ ئامېرىكىنىڭ مونوپول كاپىتالىستلىرىغا ئېچىلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ،

ئۇرۇش مەزگىلىدىكى جۇڭگو - ئامېرىكا ھەمكارلىشىپ، ياپونىيە ئارمىيىسىگە قارشى تۇرۇشنىڭ ئىستىقبالىنى تەسۋىرلەپ بەردى ھەمدە مېھمانغا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ موسكۋاغا بېقىنماستىن، مۇستەقىل مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. ماۋ زېدۇڭ شۇسقا مۇنداق دېگەندى: جۇڭگونىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىياتىدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەندىزىسىنى كۆچۈرۈپ كەلگىلى بولمايدۇ. ئەلۋەتتە، گومىنداڭنىڭ بىۋىرۇكرات كاپىتالىستلار ئارقىلىق سانائەتلىشىشى ئەمەلگە ئاشۇرماقچى بولۇشىمۇ جۇڭگونىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىغا ئۇيغۇن كەلمەيدۇ، جۇڭگو پەقەت ئەركىن كارخانا ۋە چەت ئەل كاپىتالىنىڭ ياردىمى ئارقىلىق سانائەتلىشىشى ئەمەلگە ئاشۇرالايدۇ. جۇڭگو ئىقتىسادىنىڭ تەرەققىيات سەۋىيىسىنىڭ تۆۋەنلىكىنى ئويلىغاندا، جۇڭگونىڭ سوتسىيالىزم بىلەن شۇغۇللىنىش شەرت - شارائىتى تېخى پىشىپ يېتىلمىدى، يېقىن كەلگۈسىدەمۇ ئەھۋال يەنىلا شۇنداق بولىدۇ.

ماۋ زېدۇڭ يەنە شۇسقا: ئەگەر ئامېرىكا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن ھەمكارلاشسا، ئۆزىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودىكى تەسىرىنى كىچىكلىتىشكە تەييار ئىكەنلىكىنى ئېنىق بىلدۈرۈپ ئۆتتى. ماۋ زېدۇڭ شۇسقا مۇنداق دېدى: سوۋېت ئىتتىپاقى 2 - دۇنيا ئۇرۇشىدا غايەت زور تالاپتەك ئۇچرىغانلىقتىن، ئۇرۇشتىن كېيىن جۇڭگونىڭ تەرەققىياتىدا مۇھىم رول ئوينىيالايدۇ. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىگە ئېرىشىشى پەقەتلا گومىنداڭ رەھبەرلىرىنىڭ ئىچىدىكى ئاشۇ سوۋېتكە قارشى ئۇنسۇرلارنىڭ غەزىپىنى كەلتۈرىدۇ، ئۇلار شۇ ئارقىلىق جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن مۇۋاپىق «دېموكراتىك»

شەكىلدە باردى - كەلدى قىلىش ئېھتىمالىنى تېخىمۇ
 ئازايتىۋېتىدۇ. شۇڭا، ئەگەر ئامېرىكا جۇڭگودا توغرا سىياسەت
 يۈرگۈزەلسە، ئۇ ھالدا «سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودىكى
 رولى ئامېرىكىدىن كېيىنكى ئورۇندا تۇرىدۇ»؛ يەنە بىر
 تەرەپتىن، ئەگەر ئامېرىكا جۇڭگودا بىر تەرەپلىمە ھالدا جياڭ
 جېيشىنى قوللاش سىياسىتىنى يۈرگۈزىدىغان بولسا، ئۇ ھالدا
 بۇ جياڭ جېيشىنى كوممۇنىستىك پارتىيىگە قارشى ئىچكى
 ئۇرۇش قوزغاشقا رىغبەتلەندۈرگەنلىك بولۇشى مۇمكىن، ئۇ
 چاغدا، ئامېرىكا بۇ «خەلقئارالىق زور مەسىلە» گە دۇچ كېلىدۇ.
 ماۋ زېدۇڭ شۇنى ئەگەر ئامېرىكا ئىجابىي ۋە دېموكراتىك
 دۆلەت بولىدىغان بولسا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئامېرىكىنىڭ
 جۇڭگودىكى مەنپەئىتى بىلەن جۇڭگوغا قاراتقان سىياسىتىگە
 قارشى تۇرمايدىغانلىقىغا ئىشەندۈرمەكچى بولغانىدى. ماۋ
 زېدۇڭنىڭ ئەينى چاغدا مۇنداق بىر يەكۈننى، يەنى ئەگەر
 ئامېرىكىنىڭ سىياسىتى غەيرىي ئىجابىي غەيرىي دېموكراتىك
 سىياسەت بولىدىغان بولسا، ئۇ چاغدا سوۋېت ئىتتىپاقى بۇنىڭغا
 قارشى تۇرىدۇ، دېگەن يەكۈننى ئېيتىش زۆرۈرىيىتى يوق ئىدى.
 شۇنىڭ بىلەن ماۋ زېدۇڭنىڭ بۇ بېشارىتىنى كۆڭلىدە چۈشەندى. 9 -
 ئاينىڭ 28 - كۈنى شېۋىس ئامېرىكا ئەلچىخانىسىغا دوكلات
 قىلىپ مۇنداق دېدى: «جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ھازىر
 ئامېرىكىنىڭ ياردىمىگە موھتاج بولۇۋاتىدۇ، بۇ، جۇڭگو
 كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ نەسىرىدىن
 قۇتۇلۇش ئىمكانىيىتىنىڭ بارلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ. ئەگەر ئۇلار
 مۇشۇنداق قىلىشقا مەجبۇر بولىدىغان بولسا، ئۇلارنىڭ مەقسىتى
 - ئامېرىكىنىڭ ياردىمىگە سۆيۈنگەن گومىنداڭنىڭ ھۇجۇمى
 ئالدىدا مەۋجۇت بولۇپ قېلىشتىن ئىبارەت».

كوممۇنىستىك پارتىيە رەھبەرلىرى شۇنچا شۇ قەدەر مەنتىقە كۈچىگە ئىگە نۇقتىئىنەزەرلەرنى بايان قىلىۋېتىپمۇ، ئۇنىڭغا يەنەندىكى سوۋېتلىكلەرنىڭ سانىنى ئېھتىياتچانلىق بىلەن بىلدۈرمىگەندى. 1945 - يىل 3 - ئاينىڭ 23 - كۈنى، شۇنس سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يەنەندىكى ئادەملىرىنىڭ سانى توغرىسىدىكى دوكلاتىدا: يەنەندە ئۈچ نەپەر سوۋېتلىك بار دېگەن بولسا، لېكىن ۋىلادىمىروۋ ئەمەلىيەتتە بەش ئادەم بار، دېگەندى. شۇنس سوۋېت ئىتتىپاقى ئالاقە باغلاش گۇرۇپپىسىنىڭ ئەمەلدارى ۋىلادىمىروۋنىڭ يەنەندە ئىكەنلىكىنى، بىر دانە سىمسىز رادىئونىڭ بارلىقىنى، 1943 - يىلى 10 - ئايدا بىر سوۋېت ئىتتىپاقى ئايروپىلانىنىڭ يەنەندى زىيارەت قىلغانلىقىنىمۇ بىلەتتى. شۇنس ئېنىق ھالدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئايروپىلانى يەنەندى ئاخىرقى قېتىم 1942 - يىلى 11 - ئايدا زىيارەت قىلدى، دېگەندى. ئۇ يەنە سوۋېتلىكلەر ئىچىدە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ئەمەلدارلىرى بىلەن زىچ مۇناسىۋەت باغلىغان بىرمۇ كىشىنىڭ يوق ئىكەنلىكىگە ئىشىنەتتى. ئەمەلىيەتتە، ۋىلادىمىروۋ ماۋ زېدۇڭ، بوگو، كالك شېڭ ۋە باشقا يۇقىرى دەرىجىلىك رەھبەرلەر بىلەن ھەمىشە ئۇچرىشىپ تۇراتتى. شۇنسنىڭ يەنەندىكى چاغدا بۇنداق ئىشلار توغرىسىدىكى تەپسىلىي تەكشۈرۈشى ۋە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ خادىملىرى بىلەن بولغان كەڭ كۆلەملىك ئۇچرىشىشى ئويلىغاندا، ئۇنىڭ بۇنداق خاتا ئاخباراتلارغا ئىگە بولۇشى چوقۇم تاسادىپىي ئەمەس ئىدى. ئېھتىمال، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئامېرىكىلىقلارغا قايسى ئىشلارنى ئېيتىش توغرىسىدا يوليورۇق بەرگەن بولۇشى، ئۇنىڭ ئۈستىگە، كالك شېڭنىڭ ئاخبارات خادىملىرى شۇنچا قەستەن يالغان ئاخبارات بەرگەن بولۇشى مۇمكىن. شۇنس ئىجازەتكە ئېرىشىپ، ئىستىل تۈزىتىشكە دائىر نۇرغۇن

ماتېرىياللارنى توپلىغانىدى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ھەتتا شۇنى ئالاقىدار نۇتۇقلارنىڭ ئىنگىلىزچە تەرجىمىسى بىلەنمۇ تەمىنلىگەنىدى. بۇ نۇتۇقلار ئىستىسل تۈزىتىش ھەرىكىتىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەجرىبىلىكلىرىنى ئىلاھىيلاشتۇرۇشقا قارشى تۇرۇش خاھىشىنى ئەكىس ئەتتۈرگەنىدى. شۇنى بۇ دەلىل - ئىسپاتلاردىن «توغرا» يەكۈن چىقىرىپ: ئىستىسل تۈزىتىش ھەرىكىتىدە سوۋېتكە قارشى خاھىش بار؛ «ئۆتكەنكى بىرقانچە يىل ئىسپاتلىرىدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى خىلمۇ خىل تىرەشچانلىقلارنى كۆرسىتىپ، روسىيە كوممۇنىزمىنى جۇڭگوغا قارىغۇلارچە كۆچۈرۈپ كېلىدىغان ھادىسىلەرنى تازىلىۋەتتى»، دېدى. ھەتتا بوگۇمۇ (شۇنى بوگۇنى «سوۋېتپەرەس» لەرنىڭ داھىيىسى دەپ قارايتتى) — جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى ئاشۇ نامى ياخشى بولمىغان سوۋېتپەرەسلەرمۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەندىزىسىنى ئەينەن كۆچۈرۈپ كېلىشىنى خالىمايدۇ، دېگەنىدى. بوگۇ شۇنىڭغا: جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 100—200 يىل ئىچىدە جۇڭگودا سوتسىيالىزم قۇرمايدۇ، دېگەن. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ بۇ رەھبىرى شۇنى يۇقىرىقى يەكۈننى چىقىرىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلغاندىن كېيىن يەنە شۇنىڭغا مەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن موسكۋانىڭ مۇناسىۋىتىدىن «توغرا» يەكۈن چىقاردىم، دېگەن.

ماۋ زېدۇڭ ئامېرىكا بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى راۋانلاشتۇرۇش ئۈچۈن تەدبىر قوللىنىپ، موسكۋانى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى موسكۋاغا قەتئىي سادىق، دېگەنگە ئىشەندۈردى. ئامېرىكا ئارمىيىسىنىڭ كۆزىتىش گۇرۇپپىسى يەنە ئىگە كېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، ماۋ زېدۇڭ موسكۋا بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى كۈچەيتتى. بۇنىڭدىكى مەقسەت، روشەنكى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بۇ ئىشقا بولغان گۇمانىنى يوقىتىش ئىدى. 1944-

- يىلى 11 - ئايدا، ماۋ زېدۇڭ پرېزدېنت روزۇبېلتنىڭ خۇسۇسىي ۋەكىلى گېنېرال خېرلى بىلەن ئۇچرىشىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، ۋىلادىمىروۋتىن ئۆزىنىڭ خېرلى بىلەن سۆھبەتلىشىش ئەھۋالىنى موسكۋاغا تېلېگرامما ئارقىلىق مەلۇم قىلىشنى تەلەپ قىلدى. خېرلى يەنئەندىن ئەمدىلا كېتىپ تۇرۇشىغا، ماۋ زېدۇڭ موسكۋاغا يەنە تېلېگرامما يوللاپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئەمەلىي كۈچى بىلەن ئىستىقبالىنى بايان قىلىپ بەردى. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، ماۋ زېدۇڭ ستالىنغا ئۆتكەنكى سەككىز ئاي ئىچىدە جۇڭگودا غايەت زور ئۆزگىرىشلەر ئەيدانغا كەلدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ تەسىرى ئىنتايىن تېزلىك بىلەن گومىنداڭنىڭ تەسىرىدىن ئېشىپ كېتىدۇ، دېگەنكەن.

موسكۋانىڭ يەنئەندىكى ۋەكىلى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئامېرىكا بىلەن ئۇچرىشىشىدىن ئەمەلىيەتتە ئىنتايىن گۇمانلانغانىدى. ئامېرىكا ئارمىيىسىنىڭ كۆزىتىشى گۇرۇپپىسى يەنئەنگە كېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، ۋىلادىمىروۋ ماۋ زېدۇڭ بىلەن يەنئەندىن - ۋاشىنگتون مۇناسىۋىتىنى مۇھاكىمە قىلغانىدى. ماۋ زېدۇڭ ئامېرىكىنىڭ جۇڭگودىكى مۇھىم رولىنى تەكىتلىدى ھەمدە ئامېرىكا بىلەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ مۇناسىۋىتىنى ياخشىلاشنى ئۈمىد قىلدى. ۋىلادىمىروۋ بۇنى: ماۋ زېدۇڭ ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى مانجۇرىيىگە بېسىپ كىرىدۇ دەپ قورقۇشىدىن پايدىلىنىپ، غەربتىكى كۈچلۈك دۆلەتلەرنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن مۇناسىۋەت ئورنىتىشقا ئېزىقتۇرماقچى بولۇۋاتىدۇ، دەپ چۈشەنگەنىدى؛ ۋىلادىمىروۋ: ماۋ زېدۇڭ ئەنگلىيە ۋە ئامېرىكىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدىن قورقۇش ھالىتىدىن پايدىلىنىپ، ئامېرىكىنى سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ئايرىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى

قوللانماقچى بولۇۋاتىدۇ، دەپ ھېس قىلغانىدى.

بۇگو 1944 - يىلى 8 - 9 - ئايلاردا، ماۋ زېدۇڭنىڭ شۇنس بىلەن سۆھبەتلىشىش ئەھۋالىنى ۋىلادىمىروۋقا ئېيتقانسىدى. ۋىلادىمىروۋ بۇنىڭدىن يەكۈن چىقىرىپ: ماۋ زېدۇڭ دەل «سوۋېت ئىتتىپاقى تەھدىتى» دېگەن بۇ قورقۇنچلۇق ئىشتىن پايدىلىنىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن ئامېرىكا ئوتتۇرىسىدىكى سودا ئويۇنغا يول راسلاۋاتىدۇ، دېگەنىدى. ۋىلادىمىروۋ يەنە مۇنداق دېگەنىدى: ماۋ زېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقى كېيىنكى مەزگىلگە بارغاندىلا يىراق شەرق ئۇرۇشىغا قاتنىشىدۇ دەپ، ئامېرىكىنىڭ جۇڭگودا ئۆزىنىڭ سالاچىلىق رولىنىسى جارى قىلدۇرۇش ئېھتىماللىقىنىڭ بارلىقىغا ئىشىنەتتى. ئۇنىڭدىن تاشقىرى، ماۋ زېدۇڭ يىراق شەرق مەسىلىسىنى ھەل قىلىش مەزگىلىدە سوۋېت ئىتتىپاقىنى قېقىپ چىقىرىش ئۈچۈن، ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى سودا قىلىشنى ئۈمىد قىلاتتى؛ ماۋ زېدۇڭ يەنە ئامېرىكىغا شەنشى - گەنسۇ - نىڭشىيا چېگرا رايونىنى ئېتىراپ قىلدۇرۇش ئارقىلىق، ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنى تالاشقا سېلىپ قويۇپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئوتتۇرىدىن پايدا ئېلىشنى ئۈمىد قىلاتتى. 11 - ئايدا ۋىلادىمىروۋ ماۋ زېدۇڭنىڭ ئۆزى بىلەن خېرلى ئوتتۇرىسىدىكى سۆھبەتكە بەرگەن ئىزاھاتىنى موسكۋاغا تېلېگرامما ئارقىلىق مەلۇم قىلغاندا، قوشۇمچە ئۆزىنىڭ پىكرىنىمۇ مەلۇم قىلدى، ماۋ زېدۇڭ يەنىلا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىنى تەلپ قىلىدۇ، چۈنكى، ئامېرىكا ماۋ زېدۇڭنى قورال - ياراغ بىلەن تەمىنلەشنى رەت قىلدى. بۇ سوۋېت ئەمەلدارىنىڭ قارشىچە، ماۋ زېدۇڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا نىسبەتەن تېخىمۇ ئاكتىپ پوزىتسىيە تۇتۇشىدا، ئاساسەن، ئىككى مۇھىم ستراتېگىيىلىك مەقسەت بار ئىدى: ئۇنىڭ بىرى، ماۋ زېدۇڭ شۇ ئارقىلىق ئۆزىنىڭ سوۋېتتىن ئايرىلىشتىن ئىبارەت ھەقىقىي

غەربنى يوشۇرماقچىدى؛ يەنە بىرى، ناۋادا ئامېرىكا بىلەن مۇناسىۋەت ئورنىتىش مەغلۇپ بولۇپ قالسا، يەنىلا سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ياردەم تەلەپ قىلىش ئىدى. ماۋ زېدۇڭنىڭ كۆتۈرۈۋالغىنى «بىخەتەرلىك كوزىرى» ئىدى.

ئامېرىكا بىلەن ئالاقىلىشىش كويىدا يۈرگەندە، ماۋ زېدۇڭ ئاشكارا ھالدا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بىللە بولىدىغان سىياسەت كۆرسىتىدىغانلىقىنى ئىپادىلىدى ۋە بۇنىڭغا ماس ھالدا سوۋېت ئىتتىپاقىدىن تېخىمۇ زور ياردەمگە ئېرىشىشنىڭ يېىگە چۈشتى. 1944 - يىلى 9 - ئاينىڭ ئاخىرلىرى (ماۋ زېدۇڭ بىلەن شۇس تۇنجى قېتىم سۆھبەتلەشكەندىن كېيىن)، ماۋ زېدۇڭ ۋىلادىمىنوۋقا تەكلىپ بېرىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 10 مىڭ نەپەر 8 - ئارمىيە جەڭچىسىنى سوۋېت ئىتتىپاقىدىكى سىبىرىيەگە سوۋېت قىزىل ئارمىيىسىنىڭ ھەربىي تەلىم - تەربىيىسىنى قوبۇل قىلىش ئۈچۈن ئەۋەتىدۇ، ناۋادا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيە ئۇرۇش قىلىپ قالغۇدەك بولسا، بۇ تەلىم - تەربىيە ئالغان خادىملار جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ قوراللىق كۈچلىرىگە رەھبەرلىك قىلىپ، قىزىل ئارمىيە بىلەن مۇرىنى مۇرىگە تىرەپ ئۇرۇش قىلىدۇ، دېدى. ماۋ زېدۇڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ياردەم تەلەپ قىلىش ئىشىغا كەلسەك، بىز پەقەت ۋىلادىمىنوۋ تەمىنلىگەن بىرلا پارچە ماتېرىيالنى كۆردۈق. ناۋادا ماۋ زېدۇڭ بۇ تەلەپنى ئوتتۇرىغا قويىمىغان بولسچۇ؟ ئۇ ھالدا بۇ، كىشىنى تەئەججۈپلەندۈرىدىغان ئىش بولىدۇ. ۋىلادىمىنوۋ ماۋ زېدۇڭنىڭ تەكلىپىنى، ماۋ زېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئامېرىكا ئوتتۇرىسىدا جىددىي ھالەت پەيدا قىلماقچى، دەپ چۈشەنگەنىدى. ماۋ زېدۇڭ ئەسلىدە تېخىمۇ كۆپ تىرىشچانلىقلارنى كۆرسىتىپ فاشىزمغا قارشى بۈيۈك ئىتتىپاققا كىرىپ، ھەم ئامېرىكىنىڭ، ھەم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردەمىگە ئېرىشىشى مۇمكىن ئىدى. موسكۋا

ياۋروپادا بۈگۈنلۈك ئەنگلىيە ئۈچۈن ئىنتايىن جەڭگىۋار كۈچكە ئىگە بولغان پارتىزانلارنى قورال بىلەن تەمىنلەش مەسئەلىسىگە تولمۇ ئېھتىياتچانلىق بىلەن مۇئامىلە قىلاتتى، چۈنكى، ئەنگلىيە، ئامېرىكا ئۆلكە ياراتقاندىن كېيىنلا ئاندىن سوۋېت ئىتتىپاقى مۇشۇنداق قىلىدىغان بولۇپ قالغانىدى. ماۋ زېدۇڭ بەلكىم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سىبىرىيىدە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسىگە تەلىم - تەربىيە بېرىشنى ئامېرىكىنىڭ ھىندىستاندا گومىنداڭ ئارمىيىسىگە تەلىم - تەربىيە بەرگىنى بىلەن ئوخشاش ئىش، دەپ قارىغان بولسا كېرەك.

1944 - يىلىنىڭ ئاخىرى، 1945 - يىلىنىڭ باشلىرىدا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىكىدىكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونغا قاراتقان ئۇرۇشىنىڭ خىلمۇ خىل ئالامەتلىرىگە يېقىندىن دىققەت قىلدى. «ئازادلىق گېزىتى» 1944 - يىلى 11 - ئاينىڭ 7 - كۈنى ستالىننىڭ ياپونىيە «تاجاۋۇزى» نى ئەيىبلەيدىغان نۇتۇقىنى باسقىچە يەنە سوۋېت ئىتتىپاقىدىكى گېزىت - ژۇرناللاردا كېيىنكى چاغلاردا ئېلان قىلىنغان، ياپونىيىگە زەربە بېرىدىغان ماقالىلەرنىمۇ باسقىچە باشقا ئىشتىياقمەن كۆزەتكۈچىلەرگە ئوخشاش، يەنئەن شۇنى بىلەتتىكى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ زەربە بېرىشىنىڭ كۈنساين ئۆزلىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئاخىرىدا يىراق شەرق ئۇرۇشىغا قاتنىشىشىغا سىياسىي جەھەتتىن قىلىنىۋاتقان تەييارلىق ئىدى. ۋىلادىمىنوۋنىڭ دېگىنى بويىچە، 1944 - يىلى 12 - ئاينىڭ 2 - كۈنى «خەۋەرلەر» گېزىتى ماقالە ئېلان قىلىپ، جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى كۈچلىرىدىكى ئىتتىپاقلاشماسلىقتەك ئەھۋاللارنى تەنقىد قىلىپ، گومىنداڭغا كوممۇنىستىك پارتىيىگە قارشى كىچىكى ئۇرۇش قوزغىماسلىق توغرىسىدا ئاگاھلاندۇرۇش بەردى. بۇ ماقالە يەنئەننىڭ ئىنتايىن زور قىزىقىشىنى قوزغىدى. ماۋ

زېدۇڭ بۇ ماقالىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كەلگۈسىدە يىراق شەرق ئۇرۇشىغا ئاكتىپ قاتنىشىشنىڭ دەلىلى، دەپ قارىدى. 1945 - يىل 2 - ئاينىڭ 18 - كۈنى «خەۋەرلەر» گېزىتىدىكى يەنە بىر پارچە ماقالە ئوخشاش ئىدىيىنى بايان قىلىسىپ، كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ گومىنداڭدىن «بىسىر پارتىيە دىكتاتورىسى» نى تاماملاشنى ۋە بىرلەشمە ھۆكۈمەت قۇرۇشنى تەلەپ قىلىشتەك مەيداننى ئالغىلىدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تەشۋىقات ھۇجۇمىنى كۈچەيتىشى ئۆزىگە يالتا يىغىنىنى ئارقا كۆرۈنۈش قىلغانىدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى يالتا يىغىنىنىڭ خىتابنامىسىنى قارشى ئالدى. خىتابنامىدە: ياۋروپادىكى ئازاد بولغان دۆلەتلەردە ئەركىن سايلام ئارقىلىق دېموكراتىك دۆلەت تەسىس قىلىنىدۇ، دەپ ۋەدە قىلىنغانىدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بەلكىم ئىتتىپاقداش دۆلەتلەرنىڭ چىڭ جىيىشنى دېموكراتىك ئىنقىلاب يولىغا مېڭىشقا مەجبۇرلاش ئېھتىمالىنىڭ بارلىقىنى مۇشۇلاردىن بىلگەن بولۇشى مۇمكىن. ماۋ زېدۇڭ بەلكىم ئەينى ۋاقىتتا يالتا كېلىشىمىنىڭ يىراق شەرق توغرىسىدىكى ماددىلىرىنى بىلمەسلىكى مۇمكىن، لېكىن، يىغىندىن كېيىن ئۇزۇن ئۆتمەي يۈز بەرگەن خىلمۇ خىل ئىشلار سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ قويدى: 4 - ئاينىڭ 13 - كۈنى موسكۋا ياپونىيە بىلەن ئىمزالانغان بىتەرەپلىك كېلىشىمىنىڭ ئۇزارتىلمايدىغان ئىناۋەتلىك مەزگىلىنى ئېلان قىلدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا قاتنىشىش ئېھتىماللىقى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى سوۋېت قىزىل ئارمىيىسى بىلەن ھەمكارلىشىش پۇرسىتى بىلەن تەمىنلىدى. ئەگەر جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئارمىيىسى شىمالىي جۇڭگو بىلەن مانجۇرىيەدە قىزىل ئارمىيە بىلەن ھەمكارلىشىپ ئۇرۇش قىلسا، بىر يولدا ئىلگىرىلىسە، ئۇ ھالدا جۇڭگو

كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسى بىر تەرەپتىن، ياپونىيە ئارمىيىسىنىڭ، ئېھتىمال يەنە قىزىل ئارمىيىنىڭ قورال - ياراغلىرىنى توپلىسا، يەنە بىر تەرەپتىن، ئازاد رايونلاردا مەمۇرىي ھوقۇق يۈرگۈزەتتى. 1945 - يىلى 4 - 5 - ئايلاردىكى ئامېرىكىنىڭ سىياسەت بەس - مۇنازىرىسىدە «ئەكسىيەتچىلەر» نىڭ نۇقتىئىنەزەرى ئۈستۈنلۈكىنى ئىگىلىگەچكە، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن قىزىل ئارمىيىنىڭ ماسلىشىپ ئۇرۇش قىلىش چارىسى بارغانسېرى جەلپ قىلىش كۈچىگە ئىگە بولماقتا ئىدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يېڭىباشتىن يىراق شەرق ئىشلىرىغا كۆڭۈل بۆلۈشى، ۋاقىت جەھەتتىن ئومۇمەن، ئامېرىكا سىياسىتىنىڭ كۈنساين روشەن ھالدا گومىنداڭغا يان بېسىشقا باشلىغان ۋاقتى بىلەن بىردەك ئىدى. 1944 - يىلى 11 - ئايدا، جياڭ جىپىشى ماۋ زېدۇڭ بىلەن پىرېزدېنت روزۋېلتنىڭ خۇسۇسىي ۋەكىلى خېرلى ماقۇل بولغان بىرلەشمە ھۆكۈمەت توغرىسىدىكى پىلانى رەت قىلدى. شۇنىڭدىن كېيىن خېرلى تېزلىك بىلەن ئۆز مەيدانىنى ئۆزگەرتىپ، بىر ئۆرۈلۈپلا جياڭ جىپىشىنىڭ لايىھىسىنى قوللىدى. كوممۇنىستلارنىڭ بىرلەشمە ھۆكۈمەتكە كىرىشىنى تەن ئالماسلىق دېگەن بۇ ئۇقۇم جياڭ جىپىشى بىلەن خېرلى (11 - ئاينىڭ 7 - كۈنى خېرلىنىڭ ئورنىغا كىلارنىسى گاۋۇس ئامېرىكىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچلىكىگە تەيىنلەنگەنىدى) تەرىپىدىن: كوممۇنىستىك پارتىيە ئۆز ئارمىيىسىنى تاشۇرغاندىن كېيىن بەزى كوممۇنىستلار ئاشۇ چاغدىكى گومىن ھۆكۈمىتىگە كىرسە بولىدۇ، دەپ ئوتتۇرىغا قويۇلغانىدى. جياڭ جىپىشىنىڭ قاتتىق لۇشىيەنى بىلەن خېرلىنىڭ يۈز ئۆرۈشىگە نىسبەتەن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مۇستەقىل ھۆكۈمەتنىڭ رەسمىي قۇرۇلغانلىقىنى ئېلان قىلىش ھەمدە 12 - ئاينىڭ 8 - كۈنى گومىنداڭ بىلەن

بولغان سۆھبەتنى توختىتىش ئارقىلىق ئىنكاس قايتۇردى. ئامېرىكىنىڭ بېسىمى ئاستىدا سۆھبەت 1 - ئاينىڭ 24 - كۈنى ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەن بولسىمۇ، لېكىن قاتمال ۋەزىيەت يەنىلا مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇۋەردى. گومىنداڭ شەكىل جەھەتتە كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ھۆكۈمەتكە قاتنىشىدىغانلىقىنى، بۇنىڭ بەدىلىگە كوممۇنىستىك پارتىيە ئۆزىنىڭ ئارمىيىسىنى تاپشۇرۇپ بېرىدىغانلىقىنى ئوتتۇرىغا قويدى. بۇ لايىھە فرانسىيىنىڭ 1944 - يىلىدىكى ئۇسۇلى بىلەن بىردەك ئىدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى گومىنداڭ ئۆزىنىڭ ئىشپىيىنلۇق ئورگىنىنى تارقىتىۋېتىشى، گومىنداڭ بىلەن كوممۇنىستىك پارتىيە ھوقۇقتىن تەڭ بەھرىمەن بولۇشى كېرەك، دېگەندە باشتىن - ئاخىر چىڭ تۇردى. دەل مۇشۇنداق ۋەزىيەت ئاستىدا، ماۋ زېدۇڭ 1945 - يىلى 1 - ئايدا پېرىدېنت روزۋېلت بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن، ئۆزى بىلەن جۇ ئېنلەينىڭ ۋاشىنگتوننى زىيارەت قىلىش توغرىسىدىكى تەكلىپىنى ئوتتۇرىغا قويدى. ماۋ زېدۇڭ بۇ كارامەت ساياھەت ئارقىلىق خېرىلىنى مەغلۇپ قىلىشنى ئۈمىد قىلاتتى، چۈنكى، ماۋ زېدۇڭ ئاللىبۇرۇنلا خېرىلىنىڭ يەنئە بىلەن ۋاشىنگتوننىڭ سەمىمىي، ئۈزۈل - كېسىل پىكىر ئالماشتۇرۇشىغا توسقۇنلۇق قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈۋالغانىدى.

ماۋ زېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يەنئەندە تۇرۇشلۇق ئالاقە باغلاش گۇرۇپپىسىنىڭ پائالىيەتلىرىنى تىزگىنلەشنى كۈچەيتىپ، ئۇلارغا ماۋ زېدۇڭ ئوتتۇرىغا قويغان ۋاشىنگتوننى زىيارەت قىلىشتىن ئىبارەت كۈتۈلمىگەن تەكلىپنى ئۇقتۇرمىدى. شۇنداقلا ماۋ زېدۇڭ تەدبىر قوللىنىپ، ئۆزى بىلەن موسكۋا ئوتتۇرىسىدىكى جىددىي مۇناسىۋەتنى ياخشىلىدى. چۈنكى، ناۋادا ۋاشىنگتون ماۋ زېدۇڭنىڭ تەكلىپىنى رەت قىلسا، ئۇنىڭغا يەنە چېكىنىش يولىمۇ بولۇشى كېرەك ئىدى. 2 - ئايدا ماۋ زېدۇڭ

موسكۋاغا نۇرغۇن قېتىم تېلېگرامما يوللىدى. بىر پارچە تېلېگراممىسىدا ماۋ زېدۇڭ ئاگاھلاندۇرۇپ ئامېرىكا بىلەن جياڭ جېيىشى غىلمۇ خىل چارە - تەدبىرلەرنى قوللىنىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى غۇلتاقچى بولۇۋاتىدۇ. شۇڭا، يەنئەن بىلەن موسكۋا زىچ ھەمكارلىشىپ، ئامېرىكا بىلەن جياڭ جېيىشىنىڭ سۇيقەستىگە قارشى تۇرۇشى شۇنداقلا ئامېرىكا بىلەن جياڭ جېيىشى ئوتتۇرىسىغا تىرىشىپ بىر پانا قېقىپ قويۇشى كېرەك، دېدى. يەنە بىر تېلېگراممىسىدا ماۋ زېدۇڭ ئاگاھلاندۇرۇپ، جياڭ جېيىشى ئامېرىكىنىڭ قورالى ئارقىلىق جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى باستۇرماقچى، دېدى.

3 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ماۋ زېدۇڭ ستالىن ئەۋەتكەن پەقەت بىر جۈملىلىك تېلېگراممىنى تاپشۇرۇۋالدى. تېلېگرامما ماۋ زېدۇڭ بىلەن جۇ دې ئىلگىرى ئەۋەتكەن تەبرىك تېلېگراممىسىغا جاۋابەن ئەۋەتىلگەندى. جاۋاب تېلېگراممىدا: «رەئىس ماۋ زېدۇڭ، گېنېرال جۇ دې: سىلەرنىڭ قىزىل ئارمىيە قۇرۇلغانلىقىنىڭ 27 يىللىقىنى قىزغىن تەبرىكلىگەنلىكىڭلارغا چىن قەلبىمدىن رەھمەت ئېيتىمەن. ستالىن» دېيىلگەندى. ۋىلادىمىروۋنىڭ دېگىنى بويىچە، ماۋ زېدۇڭ بۇ تېلېگراممىنىڭ قىممىتىنى دەرھال بىلىپ يەتكەندى. ئۇ، تېلېگراممىنى تاپشۇرۇۋېلىش بىلەنلا دەرھال جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ 6 - نۆۋەتلىك كومىتېتى 7 - ئومۇمىي يىغىنى (ئەينى ۋاقىتتا ئومۇمىي يىغىن ئېچىلىۋاتاتتى) نىڭ ھەيئەت رىياسىتى يىغىنىنى چاقىردى. يىغىنغا جۇ دې، ليۇ شاۋچى، رېن بىشى، جۇ ئېنلەي ۋە ماۋ زېدۇڭ شەخسەن ئۆزى قاتناشتى. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، ماۋ زېدۇڭ بۇ تېلېگراممىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى قوللىشى ۋە ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا قاتنىشىدىغانلىقىنىڭ بىر ئالامىتى، دەپ قارىغاندى. ۋىلادىمىروۋنىڭ تەھلىلى بويىچە، سوۋېت

ئىتتىپاقىدىكى گېزىت - ژۇرناللارنىڭ يېقىندىن بۇيان ئېلان قىلغان جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى قوللايدىغان ماقالىلىرى، يەنئەن بىلەن ئامېرىكا سۆھبىتىنىڭ مەغلۇپ بولۇشى، ستالىننىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى قوللايدىغانلىقىنى بىلدۈرۈشى قاتارلىق ئامىللار قوشۇلۇپ، ماۋ زېدۇڭنى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈش «بىردىنبىر توغرا يول» ئىكەنلىكىگە ئىشەندۈرگەندى. سوۋېت ئىتتىپاقى ستالىننىڭ تېلېگراممىسىنى يەنئەندە ئېلان قىلىشقا قوشۇلغاندىن كېيىن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ گېزىتلىرى سوۋېت ئىتتىپاقى داھىيىسىنىڭ ماۋ زېدۇڭ ۋە جۇ دېغا يوللىغان مىننەتدارلىق تېلېگراممىسىنى كۆرۈنەرلىك ئورۇنلىرىغا باستى ھەمدە يەنئەن رادىئو ئىستانسىسى بۇ تېلېگراممىنى كەينى - كەينىدىن ئاڭلاتتى. بۇنداق قىلىشتا بىرنەچچە مەقسەت بار ئىدى: ئۇ، موسكۋانى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ساداقىتىگە ئىشەندۈرەتتى؛ ئۇ، ۋاشىنگتوننى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى موسكۋا تەرەپكە تېخىمۇ ئىتتىرىۋەتمەسلىكىگە ئاگاھلاندۇراتتى؛ ئۇ يەنە ئامېرىكىنىڭ يۈرگۈزۈش ئېھتىمالى بولغان كوممۇنىزمغا قارشى ھەربىي مۇداخىلىسىنى توسۇشقا ياردەم قىلاتتى. ئاخىرقى ئوي - پىكىر بەلكىم ئەڭ مۇھىم ئوي - پىكىر بولسا كېرەك. ۋىلادىمىروۋ: ماۋ زېدۇڭ گېرېتسىيە ۋە زېمىننىڭ تەرەققىياتىغا يېقىندىن دىققەت قىلماقتا، ئۇ يەردە ئەنگىلىيە ئارمىيىسى كوممۇنىستلار رەھبەرلىكىدىكى ھاكىمىيەت تارتىۋېلىش قوزغىلىڭىنى ئەمدىلا باستۇرغان، دېگەندى.

ستالىننىڭ تېلېگراممىسى ئېلان قىلىنىپ ئۇزۇن ئۆتمەي ماۋ زېدۇڭ شۇس بىلەن يەنە بىر قېتىم كۆرۈشتى. ئۇلارنىڭ 1- ئاينىڭ 13 - كۈنىدىكى سۆھبىتىدە ماۋ زېدۇڭ ئۆزىنىڭ ئۇرۇشتىن كېيىن ئامېرىكا بىلەن بولغان ھەمكارلىقىنى كۈچەيتىشنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى يەنە بىر قېتىم تەكىتلەپ،

ۋاشىنگتوننى جياڭ جېيېشىنى ئۆتكۈنچى خاراكتېردىكى بىرلەشمە ھۆكۈمەت قۇرۇشقا مەجبۇر قىلىش ھەمدە جياڭ جېيېشىنىڭ ئىچكى ئۇرۇش قوزغىشىنى تۈسۈشقا چاقىردى. شۇنى مەسلىھەتلىشىش ئۈچۈن ئامېرىكىغا قايتىش ھارپىسىدا ماۋ زېدۇڭ، جۇ ئېنلەي، جۇ دېلار 4 - ئاينىڭ 1 - كۈنى شۇنى بىلەن يەنە بىر قېتىم كۆرۈشۈپ، يۇقىرىقى پىكىرلەرنى يەنە بىر قېتىم تەكىتلىدى. بۇ چاغدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىرى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپكە يېتىپ كېتىشى مۇمكىن دېگەندىن قايتا بېشارەت بەرمىدى. چۈنكى، ستالىننىڭ تېلېگراممىسى ئېلان قىلىنغاندىن كېيىن بۇنداق بېشارەتنىڭ زۆرۈرىيىتى قالمىغاندى. سوۋېت ئىتتىپاقى كوزىرى ئارقىلىق ئامېرىكىغا تەسىر قىلىشىنى ئىنتايىن ئىپتىخار بىلەن ئورۇنداشقا توغرا كېلەتتى. بۇ كوزىرنى ھەددىدىن زىيادە كۆز - كۆز قىلىش ئويلىغان نەتىجىنى بەرمەيتتى. شۇڭا، ئاي ئاخىرىغا بارغاندا شۇنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى رەھبەرلىرىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يىراق شەرق ئۇرۇشىغا قاتنىشىش ئېھتىماللىقى ئۈستىدە مۇھاكىمە قىلىشتىن «بەكمۇ بىزار» ئىكەنلىكىنى بايقىغاندى.

ۋاشىنگتوننىڭ جۇڭگوغا قاراتقان سىياسىتى توغرىسىدىكى مۇنازىرە 3 - ئايدا ئاياغلىشىش ئالدىدا تۇرغان بولۇپ، نەتىجىدە گومىنداڭنى قوللاپ - قۇۋۋەتلەيدىغان نۇقتىلىق سەئىدە ئۈستۈنلۈكنى ئىگىلىگەندى. گېنېرال ئالبېرت ۋېدېمىر (گېنېرال يوسىق سىدىۋىنىڭ ئورنىغا قويۇلغان كىشى) پېرېزىدېنت روزۋېلت بىلەن مۇھاكىمە قىلىش ئۈچۈن ۋاشىنگتونغا قايتىۋاتقانىدى. 3 - ئاينىڭ ئاخىرىدا، مەسلىھەتكە قاتناشتۇرۇش ئۈچۈن شۇنى ئامېرىكىغا چاقىرتىۋېلىندى. مۇھاكىمىنىڭ نەتىجىسى 4 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ئايدان بولدى. شۇ چاغدا خېرلى بىلەن پېرېزىدېنت روزۋېلت سۆھبەتلەشكەندىن كېيىن

مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنى ئۆتكۈزگەندى. خېرلى ئۆز بايانىدا: جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى پەقەت ئۆزىنىڭ قوراللىق قوشۇنلىرىنى گومىن ھۆكۈمىتى ئارمىيىسىگە قوشۇۋېتىدىغانلا بولسا، ئامېرىكا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ياردەم بېرىدۇ، دېدى. ئۇ، ھۆكۈمەتنى كەڭرى ئاساستا ئۆزگەرتىش توغرىسىدىكى تەكلىپنى ئەمەس، بەلكى جياڭ جېيشى ئوتتۇرىغا قويغان كومپارتىيە بىرلەشمە كابىنېتقا كىرىشى كېرەك دېگەن كۆز قاراشنى قوللايتتى. خېرلى 4 - ئاينىڭ ئاخىرىدا جۇڭگوغا يېتىپ كەلگەندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ جياڭ جېيشىنىڭ سىياسىتىنى پۈتۈن كۈچ بىلەن قوللىشىغا قارشى تۇرغان بەزى دىپلوماتىيە ئەمەلدارلىرىنى تازىلاشقا باشلىدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سىياسىتى خېرلىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە قارشى تۇرۇش تەكلىپىنى روزۇۋېلىشقا قوبۇل قىلدۇرۇشتا ئاچقۇچلۇق رول ئوينىدى. ۋاشىنگتوندا ئۆتكۈزۈلگەن 3 - ئايلىق سۆھبەتتە خېرلى پىرېزىدېنت روزۇۋېلىشقا گەرچە سىئالنى يالتا كېلىشىمدە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى قوللىماسلىق توغرىسىدا ۋەدە بەرگەن بولسىمۇ، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ جياڭ جېيشىنىڭ شەرتىنى قوبۇل قىلماقتىن باشقا چارىسى يوق، ناۋادا يەنئەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمىگە ئېرىشەلمەسلىكىنى بىلىپ يەتسە، ئۇ، گومېن ھۆكۈمىتىدىكى قانۇنىي، قورال - يارىغى بولمىغان ئاز سانلىق پارتىيە بولۇش ئورنىنى قوبۇل قىلىدۇ، دېگەندى.

ئەگەر خېرلىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى موسكۋا تەرەپكە تايىنىدۇ ۋە بويىسۇندۇ دېگەن مۆلچىرى خاتا دېيىلىدىغان بولسا، ئۇ ھالدا، كەم دېگەندىمۇ ئۇنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەيلى - رايىنىڭ قايىقتىلىقى توغرىسىدىكى مۆلچىرى توغرا ئىدى. ئۇ، جۇڭگوغا قايتىش يولىدا موسكۋادا توختاپ، سىئالنى

ۋە مولوتوۋ بىلەن جۇڭگونىڭ ۋەزىيىتىنى مۇھاكىمە قىلغانىدى. جۇڭگونى ئىچكى ئۇرۇشتىن ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن، ستالىن: مەن، گومىنداڭ رەھبەرلىكىدىكى بىرلەشمە ھۆكۈمەتكە كىرىش توغرىسىدا ماۋ زېدۇڭغا ھەيدەكچىلىك قىلدىم، دېدى. سوۋېت ئىتتىپاقى مۇنداق مەخپىي كېڭىشىشتىن باشقا يەنە ئاشكارا تەشۋىقاتتىنمۇ قوشۇمچە پايدىلانغانىدى. 1945 - يىلى 6 - ئاينىڭ باشلىرىغا كەلگەندە سوۋېت ئىتتىپاقى جامائەت پىكرى جۇڭگودا بىرلەشمە ھۆكۈمەت قۇرۇشنى ئاشكارا قوللىغانىدى.

5. ماۋ زېدۇڭنىڭ ئاخىرقى تەييارلىقى

1945 - يىلىنىڭ بېشىدا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىنقىلابىي ھەرىكەتنىڭ قەيسەر ۋە قۇدرەتلىك، ھاياتىي كۈچى ئۇرغۇپ تۇرغان رەھبەرگە ئايلانغانىدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئېيتىشىغا ئاساسلانغاندا، ئەينى چاغدا كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ تايانچ بازىلىرىدا تەخمىنەن 100 مىليون خەلق ياشايتتى. مۇنتىزىم ئارمىيىدە 910 مىڭ ئەسكەر، بۇنىڭدىن باشقا يەنە 19 ئازاد رايوندا 2 مىليون 200 مىڭ خەلق ئەسكەرى بار ئىدى. ئەينى چاغدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئۆز كۈچلىرىنى كۆككە كۆتۈرۈشى پۈتۈنلەي ئورۇنلۇق ئىدى. چۈنكى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ھەقىقەتەن قۇدرەت تېپىپ قالغان، لېكىن ئۇنىڭ رەقىبى بولسا ئەكسىچە زەئىبلەشىپ كەتكەنىدى. گومىنداڭ ھۆكۈمرانلىق قىلغان رايونلاردا ھۆكۈمەتكە قارشى ھەرىكەتلەر تۇشمۇ تۇشتىن قوزغىلىپ، ئەلپازى شىددەتلىك بولماقتا ئىدى. گومىنداڭنىڭ مەزھەپلىرى ئەسلىدىنلا ساماندەك بولۇپ، ئارمىيىنىڭ كەيپىياتى تۈۋەن ئىدى. خىرە - خىرە ئۈمىد، پەقەت، بەلكىم ئامېرىكا

ئارىلىشىپ، كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ ھاكىمىيەتنى تارتىۋېلىشىنى توسىدۇ، دېگەندىلا قالغان بولۇشى مۇمكىن، بۇنداق ئۈمىد «ئەكسىيەتچىلەر» نىڭ ۋاشىنگىتوندىكى جۇڭگو سىياسىتى توغرىسىدىكى بەس - مۇنازىرىدە مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشى تۈپەيلى تېخىمۇ كۈچەيگەندى.

4 - ئاينىڭ 23 - كۈنى، يەنى موسكۋا ياپونىيە بىلەن ئىمزالانغان بىتەرەپلىك كېلىشىمنىڭ ئىناۋەتلىك مەزگىلىنى قايتا ئۇزارتمايدىغانلىقىنى ئېلان قىلىپ ئىككى ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ 7 - نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك ۋەكىللەر قۇرۇلتىيى مۇشۇنداق ۋەزىيەت ئاستىدا چاقىرىلدى. ۋىلادىمىروۋنىڭ نۇقتىئىنەزەرى بويىچە، ماۋزېدۇڭ بۇ قېتىمقى يىغىننى كېچىكتۈرۈپ، ئۇنىڭ ئۆزى سوۋېت ئىتتىپاقى يىراق شەرق ئۇرۇشىغا قاتنىشىدۇ دەپ تونۇغان چاغدىلا ئاندىن ئاچقاندى. گەرچە، سوۋېت قىزىل ئارمىيىسىنىڭ زادى قاچان ئەسكەر چىقىرىدىغانلىقىنى جەزملەشتۈرگىلى بولمىسىمۇ (شۇس ۋاشىنگىتونغا دوكلات قىلىپ: جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىنى 1946 - يىلى باھاردا ئەسكەر چىقىرىدۇ دەپ ھېس قىلىدۇ، دېگەندى)، لېكىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئاخىرىدا شىمالىي جۇڭگو بىلەن مانجۇرىيەگە ئەسكەر چىقىرىشى ماۋزېدۇڭنىڭ ئۆزى بىلەن موسكۋا ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى كۈچەيتىشكە موھتاج ئىكەنلىكىدىن دېرەك بېرەتتى. جۇڭگو كومپارتىيە ئارمىيىسىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسى بىلەن ھەمكارلىشىپ ئۇرۇش قىلالىشى ۋە مۇرىنى مۇرىگە تىرەپ ئالغا ئىلگىرىلىيەللىشى ئۈچۈن، ماۋزېدۇڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى سىياسىي جەھەتتىن ياخشى سەرەجانلاشتۇرۇشى كېرەك ئىدى. خۇددى ماۋزېدۇڭ 7 - قۇرۇلتايغا بەرگەن سىياسىي دوكلاتىدا ئېيتقاندەك، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى پۇختا تەييارلىق قىلىپ، گومىنداڭدىن

مۇستەقىل تۇرۇپ، ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر بىلەن بىۋاسىتە ھەمكارلاشقان ھالدا ئۇرۇشقا قاتنىشىپ، قولىدىن كەتكەن يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىشى كېرەك ئىدى. ئەلۋەتتە بۇ، قىزىل ئارمىيە يۈتۈنلەي جۇڭگو كومپارتىيە ئارمىيىسى بىلەن ھەمكارلىشىپ ئۇرۇش قىلىدۇ، دېگەنلىك بولمىسىمۇ، لېكىن ماۋ زېدۇڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاراتقان سىياسىتىنىڭ نىشانى ئەڭ زور تىرىشچانلىقلارنى كۆرسىتىپ، بۇ پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىشتىن ئىبارەت ئىدى.

ماۋ زېدۇڭ 7 - قۇرۇلتاي باشلانغان چاغدا، ئامېرىكىغا قاراتقان سىياسەتنى ئۆزگەرتىش كېرەكلىكىنى كۆرسەتمىگەندى. لېكىن، يىغىننىڭ داۋاملىشىشىغا ئەگىشىپ، ئۇنىڭ پوزىتسىيىسى بارا - بارا قاتتىقلاشقىلى تۇردى. 4 - ئاينىڭ 24 - كۈنى سىياسىي دوكلاتتا ماۋ زېدۇڭ ئامېرىكىنى فاشىزمغا قارشى ئىتتىپاقداش دۆلەت دەپ تەسۋىرلىگەن بولسىمۇ، لېكىن ئاگاھلاندۇرۇپ: نۇرغۇن دۆلەتلەردە يەنىلا خېلى بىر قىسىم ئەكسىيەتچى كۈچلەر دۆلەتنىڭ ئىچى ۋە سىرتىدىكى خەلقنىڭ ئىتتىپاقلىقى، ئىلغارلىقى ۋە ئازادلىق ئىشلىرىغا بۇزغۇنچىلىق قىلماقتا، شۇڭا، ۋەزىيەتنىڭ تەرەققىيات جەريانىدا جاپا - مۇشەققەت ۋە ئەگرى - توقايلىقلارنى باشتىن كەچۈرۈشكە توغرا كېلىۋاتىدۇ، دېگەندى. 6 - ئاينىڭ 11 - كۈنى، يەنى 7 - قۇرۇلتاينىڭ يېپىلىدىغان كۈنى ماۋ زېدۇڭ ئامېرىكىغا قارىتا تېخىمۇ قاتتىق پوزىتسىيە قوللىنىپ، ئامېرىكىنىڭ جۇڭگوغا قاراتقان ئەكسىيەتچى، ئەكسىلىنىقلاپىي ۋە كوممۇنىزمغا قارشى سىياسىتىنى ئەيىبلەگەندى. ماۋ زېدۇڭ: جاھانگىرلىك - جۇڭگو خەلقىنىڭ شىلىسىنى بېسىپ تۇرغان ئۈچ چوڭ تاغنىڭ بىرى، دەپ جاكارلىغانىدى. ئۇنىڭ سۆزلىگەن نۇتۇقىنىڭ مۇقامى ئامېرىكىنىڭ جۇڭگوغا تاجاۋۇز قىلغۇچى بىرىنچى نومۇرلۇق جاھانگىر دۆلەتكە ئايلىنىۋاتقانلىقىنى كۆرسىتىپ

بەرگەندى؛ ماۋ زېدۇڭ ستالىننىڭ سۆزىنى نەقىل كەلتۈرۈپ: جاھانگىرلىك ئىلغار دۇنيانىڭ ئاساسلىق دۈشمىنى، دېگەندى؛ ئۇ: دۇنيا خەلقىنىڭ جاھانگىرلىككە قارشى ھەرىكىتى تېخىمۇ ئۆتكۈرلىشىپ، تېخىمۇ گۈللەپ - ياشىماقتا، دەپ كېسىپ ئېيتقاندى.

ۋاشىنگتوننى ئاگاھلاندۇرغاندا ماۋ زېدۇڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى مەدھىيلىگەندى. ئۇ «ئىككى جۇڭگونىڭ تەقدىرى» ماۋزۇلۇق ئېچىلىش نۇقتىدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ گېرمانىيە فاشىزمىنى مەغلۇپ قىلىشقا ئەڭ زور كۈچىنى تۆھپە قىلغانلىقىغا تەنتەنە قىلدى ۋە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ «پۈتۈن دۇنيا خەلقى، بولۇپمۇ سوۋېت خەلقىنىڭ ياردىمى تۇرغاندا»، شەرت - شارائىت يارىتىپ جۇڭگو خەلقىنى ئۈزۈل - كېسىل ئازاد قىلىپ، پارلاق يېڭى بىر جۇڭگو قۇرىدىغانلىقىنى ئوتتۇرىغا قويدى. ئىككىنچى كۈنى ماۋ زېدۇڭ قۇرۇلتايغا سىياسىي دوكلات بەردى. ۋىلادىمىروۋ بۇ قېتىمقى قۇرۇلتايغا كۆزەتكۈچى سۈپىتىدە قاتناشتى ۋە يىغىندىن خاتىرە قالدۇردى. ماۋ زېدۇڭ دوكلاتىدا تېخىمۇ ئېنىق سۆزلەر بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنى مەدھىيەلەپ مۇنداق دېدى: «سىياسىي رېئاللىق ۋە ئەمەلىيەت شۇنى كۆرسەتتىكى، خەلقئارا سەھنىدە سوۋېت ئىتتىپاقى بىزنىڭ بىردىنبىر ۋە ئەڭ ياخشى دوستىمىز، باشقىلىرى بولسا، پەقەت ئاتالمىش ئىتتىپاقداشلىرىمىز.» ۋىلادىمىروۋ قۇرۇلتايدا ماۋ زېدۇڭ ۋە باشقا سۆزگە چىققۇچىلارنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنى پۈتۈن كۈچى بىلەن مەدھىيلىگەنلىكىگە دىققەت قىلدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىدا ئوقۇغان نۇرغۇن ئوقۇغۇچىلار مەركىزىي كومىتېتقا كىرگۈزۈلگەندى. بۇ كىشىلەرنىڭ ئىچىدە ۋاڭ مىڭ بىلەن بۈگۈمۇ بار ئىدى. ۋىلادىمىروۋنىڭ ئېيتقىنى بويىچە، ماۋ زېدۇڭ كاڭ شېڭ بىلەن رېن بېشىنىڭ قۇرۇلتايدا

ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى توغرىسىدا دوكلات بېرىشىگە يول قويىمىغانىدى. ماۋ زېدۇڭ سىياسىي دوكلاتىدا ئىستىل تۈزىتىشنى پەقەت بىرلا قېتىم تىلغا ئالغانىدى. ماۋ زېدۇڭ بىرنەچچە ئايزاس ئارقىلىق، پۈتۈن پارتىيىنىڭ ئىدىيىسىنى بىرلىككە كەلتۈرۈش ئۈچۈن ماركسىزم - لېنىنىزىملىق تەربىيە يۈرگۈزۈشنىڭ زۆرۈرلۈكىنى ئىزاھلاپ ئۆتتى. لېكىن ئۇنىڭ ئىزاھلىرى ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتى بىلەن ئاتالمىش سوۋېتپەرەس ئۇنسۇرلارنى تازىلاش مەسىلىسىنى بىر - بىرىگە باغلىمىغانىدى. ليۇ شاۋچى بىلەن جۇ ئېنلەينىڭ سۆزلىرىمۇ ئوخشاشلا ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىگە دارىماي دېگۈدەكلا ئۆتتى.

ليۇ شاۋچىنىڭ پارتىيىنىڭ تارىخى، ئىدىيىسى ۋە تەشكىلاتى (بۇ، ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىنىڭ تۈپ مەسىلىسى) توغرىسىدا بەرگەن دوكلاتى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى رەھبەرلىرىنىڭ ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىگە ئېھتىياتچان پوزىتسىيە تۇتىدىغانلىقىنى ئەڭ ئېنىق كۆرسىتىپ بەردى. بۇ ئۇزۇن نۇتۇقتا ليۇ شاۋچى ئىستىل تۈزىتىش ھەرىكىتىدىن ئىمكانقەدەر ئۆزىنى قاچۇرۇپ، بۇ ھەرىكەتنى پۈتۈن دوكلاتتا پەقەت ئىككى قېتىملا تىلغا ئېلىپ قويدى. ليۇ شاۋچى ھەتتا ماۋ زېدۇڭنىڭ ماركسىزم - لېنىنىزم ئومۇمىي ھەقىقىتىنى جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ كونكرېت ئەمەلىيىتى بىلەن بىرلەشتۈرۈشتە كۆيىنغان رولىنى تەكىتلىگەندىمۇ، ئىستىل تۈزىتىشنى ئاغزىغا ئالمىدى. ئەلۋەتتە، ليۇ شاۋچى ماۋ زېدۇڭنى ماركس، ئېنگېلس، لېنىن، ستالىنلارنىڭ ئوقۇغۇچىسى دەپ ماختىغانىدى. پارتىيىنىڭ تارىخى ۋە ماۋ زېدۇڭنىڭ «سول»، ئوڭ پۇرسەتپەرەسلىك خاھىشلىرىغا قارشى كۈرەشنى قانات يايدۇرغانلىقىنى بايان قىلغان چاغدا، ليۇ شاۋچى پەقەت چېن دۇشيۇ بىلەن لى لىسەننىلا ئېغزىغا ئېلىپ، ماۋ زېدۇڭنىڭ

ئاساسىي دۈشمىنى — ماركسىزمنى جۇڭگوچىلاشتۇرۇشقا قارشى ۋاڭ مىڭ — نى ئېغىزغا ئالمىدى؛ 1931 - يىلىدىكى «خاتا» لۇشىيەن پەقەتلا «سول» پۇرسەتپەرەسلىك ۋە كېيىنكى چاغلاردىكى تەسلىمىچىلىك، دېيىلدى، خالاس. لىۋ شافچىي، روشەنكى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ چىشىغا تېگىپ قويۇشتىن كۈچەپ ئۆزىنى قاچۇرغانىدى.

مەملىكەتلىك 7 - نۆۋەتلىك ۋەكىللەر قۇرۇلتىيىنىڭ مەركىزىي ئىدىيىسى: ئىتتىپاقلىق، يەنى بىر ۋاقىتلىق بىرلەشمە ھۆكۈمەت قۇرۇپ، جۇڭگودا ئىچكى ئۇرۇش قوزغىلىپ كېتىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىرلەشمە ھۆكۈمەتكە گومىنداڭ بىلەن تەڭ ئورۇندا قاتنىشىش؛ ئۇنىڭ سىياسىي نىشانى: جۇڭگونىڭ سىياسىي تۈزۈمىنى دېموكراتىيىلەشتۈرۈش لازىم دېگەندىن ئىبارەت ئىدى. بۇنداق تەلەپنىڭ يەتتەنگە پايدىلىق ئىكەنلىكىنى نۇرغۇن سەۋەبلەر چۈشەندۈرۈپ بەردى؛ بۇنداق تەلەپ ئامېرىكا بىلەن دوستانە مۇناسىۋەت ئورنىتىشنىڭ قاپقىسىنى ئېچىۋەتكەنىدى؛ بۇ تەلەپ يەنە شەھەرنىڭ ھەرقايسى قاتلام زىيالىيلىرىنىڭ ئاۋاز قوشۇشىغا ئېرىشكەنىدى. بەلكىم، بۇ تەلەپنىڭ ئىچكى ئۇرۇش قوزغاشنىڭ مەسئۇلىيىتىنى جياڭ جېيشىنىڭ زىممىسىگە يۈكلەپ قويغانلىقى بولۇشى مۇمكىن. جياڭ جېيشى 3 - ئاينىڭ 1 - كۈنىدىكى نۇتقىدا بىرلەشمە ھۆكۈمەت توغرىسىدىكى لايىھىنى ئۈزۈل-كېسىل رەت قىلدى. شۇنداق بولسىمۇ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ بىرلەشمە ھۆكۈمەت قۇرۇش توغرىسىدىكى چاقىرىقى جياڭ جېيشىنى «بىر پارتىيە دىكتاتورىسى» نى قوغداش ۋەزىيىتى ئىچىدە قويۇپ قويدى. ئەلۋەتتە، ماۋ زېدۇڭ، ئەڭ مۇھىمى، يەنىلا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى ياخشى بىر تەرەپ قىلىشنى كۆزدە تۇتاتتى. ماۋ زېدۇڭنىڭ 7 - قۇرۇلتايدا چىقارغان بىرلەشمە ھۆكۈمەت قۇرۇش توغرىسىدىكى

چاقىرىقى، دېستروۋىنىڭ 1944 - يىلى 1 - ئايدىكى يوليورۇقى ئەينى چاغدا موسكۋا ياۋروپادىكى باشقا كوممۇنىستىك پارتىيىلەرنى يۈرگۈزۈشكە مەجبۇرلىغان سىياسەتلەر بىلەن بىردەك ئىدى.

خۇددى بۇرۇندىن قىلىپ كەلگىنىگە ئوخشاش، ماۋ زېدۇڭ يەنە بىر قېتىم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يوليورۇقىنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئېھتىياجىغا ماسلاشتۇرۇپ شەرھلىدى. ئۇ، بىرلەشمە ھۆكۈمەت قۇرۇش توغرىسىدىكى چاقىرىقىنى گومىنداڭنىڭ بىر پارتىيىلىك ھاكىمىيەتتىن ئىبارەت ھۆكۈمرانلىق ئاپپاراتىنى دەرھال تارقىتىۋېتىش كېرەك، دېگەنگە كېڭەيتتى. ئۇنىڭ بىرلەشمە ھۆكۈمەت قۇرۇش جەھەتتىكى «ئەڭ تۆۋەن شەرتى»: گومىنداڭنىڭ مەخپىي ساقچى ئاپپاراتىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش؛ قولغا ئېلىنغان بارلىق كوممۇنىستلارنى قويۇپ بېرىش؛ گومىنداڭنىڭ شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونلىرىغا يۈرگۈزگەن ھەربىي قاتارلىق بىكار قىلىش، شەنشى - گەنسۇ - نىڭشيا چېگرا رايونى ھۆكۈمىتىنى ئېتىراپ قىلىش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالاتتى. ئەينى چاغدىكى كونكرېت نىشان گومىنداڭنىڭ «بىر پارتىيە دىكتاتورىسى» غا خاتىمە بېرىش، كوممۇنىستىك پارتىيىنى ۋاقىتلىق بىرلەشمە ھۆكۈمەتكە قاتناشتۇرۇش، ئۇنىڭدىن كېيىن ئەركىن سايلام يۈرگۈزۈپ، بىرلەشمە ھۆكۈمەتنى رەسمىي قۇرۇشتىن ئىبارەت ئىدى. ماۋ زېدۇڭنىڭ بىرلەشمە ھۆكۈمەت توغرىسىدىكى شەرھىيىسى كوممۇنىستلار ھاكىمىيىتى قۇرۇشنى تەلپ قىلىش ئەمەس، بەلكى گومىنداڭنىڭ «بىر پارتىيە دىكتاتورىسى» غا خاتىمە بېرىشنى تەلپ قىلىش ئىدى.

بىرلەشمە ھۆكۈمەت قۇرۇش توغرىسىدىكى چاقىرىق يەنە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ قوراللىق كۈچلىرىنى ئىمكانقەدەر تەرەققىي قىلدۇرۇپ، قوراللىق قوزغىلاڭغا تەييارلىق قىلىشنى نىقاب بىلەن تەمىنلەيتتى. جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ

7 - قۇرۇلتىيى ياپون قاراقچىلىرى ئىشغال قىلىۋالغان ئاساسلىق شەھەرلەرنى تارتىۋېلىش ئۈچۈن قوراللىق ھەرىكەتكە تەييارلىق قىلىش؛ ئەمەلىي خىزمەتنى يېزا ئازاد رايونلىرىدىكى خىزمەتلەرگە ئوخشاش مۇھىم ئورۇنغا قويۇش، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ قوراللىق كۈچلىرىنى تېزلىك بىلەن كېڭەيتىش، پارتىزانلىق ئۇرۇشنى ئەمەس، بەلكى ھەرىكەتچان ئۇرۇشنى تەشكىللەش، جۇڭگو كومپارتىيىسى قوشۇمغا يەنە 100 مىڭ ئادەمنى قوبۇل قىلىش، مۇنتىزىم ئارمىيىنى 1 مىليون ئادەمگە كۆپەيتىش؛ يېڭىباشتىن 10 دىن 15 كىچە دىۋىزىيە تەشكىللىپ ھەرىكەتچان ئۇرۇش ئېلىپ بېرىش، ئاساسلىق شەھەرلەرنى تارتىۋېلىش ۋە مۇداپىئە قىلىش كېرەك دەپ قارار قىلدى. ماۋ زېدۇڭ خۇددى ئۆزىنىڭ جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشى باشلانغان چاغدا قىلغىنىدەك، بۇ ئۇرۇش ئاياغلىشىپ دەپ قالغان چاغدا، موسكۋانىڭ سىياسىي لايىھىسىنى كۆرەر كۆز ئۈچۈنلا قوبۇل قىلغان بولسىمۇ، لېكىن بارلىق پۇرسەتنى غەنىيەت بىلەپ ئىنقىلابىي كۈچلەرنى كېڭەيتىشتە چىڭ تۇردى. 1945 - يىلى پۈتۈن ياز پەسلىدە، ماۋ زېدۇڭ جياڭ جىپىشىگە ئەڭ ئاخىرقى كارامەتنى ئاشكارا قىلىشنىڭ ھەر خىل تەييارلىقلىرىنى تېزلىك بىلەن كۆردى. ۋەھالەنكى، گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنى سوۋېت ئىتتىپاقى ھۆكۈمىتى بىلەن «جۇڭگو سوۋېت دوستلۇق - ئىتتىپاقداشلىق شەرتنامىسى» ئىمزالىغاچقا، ماۋ زېدۇڭ تېزلىك بىلەن قىلغان تەييارلىق خىزمەتلىرى بىردىنلا ئۈزۈپ قويۇلدى.

6. ئاچقۇچلۇق پەيتتە ستالىننىڭ بىۋاسىتە ئارىلىشىشى ۋە ماۋ زېدۇڭنىڭ جانلىق تاقابىل تۇرۇش سىياسىتى

8 - ئاينىڭ 14 - كۈنى، «جۇڭگو - سوۋېت دوستلۇق -

ئىتتىپاقداشلىق شەرتنامىسى» موسكۋادا ئىمزالاندى. بۇ خەۋەر ماۋ زېدۇڭنى قاتتىق چۆچۈتۈۋەتتى. 1945 - يىلىدىن ئىلگىرىكى چاغلاردىلا جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىرى يۇھان شۋىتسقا: سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ مانجۇرىيىسىدىكى مەنپەئەت ئىمتىيازىنى تەلەپ قىلىشنى يىراق شەرق ئۇرۇشىغا قاتنىشىشنىڭ بەدىلى قىلمايدۇ، دەپ ئېيتقان. ئۇلار شۋىتسقا ئاللىبۇرۇنلا: «روسىيە جاھانگىرلىكىنىڭ دەۋرى ئاياغلاشتى»، دېگەندى. 1945 - يىلى يازدا، جۇڭگو كومپارتىيىسى چۇڭچىڭ بىلەن موسكۋا ئوتتۇرىسىدىكى سودىنى تىرىشىپ زىغىرلاپ باققان بولسىمۇ، لېكىن بۇ زىغىرلاش مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمىغان بولۇشى مۇمكىن. ئامېرىكا ئارمىيىسىنىڭ يەتتەندە تۇرۇشلۇق كۆزەتكۈچى گۇرۇپپىسىنىڭ خادىملىرىنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، جۇڭگو كومپارتىيىسى رەھبەرلىرى شەرتنامىدىكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىمتىيازىغا ئالاقىدار ماددىلارنى كۆرگەندە خېلىلا چۆچۈپ كەتكەن.

جۇڭگو كومپارتىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مانجۇرىيىگە بولغان قارا نىيىتىگە نىسبەتەن ئاللىبۇرۇنلا ئەيىبلەش ھوقۇقىغا ئىگە بولغانىدى. 30 - يىللارنىڭ بېشىدا، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ مانجۇرىيىدىكى پارتىيە تەشكىلاتى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مۇستەھكەم تىزگىنلىشى ئاستىدا تۇرغانىدى. 1935 - يىلى 5 - ئايدا، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ مانجۇرىيىدىكى پارتىيە تەشكىلاتىغا جۇڭگونىڭ دۆلەت ئىچىدىكى پارتىيە مەركىزىي كومىتېتىنىڭ بۇيرۇقىنى قوبۇل قىلماسلىق، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالدا تۇرۇشلۇق ۋەكىللەر ئۆمىكى، يەنى موسكۋادىكى ۋاڭ مىڭغا خىزمەتلەردىن دوكلات قىلىش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى. شىمالدىكى پارتىيە تەشكىلاتىنىڭ ئەينى چاغدىكى جۇڭگو كومپارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى بىلەن بولغان

مۇناسىۋەتنىڭ ئىنتايىن مۇشكۈللۈكى بىلەن مانجۇرىيىدىكى ياپونغا قارشى پارتىزان ئەترىتىنىڭ كۈرەشلىرىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياپونىيە ئارمىيىسىنى ئىسكەنجىگە ئالىدىغان ھەرىكىتى بىلەن ماسلاشتۇرۇشنى نەزەردە تۇتقاندا، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ئورۇنلاشتۇرۇشلىرىنىڭ مۇۋاپىق يەرلىرى بار ئىدى. لېكىن، 1938 - يىلى رېن بېشى ۋاڭ مىڭنىڭ ئورنىغا جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالدا تۇرۇشلۇق ۋەكىللەر ئۆمىكىنىڭ ئۆمەك باشلىقلىقىغا تەيىنلەنگەندىن كېيىن، بۇ ئورۇنلاشتۇرۇش روشەن ھالدا زور بىر قىسىم ئەھمىيىتىنى يوقاتتى، بۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ شەرقىي شىمالدىكى ھەرقايسى ئۆلكىلىرىگە قاراپ تەسلىك قىلغانلىقى ئۈچۈن ماۋ زېدۇڭنىڭ قەھرى غەزىپىنى قوزغاش ئېھتىمالىغا تولمۇ يېقىن ئىدى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ شەرقىي شىمالىغا قويغان خىلمۇ خىل نەلەپلىرى جۇڭگو كومپارتىيىسى رەھبەرلىرىنىڭ مىللىي ھېسسىياتىغا تەگكەندى. ھالبۇكى، ئېھتىمال تېخىمۇ مۇھىمى مۇنداق بىر ھەقىقەت، يەنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەمەلىيەتكە جياڭ جېيىشى ھۆكۈمىتىنى قوللاش توغرىسىدا بەرگەن ۋەدىسى بولسا كېرەك. بۇ مۇددىئىدا جۇڭگو كومپارتىيىسىنى سىياسەتلىرىنى كەڭ كۆلەمدە تەرتىپكە سېلىشقا مەجبۇر قىلدى. گەرچە جۇڭگو كومپارتىيىسى 8 - ئاينىڭ بېشىدىمۇ يەنىلا رادىكال لۇشىەن يۈرگۈزۈۋاتقان بولسىمۇ، 3 - ئاينىڭ 9 - كۈنىدىن بۇيان، چۇڭچىڭ بىلەن بولغان سۆھبەت قايتا - قايتا ئۈزۈلۈپ قېلىپ تۇردى. 6 - ئايدىن بۇيان، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ گېزىت - ژۇرناللىرى باشتىن - ئاخىر جياڭ جېيىشى ۋە خېرلىدىن ئىبارەت بۇنداق «ئامېرىكا جاھانگىرلىكى» نى قاتتىق ئەيىبلەدى. ياپونىيە تەسلىم بولۇشقا ساناقلىق كۈنلەر قالغاندا،

يەنەن ياپونىيە ئىشغال قىلىنغان جايلار ۋە قوراللارنى تارتىۋېلىش ئۈچۈن، پۈتۈن كۈچىنى سەپەرۋەر قىلدى. 8 - ئاينىڭ 10 - كۈنى، گېنېرال جۇ دې جۇڭگو كومپارتىيىسى ئارمىيىسىگە ياپونىيە قورچاق ئارمىيىسىنى قورالسزلاندۇرۇش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى ھەمدە ياپون قورچاق ئارمىيىسىنىڭ تەسلىمنامىسىنى قوبۇل قىلدى. جياڭ جېيشى جۇ دېننىڭ بۇيرۇقىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشقا ئۇرۇنغاندا، ماۋ زېدۇڭ جياڭ جېيشىنىڭ قارشىلىقىغا قارىماي، جياڭ جېيشىنى «جۇڭگونىڭ فاشىست كاتتىبېشى» دەپ ئەيىبلىدى ۋە جۇڭگو كومپارتىيىسى ئارمىيىسى مەغلۇپ قىلىنغان ياپون ئارمىيىسىنى قورالسزلاندۇرۇشقا ھوقۇقلۇق، دەپ جاكارلىدى. 8 - ئاينىڭ 13 - كۈنى «ئازادلىق گېزىتى» دەرھال ھەرىكەتچان ئۇرۇش تەييارلىقىنى پۇختا ئىشلەپ شەھەرلەرنى ئىشغال قىلىشقا ئاشكارا چاقىردى. ۋىلايەتنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، ماۋ زېدۇڭ بىر كۈن ئىلگىرى سوۋېت ئىتتىپاقىدىن جۇڭگو كومپارتىيىسى يەنە بىر قېتىم قوللاشنى تەلپ قىلغان. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، ماۋ زېدۇڭ بۇ ياردەمنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدىكى بۇنىڭدىن كېيىنكى مۇناسىۋەتنى بەلگىلەيدۇ، دەپ ئاتىغان.

«جۇڭگو - سوۋېت دوستلۇق - ئىتتىپاقداشلىق شەرتنامىسى» نىڭ ئىمزالىنىشى ماۋ زېدۇڭنىڭ رادىكال سىياسىتىنى بىردىنلا قاپ بەلدىن ئۈزۈۋەتتى. شەرتنامە ئېلان قىلىنىپ ئىككىنچى كۈنى جۇڭگو كومپارتىيە مەركىزىي كومىتېتى گومىنداڭ بىلەن ئامېرىكىغا قاراتقان ھەننۇ تەنقىدلىرىنى توختىتىپ، جۇڭگو كومپارتىيىسى ئارمىيىسىگە ئامېرىكا ئارمىيىسىنىڭ جۇڭگودا قۇرۇقلۇققا چىقىشىغا ماسلىشىشى ھەمدە ياپونىيە ئارمىيىسىنى قورالسزلاندۇرۇشقا ياردەملىشىشى توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى. 7 - قۇرۇلتاي

يېپىلغاندىن كېيىن، يەنەن 8 - ئاينىڭ 16 - كۈنى تۇنجى قېتىم ئامېرىكا خەلقىگە ئەمەس، بەلكى ئامېرىكا ھۆكۈمىتىگە خەت يازدى. 8 - ئاينىڭ 22 - كۈنى ماۋزېدۇڭ جياڭ جېبىشىغا مۇنداق دەپ تېلېگرامما ئەۋەتتى:

«مەركىزىي ئاگېنتلىقنىڭ 20 - كۈنىدىكى خەۋەرلەر تېلېگراممىسىدىن جانابلىرىنىڭ جاۋاب تېلېگراممىلىرىنى ئوقۇشقا مۇۋەپپەق بولدۇم، شۇڭا ئىتتىپاقلىشىشتىن ئىبارەت بۈيۈك پىلان ئۈچۈن، ئاۋۋال يولداش جۇ ئېنلەينى ھۈزۈرىڭىزغا ئالاھىدە ئەۋەتتۇق. يېتىپ بارغاندىن كېيىن قوبۇل قىلىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن.»

ئارىدىن بەش كۈن ئۆتكەندىن كېيىن، جياڭ جېبىشى بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن ماۋزېدۇڭ شەخسەن ئۆزى ئايروپىلان بىلەن جۇڭجىڭغا يېتىپ باردى.

ئوخشاش ئەھمىيەتكە ئىگە بولغىنى شۇكى، جۇڭگو كومپارتىيىسى چوڭ شەھەرلەرنى تارتىۋېلىش پىلانىدىن ۋاقىتنىچە ۋاز كەچكەندى. 8 - ئاينىڭ 30 - كۈنى، جۇڭگو كومپارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى شىمالىي جۇڭگو بېۋروسىنىڭ كادىرلار يىغىنى بۇنىڭغا ئىزاھات بەردى. شىمالىي جۇڭگو بېۋروسىنىڭ شۇجىسى بۇ يىغىندا قىلغان بىر دوكلاتىدا، چوڭ شەھەرلەرنى تارتىۋېلىش ئەڭ ئاخىرقى نىشان، لېكىن نۆۋەتتىكى نۇرغۇن قىيىنچىلىقلار بۇ نىشاننىڭ ئەمەلگە ئېشىشىغا توسالغۇ بولۇۋاتىدۇ، دېگەن. بۇ قىيىنچىلىقلار ئىچىدىكى قىيىنچىلىق ئەڭ ئاۋۋال سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ پوزىتسىيىسى ئىدى. «يىراق شەرق تىنچلىقىنى قوغداش ۋە مۇستەھكەملەش ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو بىلەن دوستلۇق شەرتنامىسى تۈزدى. بۇ جۇڭگو خەلقى ۋە دۇنيا خەلقى ئۈچۈن ئىنتايىن پايدىلىق، ياپونىيە ۋە بارلىق ئۇرۇش بىدىكلىرىگە ئىنتايىن زىيانلىق. لېكىن، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، بۇ شەرتنامىگە پۈتۈنلەي مەسئۇل

بولۇش ئۈچۈن، سوۋېت ئىتتىپاقى بىزگە بىۋاسىتە ياردەم بېرەلمەيدۇ، بەلكى كونكرېت چەكلىمىلەرگە ئۇچرايدۇ. »
بۇ قىيىنچىلىقلار تۈپەيلىدىن بۇ شۇجى مۇنداق دېگەن:
جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسى كەلگۈسىدە چوڭ شەھەرلەرنى تارتىۋېلىشقا ياخشى تەييارلىق قىلىش ئۈچۈن، نۆۋەتتە پەقەت كىچىك شەھەرلەرنى ئىشغال قىلىپ، ئازاد رايونلارنى كېڭەيتىپ، مۇھىم قاتناش يوللىرىنى تارتىۋالدىمۇ ياكى ئۇزۇپ تاشلايدۇ. » چوڭ شەھەرلەرنى تارتىۋېلىش سىياسىتى توغرا بولسىمۇ لېكىن نۆۋەتتىكى بىۋاسىتە ۋەزىپە ئەمەس.
جۇڭگو كومپارتىيىسى لۇشىەننىڭ ئۆزگىرىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بىۋاسىتە ئارىلاشقانلىقىنىڭ نەتىجىسى. موسكۋادا گومىن ھۆكۈمىتىنىڭ دىپلوماتىيە مىنىستىرى ۋاڭ شىجىي ستالىندىن ماۋزېدۇڭنىڭ جياڭ جىپىنىڭ قايتا - قايتا ئەۋەتكەن تەكلىپىنى قوبۇل قىلىپ، جۇڭچىڭغا بېرىپ، جياڭ جىپىنى بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزۈشكە ھەيدەكچىلىك قىلىشنى تەلەپ قىلدى. ۋاڭ شىجىي بۇ مەسىلىنى گومىنداڭ مەركىزىي ئىجرائىيە كومىتېتى، دۆلەت مۇداپىئە كومىتېتى ۋە قانۇن تەسىس قىلىش پالاتاسىنىڭ جۇڭگو-سوۋېت دوستلۇق-ئىتتىپاقداشلىق شەرتنامىسى» نى تەستىقلاش مەسىلىسى بىلەن باغلىغانىدى. 8 - ئاينىڭ ئاخىرىدا، موسكۋا ماۋزېدۇڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگو كومپارتىيىسىگە ياردەم قىلىش توغرىسىدىكى تەلپىنى رەت قىلدى ھەمدە ئۇنىڭغا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا ئارىلاشمايدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى. شۇنى كۆرۈۋېلىش مۇمكىنكى، موسكۋانىڭ مەقسىتى يالغۇز بۇلا ئەمەس ئىدى. كېيىنكى چاغدا، ستالىن يۇگوسلاۋىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ بىر رەھبىرىگە: «ياپونغا قارشى ئۇرۇشتىن كېيىن، بىز (جۇڭگو كومپارتىيىسى رەھبەرلىرىگە) بىزنىڭ ھېس قىلىشىمىزچە، جۇڭگودا قوراللىق قوزغىلاڭ

كۆتۈرۈشنىڭ شەرت - شارائىتى پىشپىپ يېتىلمىدى، سىلەر جياڭ جېيشى بىلەن مۇرەسسە قىلىشىڭلار لازىم، دەيمىز، دېگەن. ماۋ زېدۇڭنىڭ ئۆزى كېيىنكى چاغدا نارازى بولۇپ: ستالىن بۇ ئاچقۇچلۇق پەيتتە جۇڭگو كوممۇنىستلىرىنىڭ ئىنقىلاب قىلىشىنى توسۇشقا ئۇرۇندى، دېدى.

«ئازادلىق ئۇرۇشى مەزگىلىدە، دەسلەپ ئەگەر ئۇرۇش قىلىنسا جۇڭخۇا مىللەتلىرى ھالاك بولۇش خەۋپىگە دۇچ كېلىدۇ دەپ ئىنقىلاب قىلىشقا رۇخسەت قىلمىدى. ئۇرۇش باشلانغاندىن كېيىن بولسا، بىزگە بىر ئىشىنىپ، بىر ئىشەنمىدى، ئۇرۇشتا غەلبە قازىنىۋىدۇق، بىزدىن تېتوچە غەلبە قازاندى دەپ يەنە گۇمانلاندى.»

ئارىدىن 40 يىل ئۆتكەندىن كېيىن، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ بىر نوپۇزلۇق مەتبۇئاتىدا ئېلان قىلىنغان بىر پارچە ماقالىدە، بۇ مەزگىلدىكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەددى-ھەرىكەتلىرى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە خۇددى «موللا ئاكلار» دەك رەھبەرلىك قىلىشقا ئۇرۇنۇش، دېيىلگەن. 1945-يىلىدىكى سوۋېت ئىتتىپاقى خۇددى لۇشۇننىڭ مەشھۇر پوۋېستى «ئاكيونىڭ رەسمىي تەرجىمىھالى» دىكى «ساختا ئەجنەبىي شەيتان» غا ئوخشاش ئاكيونىڭ ئىنقىلابقا قاتنىشىشىنى توسۇشقا ئۇرۇندى.

ۋىلادىمىنوۋنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، موسكۋانىڭ جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ بويىندىكى سىرتىماقنى چىڭ تارتىشقا ئۇرۇنۇشى ئۆزىگە مۇنداق بىر نۇقتىئىنەزەرنى، يەنى مەسكۋا ماۋ زېدۇڭ، سوۋېت ئىتتىپاقى، ئامېرىكا ۋە گومىنداڭ ئەتتۇرىسىدا نىزا پەيدا قىلىش ئۈچۈن باشتىن - ئاخىر مەقسەتلىك ھالدا ئىغۋارگەرلىك سىياسەت يۈرگۈزدى دەپ قارايدىغان نۇقتىئىنەزەرنى ئاساس قىلغانىدى. ماۋ زېدۇڭ خىلمۇ خىل «ھىيلە - مېكر» لەردىن پايدىلىنىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن

ئامېرىكىنى ئۇرۇشتۇرماقچى بولغانىدى. ۋىلادىسروۋ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئېيتىشقا تىلى كۆيدىغان مەسىلىنى، يەنى جۇڭگو كومپارتىيىنى چەكلەش ستالىننىڭ جۇڭگونىڭ شەرقىي شىمالىدا ئىمتىيازغا ئېرىشىش ئۈچۈن ماقۇل بولغان بىر قىسىم بەدەل ئىكەنلىكىدىن ئىبارەت مەسىلىنى ئېغىزغا ئالمىغانىدى. ئەگەر جۇڭگودا ئىپكى ئۇرۇش پارتلاپ قالسا، ئۇ ھالدا، گومىن ھۆكۈمىتى بىلەن ئامېرىكىنىڭ بۇ ئىمتىيازلارنى داۋاملىق تەن ئېشىش - تەن ئالماسلىقى تازا بىر مەسىلە بولۇپ قالاتتى.

ماۋ زېدۇڭ موسكۋانىڭ سانجۇرىيىدە يېڭى ئىمتىيازغا ئېرىشىشى جۇڭگو كومپارتىيىسىنى قوللىماسلىق توغرىسىدا بەرگەن ۋەدىسىنىڭ ھەقىقىي ئىكەنلىكىنى بىلىش بىلەن بىللە، ماۋ زېدۇڭ يەنە ئەگەر موسكۋانى تەنقىد قىلسا ئۆزىنىڭ مېچ نەرسىگە ئىگە بولالماسلىقىنىمۇ بىلىۋاتتى. شۇڭلاشقا، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ تەشۋىقات قوراللىرى «جۇڭگو - سوۋېت دوستلۇق - ئىتتىپاقداشلىق شەرتنامىسى» نى ماخىشاش بىلەن بىر ۋاقىتتا، پارتىيىنىڭ ئۈمىدىسىز پوزىتسىيە تۇتۇۋاتقان كادىرلىرىغا شەرتنامىنىڭ توغرىلىقىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن، پارتىيە ئىچىدە تەشۋىقات تەربىيىسى ئېلىپ باردى. گەرچە ماۋ زېدۇڭنىڭ «سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قىلىنقىلىرىدىن خۇشى كەتكەن بولسىمۇ، لېكىن، ئەگەر ئامېرىكا گومىنداڭغا زور كۈچ بىلەن ياردەم قىلسا، ماۋ زېدۇڭنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھەمكارلاشماقتىن باشقا چارىسى يوق ئىدى. چۈنكى، جۇڭگونىڭ شەرقىي شىمالىدىكى جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ئارمىيىسى سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسىنىڭ ھەمكارلاشماشلىقىغا ئۇچراپ ئىشنىڭ خېلىلا چىگىشلىكىنى ھېس قىلغانىدى. ئوبدانراق چارە يەنىلا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھەمكارلىشىش، بۇ ھەمكارلىشىشنى ئۈزلۈكسىز ئالغا ئىلگىرىلىتىش ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقى سىياسىتىنىڭ كەلگۈسىدىكى ئۆزگىرىشىنى كۈتۈشتىن ئىبارەت ئىدى.

ئۇنىڭدىن باشقا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودا ئىچكى ئۇرۇشتىن ساقلىنىش ئارزۇسىدىن پايدىلىنىپ جياڭ جېيشىغا بېسىم ئىشلىتىشىمۇ مۇمكىن ئىدى. خۇددى جۇڭگو كومپارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى شىمالىي جۇڭگو بىۋروسى سېكرىتارىنىڭ دوكلاتىدا كۆرسىتىلگەندەك، ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەر ئىككىسىلا جۇڭگودا ئىچكى ئۇرۇش يۈز بېرىپ، جياڭ جېيشىنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئورنىنى شەرتلىك ھالدا تەن ئېلىشقا مەجبۇر قىلىش مۇمكىنلىكىگە قوشۇلمايتتى.

ماۋ زېدۇڭ بۇنداق ۋەزىيەتنى مۇقىم بولمىغان ئۆتكۈنچى باسقۇچ، بۇ باسقۇچ ئارقىلىق (ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەمەلىيەتتىمۇ شۇنداق ئىدى) گومىنداڭ ھاكىمىيىتىنىڭ ئۆلىنى تەۋرىتىش خىزمىتىنى تېزلىتىپ، ئەڭ ئاخىرقى ھۇجۇمغا پۇختا تەييارلىق قىلىش كېرەك دەپ قارايتتى. ئۇنىڭدىن باشقا، سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسىنىڭ جۇڭگونىڭ شەرقىي شىمالىدا پەيدا بولۇشى ئامېرىكىنى جۇڭگونىڭ شەرقىي شىمالغا ئەسكەر ئەۋەتىش - ئەۋەتمەسلىك مەسلىسىدە ئارىسالدى قىلىپ قوياتتى. بۇ دەل كېيىنكى چاغلاردا، جۇڭگونىڭ مەتبۇئاتلىرىدا كۆرسىتىلگەنگە ئوخشاش، بۇلارنىڭ جۇڭگو كومپارتىيىسىگە نىسبەتەن ياردىمى تېگەتتى. 1949 - يىلى 6 - ئايدا، پۈتۈن مەملىكەت ئازاد بولۇش ھارپىسىدا ماۋ زېدۇڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 28 يىللىقىنى خاتىرىلەش يۈزىسىدىن ئېلان قىلغان نۇتقىدا، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىنقىلابىي رولىنى تېخىمۇ يۈكسەك دەرىجىدە شەرھىلىگەندى: «جاھانگىرلىك مەۋجۇت بولۇپ تۇرغان دەۋردە، ھەرقانداق مەملىكەتنىڭ ھەقىقىي خەلق ئىنقىلابى خەلقئارالىق ئىنقىلابىي كۈچلەرنىڭ تۈرلۈك شەكىللەردىكى ياردىمىسىز ئۆز غەلبىسىنى قولغا كەلتۈرۈشى مۇمكىن ئەمەس. غەلبە

قازانغاندىمۇ ئۇنى مۇستەھكەملىشى مۇمكىن ئەمەس... خەلق جۇڭگوسىدا شۇنداق بولۇۋاتىدۇ ۋە شۇنداق بولىدۇ، ئويلاپ كۆرۈڭلار، مۇبادا سوۋېت ئىتتىپاقى بولمىغان بولسا، مۇبادا فاشىزمغا قارشى 2-دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ غەلبىسى بولمىغان بولسا، مۇبادا ياپون جاھانگىرلىكى يوقىتىلمىغان بولسا، مۇبادا ھەرقايسى خەلق دېموكراتىيىسى ئەللىرى ۋۇجۇدقا كەلمىگەن بولسا، مۇبادا شەرقتىكى ئېزىلگەن مىللەتلەر كۈرەش قىلىۋاتمىغان بولسا، مۇبادا كاپىتالىستىك دۆلەتلەردىكى خەلق ئاممىسى بىلەن ئۇلارغا ھۆكۈمرانلىق قىلىۋاتقان ئەكسىيەتچىلەر ئارىسىدىكى كۈرەش بولمىغان بولسا، مۇبادا مۇشۇلارنىڭ يىغىنىدىكى بولمىغان بولسا، ئۇ چاغدا، بېشىمىزغا تىكىلگەن خەلقئارا ئەكسىيەتچى كۈچلەر چوقۇم ھازىرقىدىن بىرقانچە ھەسسە كۆپ بولاتتى. مۇنداق ئەھۋالدا بىز غەلبىبە قازىنالايتتۇقمۇ، ئەلۋەتتە غەلبىبە قازىنالايتتۇق. غەلبىبە قازانغاندىمۇ ئۇنى مۇستەھكەملەش مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

گەرچە ماۋ زېدۇڭنىڭ سۆزى 1949 - يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدىكى سىياسىي ۋەزىيەتنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان بولسىمۇ، لېكىن بۇ سۆزلەر ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن ئىدى. سوۋېت قىزىل ئارمىيىسىنىڭ جۇڭگونىڭ شەرقىي شىمالىدا مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇشى، ئامېرىكىنىڭ شەرقىي شىمالدىكى ھەرىكىتىنى ھەقىقەتەنمۇ ئىنتايىن زور دەرىجىدە چەكلىگەنىدى. بۇ يەنە سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ھەمكارلىقىنى سىياسىي ئاساس بىلەنمۇ تەمىنلىگەنىدى. ياپونىيە تەسلىم بولۇپ بىرنەچچە ئاي ئۆتكەندىن كېيىن، سوۋېت - ئامېرىكا مۇناسىۋىتىنىڭ كۈنسايىن جىددىيلەشىشىگە ئەگىشىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى سىياسىتىنى ئۆزگەرتكەن بولسا، جۇڭگو كومپارتىيىسى بۇ نوپۇسى كۆپ، سانائىتى مەركەزلەشكەن رايوننىڭ ئۆتكۈزۈۋالغۇچىسىغا ئايلىنىپ قالغان بولاتتى.

توققۇزىنچى باب

مىللى قەھرىمان - تارىخنىڭ جاۋابى

1. جياڭ جېشى نېمە ئۈچۈن مەغلۇپ بولدى

ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدە، جياڭ جېشى سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاراتقان سىياسەتتە مەلۇم نەتىجىگە ئېرىشتى. ئۇ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ ئۇرۇشىنى، بولۇپمۇ ئەنگلىيە، ئامېرىكا ۋە ناتسىستلار گېرمانىيىسى ئارىلىشىشىنى خالىمىغان ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ ئەڭ جىددىي بولغان بىر باسقۇچىنى قوللىشىنى كاپالەتكە ئىگە قىلدى. ياپونىيە تارمار بولۇش گىرۋىكىگە كېلىشتىن ئىلگىرى، گەرچە سوۋېت ئىتتىپاقى جياڭ جېشىنىڭ غەربى بويىچە بىۋاسىتە ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا قاتناشمىغان بولسىمۇ، لېكىن ئومۇمىي جەھەتتىن ئېيتقاندا، 1940 - يىلى سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئوق مەركىزى دۆلەتلىرى «ئىچ - پەش تارتىشقان» قىسقا مەزگىلدىن تاشقىرى، جياڭ جېشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىغا ياردەم بېرىشىنى ئىزچىل ساقلاپ كەلدى.

بۇ ئارىلىقتا جياڭ جېشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كۈچلىرىنى شىنجاڭدىن غەلىبىلىك قوغلاپ چىقاردى. گەرچە بۇ ھەرىكەت جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىنى بىر مەزگىل جىددىي تۆۋەنلەتكەن بولسىمۇ، لېكىن جياڭ جېشى يەنىلا شەرقىي شىمالنى ۋە تەيۋەننى جۇڭگوغا قايتۇرۇپ بېرىش، جۇڭگو دۇنيادىكى تۆت چوڭ

دۆلەتنىڭ قاتارىغا ۋە ب د ت خەۋپسىزلىك كېڭىشىدە بەش دائىمىي مۇدىرىيەت دۆلىتى قاتارىغا كىرىش، ماۋزېدۇڭنىڭ ئىنقىلابىي ھەرىكىتىنى قايتا قوللىماسلىق قاتارلىق مەسىلىلەردە ستالىننىڭ قوللىشى ۋە ۋەدىسىگە داۋاملىق ئېرىشتى.

بۇنىڭدىن باشقا X IX ئەسىردە جۇڭگوغا تېخىلغان بىر قاتار تەڭسىز شەرتنامىلەر ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدە بىكار قىلىندى. گەرچە بۇ ئىشنىڭ ستالىن بىلەن بىۋاسىتە مۇناسىۋىتى بولمىسىمۇ، ئەل ئاخىرىدا جياڭ جېپشى ئىنتايىن قىيىن شارائىتتا ماۋزېدۇڭ بىلەن بىرلىكتە ياپونىيىنى مەغلۇپ قىلدى. ۋە مالىكى، جۇڭگونىڭ نىسپىي ئەمەلىي كۈچىدىن ئېيتقاندا، بۇ نەتىجىلەر جياڭ جېپشىنىڭ تاكتىكا ماھارىتى ۋە يەنە جياڭ جېپشىنىڭ ئۇرۇش مەزگىلىدىكى نىشانىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە ئامېرىكىنىڭ نىشانى بىلەن تاسادىپىي بىر يەردىن چىقىشىغا قايچىلىك دەرىجىدە مەنسۇپ بولالايدۇ؟ ناھايىتى ئېنىقكى، جياڭ جېپشىنىڭ نەتىجىلىرى بەزى ۋەقەلەرنىڭ ئۆزگىرىشىگە پۇرسەتپەرەسلىك بىلەن ئىنكاس قايتۇرۇشتىن كەلگەن. ئەكسىچە ئۇ پىلانلىق ھالدا بەزى ۋەقەلەرگە تەسىر كۆرسىتىپ، ئۆزىنىڭ نىشانىنى ئۇرغۇزغان ئەمەس. جياڭ جېپشىنىڭ ئاساسلىق چوڭ دۆلەتلەرگە تەسىر كۆرسىتىش تىرىشچانلىقى، مەسىلەن، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ياپونىيىنى ئۇرۇش قورغاشقا كۈشكۈرتۈش، سوۋېت - ياپونىيە ئىسناق قوشنىدارچىلىقىغا بىتەرەپ تۇرۇشقا توسقۇنلۇق قىلىش، ئۇرۇش مەزگىلىدە سوۋېت - ئامېرىكا ھەمكارلىقىنى ئىلگىرى سۈرۈش ھەمدە كېيىن سوۋېت بىلەن ئامېرىكىنىڭ يىراق شەرقىدىكى قارشىلىشىنى كەسكىنلەشتۈرۈش قاتارلىق ئىشلار پۈتۈنلەي مەغلۇپ بولدى. بىز يەنىلا جياڭ جېپشىنىڭ ۋەقەلەر تەرەققىياتىنى ئۇيان - بۇيان قىلىشتا ئىقتىدارسىز بولسىمۇ، لېكىن بارلىق پۇرسەتتىن ماھىرلىق بىلەن پايدىلىنىدىغان بۈيۈك

ئۇستاز ئىكەنلىكىنى تەن ئېلىشىمىز كېرەك. ئۇ، سوۋېت - ياپونىيە ئوتتۇرىسىدىكى دۈشمەنلىك كەيپىياتنىڭ ئۆسۈشىنى، سوۋېت ئىتتىپاقى غەرب بىلەن ھەمكارلىشىشقا جىددىي ئېھتىياجلىق بولغان ۋە ستالېن ئىككى سەپتە ئۇرۇش قىلىشتىن قورقىدىغان پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇۋېلىپ، جۇڭگو ئۈچۈن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ زور ياردىمىگە ئىگە بولدى. پۇرسەت پىشىپ - يېتىلگەندە ئۇ تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلىش ئۇسۇلى بويىچە شىنجاڭنى قايتۇرۇۋالدى؛ ئامېرىكىنىڭ جۇڭگو بىلەن ياپونىيەنىڭ ئۇرۇش توختىتىشىدىن قورقىدىغانلىقىدىن ئىسبارەت كوزىرنى كۆتۈرۈۋېلىش ئارقىلىق ئۇ ۋاشىنگتوننى موسكۋاغا نەسىھەت قىلىپ، جۇڭگونىڭ تۆت چوڭ كۈچلۈك دۆلەت قاتارىدا تۇرۇشىنى ۋە جۇڭگونىڭ شەرقىي شىمالدىكى ئىگىلىك ھوقۇقىنى قايتۇرۇۋېلىشىنى قوللاشقا قايىل قىلدى.

جياڭ جېشى ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدە مۇۋەپپەقىيەت قازاندى دەپ پەرەز قىلساق، روشەن بىر زىددىيەت ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. گەرچە بەزى مۇھىم خەلقئارا ساھەلەردە جياڭ جېشى پىلانىنى غەلبىلىك ئىشقا ئاشۇرغان بولسىمۇ، نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭ ھۆكۈمرانلىقى ياپونىيە تەسلىم بولغاندىن كېيىن شۇنچە تېزلىك بىلەن تارمار بولىدۇ؟ گەرچە جۇڭگونىڭ مىللەتچىلىكى ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدە ۋە ئۇرۇشتىن كېيىنكى دەسلەپكى مەزگىللەردە شۇنچە زور كۈچ بولسىمۇ، جياڭ جېشى نېمە ئۈچۈن جۇڭگولۇقلار تەرىپىدىن تاشلىۋېتىلدى؟

بۇ خىل ئۆزئارا زىددىيەتلىك گۇمانىي، قىيىن مەسىلىلەرنىڭ تارمەنلىك ۋە كەڭ مەنلىك جاۋابى بولىدۇ. تارىخ مەنبەسى جاۋاب، يالتا كېلىشىمى ۋە 1945 - يىلىدىكى جۇڭگو - سوۋېت دوستلۇق شەرتنامىسى ھەمدە جۇڭگو جامائەتچىلىكىنىڭ ئۇلارغا بولغان ئىنكاسلىرى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىدى، بۇ

شەرتنامە - كېلىشىملەر جياڭ جېيشىنىڭ نەتىجىلىرىنى غۇۋالاشتۇرۇپ قويدى. جۇڭگو سوۋېت ئىتتىپاقىغا جۇڭگونىڭ شەرقىي شىمالىدا ئالاھىدە مەرتىۋە ۋە ئىمتىياز بەرگەنلىكتىن، تېخىمۇ ئېغىرى، سوۋېت ۋە ئامېرىكىنىڭ بېسىمى ئاستىدا تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىكىنى ئېتىراپ قىلغانلىقتىن. دېمەك، پۈتۈن خەلق بىرنەچچە يىل قان كېچىپ كۈرەش قىلغاندىن كېيىن، جياڭ جېيشى ئۆزىنى ئۆزى يېڭى لەنەت تۇۋرۇكىگە مىخلاپ قويدى. زېئالىزىملىق قاراش بىلەن قارىغاندا، جياڭ جېيشى بەلكىم ئۆزىنىڭ قولىدىن كېلىدىغان ئىشلارنى قىلىپ بولغان بولۇشى مۇمكىن، لېكىن كىشىلەر ئارىسىدا قوزغىتىلغان مىللەتچىلىك ئارزۇسى چېكىدىن بەك ئېشىپ كەتكەندى. ئەمەلىيەتتە جياڭ جېيشى غەلبە قىلالمايدىغان قىيىن شارائىتقا پېتىپ قالغانىدى. ئۇ رېئال مۇرەسسە يولىنى تاللىۋېلىپ، چەكتىن ئېشىپ كەتكەن مىللەتچىلىك ھېسسىياتىنىڭ سەل قارىشىغا ئۇچرىدى.

قىسقىسى، جياڭ جېيشى ئۆزىنىڭ نەتىجىلىرىنى چارە ئويلاپ، تەشكىلىي، ئاممىۋى ئاساسقا ئىگە قىلالمىدى. مەلۇم مەنىدىن ئېيتقاندا، بەلكىم جياڭ جېيشى ھازىرقى زامانغا خاس داھىي ھېسابلانماستىكىمۇ مۇمكىن. ئۇنىڭ دۆلەتكە ھۆكۈمرانلىق قىلىش ئۇسلۇبى ئاممىنى ھەرىكەتلەندۈرۈپ، ئاممىنى ئارىلاشتۇرۇش ئۇسۇلى ئەمەس، بەلكى پەقەت ھەرخىل تىپلىق سەر خىللار گۈرۈھلىرى بىلەن ستىراتېگىيە نەزىرى ئىشلىتىش ۋە سودىلىشىش ئىدى. بۇ جەھەتتە جياڭ جېيشى كۆزگە كۆرۈنگەن پېرسوناژ ئىدى. بەلكى توغرا كېلىپ قېلىش ئەمەستۇر، يۇقىرى قاتلام دىپلوماتىيىسىمۇ دەل بۇنداق ماھارەتكە ئېتىبار بېرىدىغان بىر خىل سەنئەتتىن ئىبارەت. لېكىن، ئارمىيىنىڭ قوللىشىدىن باشقا، جياڭ جېيشى ئۆزىنىڭ نەتىجىسىدىن تۇغۇلغان ئاممىنىڭ قوللىشىنى بىر خىل تەشكىلىي

شەكىل بىلەن تىزگىنلىيەلمىدى ياكى يېتەكلىيەلمىدى. ماۋ زېدۇڭ سانى كۆپ بولغان ئاممىۋى تەشكىلات ۋە ئورگانلارنى قۇرۇپ، ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە خەلقنى ھەرىكەتكە كەلتۈرگەندە، جياڭ جىيېشى ھەم قورقتى، ھەم بۇ خىل ئاممىۋى مېخانىزمىنى چۈشەنمىدى. بۇنىڭدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، جياڭ جىيېشى بىر ئەنئەنىۋى ئىپتىكى رەھبەر بولۇشى مۇمكىن.

ئۇنىڭدىن باشقا، جياڭ جىيېشىنىڭ خەلقئارادىكى مۇۋەپپەقىيىتى دۆلەت ئىچىدىكى ئىسلاھاتنىڭ تەخىرىسىزلىكىنى سۇسلاشتۇرۇپ، جياڭ جىيېشى ۋە ئۇنىڭ ئەگەشكۈچىلىرىدە بىر خىل ساختا ئۆزىگە ئۆزى ئىشىنىشنى كەلتۈرۈپ چىقارغان بولۇشى مۇمكىن. جياڭ جىيېشىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، بۇ خىل ۋەقەلەر، شۈبھىسىزكى، قانچە ئويلىسىمۇ تېگىگە يەتكىلى بولمايدىغان مەسىلىلەر ئىدى. ئۇ جۇڭگو خەلقىگە رەھبەرلىك قىلىپ، ھازىرقى زامان تارىخىدا تەڭداشسىز ئۇرۇشنى قىلغاندىن كېيىن، جۇڭگونى بىر ئەسىر مابەينىدە تۇنجى قېتىم دۇنيادىكى كۈچلۈك دۆلەتلەر بىلەن تەڭ تۇرالايدىغان ئورۇنغا ئىگە قىلغاندىن كېيىن، قاراپ تۇرۇپلا خەلقنىڭ قوللىشىدىن ئايرىلىپ قالدى. جياڭ جىيېشى ئېھتىمال خەلقئارادىكى زور مۇۋەپپەقىيەتلىك

رىدىن مەست بولۇپ، دۆلەت ئىچىدە كىشىلەرنىڭ كۆڭلىگە ياقماي قالغان رەھبەرلەر تىپىغا مەنسۇپ بولۇشى مۇمكىن. ئامېرىكىنىڭ سايمىق زۇڭتۇڭى نىكسون ئۇنىڭغا تولىمۇ ئوخشىشىپ كېتىدۇ. نىكسون خەلقئارادا زور مۇۋەپپەقىيەت قازاندى: ئامېرىكا - سوۋېت ئىتتىپاقى مۇناسىۋىتىنى پەسەيتتى، جۇڭگونىڭ دەۋرىسىنى ئاچتى، ۋېيتنام ئۇرۇشىنى ئاياغلاشتۇردى. لېكىن ئۇ ئۆزى دۆلەت ئىچىدىكى سىياسەت تۈپەيلى خەلققە ياقماي قالدى. دە، زۇڭتۇڭلۇق تەخت - سەلتەنىتىدىن ئايرىلدى. ئەگەر بۇ خىل رەھبەرلەر ئىچىدىن ئورتاقلىق تېپىشقا توغرا كەلسە، ئۇنداقتا ئۇلارنىڭ خەلقئارادىكى غايەت زور مۇۋەپپەقىيەتلىرى ئۇلارنى

قايمۇقتۇرۇۋەتكەن ھەمدە ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ سىياسىي ماھىرلىقى بىلەن دۆلەت ئىچىدىكى خەلقنىڭ قوللاپ - قۇۋۋەتلىشىنى ھەددىدىن زىيادە ئۈمىدۋارلىق بىلەن مۆلچەرلىگەن. ئادەم ئاۋۋال ئازىدۇ، كېيىن ھالاك بولىدۇ. ھېلىقى قىيىن زىددىيەتلەرگە بېرىلىدىغان كەڭ مەنىلىك جاۋاب مۇنداق: ئۇرۇش ئاخىرلاشقان ھەمدە ئۇرۇشتا غەلبە قىلىنغانلىقتىن، دۆلەت ئىچىدىكى سىياسىي بىلەن سېلىشتۇرغاندا، خەلقئارا ۋاسىتىلەرنىڭ مۇھىملىقى تېز تۆۋەنلەشكە باشلىدى. جياڭ جېشىنىڭ يېزىلار مەسلىسىنى ھەل قىلىش، پۇلنى تۇراقلاشتۇرۇش، ئارمىيىنى ئۆزگەرتىپ تۈزۈش، ئوتتۇرا قاتلام سىنىپلارنىڭ سىياسىي ھوقۇققا بولغان تەلپىنى قاندۇرۇش قاتارلىق ئىچكى سىياسەتتىكى مەغلۇبىيىتى ئاخىرى خەلقئارادىكى مۇۋەپپەقىيەتنىڭ قىممىتىدىن ھالقىپ كەتتى. مۇبادا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئېزىقتۇرۇش كۈچىگە تولۇق مىللەتچىلىك بايرىقىنى كۆتۈرۈپ چىقىمىغان بولسا، ئۇنداقتا، گومىنداڭنىڭ ئىچكى سىياسەتتىكى خاتالىقىدىن پەيدا بولغان ئاممىنىڭ نارازىلىقى، بەلكىم جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى بىۋاسىتە ياكى كۆڭۈلدە بىلگۈدەك قوللاشتا ئۆزگەرمىگەن بولاتتى. لېكىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى كىشىلەرنىڭ ئىشىنىشىگە ئېرىشكۈدەك مىللەتچى پارتىيىسىگە ئايلانغانىدى.

2. ماۋ زېدۇڭ نېمە ئۈچۈن مۇۋەپپەقىيەت قازاندى

ماۋ زېدۇڭنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدىكى دىپلوماتىيە جەھەتتىكى ئەڭ چوڭ غەلبىسى، ئېھتىمال ئۇنىڭ

پۈتۈن ئۆمرىدىكى زور غەلبىسى — ئۇنىڭ جۇڭگو كۆمۈنىستىك پارتىيىسىنى ستالىننىڭ تىزگىنلىشىدىن قۇتۇلدۇرۇپ چىققانلىقى بولسا كېرەك. ھەممىگە مەلۇمكى، ستالىننىڭ ھۆكۈمرانلىقىنىڭ يۈكسەك مەزگىلىدە بۇنداق زور نەتىجىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۇنداق ئوڭاي ئىش ئەمەس ئىدى. پەقەت كېيىنكى چاغلاردا خەلقئارا كوممۇنىزم ھەرىكىتىدە پەيدا بولغان كۆپ مەركەزلىك كۆز قاراشنىڭ تەرەققىياتى ۋە كىشىلەرنىڭ كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ مۇدەھىش تىزگىنلىشىنى بارا - بارا ئۇنتۇپ قېلىشى بۇ نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈرۈشنىڭ مۇشەققەتلىكلىكىنى ئەستىن چىقاردى.

ماۋ زېدۇڭنىڭ بۇ جەھەتتە قولغا كەلتۈرگەن نەتىجىلىرىنىڭ مۇھىم ئەھمىيىتى ئىنچىكە ئويلىنىش ئارقىلىق، مەسىلەن، ماۋ زېدۇڭ مەغلۇپ بولغان بولسا، جۇڭگو ئىنقىلابى قانداق تەرەققىي قىلاتتى، دېگەنلەرنى ئويلاش ئارقىلىق شەرھىلەنەتتى. ئەگەر ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدە ماۋ زېدۇڭ ستالىننىڭ چالۋاقاشلىرىغا قاراپ تۇرغان بولسا، ئۇنداقتا، جۇڭگو كوممۇنىستىلىرى ياپونغا قارشى ئۇرۇش جەريانىدا نۇرغۇن غوللۇق كادىرلىرىدىن ئايرىلىپ قالغان بولاتتى. شەرقىي شىمالدىكى ئىنقىلابىي بازىلار ياپونغا قارشى ئۇرۇشتىن كېيىن تەدرىجىي ئاجىزلاشقان بولاتتى. جۇڭگو كومپارتىيىسى قوراللىق كۈچلىرىنىڭ قوماندانلىق ھوقۇقى جياڭ جىپىشىغا تاپشۇرۇپ بېرىلىشى مۇمكىن ئىدى. مەيلى قانداقلا بولسۇن، جياڭ جىپىشىنىڭ ھۆكۈمرانلىقى زور سىياسىي قىيىنچىلىققا دۇچ كەلگەندە، ئاجىز جۇڭگو كوممۇنىستىلىرىنىڭ ئۇنىڭغا ئۈنۈملۈك خىس قىلالايدىغانلىقىنى مۇتلەق مۇقىملاشتۇرۇشقا بولمايتتى، يەنىمۇ ئىلگىرىلەپ ئېيتساق، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى فرانسىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسى ياكى فىلىپپىن كوممۇنىستىك پارتىيىسى ماڭغان يولدا مېڭىپ، ئەبەدىي ئۆكتىچى

پارتىيە ئورنىغا چۈشۈپ قېلىپ ياكى ئۇزۇن مۇددەتلىك، لېكىن ئاخىردا ھېچقانداق نەتىجىسى بولمايدىغان پارتىزانلىق ئۇرۇشى ئېلىپ بېرىشى مۇمكىن ئىدى.

تارىخ ئىسپاتلىدىكى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تىزگىنلىشىنى قوبۇل قىلغان نۇرغۇن كوممۇنىستىك پارتىيىلەر ئۇرۇشتىن كېيىنكى مەملىكەت ئىچىنى داۋالغۇتۇپ تۇرغان كىرىزىستىن پايدىلىنالمىدى. كۆپ ئەھۋاللار ئاستىدا بۇنداق نىسپىي ئاجىزلىق - ئىقتىدارسىزلىقنى، قىسمەن ھالدا، ئۇلارنىڭ ستالىنغا لەببەي دەپ تۇرغانلىقىغا ئىتتىرىشكە بولاتتى. مەسىلەن، بۇرژۇئازىيە 1940 - يىلىدىكى ئۇرۇشتا مەغلۇپ بولغان، ئۇنىڭدىن كېيىن ناتسىستلار بىلەن قاتراپ يۈرۈپ ھەمكارلىشىپ سېسقى نامى پۈركەتكەن فرانسىيىدە كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ پائالىيەت قىلىشىغا شەرت - شارائىت ئىنتايىن پايدىلىق ئىدى. ئۇنىڭدىن باشقا، 1941 - يىلى 6 - ئايدىن كېيىن، فرانسىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئۆزىنى قارشىلىق كۆرسىتىش كۈچلىرى ئىچىدىكى بىر مۇھىم كۈچ، دەپ ئاتىيالايتتى. 1945 - يىلىغا كەلگەندە، فرانسىيە كوممۇنىستلىرى X X ئەسىردە كاپىتالىزمنىڭ فرانسىيەگە قورقۇنچلۇق ئۇرۇش ئەكەلگەنلىكىنى ، 30 - يىللاردا ئىقتىسادىي يىمىرىلىش ئەكەلگەنلىكىنى ، 40 - يىللاردا ھاقارەتلىك ھەربىي مەغلۇبىيەت ئەكېلىپ، ناتسىستلار گېرمانىيىسىنىڭ فرانسىيىنى ئىشغال قىلغانلىقىنى چۈشەندۈرۈشكە تولۇق ئاساسى بار ئىدى. ئەلۋەتتە فرانسىيىنىڭ ئۇزۇن مۇددەتلىك تارىخىي ئەنئەنىسى ۋە قۇدرەتلىك ماركسىزم - لېنىنىزمچى ئىشچىلار سىنىپى قوشۇنى بار ئىدى. لېكىن پەقەت بىرنەچچە يىلدىن كېيىن فرانسىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەڭگۈلۈك ئۆكتىچى پارتىيە ئورنىغا چۈشۈپ قالدى. ئېغىشماي ستالىنغا سادىق بولۇش - بۇ ئاقىۋەتكە ئېلىپ بېرىشنىڭ مۇھىم سەۋەبلىرىدىن بىرى. سانسىزلىغان

فرانسىيلىكلەر فرانسىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئەزالىرىنىڭ 1939 - يىلى 8 - ئايدا بىر كېچىدىلا، قوزغىلىپ فاشىزمغا قارشى تۇرۇشتىن فرانسىيىنىڭ ئۇرۇش تەييارلىقىغا يوشۇرۇن بۇزغۇنچىلىق قىلىدىغان بۇزغۇنچىلارغا ئايلىنىپ، كېيىن گېرمانىيە ئىشغالىيەتچى قوشۇنلىرى بىلەن ھەمكارلىشىشقا قىزىققانلىقىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەنىدى. 1941 - يىلى 6 - ئايدا كەلگەندە، ئۇلار يەنە تېزلىك بىلەن گېرمانىيىگە قارشىلىق كۆرسىتىدىغان كۈچكە ئايلانغانىدى. گەرچە فرانسىيە كومپارتىيىسى جۇڭگو كوممۇنىستلىرىغا ئوخشاشمايدىغان جەمئىيەت ۋە شارائىتتا سىياسىي ھاكىمىيەت ئىزدىگەن بولسىمۇ، لېكىن جۇڭگو بىلەن فرانسىيە ئوخشاش بىر مەسىلىگە - ئۆزىنىڭ سىياسىي يۆنىلىشىنى تەرتىپكە سېلىپ، ستالىننىڭ ستراتېگىيىلىك ئېھتىياجىغا قانداق ماسلىشىش مەسىلىسىگە دۇچ كەلگەنىدى. جۇڭگو - فرانسىيە پارتىيىلىرىنىڭ بۇ مەسىلىنى ھەل قىلىش ئۇسۇلىمۇ ئوخشاش ئەمەس ئىدى. نەتىجىدە، بۇ ئۇسۇل ئىككى پارتىيە تەقدىرىنىڭ تۈپتىن ئوخشاشماسلىقىغا ئەكەلدى.

ماۋ زېدۇڭنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى ستالىننىڭ چۈشەنچىلىرىنى بۇزۇۋېتىدىغان شارائىتقا ئەكەلگەنلىكىنى ئىنچىكە ئويلىنىش ئىنتايىن مۇھىم. سوۋېتلىكلەر ئىش باشلىنىش بىلەنلا، جۇڭگولۇقلار سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تىزگىنلىشىگە قارشى تۇرىدىغان بىر خىل كۈچلۈك مىللەتچىلىك ھېسسىياتىغا ئىگە دەيدىغان كۆز قاراشنى يوقاتقاندى. ئېنىقكى، ئىسپانىيىلىكلەر ۋە فرانسىيىلىكلەرنىڭ مىللەتچىلىكى جۇڭگولۇقلارنىڭكىدىن كەم ئەمەس ئىدى، لېكىن، ئىسپانىيە كوممۇنىستلىرى ۋە فرانسىيە كوممۇنىستلىرى 30 - ۋە 40 - يىللاردا ستالىنغا ھەرقانداق قۇلۇقنىڭ ھەممىسىنى بەجا كەلتۈرگەنىدى. ئوخشاشلا دىققەت قىلىشقا

ئەرزىيدىغىنى شۇكى، جۇڭگو كوممۇنىستىلىرىمۇ ئەڭ دەسلەپكى 14 يىلدا كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالدا مۇلايىم بىر «ياچېكا» ئىدى. ئۇ چاغدا جۇڭگولۇقلارنىڭ مىللەتچىلىك كەيپىياتى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تىزگىنلىشىگە قارشى تۇرۇشقا كۇپايە قىلمايتتى.

جۇڭگونىڭ كۇڭزى تەلىماتى بىلەن ياۋروپا مەدەنىيىتى ئوتتۇرىسىدىكى غايەت زور پەرق خېلىلا مۇھىم رول ئوينىغانىدى. روسىيىلىكلەر ئىرقىي قان تىپى ۋە مەدەنىيەت جەھەتتە جۇڭگولۇقلاردىن پىرقىلىناتتى. بۇنداق ئەھۋال ياۋروپا، ئامېرىكا دۆلەتلىرى ئوتتۇرىسىدا ئىنتايىن ئاز كۆرۈلىدۇ. روسىيىلىكلەر ۋە باشقا غەربلىك كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونال رەھبەرلىرىگە نىسبەتەن ئېيتقاندا، خەنزۇچە ئۆگىنىش ياۋروپا تىلىنى ئۆگىنىشكە قارىغاندا قىيىن ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن، جۇڭگو بىلەن ياۋروپانىڭ پەلسەپە ۋە پاراسەت جەھەتتىكى زور پەرقى غەربتىكى ئىنتېرناتسىئونال رەھبەرلىرىنى ئۆزلىرىنىڭ دوستى — جۇڭگولۇقلارنىڭ نېمە قىلىۋاتقانلىقىنى چۈشىنىلمەيدىغان دەرىجىگە چۈشۈرۈپ قويغانىدى. لېكىن بۇ پاكىت پەقەت قىسمەن جاۋاب بىلەنلا تەمىنلەيتتى. بىلىشىمىز كېرەككى، گەرچە ھەممىسى سلاۋيانلار بولسىمۇ، يۇگوسلاۋىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسى ستالىنغا ئەگىشىشنى خالىمايدىغان ئىرادىسىنى ئىپادىلىگەنىدى.

ناھايىتى ئېنىقكى، گېرمانىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا تاجاۋۇز قىلىشىدىن يارالغان پۇرسەت ماۋ زېدۇڭنىڭ ئاخىرىدا ستالىننىڭ تىزگىنلىشىدىن مۇۋەپپەقىيەتلىك قۇتۇلۇشىدىكى سەۋەبلەرنىڭ بىرى ئىدى. سوۋېتلىكلەر گىتلىبېر گارمىيىسى تاجاۋۇز قىلىشتىن پەيدا بولغان ئەجەللىك تەھدىتكە پۈتۈن زېھنى بىلەن تاقابىل تۇرۇشقا تەييارلىنىۋاتقاندا، ماۋ زېدۇڭ نەزەرىيە ۋە تەشكىلى جەھەتتىن ستالىننىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك

پارتىيىسى ئىچىدىكى تەسىرىنى ئۈزۈل - كېسىل تازىلاش ئىمكانىيىتىگە ئىگە بولغانىدى. 1942 - يىلىدىن ئىلگىرى ماۋ زېدۇڭ ستالىنغا مۇرەسسە قىلمىسا بولمايتتى. لېكىن ئىستىل تۈزىتىش ئارقىلىق، ستالىن قوبۇل قىلامدۇ - قىلامدۇ بۇنىڭغا قارىمايلا ماۋ زېدۇڭ ئەمەلىيەتتە ئۆزىنىڭ نەزەرىيىسىنى ئوتتۇرىغا قويدى. يۇگوسلاۋىيىدە تېتومۇ ئوخشاشلا سوۋېت - گېرمان ئۇرۇشىنىڭ ياخشى پۇرسىتىدىن پايدىلانغانىدى. لېكىن سوۋېت - گېرمان ئۇرۇشىدىن ئىبارەت ياخشى پۇرسەت يەنىلا كىشىنى قايىل قىلالمايدىغان بىر ئىزاھ بولۇپ، دۇنيادىكى نۇرغۇن باشقا كوممۇنىستىك پارتىيىلەر بۇنداق ياخشى پۇرسەتكە ئېرىشكەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار بۇنداق ياخشى پۇرسەتنى غەنىمەت بىلمىگەن ئىدى. پەقەت ماۋ زېدۇڭ ۋە تېتو بۇ پۇرسەتنى غەنىمەت بىلگەنىدى. بۇنىڭ سەۋەبى نېمە؟ بۇنىڭ جاۋابىنى پەقەت بۇ ئىككى كىشىنىڭ تالانتىغا يىغىنچاقلاشقا بولىدۇ.

ستالىننىڭ تىزگىنلىشىدىن قۇتۇلىدىغان پۈتۈنلىشىش بېكىتىلگەن ھامان، بۇ نىشانغا يېتىش ماۋ زېدۇڭنىڭ سىياسىي ئىقتىدارىنى ئىشقا سېلىش پائالىيىتىگە ئايلانغانىدى. ئۇ بەزىدە ستالىننىڭ تىزگىنلىشىگە نارازى بولغان جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ سالاھىيىتى تولۇق رەھبەرلىرىنىڭ، مەسىلەن، جاك ۋېنتىيەن، ۋاڭ جياشياڭ، رېن بىشىلارنىڭ قوللىشىنى قولغا كەلتۈردى ۋە بۇنىڭغا ئېرىشتى، بۇ كىشىلەرنى ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ، ئىشەنچلىك بىر يادروغا ئايلاندۇردى ھەمدە ئۇلارغا تايىنىپ، كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى تىزگىنلىشىنى مەلۇم دەرىجىدە بىر تەرەپكە قايرىپ قويدى، كېيىن ماۋ زېدۇڭ تەدرىجىي ھالدا ئۆزىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى ئاساسىنى كېڭەيتتى. 1937 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا ئۇ جۇڭبۇ ۋە چېن يۈنلەرنىڭ قوللىشىغا ئېرىشتى، 1938 - يىلى كاڭ شېڭ ئۇنىڭ

غوللۇق كادىرى بولۇپ قالدى. ماۋ زېدۇڭ يەنە ليۇ شاۋچى، لىن بياۋدەك سادىق ياردەمچىلەرنى تەربىيەلەشكە دىققەت قىلىشقا باشلىدى. ماۋ زېدۇڭ بەزىدە تۇيۇقسىز پارتىيە ئىچىدىكى «ئىنتېرناتسىئونالزمچى»لارغا ۋە ستالىنغا خىس قىلدى، لېكىن ئېھتىياجلىقلا بولىدىكەن، ھوقۇقنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن مۇرەسسە قىلىشقا ھەر ۋاقىت تەييار تۇردى. ماۋ زېدۇڭ ئوخشاشلا ئەتراپلىق پىلانلىغۇچى پىر - ئۇستاز ئىدى. سەككىز يىل ياپونغا قارشى ئۇرۇش جەريانىدا ماۋ زېدۇڭ ستالىننىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى تىزگىنلەش مېخانىزمىنى تارمار قىلدى. كوممۇنىستىك ئىنتېرناتسىئونالنىڭ سىياسەت ۋە قوماندانلىقىنى قايتا - قايتا ئىنكار قىلدى، بەلكى بۇلارنىڭ ھەممىسى ستالىننىڭ ئامما ئىچىدىكى ئوبرازغا سادىق بولۇش ئەھۋالى ئاستىدا ئېلىپ بېرىلدى. ماۋ زېدۇڭ يەنە جۇڭگونىڭ ئەنئەنىۋى مەدەنىيىتى ئارقىلىق ئاممىنىڭ مىللەتچىلىك كەيپىياتىنى ئويغىتىشقا ئۇستا ئىدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ تارىخىنى شەرھلەش ۋە يېزىش ماۋ زېدۇڭنىڭ مۇھىم ئىدىيەۋى قورالى ئىدى. ماۋ زېدۇڭ خېلىلا كۆپ زېھنى كۈچىنى سەرپ قىلىپ، ئۆزىنىڭ يولداشلىرىنى تەربىيەلىدى. جۇڭگونىڭ ئىنقىلابىي ھەرىكىتى دۇچ كەلگەن نۇرغۇن مەغلۇبىيەتلەرنىڭ ھەممىسى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئارىلىشىشىنىڭ نەتىجىسى ئىدى. ماۋ زېدۇڭنىڭ تارىخ قارىشى بويىچە شەرھەلەنگەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ كۈرەشلىرىدىكى تارىخىي ساۋاقلارغا ئاساسلانغاندا، بۇ، ماۋ زېدۇڭنىڭ ئۆزى ئۈچۈن ئىنتايىن پايدىلىق ئىدى. دەل ماۋ زېدۇڭنىڭ: ستالىننىڭ تىزگىنلىشىدىن قۇتۇلغاندىلا، ئاندىن جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ غەلبىسىنى قولغا كەلتۈرگىلى بولىدۇ، دېگەن ئىدىيىسىنى ئالقىشلاپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدە نۇرغۇن كىشىلەر ماۋ زېدۇڭنىڭ ئەتراپىغا

ئۇيۇشۇپ، ماۋ زېدۇڭنىڭ رەسبەرلىكىنى قوللايدىغان پارتىيىنىڭ كۆپ سانلىقلىرىغا تايلىدى.

3. كەلگۈسىدىكى تارىخىي شەرت: ماۋ زېدۇڭ، جياڭ جىيېشى ۋە ستالىن توغرىسىدا تەھلىل

سىياسىي رەھبەرلەر داۋاملىق ئۆز بېشىدىن كەچۈرگەن زور ۋەقەلەرنىڭ ئاساسىي زۇددىئاسى ئۈستىدە خۇلاسى چىقىرىپ ھەمدە بۇ تارىخىي ساۋاتىرىدىن پايدىلىنىپ كېيىنكى ھادىسىلەرنى چۈشەندۈردۈ. گەربە، دەسلەپكى تەجرىبە - ساۋاقلار ياشلىق دەۋردىن ئىلگىرىكى ئوڭاي تەسىر قوبۇل قىلىدىغان دەۋرلەردىن باشلانغان بولسىمۇ، جۇڭگو رەھبەرلىرى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى رەھبەرلىرىنىڭ 1937-1945 - يىللاردىكى تەۋرىنىپ تۇرغان مۇناسىۋەتلەردىن ئېرىشىدىغان تارىخىي ساۋاقلارنى تەھلىل قىلىپ كۆرۈش ئېھتىمال مۇۋاپىق بولۇشى مۇمكىن.

جۇڭگولۇقلار ئەسە ساقلايدىغان مۇسىم تەجرىبە - ساۋاق، باشقا ئەلەتلەرنىڭ جۇڭگودىن پايدىلىنىشى يەنە باشقا تاجاۋۇزچىلارنى ئىسكەنجىگە ئېلىشى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىدى.

جياڭ جىيېشى ۋە باشقا زېرەك جۇڭگو سىياسىئونلىرىغا ئىنتايىن ئېنىق ئىدىكى، 1941 - يىلىدىن ئىلگىرى ستالىننىڭ جۇڭگوغا ياردەم بېرىشىدىكى مۇھىم مەقسەت ياپونىيىگە قاراتقان مۇداپىئەنى كۈچەيتىش ئىدى. ئۇلار بۇنداق بىر پاكىتنى چوقۇم بىلەتتىكى، ئوخشاش سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن روزۋېلت، گىتلىب ۋە چېرچىل جۇڭگونى خۇددى ستالىنغا ئوخشاش مۇھىم دەپ قارايتتى ھەمدە جۇڭگودىن پايدىلىنىپ ھەربىي ئۆزىنىڭ مەقسىتىگە يېتىشكە ئۇرۇناتتى: ستالىننىڭ جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىغا ياردەم بېرىشى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئىككى سەپتە ئۇرۇش

قىلىش خەتىرىنى تۈگىتىش ئۈچۈن ئىدى؛ گىتلىر جۇڭگو - ياپونىيە ئۇرۇشىنى توختىتىپ، ياپونىيەنىڭ قولىنى بوشتىپ، ياپونىيەنى ئەنگلىيە، ئامېرىكىغا تاقابىل تۇرغۇزۇشنى ئۈمىد قىلاتتى؛ روزۇبلىت بىلەن چېرچىلىنىڭ جۇڭگونىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇشىنى قوللىشى ئۇلارنىڭ «ئاۋۋال ياۋروپا، كېيىن ئاسىيا» فاڭجېنى (يۆنىلىشى) نى ئىجرا قىلىش ئۈچۈن ئىدى. جياڭ جېپشى بۇلارنىڭ ھەربىرىنىڭ مۇددەئاسىنى كۆزىتىپ تۇراتتى. ئەمەلىيەتتە جياڭ جېپشىنى دىپلوماتىك سىياسىتى دەل مۇشۇ ئاساس ئۈستىدە قۇرۇلغانىدى. پرىنسىپ جەھەتتە ستالىن، روزۇبلىت ۋە گىتلىرنىڭ ھەممىسى جۇڭگو كوزىرىنى ئوينايتتى. لېكىن، ئۇلار بۇنىڭ ئۈچۈن يېتەرلىك بەدەل تۆلىشى كېرەك ئىدى. جياڭ جېپشىنىڭ ئۇرۇش مەزگىلىدىكى تاشقى فاڭجېنى زور جەھەتتە مۇشۇ بەدەلنى تەدبىر قىلىشنى دەۋرىي قىلىپ قانات يايىدۇرۇلغانىدى.

بۇ ئالاھىدە تارىخىي ساۋاقلارنى كۆرۈۋېلىش ئۈنچە قىيىن ئەمەس. جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ تاشقى سىياسىتىنىڭ ئاساسلىق ئالاھىدىلىكى باشقىلار تەرىپىدىن پايدىلىنىپ كېتىلىش ھەمدە سوۋېت ئىتتىپاقى ياكى ئامېرىكا بىلەن ھەددىدىن زىيادە ستراتېگىيەلىك مۇناسىۋەت ئورنىتىشنى خالىماسلىق ئىدى. 1965 - يىلى ماۋ زېدۇڭ سىنوغا: سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونى ۋېيتنامدا ئامېرىكا بىلەن ئۇرۇش قىلىشقا پاتۇرۇرۇپ قويۇشقا ئۇرۇنۇۋاتىدۇ، دېگەنىدى. بۇ خۇددى 80 - يىللارنىڭ دەسلەپكى مەزگىللىرىدە - ئامېرىكا سىياسىئونلىرى ۋە ئوبزورچىلىرى جۇڭگو كوزىرىدىن پايدىلىنىپ سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن قارشىلىشىشنى ئىختىيارىي سۆزلىشىپ يۈرگەندە، جۇڭگو خەلقى قاتتىق غەزەپلەنگەنلىكىنى ئىسپادىلىگەنگە ئوخشايتتى. گۇمانلىنىشقا بولمايدۇكى، جۇڭگونىڭ ئۆز كۈچىگە تايىنىپ ئىش كۆرىدىغان، ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇ دۆلەتتىن باشقا دۆلەتلەرنىڭ

پايدىلىنىپ كېتىشىدىن ئىنتايىن سەزگۈر تۇرىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرىدىغان نۇرغۇن سەۋەبلەر بار ئىدى. لېكىن، جۇڭگولۇقلارنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدىكى تەجرىبە - ساۋاقلارنى ھېلىمۇ ئېسىدە ساقلىغانلىقى مۇشۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك سەۋەبلەرنىڭ بىرى ئىدى.

سوۋېتلىكلەر 1937-1945 - يىللار ئارىلىقىدا ئېرىشكەن تەجرىبە - ساۋاقلارنىڭ بىرى، جۇڭگولۇقلار ئەنسىرەيدىغان - باشقىلار تەرىپىدىن قورال ئورنىدا پايدىلىنىلىش كەيپىياتى بىلەن تامامەن ئوخشاش ئىدى. 1943 - يىلىنىڭ ئوتتۇرا مەزگىللىرىدىن ئىلگىرى جياڭ جېشى سوۋېت ئىتتىپاقىنى ياپونغا قارشى ئۇرۇشقا قاتناشتۇرۇشقا ئىزچىل ئۇرۇنۇپ كەلگەندى، ھەتتا، بۇ مەقسەتكە يېتىش ئۈچۈن كۈچىنى ئايمىغانىدى. گەرچە، سوۋېت - ياپونىيە ئۇرۇشىنى قوزغاشقا كەتكەن قاشاڭ تىرىشچانلىقلارنى (مەسىلەن، گېنېرال يانگ جېپىنىڭ 1937 - يىللاردىكى پائالىيىتى ۋە 1943 - يىلى 7 - ئايدىكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئوتتۇرا ئاسىياسى ئارقىلىق جۇڭگوغا ئامېرىكا ۋە ئەنگىلىيە ياردەم قىلغان ماددىي بۇيۇملارنى يەتكۈزۈپ بېرىش ئىشلىرىنى) جياڭ جېشىغا ئارتىپ قويۇشقا بولمىسىمۇ، لېكىن بۇ ھەرىكەتلەر يەنىلا جياڭ جېشىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قاراتقان سىياسىتىنىڭ نىشانىغا مۇۋاپىق ئىدى. ئەڭ مۇھىمى شۇكى، ئۇ، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قارىتا مەلۇم تونۇشىنىڭ شەكىللىنىشىگە ياردەم بەرگەندى. ئىككى سەپتە ئۇرۇش قىلىشتىن ساقلىنىش ئەلۋەتتە ستالىننىڭ تەۋرەنمەس ئىرادىسى ئىدى. بەلكى بۇ سوۋېت ئىتتىپاقى 2 - دۇنيا ئۇرۇشىدىكى قاتتىق سىناقلىرىنى بېشىدىن كەچۈرۈپ، بەختىگە يارىشا ھايات قالغانلىقىدىكى مۇھىم سەۋەب ئىدى. لېكىن جياڭ جېشى بۇنىڭغا پۈتۈنلەي ئوخشاشمايدىغان نىشان ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسەتتى.

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ گۇماشتىلىرى ئىدى، ئۇلارنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىگە سۇقۇنۇپ كىرىشى ھەمدە جۇڭگو ئىنقىلابىغا توشقۇنلۇق قىلىشىدىن مەقسەتلىك موسكۋانىڭ لۇشىيەنگە ئەمەل قىلىش ئىدى. ئۇلار ۋاڭ مىڭغا ئوخشاش، ماركسىزم - لېنىنىزىملىق تىلىنى ئىشلىتىپ، قىزىل بايراقنى كۆتۈرۈۋېلىپ قىزىل بايراققا قارشى تۇرالغانلىقتىن، خەتەرلىك ئۇنسۇرلار ئىدى. ئەلۋەتتە بۇ خىل كۆز قاراش پىك دېخۇەي، لو رۇيچىن، ليۇ شاۋپىلارغا نىسبەتەن ئىيتقاندا ئادالەتلىك ئەمەس ئىدى. ۋاڭ مىڭنىڭ ئەكسىچە، ئۇلار قوغلىشىدىغان جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ ئىستىقبالى جۇڭگونى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تىزگىنلىشى ئاستىدا قويۇش ئەمەس بەلكى باراۋەرلىك ئاساسىدا ئوخشاشقان سىياسىي مەقسەت ئۈچۈن سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ھەمكارلىشىش يولىدا ئىزدىنىش ئىدى. ھالقىلىق مەسىلە شۇ يەردىكى، ماۋ زېدۇڭنىڭ ئۇزۇن مۇددەت موسكۋا بىلەن ئېلىپ بارغان كۈرەش سەرگۈزەشتىلىرى ئۇنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئىچىدىكى ھەرقانداق سوۋېتپەرەس ئەكسىيەتچىلەرنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يالاقچىسى دەپ قاراشقا يۈزلەندۈرگەندى. كەلگۈسىدىكى تارىخشۇناسلار ماۋ زېدۇڭنىڭ ئىچكى دۇنياسى ئۈستىدە ئىزلىنىپ، نېمە ئۈچۈن ماۋ زېدۇڭنىڭ ئۆز دۆلىتىنى «مەدەنىيەت ئىنقىلابى» نىڭ قالايمىقانچىلىقى ئىچىگە ئەكەلدى، دېگەن مەسىلىنى چۈشەندۈرگەندە، ئۇلار ماۋ زېدۇڭنىڭ ياپونغا قارشى ئۇرۇش مەزگىلىدە ستالىن بىلەن ئۇزۇن مۇددەت كۈرەش قىلىشتىن ئېرىشكەن تەجربە - ساۋاقلارنىڭ تەسىرىنى ئويلىنىپ تۇرالمايدۇ.

كىنايە خاراكتېرىگە ئىگە بولغان نەرسە شۇ ئىدىكى، ماۋ زېدۇڭ ۋە جياڭ جىيېشى ھەر ئىككىسى ستالىننىڭ جۇڭگوغا سىڭىپ كىرىش مۇمكىنلىكىدىن قەۋەت ئەندىشە قىلاتتى. ئەلۋەتتە، كىم سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ گۇماشتىسى دېگەن

مەسىلىدە ماۋ زېدۇڭ - جياڭ جېشى ئوتتۇرىسىدا چوڭقۇر ئىختىلاپ بار ئىدى، لېكىن ئۇلار بىردەك : سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگونىڭ ئىشلىرىغا ئارىلىشىشى جۇڭگونىڭ سىياسىي تەرەققىياتىنى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەنپەئىتىگە ئەنئەنىۋىي يولغا باشلاشقا ئۇرۇنۇپ كۆرۈشنى مەقسەت قىلغان، دەپ قارايتتى .

ماۋ زېدۇڭ: ئەگەر ستالىن، ۋاڭ مىڭ ۋە باشقا «ئىنتېرناتسىئونال-زىمچى» لار ئارقىلىق جۇڭگو كوممۇنىستىلارنى تىزگىنلىسە، ئۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ نېمە قىلىپ بېرىشنى ئۈمىد قىلىشى مۇمكىن؟ دەپ ئۆزىگە چوقۇم سوئال قويغان بولۇشى مۇمكىن، ماۋ زېدۇڭنىڭ قارىشىچە ئەگەر بۇنداق ئەھۋال راستتىنلا يۈز بەرسە، ستالىن ئىككى خىل ئۇسۇل بىلەن ئاجىز جۇڭگو كوممۇنىستىلاردىن پايدىلىنىشى مۇمكىن ئىدى. ئۇنىڭ بىرى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنى دەستەك قىلىپ، جياڭ جېشىغا يول قويۇشقا بېسىم ئىشلىتەتتى. ئىككىنچىسى، قىسمەن ياكى پۈتۈن جۇڭگونى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوماندانلىقىنى قوبۇل قىلىدىغان ئاجىز جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ تىزگىنلىشى ئاستىغا قوياتتى، بۇنداق ئىككى خىل ئەھۋال ئاستىدا، ستالىننىڭ جۇڭگوغا قاراتقان سىياسىتىنىڭ نىشانى ۋە ۋاسىتىسى جاھانگىر كۈچلۈك دۆلەتلەر بىلەن ھېچقانداق پەرقى يوق ئىدى. بىر نەچچە ىلدىن كېيىن ماۋ زېدۇڭ سوتسىيالىستىك دۆلەتمۇ، مەنپەئەتچىلەر جاھانگىر دۆلەتكە ئوخشاش، جاھانگىرلىك بىلەن شۇغۇللىنىشى مۇمكىن، دەپ خۇلاسىە چىقارغاندا، يەنىلا ماۋ زېدۇڭنىڭ دەسلەپكى يىللاردا ستالىن بىلەن قىلغان كۈرىشىنىڭ تەسىرىنى ئەكس ئەتتۈرگەنىدى. ماۋ زېدۇڭ: ستالىننىڭ جۇڭگو ئىنقىلابىغا كۆرسەتكەن «تۆھپىسى سەۋەنلىكىدىن كۆپ»، دەپ قارىغانىدى. لېكىن ماۋ زېدۇڭ

ستالىننىڭ تۆھپىسى ئەمەلىيەتتە جۇڭگو كوممۇنىستلىرى بىلەن ئۇزۇن مۇددەت كۈرەش ئېلىپ بارغانلىقىنىڭ نەتىجىسى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرمىگەندى.

جۇڭگولۇقلار ئېسىدە ساقلاش زۆرۈر بولغان ئەڭ ئاخىرقى تەجرىبە - ساۋاق شۇكى، مەيلى قانداقلا بولسۇن، ستالىن جۇڭگونىڭ بىرلىككە كەلگەن چوڭ دۆلەت ئىكەنلىكىنى قوللىدى ۋە قوبۇل قىلدى، تاشقى موڭغۇلىيە، شەرقىي شىمال ۋە شىنجاڭدىكى قىسمەن ھوقۇق - مەنپەئەتتىن باشقا، ستالىن بۇنىڭ ئۈچۈن جۇڭگونى شەپقەتسىز شۇلۋالمىدى. ئومۇملاشتۇرغاندا، سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگونىڭ دۆلەت خەۋپسىزلىكى جەھەتتىكى ئەڭ نېگىزلىك تەلپىنى كاپالەتكە ئىگە قىلدى، بولۇپمۇ، ياپونغا قارشى ئۇرۇشنىڭ دەسلەپكى ئىككى يىلىدا ۋە كېيىنكى ئىككى يىلىدا شۇنداق بولغانىدى. دەل ستالىن 1945 - يىلى 8 - ئايدا چۈشەندۈرگەنگە ئوخشاش، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگوغا قاراتقان سىياسىتىنىڭ نىشانى كۈچلۈك، بىرلىككە كەلگەن جۇڭگونىڭ ئۆزى بىلەن بىر تەرەپتە تۇرۇپ ياپونىيە بىلەن قارشىلىشىشى ئىدى. 1937—1945 - يىللاردىكى تارىخ جۇڭگولۇقلارغا: پاكىت بۇنداق بولۇپلا قالماي بەلكى پەقەت بىر قۇدرەتلىك جۇڭگونىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىغا قارشى تۇرالايدىغانلىقىنى ئېيتىپ بەردى. X X ئەسىرنىڭ ئەڭ ئاخىرقى يىللىرىدا بۇ تەجرىبە - ساۋاقلار يەنىلا جۇڭگو - سوۋېت مۇناسىۋىتىگە چوڭقۇر تەسىر كۆرسەتكۈسى!

责任编辑：阿·艾拜
责任校对：阿布列孜·阿巴斯

对手与盟友(维吾尔文)

[美]高 龙 著

吾斯曼江
斯得克阿吉 译

新疆青少年出版社出版
(乌鲁木齐市胜利路100号 邮编：830001)
新疆新华书店发行 新疆建工印刷厂印刷
850×1168毫米 32开 印张 21.25
1994年12月第1版 1994年12月第1次印刷
印数：1—7070

ISBN7—5371—1922—8/1·653 定价：8.60元

